

Л. А. ЛАХТІОНОВА

**АНАЛІЗ
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
СУБ'ЄКТІВ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Монографія

**КИЇВ
ЗНАННЯ УКРАЇНИ
2013**

УДК 657.631.6

ББК 65.053.4

Л 29

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Університету сучасних знань
(протокол № 7 від 25 березня 2013 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

- **М. Г. Чумаченко**, д-р екон. наук, проф., академік (Національна академія наук України);
- **М. Д. Білик**, д-р екон. наук, проф. (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана);
- **Є. В. Мних**, д-р екон. наук, проф. (Київський національний торговельно-економічний університет);
- **Г. К. Яловий**, д-р екон. наук, проф. (Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут").

Лахтіонова Л. А.

Л 29 Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності: монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : Знання України, 2013. – 1091, [1] с.

ISBN 978-966-316-330-7

У монографії досліджуються питання методології аналізу фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності. Висвітлено відповідні економічні категорії та поняття, критерії розмежування та види стійкості суб'єктів господарювання. На рівні зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу розкрито: дослідження фінансової стійкості за допомогою відповідної системи аналітичних показників, визначення типу фінансової стійкості, оцінювання запасу фінансової стійкості – зони безпечності основної операційної діяльності суб'єктів економіки. Книга розрахована на докторантів, аспірантів, студентів, викладачів, науковців, практичних працівників. Стане у пригоді всім тим, хто займається бізнесом і досліджує діяльність суб'єктів економіки.

УДК 657.631.6

ББК 65.053.4

ISBN 978-966-316-330-7

© Лахтіонова Л. А., 2013.

ЗМІСТ

Вступне слово	
А. Д. Шеремет (Росія)	9
Жак Рішар (Франція)	17
Передмова	23
Розділ 1. Уточнення поняття фінансової стійкості суб'єктів господарювання в сучасному фінансовому аналізі та розроблення загальної системи групування її показників	27
1.1. Уточнення поняття фінансової стійкості суб'єктів господарювання в сучасному фінансовому аналізі та її значення	27
1.2. Розроблення загальної системи групування показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі	91
Висновки	140
Розділ 2. Удосконалення методики аналізу фінансової стійкості суб'єктів економіки за допомогою абсолютних показників	150
2.1. Наявність власного оборотного капіталу як глобальний і головний абсолютний показник фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі та наявність власних оборотних джерел фінансування як головний абсолютний показник фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі	150
2.2. Узагальнюючі абсолютні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання та розроблення класифікації абсолютних показників фінансової стійкості	211
Висновки	272
Розділ 3. Удосконалення методики аналізу фінансової стійкості суб'єктів господарювання за допомогою відносних показників	290
3.1. Глобальні та головні відносні показники фінансової стійкості . . .	290

3.2. Додаткові та допоміжні відносні показники фінансової стійкості	546
Висновки	617
Розділ 4. Розроблення методики визначення типу фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі та удосконалення методики визначення типу фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі	621
4.1. Розроблення методики визначення типу фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі	621
4.2. Удосконалення методики визначення типу фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі	655
Висновки	666
Розділ 5. Удосконалення методики визначення зони безпечності основної операційної діяльності суб'єктів економіки та організації аналізу фінансової стійкості	674
5.1. Удосконалення методики визначення запасу фінансової стійкості — зони безпечності основної операційної діяльності суб'єктів економіки	674
5.2. Удосконалення організації аналізу фінансової стійкості	697
Висновки	735
Розділ 6. Приклад реалізації запропонованої методики та організації аналізу фінансової стійкості на практиці	742
6.1. Приклад реалізації запропонованої методики та організації аналізу фінансової стійкості суб'єкта господарювання (суб'єкт господарювання не є суб'єктом малого підприємництва) у зовнішньому фінансовому аналізі	742
6.2. Приклад реалізації запропонованої методики та організації аналізу фінансової стійкості суб'єкта малого підприємництва у зовнішньому фінансовому аналізі	798
Список використаних джерел	829
Додатки	857

L. A. LAKHTIONOVA

**THE ANALYSIS
OF THE FINANCIAL
STABILITY
OF BUSINESS ENTITY**

Monograph

**KYIV
ZNANNIA UKRAINE
2013**

YDK 657.631.6

BBK 65.053.4

L 29

*Approved for publication by the Academic Council
University of Modern Knowledge
(Minutes № 7 dated March 25, 2013)*

EXPERTS:

- **M. G. Chumatchenko**, Doctor of Economics, professor, academician (National Academy of Sciences of Ukraine);
- **E. V. Mnych**, Doctor of Economics, professor (Kyiv National University of Trade and Economics);
- **M. D. Bilyk**, Doctor of Economics, professor (Vadym Hetman Kyiv National Economic University);
- **G. K. Yalovy**, Doctor of Economics, professor (National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute").

Lakhtionova L. A.

L 29 The analysis of financial stability of business entity : monograph / L. A. Lakhtionova. – K. : Znannia Ukraine, 2013. – 1091, [1] p.

ISBN 978-966-316-330-7

The book examines the issues of methodology for the analysis of financial stability of business entity. The appropriate economic categories and concepts, the criteria of delimitation and the types of stability of business entities are highlighted. The study of financial stability using the appropriate analytical indicators system, definition of the type of financial stability, valuation of the inventory (margin of safety) of financial stability - safety zone of the main operating activities of business entity are developed at external and internal financial analysis level. The book is designed for postgraduates and students, lecturers, scientists and practitioners. It will be helpful for all those engaged in business and who investigate the activities of business entity.

YDK 657.631.6

BBK 65.053.4

ISBN 978-966-316-330-7

© Lahtionova L. A., 2013.

CONTENTS

Foreword

A. D. Sheremet (Russia)	9
Jacques Richard (France)	17

Introduction	23
---------------------------	----

Chapter 1. Clarification of the concept of financial stability of business entity in the current financial analysis and development of a common system of classification of its indicators	27
---	----

1.1. Clarification of the concept of financial stability of business entity in the current financial analysis and its meaning	27
---	----

1.2. Development of a common system of classification of indicators of financial stability of business entity in the external and internal financial analysis	91
---	----

Conclusion	140
-------------------------	-----

Chapter 2. Improvements to the methods of financial stability analysis of business entity using absolute indicators	150
--	-----

2.1. Availability of own current capital as a global and principal absolute indicator of financial stability in the external financial analysis and availability of own current sources of funding as a principal absolute indicator of financial stability in the internal financial analysis	150
--	-----

2.2. Generalization of the absolute indicators of financial stability of entities and elaboration of absolute indicators of financial stability	211
---	-----

Conclusion	272
-------------------------	-----

Chapter 3. Improvements to the methods of financial stability analysis of business entities using relative indicators	290
--	-----

3.1. Global and principal relative indicators of financial stability	290
--	-----

3.2. Additional and supplementary relative indicators of financial stability	546
--	-----

Conclusion	617
-------------------------	-----

Chapter 4. Elaboration of the methods for determining the type of financial stability in the external financial analysis and improvements to the methods for determining the type of financial stability in the internal financial analysis	621
--	-----

4.1. Elaboration of the methods for determining the type of financial stability in the external financial analysis	621
--	-----

4.2. Improvements to the methods for determining the type of financial stability in the internal financial analysis	655
Conclusion	666
Chapter 5. Improvements to the methods for determining the margin of safety of the main operating activities of business entities and the organization of the financial stability analysis	674
5.1. Improvements to the methods for determining the inventory (margin of safety) of financial stability - safety zone of the main operating activities of business entities	674
5.2. Improvements to the organization of the financial stability analysis	697
Conclusion	735
Chapter 6. An example of the proposed methods and organization of the analysis of financial stability put in practice	742
6.1. An example of the proposed methods and organization of the analysis of financial stability of the entity (the entity is not a subject of small business) in the external financial analysis	742
6.2. An example of the proposed methods and organization of the analysis of financial stability of a subject of small business in the external financial analysis	798
References	829
Appendix	857

Глобализация экономических процессов и затянувшийся мировой финансовый кризис предъявляют повышенные требования к проведению финансового анализа всех субъектов хозяйствования. В состав финансового анализа входит исследование и оценка финансовой устойчивости предприятий.

В мире не существует единого подхода к понятию финансовой устойчивости предприятия, составу и методике определения характеризующих ее показателей, методике определения типов финансовой устойчивости и оценке ее запаса, организации аналитического изучения и к ряду других вопросов. Поэтому автор проводит исследование на очень важную тему. На основании глубокого и детального изучения мирового опыта, украинской нормативно-правовой базы и достижений украинских ученых-аналитиков автор уточняет понятие финансовой устойчивости, раскрывает критерии и виды устойчивости субъектов экономики, усовершенствует анализ финансовой устойчивости субъектов хозяйствования во внешнем финансовом анализе и разрабатывает методику ее анализа во внутреннем финансовом анализе.

Заслуживают внимания результаты исследования абсолютных показателей финансовой устойчивости и их усовершенствование с учетом видов деятельности хозяйствующих субъектов, предложенная их классификация и методика определения во внешнем и внутреннем финансовом анализе. Значительное внимание автор уделяет исследованию комплекса относительных показателей финансовой устойчивости, которые являются самыми широко используемыми в мире, но вместе с тем представляют один из самых проблемных и дискуссионных вопросов в мировой методике ее анализа. Личная заслуга автора монографии заключается также в том, что она исследовала многообразие мнений отдельно по каждому взятому показателю, раскрыла целую нить дискуссионных вопросов, предложила и обосновала собственное мнение по классификации, составу, названию, методике определения, интерпретации и рекомендуемым нормам

относительных показателей финансовой устойчивости с разделением на внешний и внутренний финансовый анализ.

Практическое значение имеет разработанная методика определения типов финансовой устойчивости предприятий по данным финансовой отчетности и усовершенствованные ее типы во внутреннем финансовом анализе. Представляет особый научный и практический интерес методика определения запаса финансовой устойчивости – зоны безопасности основной операционной деятельности хозяйствующих субъектов во внешнем и внутреннем финансовом анализе. Особое внимание следует обратить на результаты исследования места общепроизводственных, сверхнормативных и сбытовых расходов в данной методике оценки.

Заслуживают внимания организационные этапы проведения глобального анализа финансовой устойчивости компаний, а также рекомендуемые этапы ее аналитического исследования во внешнем и внутреннем финансовом анализе.

Положительным результатом исследования является уделение значительного внимания аналитическому изучению финансовой устойчивости на уровне субъектов малого предпринимательства, что крайне редко встречается в специальной литературе и практически не исследовано, как на уровне внешнего финансового анализа, так и на уровне внутреннего анализа.

Изложенный теоретический материал подкрепляется примером реализации предложенной методики и организации анализа финансовой устойчивости на практике, что значительно повышает ценность данной работы.

Несомненным достоинством книги является то, что она содержит специально разработанные таблицы по тексту и в приложениях, в которых отражены сгруппированные материалы различных авторов об аналитическом исследовании финансовой устойчивости, наличие дискуссионных вопросов и пути их решения, что свидетельствует об очень серьезном отношении автора к проведению данной научной работы.

Монография содержит значительный список литературных источников, среди которых выделяются научные публикации автора по теме исследования в Украине и в иностранных изданиях, выступления на Международных научно-практических конференциях. Это свидетельствует о признании и апробации достигнутых результатов не только в Украине, но и за рубежом.

Книга построена таким образом, что дает ответы на вопросы, волнующие не только теоретиков, но и практиков многих специальностей: бухгалтеров, финансовых менеджеров, аналитиков, экономистов, банковских работников, а также руководства и собственников (учредителей) предприятий, акционеров. В тоже время она рассчитана и на широкий круг читателей в системе подготовки кадров по менеджменту, экономике и предпринимательству – от студентов до преподавателей. Каждый найдет в ней интересующие его вопросы.

Президент МОО «АБиАС», д. э. н., профессор,
заслуженный профессор МГУ имени М. В. Ломоносова,
заслуженный деятель науки РСФСР,
заслуженный экономист РФ,
член Совета по аудиторской
деятельности при Минфине России,
Действительный член (академик)
Академии экономических наук
Украины

 А. Д. Шеремет

Глобалізація економічних процесів і довготривала світова фінансова криза пред'являють підвищені вимоги до проведення фінансового аналізу всіх суб'єктів господарювання. До складу фінансового аналізу входить дослідження та оцінка фінансової стійкості підприємств.

У світі не існує єдиного підходу до поняття фінансової стійкості підприємств; складу та методики визначення показників, що її характеризують; методики визначення типів фінансової стійкості й оцінки її запасу, організації аналітичного вивчення та до ряду інших питань. Тому автор проводить дослідження на доволі важливу тему. На основі глибокого та детального вивчення світового досвіду, української нормативно-правової бази й досягнень українських вчених-аналітиків автор уточнює поняття фінансової стійкості, розкриває критерії та види стійкості суб'єктів економіки, вдосконалює аналіз фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі та розробляє методику її аналізу у внутрішньому фінансовому аналізі.

Заслужують на увагу результати дослідження абсолютних показників фінансової стійкості та їх удосконалення з урахуванням видів діяльності господарюючих суб'єктів, запропонована їх класифікація й методика визначення у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі. Значну увагу автор приділяє дослідженню комплексу відносних показників фінансової стійкості, які є найвживаними в світі, проте разом з тим являють собою один із самих проблемних і дискусійних питань у світовій методиці її аналізу. Особистою заслугою автора монографії є те, що вона дослідила різнобічність думок щодо окремо взятого показника, розкрила цілу низку дискусійних питань, запропонувала та обґрунтувала власну точку зору з класифікації, складу, найменування, визначенню, інтерпретації та рекомендованим межах відносних показників фінансової стійкості з розподілом на внутрішній і зовнішній фінансовий аналіз.

Практичне значення має розроблена методика визначення типів фінансової стійкості підприємств за даними фінансової звітності та удосконалені її типи у внутрішньому фінансовому аналізі. Представляє особливий науковий та практичний інтерес методика визначення запасу фінансової стійкості – зони безпечності основ-

ної операційної діяльності господарюючих суб'єктів у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі. Особливу увагу слід звернути на результати дослідження місця загальновиробничих, наднормативних витрат та збутових витрат в даній методиці оцінювання.

Заслужують на увагу організаційні етапи проведення глобального аналізу фінансової стійкості компаній, а також рекомендовані етапи її аналітичного дослідження у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі.

Позитивним результатом дослідження є приділення значної уваги аналітичному вивченню фінансової стійкості на рівні суб'єктів малого підприємництва, що вкрай рідко зустрічається в спеціальній літературі та практично не досліджено, як на рівні зовнішнього фінансового аналізу, так і на рівні внутрішнього фінансового аналізу.

Викладений теоретичний матеріал підкріплюється прикладом реалізації пропозицій методики й організації аналізу фінансової стійкості на практиці, що значно посилює цінність даної праці.

Безперечною перевагою книги є те, що вона містить спеціально розроблені таблиці по тексту та в додатках, в яких відображені згруповані матеріали різних авторів про аналітичне дослідження фінансової стійкості, наявність дискусійних питань та шляхи їх розв'язання, що свідчить про доволі серйозне відношення автора до проведення даної наукової роботи.

Монографія містить вагомий значний список літературних джерел, серед яких виділяються власні наукові публікації автора з теми дослідження в Україні та в іноземних виданнях, виступи на Міжнародних науково-практичних конференціях. Це свідчить про признання й апробацію досягнутих результатів не тільки в Україні, але й за кордоном.

Книга побудована таким чином, що дає відповіді на запитання, що хвилюють не тільки теоретиків, але й практиків багатьох спеціальностей: бухгалтерів, фінансових менеджерів, аналітичних працівників, економістів, банківських працівників, а також керівництво та власників (засновників) підприємств, акціонерів. В той же час вона розрахована й на широке коло читачів в системі

підготовки кадрів по менеджменту, економіці та підприємництву - від студентів до викладачів. Кожний знайде в ній питання, які його цікавлять.

Президент МСО «АБіАС», д. е. н., професор,
заслужений професор МДУ імені М. В. Ломоносова
заслужений діяч науки РРФСР,
заслужений економіст РФ,
член Ради з аудиторської діяльності
при Мінфіні Росії,
Дійсний член (академік)
Академії економічних наук України

А. Д. Шеремет

The globalization of economic processes and the long-running global financial crisis impose higher requirements for financial analysis of all economic entities. The financial analysis is composed of the study and evaluation of financial stability of enterprises.

In the world there is no single approach to the concept of financial stability, composition and methods of definition characterizing its performance, the methods of defining the types of financial stability and the evaluation of its margin of safety, organization of its analytical study and a number of other issues. Therefore, the author conducts research on a very important topic. On the basis of the in-depth and detailed study of international experience, Ukrainian legal framework and the achievements of Ukrainian scientists and analysts the author clarifies the concept of financial stability, reveals the criteria and types of stability of economic entity, carries out the improvements to the analysis of financial stability of economic entities in the external financial analysis and develops the methodology for its analysis in the internal financial analysis.

The monograph draws attention to the results of the study of absolute indicators of financial stability and their improvement in view of economic entity activities, their classification and the proposed method of their definition in the external and internal financial analysis. Considerable attention is paid to the study of the complex of relative indicators of financial stability, which are the most widely used in the world, but at the same time represent one of the most problematic and controversial issues in the global methods of analysis. The author's personal merit is that she examined a great variety of opinions separately for each indicator, unveiled a number of debatable issues, proposed and justified her own opinion on the classification, composition, title, the methods of definition, interpretation and recommended standards of indicators of relative financial stability considering it into the external and internal financial analysis.

The developed methods of definition of the types of financial stability of enterprises according to financial statements and the improvements to its types in the internal financial analysis have practical significance. The methods of defining the inventory (margin of safety) of financial stability - safety zone of the main operating activities in the external and internal financial analysis is of special scientific and practical interest. Particular attention should be paid to the results of the study of production overheads, abnormal costs and selling costs in this methods of valuation.

The organizational stages of the global analysis of financial stability of companies, as well as the recommended stages of its analytical study in the external and internal financial analysis deserve attention.

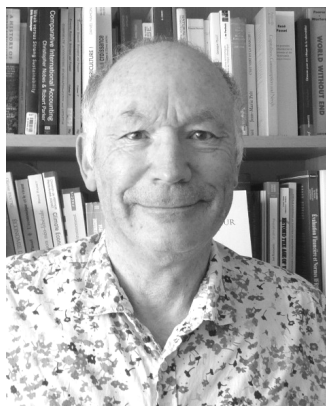
A positive outcome of this research is strong emphasis on the analytical study of financial stability at level of a subject of small business, which is extremely rare in the literature and practically unexplored, both in the external financial analysis, as well as in the internal analysis. The presented theoretical material is supported by an example of implementation of the proposed methodology and financial stability analysis put in practice that significantly enhances the value of this work.

The apparent advantage of the book is that it contains specially designed tables to the text and in the Appendix, that reflect the material on the analytical study of financial stability grouped by various authors, the presence of controversial issues and solutions to them, showing the author's serious concern about this research work.

The monograph contains a large list of references, among which are the author's scientific publications on the study in Ukraine and in foreign publications, the speeches at the international scientific conferences. This illustrates recognition and approbation of the attained results, their validation not only in Ukraine, but also abroad.

The book is structured in a way that gives the answers not only to the theoretical the questions but also practical ones and has great appeal for many specialists: accountants, financial managers, analysts, economists, bankers as well as business management, business owners (founders) and stockholders. At the same time, and it is designed for a wide range of readers in the system of training in management, economics and entrepreneurship – from students to teachers. Everyone will find questions of their interest.

President of the MCL "ABIAS"
Doctor of Economics, professor,
Honored Professor Lomonosov MSU
Honored Scientist of the RSFSR,
Honored Economist of Russian Federation,
Member of the Audit Council
Russian Ministry of Finance
Full Member (Academician)
Academy of Economic Sciences of Ukraine A. D. Sheremet

L'état actuel de l'économie mondiale dans les conditions de la globalisation et la crise financière durable exige la mise en analyse qualitative de l'infaillibilité des entreprises. Dans la monographie présente sont soulevées et examinées profondément les majeures questions problématiques et controversées qui concernent le fond de l'analyse de l'infaillibilité des acteurs économiques.

Le livre présent met en examen les bases théoriques et méthodologiques de la mise en analyse de ce type de l'étude analytique. Sur la base de l'étude profonde et détaillée de la littérature mondiale et ukrainienne, en utilisant l'expérience pratique l'auteur améliore l'étude analytique de l'infaillibilité des entreprises dans l'analyse financière extérieure (analyse des déclarations financières) et élabore l'approche de son étude analytique dans l'analyse financière intérieure.

Il n'existe pas d'approche commune en question de la quantité, la composition, le nom, la méthodologie de la définition et les normes à suivre des coefficients de l'infaillibilité des entreprises. L'auteur a élaboré la classification des coefficients de l'infaillibilité des entreprises dans l'analyse financière intérieure et extérieure. Leur composition, méthodologie du calcul, la caractéristique et les normes à suivre sont examinées dans les cadres de chaque groupe.

La valeur particulièrement importante et la mise en pratique au niveau mondial détient le système proposé des coefficients globaux absolus et relatifs de l'infaillibilité des entreprises des acteurs économiques.

La méthodologie, élaborée par l'auteur pour définir les types de l'infaillibilité financière des entreprises suivant les données des déclarations financières, aussi bien que l'évaluation du fonds de l'infaillibilité financière — la zone de sécurité de l'activité opérationnelle principale vaut l'attention des savants à travers le monde.

La valeur importante pour les cadres de direction sur le plan de la pratique possède l'organisation proposée et la méthodologie de l'étude analytique de l'infaillibilité financière dans l'analyse financière intérieure.

Le fond de la recherche est amplifié par l'existence dans le livre du nombre considérable des tableaux spéciaux regroupés, qui systématisent les avis des savants différents sur les aspects concrets de l'analyse de l'infailibilité financière et révèlent les questions problématiques. L'auteur propose les méthodes de leur résolution en argumentant chaque méthode proposée.

La valeur de la monographie se montre d'autant plus considérable que toutes les propositions et recommandations de l'auteur sont démontrées à l'aide des calculs pratiques à l'exemple des déclarations financières des entreprises ukrainiennes. En premier on examine la méthodologie existante de l'analyse de l'infailibilité financière et ensuite — le schéma proposée de l'organisation et la méthodologie de son étude analytique. La disponibilité des calculs pratiques permet de mieux concevoir et comprendre la matériel exposé.

La valeur de la monographie c'est sa compréhensibilité et polyvalence.

Je suis certain que le livre sera utile au grand public : étudiants qui font leurs études dans le domaine de finances et économie ; corps enseignant et scientifique ; comptables agréés ; analystes et gestionnaires financiers ; administrateurs comptables ; entrepreneurs et dirigeants sociaux.

La monographie présente possède la valeur scientifique et une grande valeur pratique et favorise à mettre la méthodologie de l'analyse de l'infailibilité financière des entreprises au niveau plus élevé.

Professeur de l'Université
de Paris

Jacques Richard

Paris

Сучасний стан світової економіки в умовах глобалізації та тривалої фінансової кризи потребує якісного проведення аналізу фінансової стійкості компаній. В поданій монографії підняті та глибоко досліджені головні проблемні та дискусійні питання про сутність аналізу фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

В даній книжці розкриті теоретико-методологічні основи проведення даного виду аналітичного дослідження. Автором на основі глибокого та детального вивчення світової та вітчизняної української літератури, практичного досвіду удосконалено аналітичне дослідження фінансової стійкості компаній у зовнішньому фінансовому аналізі (аналіз фінансової звітності) і розроблена методика її аналітичного дослідження у внутрішньому фінансовому аналізі.

Серед вчених світу не існує єдиного підходу до кількості, складу, найменування, методиці визначення, рекомендованих меж показників фінансової стійкості. Автором розроблена класифікація показників фінансової стійкості компанії у зовнішньому та у внутрішньому фінансовому аналізі.

В межах кожної групи розкриті їх склад, методика розрахунку, характеристика і рекомендовані межі.

Особливо важливе значення та практичне застосування на міжнародному рівні має запропонована система глобальних абсолютних і відносних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Заслугує на увагу вчених світу та представників бізнесу розроблена автором методика визначення типів фінансової стійкості компаній за даними фінансової звітності, а також оцінка запасу фінансової стійкості – зони небезпечності основної операційної діяльності компаній.

Важливе значення для управлінського апарату компаній з практичної точки зору мають запропонована організація та методика аналітичного дослідження фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі.

Глибина досліджень підкреслюється наявністю в книзі великої кількості спеціальних групувальних таблиць, в яких систематизовано відображаються думки різних вчених з окремих аспектів аналізу фінансової стійкості та розкриваються дискусійні питання. Автор пропонує шляхи їх розв'язання й обов'язково їх обґрунтовує.

Цінність книги підкреслює те, що всі пропозиції та рекомендації автора демонструються практичними розрахунками на прикладі

фінансової звітності українських компаній. Спочатку розглядається діюча методика аналізу фінансової стійкості, а потім – запропоновані схема організації та методика її аналітичного дослідження. Наявність практичних розрахунків дає можливість краще засвоїти та зрозуміти викладений матеріал.

Перевага монографії – це доступність та універсальність.

Впевнений, що книга буде корисною широкому колу читачів : студентам, які вивчають фінанси та економіку; профільному науково-педагогічному персоналу; аудиторам; фінансовим аналітикам і фінансовим менеджерам; бухгалтерам-аналітикам; підприємцям та керівникам компаній.

Подана монографія має наукову цінність та велике практичне значення, допомагає підняти світову методику аналізу фінансової стійкості компаній на більш високий рівень.

Професор
Паризького університету

Жак Рішар

The current state of the global economy in the context of globalization and the prolonged financial crisis requires a qualitative analysis of financial stability of companies. The present monograph raises and studies profoundly the main problematic and debatable issues of the nature of the analysis of financial stability of business entities.

This book provides the theoretical and methodological bases for doing such kind of analytical research. The author on the basis of a thorough and detailed study of the global and Ukrainian literature and practical experience carried out the improvements to the analytical study of the financial stability of the companies in the external financial analysis (financial statement analysis) and developed the methods of its analytical study in the internal financial analysis.

The scientists of the world take different approaches to the quantity, structure, title, methods of definition and normative indicators of the financial stability. The author worked out the classification of the financial stability indicators of the company in the external and internal financial analysis. Each group reveals their composition, the costing methods, characteristics and recommended rates.

The proposed system of global absolute and relative financial stability indicators of entities is of particular importance and has practical application at international level.

The methods of definition of the types of financial stability of companies according to financial statements developed by the author as well as the evaluation of the inventory (margin of safety) of financial stability - safety zone of the main operating activities of companies deserve attention of scientists and representatives of the business world.

The proposed organization and the methods of analytical study of financial stability in the internal financial analysis are of great importance to company management from the practical point of view.

The depth of the study emphasizes the presence in the book of a large number of special grouping tables which systematically set out the views of different scientists on certain aspects of the financial stability analysis and reveal controversial issues. The author suggests the solutions to these problems and substantiates them.

The book value is that all the proposals and recommendations of the author demonstrate practical calculations citing the example of the financial statements of Ukrainian companies. First the author considers the current methods of financial stability analysis, and then suggests the

scheme of organization and the methods of its analytical study. The simplicity of practical calculations makes it possible to better assimilate and understand the material.

The merit of the monograph is its simplicity and versatility. I hope that the book will have a wide readership: students studying finance and economics; scientific and academic staff, auditors, financial analysts and financial managers, analysts in accounting, entrepreneurs and company management.

The monograph is of scientific value and of great practical importance and helps to raise the global methods for analyzing the financial stability of companies to a much higher level.

Professor University of Paris

Jacques Richard

ПЕРЕДМОВА

У сучасних умовах глобалізації світової економіки та розвитку вітчизняних ринкових підприємницьких відносин на фоні загальної економічної та фінансової кризи особливо актуальними є питання фінансового аналізу. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання, з одного боку, є найважливішою умовою їх успішної підприємницької діяльності, а з другого — результатом та ознакою цього успіху.

Сьогодні вчені-аналітики висловлюють різнобічні думки стосовно методології, методики та організації аналізу фінансової стійкості. У зв'язку з цим не існує єдиної методологічної бази (основи) щодо цього, тому на практиці постає багато проблемних та дискусійних питань з проведення аналізу фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

До головних, найбільш поширених нерозв'язаних питань аналізу фінансової стійкості можна віднести такі:

- по-перше, що являє собою поняття «стійкість», що означає термін «стабільність», чим одне поняття відрізняється від другого та чому одні автори використовують тільки поняття «стійкість» без застосування поняття «стабільність», другі — навпаки, а треті вживають одне й друге, але по-різному їх трактують;

- по-друге, як правильно класифікувати види стійкості суб'єктів господарювання і за якими критеріями або класифікаційними ознаками;

- по-третє, в чому полягає сутність саме фінансової стійкості як центрального виду стійкості у фінансовому аналізі;

- по-четверте, що таке «фінансова стабільність», «фінансова рівновага» та «фінансова стійкість», у чому полягає їх сутність, чим вони відрізняються або чим тотожні;

- по-п'яте, що таке «фінансова стійкість» та «ринкова стійкість», це тотожні чи різні поняття;

- по-шосте, які саме абсолютні показники фінансової стійкості необхідно розраховувати, за якою методикою їх визначати і якою є їх інтерпретація;

- по-сьоме, які саме відносні показники фінансової стійкості необхідно розраховувати, за якою методикою їх визначати і якою є їх інтерпретація;

- по-восьме, які є типи фінансової стійкості суб'єктів господарювання;

- по-дев'яте, як правильно визначити запас фінансової стійкості;

- по-десяте, чим відрізняється методика та організаційні етапи внутрішнього та зовнішнього аналізу фінансової стійкості.

У монографії автор ставила за мету узагальнити та систематизувати існуючі вітчизняні підходи та зарубіжний досвід аналізу фінансової стійкості та запропонувати власний підхід до розв'язання головних проблемних методологічних питань.

У зв'язку із цим у монографії:

- ✓ розглядаються та уточнюються економічні категорії «стійкість» і «стабільність» у сучасному фінансовому аналізі;

- ✓ уперше розробляються критерії розмежування окремих видів стійкості суб'єктів господарювання, досліджується та уточнюється класифікація видів стійкості суб'єктів економіки в сучасному фінансовому аналізі в умовах розвитку ринкових підприємницьких відносин і змішаної економіки;

- ✓ удосконалюється та уточнюється поняття фінансової стійкості суб'єктів економіки в ринкових умовах підприємницького господарювання та змішаної економіки;

- ✓ розглядаються та уточнюються поняття «фінансова рівновага», «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість»;

- ✓ розглядаються та уточнюються поняття «фінансова стійкість» та «ринкова стійкість»;

- ✓ розробляється система групування показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі;

- ✓ досліджується та систематизується методика аналізу фінансової стійкості суб'єктів економіки за допомогою її абсолютних показників у зовнішньому фінансовому аналізі;

- ✓ досліджується та систематизується методика аналізу фінансової стійкості суб'єктів економіки за допомогою її абсолютних показників у внутрішньому фінансовому аналізі;

- ✓ удосконалюється методика аналізу фінансової стійкості суб'єкта господарювання за допомогою її відносних показників у зовнішньому фінансовому аналізі;

- ✓ розробляється методика аналізу фінансової стійкості суб'єктів економіки за допомогою її відносних показників у внутрішньому фінансовому аналізі;

✓ розробляються типи фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

✓ розглядаються та вдосконалюються типи фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі;

✓ удосконалюється методика оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) діяльності суб'єкта господарювання з розподілом визначення фінансової стійкості — зони безпечності основної операційної діяльності в межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу;

✓ уперше розробляються організаційні етапи та методика аналізу фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі;

✓ на практичному цифровому матеріалі за даними українських підприємств — Казанківського хлібоприймального підприємства в Миколаївській області, яке займається складуванням, та приватного підприємства «Глобус Україна» в Києві, яке займається оптовою торгівлею і є суб'єктом малого підприємництва, показано переваги запропонованої методики аналізу фінансової стійкості.

У процесі ознайомлення з матеріалом монографії читачі:

◆ мають змогу зрозуміти та розібратися в сучасних поняттях фінансового аналізу, таких як «стійкість» і «стабільність», «фінансова стійкість» і «фінансова стабільність», «фінансова рівновага», «ринкова стійкість»;

◆ знайдуть відповідь на логічне групування абсолютних і відносних показників фінансової стійкості, уточнені та більш правильні їх назви, тлумачення, методику їх визначення, рекомендовані межі та їх інтерпретацію з розмежуванням на зовнішній і внутрішній фінансовий аналіз;

◆ ознайомляться та зрозуміють методику визначення типів фінансової стійкості у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі;

◆ знайдуть відповідь на питання оцінювання запасу фінансової стійкості — зони безпечності основної операційної діяльності суб'єкта господарювання в межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу;

◆ ознайомляться з організаційними етапами проведення аналізу фінансової стійкості.

Крім виділених головних проблем, в аналізі фінансової стійкості існують також інші дискусійні питання, тому автор не претендує на повне та всебічне висвітлення аналізу фінансової стій-

кості як окремого розділу фінансового аналізу. Але це вже буде предметом подальших наукових досліджень.

Запропоновані шляхи удосконалення аналізу фінансової стійкості допоможуть усім, хто цікавиться фінансовим аналізом, краще розібратися в дослідженні фінансової стійкості, глибше вивчити причини змін її рівня, швидше й точніше розробити шляхи її підвищення. Це сприятиме поліпшенню фінансового стану суб'єктів підприємницької діяльності з боку їх фінансової стійкості.

Автор висловлює глибоку вдячність рецензентам — доктору економічних наук, професору, академіку Національної академії наук України М. Г. Чумаченко, доктору економічних наук, професору, завідувачу кафедри фінансового аналізу та контролю Київського національного торговельно-економічного університету Є. В. Мниху за змістовні зауваження, що були враховані в процесі підготовки рукопису до видання.

УТОЧНЕННЯ ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ ТА РОЗРОБЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ГРУПУВАННЯ ЇЇ ПОКАЗНИКІВ

1.1. Уточнення поняття фінансової стійкості суб'єктів господарювання в сучасному фінансовому аналізі та її значення

Діяльність будь-якого суб'єкта господарювання завжди супроводжується наявністю в його господарському обороті позикових коштів. Отримання позикових коштів і використання їх у діяльності позичальника та надання таких коштів й отримання відсотків їх власниками взаємовигідно обом сторонам. З позиції позичальника обґрунтоване залучення позикових коштів, тобто використання «чужих» коштів у своєму обороті, часто економічно більш вигідно, ніж проведення можливої додаткової мобілізації джерел власних коштів для подальшого їх використання. Разом з тим, бажання отримати певну економічну вигоду від залучення та використання позикового капіталу позичальником завжди супроводжується жорсткою необхідністю несення ним суворих фінансових зобов'язань, які пов'язані з наявністю фінансового ризику. За отриманні суб'єктом господарювання у тимчасове (короткострокове або довгострокове) користування позикові кошти потрібно робити обов'язкові регулярні грошові платежі за їх використання (відсотки за користування) та з повернення самих грошових коштів.

У зв'язку із цим виникає необхідність оцінювання фінансової стійкості суб'єктів економіки. Не дивлячись на те, що дана ділянка роботи у фінансовому аналізі не є новою, сьогодні все ж існують певні дискусійні питання та проблеми щодо цього. Слід також зауважити, що у вітчизняній та іноземній економічній літературі з фінансового аналізу відсутня єдність поглядів щодо сутності самого поняття фінансової стійкості суб'єкта господарювання та щодо змісту і методики проведення її аналізу. Дискусійним є термін «фінансова стійкість», який деякі автори замі-

нують на поняття «ринкова стійкість», «фінансова стабільність», «фінансова рівновага» та ін.

Вихідним моментом у проведенні аналізу фінансової стійкості є визначення поняття самої фінансової стійкості як економічної категорії фінансового аналізу суб'єкта господарювання. Варто проаналізувати думки різних учених-аналітиків щодо цього, але попередньо доцільно зупинитися на понятті стабільності та стійкості суб'єктів економіки в цілому і встановити тотожність або різницю в даних поняттях.

Слід зауважити, що умовою та основою життєдіяльності суб'єктів господарювання в ринковій та змішаній економіці виступає його стійкість.

В. В. Ковальов наголошує, що однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є *стабільність* його діяльності з позиції довгострокової перспективи, яка пов'язана передусім із загальною фінансовою структурою підприємства, рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів [118, с. 233].

Загальне поняття стійкості підприємства досліджувалося Л.А. Костирко: «Це стан його рівноваги, який передбачає своєчасність та економічність при збереженні основних законів розвитку, таких як цілеспрямованість, динамізм, адапційність та керуваність» [136 с. 310—311].

Не зовсім зрозуміло, що передбачає стан рівноваги — своєчасність та економічність чого? На думку автора монографії, дане визначення є неповним і недосконалим. У продовження цієї думки Л.А. Костирко Р.О. Костирко вказує, що головним компонентом загальної стійкості підприємства виступає фінансова стійкість [137, с. 414—415].

Як відомо, терміни «стабільність» та «стабілізація» походять від слова латинською мовою «*stabilis*», що означає стійкий [381]. Таким чином, поняття «стійкість» і «стабільність» тотожні і між ними немає різниці.

На стійкість суб'єктів господарювання в умовах дії ринкової та змішаної економіки впливає багато факторів і саме за ними вирізняють кілька видів стійкості. Залежно від того, які фактори впливають на стійкість, автор даної монографії у попередніх наукових дослідженнях відповідно до суб'єкта господарювання виділяла три види стійкості: внутрішню, фінансову, загальну [215, с. 221, 216, с. 162]. Такі три види стійкості вирізняють також Є.В. Мних [248, с. 186—187; 251, с. 141] і Н.С. Барабаш [251, с. 141], О.Ф. Іонова та Н.М. Селезньова [103, с. 372—373]. М.Д. Білик виокремила ресурсну, потенційну та фінансову стійкість суб'єктів господарювання [43,

с. 304—305]. Р.О. Костирко виділяє внутрішню, загальну, капітальну, комерційну, організаційно-структурну та функціональну стійкість суб'єктів господарювання [137, с. 415]. С.З. Мошенський, О.В. Олійник виокремили стійкість капіталу, ресурсну стійкість, стійкість управління [252, с. 454—455],

Головні думки щодо видів стійкості суб'єктів економіки, що останнім часом висловлюють провідні фахівці, наведено в табл. 1.1. Але слід зауважити, що далеко не всі вчені-аналітики розглядають дану проблему, а просто зупиняються та розкривають сутність лише фінансової стійкості.

Таблиця 1.1

**ДУМКИ ВЧЕНИХ-АНАЛІТИКІВ
ЩОДО ВИДІВ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІКИ**

№ з/п	Автор думки та автори праці, назва праці, видавництво та рік видання	Види стійкості суб'єктів економіки	Визначення (характеристика) видів стійкості суб'єктів економіки
1	Лахтіонова Л. А. <i>Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія. — К. : КНЕУ, 2001. — 387 с.</i>	Загальна стійкість Внутрішня стійкість Фінансова стійкість	Відображає рух грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витрачанням (витратами). Такий фінансовий стан суб'єкта господарювання, за якого забезпечується досить високий результат його функціонування. Відображає постійне стабільне перевищення доходів над витратами, вільне маневрування грошовими коштами суб'єкта господарювання, здатність шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробництва і реалізації продукції, а також витрати на його розширення та оновлення (с. 221).
2	Лахтіонова Л. А. <i>Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств : навч. посібник. — К. : КНЕУ, 2004. — 365 с.</i>	Загальна стійкість Внутрішня стійкість	Відображає рух грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витрачанням (витратами). Такий фінансовий стан суб'єкта господарювання, за якого забезпечується досить високий результат його функціонування

№ з/п	Автор думки та автори праці, назва праці, видавництво та рік видання	Види стійкості суб'єктів економіки	Визначення (характеристика) видів стійкості суб'єктів економіки
		Фінансова стійкість	Відображає постійне стабільне перевищення доходів над витратами, вільне маневрування грошовими коштами суб'єкта господарювання, здатність шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробництва і реалізації продукції, а також витрати на його розширення та оновлення (с. 162).
3	<p>Мних Є. В.</p> <p><i>Мних Є. В.</i> Економічний аналіз : підручник : 2-е вид., перероб. і доп. — К. : Центр навч. літ-ри, 2005. — 472 с.</p>	<p>Загальна стійкість</p> <p>Внутрішня стійкість</p> <p>Фінансова стійкість</p>	<p>Характеризується позитивним сальдо чистого грошового потоку (перевищенням позитивного грошового потоку над негативним).</p> <p>Досягається при такому стані економіки підприємства, який забезпечує досить високий фінансовий результат його діяльності.</p> <p>Досягається при стабільному перевищенні доходів над витратами, вільному маневруванні грошовими коштами та стійкому економічному зростанні. Фінансова стійкість визначається раціональною забезпеченістю потреб підприємства фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових умовах (с. 186—187).</p>
4	<p>Білик М. Д.</p> <p><i>Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н.М., Невмержичка Н.Ю.</i> Фінансовий аналіз : Навч. посібник. — К. : КНЕУ, 2005. — 592 с.</p>	<p>Ресурсна стійкість</p> <p>Потенційна стійкість</p>	<p>Це оптимальна структура трудових і матеріальних ресурсів підприємства. Вона сприяє економії витрат за рахунок скорочення потреб у фінансових ресурсах на їх фінансування, а отже, приводить до зростання прибутковості підприємства.</p> <p>Це можливість підприємства щодо нарощування обсягів діяльності та його спроможність вийти на новий рівень фінансової рівноваги.</p>

№ з/п	Автор думки та автори праці, назва праці, видавництво та рік видання	Види стійкості суб'єктів економіки	Визначення (характеристика) видів стійкості суб'єктів економіки
		Фінансова стійкість	Це такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення. Фінансова стійкість — один із головних чинників, що впливає на досягнення підприємством фінансової рівноваги та фінансової стабільності (с. 303—305).
5	<p>Мошенський С.З., Олійник О.В.</p> <p><i>Мошенський С.З., Олійник О.В.</i> Економічний аналіз : підручник / За ред. Ф. Ф. Бутинця. — 2-ге вид., доп. і перероб. — Житомир: ПП «Рута», 2007. — 704 с.</p>	Стійкість капіталу	<p>Дослідження стійкості капіталу дозволяє встановити одну з можливих причин фінансової стійкості (нестійкості) підприємства. Так, збільшенню частки власного капіталу за рахунок будь-якого із джерел сприяє посиленню фінансової стійкості підприємства. При цьому наявність нерозподіленого прибутку може розглядатися як джерело поповнення оборотних засобів, зниження рівня поточної кредиторської заборгованості.</p> <p>Особлива роль аналізу структури капіталу при оцінці фінансової стійкості зумовлена його функціями: статутний і додатковий капітал підприємства дає змогу організувати процес виробництва продукції, застосовувати прогресивні технології, висококваліфіковану робочу силу, посилити власні позиції на ринку. Крім того, розмір власного капіталу забезпечує довіру партнерів підприємства (як інших підприємств, так і банків), що визначає можливість отримати від них фінансові вкладення за необхідності для усунення дії несприятливих факторів: Якщо обсяг власного капіталу невеликий, то кредитори мають певний підприємницький ризик. Власний капітал відіграє роль «буферу», захист підприємство від банкрутства.</p>

№ з/п	Автор думки та автори праці, назва праці, видавництво та рік видання	Види стійкості суб'єктів економіки	Визначення (характеристика) видів стійкості суб'єктів економіки
		<p>Ресурсна стійкість</p> <p>Стійкість управління</p>	<p>Окрім власного капіталу господарська діяльність підприємств підтримується залученим капіталом. Використання залученого капіталу впливає як на ступінь ризику, так і на дохід підприємства. Порядок аналізу складу і структури зобов'язань підприємств розглянуто в темі 14 (с. 454).</p> <p>Аналіз ресурсної стійкості як складової фінансової стійкості повинен охоплювати наступні аспекти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зміст і рівень співробітництва підприємства з суб'єктами ринкової інфраструктури (підприємствами-постачальниками ресурсів, банками-споживачами продукції); - ступінь інтегрованості підприємства у систему виробничих відносин; - спроможність підприємства до залучення коштів; - контроль грошових потоків (с. 454—455). <p>Аналіз стійкості управління проводиться з точки зору адекватності організаційної та виробничої структури підприємства обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юктурі (с. 455).</p>
6	<p>Костырко Р. О.</p> <p><i>Костырко Р. А.</i> Финансовый анализ: учебное пособие/ Р.А Костырко — Х. : Фактор, 2007. — 784 с.</p>	<p>Внутрішня стійкість</p> <p>Загальна стійкість</p>	<p>Це такий загальний фінансовий стан підприємства, за якого забезпечується стабільно високий результат його функціонування. Підґрунтям досягнення такої стійкості є принцип активного реагування на зміни внутрішніх та зовнішніх факторів.</p> <p>Досягається рухом грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витрачанням (витратами).</p>

№ з/п	Автор думки та автори праці, назва праці, видавництво та рік видання	Види стійкості суб'єктів економіки	Визначення (характеристика) видів стійкості суб'єктів економіки
		<p>Капітальна стійкість</p> <p>Комерційна стійкість</p> <p>Організаційно-структурна стійкість</p> <p>Функціональна стійкість</p> <p>Фінансова стійкість</p>	<p>Визначається величиною власного капіталу, яка повинна забезпечити платоспроможність відтворювальних процесів, захист від форсмажорних обставин, здатність адаптуватися до змін умов функціонування підприємства.</p> <p>Визначає становище підприємства на ринку.</p> <p>Характеризує відповідність управлінської та організаційної структури підприємства цілям його фінансово-економічної діяльності та засобам їх досягнення.</p> <p>Передбачає спеціалізацію на певному колі продукції, що забезпечує ефективність управління; диверсифікацію діяльності — розширення функцій дозволяє не залежати від конкретного виду продукції, що випускається, (робіт та послуг) або від контрагентів.</p> <p>Є відображенням стабільного перевищення доходів над витратами. Вона забезпечує вільне маневрування грошовими коштами суб'єкта господарювання і шляхом ефективного їх використання сприяє безперебійному процесу виробництва та реалізації продукції, а також витрат на розширення та оновлення виробництва [Костырко Л.А. Стратегия финансово-экономической деятельности хозяйствующего субъекта: методология и организация : монография. — Луганск : Изд-во ВНУ им. Даля, 2002. — 360 с.; с. 311], (с. 415).</p>

№ з/п	Автор думки та автори праці, назва праці, видавництво та рік видання	Види стійкості суб'єктів економіки	Визначення (характеристика) видів стійкості суб'єктів економіки
7	<p>Литвин Б. М., Стельмах М. В.</p> <p><i>Литвин Б. М., Стельмах М. В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посібник. — К. : Хай-Тек Прес, 2008. — 336 с.</p>	<p>Внутрішня стійкість</p> <p>Загальна стійкість</p> <p>Фінансова стійкість</p>	<p>Загальний фінансовий стан організації, при якому забезпечується високий результат його функціонування. Для цього необхідно дотримуватися принципу активного реагування на зміни, що відбуваються у внутрішньому та зовнішньому середовищах (с. 111—112).</p> <p>Зумовлюється грошовими потоками, які забезпечують постійне перевищення надходження коштів над їхніми витратами (с. 112).</p> <p>Досягається постійним перевищенням доходів над витратами, забезпечуючи вільне маневрування коштів підприємства і безперервний процес виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг) (с. 112).</p>
8	<p>Іонова О. Ф, Селезнева Н. М.</p> <p><i>Іонова А.Ф, Селезнева Н.Н.</i> Фінансовый анализ : учебник / А.Ф. Ионова, Н.Н. Селезнева. — 2-е изд. — М. : Проспект, 2009. — 624 с.</p>	<p>Внутрішня стійкість</p> <p>Загальна стійкість</p> <p>Фінансова стійкість</p>	<p>Це такий загальний фінансовий стан організації, за якого забезпечується стабільно високий результат його функціонування. В основі її досягнення лежить принцип активного реагування на зміни внутрішніх і зовнішніх факторів (с. 372).</p> <p>Це такий рух грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витратами (витратами) (с. 372).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Такий стан фінансів, який гарантує постійну платоспроможність (с. 372); • визначається перевищенням доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами організації і безперервний процес виробництва та реалізації продукції [с. 372];

№ з/п	Автор думки та автори праці, назва праці, видавництво та рік видання	Види стійкості суб'єктів економіки	Визначення (характеристика) видів стійкості суб'єктів економіки
			<ul style="list-style-type: none"> • є головним компонентом загальної стійкості організації. (с. 372); • це такий стан її фінансових ресурсів їх розподіл і використання, яке забезпечує розвиток організації на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності за допустимого рівня ризику (с. 372). • базується на оптимальному співвідношенні між окремими видами активів організації (оборотними та необоротними з урахуванням їх внутрішньої структури) та джерелами їх фінансування (власними або залученими коштами) (с. 373)
9	<p>Мних Є. В., Барабаш Н. С.</p> <p><i>Мних Є. В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посібник / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. — К.: КНТЕУ, 2010. — 412 с.</p>	<p>Внутрішня стійкість</p> <p>Фінансова стійкість</p> <p>Загальна стійкість</p>	<p>Досягається, при такому стані економіки підприємства, який забезпечує досить високий фінансовий результат його діяльності.</p> <p>— Досягається при стабільному перевищенні доходів над витратами, вільному маневруванні грошовими коштами та стійкому економічному зростанні;</p> <p>— визначається раціональною забезпеченістю потреб підприємства фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових умовах. (с. 141).</p> <p>Вирізняють чотири типи фінансової стійкості.</p> <p>Характеризується позитивним сальдо чистого грошового потоку (перевищенням позитивного грошового потоку над негативним). (с. 141).</p>

Закінчення табл. 1.1

№ з/п	Автор думки та автори праці, назва праці, видавництво та рік видання	Види стійкості суб'єктів економіки	Визначення (характеристика) видів стійкості суб'єктів економіки
10	<p>Магопець О. А., Давидов І. Г., Сорокіна А. І., Головченко Н. Ю.</p> <p>Фінансовий аналіз: навч. посібник / О.А. Магопець, І.Г. Давидов, А.І. Сорокіна, Н.Ю. Головченко. — Кіровоград: ТОВ «КОД», 2010. — 280 с.</p>	<p>Внутрішня стійкість</p> <p>Загальна стійкість</p> <p>Фінансова стійкість</p>	<p>Це такий загальний фінансовий стан організації, за якого забезпечується стабільно високий результат його функціонування. В основі досягнення такої стійкості лежить принцип активного реагування на зміни внутрішніх і зовнішніх факторів (с. 125).</p> <p>Досягається таким рухом грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходження коштів над їх витрачанням (с. 125).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Відображення стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства та завдяки ефективному їх використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції. (с. 125); • це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику (с. 125).

На думку дослідника, у наведених судженнях щодо видів стійкості суб'єкта господарювання є один загальний недолік — це відсутність певних критеріальних ознак її розподілу. Так, наприклад, О. Ф. Іонова та Н. М. Селезньова лише вказують, що «в залежності від впливу різних факторів можна виділити наступні види стійкості» [103, с. 372].

Тому це питання можна вважати не розробленим і таким, що потребує дослідження. Необхідно створити певну систему критеріїв розподілу видів стійкості суб'єктів економіки та уточнити їх характеристику й призначення.

Автор даного дослідження, вважає за доцільне встановити такі критерії виділення різних видів стійкості суб'єктів економіки:

- стосовно внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності суб'єкта господарювання (ринкова (зовнішня) стійкість, загальна стійкість і внутрішня стійкість);
- стосовно наявних видів ресурсів суб'єкта господарювання (нефінансово-ресурсна (нематеріально-матеріально-трудова ресурсна) стійкість і фінансово-ресурсна (фінансова) стійкість);
- за часом існування стійкості (минула стійкість, поточна стійкість, потенційна (прогнозна) стійкість);
- залежно від виду капіталу (власного чи позикового), за рахунок якого забезпечується фінансування діяльності суб'єкта господарювання, її захист від небажаних непередбачуваних негативних обставин і господарських ситуацій, здатність адаптуватися до змін умов функціонування суб'єкта економіки (незалежна стійкість, залежна стійкість);
- відносно організаційно-виробничої та організаційно-управлінської структури (функціонально-організаційна стійкість та управлінсько-організаційна стійкість) [166, с. 441].

Запропоновані класифікаційні ознаки та види стійкості суб'єктів господарювання подано в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

КРИТЕРІЇ ТА ВИДИ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІКИ

№ з/п	Критерії вирізнення видів стійкості суб'єктів економіки	Види стійкості суб'єктів економіки	Характеристика та призначення видів стійкості суб'єктів економіки
1	Стосовно внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності суб'єкта господарювання	Ринкова (зовнішня) стійкість Загальна стійкість	Визначає фінансове становище суб'єкта господарювання на ринку — в зовнішньому середовищі і включає в себе стійкість господарських зв'язків із зовнішніми контрагентами; стійкість рівня на ринку конкурентоспроможності продукції, що випускається, (послуг, робіт, товарів), стійкість цінової тактичної і стратегічної політики тощо. Відображає рух грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витрачанням (витратами) — у цьому виявляється зв'язок суб'єкта господарювання між своїм внутрішнім і зовнішнім середовищем.

№ з/п	Критерії вирізнення видів стійкості суб'єктів економіки	Види стійкості суб'єктів економіки	Характеристика та призначення видів стійкості суб'єктів економіки
		Внутрішня стійкість	Це такий фінансовий стан суб'єкта господарювання, за якого забезпечується досить високий результат його внутрішнього функціонування за допомогою відповідних внутрішніх управлінських рішень.
2	Стосовно наявних видів ресурсів суб'єкта господарювання	Нефінансово-ресурсна (нематеріально-матеріально-трудова ресурсна) стійкість Фінансово-ресурсна (фінансова) стійкість	Оптимальні склад, структура та співвідношення матеріальних, трудових і нематеріальних ресурсів суб'єкта господарювання, що сприяють економії витрат за рахунок скорочення потреб у додаткових фінансових ресурсах на їх фінансування та ведуть до зростання оборотності господарських нефінансових засобів і збільшення прибутковості суб'єкта економіки. Відображає певний стан фінансових ресурсів, за якого відбувається вільне маневрування грошовими коштами суб'єкта господарювання, здатність шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробництва і реалізації продукції, а також витрати на його розширення та оновлення (дане визначення буде уточнене в процесі подальшого дослідження)
3	За часом існування стійкості	Минула стійкість Поточна стійкість	Певний фінансовий стан суб'єкта господарювання у минулому, коли забезпечувався певний результат його функціонування та відповідний рівень його стійкості. Певний фінансовий стан суб'єкта господарювання в поточному періоді, за якого забезпечується певний результат його функціонування та відповідний рівень його стійкості в даний час.

№ з/п	Критерії вирізнення видів стійкості суб'єктів економіки	Види стійкості суб'єктів економіки	Характеристика та призначення видів стійкості суб'єктів економіки
		Потенційна (прогнозна) стійкість	Можливий новий поліпшений рівень фінансового стану суб'єкта господарювання у майбутньому, досягнення ним кращих результатів свого функціонування та відповідного рівня стійкості за рахунок спроможності нарощувати обсяги та/або змінювати та/або доповнювати напрями своєї діяльності.
4	Залежно від виду капіталу (власного чи позикового), за рахунок якого забезпечується фінансування діяльності суб'єкта господарювання, її захист від небажаних та непередбачуваних негативних обставин і господарських ситуацій, здатність адаптуватися до змін умов функціонування суб'єкта ринкової економіки	Незалежна стійкість Залежна стійкість	Визначається величиною (часткою) власного капіталу, яка повинна забезпечити фінансування діяльності господарюючого суб'єкта, її захист від небажаних негативних непередбачуваних обставин та господарських ситуацій, здатність адаптуватися до змін умов функціонування суб'єкта ринкової економіки. Визначається величиною (часткою) довгострокового позикового капіталу, яка має забезпечити фінансування діяльності суб'єкта господарювання, її захист від небажаних негативних непередбачуваних обставин та господарських ситуацій, здатність адаптуватися до змін умов функціонування суб'єкта ринкової економіки.
5	Відносно організаційно-виробничої та організаційно-управлінської структури	Функціонально-операційно-організаційна стійкість	Передбачає спеціалізацію суб'єкта економіки на певних видах основної операційної діяльності, а саме: на вироблення певної кількості певних найменувань — асортименту продукції, надання послуг, виконання робіт, що забезпечує ефективність його діяльності та управління; диверсифікацію діяльності — розширення функцій основного операційного

№ з/п	Критерії визначення видів стійкості суб'єктів економіки	Види стійкості суб'єктів економіки	Характеристика та призначення видів стійкості суб'єктів економіки
		Управлінсько-організаційна стійкість	<p>господарювання — асортименту виробництва (надання послуг, виконання робіт) дозволяє не залежати від виробництва конкретного виду продукції, надання конкретного виду послуги, виконання певного виду роботи, або від певних контрагентів і ділових партнерів</p> <p>Характеризує відповідність управлінської та організаційної структури суб'єкта господарювання цілям його функціонування, видам діяльності та засобам їх досягнення.</p>

Обґрунтування такої точки зору:

• **по-перше**, обов'язково вважається за доцільне виділити ознаку, яка стосується **внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності суб'єкта господарювання**. Це викликано ринковими та змішаними умовами господарювання і самостійністю в прийнятті внутрішніх управлінських рішень стосовно діяльності суб'єктів економіки. Зовнішнє середовище в умовах ринку та змішаної економіки істотно впливає на діяльність суб'єктів господарювання і на їх стійкість. Це стосується також внутрішніх правил і порядку господарювання. **Тому виокремлюються ринкова (зовнішня) стійкість, загальна стійкість і внутрішня стійкість суб'єктів економіки. Ринкова стійкість** — це зовнішня стійкість, яка визначає фінансове становище суб'єкта господарювання на ринку — в зовнішньому середовищі і включає в себе стійкість господарських зв'язків із зовнішніми контрагентами; стійкість рівня на ринку конкурентоспроможності продукції, що випускається, послуг, які надаються, робіт, які виконуються, товарів, що продаються; стійкість цінової тактичної та стратегічної політики та інші аспекти в діяльності суб'єктів економіки. **Ринкова стійкість є центральним питанням підприємницької діяльності кожного суб'єкта господарювання та його власників (учасників, засновників). Загальна стійкість** — це проміжна стійкість між зовнішньою (ринковою) та внутрішньою стійкістю.

Вона показує стан руху грошових потоків, який повинен забезпечувати постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витрачанням (витратами). У цьому виявляється зв'язок суб'єкта господарювання із внутрішнім і зовнішнім середовищем. Таким чином, **загальна стійкість** відображає рух грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витрачанням (витратами). **Умовою загальної стійкості суб'єкта господарювання** є його здатність вільно розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього **суб'єкт господарювання повинен мати гнучку структуру фінансових ресурсів**. Головною складовою загальної стійкості суб'єкта господарювання є **фінансова стійкість**, яка формується в процесі всієї його фінансово-господарської діяльності. **Внутрішня стійкість** — це такий фінансовий стан суб'єкта господарювання, за якого забезпечується достатньо високий результат його внутрішнього функціонування за допомогою відповідних внутрішніх управлінських рішень;

• **по-друге**, важливу роль у діяльності суб'єктів економіки відіграють господарські ресурси, а саме: їх наявність, рівень забезпеченості, раціональне та економне використання. Усе це в кінцевому підсумку впливає на фінансовий стан суб'єктів господарювання і формує ресурсну стійкість. Тому слід виділити ознаку, яка **стосується наявних видів ресурсів суб'єкта господарювання**. Автор пропонує виокремити **нефінансово-ресурсну (нематеріально-матеріально-трудова ресурсну) стійкість і фінансово-ресурсну (фінансову) стійкість**. Це пов'язано з тим, що всі господарські ресурси суб'єкта економіки поділяються на нефінансові (матеріальні, нематеріальні та трудові) та **фінансові (грошові кошти та фінансові вкладення)**. Саме тому пропонуються такі види ресурсної стійкості, як **нефінансово-ресурсна (нематеріально-матеріально-трудова ресурсна) стійкість і фінансово-ресурсна, або просто фінансова, стійкість**. **Нефінансово-ресурсна стійкість** являє собою оптимальні склад, структуру та співвідношення трудових, матеріальних і нематеріальних ресурсів суб'єкта господарювання, що сприяє економії витрат за рахунок скорочення потреб у додаткових фінансових ресурсах на їх фінансування та веде до зростання оборотності господарських нефінансових засобів і збільшення прибутковості суб'єкта економіки. **Фінансово-ресурсна, або просто фінансова, стійкість** відображає певний стан фінансових ресурсів, за якого відбувається вільне маневрування грошовими коштами суб'єкта господарювання, здатність шляхом ефективного їх використання за-

безпечити безперервний процес виробництва і реалізації продукції, а також витрати на його розширення та оновлення (**визначення сутності фінансової стійкості буде уточнено автором у процесі подальшого дослідження (див. далі)**);

- **по-третє**, в аналітичному дослідженні має велике значення вивчення явищ або показників, що їх характеризують, у динаміці. Тому доцільно виділити ознаку **за часом існування стійкості** з виокремленням **минулої, поточної та потенційної (прогнозної) стійкості**. **Минула стійкість** — це певний фінансовий стан суб'єкта господарювання у минулому періоді, за якого забезпечувався певний результат його функціонування та відповідний рівень його стійкості. **Поточна стійкість** — це певний фінансовий стан суб'єкта господарювання в поточному періоді, за якого забезпечується певний результат його функціонування та відповідний рівень його стійкості в даний час. **Потенційна (прогнозна) стійкість** — це можливий новий поліпшений рівень фінансового стану суб'єкта господарювання у майбутньому, досягнення ним кращих результатів свого функціонування та відповідного рівня стійкості за рахунок спроможності нарощувати обсяги та/або змінювати та/або доповнювати напрями своєї діяльності;

- **по-четверте**, фінансування діяльності суб'єкта економіки можливо за рахунок власних і позикових коштів. В усьому світі вважається нормальним явищем, коли «чужі» гроші працюють на функціонування своєї діяльності, тобто перебувають у власному обороті і приносять досить високі доходи й прибутки і забезпечують відносно стійке ринкове становище суб'єкта економіки. Тому доцільно виокремити критерій розподілу стійкості як **в залежності від виду капіталу (власного чи позикового), за рахунок якого забезпечується фінансування діяльності суб'єкта господарювання, її захист від небажаних і непередбачуваних негативних обставин і господарських ситуацій, здатність адаптуватися до змін умов функціонування суб'єкта економіки і виокремити його незалежну та залежну стійкість**. **Незалежна стійкість** визначається величиною (часткою) власного капіталу, яка має забезпечити фінансування діяльності суб'єкта господарювання, її захист від небажаних і непередбачуваних негативних обставин та господарських ситуацій, здатність адаптуватися до змін умов функціонування суб'єкта ринкової та змішаної економіки. **Залежна стійкість** визначається величиною (часткою) довгострокового позикового капіталу, яка має забезпечити фінансування діяльності суб'єкта господарю-

вання, її захист від небажаних і непередбачуваних негативних обставин і господарських ситуацій, здатність адаптуватися до змін умов функціонування суб'єкта ринкової та змішаної економіки;

• **по-п'яте**, велике значення в забезпеченні стійкості суб'єкта економіки має правильна організація виробництва або всіх процесів основної операційної діяльності, які дають найбільший дохід від господарювання, хоча неабияку роль відіграє обґрунтована організація інших складових процесів діяльності — фінансової та інвестиційної діяльності, а також правильна організація управління діяльністю суб'єкта господарювання. Тому треба виділити критерій, який **стосується організаційно-виробничої та організаційно-управлінської структури, і виокремити функціонально-операційно-організаційна стійкість та управлінсько-організаційну стійкість. Функціонально-операційно-організаційна стійкість** передбачає спеціалізацію суб'єкта економіки на певних видах основної операційної діяльності: на виробленні певного асортименту продукції, наданні послуг, виконанні робіт, продажу товарів, що забезпечує ефективність його діяльності та управління, а також диверсифікацію діяльності — розширення функцій основного операційного господарювання — виробництва асортименту продукції (продажу товарів, надання послуг, виконання робіт), і дає змогу не залежати від виробництва конкретного виду продукції, продажу певного виду товару, надання конкретного виду послуги, виконання певного виду роботи або від певних контрагентів і ділових партнерів. **Управлінсько-організаційна стійкість** характеризує відповідність управлінської та організаційної структури суб'єкта господарювання цілям його функціонування, видам діяльності та засобам їх досягнення.

Результати проведеного дослідження були викладені в науковій статті про критерії та види стійкості суб'єктів ринкової економіки [166] та на VII Міжнародній науково-практичній конференції «Облік, контроль та аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» 14—16 квітня 2010 р. в м. Черкаси [186].

Таким чином, запропонована автором даного дослідження система відбору критеріїв і виділення певних видів стійкості суб'єктів економіки допоможе у разі їх вивчення та дотримання зміцнити свої позиції в умовах дії ринкових відносин та змішаної економіки. Але у фінансовому аналізі особливе місце належить дослідженню та оцінюванню саме фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Поняття фінансової стійкості розглянуто в табл. (дод. А).

За даними дод. А можна виділити такі групи думок щодо визначення фінансової стійкості.

Фінансова стійкість:

- здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, яке змінюється, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику (Г. В. Савицька, 2000 р.); здатність організації не тільки підтримувати досягнутий рівень ділової активності та ефективності бізнесу, але й нарощувати його, гарантуючи при цьому платоспроможність, підвищуючи інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику (Н. С. Пласкова, 2010 р.); здатність здійснювати основні та інші види діяльності в умовах підприємницького ризику або здатність організації продовжувати господарську діяльність за умов одночасного розрахунку за всіма зобов'язаннями (позиковими коштами) (А. Ф. Черненко, А. Б. Башарина, 2010 р.);

- співвідношення вартості матеріальних оборотних засобів і величини власних і позикових джерел формування (В. Г. Козак, Г. Я. Козак, 2000 р.; Л. М. Чечевіцина, І. М. Чуев, 2006 р.); забезпеченість запасів і витрат різними видами джерел фінансування (Т. О. Фролова, 2005 р.);

- здатність підприємства відповідати за своїми довгостроковими фінансовими зобов'язаннями (зводиться до оцінювання фінансової стійкості підприємства (В.В. Ковальов, 2001 р.);

- такий стан фінансових ресурсів, за якого суб'єкт господарювання, вільно маневруючи грошовими коштами, здатний шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також витрати на його розширення та оновлення (Л. А. Лахтіонова, 2001 р., 2004 р., 2005 р.; О. О. Шеремет, 2005 р.; С. Я. Салига, Н. В. Дацій, С. О. Корецька, Н. В. естеренко, К. С. Салига, 2006 р. **(але вживають термін «фінансова стабільність» і не використовують термін «фінансова стійкість»)**; Н. П. Шморгун, І. В. Головка, 2006 р., Базилінська О. Я., 2009 р. **(але вживають термін «фінансова незалежність» і продовжують визначення словами «тобто задовольняє потребам розвитку підприємства і відповідає вимогам зовнішнього середовища»)**; Н. М. Деєва, О. І. Дедіков, 2007 р.); визначається ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів (І. Ф. Прокопенко, В. І. Ганін, З. Ф. Петряєва, 2004 р.; І. Ф. Прокопенко, В. І. Ганін, В. В. Москаленко, 2006 р.; І. Ф. Прокопенко, В. І. Ганін, 2008 р.); визначається раціональ-

ною забезпеченістю потреб підприємства фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових умовах (Є. В. Мних, 2005 р., 2010 р.; Н. С. Барабаш, 2010 р.; Г. Г. Старостенко, Н. В. Мірко, 2006 р.); такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення. *Фінансова стійкість* — один із головних чинників, що впливає на досягнення підприємством фінансової рівноваги та фінансової стабільності. **Розрізняє поняття фінансової стійкості та фінансової стабільності** (спроможність підприємства досягати стану фінансової рівноваги при збереженні достатнього ступеня фінансової стійкості та зберігати цей стан у довгостроковій перспективі при ефективному управлінні фінансами) (М.Д. Білик, 2005 р.);

- тобто, фінансова незалежність підприємства — здатність маневрувати власними коштами, достатня фінансова забезпеченість безперервного процесу діяльності (А. І. Ковальов, В. П. Привалов, 2001 р.); характеризується забезпеченістю підприємства власним капіталом, його розміщенням і використанням та паралельно використовується термін «фінансова стабільність» і ознаки, що її характеризують, у тому числі й фінансова стійкість (**Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.**);

- не надається поняття «фінансова стійкість», але суть розкривається через її аналіз, а саме: аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства здійснюється за даними балансу підприємства, характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності (**Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 року № 49/121., зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99); не вказується поняття «фінансова стійкість», але розглядаються показники фінансової стійкості (**Методичні рекомендації щодо****

виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81); не вживають поняття «фінансова стійкість», а вказують на показники структури сукупного капіталу (А. І. Чопозова, І. А. Демченко, 2008 р.); аналіз показників фінансової структури (джерел фінансування) та довгострокової платоспроможності, оцінка раціональності структури пасивів (О. В. Єфімова, 2008 р., 2009 р.); аналіз фінансової незалежності (В. В. Бузирев, І. П. Нужина, 2010 р.);

- ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Цей ступінь незалежності можна оцінювати за різними критеріями: рівнем покриття матеріальних обігових коштів (запасів) стабільними джерелами фінансування; платоспроможністю підприємства (його потенційною спроможністю покрити термінові зобов'язання мобільними активами); часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування (К. В. Ізмайлова, 2001 р.);

- такий стан грошових ресурсів, який забезпечує розвиток підприємства переважно за рахунок власних коштів із збереженням платоспроможності та кредитоспроможності за умови мінімального рівня підприємницького ризику. Характеризується стабільним перевищенням доходів над витратами, вільним маневруванням грошовими коштами та ефективним їх використанням у процесі поточної (операційної) діяльності (В. В. Бочаров, 2002 р.); характеризується стабільним перевищенням прибутків над витратами, вільним маневруванням грошових коштів і ефективним їх використанням у процесі поточної діяльності (В. П. Шило, Н. І. Верхоглядова, С. Б. Ільїна, А. Г. Темченко, О. М. Брадул, 2005 р.); такий стан фінансових ресурсів, їх розподілу та використання, який забезпечує діяльність підприємства (розвиток організації) на основі збільшення прибутку, платоспроможність і кредитоспроможність підприємства в умовах допустимого рівня ризику (Н. В. Тарасенко, 2006 р.; Р. О. Костирко, 2007 р.); такий стан фінансів, який гарантує постійну платоспроможність; такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток організації на основі зростання прибутку і капіталу зі збереженням платоспроможності *та кредитоспроможності* в умовах допустимого рівня ризику

(О. Ф. Іонова, Н. М. Селєзньова, 2009 р.); такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток організації на основі ризику прибутку і капіталу зі збереженням платоспроможності (Т. О. Пожидаєва, 2010 р.);

- стабільність фінансового стану підприємства, що забезпечується достатньою часткою власного капіталу в складі джерел фінансування (М. С. Абрютіна, 2002 р.; М. Н. Крейніна, 2001 р.);

- характеризує стан, рух і розміщення фінансових ресурсів; включає: прибутковість (рентабельність) діяльності підприємства; наявність і динаміку основних та оборотних коштів; раціональність розміщення (використання) власних і залучених фінансових ресурсів (основних і оборотних коштів); ступінь фінансової незалежності підприємства (фінансової автономії); ліквідність і платоспроможність (М. Я. Коробов, 2002 р.);

- визначається відображенням стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства та завдяки ефективному їх використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції (О.В. Павловська, 2002 р.); визначається перевищенням доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами організації і безперервний процес виробництва і реалізації продукції (О. Ф. Іонова, Н. М. Селєзньова, 2009 р.); стабільне перевищення доходів над витратами, вільне маневрування грошовими коштами та стійке економічне зростання (Є. В. Мних, 2005 р., 2010 р.; Н. С. Барабаш, 2010 р.); означає: стабільне перевищення доходів над витратами; вільне маневрування грошовими коштами та їх ефективне використання; безперервний процес виробництва і продажу товарів, робіт, послуг (Т. О. Пожидаєва, 2010 р.);

- стан активів підприємства, що гарантує йому достатню платоспроможність. Передбачає те, що ресурси, вкладені у підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а одержаний прибуток забезпечувати самофінансування і незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування майна (активів) (Ю.С. Цал-Цалко, 2002 р.) (**поряд з поняттям «фінансова стійкість» дає поняття «фінансова стабільність»**);

- **не використовують поняття фінансової стійкості, а вказують на фінансову стабільність, яка пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів. Сутність фінансової**

стабільності зводять до показників ліквідності та платоспроможності, рентабельності, ефективності управління, ділової активності (В. О. Мец, 2003 р.; П. Ю. Буряк, М. В. Римар, М. Т. Бець, Б. А. Карпінський, О. В. Майор, Л. І. Максимів, О. Я. Савчук, Н. В. Савчук, 2004 р.);

- зводить поняття «фінансова стійкість» до поняття «фінансово стійкого суб'єкта господарювання», який за рахунок власних коштів покриває засоби, вкладені в активи (основні фонди, нематеріальні активи, оборотні засоби), не допускає невиправданої дебіторської та кредиторської заборгованості і розраховується у строки за своїми зобов'язаннями (М. І. Конєва, 2003 р.);

- визначається через ступінь фінансової стійкості — співвідношення вартості або всіх активів організації, або тільки оборотних активів чи головної складової — матеріально-виробничих запасів і затрат з величиною (вартістю) власного та/або позикового капіталу як головних джерел їх формування (Л. Т. Гіляровська., 2003 р.);

- певний стан розрахунків підприємства, який гарантує його постійну платоспроможність (Ж. К. Нестеренко, А. В. Череп, 2005 р.);

- **не використовують поняття «фінансова стійкість», а вказують на фінансову стабільність:** це надійно гарантована платоспроможність у звичайних умовах господарювання й випадкових змін на ринку (Т. Д. Костенко, Є. О. Підгора, В. С. Рижиков, В. А. Панков, А. А. Герасимов, В. В. Ровенська, 2005 р.);

- відображає такий стан активів і пасивів підприємства, який дає змогу вільно розпоряджатися власним капіталом, грошовими коштами та їх еквівалентами, ефективно використовувати всі ресурси, забезпечує безперервний процес виробничої, комерційної та фінансової діяльності, відтворення і розширення виробництва (М. І. Ковальчук, 2005 р.); ґрунтується на оптимальному співвідношенні між окремими видами активів організації (оборотними та необоротними з урахуванням їх внутрішньої структури) та джерелами їх фінансування (власними або залученими коштами) (О. Ф. Іонова, Н. М. Селезньова, 2009 р.); характеризується структурою балансу і що відображає фінансові результати господарської діяльності» (А. Д. Шеремет, 2009 р.);

- забезпеченість запасів підприємства стійкими джерелами їх формування, гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів (Г. І. Кіндрацька, М. Г. Білик, А. Г. Загородній, 2006 р.);

- платоспроможність у часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними та залученими джерелами (С. З. Мошенський, О. В. Олійник, 2007 р.);

- не вживають поняття «фінансова стійкість», але під нею розуміють: заборгованість (французький вчений Б. Коллас, 1997 р.); ліверидж — (залучення коштів) як співвідношення між зобов'язаннями та власним капіталом (американські вчені Т. Р. Карлін і А. Р. Макмін, 2001 р.); довго- та середньострокову платоспроможність, тобто чи в змозі компанія виконати свої довгострокові зобов'язання (британський учений Венді МакКензі, 2003 р.; 2006 р.); фінансовий «важіль» (борговий потенціал компанії) як показник відношення позикового капіталу до власного капіталу (американський учений Роберт С. Хіггінс, 2007 р.); боргове навантаження (британські вчені П. Етріл, Е. Маклейні, 2007 р., 2010 р.); довгострокова платоспроможність — здатність компанії сплачувати відсотки і суму боргу за довгостроковим кредитом (американські вчені Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р.);

- здатність компанії долати операційні труднощі (вчений з Ірландського інституту менеджменту в Дубліні Уолш Кяран, 2001 р.; 2006 р.), тому пропонує її аналіз розглядати в короткостроковому аспекті — аналіз ліквідності та в довгостроковому аспекті — аналіз безпосередньо фінансової стійкості, тобто можна зрозуміти, що йдеться про довгострокову ліквідність;

- структура капіталу і довгострокова платоспроможність (під якими розуміє фінансову стійкість), а саме: розділяє поняття ліквідності та структури капіталу і довгострокової платоспроможності (американський вчений Л. А. Берстайн, 2002 р.);

- здатність підприємства підтримувати цільову структуру джерел фінансування (В. В. Ковальов, Віт. В. Ковальов, 2008 р. 2010 р.);

- характеризує здатність підприємства здійснювати господарську діяльність переважно за рахунок власних засобів (коштів) при збереженні платоспроможності (та поряд надає поняття фінансової незалежності) (В.І. Бариленко, С.І. Кузнецов, Л.К. Плотнікова, О.В. Кайро; 2008 р.);

- внутрішній прояв, який дозволяє забезпечити стабільну платоспроможність у тривалій перспективі завдяки збалансованості активів і пасивів, доходів і витрат, позитивних і негативних грошових потоків (М. П. Любушин, Н. Е. Бабічева, 2010 р.).

Групування думок учених-аналітиків і наявність дискусійних питань надано в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

**ГРУПИ ДУМОК СТОСОВНО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА НАЯВНІСТЬ ДИСКУСІЙНИХ ПИТАНЬ**

№ з/п	Автори	Визначення фінансової стійкості	Дискусійні питання
1	<p>Ковальов В.В., 2001 р. Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Мец В.О., 2003 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.;</p> <p>Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Ізмайлова К.В., 2007 р.;</p> <p>Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.</p> <p>Гіляровська Л.Т., 2003 р.;</p>	<p>Це одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства.</p> <p>Вказують на це визначення як на фінансову стабільність.</p> <p>Вказують на це визначення і як на фінансову стабільність.</p> <p>Цілеспрямована риса фінансового аналізу.</p>	

<p>Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.;</p> <p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81</p> <p>Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 року № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312;</p>	<p>Вказується на складові аналізу фінансового стану — аналіз платоспроможності (фінансової стійкості).</p>	<p>Платоспроможність і фінансова стійкість — це різні категорії фінансового аналізу, їх не можна ототожнювати</p>
---	--	---

Продовження табл. 1.3

№ з/п	Автори	Визначення фінансової стійкості	Дискусійні питання
	<p>Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств і підприємств — емігентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99; Шеремет А.Д., 2009 р.; Іонова О.Ф., Селєзньова Н.М., 2009 р.; Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башарина А.Б., 2010 р.; Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.; Арабян К.К., 2010 р.; Магопелєв О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.; Ігласкова Н.С., 2010 р.;</p>	<p>Вказується на складові аналізу фінансового стану — аналіз платоспроможності (фінансової стійкості)</p> <p>Проте вказують на аналіз фінансової незалежності та стійкості</p>	<p>.</p>

	<p>Льобушин М.П., Бабичева Н.Е., 2010 р.;</p> <p>Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.</p>	<p>Виділяють п. 20.6. «Методика аналізу фінансового стану та фінансової стійкості» (с. 573), проте в тексті наголошують, що головним напрямом аналізу фінансового стану є оцінка фінансової стійкості розвитку економічного суб'єкта в динаміці та на перспективу.</p>	
<p>2</p>	<p>Савицька Г.В., 2000 р., 2005 р.;</p> <p>Бариленко В.І., Кузнєцов С.І., Плотнікова Л.К, Кайро О.В., 2008 р.;</p> <p>Пласкова Н.С., 2010 р.;</p> <p>Черненко А.Ф., Башарина А.Б., 2010 р.</p>	<p>Здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, яке змінюється, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах припустимого рівня ризику;</p> <p>здатність здійснювати господарську діяльність переважно за рахунок власних засобів (коштів) із збереженням платоспроможності;</p> <p>здатність організації не тільки підтримувати досягнутий рівень ділової активності та ефективності бізнесу, але й нарощувати його, гарантуючи при цьому платоспроможність, підвищуючи інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику;</p> <p>здатність здійснювати основні та інші види діяльності в умовах підприємницького ризику або здатність організації продовжувати господарську діяльність за умов одночасного розрахунку за всіма зобов'язаннями (позиковими коштами).</p>	<p>Не пов'язане зі станом фінансових ресурсів, чим воно і відрізняється від інших ресурсних видів стійкості суб'єктів господарювання.</p>

Продовження табл. 1.3

№ з/п	Автори	Визначення фінансової стійкості	Дискусійні питання
3	<p>Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.;</p> <p>Чечевціна Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.;</p> <p>Фролова Т.О., 2005 р.</p> <p>Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.</p>	<p>Співвідношення вартості матеріальних оборотних засобів і величини власних та позикових джерел формування</p> <p>Забезпеченість запасів і витрат різними видами джерел фінансування</p>	<p>Дуже вузько і не розкриває повною мірою сутність даного поняття. Частково розкривається сутність фінансової стійкості з позиції певних її показників.</p>
4	<p>Ковальов В.В., 2001 р.;</p> <p>Кір'янова З.В., Седова О.І., 2011 р.</p>	<p>Зводить до сутності оцінки фінансової стійкості підприємства — здатності підприємства віддати за своїм ідоговостроковими фінансовими зобов'язаннями.</p> <p>Зводить до значення коефіцієнтів фінансової стійкості — їх розраховують для того, щоб визначити склад і структуру активів підприємства та забезпеченість їх джерелами покриття. Ці показники дозволяють оцінити ступінь захищеності інвесторів та кредиторів, тому що відображають спроможність підприємства погасити довгострокові зобов'язання. Дану групу показників називають ще показниками структури капіталу та платоспроможності або коефіцієнтами управління джерелами засобів</p>	<p>Сутність фінансової стійкості — це не тільки здатність суб'єкта господарювання відповідати за своїми довгостроковими фінансовими зобов'язаннями.</p> <p>Платоспроможність і фінансова стійкість — різні поняття та категорії фінансового аналізу. Кожна з них має свої показники.</p>

5	<p>Лахтіонова Л.А., 2001 р., 2004 р., 2005 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Дєєва Н.М., Дєдіков О.І., 2007 р.;</p> <p>Салига С.Я., Дацій Н.В., Корещька С.О., Нєстерєнко Н.В., Салига К.С., 2006 р.;</p> <p>Шморгун Н.П., Головка І.В., 2006 р. ;</p>	<p>Це такий стан фінансових ресурсів, за якого суб'єкт господарювання, вільно маневруючи грошовими коштами, здатний шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також витрати на його розширення та оновлення.</p> <p>Але вживають термін «фінансова стабільність» і не використовують термін «фінансова стійкість».</p> <p>Але вживають термін «фінансова незалежність». Закінчують визначення словами: «тобто задовольняє потребам розвитку підприємства і відповідає вимогам зовнішнього середовища».</p> <p>Але вживають термін «фінансова незалежність» — це такий фінансовий стан, за якого підприємство здатне забезпечити свій розвиток та відповідати на вимоги зовнішнього середовища. За умови фінансової незалежності підприємство має безперервний процес фінансово-господарської діяльності, маневрує грошовими коштами, оновлює та розширює виробництво</p>	<p>На думку автора монографії, треба уточнити види діяльності суб'єктів господарювання і замінити слово «виробничо-торговельної» на слова «операційної, фінансової та інвестиційної» діяльності. Це точніше відображатиме сутність фінансової стійкості відповідно до сучасного розподілу видів діяльності суб'єктів економіки.</p> <p>Не можна плутати поняття «<i>фінансова незалежність</i>» і «<i>фінансова стійкість</i>». Крім того, якщо вказувати на вимоги зовнішнього середовища, то слід вказати і на вимоги внутрішнього середовища. Але, на думку автора, таке закінчення визначення є нецільним.</p> <p>Див. попередні зауваження в даному пункті.</p>
---	---	---	--

Продовження табл. 1.3

№ з/п	Автори	Визначення фінансової стійкості	Дискусійні питання
6	Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.	Тобто фінансова незалежність підприємства — здатність маневрувати власними коштами, достатня фінансова забезпеченість безперерйного процесу діяльності.	Не можна плутати поняття фінансової незалежності та фінансової стійкості. А чому здатність маневрувати тільки власними коштами? Нормальним явищем є використання позикових коштів у діяльності суб'єктів господарювання. Проблема полягає в тому, щоб мати якомога менший фінансовий ризик.
7	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затвержені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.	Характеризується забезпеченістю підприємства власним капіталом, його розміщенням і використанням. Поряд з поняттям «фінансова стійкість вживається термін «фінансова стабільність» і вказуються основні ознаки фінансової стабільності підприємства: фінансова стійкість, рентабельність, платоспроможність, кредитоспроможність, ліквідність і ділова активність.	Див. зауваження до п. 5 даної таблиці. Див. попередні дослідження щодо поняття стабільності та стійкості.
	Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного	Не дається поняття «фінансова стійкість», але розкривається через її аналіз, а саме: аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства здійснюється за даними балансу підприємства, характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової	Необхідно давати визначення поняття «фінансова стійкість», а потім розглядати її аналіз за допомогою певних показників.

	<p>майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99);</p> <p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81);</p>	<p>стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності.</p>	
		<p>Не вказується поняття фінансової стійкості, але розглядаються показники фінансової стійкості;</p>	

Продовження табл. 1.3

№ з/п	Автори	Визначення фінансової стійкості	Дискусійні питання
	<p>Чопозова А.І., Демченко І.А., 2008 р.</p> <p>Джон Леслі Лівінгстон, 2008 р. (США)</p> <p>Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р.</p> <p>Єфімова О.В., 2009 р.;</p> <p>2010 р.;</p> <p>Бузирев В.В., Нужица І.П., 2010 р.;</p>	<p>Не застосовують поняття «фінансова стійкість», а вказують на показники структури сукупного капіталу.</p> <p>Автор не виділяє поняття «фінансова стійкість», а наголошує на довгостроковій платоспроможності. Довгострокова платоспроможність відображає здатність компанії сплачувати відсотки і суму боргу за довгостроковим кредитом.</p> <p>Не вживає поняття «фінансова стійкість», але виділяє показники фінансової структури та довгострокової платоспроможності, які по суті є показниками, що характеризують фінансову стійкість.</p> <p>Розділ 3. «Аналіз джерел фінансування та довгострокової платоспроможності» та п. 3.5 «Оцінка раціональності структури пасивів», у якому розглядає загальноприйняті показники фінансової стійкості.</p> <p>Не застосовують поняття «фінансова стійкість», а вказують на аналіз фінансової незалежності.</p>	<p>Викладена думка автора (Єфімова О.В. Фінансовий аналіз: сучасний інструментарій для прийняття економічних рішень: учебник / О.В. Єфімова. — М.: Омега-Л, 2009. — 350 с.) відізняється від попередніх і паральних думок у виданнях 2008 та 2009 рр. (Аналіз фінансової отчетности: учеб. пособие / Е.И. Бородина и др.; под. общ. ред. О.В. Єфімовой и М.В. Мельник. — 4-е изд., испр. и доп. — М.: Омега-Л, 2008, 2009. — 451 с.). Було виділено показники фінансової структури та довгострокової платоспроможності. Автори не виділяють поняття «фінансова стійкість», а наголошують на довгостроковій платоспроможності, з чим не можна погодитися.</p>
8	<p>Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.</p>	<p>Ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Цей ступінь незалежності можна оцінювати за різними критеріями: рівнем покриття</p>	<p>Як критерій фінансової стійкості називає платоспроможність, а інші автори — навантаження. На думку автора</p>

		матеріальних обігових коштів (запасів) стабільними джерелами фінансування; платоспроможністю підприємства (його потенційною спроможністю покрити термінові зобов'язання мобільними активами); часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування.	монографії, <i>Фінансова стійкість і платоспроможність — це взагалі різні критерії або ознаки фінансового стану</i> суб'єкта господарювання.
9	Уолш К'ярн, 2001 р., 2006 р.	Здатність компанії долати операційні труднощі.	Досить узагальнено, проте це є роль і платоспроможності
10	Бочаров В.В., 2002. р. Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Львіна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р. Тарасенко Н.В., 2006 р.; Костирко р.О., 2007 р.;	Такий стан грошових ресурсів, який забезпечує розвиток підприємства переважно за рахунок власних коштів за умови збереження платоспроможності та кредитоспроможності за мінімального рівня підприємницького ризику. Характеризується стабільним перевищенням доходів над витратами, вільним маневруванням грошовими коштами та їх ефективним використанням у процесі поточної (операційної) діяльності. Характеризується стабільним перевищенням прибутків над витратами, вільним маневруванням грошовими коштами та їх ефективним використанням у процесі поточної діяльності. Такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл та використання, які забезпечують діяльність підприємства (розвиток організації) на основі збільшення прибутку, платоспроможність та кредитоспроможність підприємства в умовах допустимого рівня ризику.	Не можна погодитися з тим, що вказується на збереження кредитоспроможності, адже саме фінансова стійкість є складовою ознакою кредитоспроможності (показники фінансової стійкості входять до складу показників, що характеризують кредитоспроможність суб'єкта господарювання). І чому вказується на вільне маневрування грошовими коштами тільки в процесі операційної діяльності, а де фінансова та інвестиційна діяльність? Чому вказується на перевищення прибутків над витратами? Не зрозуміло. Не вказується на стан фінансових ресурсів (див. п. 5 даної таблиці). Зміщуються поняття «фінансова стійкість», «платоспроможність», «кредитоспроможність. Кредитоспроможність вміщує в себе показники фінансової стійкості, платоспроможності, рентабельності.

Продовження табл. 1.3

№ з/п	Автори	Визначення фінансової стійкості	Дискусійні питання
	<p>Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.;</p> <p>Пожидаєва Т.О., 2010 р.</p>	<p>Такий стан фінансів, який гарантує постійну платоспроможність. Такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток організації на основі зростання прибутку і капіталу в умовах збереженні платоспроможності та кредитоспроможності за допустимого рівня ризику.</p> <p>Такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток організації на основі ризику прибутку і капіталу в умовах збереження платоспроможності.</p>	
11	<p>Абрютіна М.С., 2002 р.;</p> <p>Крейніна М.Н., 2001 р.</p>	<p>Стабільність фінансового стану підприємства, що забезпечується достатньою часткою власного капіталу в складі джерел фінансування.</p>	<p>Не завжди фінансова стійкість залежатиме від високої частки власного капіталу у складі загальних джерел фінансування, бо її рівень залежить від галузевої належності і виду діяльності суб'єкта господарювання та відповідно від показників оборотності й рентабельності. За умови високого рівня даних показників суб'єкт господарювання може мати досить високу частку позикового капіталу, успішно його використовувати і мати високу фінансову стійкість, тобто бути фінансово стійким.</p>

12.	Коробов М.Я., 2002 р.	<p>Характеризує стан, рух і розміщення фінансових ресурсів; включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> — прибутковість (рентабельність) діяльності підприємства; — наявність і динаміку основних та оборотних коштів; — раціональність розміщення (використання) власних і залучених фінансових ресурсів (основних і оборотних коштів); — ступінь фінансової незалежності підприємства (фінансової автономії); — ліквідність і платоспроможність. 	<p>На думку автора, не можна зводити до поняття «фінансова стійкість» та включати до нього поняття «прибутковості» («рентабельності»), «ліквідності» та «платоспроможності» через їх показники. Всі ці поняття є різними економічними категоріями фінансового аналізу і з різних боків характеризують фінансовий стан та фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання.</p>
13.	<p>Павловська О.В., 2002 р.; Фролова Т.О., 2005 р.;</p> <p>Іонова О.Ф., Селєзньова Н.М., 2009 р.;</p> <p>Мних Є.В., 2005 р., 2010 р.; Барабаш Н.С., 2010 р.;</p>	<p>Відображення стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства та завдяки їх ефективному використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції.</p> <p>Визначається перевищенням доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами організації та безперервний процес виробництва і реалізації продукції;</p> <p>Досягається при стабільному перевищення доходів над витратами, вільному маневруванні грошовими коштами та стійкому економічному зростанні</p>	<p>Зміщуються поняття загальної стійкості та фінансової стійкості, вказується тільки на один вид діяльності — основна операційна діяльність в якості виробництва та реалізації продукції.</p>

Продовження табл. 1.3

№ з/п	Автори	Визначення фінансової стійкості	Дискусійні питання
	<p>Пожидаєва Т.О., 2010 р.;</p> <p>Магопєць О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.</p>	<p>Означєє: стабільне перевищення доходів над витратами; вільне маневрування грошовими коштами та ефективне їх використання; безперервний процес виробництва і продажу товарів, робіт, послуг.</p> <p>Фінансова стійкість — є відображення стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства та завдяки їх ефективному використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції.</p> <p>Фінансова стійкість підприємства — це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику.</p>	<p>Див. п. 5 даної таблиці</p>
	<p>Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.</p>	<p>Характеризується стабільним перевищенням доходів над витратами, вільним маневруванням грошовими коштами та їх ефективним використанням в процесі поточної (операційної) діяльності. Аналіз фінансової стійкості на визначену дату дозволяє встановити, наскільки раціонально організація керує власними та позиковими коштами протягом періоду, що передує цій даті.</p> <p>Зміст фінансової стійкості характеризується ефективним формуванням та використанням грошових ресурсів, необхідних для нормальної виробничо-комерційної діяльності.</p>	

14	Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.	<p>Стан активів підприємства, що гарантує йому достатню платоспроможність. Передбачає те, що ресурси, вкладені у підприємницьку діяльність, повинні окупатись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а одержаний прибуток забезпечувати самофінансування і незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування майна (активів).</p> <p>Поряд з поняттям «фінансова стійкість» дається поняття «фінансова стабільність».</p> <p>Фінансова стабільність залежить від структури зобов'язань підприємства і характеризується співвідношенням власного і залученого капіталу.</p>	<p>А чому це стан усіх активів, який гарантує суб'єктам господарювання достатню платоспроможність? Фінансова стійкість — це передусім, стан всіх активів, а стан фінансових ресурсів (див. п. 5 даної таблиці). Світовий досвід показує, що суб'єкти господарювання обов'язково мають використовувати позиковий капітал і успішно його використовувати з існуванням найменшого фінансового ризику.</p>
15	<p>Меє В.О., 2003 р.;</p> <p>Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.</p>	<p>Не використовують поняття «фінансова стійкість», а вказують на фінансову стабільність, яка пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів.</p> <p>Сутність фінансової стабільності зводять до показників ліквідності та платоспроможності, рентабельності, ефективності управління, ділової активності</p>	<p>По суті ототожнюються поняття «фінансова стійкість», хоча автори і не вживають даний термін, та «фінансова стабільність», але поняття «фінансова стабільність не точно, досить розпливчасте, не вказується на стан фінансових ресурсів (див. п. 5 даної таблиці). Не можна розглядати сутність фінансової стабільності через показники ліквідності та платоспроможності, рентабельності, ефективності управління, ділової активності, бо фінансова стійкість, ліквідність, платоспроможність, рентабельність, ділова активність — це різні категорії фінансового аналізу з власним набором показників, що їх характеризують.</p>

Продовження табл. 1.3

№ з/п	Автори	Визначення фінансової стійкості	Дискусійні питання
16	Конєва М.І., 2003 р.	Зводить поняття «фінансова стійкість» тільки до поняття «фінансово стійкий» суб'єкт господарювання, який за рахунок власних коштів покриває кошти, вкладені в активи (основні фонди, нематеріальні активи, оборотні кошти), не допускає невикористаної дебіторської та кредиторської заборгованості і розраховується у терміни за своїми зобов'язаннями.	Зміщуються поняття «фінансова стійкість», «плагостроможність», не ставиться на перший план стан фінансових ресурсів (див. п. 5 даної таблиці).
17	Гіляровська Л.Т., 2003 р.	Дає через ступінь фінансової стійкості — співвідношення вартості або всіх активів організації, або тільки оборотних активів чи головної складової — матеріально-виробничих запасів і затрат з величиною (вартістю) власного та/або позикового капітала як головних джерел їх формування.	Але таке співвідношення може бути різним. Тоді як зрозуміти, фінансово стійке чи ні підприємство, або наскільки фінансово стійким є суб'єкт господарювання. Досить дискусійне та проблематичне питання сутності фінансової стійкості.
18	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.	Визначається ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів.	На особисту точку зору, вважається за доцільне доповнити дане визначення: це саме стан фінансових ресурсів (див. п. 5 даної таблиці), що забезпечує безперервний процес усіх видів діяльності суб'єкта господарювання, а також витрати на його розширення та оновлення.

19	Мних Є.В., 2005 р.; 2010 р.; Барабаш Н.С., 2010 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.	Визначається раціональною забезпеченістю потреб підприємства фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових умовах	На особисту точку зору, більш точним буде визначення саме через стан фінансових ресурсів (див. п. 5 даної таблиці), оскільки ступінь фінансової стійкості може бути різною.
20	Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.	Це певний стан розрахунків підприємства, який гарантує його постійну платоспроможність.	Досить розпливчато, оскільки сутність фінансової стійкості зводиться не тільки до стану розрахунків. На особисту точку зору, стан розрахунків не може гарантувати платоспроможність, виходячи із самої сутності платоспроможності.
21	Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.	Не використовують поняття «фінансова стійкість», а вказують на фінансову стабільність — це надійно гарантована платоспроможність у звичайних умовах господарювання й випадкових змін на ринку.	Ототожнюються поняття «фінансова стійкість» і «платоспроможність» (див. п. 5 даної таблиці).
22	Білік М.Д., 2005 р.	Такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення. Фінансова стійкість — один із головних чинників, що впливає на досягнення підприємством фінансової рівноваги та фінансової стабільності.	Не завжди раціональне розпорядження фінансовими ресурсами буде єдиним фактором стабільної прибутковості суб'єкта господарювання, рівень його рентабельності (прибутковості) залежить від багатьох факторів. Наприклад, висококваліфікований працівник захворів, тому виробіток знизився, зменшився і обсяг реалізації продукції і відповідно сума отриманої виручки та прибутку.

Продовження табл. 1.3

№ з/п	Автори	Визначення фінансової стійкості	Дискусійні питання
		<p>Розрізняє поняття «фінансова стійкість» та «фінансова стабільність» (спроможність підприємства досягати стану фінансової рівноваги при збереженні достатнього ступеня фінансової стійкості та зберігати цей стан у довгостроковій перспективі при ефективному управлінні фінансами).</p>	<p>Але ми витратили фінансові ресурси, оплатили лікарняний та недоотримали фінансові ресурси в плані виручки. Порушилася стабільність прибутковості, хоча ми раціонально використовували фінансові ресурси. Тому, на особисту точку зору, необхідно вилучити з даного визначення тезу про гарантію стабільної прибутковості за рахунок раціонального розпорядження фінансовими ресурсами.</p>
23	Ковальчук М.І., 2005 р;	<p>Відображує такий стан активів і пасивів підприємства, який дає змогу вільно розпоряджатися власним капіталом, грошовими коштами та їх еквівалентами, ефективно використовувати всі ресурси, забезпечує безперервний процес виробничої, комерційної та фінансової діяльності, відтворення і розширення виробництва.</p> <p>Ототожнює поняття «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість».</p>	<p>На особисту точку зору, то це не стан активів та пасивів, який дає змогу вільно розпоряджатися власним капіталом та ефективно використовувати всі ресурси, а стан фінансових ресурсів (див. п.5 даної таблиці). Автор зміщує поняття загальної, ресурсної нефінансової та ресурсної фінансової стійкості.</p>

	<p>Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.;</p> <p>Шеремет А.Д., 2009 р.</p>	<p>Базується на оптимальному співвідношенні між окремими видами активів організації (оборотними та необоротними з урахуванням їх внутрішньої структури) та джерелами їх фінансування (власними або залученими коштами);</p> <p>Характеризується структурою балансу і тим, що відображає фінансові результати господарської діяльності».</p>	<p>Не зовсім зрозуміло підхід до даного визначення, тому що, наприклад, аналізується не тільки структура, а й склад балансу, не досліджуються фінансові результати, оскільки це окремий розділ фінансового аналізу.</p> <p>Див. п. 5 даної таблиці</p>
24.	<p>Кіндральська Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.</p>	<p>Забезпеченість запасів підприємства стійкими джерелами їх формування, гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів.</p>	<p>Не можна ототожнювати фінансову стійкість і платоспроможність, не вказується про стан фінансових ресурсів (див. п. 5 даної таблиці). Частково розкривається сутність фінансової стійкості з точки зору її абсолютних показників.</p>
25.	<p>Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.</p>	<p>Платоспроможність у часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними та залученими джерелами.</p>	<p>Не можна ототожнювати фінансову стійкість і платоспроможність.</p>
26	<p>Строченко Н.І., 2007 р.</p>	<p>Ототожнює поняття «фінансовий стан» і «фінансова стійкість», наприклад, вказує та розглядає чотири типи фінансового стану, а не фінансової стійкості</p>	<p>Не можна ототожнювати фінансову стійкість і фінансовий стан, оскільки фінансова стійкість суб'єкта господарювання — це один із критеріїв оцінювання його фінансового стану</p>
27	<p>Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.</p>	<p>Не дають поняття «фінансова стійкість», але аналізують її.</p>	<p>Обов'язково необхідно вказати сутність даного поняття, а потім давати оцінку йому як певному критерію фінансового стану.</p>

Продовження табл. 1.3

№ з/п	Автори	Визначення фінансової стійкості	Дискусійні питання
28	<p>Коласс Б., 1997 р. Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.;</p> <p>МакКензі Венді, 2003 р., 2006 р.;</p> <p>Хігінс, С. Роберт, 2007 р.;</p> <p>Етріл П., Маклейні Е., 2007 р.; 2010 р.;</p> <p>Чопозова А.І., Демченко І.А., 2008 р. Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р.</p>	<p>Не вживають поняття «фінансова стійкість», але під нею розуміють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — заборгованість; — ліверидж (залучення коштів) як співвідношення між зобов'язаннями та власним капіталом; — довго- та середньострокову платоспроможність, тобто чи в змозі компанія виконати свої довгострокові зобов'язання; — фінансовий «важіль» (борговий потенціал компанії) як показник відношення позикового капіталу до власного капіталу; — боргове навантаження; — показники структури сукупного капіталу; — довгострокову платоспроможність. <p>Довгострокова платоспроможність відображає здатність компанії сплачувати відсотки і суму боргу за довгостроковим кредитом.</p>	<p>Обов'язково необхідно вказати сутність даного поняття, а потім давати йому оцінку як певному критерію оцінювання фінансового стану.</p>
29	<p>Бернстайн Л.А., 2002 р.</p>	<p>Структура капіталу і довгострокова платоспроможність (під якими розуміє фінансову стійкість), а саме: розділяє поняття ліквідності та структури капіталу і довгострокової платоспроможності.</p>	<p>Скоріше поняття «кредитоспроможність», а не «фінансова стійкість».</p> <p>Не можна ототожнювати фінансову стійкість і платоспроможність.</p>

30	Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р., 2010 р.	Здатність підприємства підтримувати цільову структуру джерел фінансування	Але треба, щоб була правильною структура джерел фінансування. Див. зауваження до п. 5 даної таблиці.
31	Бариленко В.І., Кузнєцов С.І., Плотнікова Л.К., Кайро О.В.; 2008 р.	Вказується на аналіз фінансової незалежності та фінансової стійкості, на поняття «фінансова незалежність» і «фінансова стійкість». У найбільш загальному вигляді фінансова незалежність підприємства характеризує структуру його капіталу і ступінь залежності від зовнішніх джерел фінансування. Фінансова стійкість підприємства характеризує його здатність здійснювати господарську діяльність переважно за рахунок власних засобів (коштів) при збереженні платоспроможності.	Вказується на те, що характеризують дані поняття. Проте доцільно надати сутність поняття «фінансова стійкість», а потім вже, що вона розкриває аналізує. Не можна погодитися з поняттям «фінансова незалежність», оскільки порушено дещо логіку думки. Див. п. 5 даної таблиці
32	Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.	Такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподіл і використання, що забезпечують йому незалежність від зовнішніх джерел фінансування.	Дуже вузько і не розкриває повною мірою сутність даного поняття. Див. п. 5 даної таблиці.
33.	Льобушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.	Внутрішній прояв, який дозволяє забезпечити стабільну платоспроможність у тривалій перспективі завдяки збалансованості активів і пасивів, доходів і витрат, позитивних і негативних грошових потоків.	Див. п. 5 даної таблиці.
34	Гласкова Н.С., 2010 р.	У широкому розумінні під фінансовою стійкістю організації слід розуміти її здатність не тільки підтримувати досягнутий рівень ділової активності та ефективності бізнесу, а й нарощувати його, гарантувати при цьому платоспроможність, підвищувати інвестиційну привабливість у межах припустимого рівня ризику. У тексті вказує на класифікацію фінансової незалежності організації, що по суті є типами фінансової стійкості.	Див. п. 5 даної таблиці. Якщо дається в широкому розумінні, то поряд доцільно було б вказати і у вузькому розумінні. Фінансова стійкість і фінансова незалежність — різні поняття.

Закінчення табл. 1.3

№ з/п	Автори	Визначення фінансової стійкості	Дискусійні питання
35	Льобушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.	<p>Стійкість організації — це такий фінансовий стан, за якого господарська діяльність забезпечує виконання всіх зобов'язань перед своїми працівниками, іншими організаціями та державою.</p> <p>На відміну від поняття «платоспроможність», «кредитоспроможність» поняття «фінансова стійкість» більш широке, тому що передбачає оцінку різних сторін діяльності організації. Якщо поточна платоспроможність — це зовнішній прояс фінансового стану організації, то фінансова стійкість — внутрішній прояс, який дозволяє забезпечити стабільну платоспроможність у довгостроковій перспективі завдяки збалансуванню активів та пасивів, доходів і витрат, позитивних та негативних грошових потоків.</p>	Див. п. 5 даної таблиці.
36	Ілишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.	Визначається співвідношенням позикових і власних коштів у структурі її капіталу і характеризує ступінь незалежності комерційної організації від позикових джерел фінансування.	Дуже вузько і не розкриває повною мірою сутність даного поняття. Частково розкривається сутність фінансової стійкості з позиції певних її показників.

З урахуванням зазначених дискусійних питань у визначенні фінансової стійкості в табл. 1.3, на думку автора монографії, доцільно дати таке визначення: **фінансова стійкість суб'єкта господарювання** — це такий стан фінансових ресурсів, за якого суб'єкт ринкової та змішаної економіки, вільно маневруючи грошовими коштами, здатний шляхом їх ефективного використання забезпечити безперервні процеси своєї операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, а також витрати на їх розширення та оновлення, появу їх нових напрямів і складових.

Обґрунтування даної точки зору:

- **по-перше**, це стан саме фінансових ресурсів, бо йдеться про ресурсну фінансову стійкість. Тому обов'язково треба вказати на те, що це стан саме фінансових ресурсів (і в жодному разі це не є стан усіх активів або стан активів та пасивів, як на це вказують інші вчені);

- **по-друге**, це саме стан фінансових ресурсів, бо рівень або тип фінансової стійкості може бути різним, залежно від того, в якому стані перебувають фінансові ресурси (і в жодному разі це не є просто формування та використання фінансових ресурсів або просто раціональне розпорядження фінансовими ресурсами, як це зазначається в інших визначеннях);

- **по-третє**, суб'єкт господарювання повинен вільно маневрувати грошовими коштами за певного стану фінансових ресурсів, і на це робиться посилання у визначенні. Слід зауважити, що до фінансових ресурсів поряд з грошовими коштами відносяться і фінансові вкладення;

- **по-четверте**, суб'єкт ринкової економіки повинен використовувати грошові кошти на забезпечення своєї безперервної діяльності, яка сьогодні за сучасним світовим та вітчизняним розподілом згідно з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності і національними стандартами бухгалтерського обліку складається з процесів операційної, фінансової та інвестиційної діяльності як головних її видів. Тому в сучасному трактуванні даного поняття треба обов'язково вказати на дані сучасні складові види діяльності суб'єктів господарювання ринкової економіки, а не вказувати тільки на операційну діяльність, як на цьому наголошують інші вчені, або за старою термінологією — на виробничо-торговельну діяльність, як наголошувала раніше і сама автор даної монографії поряд з іншими науковцями;

- **по-п'яте**, категорія фінансової стійкості пов'язана не лише з використанням грошових коштів на забезпечення тільки безпере-

бійних процесів, що склалися, операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, а й на **забезпечення їх розширення** (збільшення обсягів за рахунок використання більшої кількості робочої сили, устаткування, розширення виробничих площ тощо) **та оновлення** (збільшення обсягів за рахунок тієї ж кількості працюючих, але вже більш кваліфікованих, тієї ж кількості устаткування, але вже більш сучасного та продуктивного та ін.), тому це обов'язково треба включити у визначення;

- **по-шосте**, ринкові умови господарювання, постійне існування жорсткої кокуренції та економічних ризиків призводять до того, що суб'єкти господарювання, навіть прибуткові, можуть змінювати напрям своєї діяльності, наприклад, переходити від виробництва одних видів продукції до виробництва інших, більш прибуткових, від надання одних видів послуг до надання інших, більш рентабельних, від виконання одних видів робіт до виконання інших, більш дохідних, переходити з однієї галузі в іншу та використовувати інші комбінації та варіанти зміни своєї діяльності. У зв'язку із цим у сучасному визначенні фінансової стійкості слід обов'язково робити на це посилання, тому і вказується **на виникнення нових напрямів** і складових процесів операційної, фінансової та інвестиційної діяльності;

- **по-сьоме**, у деяких визначеннях вказується на ринкові умови господарювання суб'єктів економіки через вказівку на невизначеність або існування певних ризиків. На думку автора, введення в поняття «фінансова стійкість суб'єкта господарювання» термін «суб'єкт ринкової економіки» само по собі вже відображає ринкові умови господарювання з усіма їх характерними рисами. Тому є недоцільним надалі вказувати на умови невизначеності та існування ризиків;

- **по-восьме**, ряд авторів пов'язують поняття «платоспроможність» і «фінансова стійкість». Так, платоспроможність суб'єкта господарювання:

- ✓ виступає зовнішньою ознакою фінансової стійкості (В.В. Бочаров);

- ✓ включається до показників фінансової стійкості (М.Я. Коробов, М.І. Конєва);

- ✓ виступає зовнішнім проявом фінансової стійкості (Л.Т. Гіляровська; Л.М. Чечевіцина, І.М. Чуєв; І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін, В.В. Москаленко; І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін);

- ✓ це фінансова стабільність (Т.Д. Костенко, Є.О. Підгора, В.С. Рижиков, В.А. Панков, А.А. Герасимов, В.В. Ровенська);

- ✓ якщо вона гарантована, то це фінансова стійкість (Г.І. Кіндрацька, М.Г. Білик, А.Г. Загородній) (табл. 1.3 та 1.4).

Деякі вчені, особливо іноземні з далекого зарубіжжя, взагалі не вживають термін «фінансова стійкість», а наголошують на дослідженні довго- та середньострокової платоспроможності (МакКензі Венді, Л.А. Бернстайн, Джон Леслі Лівінгстон, 2008 р.), що у вітчизняному розумінні означає саме фінансову стійкість (Дод. А).

Слід зауважити, що різні автори по-різному трактують поняття «платоспроможність» і часто ототожнюють з поняттям «ліквідність», про що вже йшлося у попередніх дослідженнях. [156; 157; 165; 167; 172; 214; 368]. На думку автора, ці поняття не можна змішувати між собою, вони з різних боків характеризують фінансовий стан суб'єктів економіки. Тому не можна включати його у визначення фінансової стійкості, як це роблять інші вчені;

- **по-дев'яте**, деякі вчені, насамперед іноземні вчені далекого зарубіжжя, також взагалі не вживають термін «фінансова стійкість», а застосовують поняття «заборгованість» (Б. Коласс), ліверидж (залучення коштів) як співвідношення між зобов'язаннями та власним капіталом (Т.Р. Карлін, А.Р. Макмін); фінансовий «важіль» (борговий потенціал компанії) як показник відношення позикового капіталу до власного капіталу (Роберт С. Хіггінс); боргове навантаження (П. Етріл, Е. Маклейні; структура сукупного капіталу (А.І. Чопозова, І.А. Демченко); фінансова структура (джерела фінансування) та довгострокова платоспроможність, оцінка раціональності структури пасивів (О.В. Єфімова); фінансова незалежність (В.В. Бузирев, І.П. Нужина) (Дод. А).

Безумовно, що в аналізі фінансової стійкості йдеться передусім про аналіз структури пасиву балансу або джерел фінансування діяльності суб'єкта господарювання, але не тільки. Поняття фінансової стійкості є набагато ширшим, ніж просто заборгованість або показники, які її характеризують.

Запропоноване уточнене визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання найбільшою мірою відповідає її сутності в сучасному ринковому середовищі та змішаній економіці, водночас розкриває її значення.

Результати проведеного дослідження були викладені на Міжнародній науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит в епоху глобальних змін» 23 жовтня 2009 р. в м. Києві [187] та на VII Міжнародній науково-практичній конференції «Облік, контроль та аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» 14—16 квітня 2010 р. в м. Черкаси [186].

Деякі автори вживають поняття «фінансова стабільність», «фінансова рівновага» та «фінансова стійкість» (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

**ДУМКИ АВТОРІВ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬ ТЕРМІНИ
«ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ» АБО «ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ»
ТА «ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ» ВОДНОЧАС, «ФІНАНСОВА РІВНОВАГА»**

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва праці, видавництво, рік видання	Які терміни застосовуються в аналізі фінансової стійкості суб'єкта господарювання і що під ними розуміється?
1	Ковальов В.В.	<i>Ковалев В.В.</i> Финансовый анализ : методы и процедуры. — М. : Финансы и статистика, 2001. — 560 с.	Одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства — <i>стабільність</i> його діяльності з позиції довгострокової перспективи. Виникає проблема оцінки здатності підприємства відповідати за своїми довгостроковими фінансовими зобов'язаннями — у цьому сутність оцінки <i>фінансової стійкості підприємства</i> (с. 321).
2	Цал-Цалко Ю.С.	<i>Цал-Цалко Ю.С.</i> Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навч. посібник. — 2-вид, перероб. і доп. — К. : ЦУЛ, 2002. — 360 с.	Застосовує поняття «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість» водночас як тотожні. <i>Фінансова стабільність</i> підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона залежить від структури зобов'язань підприємства і характеризується співвідношенням власного і залученого капіталу (с. 205). Виділяє чотири типи фінансової стійкості (с. 205). Розглядає таке поняття, як ринкова активність і показники, що її характеризують (с. 252—257).
3	Мец В.О.	Економічний аналіз : навч. посібник / М.А. Болнох, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатов, та ін. ; за ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. — Вид. 2-е, перероб. і доп. — К. : КНЕУ, 2003. — 556 с.	Застосовує тільки поняття «фінансова стабільність» без вживання поняття «фінансова стійкість». <i>Фінансова стабільність</i> підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів, Цей показник дає загальну оцінку фінансової стабільності (с. 238—239).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва праці, видавництво, рік видання	Які терміни застосовуються в аналізі фінансової стійкості суб'єкта господарювання і що під ними розуміється?
4	Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В.	Фінансово-економічний аналіз : підручник / П.Ю. Буряк, М.В. Рима-р, М.Т. Бець та ін. ; за заг. ред. П.Ю. Буря-ка, М.В. Римара. — К. : ВД «Професіонал», 2004. — 528 с.	Застосовують тільки поняття «фінансова стабільність» без вживання поняття «фінансова стійкість». <i>Фінансова стабільність</i> підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів (с. 314).
5	Савицька Г.В.	<i>Савицька Г.В.</i> Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. — 2-вид., випр. і доп. — К. : Знання, 2005. — 662 с.	Застосовує поняття «фінансова стійкість» і «фінансова рівновага» як різні категорії. Поняття «фінансова стійкість» розглядає ширше. Якщо поточна платоспроможність — це зовнішній прояв фінансового стану підприємства, то <i>фінансова стійкість</i> — внутрішня його сторона, що забезпечує стабільну платоспроможність у тривалій перспективі, в основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат, позитивних і негативних грошових потоків. <i>Фінансова стійкість підприємства</i> — це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберегти рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику (с. 572). Найповніше <i>фінансову стійкість підприємства</i> може бути розкрито на основі вивчення <i>рівноваги між статтями активу і пасиву балансу</i> . <i>Фінансову рівновагу</i> можна розглянути за двома підходами, що взаємно доповнюють один одного.

Продовження табл. 1.4

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва праці, видавництво, рік видання	Які терміни застосовуються в аналізі фінансової стійкості суб'єкта господарювання і що під ними розуміється?
			<p><i>Перший (майновий) підхід</i> до оцінювання фінансової рівноваги виходить з позиції кредиторів: припускає збалансованість активів і пасивів балансу за термінами і спроможність підприємства вчасно погашати свої борги (ліквідність балансу).</p> <p><i>Другий (функціональний) підхід</i> виходить з позиції керівництва підприємства, що ґрунтується на функціональній рівновазі між джерелами капіталу і використанні їх в основних циклах господарської діяльності (операційний, інвестиційний, грошовий цикли).</p> <p>Збалансованість додатного і від'ємного потоків коштів можлива за умови зрівноваженості активів і пасивів за термінами використання і за циклами. Отже, <i>фінансова рівновага активів і пасивів балансу лежить в основі оцінки фінансової стійкості підприємства, його ліквідності й платоспроможності.</i></p> <p>Одні автори ототожнюють поняття «фінансова рівновага» і «фінансова стійкість», інші, думку яких ми поділяємо, вважають, що друге ширше від першого, оскільки для фінансової стійкості і стабільності ФСП важлива не лише фінансова рівновага балансу на певну дату, а й гарантії збереження його в майбутньому. А такими гарантантами виступають фінансово-господарські результати діяльності підприємства: прибутковість капіталу, рентабельність продажів, швидкість оборотності капіталу, вкладеного в активи, коефіцієнт стійкості його зростання (с. 590).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва праці, видавництво, рік видання	Які терміни застосовуються в аналізі фінансової стійкості суб'єкта господарювання і що під ними розуміється?
6	Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В.	Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства : навч. посіб. — К.: ЦНЛ, 2005. — 400 с.	<p>Застосовують тільки поняття «фінансова стабільність» без вживання поняття «фінансова стійкість».</p> <p><i>Фінансова стабільність</i> підприємства — це його надійно гарантована платоспроможність у звичайних умовах господарювання й випадкових змін на ринку (с. 272).</p>
7	Білик М.Д.	<p><i>Білик М.Д., Павловська О.В., Прутуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю.</i></p> <p>Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : КНЕУ, 2005. — 592 с.</p>	<p>Застосовує поняття і «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість» водночас, але не як тотожні, а як різні терміни.</p> <p><i>Фінансова стабільність підприємства</i> є однією із найважливіших характеристик фінансового стану підприємства і пов'язана з рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів.</p> <p><i>Фінансова стабільність</i> — це спроможність підприємства досягати стану фінансової рівноваги при збереженні достатнього ступеня фінансової стійкості та зберігати цей стан у довгостроковій перспективі при ефективному управлінні фінансами.</p> <p><i>Складовими елементами фінансової стабільності</i> є: фінансова рівновага підприємства, ресурсна, потенційна та <i>фінансова стійкість</i>. Основними із цих складових фінансової стабільності є фінансова рівновага та <i>фінансова стійкість</i>.</p> <p><i>Фінансова рівновага підприємства</i> — це відповідність обсягів формування та використання (споживання) власних фінансових ресурсів. Така фінансова рівновага досягається оптимізацією співвідношення між часткою коштів, що капіталізуються, і тією їх часткою, що спрямовується на споживання,</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва праці, видавництво, рік видання	Які терміни застосовуються в аналізі фінансової стійкості суб'єкта господарювання і що під ними розуміється?
			<p>а також узгодження джерел формування та напрямів використання власних фінансових ресурсів, встановлення оптимального співвідношення між внутрішніми та зовнішніми джерелами формування власних фінансових ресурсів. Фінансова рівновага — це агрегований показник, тому досягнення фінансової рівноваги значною мірою залежить від ефективності облікової політики підприємства, політики формування та розподілу прибутку підприємства, амортизаційної, дивідендної, емісійної політики тощо. Досягнення фінансової рівноваги — одна із найважливіших умов забезпечення фінансової стабільності, оскільки зростання можливостей щодо забезпечення приросту власних фінансових ресурсів означає підвищення фінансової стійкості та приводить до зростання ринкової вартості підприємства.</p> <p><i>Фінансова стійкість</i> — це такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення.</p> <p><i>Фінансова стійкість</i> — один із головних чинників, що впливає на досягнення підприємством фінансової рівноваги та фінансової стабільності.</p> <p>У системі складових елементів фінансової стабільності підприємства <i>фінансова стійкість</i> займає одне із головних місць (с. 303—305).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва праці, видавництво, рік видання	Які терміни застосовуються в аналізі фінансової стійкості суб'єкта господарювання і що під ними розуміється?
8	Ковальчук М.І.	<i>Ковальчук М.І.</i> Економічний аналіз діяльності підприємств АПК : підручник. — К. : КНЕУ, 2005. — 390 с.	Застосовує поняття і «фінансова стабільність», і «фінансова стійкість» водночас як тотожні. Важливе значення для зміцнення економічного становища підприємства має його <i>фінансова стабільність, або стійкість</i> . <i>Фінансова стійкість</i> відображує такий стан активів і пасивів підприємства, який дає змогу вільно розпоряджатися власним капіталом, грошовими коштами та їх еквівалентами, ефективно використовувати всі ресурси, забезпечує безперервний процес виробничої, комерційної та фінансової діяльності, відтворення і розширення виробництва (с. 333).
9	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.	Застосовується термін «фінансова стабільність» і поняття «фінансова стійкість» водночас, але не як тотожні, а як різні. 1. Загальні положення 1.3. Фінансова стабільність досягається за рахунок ритмічної і ефективної роботи підприємства, вмілого управління виробничими фондами і джерелами їх формування, тобто управлінням активами і пасивами підприємства. Цьому сприяють прогнозоване розміщення та ефективне використання власного і залученого капіталу, всебічний аналіз і об'єктивна оцінка фінансового стану за даними фінансової звітності, вжиття оптимальних управлінських рішень щодо забезпечення фінансової стабільності. 1.4. Основними ознаками фінансової стабільності підприємства є фінансова стійкість, рентабельність, платоспроможність, кредитоспроможність, ліквідність і ділова активність.

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва праці, видавництво, рік видання	Які терміни застосовуються в аналізі фінансової стійкості суб'єкта господарювання і що під ними розуміється?
			<p>Вони є основою аналізу і оцінки фінансового стану підприємства у прийнятті необхідних управлінських рішень щодо його зміцнення.</p> <p>2. Визначення термінів</p> <p>Фінансова стійкість характеризується забезпеченістю підприємства власним капіталом, його розміщенням і використанням.</p>
10	Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С.	<p><i>Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : ЦНЛ, 2006. — 210 с.</p>	<p>Застосовують тільки поняття «фінансова стабільність» без вживання поняття «фінансова стійкість».</p> <p><i>Фінансова стабільність</i> ... відображає такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи коштами, здатне шляхом ефективного їхнього використання забезпечувати безперервний процес виробництва й реалізації продукції й послуг, а також витрати по його розширенню й відновленню (с. 108).</p> <p>Отже, <i>фінансова стабільність</i> повинна характеризуватися таким станом фінансових ресурсів, що відповідає вимогам ринку й відповідає потребам розвитку підприємства (с. 108.)</p> <p><i>Фінансова стабільність</i> — одна з характеристик відповідності структури джерел фінансування в структурі активів. На відміну від платоспроможності, яка оцінює оборотні активи й короткострокові зобов'язання підприємства, <i>фінансова стабільність</i> визначається на основі співвідношення різних видів джерел фінансування і його відповідності складу активів (с. 108—109).</p>

Продовження табл. 1.4

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва праці, видавництво, рік видання	Які терміни застосовуються в аналізі фінансової стійкості суб'єкта господарювання і що під ними розуміється?
			<p><i>Фінансова стабільність</i> — це стабільність фінансового становища підприємства, забезпечувана достатньою часткою власного капіталу в складі джерел фінансування. Достатня частка власного капіталу означає, що позикові джерела фінансування використовуються підприємством лише в тих межах, у яких воно може забезпечити їх повне й своєчасне повернення. Із цього погляду короткострокові зобов'язання за сумою не повинні перевищувати вартості ліквідних активів... (крім самих коштів і фінансових вкладень сюди належать дебіторська заборгованість і запаси готової продукції, призначені для продажу (с. 109).</p> <p>Фінансова стабільність підприємства визначається ступенем забезпеченості запасів і витрат власними й позиковими джерелами їхнього формування, співвідношенням обсягів власних і позикових коштів і характеризується системою абсолютних і відносних показників (с. 111).</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стабільності (с. 11—115).</p>
11	Старостенко Г.Г., Мірко Н.В.	<i>Старостенко Г.Г., Мірко Н.В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — ЦНЛ, 2006. — 224 с.	<p>Застосовують поняття і «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість» водночас як тотожні.</p> <p><i>Фінансова стійкість або фінансова стабільність</i> підприємства є однією з найважливіших характеристик його фінансового стану. Вона <i>характеризує</i> можливість підприємства своєчасно поповнювати виробничі запаси, вести розрахунки і здійснювати платежі за рахунок власних джерел (с. 151).</p>

Закінчення табл. 1.4

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва праці, видавництво, рік видання	Які терміни застосовуються в аналізі фінансової стійкості суб'єкта господарювання і що під ними розуміється?
			<p><i>Фінансова стійкість</i> досягається при стабільному перевищенні доходів над витратами, вільному маневруванні грошовими коштами та стійкому економічному зростанні. <i>Фінансова стійкість</i> визначається раціональною забезпеченістю потреб підприємства фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових умовах (с. 151). Виділяють чотири типи фінансової стійкості.</p>
12	Ковальов В.В., Волкова О.М.	<i>Ковальов В.В., Волкова О.М.</i> Аналіз хозяйственной деятельности : учебник. — М. : ТК Велби, Ид-во «Проспект», 2007. — 424 с.	Одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства — <i>стабільність</i> його діяльності з позиції довгострокової перспективи. Вона пов'язана передусім із загальною структурою підприємства, рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів (с. 256).
13	Мошенський С.З., Олійник О.В.	<i>Мошенський С.З., Олійник О.В.</i> Економічний аналіз: підручник / За ред. Ф.Ф.Бутинця. — 2-вид., доп. і перероб. — Житомир: ПП «Ру-та», 2007. — 704 с.	<p>Застосовують у методиці аналізу тільки поняття «фінансова стійкість», але вказують на поняття «фінансова залежність» як ключ до фінансової стабільності, не пояснюючи, що таке фінансова стабільність.</p> <p>Під <i>фінансовою стійкістю</i> підприємства розуміють його платоспроможність в часі з дотриманням умов фінансової рівноваги між власними та залученими джерелами (с. 453). Але не пояснюють, що таке фінансова рівновага.</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стійкості</p>

Необхідно дослідити ці поняття. Спочатку доцільно **зупинитися на понятті «фінансова рівновага»**. У розглянутих судженнях термін «фінансова рівновага» застосовують тільки М.Д. Бі-

лик, Г.В. Савицька, С.З. Мошенський та О.В. Олійник. М.Д. Білик наголошує, що «**фінансова рівновага підприємства** — це відповідність обсягів формування та використання (споживання) власних фінансових ресурсів. ...Досягнення фінансової рівноваги — одна із найважливіших умов забезпечення фінансової стабільності, оскільки зростання можливостей щодо забезпечення приросту власних фінансових ресурсів означає підвищення фінансової стійкості та приводить до зростання ринкової вартості підприємства» [43, с. 303—305]. С.З. Мошенський та О.В. Олійник у визначенні фінансової стійкості вказують на дотримання умов **фінансової рівноваги** між власними та залученими джерелами [252, с. 453].

Таким чином, думки різняться. Якщо М.Д. Білик вказує на рівновагу між формуванням та використанням тільки власних фінансових ресурсів, то С.З. Мошенський та О.В. Олійник наголошують на рівновазі між власними та залученими джерелами. Отже, різняться навіть підходи до визначення її сутності. Перший автор підходить з ресурсного боку і тільки з погляду власних коштів, а другі — з боку джерел формування ресурсів.

Г.В. Савицька наголошує, що одні автори ототожнюють поняття «*фінансова рівновага*» і «*фінансова стійкість*», інші (думку яких поділяє і автор даної монографії) вважають, що друге поняття ширше від першого, оскільки для фінансової стійкості і стабільності фінансового стану важлива не лише фінансова рівновага балансу на певну дату, а й гарантії збереження його в майбутньому (прибутковість капіталу, рентабельність продажів, швидкість оборотності капіталу, вкладеного в активи, коефіцієнт стійкості його зростання) [287, с. 590]. Автор поділяє думку, що фінансова рівновага — це рівновага між активами та пасивами балансу. Вона вказує, що «найповніше *фінансову стійкість підприємства* може бути розкрито на основі вивчення *рівноваги між статтями активу і пасиву балансу*. *Фінансову рівновагу* можна розглянути за двома підходами, що взаємно доповнюють один одного: *перший (майновий) підхід* до оцінювання фінансової рівноваги... припускає *збалансованість активів і пасивів балансу за термінами і спроможність підприємства вчасно погашати свої борги (ліквідність балансу)*; *другий (функціональний) підхід* ґрунтується на *функціональній рівновазі між джерелами капіталу і використанні їх в основних циклах господарської діяльності (операційний, інвестиційний, грошовий цикли)* [287, с. 590]. Таким чином, автор пропонує підхід до розуміння фінансової рівноваги з боку ліквідності балансу та з боку джерел фінансування і напрямів їх використання —

операційний, інвестиційний, грошовий цикли. Але не пояснює виділення таких циклів використання джерел фінансування. Вказує, що фінансова рівновага лежить в основі вивчення фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності. Не можна погодитися з підходом до сутності фінансової рівноваги з точки зору ліквідності балансу, бо це різні речі і різні поняття. Оцінюючи ліквідність суб'єкта господарювання, визначають співвідношення між окремими групами активів та пасивів, а не їх рівновагу. Наприклад, не завжди різні рівні ліквідності балансу будуть свідчити про існування фінансової рівноваги. Про фінансову рівновагу буде свідчити тільки абсолютно ліквідний баланс.

Існує також таке визначення фінансової рівноваги: стан фінансів підприємства, за якого грошові надходження підприємства рівні його потребі в коштах для виконання поточних платіжних зобов'язань, або дещо перевищують її, тобто коли наявні кошти і виплати підприємства збалансовані в часі [81]. Але, чому розглядається фінансова рівновага тільки щодо виконання поточних зобов'язань, тобто до 1 року? У фінансовому аналізі має велике значення визначення фінансової рівноваги і для погашення довгострокових зобов'язань, тобто і на майбутній період, виходячи за межі поточного періоду, тобто до 1 року (див. визначення поточних зобов'язань у національних та Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та фінансової звітності). Автори, які давали таке визначення, мабуть не знайомі із сучасною вітчизняною та іноземною термінологією бухгалтерського обліку. Поточний період у стандартному розумінні в економічному аналізі — це той період, який існує зараз (наприклад, поточний аналізований тиждень, поточна аналізована декада, поточний аналізований місяць, поточний аналізований квартал, поточний аналізований рік). У складі аналізу за даними поточного року можна дослідити майбутні періоди за даними довгострокових зобов'язань та оборотних (поточних) і необоротних активів, але на поточний момент часу.

З урахуванням зазначених недоліків, **на думку автора даної монографії, визначаючи поняття «фінансова рівновага», необхідно:**

- **по-перше**, підходити з двох боків — як з ресурсного, так і з боку джерел утворення ресурсів;
- **по-друге**, якщо йдеться про рівновагу, то вона має існувати в певний момент часу або в його невеликий проміжок, таким чином у визначенні треба вказувати на певний час та/або прив'язуватися до певного часового проміжку;

- **по-третє**, з позиції фінансової стійкості слід вказати на відповідність грошових надходжень потребі їх витрачання як у поточному періоді, так і в майбутньому періоді.

Тому **під фінансовою рівновагою суб'єкта господарювання** треба розуміти такий стан його фінансових ресурсів, за якого:

- ✓ **по-перше**, поточні грошові надходження дорівнюють потребі в коштах для виконання поточних платіжних зобов'язань або дещо перевищують її;

- ✓ **по-друге**, майбутні припливи фінансових ресурсів відповідатимуть або стануть більше ніж потреба в коштах для покриття майбутніх (довгострокових) фінансових зобов'язань;

- ✓ **по-третє**, фінансові кошти і виплати суб'єкта господарювання є збалансованими за часом.

Таким чином, **фінансова рівновага суб'єкта господарювання** — це такий стан його фінансових ресурсів, за якого поточні грошові надходження суб'єкта ринкової та змішаної економіки дорівнюють потребі в коштах для виконання ним поточних платіжних зобов'язань, або дещо перевищують її, а майбутні припливи фінансових ресурсів відповідатимуть або стануть більше ніж його потреби в коштах для покриття ним майбутніх (довгострокових) фінансових зобов'язань, тобто коли фінансові кошти і виплати суб'єкта господарювання є збалансованими за часом.

Фінансова рівновага суб'єкта господарювання є складовою частиною фінансової стійкості. І від того, є вона чи її немає, залежить рівень (тип) його фінансової стійкості. Таким чином, треба використовувати поняття «**фінансова рівновага**», визначаючи тип фінансової стійкості, але даний термін недоцільно використовувати у наданні визначення фінансової стійкості як економічної категорії фінансового аналізу.

Тепер варто розглянути поняття «**фінансова стабільність**» і «**фінансова стійкість**».

Як свідчать дані табл. 1.4, деякі вчені використовують:

- тільки поняття «**фінансова стабільність**», розуміючи під ним фінансову стійкість (В. В. Ковальов, О. В. Волкова; В. О. Мец; П. Ю. Буряк, М. В. Римар, М. Т. Бець, Б. А. Карпінський, О. В. Майор, Л. І. Максимів, О. Я. Савчук, Н. В. Савчук; Т. Д. Костенко, Є. О. Підгора, В. С. Рижиков, В. А. Панков, А. А. Герасимов, В. В. Ровенська);

- поняття «**фінансова стабільність**» і «**фінансова стійкість**» водночас як тотожні поняття (В. В. Ковальов, Ю. С. Цал-Цалко; Г. Г. Старостенко, Н. В. Мірко);

• поняття «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість», але як різні поняття (М. Д. Білик, **Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств**, затверджені **Центральною спілкою споживчих товариств України** від 28 липня 2006 р.).

За даними сайту <http://www.slovyk.com/ua/terminu/slovo.php?id=5442> [382], **фінансова стабільність** — це характеристика фінансового стану підприємства, яка забезпечується високою часткою власного капіталу в його загальній сумі.

За даними сайту *Economic Annals* — XXI №10'1999 <http://www.soskin.info/e-ea.php?pokazold=19991087&n=10&y=1999> [381], **фінансова стабільність** як економічна категорія охоплює сукупність факторів, що забезпечують підприємство збереження ним абсолютної або нормальної фінансової стійкості за контрольованої фінансової рівноваги та здатність до сталого економічного зростання завдяки найбільш значущим зовнішнім факторам. Інакше кажучи, **фінансова стабільність** — це здатність підприємства досягти стану фінансової рівноваги та зберігати достатню фінансову стійкість, утримувати цей стан на довгострокову перспективу шляхом ефективного управління фінансовою стороною діяльності. Але взагалі не дається поняття «фінансова стійкість». Таким чином, можна зрозуміти, що ці терміни ототожнюються.

М. Д. Білик розглядає **фінансову стабільність суб'єкта господарювання** і пов'язує її з рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів. Автор наголошує, що **фінансова стабільність** — це спроможність підприємства досягати стану фінансової рівноваги при збереженні достатнього ступеня фінансової стійкості та зберігати цей стан у довгостроковій перспективі при ефективному управлінні фінансами, а **складовими елементами фінансової стабільності є: фінансова рівновага підприємства, ресурсна, потенційна та фінансова стійкість** [43, с. 303—305].

Таким чином, фінансова стабільність розглядається як засіб досягнення фінансової рівноваги, але тут же вказується, що фінансова рівновага виступає складовою фінансової стабільності. Виникає суперечка в трактуванні термінів.

Т. Д. Костенко, Є. О. Підгора, В. С. Рижиков, В. А. Панков, А. А. Герасимов, В. В. Ровенська вказують, що фінансова стабільність — це надійно гарантована платоспроможність у звичайних умовах господарювання та випадкових змін на ринку [80, с. 272]. Не можна прирівнювати та ототожнювати поняття «платоспроможність» і «фінансова стабільність» (стійкості), бо це різні поняття, що було доведено раніше.

В. О. Мец, П. Ю. Буряк, М. В. Римар, М. Т. Бець, Б. А. Карпінський, О. В. Майор, Л. І. Максимів, О. Я. Савчук, Н. В. Савчук вказують на **фінансову стабільність**, яка пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів, а **сутність фінансової стабільності** зводять до показників ліквідності та платоспроможності, рентабельності, ефективності управління, ділової активності [77, с. 238—239; 315, с. 314]. Ю. С. Цал-Цалко також наголошує, що **фінансова стабільність** залежить від структури зобов'язань підприємства і характеризується співвідношенням власного і залученого капіталу [324, с. 205]. Дані автори ототожнюють поняття «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість», щодо чого автор монографії вже зробила зауваження в табл. 1.4.

Як відомо, терміни «стабільність» і «стабілізація» походять з латинської мови від слова «stabilis», що означає стійкий [381]. **Таким чином, автор дійшла висновку, що поняття «стійкість» і «стабільність» тотожні і між ними немає різниці.** Виходячи із цього та з проведеного дослідження суджень інших авторів щодо термінів «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість», можна зробити висновок, що дані поняття тотожні. **Таким чином, поняття «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість» є тотожними і взаємозамінюють одне одного.** Тому автор приєднується до думок тих учених-аналітиків, які поряд з терміном «фінансова стійкість» використовують термін «фінансова стабільність» та не розмежовують ці поняття або просто вказують тільки на фінансову стабільність чи тільки на фінансову стійкість. Слід зауважити, що переважна більшість фінансових аналітиків, як і автор даної монографії, використовують єдиний термін — «фінансова стійкість» (табл. 1.3).

Результати проведеного дослідження були викладені в науковій статті, присвяченій розкриттю економічних категорій «фінансова рівновага», «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість» у сучасному фінансовому аналізі підприємницької діяльності [159].

Необхідно розглянути поняття «ринкова стійкість» і «фінансова стійкість». Деякі автори поряд з фінансовою стійкістю застосовують або застосовували раніше поняття «ринкова стійкість», «ринкова активність». Так, Г. В. Савицька вказувала раніше на ринкову стійкість і характеризувала її показниками фінансової незалежності, фінансової залежності та фінансового ризику [283, с. 435]. Автор монографії також раніше вказувала на ринкову стійкість і ототожнювала її з показниками структури джерел фінансування, а саме: коефіцієнт фінансової незалежності

ті, коефіцієнт фінансової залежності та коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) [215, с. 231]. Таким чином, сутність ринкової стійкості суб'єктів господарювання розглядалася раніше через дані відносні показники. Пізніше думка Г. В. Савицької змінилася і ці три показники вона віднесла до показників фінансової стійкості [284, с. 610—611]. Автор даної монографії також у процесі подальших власних наукових досліджень джерел фінансування та фінансової стійкості суб'єктів господарювання дійшла іншого висновку: ці три показники безумовно характеризують структуру пасиву балансу, але посідають перше місце в складі відносних показників фінансової стійкості [216, с. 132—135, 165]. Таким чином, автор відійшла від поняття «ринкова стійкість» через показники фінансової незалежності, фінансової залежності та фінансового ризику (плеча фінансового важеля) і виділила їх як головні показники фінансової стійкості. Це пояснюється тим, що поняття «ринкова стійкість» суб'єкта господарювання набагато ширше, ніж поняття «фінансова стійкість». У табл. 1.2 автор дала визначення поняття **«ринкова стійкість» як зовнішня стійкість**, яка характеризує фінансове становище суб'єкта господарювання на ринку — в зовнішньому середовищі і включає в себе стійкість господарських зв'язків суб'єкта господарювання із зовнішніми контрагентами; стійкість його рівня на ринку конкурентоспроможності продукції, що випускається, (послуг, робіт, товарів), стійкість цінової тактичної та стратегічної політики суб'єкта економіки та ін. **Безумовно, ринкова (зовнішня) стійкість ґрунтується на загальній і внутрішній стійкості, складовими яких виступає фінансова стійкість.**

Варто нагадати, що автор визначила загальну стійкість як проміжну стійкість між зовнішньою (ринковою) та внутрішньою стійкістю, яка являє собою стан руху грошових потоків, який має забезпечувати постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витрачанням (витратами) — у цьому проявляється зв'язок суб'єкта господарювання між його внутрішнім і зовнішнім середовищем. Таким чином, загальна стійкість відображає рух грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витрачанням (витратами). Умовою загальної стійкості суб'єкта господарювання є його здатність вільно розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього суб'єкт господарювання повинен мати гнучку структуру фінансових ресурсів. **Головною складовою загальної стійкості**

суб'єкта господарювання є фінансова стійкість, яка формується в процесі всієї його *фінансово-господарської діяльності*. Внутрішня стійкість — це такий фінансовий стан суб'єкта господарювання, за якого забезпечується досить високий результат його внутрішнього функціонування за допомогою відповідних внутрішніх управлінських рішень.

Раніше К. В. Ізмайлова виділяла ринкову стійкість через низку її показників: коефіцієнт автономії, фінансової залежності, коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів, коефіцієнт мобільності, коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами, коефіцієнт виробничих фондів, коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, коефіцієнт структури довгострокових вкладень, коефіцієнт короткострокової заборгованості, коефіцієнт автономії джерел формування запасів, коефіцієнт кредиторської заборгованості, співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю, рентабельність на основі грошового потоку, коефіцієнт самофінансування (показник грошової віддачі інвестицій), коефіцієнт обслуговування боргу (табл. в дод. Б), хоча і вказувала, що вони характеризують і фінансову стійкість [98, с. 84—93]. По суті, це є відносні показники фінансової стійкості, які автор виділяє як показники ринкової стійкості. Пізніше автор також дещо змінила свою точку зору щодо ринкової стійкості. Вона стала розглядати фінансову стійкість за критеріями: 1) стабільність джерел покриття; 2) платоспроможність (ліквідність); 3) ринкова стійкість; 4) грошові потоки [99, с. 113—125]. Тобто виключила з показників ринкової стійкості показники грошових потоків. На думку автора даної монографії, такий підхід є не зовсім вірним, тому що поняття «ринкова стійкість» набагато ширше, ніж поняття «фінансова стійкість», вони розмежовуються за різними критеріями: ринкова стійкість виділяється по відношенню до зовнішнього та внутрішнього середовища, а фінансова стійкість по відношенню до видів ресурсів суб'єкта господарювання. На думку К. В. Ізмайлової, поняття «фінансова стійкість» набагато ширше, ніж поняття «ринкова стійкість» суб'єкта господарювання. **Виходячи із цього можна сказати, що дане питання залишається дискусійним і сьогодні.**

Ю.С. Цал-Цалко поряд з фінансовою стійкістю розглядає ринкову активність з відповідною системою показників, що її характеризують [324, с. 252—264]. Він наголошує, що «ринкова активність підприємства забезпечується надійними і стабільними прибутками для власників і нарощуванням вартості власного капіта-

лу (активів). Головне, в чому зацікавлені власники, — прибуток на вкладений ними капітал для забезпечення діяльності підприємства, а також, яка частка прибутку направляється на дивіденди і яка — на реінвестування у активи. ... **Повна ринкова активність підприємства для власників — це сума дивідендів і зміна вартості його власного капіталу за звітний період**» [324, с. 252]. Виділяє такі абсолютні та відносні показники ринкової активності: 1) статутний капітал; 2) додатковий вкладений капітал; 3) інший додатковий капітал; 4) резервний капітал; 5) нерозподілений прибуток; 6) рентабельність статутного капіталу; 7) вартість коштів статутного капіталу (балансової вартості акцій); 8) дивіденди; 9) рентабельність капіталу власників; 10) рентабельність внесків власників; 11) коефіцієнт реінвестування прибутку; 12) реінвестований прибуток; 13) рентабельність власного капіталу; 14) коефіцієнт виплати дивідендів; 15) коефіцієнт податкових інвестицій; 16) коефіцієнт оподаткування статутного капіталу; 17) коефіцієнт оподаткування власного капіталу; 18) коефіцієнт оподаткування активів підприємства; 19) коефіцієнт формування резервного капіталу; 20) коефіцієнт формування статутного капіталу; 21) номінальна вартість 1-ї акції; 22) балансова вартість 1-ї акції; 23) чистий прибуток, що припадає на 1-у акцію; 24) дивіденди на 1-у акцію [324, с. 253]. Таким чином, поняття фінансової стійкості та ринкової активності повністю розмежовуються і не перетинаються.

Результати проведеного дослідження були викладені на VII Міжнародній науково-практичній конференції «Облік, контроль та аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» 14—16 квітня 2010 р. в м. Черкаси [186].

Серед найважливіших економічних проблем в умовах переходу до ринку слід назвати визначення меж фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності суб'єкта господарювання і відсутності в нього коштів для розвитку операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Надлишкова фінансова стійкість також негативно впливає на діяльність суб'єкта економіки, оскільки гальмує її розвиток, збільшуючи витрати суб'єкта господарювання надлишковими запасами та резервами.

На думку автора монографії, **фінансова стійкість має характеризуватися таким станом фінансових ресурсів, який би найбільше відповідав вимогам ринку і водночас у найбільшій мірі задовольняв потреби розвитку суб'єкта господарювання.**

1.2. Розроблення загальної системи групування показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі

Значення і сутність фінансової стійкості суб'єктів ринкової економіки яскраво виявляються в її показниках. Сьогодні існують різні погляди щодо кількості та методики розрахунку показників фінансової стійкості.

Можна виділити наступні загальноприйняті абсолютні та відносні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання, які автор монографії досліджувала раніше (рис. 1.1).

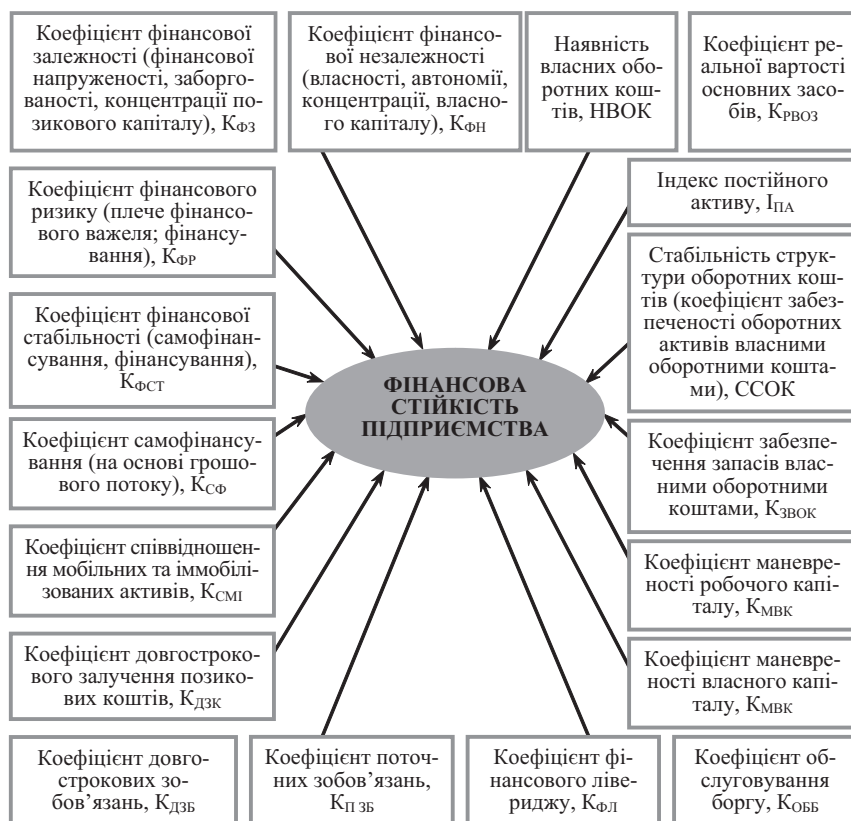

Рис. 1.1. Загальноприйняті показники фінансової стійкості суб'єкта господарювання

Необхідно розглянути детально кожний показник.

У наукових працях останніх років **учені-економісти виділяють абсолютний показник фінансової стійкості — наявність власних оборотних коштів**. Цей показник розраховується як різниця між поточними активами і поточною (короткостроковою) кредиторською заборгованістю:

$$\text{НВОК} = \text{II р. АБ} - \text{IV р. ПБ}, \quad (1.1)$$

де II р. АБ — поточні (оборотні) активи, тобто підсумок за II розділом активу балансу;

IV р. ПБ — поточна (короткострокова) кредиторська заборгованість (поточні зобов'язання), тобто підсумок за IV розділом пасиву балансу.

Він визначає, яка сума поточних активів сформована за рахунків власного капіталу або що залишається в обороті суб'єкта господарювання після повного погашення кредиторської заборгованості. Як показує практика, джерелами формування довгострокових активів є перманентний капітал (власний і довгострокові позикові кошти — довгострокові пасиви). Але трапляються випадки формування довгострокових активів за рахунок короткострокових кредитів. Поточні ж активи формуються за рахунок власного капіталу та короткострокових позикових коштів. Тому поточні активи — оборотний капітал (підсумок за розділом II активу балансу) можна поділити на дві частини:

— змінну, сформовану за рахунок короткострокових зобов'язань суб'єкта господарювання;

— постійну, сформовану за рахунок постійного капіталу.

Нестача власного оборотного капіталу веде до збільшення змінної і зменшення постійної частини поточних активів, а це свідчить про посилення фінансової залежності суб'єкта господарювання і його нестійкий стан.

Якщо суб'єкт економіки має власні оборотні кошти, доцільним є проведення їх подальшого аналізу [216, с. 164; 215, с. 225].

Для нормальної життєдіяльності суб'єкта економіки необхідні власні оборотні кошти.

Коли суб'єкт господарювання має короткострокові борги, то він зобов'язаний сплатити їх поточними активами. Якщо після сплати у нього залишається «нуль» власних оборотних коштів, то він не в змозі погасити довгострокові борги поточними активами. Якщо отримують суми зі знаком «←», то це означає, що суб'єкт господарювання не може розрахуватися за короткостроковими зобов'язаннями.

Крім розрахунку та аналізу динаміки наявності власних оборотних коштів у процесі оцінювання фінансової стійкості досліджується й низка її відносних показників:

• **коефіцієнт фінансової незалежності** ($K_{\text{ФН}}$) (його ще називають коефіцієнтом автономності, коефіцієнтом автономії, коефіцієнтом власності, коефіцієнтом концентрації власного капіталу), який розраховується як відношення власного капіталу (ВК) до загального капіталу (валюти балансу, (ВБ)):

$$K_{\text{ФН}} = \frac{\text{ВК}}{\text{ВБ}} \times 100\% ; \quad (1.2)$$

• **коефіцієнт фінансової залежності** ($K_{\text{ФЗ}}$) (його ще називають коефіцієнтом фінансової напруженості, коефіцієнтом заборгованості, коефіцієнтом концентрації позикового капіталу, коефіцієнтом структури заборгованості), який характеризує частку боргу в загальному капіталі і розраховується як відношення позикового капіталу (ПК) до загального капіталу (валюти балансу):

$$K_{\text{ФЗ}} = \frac{\text{ПК}}{\text{ВБ}} \times 100\% ; \quad (1.3)$$

• **коефіцієнт фінансового ризику** ($K_{\text{ФР}}$) (плече фінансового важеля), який розраховується відношенням позикового капіталу до власного:

$$K_{\text{ФР}} = \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}} \times 100\% . \quad (1.4)$$

Чим вище рівень першого відносного показника і нижче рівні другого і третього відносних показників, тим стійкіший фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Учені-економісти по-різному оцінюють оптимальність співвідношення власного та позикового капіталу (наприклад, 70 : 30; 60 : 40; 50 : 50). На нашу думку, це залежить від конкретних умов господарювання, фінансової політики держави, від оборотності капіталу.

У тих суб'єктів господарювання, де коефіцієнт оборотності низький, плече фінансового важеля не повинно бути більше 0,5, а у суб'єктів господарювання, де оборотність капіталу висока, цей показник може бути більше 1;

• **коефіцієнт самофінансування** (фінансування, фінансової стійкості ($K_{\text{фст}}$), який розраховується як відношення власного капіталу до позикового:

$$K_{\text{фст}} = \frac{\text{ВК}}{\text{ПК}} = \frac{\text{Ір.ПБ}}{\text{ІІр. ПБ} + \text{ІVр. ПБ}}. \quad (1.5)$$

Коефіцієнт показує співвідношення між власним і позиковим капіталом. Рекомендоване значення ≥ 1 . Характеризує можливість покриття власним капіталом позикових коштів.

Деякі автори під **коефіцієнтом самофінансування** розуміють показник грошової віддачі інвестицій і розраховують його як відношення грошового потоку до суми інвестицій:

$$K_{\text{сф}} = \frac{\text{Грошовий потік}}{\text{Сума інвестицій}}. \quad (1.6)$$

Коефіцієнт показує, яку частину інвестицій можна покрити за рахунок грошового потоку;

• **коефіцієнт співвідношення мобільних та імобілізованих активів** ($K_{\text{сми}}$), який розраховується як відношення мобільних (оборотних) активів до імобілізованих (необоротних) активів:

$$K_{\text{сми}} = \frac{\text{Ір. АБ}}{\text{Ір. АБ}}. \quad (1.7)$$

Коефіцієнт показує, скільки оборотних активів припадає на кожну гривню необоротних активів. Теоретичне значення (межі) цього показника визначаються індивідуально для кожного суб'єкта господарювання. Чим вище його значення, тим більше коштів авансується в мобільні (оборотні) активи;

• **коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів** ($K_{\text{дзк}}$), який розраховується як відношення суми довгострокових залучених коштів до величини довгострокового капіталу:

$$K_{\text{дзк}} = \frac{\sum \text{ДЗК}}{\text{ДК}}, \quad (1.8)$$

де $\sum \text{ДЗК}$ — сума довгострокових залучених коштів;
ДК — довгостроковий капітал.

Коефіцієнт характеризує структуру капіталу. Показує частку довгострокових залучених коштів, використаних для фінансування активів поряд із власними коштами. Зростання цього показника є негативною тенденцією, яка означає, що суб'єкт господарювання починає усе сильніше залежати від зовнішніх інвесторів;

• **коефіцієнт довгострокових зобов'язань** ($K_{\text{дзб}}$), який розраховується як відношення довгострокових зобов'язань до загальної суми залучених коштів:

$$K_{\text{дзб}} = \frac{\text{III р. ПБ}}{\text{III р. ПБ} + \text{IV р. ПБ}}. \quad (1.9)$$

Коефіцієнт показує, наскільки суб'єкт господарювання залежить від довгострокових зобов'язань у загальній сумі позикових коштів. Нормативне значення коефіцієнта — менше 0,2—0,3;

• **коефіцієнт поточних зобов'язань** ($K_{\text{пзб}}$), який розраховується як відношення поточних зобов'язань до загальної суми залучених коштів:

$$K_{\text{пзб}} = \frac{\text{IV р. ПБ}}{\text{III р. ПБ} + \text{IV р. ПБ}}. \quad (1.10)$$

Коефіцієнт показує, наскільки суб'єкт господарювання залежить від поточних зобов'язань у загальній сумі позикового капіталу. Нормативне значення коефіцієнта — менше 0,5—0,6;

• **коефіцієнт фінансового лівериджу** ($K_{\text{фл}}$), який розраховується відношенням довгострокових зобов'язань до власного капіталу:

$$K_{\text{фл}} = \frac{\sum \text{ДЗК}}{\text{ВК}} = \frac{\text{III р. ПБ}}{\text{I р. ПБ}}. \quad (1.11)$$

Коефіцієнт характеризує залежність суб'єкта господарювання від довгострокового капіталу. Рекомендоване значення — менше 0,1. Зростання цього коефіцієнта свідчатиме про збільшення фінансового ризику;

• **коефіцієнт обслуговування боргу** ($K_{\text{обб}}$), який розраховується як відношення позикового капіталу до грошового потоку від операційної діяльності:

$$K_{\text{обб}} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Грошовий потік від операційної діяльності}}. \quad (1.12)$$

Коефіцієнт показує спроможність суб'єкта господарювання погашати свої зобов'язання за рахунок коштів від основної діяльності;

• **коефіцієнт маневреності власного капіталу** (власних коштів) ($K_{\text{мвк}}$), який розраховується як відношення власних оборотних коштів до власного капіталу:

$$K_{\text{мвк}} = \frac{\sum \text{ВОК}}{\text{ВК}} = \frac{\text{II р. АБ} - \text{IV р. ПБ}}{\text{I р. ПБ}}, \quad (1.13)$$

де $\sum \text{ВОК}$ — сума власних оборотних коштів.

Коефіцієнт характеризує ступінь мобілізації власного капіталу, показує, яка частина власного капіталу знаходиться в обороті, тобто у тій формі, яка дає змогу вільно маневрувати цими засобами. Чим вище цей показник, тим більше забезпечується гнучкість у використанні власних коштів суб'єкта господарювання. Оптимальне значення показника — 0,5 (на думку деяких авторів — більше 0,3);

• **коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами** ($K_{\text{мз}}$) розраховується відношенням суми власних оборотних коштів до запасів:

$$K_{\text{мз}} = \frac{\sum \text{ВОК}}{\text{ЗЗ}} = \frac{\text{II р. АБ} - \text{IV р. ПБ}}{\sum \text{рядків } 100 - 140 \text{ II р. АБ}}, \quad (1.14)$$

де ЗЗ — запаси.

За формою балансу згідно з П(С)БО 2 в чисельнику буде різниця між розділом II активу балансу та розділом IV пасиву балансу, в знаменнику — сума рядків 100—140 розділу II активу балансу. $K_{\text{мз}}$ показує, якою мірою матеріальні запаси покриті власними коштами і не потребують залучення позикових. Цей коефіцієнт у внутрішньому фінансовому аналізі необхідно розглядати у взаємозв'язку зі станом виробничих запасів. Якщо у суб'єкта господарювання є значні надлишкові запаси, то власні оборотні кошти не покривають їх повністю, тому коефіцієнт буде набагато менше 1.

За умови нестачі запасів для проведення нормальної виробничо-торговельної діяльності суб'єкта господарювання коефіцієнт буде більше 1, але це не свідчить про стійкість фінансового стану. Нормальним явищем є рівень коефіцієнта 60—80 %. Деякі автори нижньою критичною величиною вважають 50 %;

• **коефіцієнт маневреності робочого капіталу (власних оборотних коштів)** ($K_{\text{МРК}}$), який розраховується як відношення запасів до власних оборотних активів:

$$K_{\text{МРК}} = \frac{\sum \text{рядків } 100 - 140}{\text{Пр. АБ} - \text{IV р. ПБ}}. \quad (1.15)$$

Цей показник, обернений коефіцієнту забезпечення запасів власними оборотними коштами, характеризує питому вагу запасів як матеріальних оборотних активів у власних оборотних коштах. Величина робочого капіталу залежить від ефективності управління запасами (планування, нормування їх величини, прогнозування на майбутнє, раціональне використання тощо), стану дебіторської заборгованості (тенденція до її зменшення) та величини грошових коштів, їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій;

• **стабільність структури оборотних коштів (ССОК)** показник, який розраховується як відношення суми власних оборотних коштів до всієї сукупності оборотних коштів:

$$\text{ССОК} = \frac{\text{II р. АБ} - \text{IV р. ПБ}}{\text{II р. АБ}}. \quad (1.16)$$

Коефіцієнт використовується для оцінювання власних оборотних коштів. Зростання цього показника є позитивною тенденцією;

• **індекс постійного активу ($I_{\text{ПА}}$)**, який розраховується як відношення основного капіталу до власного капіталу:

$$I_{\text{ПА}} = \frac{\text{ОСК}}{\text{ВК}} = \frac{\text{I р. АБ}}{\text{I р. ПБ}}, \quad (1.17)$$

де ОСК — основний капітал.

Індекс використовується для характеристики стану основного капіталу, показує питому вагу необоротних активів у джерелах власних засобів;

• **коефіцієнт реальної вартості основних засобів ($K_{\text{рвост}}$)**, який розраховується як відношення залишкової вартості основних засобів до сукупності всіх активів суб'єкта господарювання:

$$K_{\text{рвост}} = \frac{\text{ЗВОФ}}{\sum \text{АП}}, \quad (1.18)$$

де ЗВОФ — залишкова вартість основних засобів;

Σ АП — сума активів суб'єкта господарювання.

Коефіцієнт відображує питому вагу основних засобів у загальному капіталі суб'єкта господарювання.

Саме такої точки зору дотримувалася і автор даної монографії [216, с. 163—171].

Але така методика аналізу фінансової стійкості сьогодні вимагає суттєвого перегляду та доопрацювання.

Перед тим як говорити про вдосконалення такої методики аналізу варто розглянути судження вчених-аналітиків стосовно показників фінансової стійкості в табл. дод. Б до даного розділу (знак «+» означає аналогічну методику розрахунку відповідного показника, хоча при цьому може застосовуватися інша його назва, але на це робиться посилання в таблиці; знак «-» означає відсутність такого показника, знак «+/-» означає аналогічну назву показника, але з іншою методикою його розрахунку, яка також розкривається у даній таблиці).

Сьогодні, на думку дослідника, відкрито серйозну дискусію з методики аналізу фінансової стійкості за допомогою її абсолютних і відносних показників.

Незважаючи на таке класичне питання, як оцінювання фінансової стійкості суб'єкта господарювання за допомогою її абсолютних та відносних показників, сьогодні не існує:

- ✓ єдиного підходу до побудови системи фінансових показників і виділення їх у певні групи;

- ✓ єдиного підходу до побудови алгоритмів розрахунку певних показників,

- ✓ тотожності назв показників фінансової стійкості;

- ✓ єдиної кількості показників фінансової стійкості;

- ✓ єдиних рекомендованих меж — нормативів показників фінансової стійкості.

З метою удосконалення методології та організації аналізу фінансової стійкості за допомогою відповідних її показників доцільно виокремити основні нерозв'язані проблемні питання.

1. Дискусійним є питання стосовно ступеня важливості оцінювання складу та структури пасивів та активів в аналізі фінансової стійкості. Перевага в англо-американській і західній економічній літературі надається саме аналізу пасивів суб'єкта господарювання. Але, на думку автора монографії, за такою схемою аналіз буде не повним, бо важливо знати не тільки, які є склад і структура джерел фінансування, тобто звідки залучені

кошти, але й необхідним є знання із додаткової інформації про склад та структуру того, куди вони вкладені, у які саме засоби, а також важливою є інформація про співвідношення між певними групами пасивів та активів балансу.

Таким чином, на думку автора, **до основних показників фінансової стійкості за даними балансу** слід віднести такі групи показників:

- показники співвідношення певних груп пасиву балансу як головні її показники;
- показники співвідношення певних груп активу балансу як додаткові та допоміжні її показники;
- показники співвідношення певних груп пасивів та активів балансу як головні, а також допоміжні та додаткові її показники. Склад кожної групи буде досліджено далі.

2. Ще одним важливим дискусійним і невирішеним питанням сьогодні в аналізі фінансової стійкості є вибір варіанта складу джерел фінансування для визначення методики розрахунку її певних показників. Можна вирізнити сім варіантів розгляду джерел формування господарських засобів у оцінюванні фінансової стійкості суб'єктів економіки:

- ✓ усі головні джерела (власний капітал + довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання);
- ✓ тільки довгострокові джерела (власний капітал + довгострокові зобов'язання);
- ✓ тільки довгострокові джерела (власний капітал + довгострокові кредити);
- ✓ позиковий капітал (довгострокові зобов'язання + короткострокові банківські кредити та позики) — банківський підхід;
- ✓ власний капітал + довгострокові та короткострокові банківські кредити та позики;
- ✓ власний капітал + довгострокові зобов'язання + короткострокові банківські кредити та позики;
- ✓ весь сукупний капітал (власний капітал + забезпечення наступних витрат і платежів + довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання + доходи майбутніх періодів).

На думку автора, ці питання треба виокремити в межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу фінансової стійкості.

У зовнішньому фінансовому аналізі доцільно використовувати перший варіант розмежування джерел фінансування, тобто це власний капітал (1 розд. пасиву балансу), довгострокові зобов'язання (3 розд. пасиву балансу), поточні зобов'я-

зання (4 розд. пасиву балансу). Це пов'язано з тим, що на рівні фінансового звіту неможливо визначити до якого саме виду капіталу — власного чи позикового, довгострокового чи поточного можна віднести суми забезпечення та доходів майбутніх періодів, бо таке розмежування можливе тільки за даними аналітичного обліку.

У внутрішньому фінансовому аналізі, на думку автора, слід застосовувати сьомий варіант розмежування джерел фінансування, а саме: **власний капітал, забезпечення наступних витрат і платежів з розподілом на довгострокові та поточні зобов'язання, тобто до 1 року та більше 1 року**, довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання з розподілом на непрострочені та прострочені, **доходи майбутніх періодів з розподілом до 1 року та більше 1 року**. Таке розмежування можливе тільки за даними аналітичного обліку як джерела інформації у внутрішньому фінансовому аналізі в разі потреби та в міру реальної можливості цього.

3. Дискусійним є питання підходів до вивчення фінансової стійкості через фінансову рівновагу, причому Г. В. Савицька **перший підхід** називає **майновим** (виходить з позиції кредиторів: припускає збалансованість активів і пасивів балансу за термінами і спроможність підприємства вчасно погашати свої борги (ліквідність балансу), а **другий** — **функціональним підходом** (виходить з позиції керівництва підприємства, що ґрунтується на функціональній рівновазі між джерелами капіталу і використанні їх в основних циклах господарської діяльності (операційний, інвестиційний, грошовий цикли)) [287, с. 590].

Таким чином, автор пропонує вивчення фінансової стійкості: 1) з боку ліквідності балансу та 2) з боку джерел фінансування і напрямів їх використання — операційний, інвестиційний, грошовий цикли.

Не можна погодитися з підходом до вивчення фінансової стійкості з точки зору ліквідності балансу, бо це різні речі і різні поняття. Оцінюючи ліквідність суб'єкта господарювання, визначають співвідношення між окремими групами активів і пасивів, а не їх рівновагу. Наприклад, не завжди різні рівні ліквідності балансу будуть свідчити про існування фінансової рівноваги та фінансову стійкість суб'єкта господарювання. **Про стійкий фінансовий стан суб'єкта економіки буде свідчити тільки абсолютний ліквідний баланс.**

Викликає також певний сумнів другий підхід вивчення фінансової стійкості через джерела фінансування та напрямків їх

використання — операційний, інвестиційний, грошовий цикли. Автор не обґрунтовує розмежування таких циклів використання джерел фінансування, як операційний, інвестиційний, грошовий.

У цілому Г.В. Савицька вирізняє такі підходи до вивчення фінансової стійкості:

- на основі аналізу співвідношення власного і позикового капіталу (через відносні показники та фінансовий ліверидж (плече фінансового важеля, коефіцієнт фінансового ризику)) [287, с. 574—584];

- на основі операційного лівериджу та запасу фінансової стійкості [287, с. 585—689];

- на основі фінансової рівноваги між активами та пасивами та за функціональною ознакою, тобто: 1) з боку ліквідності балансу та 2) з боку джерел фінансування та напрямків їх використання — операційний, інвестиційний, грошовий цикли [287, с. 590—597];

- на основі оцінювання співвідношення фінансових та нефінансових активів (запропонована М. С. Абрютиною і А. В. Грачовим) [287, с. 597—600]. **Детально розгляд такого підходу до аналізу фінансової стійкості буде розглянуто в питанні «Удосконалення організації аналізу фінансової стійкості».**

4. Існує розбіжність у поглядах щодо групування показників фінансової стійкості і побудови єдиної їх системи.

4.1. Одні автори кількісно фінансову стійкість оцінюють з двох позицій:

- ✓ з позиції структури джерел засобів;

- ✓ з позиції витрат на обслуговування зовнішніх джерел.

У зв'язку з цим вирізняються і дві групи показників фінансової стійкості: **1) показники капіталізації або лівериджу та 2) коефіцієнти покриття** (В. В. Ковальов, 2001 р.; В. В. Ковальов, О. М. Волкова, 2007 р.; С. З. Мошенський, О. В. Олійник, 2007 р.; Р. О. Костирко, 2007 р.; О. І. Гадзевич., 2007 р.; В. В. Ковальов, Віт. В. Ковальов, 2008 р.).

Показники капіталізації пояснюють співвідношення власних і позикових засобів та їх частку у валюті балансу, вони характеризують структуру довгострокових пасивів, дають загальну характеристику фінансової стійкості.

До показників капіталізації відносять коефіцієнти концентрації власного капіталу, концентрації залучених засобів, фінансової залежності, структури довгострокових джерел фінансування (фінансової залежності капіталізованих джерел та фінансової не-

залежності капіталізованих джерел, рівень фінансового лівериджу та ін. (табл. дод. Б).

Коефіцієнти покриття дозволяють зробити оцінку того, чи може компанія підтримувати структуру джерел коштів, яка скалася (В. В. Ковальов, 2001 р.; В. В. Ковальов, О. М. Волкова, 2007 р.; С. З. Мошенський, О. В. Олійник, 2007 р.; Р. О. Костирко, 2007 р.; О. І. Гадзевич., 2007 р.).

До показників покриття відносять коефіцієнти забезпеченості відсотків до сплати, покриття постійних фінансових витрат, втрати з фінансової оренди, поточної заборгованості, довгострокової фінансової незалежності (фінансової стійкості), покриття боргів власним капіталом тощо (табл. дод. Б).

Слід зауважити, що погляди всіх авторів стосовно кількості, найменувань і методики розрахунків показників відрізняються і серед них не існує єдиної точки зору (дод. Б). Варто зазначити, що така класифікація не стосується суб'єктів малого підприємництва у зовнішньому фінансовому аналізі.

Окремо виділяються показники вартості чистих активів і платоспроможності (В. В. Ковальов, 2001 р.; В. В. Ковальов, О. М. Волкова, 2007 р.).

Р. О. Костирко, посилаючись на світову та вітчизняну обліково-аналітичну практику, додатково до двох груп показників — капіталізації та покриття — включає третю групу — інтегральну оцінку стійкості функціонування підприємства, але не пояснює її [137, с. 425].

4.2. Інші автори вирізняють три групи показників фінансової стійкості: 1) які характеризують власні та позикові кошти (коефіцієнти автономії, фінансової залежності, позикових коштів, покриття інвестицій); **2) які характеризують стан оборотних засобів** (коефіцієнти забезпеченості поточних активів власними оборотними коштами, забезпечення матеріально-виробничих запасів власними оборотними коштами, співвідношення матеріально-виробничих запасів і власних оборотних коштів, покриття запасів, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт маневреності функціонуючого капіталу); **3) які характеризують стан основних засобів** (коефіцієнти забезпеченості нерухомого майна власним капіталом, реальної вартості майна, накопичення амортизації, співвідношення поточних активів та нерухомості (А. І. Ковальов, В. П. Привалов, 2001 р.).

Н. В. Тарасенко, дотримуючись думки відомих економістів А.Д. Шеремета, Р.С. Сайфуліна, Г.С. Савицької, вирізняє абсолютний показник як найбільш узагальнюючий показник фі-

нансової стійкості залишок або нестачу джерел коштів для формування запасів і затрат. Цей показник отримують у вигляді різниці розміру джерел коштів і розміру запасів і витрат.

Відносні показники об'єднує в такі групи:

1) показники структури капіталу, які характеризують фінансову незалежність від зовнішніх позикових коштів: коефіцієнт фінансової незалежності; коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт фінансової залежності плече фінансового важеля, коефіцієнт фінансового ризику; коефіцієнт кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань; коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; коефіцієнт короткострокової заборгованості (поточних зобов'язань); коефіцієнт капітального покриття; коефіцієнт участі акціонерного або пайового капіталу в загальній сумі джерел фінансування.

2) показники, які характеризують стан оборотних коштів: коефіцієнт маневрування власного оборотного капіталу; коефіцієнт забезпечення матеріальних оборотних фондів власними джерелами фінансування; коефіцієнт стабільності структури оборотних коштів;

3) показники, які характеризують стан основного капіталу: частка основного капіталу у власному (індекс постійного активу; коефіцієнт модернізації; коефіцієнт реальної вартості майна (Н.В. Тарасенко, 2006 р).

4.3. Деякі автори показники поділяють на два класи. У світовій і вітчизняній обліково-аналітичній практиці розроблено систему показників, що характеризують фінансову стабільність підприємства. Ці показники поділяються на два класи. **До першого класу відносять показники з установленими нормативними значеннями (показники ліквідності та платоспроможності), до другого класу — показники без установлених нормативних значень (показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності)** (В. О. Мец, 2003 р. (і тут же виділяє основні показники фінансової стабільності (дискусійним є підхід до класифікації показників фінансової стабільності та наступне визначення показників фінансової стабільності)) та П. Ю. Буряк, М. В. Римар, М. Т. Бець, Б. А. Карпінський, О. В. Майор, Л. І. Максимів, О. Я. Савчук, Н. В. Савчук, 2004 р., які наголошують, що вже з самої методики визначення коефіцієнтів впливає, що аналіз коефіцієнтів — це знаходження співвідношення між двома окремими показниками). Останні автори вказують, що коефіцієнтів є багато, але їх усіх можна об'єд-

нати в п'ять груп за характеристиками: можливості погашення поточних зобов'язань; руху поточних активів; власного капіталу; результатів основної діяльності; інформації про ринкові ситуації. Але дискусійним питанням є логіка подання класифікації показників, за якою до показників фінансової стійкості відносять і показники ліквідності, і показники рентабельності та ефективності управління, а також ділової активності.

4.4. На думку М. І. Конєвої (2003 р.), **аналіз фінансової стійкості** включає: **аналіз складу та розміщення активів суб'єкта господарювання; аналіз динаміки та структури джерел фінансових ресурсів; аналіз наявності власних оборотних коштів; аналіз кредиторської заборгованості; аналіз наявності та структури оборотних засобів; аналіз дебіторської заборгованості; аналіз платоспроможності.**

4.5. Ряд авторів висловлює точку зору, що існує два погляди на проведення аналізу фінансової стійкості. Перший полягає у вивченні структури активів і пасивів підприємства з метою оцінювання, наскільки підприємство є незалежним з фінансового погляду та чи відповідає стан його активів та пасивів особливостям його діяльності. Другий погляд полягає у вивченні фінансової стійкості підприємства за допомогою групи аналітичних показників, які характеризують структуру фінансових ресурсів, вкладених у майно підприємства та співвідношення між окремими їх джерелами.

Аналіз фінансової стійкості за іншим напрямом ґрунтується на оцінюванні залишків або нестач джерел коштів для формування запасів і витрат.

Вони вирізняють ще дві групи показників: **1) показники фінансової стійкості короткострокової перспективи** відповідають показникам забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування; **2) показники фінансової стійкості довгострокової перспективи:** коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт фінансової залежності від довгострокових вкладень (В. П. Шило, Н. І. Верхоглядова, С. Б. Ільїна, А. Г. Темченко, О. М. Брадул, 2005 р.), з чим важко погодитися, оскільки дані беруться з балансу різних розділів і тому важко говорити про короткострокову та довгострокову перспективу. Наприклад, до визначення забезпеченості запасів і затрат джерелами їх формування підключаються довгострокові кредити та позики, тому мова вже не може йти про короткострокову перспективу.

4.6. М. Д. Білик вирізняє три методичні підходи до визначення фінансової стійкості за відносними показниками:

1) коефіцієнтний (полягає в обчисленні та аналізі низки фінансових коефіцієнтів, найбільш поширений. Виділяє два основні підходи до визначення фінансової стійкості: **джерела фінансування на основі даних пасиву балансу; напрями використання коштів на основі взаємозв'язку між активом і пасивом балансу. Пропонує застосовувати два підходи водночас.**

Виділяє також два класи показників фінансової стабільності, посилаючись на думку В. О. Мец. До першого класу відносить показники з установленими нормативними значеннями (показники ліквідності та платоспроможності), а до другого — показники без установлених нормативних значень (показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності). Треба зауважити, що в даному разі автор приєднується до ототожнення понять фінансової стабільності та фінансової стійкості.

Також приєднується до тих авторів, які вирізняють два блоки показників фінансової стійкості: 1) коефіцієнти капіталізації, що характеризують фінансовий стан підприємства з позицій структури джерел коштів; 2) коефіцієнти покриття, які характеризують фінансову стійкість з позицій витрат, пов'язаних з обслуговуванням зовнішніх джерел залучених коштів).

2) агрегатний (полягає у визначенні фінансової стійкості на основі агрегатів, є доповненням до першого підходу, оскільки вирізняє чотири типи поточної фінансової стійкості);

3) інтегральний (рекомендує поєднання двох підходів: 1) використання узагальнюючого показника зміни фінансової стійкості підприємства; 2) підходу, в основні якого покладено виділення чотирьох типів поточної фінансової стійкості (М. Д. Білик, 2005 р.)). Таку схему аналізу фінансової стійкості буде розглянуто в подальшому під час розкриття організації її аналітичного дослідження. Даний методологічний підхід до аналізу фінансової стійкості розглядатиметься далі в питанні «Удосконалення організації аналізу фінансової стійкості».

4.7. Д. В. Шиян не виділяє показники саме фінансової стійкості, але всі показники фінансового стану поділяє на показники: 1) ділової активності; 2) рентабельності; 3) структури капіталу; 4) ліквідності та платоспроможності. По суті третя група являє собою показники фінансової стійкості (Д. В. Шиян, 2005 р.).

4.8. Н. П. Шморгун та І. В. Головка окремо не виділяють показники фінансової стійкості, а вказують на показники фінан-

свої незалежності, з чим не можна погодитися, оскільки існують показники, які навпаки відображають саме фінансову залежність. На їх думку, *фінансова стійкість підприємства* залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами і визначається оптимальною структурою активів, *оптимальним співвідношенням власних і запозичених коштів*. *Останнє характеризується відносними показниками фінансової незалежності*, де одним з головних є коефіцієнт фінансового ризику. Основним абсолютним показником є величина робочого капіталу (Н. П. Шморгун, І. В. Головка, 2006 р.).

4.9. В. О. Подольська, О. В. Яріш фінансову стійкість підприємства оцінюють за двома ознаками:

— з урахуванням ступеню покриття запасів джерелами фінансування;

— з урахуванням рівню ліквідності оборотних активів і відповідно вирізняють дві групи показників: 1) оцінка з використанням узагальнюючих показників (всі абсолютні показники фінансової стійкості); 2) оцінка з використанням часткових показників (всі відносні показники фінансової стійкості) (В. О. Подольська, О. В. Яріш, 2007 р.). Але не можна так класифікувати показники, оскільки відносні показники не є частковими, вони також узагальнено подають інформацію про відношення своїх певних складових.

4.10. К. В. Ізмайлова розглядає фінансову стійкість за критеріями:

1) стабільність джерел покриття запасів; 2) платоспроможність (ліквідність); 3) ринкова стійкість (К. В. Ізмайлова, 2000 р.);

1) стабільність джерел покриття запасів; 2) платоспроможність (ліквідність); 3) ринкова стійкість; 4) грошові потоки (К. В. Ізмайлова, 2007 р.). І відповідно таким чином групує показники фінансової стійкості.

4.11. Автор даної монографії у попередніх дослідженнях взагалі не розглядала групування відносних показників фінансової стійкості (Л. А. Лахтіонова, 2001 р., 2004 р., 2005 р.). Але пропонувала групування абсолютних і відносних показників фінансової стійкості для оцінювання кредитоспроможності позичальника [184, с. 272—279]. Таким чином, автор пропонує для аналізу фінансового стану позичальника в групу показників фінансової стійкості включити такі її абсолютні та відносні показники: показники першого рівня — наявність власних оборотних коштів, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт фінансової залежно-

сті (фінансової напруженості, заборгованості, концентрації позикового капіталу), коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля), коефіцієнт самофінансування, коефіцієнт фінансового лівериджу, коефіцієнт обслуговування боргу; показники другого рівня — коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, коефіцієнт довгострокових зобов'язань або коефіцієнт поточних зобов'язань, коефіцієнт маневреності власного капіталу (власних коштів), коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами або коефіцієнт маневреності робочого капіталу (власних оборотних коштів), стабільність структури оборотних коштів; показники третього рівня — коефіцієнт співвідношення мобільних та імобілізованих активів, індекс постійного активу. Це допоможе більш точно оцінювати фінансовий стан позичальника, бути впевненим у його кредитоспроможності і відповідно у зменшенні ризику за кредитними операціями банків.

4.12. М. П. Любушин, Н. Е. Бабічева (2010 р.) вирізняють такі методи та моделі аналізу фінансової стійкості: традиційний, ресурсний, ресурсно-управлінський, метод, заснований на використанні теорії «непарних множин» та інших моделей розрахунку [233, с. 238].

Така схема аналізу фінансової стійкості розглядатиметься в подальшому під час розкриття організації її аналітичного дослідження. Даний методологічний підхід до аналізу фінансової стійкості розглядатиметься далі в питанні «Удосконалення організації аналізу фінансової стійкості».

4.13. Цікавою є думка іноземних учених далекого зарубіжжя щодо класифікації показників:

- **французький учений Б. Коласс (1997 р.)** не виокремлює фінансову стійкість, але виокремлює заборгованість і відповідно коефіцієнти заборгованості: А. залучений капітал (загальна заборгованість); Б. довгострокова заборгованість [131, с. 48—49]. Дискусійним питанням є відсутність абсолютних показників і наявність лише двох груп відносних показників. Адже відносних показників є набагато більше, виходячи із поняття фінансової стійкості, сутність якої розглядалося вище. За такими групами показників аналітичне дослідження буде неповним;

- **учений з Ірландського інституту менеджменту в Дубліні Уолш Кьяран (2001 р.)** розглядає фінансову стійкість як короткостроковий аспект і довгостроковий аспект і вирізняє: 1. критерії короткострокової ліквідності; 2. критерії довгострокового аспекту фінансової стійкості: 1) коефіцієнт покриття фінансових витрат; 2) коефіцієнт фінансової стійкості; 3) фінансовий важіль (ліверидж) або жирінг [304, с. 140—149]. У 2006 р. Уолш Кьяран

в аналізі фінансової стійкості як здатності компанії подолати операційні складності виокремлює: 1) коефіцієнт виплати відсотків, 2) коефіцієнт заборгованості («debt to equity» ratio, D/E3) фінансовий важіль [306, с. 126—134]. Дискусійним питанням є відсутність абсолютних показників і наявність показників ліквідності в складі аналізу фінансової стійкості, групування та кількість відносних показників фінансової стійкості. Таких відносних показників замало і аналіз буде неповним;

• **американські вчені Т. Р. Карлін, А. Р. Макмін (2001 р.)** в аналізі лівериджу вирізняють такі групи показників: 1) коефіцієнти залучення коштів (ліквідаційного типу); 2) коефіцієнти залучення коштів (операційного типу) або покриття [108, с. 284—292]. Дискусійними є також питання відсутності абсолютних показників фінансової стійкості та питання групування і кількості її відносних показників. Таких відносних показників також замало і аналітичне дослідження буде поверховим;

• **американський учений Л. А. Бернстайн (2002 р.)** аналізує структуру капіталу і довгострокову платоспроможність (під якими розуміє фінансову стійкість) за такими групами показників: 1. ефект фінансового лівериджу: індекс фінансового лівериджу; 2. коефіцієнт фінансового лівериджу; 3. структурний аналіз або аналіз структури капіталу; 4. показники розподілу активів (покриття активів); 5. показники покриття постійних витрат за рахунок прибутку; 6. покриття постійних витрат за рахунок грошових потоків; 7. покриття дивідендів по привелійованим акціям за рахунок прибутку [42, с. 440—474]. Доцільно розглядати абсолютні показники фінансової стійкості, дискусійним є групування та склад відносних показників, але така класифікація є найбільш деталізованою порівняно з розглянутими вище, та їх не можна розглядати як аналіз довгострокової платоспроможності. Поняття платоспроможності та фінансової стійкості — це різні економічні категорії фінансового аналізу з певним набором відповідних показників, що їх характеризують, тому не можна ототожнювати дані поняття та поєднувати їх аналіз;

• **британський учений МакКензі Венді (2003 р., 2006 р.)** вирізняє аналіз довго- та середньострокової платоспроможності, тобто чи в змозі компанія виконати свої довгострокові зобов'язання, за такими групами показників: 1) позитивний показник чистої вартості (у 2006 р. — позитивний чистий капітал); 2) фінансовий важіль, або жирінг (у 2006 р. — співвідношення позикового та власного капіталу (також називає лівериджем); 3) покриття відсотків [239, с. 155—166; 238,

с. 268—279]. У даній схемі показників немає показників структури активу балансу та показників співвідношення між пасивом та активом балансу, дискусійним є питання складу інших відносних показників, які дає автор, та склад і назва показника чистої абсолютної вартості;

- **американський учений Роберт С. Хіггінс (2007 р.)** аналізує фінансовий «важіль» (борговий потенціал компанії) як показник відношення позикового капіталу до власного капіталу за такими коефіцієнтами: 1) коефіцієнти балансу; 2) коефіцієнти покриття; 3) коефіцієнти ринкової вартості [321, с. 65—70]. Але така схема групування відносних показників також є неповною, обмеженою і аналітичне дослідження фінансової стійкості буде поверховим. Крім того, відсутні абсолютні її показники, без яких аналіз не буде результативним;

- **британські вчені П. Етріл, Е. Маклейні (2007 р., 2010 р.)** досліджують оцінку боргового навантаження за такими двома показниками: 1) коефіцієнт боргового навантаження; 2) коефіцієнт покриття відсотків [361, с. 200—202; 362, с. 198—202]. Не можна оцінювати фінансову стійкість тільки за даними двома відносними показниками;

- **американські вчені Джон Лесли Ливингстон, Теодор Гроссман (2008 р.)** не виокремлюють поняття фінансової стійкості, а наголошують на короткостроковій ліквідності та довгостроковій платоспроможності, яка відображає здатність компанії сплачувати відсотки і суму боргу за довгостроковим кредитом [307, с. 33]. Виділяє такі показники: 1) коефіцієнт забезпеченості відсотка: прибуток до оподаткування / витрати за відсотками. Характеризує ступінь захисту кредиторів від несплати за відсотками; 2) коефіцієнт заборгованості: позиковий капітал / (позиковий + власний капітал). Відображає здатність компанії сплачувати основну частину довгострокового кредиту; 3) коефіцієнт фінансового лівериджу (ліверидж): ДЗ / ВК [307, с. 33—34]. Проте в таблиці «Головні фінансові коефіцієнти» дає: коефіцієнт заборгованості як: довгостроковий кредит / (довгостроковий кредит + власний капітал); коефіцієнт покриття як: дохід до вирахування відсотків і податків / відсотки за довгостроковим кредитом. Дискусійними є також питаннями відсутності абсолютних показників фінансової стійкості та питання групування і кількості її відносних показників. Таких відносних показників також замало і аналітичне дослідження буде поверховим;

Розбіжності поглядів щодо систем показників фінансової стійкості та дискусійні питання наведено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
1	Коллас Б., 1997 р.	Не вирізняє фінансову стійкість, але вирізняє заборгованість і відповідно коефіцієнти заборгованості: А. Залучений капітал (загальна заборгованість); Б. Довгострокова заборгованість.	Наявність лише двох груп показників. Їх набагато більше виходячи із поняття фінансової стійкості, сутність якої розглядалося вище. Відсутність абсолютних показників фінансової стійкості, які обов'язково повинні досліджуватися в процесі її аналізу.
2	Ізмайлова К.В., 2000 р.; 2007 р.	Виділяються абсолютні та відносні показники фінансової стійкості. Розглядає фінансову стійкість за критеріями: 1) стабільність джерел покриття запасів; 2) платоспроможність (ліквідність); 3) ринкова стійкість; додатково виокремлює 4) грошові потоки.	Не можна розглядати показники платоспроможності в складі показників фінансової стійкості, оскільки це різні ознаки фінансового стану суб'єкта господарювання. Крім того, автор змішує поняття «ліквідність» і «платоспроможність». Не можна включати показники, за словами автора, ринкової стійкості до складу показників фінансової стійкості, оскільки це зовсім різні види стійкості.
3	Лахтіонова Л.А., 2001 р., 2004 р., 2005 р.; Пласкова Н.С., 2010 р.;	Виділяються абсолютні та відносні показники фінансової стійкості. Не виділяються критерії та групи розподілу відносних показників фінансової стійкості	Для правильної організації та детального і поглибленого вивчення фінансової стійкості доцільно виділити певні групи її відносних показників.

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
	<p>Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Магопець О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Литнєва Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.; Кір'янова З.В., Седова О.І., 2011 р.; Глишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.; Пожидаєва Т.О., 2010 р.</p>	<p>Паралельно виділяє серед відносних показників — систему критеріїв для визначення незадовільної структури балансу: 1) коефіцієнт поточної ліквідності: $OA / KЗ$; 2) коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами: $(BK - HA) / OA$; 3) коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності</p>	<p>Якщо суб'єкт господарювання не має запасів через специфіку своєї діяльності, то абсолютні показники не є чинними.</p> <p>Ліквідність, платоспроможність і фінансова стійкість — це різні категорії фінансового аналізу, в даному випадку показники змішані.</p>
4	<p>Уолш Кяран, 2001 р.,</p>	<p>Розглядає фінансову стійкість як короткостроковий аспект і довгостроковий аспект: 1) критерії короткострокової ліквідності. 2) критерії довгострокового аспекту фінансової стійкості:</p>	<p>Наявність показників ліквідності серед складу показників фінансової стійкості, групування та кількість відносних показників.</p>

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
	<p>2006 р.;</p> <p>Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман 2008 р. (США)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • коефіцієнт покриття фінансових витрат; • коефіцієнт фінансової стійкості; • фінансовий важіль (ліверидж), або жирінг; <p>1) коефіцієнт виплати відсотків;</p> <p>2) коефіцієнт заборгованості («debt to equity» ratio, D/E);</p> <p>3) фінансовий важіль</p> <p>Автори не виділяють поняття фінансової стійкості, а наголошують на довгостроковій платоспроможності «Довгострокова платоспроможність відображає здатність компанії сплачувати відсотки і суму боргу за довгостроковим кредитом» (с. 33). Виділяє такі показники:</p> <p>1) коефіцієнт забезпеченості відсотка: прибуток до оподаткування / витрати за відсотками;</p> <p>2) коефіцієнт заборгованості: позиковий капітал / (позиковий + власний капітал)</p> <p>3) коефіцієнт фінансового лівериджу (ліверидж): ДЗ / ВК</p> <p>Проте в таблиці «Головні фінансові коефіцієнти» надають:</p> <p>- коефіцієнт заборгованості як: довгостроковий кредит / (довгостроковий кредит + ВК);</p> <p>- коефіцієнт покриття як: дохід до вирахування відсотків і податків / відсотки за довгостроковим кредитом.</p>	<p>Їх набагато більше, виходячи із поняття фінансової стійкості, сутність якої розглядалося вище.</p> <p>З цим не можна погодитися, оскільки платоспроможність і фінансова стійкість — це різні поняття.</p> <p>Можливо неточності в перекладі, або автор використовує різну термінологію.</p>

Продовження табл. 1.5

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
5	Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.	Аналіз лівериджу: 1) коефіцієнти залучення коштів (ліквідаційного типу); 2) коефіцієнти залучення коштів (операційного типу) або покриття.	Відсутність абсолютних показників фінансової стійкості, які обов'язково мають досліджуватися в процесі її аналізу. Наявність лише двох груп показників. Їх набагато більше, виходячи із поняття фінансової стійкості, сутність якої розглядалося вище.
6	Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р. Тарасенко Н.В., 2006 р.	Вирізняють три групи показників фінансової стійкості: 1) які характеризують власні та позикові кошти; 2) які характеризують стан оборотних засобів; 3) які характеризують стан основних засобів. Дотримуючись думки відомих економістів А.Д. Шеремета, Р.С. Сайфуліна, Г.С. Савицької вирізняє абсолютний показник, як найбільш узагальнюючий показник фінансової стійкості залишок або нестачу джерел коштів для формування запасів і затрат. Цей показник отримують у вигляді різниці розміру джерел коштів і розміру запасів і витрат. Відносні показники об'єднує в такі групи: 1) показники структури капіталу, які характеризують фінансову незалежність від зовнішніх позикових коштів; 2) показники, які характеризують стан оборотних коштів; 3) показники, які характеризують стан основного капіталу.	Не виділяють абсолютні показники фінансової стійкості. Не можна погодитися з тим, що фінансова стійкість розглядається тільки з трьох вказаних позицій, з відповідним розмежуванням груп показників. Таких позицій набагато більше.

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
7	Бернстайн Л.А., 2002 р.	<p>Аналіз структури капіталу і довгострокової платоспроможності (під якими розуміє фінансову стійкість):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ефекти фінансового лівериджу: індекс фінансового левериджу; 2) коефіцієнт фінансового левериджу; 3) структурний аналіз, або аналіз структури капіталу; 4) показники розподілу активів (покриття активів); 5) показники покриття постійних витрат за рахунок прибутку; 6) покриття постійних витрат за рахунок грошових потоків; 7) покриття дивідендів по привелійованим акціям за рахунок прибутку 	<p>Вважається за доцільне розглядання абсолютних показників фінансової стійкості, дискусійним є групування та склад відносних показників, але не можна їх розглядати як аналіз довгострокової платоспроможності. Поняття «платоспроможність» і «фінансова стійкість» — це різні економічні категорії фінансового аналізу з певним набором відповідних показників, що їх характеризують, тому не можна ототожнювати дані поняття та поєднувати їх аналіз.</p>
8	<p>Мец В.О., 2003 р.; Білик М.Д., 2005 р.</p>	<p>Виділяються абсолютні та відносні показники фінансової стійкості (крім Мец В.О.).</p> <p>Показники поділяє на два класи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) показники з установленими нормативними значеннями (показники ліквідності та платоспроможності); 2) показники без установлених нормативних значень (показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності). 	<p>Не зрозумілий підхід до класифікації показників фінансової стабільності (стійкості) та визначення показників фінансової стабільності. Крім того, ліквідність і платоспроможність, рентабельність, ефективність управління та ділова активність — це різні економічні категорії фінансового аналізу, і їх не можна ототожнювати фінансову стійкість через їх показники. Виходить, що фінансова стійкість або фінансова стабільність — це ліквідність, платоспроможність, рентабельність, ефективність управління та ділова активність суб'єкта економіки.</p>

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
	Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.	<p>Додають, що коефіцієнтів є багато, але їх всіх можна об'єднати в п'ять груп за характеристиками:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) можливості погашення поточних зобов'язань; 2) руху поточних активів; 3) власного капіталу; 4) результатів основної діяльності; 5) інформації про ринкові ситуації. 	<p>Не зрозуміло логіку мислення в подальшій додатковій класифікації показників, яка на особисту точку зору автора монографії, не в повній обсяг відображається групування показників фінансової стійкості.</p>
9	Конєва М.І., 2003 р.	<p>Вирізняються абсолютні та відносні показники фінансової стійкості.</p> <p>Аналіз фінансової стійкості включає:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) аналіз складу та розміщення активів суб'єкта господарювання; 2) аналіз динаміки та структури джерел фінансових ресурсів; 3) аналіз наявності власних оборотних коштів; 4) аналіз кредиторської заборгованості; 5) аналіз наявності та структури оборотних засобів; 6) аналіз дебіторської заборгованості; 7) аналіз платоспроможності. 	<p>На думку автора, вказано етапи аналізу, але немає групування показників.</p> <p>Не можна розглядати показники платоспроможності в складі показників фінансової стійкості, оскільки це різні ознаки фінансового стану суб'єкта господарювання.</p>
10	Венді Мак Кензі, 2003 р.	<p>Аналіз довго- та середньострокової платоспроможності (чи зможе компанія виконати свої довгострокові зобов'язання):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) позитивний показник чистої вартості; 2) фінансовий важіль, або жиринг; 3) покриття відсотків; 4) графік позикових виплат погашення кредит; 	<p>Відсутність показників структури активу балансу та показників співвідношення між пасивом та активом балансу, дискусійним є питання складу інших відносних показників, які дає автор, та склад і назва показника чистої абсолютної вартості.</p>

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
	Венді Мак Кензі, 2006 р.	1) позитивний чистий капітал; 2) співвідношення позикового та власного капіталу (також називає лівериджем); 3) покриття відсотків; 4) графік погашення кредиту.	
11	Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.	Виділяються абсолютні та відносні показники фінансової стійкості. Існує два погляди на проведення аналізу фінансової стійкості. Перший полягає у вивченні структури активів та пасивів підприємства з метою оцінки, наскільки підприємство є незалежним з фінансового погляду та чи відповідає стан його активів та пасивів особливостям його діяльності. Другий погляд полягає у вивченні фінансової стійкості підприємства за допомогою групи аналітичних показників, які характеризують структуру фінансових ресурсів, вкладених у майно підприємства та співвідношення між їх окремими джерелами (показники фінансової стійкості короткострокової перспективи та довгострокової перспективи).	Розглядаються різні підходи до аналізу фінансової стійкості, але дискусійними є питання складових певних показників з розподілом на показники короткострокової та довгострокової перспективи, оскільки не відображено відповідного обґрунтування.
12	Білик М.Д., 2005 р.	Виділяються абсолютні та відносні показники фінансової стійкості. Виокремлює три методичні підходи до визначення фінансової стійкості за відносними показниками: 1) коефіцієнтний, 2) агрегатний, 3) інтегральний.	

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
		<p>1) коефіцієнтний (полягає в обчисленні та аналізі низки фінансових коефіцієнтів, найбільш поширений. Виділяє два основні підходи до визначення фінансової стійкості: джерела фінансування на основі даних пасиву балансу; напрями використання коштів на основі взаємозв'язку між активом і пасивом балансу. Пропонує застосовувати два підходи водночас.</p> <p>Виділяє також два класи показників фінансової стабільності, посиляючись на думку В.О. Мец. До першого класу відносить показники з установленими нормативними значеннями (показники ліквідності та платоспроможності), а до другого — показники без установлених нормативних значень (показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності).</p> <p>Також приєднується до тих авторів, які виділяють два блоки показників фінансової стійкості:</p> <p>1) коефіцієнти капіталізації, що характеризують фінансовий стан підприємства з позицій структури джерел коштів;</p> <p>2) коефіцієнти покриття, які характеризують фінансову стійкість з позицій витрат, пов'язаних з обслуговуванням зовнішніх джерел залучених коштів;</p>	<p>Див. зауваження до п. 8 даної таблиці.</p> <p>Не можна погодитися з тим, що фінансова стійкість розглядається тільки з двох вказаних позицій. Таких позицій набагато більше.</p>

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
		<p>2) агрегатний (полягає у визначенні фінансової стійкості на основі агрегатів, є доповненням до першого підходу, оскільки вирізняє чотири типи поточної фінансової стійкості);</p> <p>3) інтегральний (рекомендує поєднання двох підходів: 1) використання узагальнюючого показника зміни фінансової стійкості підприємства; 2) підходу, в основні якого покладено виділення чотирьох типів поточної фінансової стійкості</p>	<p>По суті це група абсолютних показників фінансової стійкості, за допомогою яких визначаються типи фінансової стійкості.</p> <p>Це дійсно підхід до вивчення фінансової стійкості, на основі якого застосовується сукупність (комплекс) різних показників.</p>
13	Шиян Д.В., 2005 р.	<p>Автор не виділяє показники саме фінансової стійкості, але він всі показники фінансового стану поділяє на показники: 1) ділової активності; 2) рентабельності; 3) структури капіталу; 4) ліквідності та платоспроможності. По суті третя група являє собою показники фінансової стійкості.</p>	<p>Не виділяє абсолютні показники фінансової стійкості.</p> <p>Вказує на робочий капітал, але не дає його розрахунку.</p> <p>Доцільно вказати третю групу як показники фінансової стійкості, а не показники структури капіталу та розширити їх.</p>
14	Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.	<p>Виділяються абсолютні та відносні показники фінансової стійкості.</p> <p>Відносні показники об'єднують у такі групи:</p> <p>1) група відносних показників забезпеченості підприємства власними оборотними коштами</p> <p>2) система відносних показників для більш точної оцінки джерел фінансування запасів</p> <p>3) відносні показники фінансової стійкості — кількісної оцінки структури капіталу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • коефіцієнти, що характеризують загальну структуру капіталу; • коефіцієнти, що характеризують структуру довгострокових джерел фінансових ресурсів 	<p>Дискусійними є питання такого розмежування та складових певних показників, немає відповідного його обґрунтування.</p>

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
15	Шморгун Н.П., Головко І.В., 2006 р.	<p>Основним абсолютним показником є величина робочого капіталу</p> <p>Окремо не виділяють показники фінансової стійкості, а вказують на показники аналізу фінансового стану, а саме показники фінансової незалежності. На їх думку, фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами і визначається оптимальною структурою активів, оптимальним співвідношенням власних і запозичених коштів. Останнє характеризується відносними показниками фінансової незалежності, де одним з основних є коефіцієнт фінансового ризику.</p>	<p>Окремо не виділяють показники фінансової стійкості, а вказують на показники фінансової незалежності, з чим не можна погодитися, оскільки існують показники, які навпаки відображають саме фінансову залежність.</p>
16	Робет С. Хіг-гінс, 2007 р.	<p>Аналізує фінансовий «важіль» (борговий потенціал компанії) як показник відношення позикового капіталу до власного капіталу, за такими коефіцієнтами:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) коефіцієнти балансу; 2) коефіцієнти покриття; 3) коефіцієнти ринкової вартості. 	<p>Обмеженість схеми групування відносних показників фінансової стійкості, відсутність її абсолютних показників, без яких аналіз не буде результативним.</p>
17	Етріл П., Маклейні Е., 2007 р., 2010 р.	<p>Оцінювання боргового навантаження:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) коефіцієнт боргового навантаження; 2) коефіцієнт покриття відсотків. 	<p>Не можна оцінювати фінансову стійкість тільки за даними двома відносними показниками. Це буде свідчити практично про відсутність аналізу фінансової стійкості.</p>
18	Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Гадзевич О.І., 2007 р.;	<p>Виділяються абсолютні та відносні показники фінансової стійкості.</p>	<p>Не можна погодитися з тим, що фінансова стійкість розглядається тільки з двох указаних позицій.</p>

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
	<p>Білик М.Д., 2005 р.</p> <p>Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р., 2010 р.</p> <p>Ковальов В.В., 2001 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.</p>	<p>Кількісно фінансову стійкість оцінюють з двох позицій:</p> <ul style="list-style-type: none"> - з позиції структури джерел засобів; - з позиції витрат на обслуговування зовнішніх джерел. <p>У зв'язку з цим виділяються і дві групи відносних показників фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) показники капіталізації або лівериджу та 2) коефіцієнти покриття. <p>Додатково окремо виділяють показники вартості чистих активів та платоспроможності.</p>	<p>Таких позицій набагато більше.</p> <p>Думки всіх авторів щодо кількості, найменувань і методики розрахунків показників у межах групи відрізняються і серед них не існує єдиної точки зору</p> <p>Не можна розглядати показники платоспроможності в складі показників фінансової стійкості, оскільки це різні ознаки фінансового стану суб'єкта господарювання.</p>
19	Костирко Р.О., 2007 р.;	<p>Виділяються абсолютні та відносні показники фінансової стійкості.</p> <p>Виділяє три групи відносних показників фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) показники капіталізації; 2) коефіцієнти покриття; 3) інтегральна оцінка стійкості функціонування підприємства. 	<p>Не можна погодитися з тим, що фінансова стійкість розглядається тільки з трьох вказаних позицій, з відповідним розмежуванням груп показників. Таких позицій набагато більше.</p> <p>Не дається пояснення інтегральної оцінки стійкості функціонування підприємства, а просто вказується формула розрахунку узагальненого показника.</p>
20	Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	<p>Виділяються абсолютні (узагальнюючі) та відносні (часткові) показники фінансової стійкості.</p> <p>Фінансову стійкість підприємства оцінюють за двома ознаками:</p> <ul style="list-style-type: none"> - з урахуванням ступеня покриття запасів джерелами фінансування; 	<p>Не можна розглядати показники ліквідності оборотних активів у складі показників фінансової стійкості, оскільки це різні ознаки</p>

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
		<p>- з урахуванням рівня ліквідності оборотних активів, а саме:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Оцінка з використанням узагальнюючих показників. 2. Оцінка з використанням часткових показників. 	<p>фінансового стану суб'єкта господарювання. Не висвітлюються в повному обсязі всі показники фінансової стійкості з їх відповідним розмежуванням на певні групи.</p>
21	<p>Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотнікова Л.К., Кайро О.В; 2008 р.</p>	<p>Виділяються абсолютні та відносні показники фінансової стійкості.</p> <p><i>Перший етап</i> оцінки фінансової незалежності та фінансової стійкості: три абсолютні показники наявності власних оборотних коштів залежно від ступеня охоплення можливих джерел формування запасів та отримані показники порівнюються з фактичною наявністю запасів.</p> <p><i>Другий етап</i> оцінки фінансової незалежності та фінансової стійкості: визначаються типи фінансової стійкості;</p> <p><i>Третій етап</i> оцінки фінансової незалежності та фінансової стійкості: визначаються відносні показники.</p>	<p>Якщо суб'єкт господарювання не має запасів через специфіку своєї діяльності, то такі абсолютні показники не є чинними. Необхідна класифікація відносних показників.</p>
22	<p>Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.</p>	<p>Виділяються абсолютні та відносні показники фінансової стійкості.</p> <p>Відносні показники фінансової стійкості поділяють на:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнти капіталізації; — коефіцієнти покриття. 	<p>Для правильної організації та детального і поглибленого вивчення фінансової стійкості доцільно виділити певні групи її абсолютних та відносних показників. Якщо суб'єкт господарювання не має запасів через специфіку своєї діяльності, то вказані абсолютні показники не є чинними.</p>

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
23	<p>Шеремет А.Д., 2009 р.</p> <p>Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.</p>	<p>В аналізі фінансової стійкості виділяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — показник чистих активів співпадає з реальним власним капіталом; — абсолютні показники фінансової стійкості — показники забезпеченості запасів джерелами, призначеними для їх формування ; — визначення типів фінансової стійкості; — відносні показники фінансової (ринкової) стійкості; — часткові відносні показники фінансової стійкості; <p>Аналіз фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) аналіз наявності і достатності реального власного капіталу; 2) аналіз забезпеченості запасів джерелами їх формування. 3) розрахунок і оцінювання коефіцієнтів фінансової стійкості 	<p>Якщо суб'єкт господарювання не має запасів через специфіку своєї діяльності, то такі абсолютні показники не є чинними. Необхідна більш детальна та поглиблена класифікація відносних показників.</p>
24	<p>Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.</p>	<p>Етапи аналізу ФС:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оцінювання та аналіз абсолютних і відносних показників фінансової стійкості; - ранжування факторів за значимістю, якісна і кількісна оцінка їх впливу на фінансову стійкість організації; - прийняття управлінського рішення з метою підняття <i>фінансової стійкості та платоспроможності</i> організації; <p>Абсолютні показники — показники забезпеченості запасів джерелами, призначеними для їх формування. Визначення типу ФС.</p>	<p>Якщо суб'єкт господарювання не має запасів через специфіку своєї діяльності, то такі абсолютні показники не є чинними. Необхідна більш детальна та поглиблена класифікація відносних показників.</p>

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
		<p>Усі відносні показники ФС поділяє на:</p> <ul style="list-style-type: none"> — показники, що визначають стан оборотних коштів; — показники, що визначають стан основних засобів; — показники, що характеризують фінансову незалежність організації 	
25	Черненко А.Ф., Башарина А.Б., 2010 р.	<p>Аналіз фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) метод оцінювання фінансової стійкості зіставленням величини запасів з раціональними джерелами їх формування; 2) метод оцінювання фінансової стійкості за допомогою відносних показників; 3) метод оцінювання фінансової стійкості за допомогою реструктуризації бухгалтерського балансу. 	<p>Якщо суб'єкт господарювання не має запасів через специфіку своєї діяльності, то такі абсолютні показники не є чинними. Необхідна класифікація відносних показників.</p>
26	Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.	<p>Виділяють такі методи та моделі аналізу фінансової стійкості:</p> <ul style="list-style-type: none"> — традиційний (абсолютні та відносні показники, визначення типу ФС); — ресурсний (полягає в аналізі ресурсів суб'єкта господарювання «...(трудових, матеріальних, фінансових, інформаційних, інтелектуальних та ін.), їх наявність, склад та ефективність використання визначають обсяг продажів (виручку), прибуток, собівартість); — ресурсно-управлінський (умову нарощування економічного потенціалу слід доповнити ще однією умовою: темп зростання управлінських витрат на обсяг випуску продукції не повинен перевищувати темп зростання питомого витрачання ресурсів для випуску цього ж обсягу продукції); 	<p>Якщо суб'єкт господарювання немає запасів у силу специфіки своєї діяльності, то такі абсолютні показники не є діючими. Необхідна класифікація відносних показників.</p> <p>Занадто широкий підхід до аналізу ФС, і це потребує великої кількості показників, враховуючи ресурсний аналіз, ресурсно-управлінський і метод, заснований на використанні теорії «непарних множин» та інших моделей розрахунку.</p>

№ з/п	Автори	Групування показників фінансової стійкості	Дискусійні питання
		— метод, заснований на використанні теорії «непарних множин» та інших моделей розрахунку.	
27	Арабян К.К., 2010 р.	Виділяє тільки відносні показники фінансової стійкості, проте у розрахунках показано як НВОК (найменування показника не вказано): ВК – НА.	Для правильної організації та детального і поглибленого вивчення фінансової стійкості доцільно виділити певні групи її абсолютних та відносних показників.

Як видно з табл. 1.5, існує велика кількість різноманітних пропозицій у методиці аналізу фінансової стійкості щодо класифікації її показників.

Жоден з авторів не розглядає систему показників для суб'єктів малого підприємства.

На особисту точку зору, при відборі критеріїв розмежування показників фінансової стійкості необхідно виходити з сутності поняття фінансової стійкості, призначення кожної групи показників, методики визначення показників (маються на увазі математичні розрахунки — складання або віднімання та відношення складових показника) та наявності інформаційної бази для отримання вихідних даних для їх розрахунку.

Тому треба розглядати класифікацію показників фінансової стійкості в межах двох видів фінансового аналізу — зовнішнього та внутрішнього, а також окремо для суб'єктів малого підприємства, враховуючи особливості скороченого фінансового звіту та спрощеного варіанта обліку.

Спочатку слід розглянути систему показників для тих суб'єктів господарювання, які не є суб'єктами малого підприємства.

**Загальне групування показників фінансової стійкості
для суб'єктів господарювання
(крім суб'єктів малого підприємництва)
у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі**

Зразу треба наголосити на класичному критерії розмежування показників фінансової стійкості як у зовнішньому, так і у внутрішньому фінансовому аналізі — це методика визначення показників, згідно з якою вони поділяються на абсолютні та відносні показники, що визначають більшість українських вчених. І це безперечно.

Детальна внутрішня класифікація абсолютних показників фінансової стійкості буде розглянута далі в розділі «Удосконалення методики аналізу фінансової стійкості суб'єктів економіки за допомогою абсолютних показників».

Більш важким і заплутаним є питанням класифікації відносних показників фінансової стійкості. На цьому треба зупинитися детальніше коли розглядатиметься загальна система класифікації показників.

Велика кількість різних відносних показників фінансової стійкості потребує певної систематизації для полегшення їх використання та осмислення отриманих результатів, оформлення правильних аналітичних висновків і вироблення науково-обґрунтованих пропозицій.

Як правильно зазначили американські вчені **Т. Р. Карлін, А. Р. Макмін (2001 р.):** «Коефіцієнти — це не тільки найбільш відомий та широко застосований інструмент аналізу фінансової звітності, але також інструмент, який більш всього переоцінили та яким найчастіше зловживають. ...Незважаючи на те, коефіцієнти розрахувати легко, їх правильне тлумачення більш проблематично» [108, с. 40].

Тому, вибираючи відносні показники фінансової стійкості, треба виробити правильні критерії їх розмежування для влучного застосування в аналітичному дослідженні, визначити їх обґрунтовану кількість за економічним змістом і за призначенням отриманої результативної аналітичної інформації. Знання з призначення певної групи показників і значимості окремо взятого її показника допоможе виконавцям аналізу правильно їх застосовувати у проведенні аналітичного дослідження, а його користувачам — швидше зрозуміти отримані значення та правильно їх інтерпретувати.

На фоні процесів світової глобалізації економіки автор пропонує виокремити в зовнішньому фінансовому аналізі такий критерій, як значимість і результативність відносних показників фінансової стійкості та відповідно виділити такі їх групи:

1) **глобальні показники**, методика визначення яких з урахуванням світового досвіду є узагальненою і які можна розрахувати за даними звітності будь-якої країни світу;

2) **головні показники** — показники, які найбільш важливі та обов'язкові для дослідження рівня фінансової стійкості з урахуванням особливості вітчизняної звітності, відсутність інформації про які призведе до викривлення аналітичних висновків і пропозицій та до прийняття необґрунтованих і помилкових управлінських рішень, знизить їх якість, що стане причиною погіршення в майбутньому фінансового стану суб'єкта економіки;

3) **додаткові та допоміжні показники фінансової стійкості** — показники, які менш важливі за значимістю, мають другорядне значення в аналізі фінансової стійкості, відсутність інформації про які не призведе до суттєвих перекручень чи неправильних висновків в аналізі, але наявність інформації про які допоможе глибше розібратися в причинах зміни фінансової стійкості суб'єкта економіки. Вони визначаються у разі потреби в цьому, тому не є обов'язковими. Ця група за кількістю показників є найчисленнішою. Але доцільність застосування кожного із додаткових і допоміжних показників визначається суб'єктом господарювання самостійно, залежно від мети та отриманих результатів аналізу фінансової стійкості за головними показниками.

У внутрішньому фінансовому аналізі доцільним є аналогічне групування відносних показників фінансової стійкості за винятком першої групи, яка входить до складу головних показників:

1) **головні показники**;

2) **додаткові та допоміжні показники**.

Слід зупинитися на подальшому розробленні критеріїв і групуванні відносних показників фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі.

Враховуючи, що фінансова стійкість суб'єкта господарювання — це такий стан фінансових ресурсів, за якого суб'єкт ринкової та змішаної економіки, вільно маневруючи грошовими коштами, здатний шляхом ефективного їх використання за-

безпечити безперервні процеси своєї операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, а також витрати на їх розширення та оновлення, появу нових їх напрямків та складових. Тому до її показників необхідно включати не тільки показники структури джерел фінансування або пасиву балансу, структури заборгованості та покриття фінансових витрат за рахунок різних джерел, на чому наголошує більшість іноземних вчених, а також показники структури господарських засобів або активу балансу як напрямів вкладання коштів в якості допоміжних її показників, та співвідношення між ними як головні та допоміжні її показники.

Тому наступним критерієм розмежування показників фінансової стійкості пропонується виділити *джерело зовнішньої звітної інформації*, яка застосовується для розрахунку показників.

З урахуванням пропозиції американського вченого Робета С. Хіггінса [321] у зовнішньому фінансовому аналізі доцільно виділити такі групи відносних показників, які розраховуються за певними звітними формами:

— *глобальні показники*:

1) *перша група глобальних показників* — показники на основі балансу:

а) перша підгрупа глобальних показників — показники співвідношення пасиву балансу;

б) друга підгрупа глобальних показників — показники співвідношення певних груп пасиву та активу балансу;

2) *друга група глобальних показників* — *показники на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати*:

а) перша підгрупа глобальних показників — показники співвідношення грошових потоків з активом балансу;

б) друга підгрупа глобальних показників — показники співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу;

в) третя підгрупа глобальних показників — показники балансу та звіту про фінансові результати;

3) *третья група глобальних показників* — *показники на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів*:

а) перша підгрупа глобальних показників — показники співвідношення між певними видами прибутків та певними видами відсотків і фінансових витрат;

б) друга підгрупа глобальних показників — показники співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами;

— *головні показники (включаються також попередні глобальні показники фінансової стійкості):*

1) *перша група головних показників — показники на основі балансу:*

а) перша підгрупа головних показників — показники співвідношення пасиву балансу:

б) друга підгрупа головних показників — показники співвідношення певних груп пасивів та активів балансу:

2) *друга група головних показників — показники на основі балансу, звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати:*

а) перша підгрупа головних показників показники співвідношення грошових потоків з певними групами активу балансу;

б) друга підгрупа головних показників — співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу;

в) третя підгрупа головних показників — показники співвідношення — фінансових результатів з певними групами пасиву балансу;

3) *третья група головних показників — показники на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів:*

а) перша підгрупа головних показників — показники співвідношення між певними видами прибутків і певними видами відсотків і фінансових витрат;

б) друга підгрупа головних показників — показники співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами;

— *додаткові та допоміжні показники:*

1) перша група додаткових і допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення пасиву балансу;

2) друга група додаткових і допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення активу балансу;

3) третя група додаткових і допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення пасиву та активу балансу.

У зв'язку із цим додатковим критерієм для відносних показників у межах кожної із трьох запропонованих груп доцільно виділити такий критерій, як виокремлення певних груп співвідношень показників кожної групи, а саме пропонуються такі групи співвідношення показників:

— перша група — показники на основі балансу:

1) співвідношення певних груп пасиву балансу як джерел фінансування господарських ресурсів суб'єктів господарювання — показники співвідношення певних груп пасиву балансу;

2) співвідношення певних груп пасиву та активу балансу — показники співвідношення певних груп пасивів та активів балансу;

3) співвідношення певних груп активу балансу як видів господарських засобів, на які спрямовуються джерела фінансування, — показники співвідношення певних груп активу балансу;

— друга група — показники, на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати:

1) співвідношення грошових потоків з активом балансу — показники співвідношення грошових потоків з активом балансу;

2) співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу — показники співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу;

3) співвідношення фінансових результатів з певними групами пасиву балансу — показники співвідношення фінансових результатів з певними групами пасиву балансу;

— третя група — показники на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів:

1) співвідношення між певними видами прибутків і певними видами відсотків і фінансових витрат — показники співвідношення між певними видами прибутків та певними видами відсотків і фінансових витрат;

2) співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами — показники співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами.

Запропоновану класифікацію глобальних та головних показників показано на рис. 1.2, а додаткових і допоміжних показників — на рис. 1.3.

ГЛОБАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ (крім суб'єктів малого підприємництва)
Перша група глобальних показників — показники на основі балансу <i>1-ша підгрупа глобальних показників — показники співвідношення пасиву балансу</i>
<i>2-га підгрупа глобальних показників — показники співвідношення певних груп пасивів та активів балансу</i>
<i>(3-тя підгрупа відносних показників — показники співвідношення активу балансу – в складі глобальних показників немає)</i>
Друга група глобальних показників — показники на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати <i>1-ша підгрупа глобальних показників — показники співвідношення грошових потоків з активом балансу</i>
<i>2-га підгрупа глобальних показників — показники співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу</i>
<i>3-тя підгрупа глобальних показників — показники співвідношення балансу та звіту про фінансові результати</i>
Третя група глобальних показників — показники на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів <i>1-ша підгрупа глобальних показників — показники співвідношення між певними видами прибутків та певними видами відсотків та фінансових витрат</i>
<i>2-га підгрупа глобальних показників — показники співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами</i>
ГОЛОВНІ ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ (включаються також попередні глобальні показники фінансової стійкості)
Перша група головних показників — показники на основі балансу <i>1-ша підгрупа головних показників — показники співвідношення пасиву балансу</i>
<i>2-га підгрупа головних показників — показники співвідношення певних груп пасивів та активів балансу</i>
<i>(3-тя підгрупа відносних показників — показники співвідношення активу балансу – в складі головних показників немає)</i>
Друга група головних показників — показники на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати <i>1-ша підгрупа головних показників — показники співвідношення грошових потоків з активом балансу (див. глобальні показники)</i>
<i>2-га підгрупа головних показників — показники співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу (див. глобальні показники)</i>
<i>3-тя підгрупа головних показників — показники співвідношення — фінансових результатів з певними групами пасиву балансу (див. глобальні показники)</i>
Третя група головних показників — показники на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів <i>1-ша підгрупа головних показників — показники співвідношення між певними видами прибутків та певними видами відсотків та фінансових витрат</i>
<i>2-га підгрупа головних показників — показники співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами</i>

Рис. 1.2. Глобальні та головні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі (крім суб'єктів малого підприємництва) за запропонованими критеріями класифікації: за звітними формами та за певними видами співвідношень

ДОДАТКОВІ ТА ДОПОМІЖНІ ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ (КРІМ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА)
1-ша група додаткових та допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення пасиву балансу
2-га група додаткових та допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення активу балансу
3-тя група додаткових та допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення пасиву та активу балансу

Рис. 1.3. Додаткові та допоміжні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі (крім суб'єктів малого підприємництва) за запропонованими критеріями класифікації: за звітними формами та за певними видами співвідношень

Таким чином, у зовнішньому фінансовому аналізі, на думку автора монографії, треба виділити такі критерії розподілу груп показників фінансової стійкості та виокремлення певних відповідних груп показників:

1) **методика розрахунку показників:** абсолютні та відносні показники фінансової стійкості;

2) **значимість та результативність відносних показників:** глобальні, головні, додаткові та допоміжні показники;

3) **звітні форми як джерело інформації,** на основі яких розраховуються показники:

- перша група — показники на основі балансу (як пасиву, так і активу, а також співвідношення між пасивом та активом);

- друга група — показники на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати;

- третя група — показники на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів;

4) **внутрішній критерій для відносних показників за звітними формами як джерело інформації** — певні групи співвідношень:

- ✓ перша група — на основі балансу:

- а) співвідношення певних груп пасиву балансу як джерел фінансування господарських ресурсів суб'єктів господарювання — показники співвідношення певних груп пасиву балансу;

- б) співвідношення певних груп пасиву та активу балансу — показники співвідношення певних груп пасивів та активів балансу;

- в) співвідношення певних груп активу балансу як видів господарських засобів, на які спрямовуються джерела фінансування, — показники співвідношення певних груп активу балансу;

✓ друга група — показники на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати:

а) співвідношення грошових потоків з активом балансу — показники співвідношення грошових потоків з активом балансу;

б) співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу — показники співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу;

в) співвідношення фінансових результатів з певними групами пасиву балансу — показники співвідношення фінансових результатів з певними групами пасиву балансу;

✓ третя група — показники на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів:

а) співвідношення між певними видами прибутків і певними видами відсотків і фінансових витрат;

б) співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами.

Результати такого дослідження були викладені в науковій статті із загальної системи групування відносних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі [195, с. 274—278].

Запропоновані критерії розподілу груп показників фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі показано в табл. 1.6.

Таблиця 1.6

**КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
У ЗОВНІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ
(КРІМ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА)**

№ з/п	Найменування критерію	Види показників фінансової стійкості
1	Методика розрахунку показників	1. Абсолютні показники фінансової стійкості 2. Відносні показники фінансової стійкості
2	Значимість і результативність відносних показників	1. Глобальні показники фінансової стійкості 2. Головні показники фінансової стійкості 3. Додаткові та допоміжні показники фінансової стійкості
3	Звітні форми як джерело інформації	1. Показники на основі балансу (як пасиву, так і активу, а також співвідношення між пасивом та активом); 2. Показники на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати; 3. Показники на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів

№ з/п	Найменування критерію	Види показників фінансової стійкості
4	Внутрішній критерій для відносних показників за звітними формами як джерело інформації — певні групи співвідношень	<p>Перша група — на основі балансу:</p> <p>1) співвідношення певних груп пасиву балансу як джерел фінансування господарських ресурсів суб'єктів господарювання — показники співвідношення певних груп пасиву балансу;</p> <p>2) співвідношення певних груп пасиву та активу балансу — показники співвідношення певних груп пасиву та активу балансу;</p> <p>3) співвідношення певних груп активу балансу як видів господарських засобів, на які спрямовуються джерела фінансування, — показники співвідношення певних груп активу балансу;</p> <p>Друга група — показники на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати:</p> <p>1) співвідношення грошових потоків з активом балансу — показники співвідношення грошових потоків з активом балансу;</p> <p>2) співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу — показники співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу;</p> <p>3) співвідношення фінансових результатів з певними групами пасиву балансу — показники співвідношення фінансових результатів з певними групами пасиву балансу;</p> <p>Третя група — показники на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів:</p> <p>1) співвідношення між певними видами прибутків та певними видами відсотків і фінансових витрат;</p> <p>2) співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами</p>

У внутрішньому фінансовому аналізі, крім таких критеріїв, як методика визначення показників, їх значимість і результативність, на думку автора монографії, варто запропонувати такий критерій розподілу груп відносних показників фінансової стійкості — *співвідношення певних груп показників за їх економічним змістом* і виділити відповідні такі групи:

- 1) співвідношення джерел фінансування;
- 2) співвідношення ресурсів;
- 3) співвідношення джерел фінансування та ресурсів;

4) співвідношення грошових потоків з господарськими засобами (ресурсами);

5) співвідношення грошових потоків з джерелами фінансування;

6) співвідношення між певними видами прибутків і певними видами відсотків і фінансових витрат;

7) співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами.

Розглянуті дослідження були викладені на Міжнародній науковій конференції в Києві в 2011 р. [197].

Запропоновані критерії розподілу груп показників фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі показано в табл. 1.7.

Таблиця 1.7

**КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
У ВНУТРІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ
(КРІМ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА)**

№ з/п	Найменування критерію	Види показників фінансової стійкості
1	Методика розрахунку показників	1. Абсолютні показники фінансової стійкості; 2. Відносні показники фінансової стійкості
2	Значимість і результативність відносних показників	1. Головні показники фінансової стійкості; 2. Додаткові та допоміжні показники фінансової стійкості
3	Співвідношення певних груп показників за їх економічним змістом:	1. Співвідношення певних груп джерел фінансування; 2. Співвідношення певних груп господарських засобів; 3. Співвідношення певних груп джерел фінансування з певними групами господарських засобів; 4. Співвідношення грошових потоків з господарськими засобами; 5. Співвідношення грошових потоків з джерелами фінансування; 6. Співвідношення між певними видами прибутків та певними видами відсотків і фінансових витрат; 7. Співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами.

Обґрунтування такої особистої точки зору:

• **по-перше**, обмеженість у доступності вихідних даних вимагає розподілу показників у межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу, тому і виділяються критерії розмежування окремо у зовнішньому та у внутрішньому фінансовому аналізі;

- **по-друге**, враховуючи різний методологічний підхід до розрахунку показників фінансової стійкості, обов'язково треба виділити окремо групу абсолютних показників та групу відносних (структурних) її показників. Кожній із цих груп належить особлива роль в оцінюванні фінансової стійкості;

- **по-третє**, у зовнішньому фінансовому аналізі, виділяючи критерії розмежування груп показників, доцільно застосовувати термінологію, притаманну для фінансової звітності, наприклад, співвідношення окремих груп пасиву або активу балансу; у внутрішньому фінансовому аналізі — термінологію суто аналітичного бухгалтерського обліку, яка глибинно розкриває інформацію, що відображається в бухгалтерському обліку, наприклад, не просто співвідношення активу балансу, а господарських засобів з їх відповідною деталізацією на основі даних аналітичного обліку, не просто пасиву балансу, а джерел утворення господарських засобів також з їх відповідною деталізацією на основі даних аналітичного обліку, не просто поточних зобов'язань, а прострочених поточних зобов'язань і тих поточних зобов'язань, за якими термін сплати ще не настав, за даними аналітичних рахунків бухгалтерського обліку тощо;

- **по-четверте**, враховуючи процеси глобалізації світової економіки обов'язково необхідно в методиці аналізу фінансової стійкості виділити ті показники, за якими можливе її оцінювання за даними різних фінансових звітів будь-якої країни світу. Тобто йдеться про так звані «універсальні» показники фінансової звітності, які автор виділяє як глобальні показники. Сьогодні без такої групи показників неможливо говорити про аналіз фінансової звітності;

- **по-п'яте**, враховуючи різну за ступенем значимість інформації показників в аналітичному дослідженні фінансової стійкості, доцільно розподілити їх на головні та додаткові й допоміжні показники;

- **по-шосте**, враховуючи запропоноване автором монографії визначення фінансової стійкості та наявний досвід теорії і практики складу її показників доцільно виділити вказані критерії та відповідні внутрішні групи відносних показників на основі дослідження співвідношень певних груп пасиву та активу балансу, співвідношень певних груп між пасивом та активом балансу, співвідношень грошових потоків і певними групами активу та пасиву балансу, фінансовими витратами, співвідношень прибутків з певними видами відсотків і фінансових витрат у зовнішньому фінансовому аналізі, що поглибить і систематизує дослідження фінансової стійкості, допоможе зробити відповідні обґрунтовані висновки та прийняти правильні управлінські рішення всіма користувачами даного виду аналізу;

• **по-сьоме**, з метою поглиблення дослідження та вивчення фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі виокремити вказаний внутрішній критерій — співвідношення певних груп показників за їх економічним змістом та відповідні групи відносних показників на основі співвідношень джерел фінансування, господарських засобів, грошових потоків, прибутків, певних видів відсотків і фінансових витрат, що допоможе детальніше розібратися в причинах зміни та розробити заходи з її поліпшення.

Запропоноване групування показників фінансової стійкості для великих і середніх підприємств є простим, доступним і зручним як для зовнішніх, так і для внутрішніх користувачів.

Тепер слід розглянути загальне групування показників фінансової стійкості для суб'єктів малого підприємництва.

Загальне групування показників фінансової стійкості для суб'єктів малого підприємництва у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі

У зовнішньому фінансовому аналізі, тобто за даними фінансової звітності для малих підприємств, також пропонуються наступні критерії розподілу груп показників фінансової стійкості та виокремлення таких груп показників:

1) **методика розрахунку показників**: абсолютні та відносні показники фінансової стійкості;

2) **значимість і результативність відносних показників**: глобальні, головні, додаткові та допоміжні показники;

3) **співвідношення певних груп показників за даними балансу**: а) співвідношення певних груп пасиву балансу як джерел фінансування господарських ресурсів суб'єктів господарювання — показники співвідношення певних груп пасиву балансу; б) співвідношення певних груп пасиву та активу балансу — показники співвідношення певних груп пасиву та активу балансу; в) співвідношення певних груп активу балансу як видів господарських засобів, на які спрямовуються джерела фінансування, — показники співвідношення певних груп активу балансу.

Враховуючи, що суб'єкти малого підприємництва складають спрощений і скорочений фінансовий звіт, як за кількістю звітних форм (форма № 1-м та форма № 1-мс «Баланс», форма № 2-м та форма № 1-мс «Звіт про фінансові результати»), так і за якістю поданої в ньому інформації — форми скорочені та відображають досить узагальнені підсумкові дані. Таким чином, спостерігається обмеженість у доступності вихідних даних для аналізу фінансової стійкості. Тому в аналітичному дослідженні в такому випадку буде застосовуватися

лише баланс. У зв'язку із цим у зовнішньому фінансовому аналізі для суб'єктів малого підприємництва доцільно виділити критерій співвідношення певних груп показників за даними балансу. Пропонується групування показників: співвідношення певних груп пасиву балансу; співвідношення певних груп активу балансу; співвідношення певних груп між пасивом та активом балансу, що поглибить та систематизує дослідження фінансової стійкості, допоможе зробити відповідні обґрунтовані висновки та прийняти правильні управлінські рішення зовнішніми користувачами.

Запропоноване групування показників фінансової стійкості для суб'єктів малого підприємництва у зовнішньому фінансовому аналізі є простим, доступним і зручним для користувачів.

Запропоновані критерії розподілу груп показників фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі показано в табл. 1.8.

Таблиця 1.8

**КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
У ЗОВНІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ
ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**

№ з/п	Найменування критерію	Види показників фінансової стійкості
1	Методика розрахунку показників	1. Абсолютні показники фінансової стійкості; 2. Відносні показники фінансової стійкості
2	Значимість та результативність відносних показників	1. Глобальні показники фінансової стійкості; 2. Головні показники фінансової стійкості; 3. Додаткові та допоміжні показники фінансової стійкості
3	Співвідношення певних груп показників за даними балансу:	1. Співвідношення певних груп пасиву балансу як джерел фінансування господарських ресурсів суб'єктів господарювання — показники співвідношення певних груп пасиву балансу; 2. Співвідношення певних груп пасиву та активу балансу — показники співвідношення певних груп пасиву та активу балансу; 3. Співвідношення певних груп активу балансу як видів господарських засобів, на які спрямовуються джерела фінансування, — показники співвідношення певних груп активу балансу

У внутрішньому фінансовому аналізі для суб'єктів малого підприємництва пропонується виділити такі критерії розподілу показників фінансової стійкості:

1) **методика розрахунку показників:** абсолютні та відносні показники фінансової стійкості;

2) **значимість і результативність відносних показників:** головні, додаткові та допоміжні показники;

3) **співвідношення певних груп показників за їх економічним змістом:**

а) **співвідношення певних груп джерел фінансування;**

б) **співвідношення певних груп господарських засобів;**

в) **співвідношення певних груп джерел фінансування з певними групами господарських засобів;**

г) **співвідношення грошових потоків з господарськими засобами;**

д) **співвідношення грошових потоків з джерелами фінансування;**

е) **співвідношення між певними видами прибутків і певними видами відсотків і фінансових витрат;**

є) **співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами.**

Запропоновані критерії розподілу груп показників фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі для суб'єктів малого підприємництва показано в табл. 1.9.

Таблиця 1.9

**КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
У ВНУТРІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ
ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**

№ з/п	Найменування критерію	Види показників фінансової стійкості
1	Методика розрахунку показників	1. Абсолютні показники фінансової стійкості; 2. Відносні показники фінансової стійкості
2	Значимість і результативність відносних показників	1. Головні показники фінансової стійкості; 2. Додаткові та допоміжні показники фінансової стійкості
3	Співвідношення певних груп показників за їх економічним змістом	1. Співвідношення певних груп джерел фінансування; 2. Співвідношення певних груп господарських засобів; 3. Співвідношення певних груп джерел фінансування з певними групами господарських засобів; 4. Співвідношення грошових потоків з господарськими засобами; 5. Співвідношення грошових потоків з джерелами фінансування; 6. Співвідношення між певними видами прибутків і певними видами відсотків і фінансових витрат; 7. Співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами.

Обґрунтування такої точки зору:

• **по-перше**, враховуючи різний методологічний підхід до розрахунку показників фінансової стійкості, у внутрішньому фінансовому аналізі аналогічно зовнішньому фінансовому аналізу для суб'єктів малого підприємництва також треба обов'язково виокремити групу абсолютних показників і групу відносних (структурних) показників, оскільки кожній із цих груп належить певна вага роль в її оцінюванні;

• **по-друге**, враховуючи процеси глобалізації світової економіки, в методиці аналізу фінансової стійкості суб'єктів малого підприємництва слід також виділити ті показники, за якими можливе її оцінювання за даними різних фінансових звітів будь-якої країни світу. Йдеться про так звані «універсальні» показники фінансової звітності, які автор виділяє як глобальні показники. Сьогодні в умовах посилення міжнародних відносин, наявності приватних зв'язків малих підприємців різних країн світу та обміну досвідом у веденні господарства (наприклад, це стосується фермерських господарств, приватних перукарень, салонів краси тощо), без такої групи показників неможливо говорити про їх досягнення, які передусім видно за даними та результатами аналізу фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва;

• **по-третє**, враховуючи запропоноване автором монографії визначення фінансової стійкості, обмеженість у доступності вихідних відомостей за даними спрощеного фінансового звіту малих підприємств (у такому разі буде застосовуватися лише баланс), та існуючий досвід теорії та практики складу її показників, вважається доцільно виділити критерій у зовнішньому фінансовому аналізі: співвідношення певних груп показників за даними балансу. Пропонується групування показників — співвідношення певних груп пасиву балансу; співвідношення певних груп активу балансу; співвідношення певних груп між пасивом та активом балансу, що поглибить і систематизує дослідження фінансової стійкості, допоможе зробити відповідні обґрунтовані висновки та прийняти правильні управлінські рішення зовнішніми користувачами;

• **по-четверте**, у внутрішньому фінансовому аналізі доцільно також виділити такий критерій, як співвідношення певних груп показників за їх економічним змістом, але з урахуванням термінології, яка ближче стоїть до внутрішньогосподарського обліку та і стосується фінансової звітності; виділити такі групи показників: 1) співвідношення певних груп джерел фінансування; 2) співвідношення певних груп господарських засобів; 3) співвідношення певних груп джерел фінансування з певними групами

господарських засобів; 4) співвідношення грошових потоків з господарськими засобами; 5) співвідношення грошових потоків з джерелами фінансування; 6) співвідношення між певними видами прибутків та певними видами відсотків і фінансових витрат; 7) співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами. Вихідні дані можна знайти в аналітичному обліку;

• **по-п'яте**, запропоновано групування показників є простим і доступним для користувачів.

Використання в практиці аналітичного дослідження запропонованих критеріїв і виокремлених відповідно до них груп показників фінансової стійкості у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі для великих і середніх підприємств, а також для суб'єктів малого підприємництва поглибить і систематизує її дослідження, допоможе зробити відповідні обґрунтовані висновки та прийняти правильні управлінські рішення з розроблення мобілізації та спеціальних заходів зовнішніми та внутрішніми користувачами.

Наступним кроком є необхідність дослідити склад показників у межах кожної групи, їх назви, методику розрахунків, конкретне призначення та теоретичні обмеження.

Висновки

Результатом проведеного дослідження є такі висновки.

Терміни «стабільність» і «стабілізація» походять з латинського слова «stabilis», що означає стійкий. **Таким чином, поняття «стійкість» і «стабільність» тотожні і між ними немає різниці.**

Було розроблено систему критеріїв розподілу видів стійкості суб'єктів економіки та уточнено їх характеристику та призначення.

Дослідником, запропоновано встановити такі критерії розмежування видів стійкості суб'єктів економіки:

• стосовно внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності господарюючого суб'єкта (ринкова (зовнішня) стійкість, загальна стійкість і внутрішня стійкість);

• стосовно існуючих видів ресурсів господарюючого суб'єкта (нефінансово-ресурсна (нематеріально-матеріально-трудова ресурсна) стійкість і фінансово-ресурсна (фінансова) стійкість);

• за часом існування стійкості (минула стійкість, поточна стійкість, потенційна (прогнозна) стійкість);

- залежності від того, за рахунок якого капіталу (власного чи позикового) забезпечується фінансування діяльності господарюючого суб'єкта, її захист від небажаних і непередбачуваних негативних обставин та господарських ситуацій, здатність адаптуватися до змін умов функціонування суб'єкта економіки (незалежна стійкість, залежна стійкість);

- стосовно організаційно-виробничої та організаційно-управлінської структури (функціонально-організаційна стійкість та управлінсько-організаційна стійкість).

Щодо внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності суб'єкта господарювання виділяються:

- ✓ **ринкова стійкість** — це зовнішня стійкість, яка визначає фінансове становище суб'єкта господарювання на ринку — в зовнішньому середовищі і включає в себе стійкість господарських зв'язків із зовнішніми контрагентами; стійкість рівня на ринку конкурентоспроможності продукції, що випускається, послуг, які надаються, робіт, які виконуються, товарів, що продаються; стійкість цінової тактичної та стратегічної політики та інші аспекти в діяльності суб'єктів економіки. Ринкова стійкість є центральним питанням підприємницької діяльності кожного суб'єкта господарювання та його власників (учасників, засновників);

- ✓ **загальна стійкість** — це проміжна стійкість між зовнішньою (ринковою) та внутрішньою стійкістю і являє собою стан руху грошових потоків, який повинен забезпечувати постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витрачанням (витратами) — у цьому проявляється зв'язок суб'єкта господарювання між своїм внутрішнім і зовнішнім середовищем. Таким чином, **загальна стійкість** відображає рух грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витрачанням (витратами). **Умовою загальної стійкості суб'єкта господарювання** є його здатність вільно розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього **суб'єкт господарювання повинен мати гнучку структуру фінансових ресурсів**. Головною складовою **загальної стійкості суб'єкта господарювання є фінансова стійкість**, яка формується у процесі всієї його **фінансово-господарської діяльності**;

- ✓ **внутрішня стійкість** — це такий фінансовий стан суб'єкта господарювання, за якого забезпечується достатньо високий результат його внутрішнього функціонування за допомогою відповідних внутрішніх управлінських рішень.

Щодо існуючих видів ресурсів суб'єкта господарювання виділяються:

- **нефінансово-ресурсна (нематеріально-матеріально-трудова ресурсна) стійкість**, яка являє собою оптимальний склад, структуру та співвідношення трудових, матеріальних і нематеріальних ресурсів суб'єкта господарювання, що сприяє економії витрат за рахунок скорочення потреб у додаткових фінансових ресурсах на їх фінансування та призводить до зростання оборотності господарських нефінансових засобів і збільшення прибутковості суб'єкта економіки;

- **фінансово-ресурсна, або просто фінансова, стійкість** відображає такий стан фінансових ресурсів, за якого суб'єкт ринкової економіки, вільно маневруючи грошовими коштами, здатний шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервні процеси своєї операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, а також витрати на їх розширення і оновлення, появу нових їх напрямів і складових.

За часом існування стійкості виокремлюються:

- ♦ **минула стійкість** — це певний фінансовий стан суб'єкта господарювання у минулому періоді, за якого забезпечувався визначений результат його функціонування та відповідний рівень його стійкості;

- ♦ **поточна стійкість** — це певний фінансовий стан суб'єкта господарювання в поточному періоді, за якого забезпечується визначений результат його функціонування та відповідний рівень його стійкості в даний час;

- ♦ **потенційна (прогнозна) стійкість** — це можливий новий поліпшений рівень фінансового стану суб'єкта господарювання у майбутньому, досягнення ним кращих результатів свого функціонування та відповідного рівня стійкості за рахунок здатності нарощувати обсяги та/або зміни та/або доповнення напрямів своєї діяльності;

Залежно від того, за рахунок якого капіталу (власного чи позикового) забезпечується фінансування діяльності господарюючого суб'єкта, її захист від небажаних і непередбачуваних негативних обставин і господарських ситуацій, здатність адаптуватися до змін умов функціонування суб'єкта економіки виокремлюються:

- **незалежна стійкість**, що визначається величиною (часткою) власного капіталу, яка має забезпечити фінансування діяльності суб'єкта господарювання, її захист від небажаних та непередбачуваних негативних обставин і господарських ситуацій, здатність адаптуватися до змін умов функціонування суб'єкта ринкової економіки;

- **залежна стійкість**, що визначається величиною (часткою) довгострокового позикового капіталу, яка має забезпечити фінансування діяльності суб'єкта господарювання, її захист від не-

бажаних та непередбачуваних негативних обставин і господарських ситуацій, здатність адаптуватися до змін умов функціонування суб'єкта ринкової економіки.

Щодо організаційно-виробничої та організаційно-управлінської структури виокремлюються:

- **функціонально-операційно-організаційна стійкість**, яка передбачає спеціалізацію суб'єкта економіки на певних видах основної операційної діяльності, а саме: на визначеному числі вироблення певних найменувань — асортименту продукції, надання послуг, виконання робіт, продажу товарів, що забезпечує ефективність його діяльності та управління; а також диверсифікацію діяльності — розширення функцій основного операційного господарювання — виробництва асортименту продукції (продажу товарів, надання послуг, виконання робіт) — дає змогу не залежати від виробництва конкретного виду продукції, продажу певного виду товару, надання конкретного виду послуги, виконання певного виду роботи або від певних контрагентів та ділових партнерів;

- **управлінсько-організаційна стійкість**, яка характеризує відповідність управлінської та організаційної структури суб'єкта господарювання цілям його функціонування, видам діяльності та засобам їх досягнення.

Таким чином, запропонована автором даного дослідження система відбору критеріїв і виділення певних видів стійкості суб'єктів економіки за допомогою їх вивчення та дотримання сприятиме зміцненню своїх позицій в умовах ринкових відносин. Але у фінансовому аналізі особливе місце належить дослідженню та оцінюванню саме фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Було розглянуто та уточнено поняття фінансової стійкості. У результаті опрацювання цілої низки дискусійних питань було запропоноване таке визначення: **фінансова стійкість суб'єкта господарювання — це такий стан фінансових ресурсів, за якого суб'єкт ринкової та змішаної економіки, вільно маневруючи грошовими коштами, здатний шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервні процеси своєї операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, а також витрати на їх розширення та оновлення, появу нових їх напрямів і складових.** Запропоноване уточнене визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання найбільшою мірою відповідає її сутності в сучасному ринковому середовищі та змішаній економіці і водночас розкриває її значення.

Були досліджені поняття «фінансова рівновага», «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість».

На думу автора монографії, даючи визначення фінансової рівноваги, необхідно:

- **по-перше**, підходити з двох боків — як з ресурсного, так і з боку джерел утворення ресурсів;

- **по-друге**, якщо йдеться про рівновагу, то вона має існувати в певний момент часу або в якийсь його невеликий проміжок, таким чином у визначенні необхідно вказувати на певний час та/або прив'язуватися до певного часового проміжку;

- **по-третє**, з позиції фінансової стійкості треба вказати на відповідність грошових надходжень потребі їх витрачання як у поточному періоді, так і в майбутньому періоді.

Тому під **фінансовою рівновагою суб'єкта господарювання** слід розуміти такий стан його фінансових ресурсів, за якого:

- ✓ **по-перше**, поточні грошові надходження дорівнюють потребі в коштах для виконання поточних платіжних зобов'язань або дещо перевищують її;

- ✓ **по-друге**, майбутні припливи фінансових ресурсів будуть відповідати або стануть більше ніж потреба в коштах для покриття майбутніх (довгострокових) фінансових зобов'язань;

- ✓ **по-третє**, коли фінансові кошти і виплати суб'єкта господарювання є збалансованими за часом.

Таким чином, **фінансова рівновага суб'єкта господарювання** — це такий стан його фінансових ресурсів, за якого поточні грошові надходження суб'єкта ринкової та змішаної економіки дорівнюють потребі в коштах для виконання ним поточних платіжних зобов'язань або дещо перевищують її, а майбутні припливи фінансових ресурсів будуть відповідати або стануть більше ніж його потреба в коштах для покриття ним майбутніх (довгострокових) фінансових зобов'язань, тобто коли фінансові кошти і виплати суб'єкта господарювання є збалансованими за часом.

Фінансова рівновага суб'єкта господарювання виступає складовою частиною фінансової стійкості. І від того, є вона чи її немає, залежить рівень (тип) його фінансової стійкості. Таким чином, фінансову рівновагу треба використовувати для визначення типу фінансової стійкості, але даний термін не доцільно використовувати у наданні визначення фінансової стійкості як економічної категорії фінансового аналізу.

Поняття «**фінансова стабільність**» і «**фінансова стійкість**» є тотожними і взаємозамінюють одне одного.

Було розглянуто поняття фінансової стійкості та ринкової стійкості.

Поняття ринкової стійкості суб'єкта господарювання набагато ширше, ніж поняття фінансової стійкості. Автор визначила поняття «ринкова стійкість» як зовнішня стійкість. **Безумовно ринкова (зовнішня) стійкість ґрунтується на загальній і внутрішній стійкості, складовою яких виступає фінансова стійкість.**

Варто нагадати, що автор визначила загальну стійкість як проміжну стійкість між зовнішньою (ринковою) та внутрішньою стійкістю, яка являє собою стан руху грошових потоків, який має забезпечувати постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витрачанням (витратами) — у цьому виявляється зв'язок суб'єкта господарювання між своїм внутрішнім і зовнішнім середовищем. Таким чином, загальна стійкість відображає рух грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходження коштів (доходів) над їх витрачанням (витратами). Умовою загальної стійкості суб'єкта господарювання є його здатність вільно розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього суб'єкт господарювання повинен мати гнучку структуру фінансових ресурсів. **Головною складовою загальної стійкості суб'єкта господарювання є фінансова стійкість, яка формується в процесі всієї його фінансово-господарської діяльності.** Внутрішня стійкість — це такий фінансовий стан суб'єкта господарювання, за якого забезпечується досить високий результат його внутрішнього функціонування за допомогою відповідних внутрішніх управлінських рішень.

До найважливіших економічних проблем в умовах переходу до ринку належить визначення меж фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності суб'єкта господарювання і відсутності у нього коштів для розвитку операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Надлишкова фінансова стійкість також негативно впливає на діяльність суб'єкта економіки, оскільки гальмує її розвиток, збільшуючи витрати суб'єкта господарювання надлишковими запасами та резервами.

На думку автора монографії, **фінансова стійкість має характеризуватися таким станом фінансових ресурсів, який би найбільше відповідав вимогам ринку і водночас найбільшою мірою задовольняв потреби розвитку суб'єкта господарювання.**

Було розглянуто загальне групування показників фінансової стійкості окремо для суб'єктів господарювання та для суб'єктів

малого підприємництва у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі окремо.

Стосовно загального групування показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання (крім суб'єктів малого підприємництва), то було наголошено на класичному критерії розмежування показників фінансової стійкості як у зовнішньому, так і у внутрішньому фінансовому аналізі — це методика визначення показників, відповідно до якої вони поділяються на абсолютні та відносні показники, на чому наголошує більшість українських учених. І це безперечно.

Більш важким і заплутаним є питання класифікації відносних показників фінансової стійкості.

Велика кількість різних відносних показників фінансової стійкості вимагає їх певної систематизації з метою полегшення використання та осмислення отриманих результатів, оформлення правильних аналітичних висновків і вироблення науково обґрунтованих пропозицій.

На фоні процесів світової глобалізації економіки автор пропонує виокремити у зовнішньому фінансовому аналізі такий критерій, як значимість і результативність відносних показників фінансової стійкості і відповідно виділити такі їх групи:

1) **глобальні показники**, методика визначення яких з урахуванням світового досвіду є узагальненою і які можна розрахувати за даними звітності будь-якої країни світу;

2) **головні показники** — це показники, які найбільш важливі та обов'язкові для дослідження рівня фінансової стійкості з урахуванням особливості вітчизняної звітності, відсутність інформації по яким призведе до викривлення аналітичних висновків і пропозицій, викличе необґрунтоване та помилкове прийняття управлінських рішень, знизить їх якість, що в майбутньому погіршить фінансовий стан суб'єкта економіки;

3) **додаткові та допоміжні показники фінансової стійкості** — показники, які менш важливі за значимістю, мають другорядне значення в аналізі фінансової стійкості, відсутність інформації по яким не приведе до суттєвих перекручень чи неправильних висновків в аналізі, але наявність інформації по яким допоможе глибше розібратися в причинах зміни фінансової стійкості суб'єкта економіки. Вони визначаються по мірі потреби в цьому, а тому не є обов'язковими. Доцільність застосування кожного із додаткових і допоміжних показників визначається суб'єктом господарювання самостійно, залежно від мети та отриманих результатів аналізу фінансової стійкості за головними показниками.

У внутрішньому фінансовому аналізі доцільним є аналогічне групування відносних показників фінансової стійкості за винятком першої групи, яка повторюється в складі головних показників, а саме:

- 1) головні показники;
- 2) додаткові та допоміжні показники.

Було здійснено подальше розроблення критеріїв та групування відносних показників фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі.

Було розглянуто систему показників для тих суб'єктів господарювання, які не є суб'єктами малого підприємництва.

У зовнішньому фінансовому аналізі, на думку автора монографії, слід виділити такі критерії розподілу груп показників фінансової стійкості та виокремити певні відповідні групи показників:

1) методика розрахунку показників: абсолютні та відносні показники фінансової стійкості;

2) значимість і результативність відносних показників: глобальні, головні, додаткові та допоміжні показники;

3) звітні форми як джерело інформації, на основі яких розраховуються показники:

- перша група — показники на основі балансу (як пасиву, так і активу, співвідношення між пасивом та активом);

- друга група — показники на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати;

- третя група — показники на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів;

4) внутрішній критерій для відносних показників за звітними формами як джерело інформації — певні групи співвідношень:

- ✓ перша група — на основі балансу:

- а) співвідношення певних груп пасиву балансу як джерел фінансування господарських ресурсів суб'єктів господарювання — показники співвідношення певних груп пасиву балансу;

- б) співвідношення певних груп пасиву та активу балансу — показники співвідношення певних груп пасиву та активу балансу;

- в) співвідношення певних груп активу балансу як видів господарських засобів, на які спрямовуються джерела фінансування, — показники співвідношення певних груп активу балансу;

- ✓ друга група — показники на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати:

- а) співвідношення грошових потоків з активом балансу — показники співвідношення грошових потоків з активом балансу;

б) співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу — показники співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу;

в) співвідношення фінансових результатів з певними групами пасиву балансу — показники співвідношення фінансових результатів з певними групами пасиву балансу;

✓ **третя група** — показники на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів:

а) співвідношення між певними видами прибутків і певними видами відсотків і фінансових витрат;

б) співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами.

У внутрішньому фінансовому аналізі, крім таких критеріїв, як методика визначення показників, їх значимість та результативність, на думку автора монографії, треба виділити такий критерій розподілу груп відносних показників фінансової стійкості — *співвідношення певних груп показників за їх економічним змістом* і відповідно доцільно виділити такі групи:

1) співвідношення певних груп джерел фінансування;

2) співвідношення певних груп господарських засобів;

3) співвідношення певних груп джерел фінансування з певними групами господарських засобів;

4) співвідношення грошових потоків з господарськими засобами;

5) співвідношення грошових потоків з джерелами фінансування;

6) співвідношення між певними видами прибутків і певними видами відсотків і фінансових витрат;

7) співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами.

Було розглянуто загальне групування показників фінансової стійкості для суб'єктів малого підприємництва у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі.

У зовнішньому фінансовому аналізі, тобто за даними фінансової звітності для малих підприємств, також пропонуються такі критерії розподілу груп показників фінансової стійкості та виокремлення таких груп показників:

1) методика розрахунку показників: абсолютні та відносні показники фінансової стійкості;

2) значимість і результативність відносних показників: глобальні, головні, додаткові та допоміжні показники;

3) співвідношення певних груп показників за даними балансу: а) співвідношення певних груп пасиву балансу як джерел фінансування господарських ресурсів суб'єктів господарювання — показники співвідношення певних груп пасиву балансу; б) співвідношення певних груп пасиву та активу балансу — показники співвідношення певних груп пасиву та активу балансу; в) співвідношення певних груп активу балансу як видів господарських засобів, на які спрямовуються джерела фінансування, — показники співвідношення певних груп активу балансу.

У внутрішньому фінансовому аналізі для суб'єктів малого підприємництва пропонується виділити такі критерії розподілу показників фінансової стійкості:

1) **методика розрахунку показників:** абсолютні та відносні показники фінансової стійкості;

2) **значимість і результативність відносних показників:** головні, додаткові та допоміжні показники;

3) **співвідношення певних груп показників за їх економічним змістом:**

а) співвідношення певних груп джерел фінансування;

б) співвідношення певних груп господарських засобів;

в) співвідношення певних груп джерел фінансування з певними групами господарських засобів;

г) співвідношення грошових потоків з господарськими засобами;

д) співвідношення грошових потоків з джерелами фінансування;

е) співвідношення між певними видами прибутків і певними видами відсотків і фінансових витрат;

є) співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами.

Використання в практиці аналітичного дослідження запропонованих критеріїв і виокремлених відповідно до них груп показників фінансової стійкості у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі для великих і середніх підприємств, а також для суб'єктів малого підприємства поглибить та систематизує її дослідження, допоможе зробити відповідні обґрунтовані висновки та прийняти правильні управлінські рішення щодо розроблення та мобілізації спеціальних заходів зовнішніми та внутрішніми користувачами;

Наступним кроком має стати дослідження складу показників у межах кожної групи, їх назв, методики розрахунків, конкретного призначення та теоретичного обмеження.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІКИ ЗА ДОПОМОГОЮ АБСОЛЮТНИХ ПОКАЗНИКІВ

2.1. Наявність власного оборотного капіталу як глобальний і головний абсолютний показник фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі та наявність власних оборотних джерел фінансування як головний абсолютний показник фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі

Практично всі вітчизняні та іноземні науковці у фінансовому аналізі та фінансовому менеджменті виділяють абсолютні показники фінансової стійкості. Але при цьому відрізняються їх назви та методика розрахунку. Розгляд думок учених-аналітиків щодо абсолютних показників фінансової стійкості та визначення на їх основі її типу подано в дод. В.

Групування думок щодо абсолютних показників фінансової стійкості та дискусійні питання з цього приводу розглянуто в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО АБСОЛЮТНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
1	Савицька Г.В., 2000 р.; Савицька Г.В., 2005 р.	1. <i>Власні оборотні кошти</i> (2005 р. називає по-іншому — як власний оборотний капітал) 2. <i>Забезпеченість матеріальних оборотних активів плановими</i> (у 2005 р. називає їх ще й нормальними) <i>джерелами фінансування</i> : різниця між запасами та плановими джерелами фінансування.	Але у 2005 р. не вказує, що власний оборотний капітал — це абсолютний показник фінансової стійкості, а відносить його до аналізу фінансової рівноваги між активами та пасивами. Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників.

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
	Шморгун Н.П., Головко І.В., 2006 р.	1. Основним абсолютним показником є величина робочого капіталу. 2. Однією із характеристик фінансової стійкості є забезпеченість запасів плановими джерелами фінансування.	
2	<p>Лахтіонова Л.А., 2004 р.,</p> <p>Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.</p> <p>Абрютіна М.С., 2002 р.</p> <p>Меє В.О., 2003 р.</p> <p>Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.;</p> <p>Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.;</p>	<p>Виділяється один абсолютний показник — наявність власних оборотних коштів.</p> <p>Власні оборотні активи або робочий капітал.</p> <p>Виділяється один абсолютний показник — робочий капітал</p> <p>Наявність власних оборотних коштів.</p> <p>Власні обігові засоби</p> <p>Виділяється як забезпеченість робочим капіталом.</p>	<p>Назва та методика розрахунку, належність до показників саме фінансової стійкості.</p> <p>Але виділяє не як абсолютний показник фінансової стійкості — фінансової стабільності (авт.), а як показник аналізу складу та структури майна і джерел його утворення.</p> <p>Немає чіткого розмежування показників ліквідності та фінансової стійкості. Вказується лише одна група.</p>

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
	<p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81</p>	<p>Виділяється як власні оборотні засоби Застосовується також назва — власні оборотні активи і визначається: рядок 380 – рядок 080 або (рядок 260 + рядок 270) – (рядок 430 + рядок 480 + рядок 620 + рядок 630).</p> <p>У тексті вживається назва і показник — функціонуючий капітал як ряд. 260 – ряд. 620.</p>	<p>У методичних рекомендаціях немає чіткої термінології та методики розрахунку показника.</p>
3	<p>Ізмайлова К.В., 2001 р.; Ізмайлова К.В., 2007 р.</p>	<p>1. Власні оборотні кошти. 2. Загальноприйнято власний оборотний капітал або робочий капітал. Вказує на порівняння запасів з ВОК: ВОК + Довгострокові кредити та позики; ВОК + Довгострокові кредити та позики + Короткострокові кредити та позики.</p>	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль у діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності?</p>
4	<p>Іващенко В.І., Болух М.А.</p>	<p>1. <i>Узагальнюючий показник фінансової стійкості</i> — це лишок або нестача джерел засобів, що формують запаси (запаси і затрати). 2. В практиці капіталістичних фірм застосовується <i>показник чистих мобільних засобів</i>. <i>Три показника забезпеченості запасів джерелами їх формування:</i></p>	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль в діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності?</p>

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
		<p>1. Лишок (нестача) ВОК;</p> <p>2. Лишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів;</p> <p>3. Лишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів.</p>	Застаріла термінологія — запаси і затрати.
5	<p>Бочаров В.В., 2002 р.; Павловська О.В., 2002 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Деєва Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.</p> <p>Білик М.Д., 2005 р.</p>	<p>Показники наявності достатньої величини джерел для формування запасів і витрат підприємства:</p> <p>1) наявність власних оборотних коштів;</p> <p>2) наявність власних і довгострокових позикових коштів;</p> <p>3) загальна величина головних джерел формування запасів.</p> <p>Три показника забезпеченості запасів джерелами їх фінансування:</p> <p>1. Лишок (нестача) ВОК;</p> <p>2. Лишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів;</p> <p>3. Лишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів</p> <p>Але додатковою окремою позицією перед названими показниками вказує наявність власних оборотних коштів, але з іншою методикою розрахунку.</p>	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників</p> <p>Порушено логіку мислення, оскільки називається показник однаково, але наголошується на різній методиці його розрахунку.</p>

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
	<p>Гробаток М.І., 2005 р. Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Костирко Р.О., 2007 р.</p> <p>Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.</p>	<p>Додатково спочатку перед цими групами показників вказуються на узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості — це лишок або нестача джерел засобів, що формують запаси (запаси і затрати або оборотні активи), а потім перераховуються групи наступних показників</p> <p>Додають спочатку, що у складі абсолютних показників фінансової стійкості виділяють дві групи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) наявність джерел формування запасів і затрат; 2) забезпеченість запасів і затрат джерелами їх формування, потім перераховуються групи вказаних показників. 	<p>Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль у діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності? Застаріла термінологія — запаси і затрати.</p> <p>Не можна ототожнювати терміни «запаси» і «оборотні активи»</p>
6	<p>Єфімова О.В., 2002 р.;</p> <p>2010 р.</p>	<p>Не виділяє абсолютні показники фінансової стійкості, але у складі показників ліквідності та платоспроможності (з чим не можна погодитися) вказує на показники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) наявність власних оборотних коштів; 2) чисті оборотні активи. <p>Не виділяє абсолютні показники фінансової стійкості, але у складі показників поточної платоспроможності та ліквідності вказує на показники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) власні оборотні кошти (в розрахунках відносних показників); 2) чисті оборотні активи 	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників.</p>

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
7	Гіляровська Л.Т., 2003 р.	Виділяє: 1) чисті оборотні активи; 2) власні оборотні кошти; 3) надлишок (нестача) коштів для стійкої забезпеченості запасів.	Надлишок (нестача) коштів для стійкої забезпеченості запасів розглядається як один показник, а не три показники. Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль в діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності?
8	Дьякова В.Г., 2003 р.	Одним із критеріїв оцінювання фінансової стійкості підприємства є надлишок або нестача джерел коштів для формування запасів і затрат (матеріальних оборотних фондів)	Не вказується на методиці розрахунку. Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль у діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності? Застаріла термінологія — запаси і затрати.
9	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петраєва З.Ф., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.	1. Власний оборотний капітал. 2. Джерела формування запасів (власний оборотний капітал, короткострокові позики і займи, а також кредиторська заборгованість за товарними операціями).	Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль в діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності?

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
10	Мних Є.В., 2005 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	<p>Виділяє абсолютні показники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) наявність власного оборотного капіталу 2) наявність власного оборотного та довгострокового залученого капіталу, який називається перманентним 3) загальна величина капіталу для формування запасів і затрат. <p>Додають:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) надлишок (нестача) ВОК. 2) надлишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів. 3) надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів. 	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль у діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності? Застаріла термінологія — запаси і затрати.</p>
11	Гобаток М.І., 2005 р.	<p>Виділяє абсолютні показники фінансової стійкості. Найбільш загальними показниками фінансової стійкості є надлишок і нестача джерел засобів для формування оборотних активів, які розраховуються як різниця величин джерел і відповідною величиною запасів і витрат.</p> <p>Показники, які відображають різний ступінь охоплення різних видів джерел:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність власних оборотних засобів ($OZ_{вл}$): $OZ_{вл} = BK - HA;$	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль у діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності? Застаріла термінологія — запаси і затрати. Не можна ототожнювати терміни «запаси і затрати» і «оборотні активи»</p>

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
		<p>2. Наявність власних та довгострокових зобов'язань формування запасів і витрат ($OZ_{\text{влд}}$): $(OZ_{\text{влд}} = (BK + ДЗ) - НА$;</p> <p>3. Загальна величина головних джерел формування запасів і витрат (OZ): $OZ = (BK + ДЗ) + \text{Короткострокові кредити та позикові кошти} - НА$. Кожен з наведених показників повинен бути зменшений на суму імпобілізації оборотних засобів у складі інших дебіторів та інших оборотних активів (с. 88). Три показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування:</p> <p>1. Надлишок (нестача) $VOZ - OZ_{\text{влд}}$: $O_{\text{звл}} - З$</p> <p>2. Надлишок (нестача) власних та довгострокових зобов'язань джерел фінансування запасів і витрат: $OZ_{\text{влд}} - З$</p> <p>3. Надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів і витрат.</p>	
12	Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.	Абсолютні показники окремо не виділяю. У визначенні типів фінансової стійкості вказує на власний оборотний капітал, але не розкриває сутність. У платоспроможності вказує на чистий робочий капітал.	Обов'язково необхідно рзглядати абсолютні показники фінансової стійкості.. Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників.

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
13	Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.	<p>Виділяють тільки два абсолютні показники: — власні оборотні кошти — робочий (оборотний) капітал</p> <p>Але в тексті вказують, що важливою характеристикою фінансової стабільності є політика фінансування матеріальних оборотних коштів (запасів). До «нормальних джерел формування запасів» (ДФЗ) належать: власні оборотні кошти, банківські кредити й позики (довгострокова й короткострокові), кредиторська заборгованість по товарних операціях.</p>	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль у діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності?</p>
14	Ковальчук М.І., 2005 р.	<p>Виділяє:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) власний оборотний капітал; 2) власні обігові кошти (робочий капітал або функціонує капітал). 	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників.</p>
15	Строченко Н.І., 2006 р.	<p>Не виділяє показники як абсолютні показники фінансової стійкості, а вказує на показники фінансового стану, а саме аналіз джерел формування оборотного капіталу: — наявність власних джерел формування оборотного капіталу; — наявність робочого капіталу для формування запасів; — загальна величина джерел формування запасів і затрат.</p>	<p>Не виділяє показники як абсолютні показники фінансової стійкості, а вказує на показники фінансового стану, а саме аналіз джерел формування оборотного капіталу. Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль діяльності належить саме запасам.</p>

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
		<p><i>Три показника забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) надлишок (нестача) власних джерел формування запасів і затрат 2) надлишок (нестача) робочого капіталу 3) надлишок (нестача) загальних джерел фінансування запасів і затрат. 	<p>А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності? Застаріла термінологія — запаси і затрати.</p>
16	Тарасенко Н.В., 2006 р.	<p><i>Виділяють один абсолютний показник фінансової стійкості — наявність власних оборотних коштів, або власний оборотний капітал. До абсолютних показників, які характеризують фінансову стійкість підприємства, відомі економісти А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін, Г.С. Савицька відносять як найбільш узагальнюючий показник фінансової стійкості залишок або нестачу джерел коштів для формування запасів і затрат. Цей показник отримують у вигляді різниці розміру джерел коштів і розміру запасів і витрат</i></p>	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль у діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності? Застаріла термінологія — запаси і затрати.</p>
17	МакКензі Венді, 2003 р.; 2006 р.	<p>Позитивний показник чистої вартості.</p> <p>Позитивний чистий капітал.</p>	<p>Назви показників різні, а сутність і методика їх визначення однакова. Але і в першому, і в другому варіанті вказується, що це чисті активи.</p>

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
18	Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.	<p>Показник фінансової стійкості — вартість чистих активів.</p> <p>Виділяють наступні показники платоспроможності та ліквідності:</p> <p>— абсолютний показник — величина власних оборотних коштів.</p> <p><i>У питанні про аналіз платоспроможності та ліквідності розглядаються такі абсолютні показники та чотири типи фінансової стійкості.</i></p> <p>1) власні оборотні кошти;</p> <p>2) нормальні джерела формування запасів.</p>	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників.</p> <p>Віднесення до показників платоспроможності та ліквідності двох показників:</p> <p>1) власні оборотні кошти;</p> <p>2) нормальні джерела формування запасів, які є показниками фінансової стійкості. Вживання поняття «чисті активи». Методика розрахунку відрізняється від методики розрахунку чистих активів у попереднього автора — американського вченого МакКензі Венді.</p> <p>Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль у діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності?</p>
19	<p>Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121,</p>	<p>Вказується на показник чистий оборотний капітал, але виділяється в складі показників ліквідності.</p> <p>Чистий оборотний капітал розраховується як різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями (ф. 1 (ряд. 260 – ряд.620) (>0 та збільшення).</p>	<p>Варто звернути увагу, що даний показник відноситься до показників ліквідності.</p>

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
	<p>Зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств і підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99.</p>		
20	<p>Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман 2008 р. (США)</p> <p>Єфімова О.В., 2009 р.</p> <p>Шеремет А.Д., 2009 р., 2010 р., Негашев Є.В., 2010 р.; Кір'янова З.В., Сєдова О.І., 2011 р.;</p>	<p>Показник короткострокової ліквідності: чисті активи (активи — короткострокові зобов'язання) = оборотні активи.</p> <p>Показник джерел фінансування компанії: чисті активи: активи — зобов'язання.</p> <p>Показник чистих активів співпадає з реальним власним капіталом.</p>	<p>Це просто визначення величини активів, які фінансуються за рахунок перманентного капіталу. А оборотні активи — загальні активи мінус необоротні активи та ВМП По суті це є власний капітал.</p>

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
	Базилінська О.Я., 2009 р.	<p>Виділяє як показники джерел формування капіталу підприємства.</p> <p>Капіталізовані джерела мають ще назву чисті активи.</p> <p>Капіталізовані джерела = ВК + ДЗ = ВК + РНВП + ДЗ + ДМП понад 12 міс.</p> <p>Чисті активи = Активи – Поточні зобов'язання = Активи – ПЗ – ДМП до 12 міс.</p> <p>Капіталізовані джерела = Чисті активи.</p> <p>Робочий капітал = ОА + ВМП до 12 міс. – ПЗ – ДМП до 12 міс = Власні оборотні кошти</p>	<p>Базилінська О.Я. вказує, що частина оборотного капіталу, яка сформована на постійній основі, тобто за рахунок капіталізованих джерел, називається робочим капіталом (власні оборотні кошти). Проте не власні оборотні кошти, а постійні оборотні кошти, оскільки капіталізовані джерела — це не тільки власний капітал, а ще й довгостроковий позиковий, тобто перманентний, довготривалий або ж постійний капітал. Адаже автор сам собі суперечить, оскільки вказує, що вони сформовані на постійній, але не на власній основі.</p> <p>Назви та методики розрахунку показників, їх належність до ліквідності чи фінансової незалежності, джерел фінансування та ін.</p>
21	Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.; Іонова О.Ф., Селезньова Н.М. 2009 р.;	<p>Три абсолютні показники наявності власних оборотних коштів залежно від ступеня охоплення можливих джерел формування запасів та отримані показники порівнюються з фактичною наявністю запасів (три варіанти надлишку (нестачі) джерел фінансування запасів) (див. дод. В).</p>	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку російських вчених.</p> <p>Показник забезпеченості джерелами фінансування не всіх оборотних активів, а саме виробничих запасів чи просто запасів — з чим не можна</p>

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
	Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р. ; Пласкова Н.С., 2010 р. ; Черненко А.Ф., Башарина А.Б., 2010 р. ; Пожидаєва Т.О, 2010 р. ; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.		погодитися, оскільки такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль у діяльності належить саме виробничим запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності?
22	Шеремет А.Д., 2009 р.	Показник чистих активів збігається з реальним власним капіталом. Різниця реального власного капіталу та статутного капіталу. Узагальнюючим показником фінансової стійкості є надлишок або нестача джерел для формування запасів як різниця величини джерел коштів та величини запасів. Абсолютні показники наявності джерел формування запасів: 1) наявність власних оборотних коштів; 2) загальна величина головних джерел формування запасів та 1) надлишок (нестача) власних оборотних коштів; 2) надлишок (нестача) загальної величини головних джерел формування запасів.	Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль у діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності?

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
23	Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.; Кірьянова З.В., Седова О.І., 2011 р.;	<p>Чисті активи збігаються для АТ з показником реального власного капіталу.</p> <p>Різниця реального власного капіталу та статутного капіталу є головним вихідним показником стійкості фінансового стану підприємства.</p> <p>Узагальнюючим показником фінансової стійкості є надлишок або нестача джерел для формування запасів як різниця величини джерел коштів і величини запасів.</p> <p>Абсолютні показники наявності джерел формування запасів: — наявність власних оборотних коштів; — наявність довгострокових джерел формування запасів; — загальна величина головних джерел формування запасів.</p> <p>Показники забезпеченості запасів джерелами їх формування: — надлишок або нестача власних оборотних коштів для формування запасів; — надлишок або нестача довгострокових джерел формування запасів для формування запасів; — надлишок або нестача загальної величини головних джерел формування запасів для формування запасів.</p>	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. Відрізняється думка від попередніх видань (дод. В).</p> <p>Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль в діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності?</p>
24	Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.;	<p>До абсолютних показників для оцінювання фінансової стійкості організації відноситься загальна величина запасів і затрат.</p> <p>Для характеристики джерел формування запасів і затрат використовуються кілька показників, які відображають різні види джерел:</p> <p>1) наявність власних оборотних коштів (Ряд. 490 «Капітал і резерви» – Ряд. 190 «Необоротні активи»);</p>	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників.</p> <p>Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль у діяльності належить саме запасам.</p>

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
	<p>Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.</p> <p>Черненко А.Ф., Башарина А.Б., 2010 р.</p>	<p>2) наявність власних і довгострокових позикових коштів формування запасів і затрат, або функціонуючий капітал (Ряд. 490 «Капітал і резерви» + Ряд. 590 «Довгострокові зобов'язання» – Ряд. 190 «Необоротні активи»);</p> <p>3) загальна величина головних джерел формування запасів і затрат (Ряд. 490 «Капітал і резерви» + Ряд. 590 «Довгострокові зобов'язання» + Ряд. 610 «Позики й кредити» – Ряд. 190 «Необоротні активи»).</p> <p>Виділяють складову — короткострокові кредити та позикові кошти без прострочених позик (підсумок розд. V «Короткострокові зобов'язання»).</p> <p>Трьом показникам наявності джерел формування запасів і затрат відповідають три показники забезпеченості запасів і затрат джерелами формування:</p> <p>1) надлишок або нестача власних оборотних коштів: $F_c = BOK - 33$;</p> <p>2) надлишок або нестача власних та довгострокових позикових джерел: $F_m = KF - 33$;</p> <p>3) надлишок або нестача загальної величини головних джерел: $F_o = VI - 33$.</p> <p>Виділяють як джерела формування запасів і достатність цих трьох джерел для формування запасів.</p>	<p>А для тих підприємств, у яких немає в силу специфіки діяльності, тоді як?</p> <p>Застаріла термінологія — запаси і затрати.</p> <p>Думка Литневої Н.О., Парушиної Н.В., Кишимової Є.О. стосовно третьої складової — короткострокові кредити та позикові кошти без прострочених позик (підсумок 5 розд. «Короткострокові зобов'язання»)</p>

№ з/п	Автори	Групи абсолютних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання
25	Лишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.	<p>Власний оборотний капітал — частина власного капіталу, вкладена в оборотні активи, тобто власне джерело фінансування оборотних активів (с. 39).</p> <p>Два способи розрахунку ВОК залежно від того, які пасиви вважаються джерелами фінансування оборотних активів комерційної організації:</p> <p>1) джерела фінансування оборотних активів — власний капітал, ДЗ та короткострокові зобов'язання (КЗ): $ВОК = ОА - КЗ - ДЗ = ВК - НА$ (необоротні активи);</p> <p>2) джерела фінансування оборотних активів – власний капітал і короткострокові зобов'язання (КЗ): $ВОК = ОА - КЗ = ВК + ДЗ - НА$ (необоротні активи).</p> <p>Абсолютні показники оцінювання фінансової стійкості, в якості яких використовуються показники, що характеризують ступінь забезпеченості запасів джерелами фінансування:</p> <p>1) надлишок (нестача) власних джерел фінансування: $(ВК - НА) - Запаси$</p> <p>2) надлишок (нестача) власних і довгострокових позикових джерел фінансування запасів: $(ВК + ДКЗ(довгострокові кредити та позики) - НА) - Запаси$</p> <p>3. надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: $(ВК + ДКЗ(довгострокові кредити та позики) + ККЗ(короткострокові кредити та позики) - НА) - Запаси$.</p>	<p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників.</p> <p>Такий підхід буде корисним тільки для тих суб'єктів господарювання, у яких головна роль у діяльності належить саме запасам. А як бути тим підприємствам, які не мають запасів через специфіку діяльності?</p>

Практично всі вітчизняні та іноземні науковці у фінансовому аналізі та фінансовому менеджменті виділяють такий показник, як наявність власних оборотних коштів. Але одні автори відносять його до складу абсолютних показників фінансової стійкості, інші — до складу показників платоспроможності та ліквідності (дод. В). Більше того, одні з них по-різному його називають, але однаково визначають, або однаково називають, але використовують різну методику розрахунку. Сьогодні це питання залишається відкритим.

Але перед тим, як розглянути групування поглядів учених-аналітиків щодо показника наявності власних оборотних коштів, варто звернути увагу на останні тенденції світового досвіду в аналізі фінансової стійкості.

Так, американський учений Венді МакКензі починає дослідження довго- та середньострокової платоспроможності, тобто чи в змозі компанія виконати свої довгострокові зобов'язання (у вітчизняному розумінні, по суті аналіз фінансової стійкості), з визначення **позитивного чистого капіталу** (у 2003 р. вживає термін «**показник чистої вартості**») як різницю між усіма активами та всіма зобов'язаннями. Автор називає також цю величину чистими активами, які дорівнюють капіталу та резервам [239, с. 155—156, 238, с. 268—269].

Передусім про мінімальні умови фінансової стійкості може свідчити наявність позитивної величини тих активів, які фінансуються або сформовані за рахунок суто власного капіталу або позитивної величини власного капіталу в загальному капіталі суб'єкта господарювання. Часто зустрічаються такі господарські формування, у яких дана умова не дотримується і позиковий капітал не просто перевищує власний капітал, а превалює і є головним, за рахунок чого отримується позитивне значення валюти балансу, незважаючи на від'ємне значення величини власного капіталу через непокриті збитки, хоча при цьому суб'єкт господарювання може бути прибутковим за результатами звітних періодів. Подібна ситуація виникає тоді, коли величини чистого прибутку за результатами поточного та попереднього звітних періодів, отриманого суб'єктами господарювання, недостатньо для покриття суми понесених перед цим збитків. Тому спостерігається така картина: суб'єкт економіки — прибутковий, але не має позитивного, як кажуть «чистого», капіталу, не має позитивних «чистих» активів і не є фінансово стійким.

Відомі російські вчені даний показник виділяють як чисті активи О. В. Єфімова (2009 р.) [85, с. 126], А. Д. Шеремет

(2009 р., 2010 р.) та Є. В. Негашев (2010 р.) [339, с. 292; 348, с. 135]. З. В. Кір'янова, О. І. Сєдова (2011 р.) [113, с. 161—162] — як чисті активи або як реальний власний капітал.

Таким чином, ураховуючи практику зарубіжних країн щодо визначення показника позитивного чистого капіталу (позитивної чистої вартості), або ще можна сказати як наявності чистих активів і його результативної інформації, яку він несе, **доцільно ввести даний показник до складу абсолютних глобальних і головних показників фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі та до складу абсолютних головних показників фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі. Проте пропонується назвати його як позитивний власний капітал** (але не «чистий» капітал, бо «грязний» капітал не був) **(ПВК) у зовнішньому фінансовому аналізі та позитивні власні джерела фінансування (ПВДФ) у внутрішньому фінансовому аналізі.**

Методика розрахунку показника:

— у зовнішньому фінансовому аналізі: різниця між загальними активами (ЗА) та загальними зобов'язаннями (ЗЗ):

$$\text{ПВК} = \text{ЗА} - \text{ЗЗ},$$

тобто

ПВК = Валюта балансу – (Розд. II «Забезпечення наступних витрат та платежів» + Розд. III «Довгострокові зобов'язання» + Розд. IV «Поточні зобов'язання» + Розд. V «Доходи майбутніх періодів»);

— у внутрішньому фінансовому аналізі: різниця між загальними ресурсами (ЗР) та загальними зобов'язаннями (ЗЗ):

$$\text{ПВДФ} = \text{ЗР} - \text{ЗЗ},$$

тобто

ПВДФ = (Алгебраїчна сума по рах. класу 1 «Необоротні активи» + Сума по рах. класу 2 «Запаси» + Алгебраїчна сума по рах. класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи») – Сума по рах. 47, 48, 49 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» + Сума по рах. класу 5 «Довгострокові зобов'язання» + Сума по рах. класу 6 «Поточні зобов'язання»).

Слід розглянути групування поглядів учених-аналітиків щодо показника наявності власних оборотних коштів (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО НАЯВНОСТІ ВЛАСНИХ ОБОРОТНИХ КОШТІВ
ЯК ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
(ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ ТА МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ)**

№ з/п	Застосовувані назви та методика розрахунку	Автори
1	<p><i>Власні оборотні кошти:</i> 1) різниця між необоротними активами та 1 і 2 розділами пасиву (перманентний капітал); 2) різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями</p>	Савицька Г.В., 2000 р.
2	<p>1. Власні оборотні кошти (ВОК) = ВК – НА. 2. Загальноприйнято власні оборотні кошти (ВОК) або робочий капітал, капітал, що функціонує: ОА – ПЗ, або ВК + ДЗ – НА.</p>	Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.
3	<p><i>Показник чистих мобільних засобів</i> = ОА – Короткотермінова заборгованість, тобто ОА + ВМП – ПЗ Вказують на лишок (нестачу) власних оборотних засобів як ВОК і прирівнюють показник чистих мобільних засобів до власних оборотних засобів</p>	Іващенко В.І., Болюх М.А., 2001 р.
4	<p>Наявність власних оборотних коштів (ВОК) визначається за формулою ВОК = ВК – НА.</p>	Бочаров В.В., 2002 р.; Костирко Р.О., 2007 р.; Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.
5	Робочий капітал = ВК – НА	Абрютіна М.С., 2002 р.
6	<p>У складі показників ліквідності та платоспроможності: 1) наявність власних оборотних коштів: ВОК = ВК – НА, тільки у разі відсутності ДЗ, тобто ВОК = ВК + ДЗ – НА 2) чисті оборотні активи: ЧОА = ОА – ПЗ.</p>	Єфімова О.В., 2002 р.

№ з/п	Застосовувані назви та методика розрахунку	Автори
	<p>У складі показників поточної платоспроможності та ліквідності:</p> <p>1) власні оборотні кошти (у розрахунках відносних показників): $ВОК = ВК - НА$, тільки у разі відсутності ДЗ, тобто $ВОК = ВК + ДЗ - НА$;</p> <p>2) чисті оборотні активи: $ЧОА = ОА - ПЗ$.</p>	2010 р.
7	<p>Наявність власних оборотних коштів: $ВОК = ВК + ЗНВП - НА$.</p>	Павловська О.В., 2002 р.
8	<p>Власні оборотні активи або робочий капітал $ВОК (або РК) = ОА - ПЗ$.</p>	Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.
9	<p>Два способи розрахунку наявності власних оборотних коштів: 1-й спосіб: $ВОК = ВК + ЗНВП + ДЗ - НА$; 2-й спосіб: $ВОК = ОА - ПЗ$.</p>	Меє В.О., 2003 р.
10	<p>— чисті оборотні активи як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями; — власні оборотні кошти (ВОК) як різниця між власним капіталом і необоротними активами.</p>	Гіляровська Л.Т., 2003 р.
11	<p>Наявність власних оборотних коштів (НВОК): $НВОК = ОА - ПЗ$</p> <p>Додає, що наявність власних оборотних коштів характеризує чистий оборотний капітал.</p>	Лахтіонова Л.А., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.
12	<p>Наявність власних оборотних засобів: джерела власних засобів – основні засоби</p>	Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.
13	<p>Власний оборотний капітал (ВОК) можна визначити за такою формулою: $ВОК = П1 + П2 + П3 - А1$, де П1, П2, П3 — підсумки I, II, III розділів пасиву балансу; А1 — підсумок I розділу активу балансу. Таким чином, $ВО = (ВК + ЗНВП + ДЗ) - НА$.</p>	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.

№ з/п	Застосовувані назви та методика розрахунку	Автори
14	<p>Власний оборотний капітал — це різниця між:</p> <p>1) загальною сумою власного капіталу і довгострокових зобов'язань та сумою необоротних активів та витрат майбутніх періодів, тобто</p> $\text{ВОК} = (\text{ВК} + \text{ДЗ}) - (\text{НА} + \text{ВМП});$ <p>2) поточними активами та поточними зобов'язаннями, тобто:</p> $\text{ВОК} = \text{ОА} - \text{ПЗ}.$ <p>Власний оборотний капітал: $\text{ВОК} = \text{ВК} + \text{ЗНВП} + \text{ДЗ} - \text{НА} - \text{ВМП},$ або $\text{ВОК} = \text{ОА} - \text{ПЗ}.$</p>	<p>Савицька Г.В., 2005 р.</p> <p>Магопечь О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.</p>
15	<p>Наявність власного оборотного капіталу ($K_{\text{во}}$), яку визначають як різницю власного капіталу ($K_{\text{в}}$) та суми необоротних активів (НА):</p> $K_{\text{во}} = K_{\text{в}} - \text{НА},$ <p>тобто</p> $K_{\text{во}} = \text{ВК} - \text{НА}.$	<p>Мних Є.В., 2005 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.</p>
16	<p>У визначенні типів фінансової стійкості вказується на власний оборотний капітал, але не розкривається сутність. У платоспроможності вказується на чистий робочий капітал:</p> $(\text{ОА} + \text{ВМП}) - (\text{ПЗ} + \text{ДМП})$	<p>Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.</p>
17	<p>Виділяють тільки два абсолютні показники: — власні оборотні кошти як різницю між власним капіталом та необоротними активами; — робочий (оборотний) капітал як різницю між сумою власного капіталу та довгострокових зобов'язань і необоротними активами.</p>	<p>Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.</p>
18	<p>Наявність власних оборотних коштів ($K_{\text{влок}}$): Перший спосіб: $K_{\text{влок}} = \text{ВК} - \text{НА};$ Другий спосіб: $(\text{ОА} + \text{ВМП}) - (\text{ЗНВП} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ДМП}).$</p>	<p>Фролова Т.О., 2005 р.</p>

№ з/п	Застосовувані назви та методика розрахунку	Автори
19	<p>За абсолютний показник фінансової стійкості приймають наявність власних оборотних коштів: $НВОК = ОА - ПЗ$.</p> <p>Для характеристики джерел формування матеріальних оборотних коштів (запасів):</p> <p>1. Власні оборотні кошти ($K_{\text{влок}}$) $ВК - НА$,</p> <p>або $(ОА + ВМП) - (ЗПВП + ДЗ + ПЗ + ДМП)$.</p>	Білик М.Д., 2005 р.
20	<p>Виділяє власний оборотний капітал: $ВOK = ОА - ПЗ$ (с. 333).</p> <p>Власні обігові кошти (робочий капітал або функціонуючий капітал): $ВК + ДЗ - НА$,</p> <p>або $ОА - ПЗ$.</p>	Ковальчук М.І., 2005 р.
21	<p>Наявність власних оборотних засобів ($ОЗ_{\text{вл}}$): $ОЗ_{\text{вл}} = ВК - НА$</p>	Горбатов М.І., 2005 р.
22	<p>Наявність власних оборотних коштів ($Ес$), яку визначають як різницю власного капіталу ($Дс$) та суми необоротних активів ($НА$):</p> <p>$Ес = Дв - НА$,</p> <p>тобто $Ес = ВК - НА$.</p>	Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., 2005 р.; Салига С.Я., Дацій Н.В., Корещька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.
23	<p>Виділяють власні обігові засоби ($ВОЗ$): $ВОЗ = (ОА + ДМП) - (ПЗ + ВМП)$.</p>	Шилов В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.
24	<p>Робочий капітал: методика розрахунку: — знизу «балансу»: $РК = ОА + ВМП - ПЗ$ або зверху «балансу»: $РК = ВК + ЗНВП - НА$;</p> <p>— наявність власних джерел формування оборотного капіталу: $(ВК + ЗНВП) - НА$ (за виключенням довгострокової дебіторської заборгованості та відстрочених податкових активів);</p> <p>— наявність робочого капіталу для формування запасів: $(ВК + ЗНВП) - НА$ (за виключенням довгострокової дебіторської заборгованості та відстрочених податкових активів) + ДЗ.</p>	Строченко Н.І., 2005 р.

№ з/п	Застосовувані назви та методика розрахунку	Автори
25	Наявність власних оборотних коштів або власний оборотний капітал, який обчислюють: — ПА (розд. II та III активу балансу) – ПЗ; — загальна сума власного капіталу (розд. I та III пасиву балансу) – НА.	Тарасенко Н.В., 2006 р.
26	Власні джерела формування запасів (Дв): $\text{Дв} = \text{ВК} - \text{НА}$	Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.
27	Основним абсолютним показником є величина робочого капіталу	Шморгун Н.П., Головко І.В., 2006 р.
28	Показник фінансової стійкості — вартість чистих активів: (необоротні активи + оборотні активи (ПДВ + заборгованість засновників по внесенням у статутний капітал + власні акції, викуплені в акціонерів)) – (цільове фінансування та надходження + довгострокові пасиви + (короткострокові пасиви – доходи майбутніх періодів – фонди споживання)) Виділяють наступні показники платоспроможності та ліквідності: — абсолютний показник — величина власних оборотних коштів як різниця між оборотними активами та короткостроковими пасивами — розраховується і в західній обліково-аналітичній практиці: $\text{ВОК} = \text{ОА} - \text{ПЗ}.$ У питанні про аналіз платоспроможності та ліквідності розглядаються такі абсолютні показники та чотири типи фінансової стійкості. Власні оборотні кошти: $\text{ВОК} = \text{ОА} - \text{ПЗ},$ або $\text{ВОК} = \text{Довгострокові джерела фінансування} - \text{НА}.$	Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.
29	Наявність власних оборотних коштів (Ес): $\text{Ес} = \text{ВК} - \text{величина основних засобів і вкладень}$	Дєєва Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.
30	Наявність власних оборотних засобів визначається за формулою: $\text{ВК} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП} - \text{НА}.$	Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.

№ з/п	Застосовувані назви та методика розрахунку	Автори
31	Забезпеченість робочим капіталом (розраховується як різниця між величиною оборотних активів і поточних зобов'язань).	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.
32	Власні оборотні засоби (різниця між оборотними активами підприємства та його короткостроковими зобов'язаннями) Застосовується також назва — власні оборотні активи і визначається: Ряд. 380 – Ряд. 080 або (Ряд. 260 + Ряд. 270) – (Ряд. 430 + Ряд. 480 + Ряд. 620 + Ряд. 630) У тексті вживається назва і показник — функціонуючий капітал: Ряд. 260 – Ряд. 620. <i>Тобто в самих Методичних рекомендаціях немає чіткої термінології.</i>	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 року № 81
33	Чистий оборотний капітал , але виділяється в складі показників ліквідності. Чистий оборотний капітал розраховується як різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями (Ф. 1 (Ряд. 260 – Ряд.620) (>0 та збільшення).	Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121., зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312 ; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99.

№ з/п	Застосовувані назви та методика розрахунку	Автори
34	Робочий капітал (власні оборотні кошти) Робочий капітал = = ОА + ВМП до 12 міс. – ПЗ – ДМП до 12 міс = = Власні оборотні кошти.	Базилінська О.Я., 2009 р.
35	У п. 11.5. «Аналіз фінансового стану за абсолютними показниками бухгалтерського балансу» дає такий абсолютний показник: Наявність власних оборотних коштів (Власні джерела + Довгострокові позикові кошти) – – основні засоби і вкладення (розд. I АБ).	Шеремет А.Д., 2009 р.
36	У п. 9. 5 «Аналіз ліквідності та платоспроможності»: для оцінювання фінансової стійкості даються такі показники: — власний оборотний капітал: (ВК + ДЗ) – НА; — чисті оборотні активи: ОА – ПЗ.	Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.
37	Величина власних оборотних коштів: Капітал + Резерви – Необоротні активи.	Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.
38	Власні оборотні кошти: ВОК = ВК + ДЗ + ДМП – НА.	Пласкова Н.С., 2010 р.
39	Власний оборотний капітал або чисті оборотні активи: (ВК + ДЗ) – НА як показник фінансової незалежності та стійкості.	Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.
40	Власні оборотні кошти: ВОК = ВК – НА.	Черненко А.Ф., Башарина А.Б., 2010 р.
41	Власний оборотний капітал (ВОК). Найбільш поширеними є два варіанти: 1) ВОК = ВК – НА; 2) ВОК = ОА – КЗ (короткострокові З).	Пожидаєва Т.О., 2010 р.
42	Наявність власних оборотних коштів (НВОК): Реальний власний капітал (ВК) – Необоротні активи (НА) – Довгострокова дебіторська заборгованість.	Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.; Кір'янова З.В., Седова О.І., 2011 р.
43	Власні оборотні кошти: ВОК = (ВК + ДЗ) – НА.	Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.

№ з/п	Застосовувані назви та методика розрахунку	Автори
44	<p>Але як показник платоспроможності та ліквідності: величина власних оборотних коштів: — різниця між оборотними активами та короткостроковими пасивами; — «робочий капітал», «функціонуючий капітал», «чистий оборотний капітал».</p>	Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.
45	<p>Власний оборотний капітал — частина власного капіталу, вкладена в оборотні активи, тобто власне джерело фінансування оборотних активів. Два способи розрахунку ВОК залежно від того, які пасиви вважаються джерелами фінансування оборотних активів комерційної організації: 1) джерела фінансування оборотних активів — власний капітал, ДЗ та короткострокові зобов'язання (КЗ): $ВОК = ОА - КЗ - ДЗ = ВК - НА$ (необоротні активи); 2) Джерела фінансування оборотних активів — власний капітал та короткострокові зобов'язання (КЗ): $ВОК = ОА - КЗ = ВК + ДЗ - НА$ (необоротні активи)</p>	Глишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.

Як видно з табл. 2.2, вчені-аналітики застосовують різні назви:

1) наявність власних оборотних коштів (Г.В. Савицька; В.В. Бочаров; Р.О. Костирко; О.В. Єфімова; О.В. Павловська; В.О. Мец; Л.А. Лахтіонова; О.О. Шеремет (додає, що характеризує чистий оборотний капітал); Т.О. Фролова; М.Д. Білик; Л.М. Чечевіцина, І.М. Чуев, С.Я. Салига, Н.В. Дацій, С.О. Корецька, Н.В. Нестеренко, К.С. Салига; Н.В. Тарасенко; В.В. Ковальов, О.М. Волкова; Н.М. Деєва, О.І. Дедіков, В.І. Бариленко, С.І. Кузнецов, Л.К. Плотникова, О.В. Кайро; А.Д. Шеремет, Є.В. Негашев; Б.М. Литвин, М.В. Стельмах; О.Г. Жуліна, Н.О. Іванова, Н.О. Литнєва, Н.В. Парушина, Є.О. Кишимова, З.В. Кір'янова, О.І. Седова);

2) власні оборотні кошти (К.В. Ізмайлова; Л.Т. Гіляровська; Т.Д. Костенко, Є.О. Підгора, В.С. Рижиков, В.А. Панков, А.А. Герасимов, В.В. Ровенська; М.Д. Білик; М.І. Ковальчук; В.В. Ковальов, О.М. Волкова, О.Я. Базилінська, М.П. Любушин, Н.Е. Бабічева, А.Ф. Черненко, А.Б. Башарина, Н.С. Пласкова);

3) робочий капітал (К.В. Ізмайлова (додає, що той капітал, що функціонує); М.С. Абрютіна; Ю.С. Цал-Цалко; Т.Д. Костенко, Є.О. Підгора, В.С. Рижиков, В.А. Панков, А.А. Герасимов, В.В. Ровенська (додають робочий (оборотний); М.І. Ковальчук (додає функціонуючий капітал); Н.П. Шморгун, І.В. Головка; Н.І. Строченко; О.Я. Базилінська (додає тотожно власні оборотні кошти); В.В. Ковальов, Віт. В. Ковальов (додають тотожно функціонуючий капітал, чистий оборотний капітал, величина власних оборотних коштів);

4) показник чистих мобільних засобів (В.І. Іващенко, М.А. Болюх);

5) власні оборотні засоби (В.І. Іващенко, М.А. Болюх; В.П. Шило, Н.І. Верхоглядова, С.Б. Ільїна, А.Г. Темченко, О.М. Брадул; Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81);

6) чисті оборотні активи (О.В. Єфімова; Л.Т. Гілярівська, М.В. Мельник, О.В. Герасимова; В.В. Бузирєв, І.П. Нужина);

7) власні оборотні активи (Ю.С. Цал-Цалко; **Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства**, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81);

8) наявність власних оборотних засобів (П.Ю. Буряк, М.В. Рymar, М.Т. Бець, Б.А. Карпінський, О.В. Майор, Л.І. Максимів, О.Я. Савчук, Н.В. Савчук; М.І. Горбаток; С.З. Мошенський, О.В. Олійник);

9) власний оборотний капітал (І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін, З.Ф. Петряєва, В.В. Москаленко; Г.В. Савицька; Ж.К. Нестеренко, А.В. Череп; М.І. Ковальчук; Н.В. Тарасенко, М.В. Мельник, О.Б. Герасимова, Т.О. Пожидаєва; О.А. Магопець, І.Г. Давидов, А.І. Сорокіна, Н.Ю. Головченко; Н.М. Ілишева, С.І. Крилов);

10) наявність власного оборотного капіталу (Є.В. Мних; Г.Г. Старостенко, Н.В. Мірко; В.О. Подольська, О.В. Яріш);

11) чистий робочий капітал (Ж.К. Нестеренко, А.В. Череп);

12) наявність власних джерел формування оборотного капіталу (Н.І. Строченко);

13) наявність робочого капіталу для формування запасів (Н.І. Строченко);

14) власні джерела формування запасів (Г.І. Кіндрацька, М.Г. Білик, А.Г. Загородній);

15) вартість чистих активів (В.В. Ковальов, О.М. Волкова);

16) власні оборотні засоби (паралельно власні оборотні активи, функціонуючий капітал) **(Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81);**

17) чистий оборотний капітал **(Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99; В.В. Ковальов, Віт. В. Ковальов);**

18) забезпеченість робочим капіталом **(Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.);**

19) функціонуючий капітал (М.І. Ковальчук, Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81; В.В. Ковальов, Віт. В. Ковальов);

20) величина власних оборотних коштів (О.Ф. Іонова, Н.М. Селезьова, В.В. Ковальов, Віт. В. Ковальов);

21) робочий (оборотний) капітал (Т.Д. Костенко, Є.О. Підгора, В.С. Рижиков, В.А. Панков, А.А. Герасимов, В.В. Ровенська);

22) власні оборотні активи **(Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81).**

Доцільно розглянути, як автори пропонують розраховувати наведені вище показники за окремими видами їх найменувань (табл. 2.3—2.21). Таблиця 2.3 — з назвою показника «наявність власних оборотних коштів», табл. 2.4 — з назвою показника «власні оборотні кошти», табл. 2.5 — з назвою показника «робочий капітал», табл. 2.6 — з назвою показника «чисті мобільні засоби», табл. 2.7 — з назвою показника «власні оборотні засоби», табл. 2.8 — з назвою показника «наявність власних оборотних засобів», табл. 2.9 — з назвою показника «чисті оборотні активи», табл. 2.10 — з назвою показника «власні оборотні активи», табл. 2.11 — з назвою показника «власний оборотний капітал», табл. 2.12 — з назвою показника «наявність власного оборотного капіталу», табл. 2.13 — з назвою показника «чистий робочий капітал», табл. 2.14 — з назвою показника «наявність робочого капіталу для формування запасів», табл. 2.15 — з назвою показника «наявність власних джерел формування оборотного капіталу», табл. 2.16 — з назвою показника «власні джерела формування запасів», табл. 2.17 — з назвою показника «вартість чистих активів», табл. 2.18 — з назвою показника «забезпеченість робочим капіталом», табл. 2.19 — з назвою показника «власні оборотні активи», табл. 2.20 — з назвою показника «функціонуючий капітал», табл. 2.21 — з назвою показника «забезпеченість робочим капіталом».

Таблиця 2.3

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ НАЯВНОСТІ
ВЛАСНИХ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ЯК ПОКАЗНИКА
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку наявності власних оборотних коштів (НВОК)	Дискусійні питання
1	Савицька Г.В., 2000 р; Лахтіонова Л.А., 2001 р., 2004 р.; Мец В.О., 2003 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.; Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.;	Різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями: $\text{НВОК} = \text{ОА} - \text{ПЗ},$ тобто: $\text{НВОК} = \text{II розд. АБ} - \text{IV розд. ПБ}$	Вимагає уточнення у зв'язку із запропонованими нами групами активів та пасивів, що викликано підвищенням ролі фінансового аналізу в прийнятті управлінських рішень в умовах розвитку ринкових відносин. За запропонованою побудовою та змістом балансу — це буде різниця між оборотними активами (як сума поточних (оборотних) матеріальних та поточних (оборотних) фінансових активів) і поточними зобов'язаннями.

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку наявності власних оборотних коштів (НВОК)	Дискусійні питання
	Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.	Називають як величина власних оборотних коштів	І пропонується назва — наявність постійних оборотних коштів. Цей показник необхідно розглядати в складі показників ліквідності суб'єкта господарювання (це виходить з пропозицій автора монографії щодо поняття «ліквідність суб'єкта господарювання» та абсолютного її показника — наявності постійних оборотних коштів (література автора з ліквідності)
2	Савицька Г.В., 2000 р.	Різниця між необоротними активами та розд. I та II пасиву (перманентний капітал), тобто: НВОК = НА – (ВК + ДЗ)	Даний розрахунок у разі наявності власного постійного капіталу завжди буде мати від'ємне значення, оскільки власного капіталу та довгострокових зобов'язань буде більше, ніж необоротних активів. Автор дає два варіанти розрахунку даного показника (див. п. 1 даної таблиці). Можна погодитися тільки з першим варіантом розрахунку.
3	Бочаров В.В., 2002 р.; Костирко Р.О., 2007 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Чечевіцина Л.М., Чуев І.М., 2005 р.; Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.	Різниця між власним капіталом і необоротними активами: $\text{НВОК} = \text{ВК} - \text{НА},$ тобто: $\text{НВОК} = \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ}.$	На особисту точку зору автора даної монографії, такий показник повинен мати назву «наявність власного оборотного капіталу», але за умови додаткового вирахування величини витрат майбутніх періодів.

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку наявності власних оборотних коштів (НВОК)	Дискусійні питання
4	Єфімова О.В., 2002 р.; Тарасенко Н.В., 2006 р.	Різниця між власним капіталом і необоротними активами: $\text{НВОК} = \text{ВК} - \text{НА}$ (тільки у разі відсутності ДЗ), інакше $\text{НВОК} = (\text{ВК} + \text{ДЗ}) - \text{НА},$ тобто $\text{НВОК} = (\text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ}) - \text{I розд. АБ}$	На особисту точку зору автора даної монографії, такий показник повинен мати назву «наявність власного оборотного капіталу», але за умови додаткового вирахування величини витрат майбутніх періодів і неврахування довгострокових зобов'язань. Хоча О.В. Єфімова поряд з даним показником дає другий показник — чисті оборотні активи: $\text{ЧОА} = \text{ОА} - \text{ПЗ}$, що по суті являє собою наявність власних оборотних коштів (див. зауваження до п. 1 даної таблиці).
5	Павловська О.В., 2002 р.	Різниця між сумою власного капіталу, забезпеченнями наступних витрат і платежів та необоротними активами: $\text{НВОК} = \text{ВК} + \text{ЗНВП} - \text{НА},$ тобто $\text{НВОК} = (\text{I розд. ПБ} + \text{II розд. ПБ}) - \text{I розд. АБ}.$	На особисту точку зору автора даної монографії, такий показник повинен мати назву — наявність власного оборотного капіталу, але за додатковим вирахуванням величини витрат майбутніх періодів та неврахуванням забезпечень наступних витрат і платежів, що не відноситься безпосередньо до власного капіталу суб'єктів господарювання.
6	Меєц В.О., 2003 р.	Різниця між сумою власного капіталу, забезпеченнями наступних витрат і платежів, довгостроковими зобов'язаннями та необоротними активами: $\text{НВОК} = \text{ВК} + \text{ЗНВП} + \text{ДЗ} - \text{НА},$ тобто: $\text{НВОК} = (\text{I розд. ПБ} + \text{II розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ}) - \text{I розд. АБ}.$	На особисту точку зору автора даної монографії, такий показник повинен мати назву «наявність власного оборотного капіталу», але за умови додаткового вирахування величини витрат майбутніх періодів та неврахування забезпечень наступних витрат і платежів, довгострокових зобов'язань. Хоча автор дає два варіанти розрахунку даного показника (див. п.1 даної таблиці).

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку наявності власних оборотних коштів (НВОК)	Дискусійні питання
7	Фролова Т.О., 2005 р.	Різниця між сумою оборотних активів і витратами майбутніх періодів і сумою забезпечень наступних витрат і платежів, довгострокових зобов'язань, поточних зобов'язань, доходів майбутніх періодів: $\text{НВОК} = (\text{ОА} + \text{ВМП}) - (\text{ЗНВП} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ДМП}),$ тобто: $\text{НВОК} = (\text{II розд. АБ} + \text{III розд. АБ}) - (\text{II розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} + \text{V розд. ПБ})$	На особисту точку зору автора даної монографії, у даному розрахунку необхідно залишити різницю тільки між оборотними активами (2 розд. активу балансу) та поточними зобов'язаннями (4 розд. пасиву балансу). Для суб'єктів ринкової економіки важливо знати величину оборотних активів, за рахунок яких можна покрити величину довгострокових зобов'язань і зобов'язань перед власниками, акціонерами та ін., тобто певну величину перманентного капіталу. Автор дає два варіанти розрахунку даного показника (див. зауваження до п. 1 та п. 3 даної таблиці).
8	Тарасенко Н.В., 2006 р.	Різниця між поточними активами та поточними зобов'язаннями: $\text{НВОК} = \text{ПА} - \text{ПЗ},$ тобто: $\text{НВОК} = (\text{II розд. АБ} + \text{III розд. АБ}) - \text{IV розд. ПБ}$	На особисту точку зору автора даної монографії, необхідно не враховувати витрати майбутніх періодів, бо невідомо, чи вони всі поточні (оборотні) вони чи ні, тобто тільки певна їх величина. Автор дає два варіанти розрахунку даного показника (див. зауваження до п. 1 та п. 4 даної таблиці).
9	Деєва Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.	Різниця між власним капіталом та величина основних засобів і вкладень: $\text{НВОК} = \text{I розд. ПБ} - \text{Вартість основних засобів і вкладень}$	Не зовсім зрозуміло, про які вкладення йдеться.
10	Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.; Кір'янова З.В., Седова О.І., 2011 р.	Реальний власний капітал (ВК) – необоротні активи (НА) – довгострокова дебіторська заборгованість	Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної таблиці.

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку наявності власних оборотних коштів (НВОК)	Дискусійні питання
11	Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.	Вказують як величина власних оборотних коштів: Капітал + резерви – – необоротні активи	Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної таблиці.
12	Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.	Ряд. 490 «Капітал і резерви» – Ряд. 190 «Необоротні активи»	Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної таблиці.

Таблиця 2.4

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ
ВЛАСНИХ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ЯК ПОКАЗНИКА
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку власних оборотних коштів (ВОК)	Дискусійні питання
1	Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.	Різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями: $\text{ВОК} = \text{ОА} - \text{ПЗ},$ тобто: $\text{ВОК} = \text{II розд. АБ} - \text{IV розд. ПБ}$	Ковальов В.В., Волкова О.М. в питанні про аналіз платоспроможності та ліквідності розглядають абсолютний показник — власні оборотні кошти та чотири типи фінансової стійкості. Вимагає уточнення у зв'язку із запропонованими нами групами активів та пасивів, що викликано підвищенням ролі фінансового аналізу в прийнятті управлінських рішень в умовах розвитку ринкових відносин. За запропованою структурою балансу — це буде різниця між оборотними активами (як сума поточних (оборотних) матеріальних і поточних (оборотних) фінансових активів) та поточними зобов'язаннями. І пропонується назва «наявність постійних оборотних коштів».

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку власних оборотних коштів (ВОК)	Дискусійні питання
			Цей показник слід розглядати в складі показників ліквідності суб'єкта господарювання (це виходить з пропозицій автора монографії щодо поняття «ліквідність суб'єкта господарювання» та її абсолютного показника — наявності постійних оборотних коштів (література автора з ліквідності).
2	Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Ковальчук М.І., 2005 р. Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.; Єфімова О.Є., 2010 р.	Різниця між сумою власного капіталу, довгострокових зобов'язань і необоротними активами: $\text{ВОК} = (\text{ВК} + \text{ДЗ}) - \text{НА},$ тобто $\text{ВОК} = (\text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ}) - \text{I розд. АБ}$	Ковальов В.В., Волкова О.М. у питанні про аналіз платоспроможності та ліквідності розглядають абсолютний показник — власні оборотні кошти та чотири типи фінансової стійкості. На особисту точку зору автора даної монографії, такий показник повинен мати назву «наявність власного оборотного капіталу», але за умови додаткового вирахуванням величини витрат майбутніх періодів і неврахування довгострокових зобов'язань. Хоча М.І. Ковальчук, В.В. Ковальов, О.М. Волкова дають паралельно другий варіант розрахунку даного показника (див. п. 1 даної таблиці).
3	Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Гіляровська Л.Т., 2003 р.; Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Черненко А.Ф., Башарина А.Б., 2010 р.; Єфімова О.Є., 2010 р.	Різниця між власним капіталом і необоротними активами: $\text{ВОК} = \text{ВК} - \text{НА},$ тобто $\text{ВОК} = \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ}$	На особисту точку зору автора даної монографії, такий показник повинен мати назву «наявність власного оборотного капіталу», але за умови додаткового вирахування величини витрат майбутніх періодів. Хоча К.В. Ізмайлова дає паралельно інші два варіанти розрахунку даного показника (див. пп. 1 і 2 даної таблиці).

Закінчення табл. 2.4

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку власних оборотних коштів (ВОК)	Дискусійні питання
4	Білик М.Д., 2005 р.	<p>Різниця між сумою оборотних активів і витратами майбутніх періодів і сумою забезпечень наступних витрат і платежів, довгострокових зобов'язань, поточних зобов'язань, доходів майбутніх періодів:</p> $\text{ВОК} = (\text{ОА} + \text{ВМП}) - (\text{ЗНВП} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ДМП}),$ <p>тобто</p> $\text{ВОК} = (\text{II розд. АБ} + \text{III розд. АБ}) - (\text{II розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} + \text{V розд. ПБ}).$	<p>На особисту точку зору автора даної монографії, у даному розрахунку треба залишити різницю тільки між оборотними активами запропонованої форми балансу (II розд. активу балансу) та поточними зобов'язаннями (IV розд. пасиву балансу). Для суб'єктів ринкової економіки важливо знати величину оборотних активів, за рахунок яких можна покрити величину довгострокових зобов'язань і зобов'язань перед власниками, акціонерами та ін., тобто певну величину перманентного капіталу. І пропонується назва «наявність постійних оборотних коштів».</p> <p>Цей показник необхідно розглядати в складі показників ліквідності суб'єкта господарювання (це виходить з пропозицій автора монографії щодо поняття «ліквідність суб'єкта господарювання» та абсолютного її показника — наявності постійних оборотних коштів) (література автора з ліквідності).</p> <p>Хоча М.Д. Білик дає паралельно інший варіант розрахунку даного показника (див. п. 3 даної таблиці). Автор розмежовує поняття «наявність власних оборотних коштів» та «власні оборотні кошти».</p>
5	Базилінська О.Я., 2009 р.	<p>Робочий капітал (власні оборотні кошти):</p> $\text{Робочий капітал} = \text{ОА} + \text{ВМП до 12 міс.} - \text{ПЗ} - \text{ДМП до 12 міс} = \text{Власні оборотні кошти.}$	<p>Такий розрахунок можна зробити тільки у внутрішньому фінансовому аналізі. Дискусійним питанням є включення до ОА ВМП та до ПЗ ДМП. Див. пропозицію до п. 1 табл. 2.3.</p>
6	Іонова О.Ф, Селезньова Н.М., 2009 р.	<p>Вказують як величина власних оборотних коштів:</p> $\text{Капітал} + \text{резерви} - \text{необоротні активи.}$	<p>Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної таблиці.</p>
7	Пласкова Н.С., 2010 р.	$\text{ВОК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ДМП} - \text{НА}$	<p>Див. пропозиції до п. 4 даної таблиці п. 1 табл. 2.3.</p>

Таблиця 2.5

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ
РОБОЧОГО КАПІТАЛУ ЯК ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку робочого капіталу (РК)	Дискусійні питання
1	Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віг. В., 2010 р.	Різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями: $РК = ОА - ПЗ,$ тобто: $РК = II \text{ розд. АБ} - IV \text{ розд. ПБ}$	<p>Вимагає уточнення у зв'язку із запропонованими групами активів і пасивів, що викликано підвищенням ролі фінансового аналізу в прийнятті управлінських рішень в умовах розвитку ринкових відносин.</p> <p>За запропованою структурою балансу — це буде різниця між оборотними активами (як сума поточних (оборотних) матеріальних і поточних (оборотних) фінансових активів) і поточними зобов'язаннями. І пропонується назва «наявність постійних оборотних коштів».</p> <p>Цей показник необхідно розглядати в складі показників ліквідності суб'єкта господарювання (це виходить з пропозицій автора монографії щодо поняття «ліквідність суб'єкта господарювання» та її абсолютного показника — наявності постійних оборотних коштів) (література автора з ліквідності).</p> <p>Але з урахуванням світового досвіду аналізу ліквідності в принципі можна паралельно в глобальному аналізі застосовувати і дану назву як робочий капітал, хоча автор особисто проти такої назви.</p>
2	Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.;	Різниця між сумою власного капіталу і довгострокових зобов'язань і необоротними активами: $РК = (ВК + ДЗ) - НА,$ тобто $РК = (I \text{ розд. ПБ} + III \text{ розд. ПБ}) - I \text{ розд. АБ}$	На особисту точку зору автора даної монографії, такий показник повинен мати назву «наявність власного оборотного капіталу», але за умови додаткового вирахування величини витрат майбутніх періодів і неврахування довгострокових зобов'язань.

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку робочого капіталу (РК)	Дискусійні питання
	Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.	Вказують як робочий (оборотний) капітал.	Ототожнюють поняття «робочий капітал» та «оборотний капітал», але це — різні речі. Оборотний капітал — це оборотні активи. Див. п. 1 даної таблиці.
3	Абрютіна М.С., 2002 р.	Різниця між власним капіталом та необоротними активами: $PK = BK - HA,$ Тобто $PK = I \text{ розд. ПБ} - I \text{ розд. АБ}$	На особисту точку зору автора даної монографії, такий показник повинен мати назву «наявність власного оборотного капіталу», але за умови додаткового врахування величини витрат майбутніх періодів. Див. п. 1 даної таблиці.
4	Строченко Н.І., 2005 р.	Знизу «балансу»: $PK = OA + BMB - PZ,$ або зверху «балансу» $PK = BK + ZHBP - HA.$	На особисту точку зору автора даної монографії, перший варіант показника являє собою наявність постійних оборотних коштів як показник ліквідності (див. п. 1 даної табл.), а другий — наявність власного оборотного капіталу за виключенням ЗНВП та без врахування ВМП.
5	Шморгун Н.П., Головка І.В., 2006 р.	Не вказують методику розрахунку.	Така думка не зрозуміла. Див. п. 1 даної таблиці.
6	Базилінська О.Я., 2009 р.	Робочий капітал (власні оборотні кошти): $\text{Робочий капітал} = OA + BMB \text{ до } 12 \text{ міс.} - PZ - DMK \text{ до } 12 \text{ міс.} = \text{Власні оборотні кошти.}$	Такий розрахунок можна зробити тільки у внутрішньому фінансовому аналізі. Дискусійним питанням є включення до ОА ВМП та до ПЗ ДМП. Див. пропозицію до п. 1 табл. 2.3.

**МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ
ЧИСТИХ МОБІЛЬНИХ ЗАСОБІВ ЯК ПОКАЗНИКА
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувана методик розрахунку чистих мобільних засобів (ЧМЗ)	Дискусійні питання
1	Івашенко В.І., Болух М.А., 2001 р.	<p>Різниця між оборотними активами та короткотерміновою заборгованістю, а саме: між сумою оборотних активів, витрат майбутніх періодів і поточними зобов'язаннями:</p> $\text{ЧМЗ} = (\text{ОА} + \text{ВМП}) - \text{ПЗ},$ <p>тобто:</p> $\text{ЧМЗ} = (\text{II розд. АБ} + \text{III розд. АБ}) - \text{IV розд. ПБ}.$	<p>На особисту точку зору автора даної монографії, немає потреби враховувати витрати майбутніх періодів за браком інформації доказовості, що всі вони є оборотними активами або оборотним капіталом.</p> <p>По суті це буде показник наявності власних оборотних коштів (самі автори наголошують на прирівненні до власних оборотних коштів), який пропонується назвати «наявність постійних оборотних коштів» і розраховувати як різницю між оборотними активами (сума поточних (оборотних) матеріальних і поточних (оборотних) фінансових активів) та поточними зобов'язаннями. Цей показник необхідно розглядати в складі показників ліквідності суб'єкта господарювання (це виходить з пропозицій автора монографії щодо поняття «ліквідність суб'єкта господарювання» та її абсолютного показника — наявності постійних оборотних коштів (література автора з ліквідності).</p> <p>З урахуванням світового досвіду такий показник називають чистий робочий капітал.</p>

Таблиця 2.7

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ
ВЛАСНИХ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ЯК ПОКАЗНИКА
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані методи розрахунку власних оборотних засобів (ВОЗ)	Дискусійні питання
1	Івашенко В.І., Болюх М.А., 2001 р.	<p>Різниця між оборотними активами та короткотерміною заборгованістю, а саме: між сумою оборотних активів, витрат майбутніх періодів і поточними зобов'язаннями:</p> $\text{ВОЗ} = (\text{ОА} + \text{ВМП}) - \text{ПЗ},$ <p>тобто</p> $\text{ВОЗ} = (\text{II розд. АБ} + \text{III розд. АБ}) - \text{IV розд. ПБ}$	<p>Вимагає уточнення назва та методика розрахунку даного показника. (не треба враховувати витрати майбутніх періодів, оскільки не всі вони можуть бути оборотними активами).</p> <p>По суті це буде показник наявності власних оборотних коштів, який пропонується назвати «наявність постійних оборотних коштів» і розраховувати як різницю між оборотними активами (сума поточних (оборотних) матеріальних і поточних (оборотних) фінансових активів) і поточними зобов'язаннями. Цей показник необхідно розглядати в складі показників ліквідності суб'єкта господарювання (це виходить з пропозицій автора монографії щодо поняття ліквідності суб'єкта господарювання та її абсолютного показника — наявності постійних оборотних коштів) (література автора з ліквідності).</p>

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку власних оборотних засобів (ВОЗ)	Дискусійні питання
2	Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.	<p>Різниця між сумою оборотними активами та доходів майбутніх періодів і своєю поточних зобов'язань і витрат майбутніх періодів:</p> $\text{ВОЗ} = (\text{ОА} + \text{ДМП}) - (\text{ПЗ} + \text{ВМП}),$ <p>тобто</p> $\text{ВОЗ} = (\text{II розд. АБ} + \text{V розд. ПБ}) - (\text{IV розд. ПБ} + \text{III розд. АБ})$	<p>Вважається, по-перше, що сталася помилка, оскільки за логікою в поданій авторами формулі необхідно поміняти місцями доходи та витрати майбутніх періодів;</p> <p>по-друге, даний показник по суті буде являти собою наявність постійних оборотних коштів за даною методикою розрахунку, але без урахування доходів та витрат майбутніх періодів.</p>
3	<p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затвержені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81</p>	<p>ВОЗ = різниця між оборотними активами підприємства та його короткостроковими зобов'язаннями.</p> <p>У тексті вживається назва і показник «функціонує капітал» як: ряд. 260 – ряд. 620.</p>	<p>У методичних рекомендаціях немає чіткої термінології. Див. попередні зауваження до п. 1 даної таблиці та зауваження до табл. 2.20</p>

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ
НАЯВНОСТІ ВЛАСНИХ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ЯК ПОКАЗНИКА
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку наявності власних оборотних засобів (НВОЗ)	Дискусійні питання
1	Горбатов М.І., 2005 р.	Різниця між власним капіталом і необоротними активами: $\text{НВОЗ} = \text{ВК} - \text{НА},$ тобто: $\text{НВОЗ} = \text{I р. ПБ} - \text{I р. АБ}$	На особисту точку зору автора даної монографії, такий показник повинен мати назву «наявність власного оборотного капіталу», але за умови додаткового вирахування величини витрат майбутніх періодів.
2	Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.	Різниця між сумою власного капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів і необоротними активами: $\text{НВОЗ} = (\text{ВК} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП}) - \text{НА},$ тобто: $\text{НВОЗ} = (\text{I розд. ПБ} + \text{II розд. ПБ} + \text{V розд. ПБ}) - \text{I розд. АБ}$	На особисту точку зору автора даної монографії, такий показник повинен мати назву «наявність власного оборотного капіталу», але за умови додаткового вирахування величини витрат майбутніх періодів і невключення в розрахунок забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів.
3	Буряк П.Ю., Римар М.В., Бещ М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.	Різниця між джерелами власних засобів та основними засобами: $\text{НВОЗ} = \text{ВК} - \text{Залишкова вартість основних засобів},$ тобто $\text{НВОЗ} = \text{I розд. ПБ} - \text{ряд 030 АБ}.$	Не зрозуміло логіку такого судження. Чому саме власний капітал порівнюється з основними засобами? Адже оборотні засоби — це не все те, що залишається після вирахування вартості основних засобів. Наприклад, нематеріальні активи, незавершене будвництво тощо.

Таблиця 2.9

**ДУМКИ ЩОДО МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ
ЧИСТИХ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЯК ПОКАЗНИКА
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку чистих оборотних активів (ЧОА)	Дискусійні питання
1	Єфімова О.В., 2002 р., 2010 р.; Гіляровська Л.Т., 2003 р.; Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.	Різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями: $\text{ЧОА} = \text{ОА} - \text{ПЗ},$ тобто: $\text{ЧОА} = \text{П розд. АБ} - \text{IV розд. ПБ}.$	На особисту точку зору автора даної монографії, по суті це буде показник наявності власних оборотних коштів, який пропонується назвати «наявність постійних оборотних коштів» і розраховувати як різницю між оборотними активами (сума поточних (оборотних) матеріальних і поточних (оборотних) фінансових активів) і поточними зобов'язаннями. Цей показник необхідно розглядати в складі показників ліквідності суб'єкта господарювання (це виходить з пропозицій автора монографії щодо поняття «ліквідність суб'єкта господарювання» та її абсолютного показника — наявності постійних оборотних коштів (література автора з ліквідності). З урахуванням світового досвіду такий показник називають «чистий робочий капітал».
2	Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.	$(\text{ВК} + \text{ДЗ}) - \text{НА}$	Пропонується показник наявності власного оборотного капіталу: ВК – НА (див. обґрунтування далі)

Таблиця 2.10

**МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ВЛАСНИХ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ
ЯК ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувана методика розрахунку власних оборотних активів (ВОА)	Дискусійні питання
1	Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.	<p>Різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями:</p> $\text{ВОА} = \text{ОА} - \text{ПЗ},$ <p>тобто</p> $\text{ВОА} = \text{II розд. АБ} - \text{IV розд. ПБ}.$	<p>По-перше, не зовсім вірною є назва даного показника, оскільки це будуть не безпосередньо власні оборотні активи; крім того, автор паралельно застосовує іншу його назву як «робочий капітал», з чим можна погодитися; враховуючи світовий досвід аналізу ліквідності та платоспроможності по-друге, пропонується назвати «наявність постійних оборотних коштів». Цей показник необхідно розглядати в складі показників ліквідності суб'єкта господарювання (це виходить з пропозицій автора монографії щодо поняття «ліквідність суб'єкта господарювання» та абсолютного її показника — наявності постійних оборотних коштів з урахуванням світового досвіду аналізу ліквідності) (література автора з ліквідності).</p>
2	<p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81</p>	<p>Ряд. 380 – Ряд. 080 або (Ряд. 260 + Ряд. 270) – (Ряд. 430 + Ряд. 480 + Ряд. 620 + Ряд. 630)</p>	<p>Перший розрахунок — це є наявність власного оборотного капіталу, а другий розрахунок — див. пропозиції до п. 1 даної таблиці.</p>

Таблиця 2.11

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ
ВЛАСНОГО ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ЯК ПОКАЗНИКА
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку власного оборотного капіталу (ВОКап)	Дискусійні питання
1	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.	Різниця між сумою власного капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, довгострокових зобов'язань і необоротними активами: $\text{ВОКап} = (\text{ВК} + \text{ЗНВП} + \text{ДЗ}) - \text{НА},$ тобто: $\text{ВОКап} = (\text{I розд. ПБ} + \text{II розд. ПБ} + \text{III роздр. ПБ}) - \text{I розд. АБ}$	На особисту точку зору автора даної монографії вважається, що більш вірним варіантом назви буде існуюча на сьогодні в спеціальній аналітичній літературі назва «наявність власного оборотного капіталу», яка підкреслює обов'язкове його існування для стійкого фінансового стану суб'єктів господарювання, за подібною методикою розрахунку, але без урахування забезпечень наступних витрат і платежів, довгострокових зобов'язань, за мінусом витрат майбутніх періодів.
2	Савицька Г.В., 2005 р.	Різниця між загальною сумою власного капіталу і довгострокових зобов'язань та сумою необоротних активів і витрат майбутніх періодів: $\text{ВОКап} = (\text{ВК} + \text{ДЗ}) - (\text{НА} + \text{ВМП}),$ тобто $\text{ВОКап} = (\text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ}) - (\text{I розд. АБ} + \text{III розд. АБ})$	Див. п. 1 даної таблиці щодо зауваження до назви показника. В методиці розрахунку не треба враховувати довгострокові зобов'язання.
3	Савицька Г.В., 2005 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.	Різниця між поточними (оборотними) активами та поточними зобов'язаннями: $\text{ВОКап} = \text{ОА} - \text{ПЗ},$ тобто $\text{ВОКап} = \text{II розд. АБ} - \text{IV розд. ПБ}$	По суті це є показник наявності власних оборотних коштів, який пропонується назвати «наявність постійних оборотних коштів» і включити його до складу показників ліквідності суб'єкта господарювання.

Продовження табл. 2.11

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку власного оборотного капіталу (ВОКап)	Дискусійні питання
			<p>Слід зауважити, що Г.В. Савицька паралельно пропонує другий варіант розрахунку власного оборотного капіталу (див. п. 2 даної таблиці), який є більш вірним. М.І. Ковальчук по суті плуває показники власного оборотного капіталу та власних оборотних коштів (див. табл. 2.11), але правильним є підхід до розмежування даних показників, які матимуть різну методику розрахунку. Автор монографії притримується логіки такого мислення і сама розмежовуємо поняття наявності постійних оборотних коштів та наявності власного оборотного капіталу.</p>
4	Тарасенко Н.В., 2006 р.	<p>Різниця між поточними активами та поточними зобов'язаннями: $ВОКап = ПА - ПЗ$ тобто: $ВОКап = (II \text{ розд. } АБ + III \text{ розд. } АБ) - IV \text{ розд. } ПБ$</p>	<p>По суті це є показник наявності власних оборотних коштів, який пропонується назвати «наявність постійних оборотних коштів» і включити його до складу показників ліквідності суб'єкта господарювання. Але треба виключити витрати майбутніх періодів, бо їх всі не можна відносити до поточних (оборотних) активів.</p>
5	Тарасенко Н.В., 2006 р.; Мельник М.В., 2009 р.; Герасимова О.Б., Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.	<p>Різниця між загальною сумою власного капіталу (власний капітал і довгострокові зобов'язання) та необоротними активами: $ВОКап = (ВК + ДЗ) - НА,$ тобто: $ВОКап = (I \text{ розд. } ПБ + III \text{ розд. } ПБ) - (I \text{ розд. } АБ)$</p>	<p>Див. п. 1 даної таблиці щодо зауваження до назви показника. У методиці розрахунку не треба враховувати довгострокові зобов'язання, але вказати за додатковим мінусом витрат майбутніх періодів.</p>

№ з/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку власного оборотного капіталу (ВОКап)	Дискусійні питання
			Не можна також погодитися з тим, що автор отожднює поняття «наявності власних оборотних коштів» і «наявність власного оборотного капіталу». На особисту точку зору автора даної монографії, це різні речі.
6	<p>Пожидаева Т.О., 2010 р.;</p> <p>Магопєць О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.;</p> <p>Ілишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.</p>	<p>Найбільш поширеними є два варіанти:</p> <p>1) $ВОК = ВК - НА$;</p> <p>2) $ВОК = ОА - КЗ$ (короткострокові зобов'язання)</p> <p>$ВОК = ВК + ЗНВП + ДЗ + ДМП - НА - ВМП =$ $= \text{ряд. } 380 + \text{ряд. } 430 + \text{р. } 480 + \text{ряд. } 630 - \text{ряд. } 080 - \text{ряд. } 270,$ або $ВОК = ОА - ПЗ =$ $= \text{ряд. } 260 - \text{ряд. } 620$</p> <p>Два способи розрахунку ВОК залежно від того, які пасиви вважаються джерелами фінансування оборотних активів комерційної організації:</p> <p>1) джерела фінансування оборотних активів – власний капітал, ДЗ та короткострокові зобов'язання: $ВОК = ОА - КЗ - ДЗ = ВК - НА$ (необоротні активи);</p> <p>2) джерела фінансування оборотних активів – власний капітал і короткострокові зобов'язання: $ВОК = ОА - КЗ = ВК + ДЗ - НА$ (необоротні активи)</p>	Перший варіант, на думку автора необхідно подати як наявність власного оборотного капіталу і виділити його як показник фінансової стійкості, а другий варіант — це є наявність постійних оборотних коштів (див. судження автора монографії нижче по тексту).
7	Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.	Не вказують методику розрахунку	Така позиція є не зрозумілою.

Таблиця 2.12

**ДУМКИ ЩОДО МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ НАЯВНОСТІ
ВЛАСНОГО ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ЯК ПОКАЗНИКА
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Автори	Застосовувана методика розрахунку наявності власного оборотного капіталу (НВОКап)	Дискусійні питання
Мних С.В., 2005 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	Різниця між власним капіталом та необоротними активами: $\text{НВОКап} = \text{ВК} - \text{НА},$ тобто $\text{НВОКап} = \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ}$	На особисту точку зору автора даної монографії, з метою дійсно відображення даним показником власного оборотного капіталу, необхідно додатково ввести у формулу вирахування витрат майбутніх періодів, бо вони не можуть всі відноситися до оборотного капіталу. Тому за даними балансу їх доцільно вирахувати поряд з необоротними активами зі складу валови балансу. У такому випадку залишаться тільки оборотні активи які являють собою оборотний капітал.

Таблиця 2.13

**МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ЧИСТОГО РОБОЧОГО КАПІТАЛУ
ЯК ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Автори	Застосовувана методика розрахунку чистого робочого капіталу (ЧРК)	Дискусійні питання
Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.	Різниця між сумою оборотних активів та витрат майбутніх періодів і сумою поточних зобов'язань і доходів майбутніх періодів: $\text{ЧРК} = (\text{ОА} + \text{ВМП}) - (\text{ПЗ} + \text{ДМП}),$ тобто: $\text{ЧРК} = (\text{II розд. АБ} + \text{III розд. АБ}) - (\text{IV розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ}).$	У визначенні типів фінансової стійкості вказується на власний оборотний капітал, але не розкривається сутність. У платоспроможності вказується на чистий робочий капітал: Автори вказують даний показник як показник платоспроможності. По суті це буде показник наявності власних оборотних коштів, але пропонується назвати його «наявність постійних оборотних коштів» за даною методикою розрахунку, але без урахування доходів та витрат майбутніх періодів. Цей показник необхідно розглядати в складі показників ліквідності суб'єкта господарювання (це виходить з пропозицій автора монографії щодо поняття «ліквідність суб'єкта господарювання» та її абсолютного показника — наявності постійних оборотних коштів з урахуванням світового досвіду аналізу ліквідності (література автора з ліквідності).

Таблиця 2.14

**МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ НАЯВНОСТІ РОБОЧОГО КАПІТАЛУ
ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗАПАСІВ ЯК ПОКАЗНИКА
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Автор	Застосовувана методика розрахунку наявності робочого капіталу (НРК)	Дискусійні питання
Строченко Н.І., 2005 р.	<p>Різниця між загальною сумою власного капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, довгострокових зобов'язань та сумою необоротних активів (за виключенням довгострокової дебіторської заборгованості та відстрочених податкових активів):</p> $\text{НРК} = (\text{ВК} + \text{ЗНВП} + \text{ДЗ}) - (\text{НА} - \text{ДДЗ} - \text{ВПА}),$ <p>тобто:</p> $\text{НРК} = (\text{I розд. ПБ} + \text{II розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ}) - (\text{I розд. АБ} - \text{ряд. 050 АБ} - \text{ряд. 060 АБ}).$	<p>На особисту точку зору автора даної монографії, такий показник повинен мати назву «наявність власного оборотного капіталу», але за умови вирахування величини витрат майбутніх періодів і невиключенням у розрахунок забезпечень наступних витрат і платежів, довгострокових зобов'язань, але навпаки з включенням до складу необоротних активів довгострокової дебіторської заборгованості і відстрочених податкових активів</p>

Таблиця 2.15

**МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ НАЯВНОСТІ ВЛАСНИХ ДЖЕРЕЛ
ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ЯК ПОКАЗНИКА
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Автор	Застосовувана методика розрахунку наявності власних джерел формування оборотного капіталу (НВДФОКап)	Дискусійні питання
Строченко Н.І., 2005 р.	<p>Різниця між загальною сумою власних джерел (власного капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів) і сумою необоротних активів (за включенням довгострокової дебіторської заборгованості та відстрочених податкових активів):</p> $\text{НВДФОКап} = (\text{ВК} + \text{ЗНВП}) - (\text{НА} - \text{ДДЗ} - \text{ВПА}) + \text{ДЗ},$ <p>тобто</p> $\text{НВДФОКап} = (\text{I розд. ПБ} + \text{II розд. ПБ}) - (\text{I р. АБ} - \text{ряд. 050 АБ} - \text{ряд. 060 АБ}) + \text{ряд. 480 ПБ}.$	<p>На особисту точку зору автора даної монографії, такий показник повинен мати назву «наявність власного оборотного капіталу», але за умови вирахування величини витрат майбутніх періодів, невиключення в розрахунок забезпечень наступних витрат і платежів, довгострокових зобов'язань, але навпаки з включення до складу необоротних активів довгострокової дебіторської заборгованості і відстрочених податкових активів</p>

Таблиця 2.16

**МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ВЛАСНИХ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ЗАПАСІВ
ЯК ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Автори	Застосовувані методики розрахунку власних джерел формування запасів (ВДФЗ)	Дискусійні питання
Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р	Різниця між власним капіталом і необоротними активами: $\text{ВДФЗ} = \text{ВК} - \text{НА},$ тобто $\text{ВДФЗ} = \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ}$	На особисту точку зору автора даної монографії, такий показник повинен мати назву «наявність власного оборотного капіталу», але за умови вирахування величини витрат майбутніх періодів.

Таблиця 2.17

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ
ВАРТОСТІ ЧИСТИХ АКТИВІВ ЯК ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

№ п/п	Автори	Застосовувані методики розрахунку вартості чистих активів (ВЧА)	Дискусійні питання
1	Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.	$\text{ВЧА} = (\text{необоротні активи} + \text{оборотні активи (ПДВ} + \text{заборгованість засновників по внесенням в статутний капітал} + \text{власні акції, викуплені в акціонерів)}) - (\text{цільове фінансування та надходження} + \text{довгострокові пасиви} + \text{короткострокові пасиви} - \text{доходи майбутніх періодів} - \text{фонди споживання})$	Такий показник визначається за даними аналітичного обліку, його не можна застосувати у зовнішньому фінансовому аналізі фінансової стійкості.
2	Базилінська О.Я., 2009 р.	$\text{Капіталізовані джерела} = \text{ВК} + \text{ДЗ} = \text{ВК} + \text{РНВП} + \text{ДЗ} + \text{ДМП понад 12 міс.}$ $\text{Чисті активи} = \text{Активи} - \text{Поточні зобов'язання} = \text{Активи} - \text{ПЗ} - \text{ДМП до 12 міс.}$ $\text{Капіталізовані джерела} = \text{Чисті активи}$	Такий показник визначається за даними аналітичного обліку і його не можна застосувати у зовнішньому фінансовому аналізі фінансової стійкості.

Таблиця 2.18

МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ РОБОЧИМ КАПІТАЛОМ ЯК ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Джерело	Застосовувана методика розрахунку забезпеченості робочим капіталом (ЗРК)	Дискусійні питання
Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.	ЗРК = різниця між величиною оборотних активів і поточних зобов'язань	Доцільно вказати як наявність постійних оборотних коштів і, враховуючи світовий досвід та особисті дослідження автора даної монографії віднести до показників ліквідності (література автора з ліквідності).

Таблиця 2.19

МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКА ВЛАСНИХ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЯК ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Джерело	Застосовувані методики розрахунку власних оборотних активів (ВОА)	Дискусійні питання
Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81	ВОА = ряд. 380 – – ряд. 080 або (ряд. 260 + ряд. 270) – –(ряд. 430 + ряд. 480 + + ряд. 620 + ряд. 630)	На думку автора даної монографії, тут розглядаються два різні показники: 1) наявність постійних оборотних коштів як різниці між оборотними активами (сума поточних (оборотних) матеріальних і поточних (оборотних) фінансових активів) та поточними зобов'язаннями. Цей показник необхідно розглядати в складі показників ліквідності суб'єкта господарювання (це виходить з пропозицій автора монографії щодо поняття «ліквідність суб'єкта господарювання та її абсолютного показника — наявності постійних оборотних коштів (література автора з ліквідності); 2) наявність власного оборотного капіталу як різниці між власним капіталом, необоротними активами та витратами майбутніх періодів. Другий показник — показник фінансової стійкості. Хоча в цих же Методичних рекомендаціях вказується паралельно ще на два показники — забезпеченість власними оборотними засобами (табл. 2.7) і функціонує капітал як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями (табл. 2.20). Тобто в самих Методичних рекомендаціях немає чіткої термінології.

**МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ФУНКЦІОНУЮЧОГО КАПІТАЛУ
ЯК ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Автори	Застосовувані методики розрахунку функціонуючого капіталу (ФК)	Дискусійні питання
<p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81; Ковальчук М.І., 2005 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.</p>	<p>ФК = ряд. 260 – ряд. 620</p>	<p>На думку автора монографії, даний показник — це наявність постійних оборотних коштів як різниці між оборотними активами (сума поточних (оборотних) матеріальних і поточних (оборотних) фінансових активів) та поточними зобов'язаннями. Цей показник необхідно розглядати в складі показників ліквідності суб'єкта господарювання (це виходить з пропозицій автора монографії щодо поняття «ліквідність суб'єкта господарювання» та її абсолютного показника — наявності постійних оборотних коштів (література автора з ліквідності).</p> <p>Хоча в цих же Методичних рекомендаціях вказується паралельно ще на два показники: забезпеченість власними оборотними засобами — (різниця між оборотними активами підприємства та його короткостроковими зобов'язаннями) (табл. 2.7), по суті це і є вказаний показник</p> <p>2) наявність власного оборотного капіталу як різниці між власним капіталом, необоротними активами та витратами майбутніх періодів.</p> <p>Другий показник — це показник фінансової стійкості. Тобто в самих Методичних рекомендаціях немає чіткої термінології.</p>

Таблиця 2.21

**МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ЧИСТОГО ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ,
АЛЕ ЯК ПОКАЗНИКА ЛІКВІДНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Автори	Застосовувана методика розрахунку чистого оборотного капіталу (ЧОК)	Дискусійні питання
<p>Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312 ;</p> <p>Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99;</p> <p>Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.</p>	<p>ЧОК = різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями (Ф. 1 (Ряд. 260 – Ряд. 620) (>0 та збільшення)).</p> <p>Але виділяють як показник платоспроможності та ліквідності</p>	<p>Дискусійне питання виникає в частині назви показника як чистий оборотний капітал.</p> <p>Доцільно вказати його як наявність постійних оборотних коштів. Вірним є виділення його в складі показників ліквідності.</p>

Які існують проблеми в даній низці абсолютних показників фінансової стійкості? Відповідно до назви показника їх можна поділити на дев'ять основних позицій:

— власні оборотні кошти чи власні оборотні засоби або власні оборотні активи;

— наявність власних оборотних коштів або засобів чи просто власні оборотні кошти або засоби;

— оборотні активи чи власні оборотні активи;

— власний оборотний капітал або наявність власного оборотного капіталу чи власний капітал або наявність власного капіталу;

— що ж таке — наявність власних оборотних коштів і чому саме «коштів» і чому саме «власних», а не будь-яких інших; чому наявність саме «власних» оборотних коштів;

— власні оборотні активи або наявність власних оборотних активів чи власних оборотних коштів (засобів);

— чому робочий капітал, тобто той, який функціонує, або функціонуючий капітал; чистий робочий капітал; забезпеченість робочим капіталом;

— чому саме чисті мобільні засоби, чисті оборотні активи; чистий робочий капітал; вартість чистих активів; чистий оборотний капітал;

— наявність власних джерел формування оборотного капіталу чи власні джерела формування запасів, чи наявність робочого капіталу для формування запасів або наявність власного оборотного капіталу.

У вирішенні наукових проблем подібного роду та формуванні висновків щодо головних абсолютних показників фінансової стійкості автор даної монографії підтримує логіку мислення та аналітичний підхід таких учених, як Є.В. Мних і М.І. Ковальчук (див. особисті примітки автора монографії в табл. 2.4, 2.5, 2.11, 2.12).

Пропонується наступне розв'язання вищенаведених проблемних питань:

— **по-перше**, необхідно почати з того, що у фінансовому аналізі в даному випадку терміни «засоби» та «кошти» мають однакове трактування і перекладаються з російської мови «собственные оборотные средства» як власні оборотні кошти», тому власні оборотні кошти та власні оборотні засоби ототожнюються. Але враховуючи, що мова йде саме про фінансовий підхід до даної проблеми і ставиться питання саме з фінансової точки зору, то влучніше використовувати поняття «кошти», а не «засоби». Вивчається фінансова стійкість і застосовується поняття «власні оборотні кошти»;

— **по-друге**, виходячи з першого висновку, постає наступна проблема — правильного використання в аналізі його категорійного апарату. Який термін треба застосовувати: «аналіз наявності

власних оборотних коштів» чи «аналіз власних оборотних коштів»? Існує два варіанти відповіді: у суб'єкта господарювання власні оборотні кошти можуть бути в наявності або ж ні. Тому постановка питання про дослідження саме їх наявності може здатися не зовсім коректною і вірною, оскільки їх немає і немає чого досліджувати. Але, враховуючи величезне значення для стійкого фінансового стану суб'єкта ринкової економіки існування у нього власних оборотних коштів, на особисту точку зору дослідника, необхідно вжити термін саме «наявність власних оборотних коштів». Якщо їх немає, варто дослідити причини такого негативного становища та розробити і вжити заходів, щоб вони появилися та ще й у потрібному обсязі. Може скластися ситуація, що вони і є, але їх недостатньо. Це спонукає до необхідності вивчення меж фінансової стійкості;

— **по-третє**, не треба плутати й ототожнювати поняття «оборотні активи» та «власні оборотні активи». Відповідно до П(С)БО 2 «Баланс» оборотні активи — це «грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом 12 місяців з дати балансу», це всі статті другого розділу активу діючого балансу, який так і називається «Оборотні активи» (П(С)БО 2 «Баланс»). Під поняттям «власні оборотні активи» розуміють поняття «наявність власних оборотних коштів», тому поняття «оборотні активи» та «власні оборотні активи» зовсім різні;

— **по-четверте**, після проведення двох попередніх досліджень, виникає наступне дискусійне питання: наявність чого визначається — власних оборотних активів чи власних оборотних коштів. На особисту точку зору дослідника, більш вірним буде термін «наявність власних оборотних коштів», а не «наявність власних оборотних активів», оскільки питання розглядається з суто фінансової точки зору і надається вартісна оцінка. Визначається, скільки залишиться саме коштів за рахунок оборотних активів, а не певних видів оборотних активів після погашення поточних зобов'язань;

— **по-п'яте**, неправомірним є ототожнення понять «власний капітал» («наявність власного капіталу») та «власний оборотний капітал» («наявність власного оборотного капіталу»). Згідно з П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 2 «Баланс» власний капітал — це «частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань», а зобов'язання — «заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок

док минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди» [2; 3]. Згідно з П(С)БО 2 «Баланс», поточні зобов'язання — це «зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або мають бути погашені протягом 12 місяців, починаючи з дати балансу» [3]. На особисту точку зору автора даної монографії, таке визначення власного капіталу в національних стандартах бухгалтерського обліку є не зовсім зрозумілим і доволі абстрактним. Доцільно було б спочатку в стандартах надати визначення зобов'язань з урахуванням понять довгострокових і поточних зобов'язань, а потім визначити сутність власного капіталу як частину у валюті балансу суб'єктів економіки, що залишається після вирахування його зобов'язань. На особисту точку зору дослідника, у визначенні власного капіталу треба розглядати його тільки як складову частину пасиву, не пов'язуючи з активами. Тобто не треба вказувати на активи, оскільки вони за економічною сутністю являють собою господарські засоби, а не джерела фінансування. Пасиви за економічною сутністю являють собою джерела фінансування господарських засобів, а власний капітал — це складова сукупних джерел фінансування. Саме на це треба і вказати у визначенні. На особисту думку дослідника, у визначенні можна було б ще й назвати статті 1-го розділу пасиву балансу, суми за якими входять до його складу.

Отже, пропонується надати таке визначення: **власний капітал — це частина у валюті пасиву балансу суб'єктів економіки (статутний, пайовий, додатковий і резервний капітали, нерозподілений прибуток), що залишається після вирахування неоплаченого та вилученого капіталу, непокритого збитку та всіх його зобов'язань (забезпечень, довгострокових і поточних зобов'язань, доходів майбутніх періодів).** До власного капіталу відносять статті 1-го розділу пасиву балансу, які включаються до його валюти. Багато авторів ототожнюють власний оборотний капітал з поняттям «власні оборотні кошти». На думку автора монографії, необхідно розмежувати поняття «наявність власних оборотних коштів», які пропонується назвати як «наявність постійних оборотних коштів», і «наявність власного оборотного капіталу» і виділити їх як окремі показники. **Перший — наявність постійних оборотних коштів — віднести до показників ліквідності суб'єктів господарювання, а другий — наявність власного оборотного капіталу — до показників їх фінансової стійкості.** Дослідження показника ліквідності —

наявності постійних оборотних коштів та пропозиції з удосконалення змісту і побудови форми № 1 «Баланс» та форми № 1-м «Баланс» розкрито в попередніх дослідженнях автора монографії [165; 172; 192; 193; 208; 209; 368].

Запропоновані раніше змінені форма № 1 «Баланс» та форма № 1-м «Баланс» наведено в додатках Г та Д. Їх зміст та побудова полегшать проведення аналізу фінансового стану, в тому числі й фінансової стійкості суб'єктів господарювання;

— **по-шосте**, для дослідження фінансової стійкості вважається за необхідне застосування:

1) у зовнішньому фінансовому аналізі глобальний і головний її абсолютний показник — **наявність власного оборотного капіталу (НВОК)** — з такою методикою його визначення: різниця між власним капіталом (ВК), необоротними активами (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМП). Для його розрахунку необхідно від підсумку I розділу пасиву балансу відняти підсумки I та III розділів активу балансу:

$$\text{НВОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП},$$

тобто

$\text{НВОК} = \text{I розділ пасиву балансу «Власний капітал»} - \text{I розділ активу запропонованого балансу «Необоротні матеріальні активи} - \text{II розділ запропонованого активу балансу «Необоротні фінансові активи»} - \text{V розділ запропонованого активу балансу «Витрати майбутніх періодів»}.$

Економічний зміст цього показника полягає в тому, що визначається та сума власного капіталу, яка залишається для фінансування дійсно саме оборотних активів. На особисту точку зору автора даної монографії, не можна відносити витрати майбутніх періодів до оборотних активів, оскільки за своєю сутністю це є окремий вид активів суб'єктів господарювання і тому він і показується окремо в активі його балансу. Крім того, за даними балансу неможливо простежити — це активи до 1 року чи більше 1 року. Тому вважається за доцільне їх просто вилучити із розрахунку даного показника. Усі суб'єкти господарювання для стійкого фінансового стану обов'язково повинні мати власний оборотний капітал. Він є вихідним абсолютним показником фінансової стійкості для подальшого визначення її типів;

2) у внутрішньому фінансовому аналізі її головний абсолютний показника — **наявність власних оборотних джерел фінансування (НВОД)** — з такою методикою його визначення: різни-

ця між власними джерелами фінансування (ВД), необоротними ресурсами (НР) та витратами майбутніх періодів (ВМП):

$$\text{НВОД} = \text{ВД} - \text{НР} - \text{ВМП},$$

тобто

НВОД = Алгебраїчна сума залишків на рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» – Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи» – Залишок по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів».

Залишки на відповідних рахунках необхідно розрахувати на момент проведення аналізу фінансової стійкості;

— **по-сьоме**, багато вітчизняних та іноземних учених паралельно вживають поняття наявності власних оборотних коштів і робочого капіталу, ототожнюючи ці поняття. Під робочим капіталом розуміється капітал, який функціонує, або його так і називають паралельно як функціонуючий капітал. Постає питання, якщо є робочий капітал, який функціонує (функціонуючий), то має бути у суб'єкта господарювання неробочий, який не працює, не функціонує (неробочий, нефункціонуючий) капітал. Але це суперечить вимогам міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності і вимоги вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку, відповідно до яких ті активи, які не приносять економічної вигоди (іншими словами це буде означати, що вони не працюють на господарюючий суб'єкт, не функціонують) не можна вважати активами і брати на баланс суб'єкта економіки. Тому, на думку автора, необхідно відмовитися від такого терміна і не вживати його в обліково-аналітичній роботі та відповідно в практиці фінансового менеджменту;

— **по-восьме**, зустрічання в спеціальній аналітичній літературі таких понять, як чисті мобільні засоби, чисті оборотні активи; чистий робочий капітал; вартість чистих активів приводять до логічного запитання: а що є «грязні» або «нечисті» мобільні активи, «грязні (нечисті)» оборотні активи; «грязний (нечистий)» робочий капітал, вартість «грязних (нечистих)» активів. На особисту точку зору, такі суперечливі і в принципі нелогічні поняття варто також вилучити і не вживати їх;

— **по-дев'яте**, запропоновані авторами такі показники, як наявність власних джерел формування оборотного капіталу, власні джерела формування запасів, наявність робочого капіталу для формування запасів за логікою методики їх розрахунку по суті

являють собою **наявність власного оборотного капіталу**. Тому, щоб не заплутувати категорійний апарат фінансового аналізу та фінансового менеджменту, не рекомендується їх вживання;

— **по-десяте**, багато авторів вказують на показник наявності власних оборотних коштів. Що він собою являє і в чому полягає його сутність? Автор розглядала даний показник у попередніх наукових і навчально-методичних працях. Пропонується залишити даний показник з незмінною методикою його розрахунку, але уточнити назву. Сьогодні проблемним питанням є назва даного показника в розрізі двох аспектів: 1) чому саме «коштів» і яких коштів; 2) чи правильно, що саме «власних», а не інших? Необхідно зупинитися на першому аспекті. Для цього доцільно детально розглянути його сутність.

В особистих попередніх наукових дослідженнях було запропоновано один варіант його розрахунку: як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями. Даний показник трактувався як величина, що залишається після погашення короткострокових боргів, і за рахунок цих засобів можна у разі потреби розраховуватися за довгостроковими зобов'язаннями, зобов'язаннями перед власниками, засновниками, акціонерами, учасниками та іншими. Якщо суб'єкт господарювання не має власних оборотних коштів, то це означає, що у нього недостатньо оборотних активів для погашення навіть поточних зобов'язань, не говорячи вже за довгострокові зобов'язання та зобов'язання перед власниками, засновниками, акціонерами, учасниками та іншими. Таким чином, у даному випадку для погашення навіть поточних зобов'язань необхідно звертатися до першого розділу активу балансу та продавати якесь необоротне майно. Наприклад, необхідно продати певні основні засоби, нематеріальні активи, незавершене будівництво та ін. і за рахунок вилучених коштів (а не засобів — прим. автора, яка ще раз доводить вживання терміну кошти, а не засоби) погасити поточні борги. А така ситуація не є нормальною, тобто не є нормою успішної діяльності та гарним показником фінансового стану суб'єктів економіки, коли вони для погашення своєї короткострокової заборгованості вимушені продавати необоротні активи. Це вже свідчитиме про те, що суб'єкт господарювання має поганий фінансовий стан і може стати банкрутом. Таким чином, при підході до обґрунтування показника наявності власних оборотних коштів виходили з точки зору — за рахунок яких коштів (оборотних чи необоротних) суб'єкт господарювання може погасити всі свої поточні зобов'язання та яку частину постійних (довгострокових зобов'язань, зобов'язань

перед власниками, засновниками, акціонерами та ін.) і наскільки достатньо у нього коштів від продажу оборотних активів для здійснення таких розрахунків. Тобто даний показник розглядається як кошти для погашення боргів за умови ліквідності певних активів, а саме оборотних активів, а не як капітал — джерело фінансування господарських засобів. Тобто, мова йде про ліквідність суб'єктів господарювання, а не про їх фінансову стійкість.

Варто також розглянути другий аспект даної проблеми. Більшість учених вказують на наявність саме «власних» оборотних коштів, оборотних активів, оборотного капіталу, оборотних засобів. Автор раніше теж використовувала показник наявності саме «власних» оборотних коштів. Чи правомірно вживання терміну «власні»? Після проведених досліджень автор дійшла висновку, що сьогодні не варто вживати даний термін, оскільки від оборотних активів віднімаються поточні зобов'язання і залишається та частина оборотних активів, кошти від якої можна використати для погашення перманентних (постійних) зобов'язань, до складу яких належать власний капітал і довгострокові зобов'язання, що тривалий час перебувають у розпорядженні суб'єктів економіки і їх можна розглядати у цей період як власні кошти. Виходить, що в даному разі довгострокові зобов'язання умовно прирівнюються до власного капіталу, хоча з юридичного погляду це — позиковий капітал тривалого користування (більше одного року) і таке прирівнювання у фінансовому аналізі є умовним. Але це неправильно як з юридичного боку, так і з економічного. Додаткове обґрунтування даного терміну полягало ще й в тому, що всі оборотні активи, розташовані у II розділі активу балансу, юридично належать даному суб'єкту господарювання і є його власним майном. А даний показник розглядається з фінансової точки зору отримання коштів при умові продажу або від умовного продажу власних оборотних активів для погашення боргів, але не з точки зору капіталу як джерела фінансування господарських засобів. Але, враховуючи, на що саме можуть бути використані ці кошти, пропонується слово «власні» замінити на слово «постійні». Слід також зупинитися на даній проблемі з другого боку. Якщо розглянути вірну назву 1 та 2 розділів пасиву балансу як перманентний (постійний) капітал (власний капітал та довгострокові зобов'язання) та спробувати вжити іншу назву — наявність перманентних (або постійних) оборотних коштів, то юридично вірно буде розглядати залишок оборотних активів, за рахунок коштів яких можна покрити заборгованість з постійних або перманентних зобов'язань, то абсолютно правомірним є вживання

запропонованого терміна «наявність постійних оборотних коштів». І не варто виплутуватися та прирівнювати довгострокові зобов'язання до власного капіталу, що є невірним. Може здатися, що зовсім безграмотним є в даному випадку паралельне вживання термінів постійні або перманентні, що означає довготривалі — більше 1 року, та оборотні, що означає поточні — до 1 року, кошти. Але сутність даного показника якраз і полягає в тому, що суб'єкт господарювання повинен мати в наявності постійно дані кошти, щоб бути ліквідним. Тому доцільно зупинитися на вживанні терміна — наявності саме постійних оборотних коштів і віднести його до показників ліквідності суб'єктів господарювання з урахуванням світового досвіду аналізу ліквідності та платоспроможності.

Отже, пропонується виділити ще один **головний і глобальний абсолютний показник ліквідності — наявність постійних оборотних коштів і дати йому наступне визначення. Наявність постійних оборотних коштів** — це є один абсолютний глобальний і головний показник ліквідності, який являє собою різницю між сумою оборотних фінансових і оборотних нефінансових активів та поточними зобов'язаннями господарюючого суб'єкта і відображає величину існування (позитивне значення) або нестачі (від'ємне значення) оборотних активів після погашення короткострокової заборгованості для покриття постійних (довгострокових зобов'язань, зобов'язань перед власниками (учасниками) та ін.) зобов'язань. Суб'єкт господарювання обов'язково повинен мати в наявності постійні оборотні кошти, що є першою мінімальною умовою його ліквідності.

Виходячи з проведеного дослідження можна зробити такі висновки щодо виділення глобального та головного абсолютно-го показника фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі та головного показника у внутрішньому фінансовому аналізі:

— **наявність власного оборотного капіталу — це глобальний і головний абсолютний показник фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі, який являє собою різницю між власним капіталом, необоротними активами та витратами майбутніх періодів.** Для його розрахунку треба від підсумку 1 розділу пасиву балансу відняти підсумки 1, 2 та 5 розділів активу запропонованої форми балансу. Економічний зміст цього показника полягає в тому, що визначається та сума власного капіталу, яка залишається для фінансування дійсно саме оборотних активів;

— наявність власних оборотних джерел фінансування — головний абсолютний показник фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі, який являє собою різницю між власними джерелами фінансування, необоротними ресурсами та витратами майбутніх періодів. Для його розрахунку необхідно від алгебраїчної суми залишків на рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» відняти алгебраїчну суму залишків на рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи» та відняти залишок на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів». Залишки на відповідних рахунках необхідно розрахувати на момент проведення аналізу фінансової стійкості;

— наявність постійних оборотних коштів — це є один абсолютний глобальний і головний показник ліквідності, який являє собою різницю між сумою оборотних фінансових і оборотних нефінансових активів та поточними зобов'язаннями господарюючого суб'єкта і відображає величину існування (позитивне значення) або нестачі (від'ємне значення) оборотних активів після погашення короткострокової заборгованості для покриття постійних (довгострокових зобов'язань, зобов'язань перед власниками (учасниками) та ін.) зобов'язань. Для його розрахунку необхідно від підсумку III та IV розділів активу запропонованої форми балансу відняти підсумок IV розділу пасиву балансу.

2.2. Узагальнюючі абсолютні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання та розроблення класифікації абсолютних показників фінансової стійкості

Необхідно розглянути наявні проблемні питання щодо інших абсолютних показників фінансової стійкості.

Багато авторів виділяють абсолютний показник фінансової стійкості, який називають узагальнюючим показником — надлишок або нестача джерел коштів для формування запасів і затрат та, як правило, з розподілом на три відповідні групи (див. дод. В та табл. 2.1). Групування суджень щодо узагальнюючих показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання показано в табл. 2.22. Як видно, думки дещо різняться.

Таблиця 2.22

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО УЗАГАЛЬНЮЮЧИХ ПОКАЗНИКІВ
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

№ з/п	Автори	Узагальнюючі абсолютні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання та примітки
1	<p>Савицька Г.В., 2000 р.; Савицька Г.В., 2005 р.</p> <p>Шморгун Н.П., Головко І.В., 2006 р.</p>	<p>Забезпеченість матеріальних оборотних активів плановими джерелами фінансування (власні оборотні кошти + короткострокові кредити банку під товарно-матеріальні цінності + нормальна (непрострочена) заборгованість постачальникам, терміни погашення якої не наступили + отримані аванси від покупців); різниця між запасами та плановими джерелами фінансування.</p> <p>Включають додатково ДЗ</p>	<p>За такою методикою можна досліджувати тільки у внутрішньому фінансовому аналізі</p> <p>Вказують, що даний показник є однією з характеристик фінансової стійкості, а не на те, що це її абсолютний показник.</p>
2	<p>Іващенко В.І., Болух М.А., 2001 р.; Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.;</p> <p>Тарасенко Н.В., 2006 р.</p> <p>Д'якова В.Г., 2003 р.</p>	<p><i>Узагальнюючий показник фінансової стійкості</i> — це лишок або нестача джерел засобів, що формують запаси (запаси і затрати) як різниця величин джерел і відповідною величиною запасів і витрат.</p> <p>Додатково посилається на відомих економістів <i>А.Д. Шеремета, Р.С. Сайфуліна, Г.С. Савицьку</i></p> <p>Але виділяє як один із критеріїв фінансової стійкості підприємства, запаси і затрати називають матеріальними оборотними фондами</p>	<p>Розмежування показника для зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу з відповідними назвами.</p> <p>Не вказується на методику розрахунку.</p>

№ з/п	Автори	Узагальнюючі абсолютні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання та примітки
	<p>Горбатов М.І., 2005 р.;</p> <p>Костирко Р.О., 2007 р.;</p> <p>Шеремет А.Д., 2009 р.;</p> <p>Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.;</p> <p>Бузирев В.В., Нужи́на І.П., 2010 р.;</p> <p>Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.</p> <p>Литнєва Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.</p>	<p>Вказує, що на покриття оборотних активів.</p> <p>Додатково вказує, що на покриття матеріальних оборотних фондів.</p> <p>Узагальнюючим показником фінансової стійкості є надлишок або нестача джерел для формування запасів як різниці величини джерел коштів та величини запасів</p> <p>Посилаються на М.І. Баканова, А.Д. Шеремета, В.В. Ковальова.</p> <p>Узагальнюючим абсолютним показником фінансової стійкості є відповідність або невідповідність (надлишок або нестача) джерел коштів для формування запасів і затрат, тобто різниця між величиною джерел коштів та величиною запасів і затрат</p>	<p>Запаси — це тільки частина оборотних активів, а не всі оборотні активи. Так не можна виділяти.</p> <p>Варто сказати — «матеріальних оборотних активів», а не фондів. Але в розрахунках бере М.І. Горбатов саме запаси.</p> <p>Проте слід зауважити, що такий підхід не є зовсім вірним, а як бути з даним показником тим суб'єктам господарювання, які не мають матеріальних оборотних активів, тобто запасів через специфіку свої діяльності?</p> <p>Доцільно ввести ще один узагальнюючий показник, але вже щодо оборотних активів.</p>
3	Гіляровська Л.Т., 2003 р.	Надлишок (нестача) коштів для стійкої забезпеченості запасів.	Надлишок (нестача) коштів для стійкої забезпеченості запасів розглядається як поодинокий окремий показник без його складових.

№ з/п	Автори	Узагальнюючі абсолютні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання	Дискусійні питання та примітки
4	Пласкова Н.С., 2010 р.	Показник забезпеченості власними оборотними джерелами фінансування не всіх оборотних активів, а саме виробничих запасів	Автор плуває виробничі запаси і запаси, тому що далі в розрахунках беруться саме всі запаси, тобто матеріальні оборотні засоби. Див. зауваження та пропозиції в п. 2 даної таблиці
5	Кір'янова З.В., Сєдова О.І., 2011 р. Глишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.	Не виділяють як узагальнюючий показник, а: — наголошують як на одному з важливих факторів стійкості фінансового стану — співвідношення вартості запасів і величин власних позикових джерел їх формування; — виділяють абсолютні показники оцінювання фінансової стійкості як показники, що характеризують ступінь забезпеченості запасів джерелами фінансування.	Необхідно виокреmlення узагальнюючого показника і розмежувати показник для зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу з відповідними назвами.

Виділяють такий узагальнюючий показник:

✓ забезпеченість матеріальних оборотних активів плановими джерелами фінансування (Г.В. Савицька, 2000 р., 2005 р.; Н.П. Шморгун, І.В. Головка, 2006 р.);

✓ лишок або нестача джерел засобів, що формують запаси (запаси і затрати) (В.І. Іващенко, М.А. Болюх, 2001 р.; Л.М. Чечевіцина, І.М. Чуєв, 2006 р.; С.З. Мошенський, О.В. Олійник, 2007 р.; Н.В. Тарасенко, 2006 р.; Н.О. Литнева, Н.В. Парушина, Є.О. Кишимова, 2011 р.; В.Г. Д'якова, 2003 р. та Р.О. Костирко, 2007 р. (додають, що на покриття матеріальних оборотних фондів), М.І. Горбаток (додає, що на покриття оборотних активів));

✓ надлишок (нестача) коштів для стійкої забезпеченості запасів (Л.Т. Гіляровська, 2003 р., але не визначає методикку його розрахунку);

- ✓ надлишок або нестача джерел для формування запасів (А.Д. Шеремет, 2009 р., 2010 р.; Є.В. Негашев, 2010 р.; В.В. Бузирев, І.П. Нужина, 2010 р.; М.П. Любушин, Н.Е. Бабічева, 2010 р.);
- ✓ показник забезпеченості власними оборотними джерелами фінансування не всіх оборотних активів, а саме виробничих запасів (Н.С. Пласкова, 2010 р.).

Але жоден з авторів не вказує на виокремленні такого показника з розмежуванням на зовнішній і внутрішній фінансовий аналіз.

Автор даної монографії також вважає, що необхідно виокремити узагальнюючий показник фінансової стійкості, але з розмежуванням його поняття у внутрішньому та зовнішньому фінансовому аналізі з відповідними назвами.

У зовнішньому фінансовому аналізі пропонується два варіанти підходу до його назви, але з однаковою економічною сутністю.

З урахуванням наявних суджень щодо виокремлення узагальнюючого показника фінансової стійкості вважається, що:

- за першого підходу поряд з вже існуючими назвами вірнішою буде назва **«наявність (нестача) джерел фінансування для формування запасів»**, а не запасів і затрат. Не треба вказувати на затрати, оскільки вони у вигляді балансової статті залишків незавершеного виробництва є складовим елементом узагальненої комплексної статті під назвою «Запаси». Таким чином, немає потреби вказувати поряд із комплексною статтею «Запаси» її складову — балансову статтю «Незавершене виробництво», під якою розуміють його затрати. Автори, які вживають поняття запаси та затрати, тобто поряд «запаси» і «затрати», користуються старою термінологією із форми бухгалтерського балансу, яка існувала до реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Сьогодні така термінологія є застарілою. У зв'язку з цим варто зазначити, що 2-й клас рахунків Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій називається «Запаси», до складу якого входить рахунок 23 «Виробництво», на якому відображаються залишки незавершеного виробництва у вигляді витрат. Таким чином, в узагальнюючому показнику фінансової стійкості правильно буде вживання тільки термін «запаси», без застосування поряд терміну «витрати».

- за другого підходу, щоб уникнути плутанини старої та сучасної термінології та враховуючи пропозиції виокремити узагальнюючого абсолютного показника фінансової стійкості у

зовнішньому фінансовому аналізу (див. далі), правильним буде назвати його **«наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних активів»**.

Автор підтримує **другий варіант — наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних активів**, оскільки він точніше відображатиме сутність такого показника у зовнішньому фінансовому аналізі за даними звітності суб'єкта господарювання через вживання саме слова «активи», що характерно тільки для звітності, тобто вживається тільки у зовнішньому фінансовому аналізі.

З урахуванням того, що велике значення для забезпечення фінансової стійкості суб'єкта ринкової економіки має стан усіх оборотних активів і відповідне їх фінансування, а саме обов'язкове фінансування за рахунок частини власного капіталу та частини позикового капіталу — довгострокових і поточних зобов'язань, **пропонується у зовнішньому фінансовому аналізі виділити ще один узагальнюючий показник, який раніше не виділявся — наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів**.

У внутрішньому фінансовому аналізі, враховуючи, що при його здійсненні відбувається розширення й поглиблення аналітичних досліджень порівняно із зовнішнім фінансовим аналізом, проводиться більша деталізація досліджуваних фактів, явищ і предметів, автор монографії пропонує виділити також два узагальнюючих показники фінансової стійкості:

- **наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів)** для тих суб'єктів господарювання, у яких замало запасів (виробничих запасів, готової продукції, товарів і відповідно незавершеного виробництва) або вони взагалі відсутні через специфіку (вид) діяльності. Як правило, це є ті суб'єкти економіки, які переважно надають послуги і не займаються виробничою та торговельною діяльністю. Як видно із запропонованої назви даного показника у внутрішньому фінансовому аналізі доцільно вживати термін «господарські засоби» або «господарські ресурси», не застосовуючи слово «активи», бо це є термін бухгалтерського балансу, тобто це стосується зовнішнього фінансового аналізу, який проводиться за даними фінансової звітності;

- **наявність (нестача) джерел фінансування для формування запасів** для тих суб'єктів господарювання, у яких основним видом діяльності виступає виробництво або торгівля. Але це не виключає застосування і першого узагальнюючого показника по-

ряд із другим. Така назва даного показника не є новою, але вона є правильною тільки для застосування у внутрішньому фінансовому аналізі. Тут не вживається поняття «активи», оскільки воно належить до термінології переважно тільки бухгалтерського балансу як форми фінансової звітності. Вказується тільки на запаси, тому що на дату проведення аналізу витрати у вигляді залишків незавершеного виробництва вже входять до їх складу як за даними звітності, якщо час проведення внутрішнього фінансового аналізу збігається зі звітною датою, так і за підсумковими даними за даними аналітичного обліку, якщо час проведення внутрішнього фінансового аналізу не збігається зі звітними датами. В даному показнику розглядаються детально відповідні джерела фінансування запасів, які можна визначити тільки за даними аналітичного обліку, що дасть підстави для більш глибоких і деталізованих висновків, можливість розібратися в чинниках відхилень тощо.

Вибір кожного з варіантів показників залежить від мети аналізу та глибини і результативності його проведення. Ті суб'єкти господарювання, які займаються виробничою або торговельною діяльністю можуть застосовувати перший варіант показника, а можуть, залежно від мети, ступеня глибини, деталізації і результатів попереднього аналізу доповнити аналітичні дослідження розрахунками другого узагальнюючого показника і на цій основі розробити більш обґрунтовані пропозиції щодо поліпшення своєї фінансової стійкості.

Таким чином, пропонується виділити:

— узагальнюючі абсолютні показники фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі:

1) наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів;

2) наявність (нестача) джерел фінансування (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів;

— узагальнюючі абсолютні показники фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі:

1) наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів);

2) наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів).

Загальна схема методики розрахунку цих чотирьох показників однакова — це різниця між двома їх складовими:

✓ наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів дорівнює: капітал для формування оборотних активів мінус оборотні активи;

✓ наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних активів дорівнює: джерела фінансування (капітал) мінус матеріальні оборотні активи;

✓ наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) дорівнює: джерела фінансування мінус оборотні господарські засоби (ресурси);

✓ наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) дорівнює: джерела фінансування мінус матеріальні оборотні ресурси (запаси).

Сьогодні вчені-аналітики виділяють різні групи інших показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування (дод. В і табл. 2.1, 2.22). Групування суджень щодо цього наведено в табл. 2.23.

Таблиця 2.23

ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО ВИДІЛЕННЯ АБСОЛЮТНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ, ПОВ'ЯЗАНИХ З РІВНЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ЗАПАСІВ (ЗАПАСІВ І ЗАТРАТ) ДЖЕРЕЛАМИ ЇХ ФОРМУВАННЯ

№ з/п	Автори	Абсолютні показники фінансової стійкості, пов'язані з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
1	Ізмайлова К.В., 2001 р.; Ізмайлова К.В., 2007 р.; Ілишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.	Вказує на порівняння запасів з ВОК, ВОК + Довгострокові кредити та позики, ВОК + Довгострокові кредити та позики + Короткострокові кредити та позики.	Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. Але Ізмайлова К.В. не виділяє їх окремо, вказує у визначенні типів фінансової стійкості.
2	Іващенко В.І., Болух М.А., 2001 р.	<i>Три показника забезпеченості запасів джерелами їх формування:</i> 1. Лишок (нестача) ВОК; 2. Лишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів; 3. Лишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів.	Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників.
3	Бочаров В.В., 2002 р.; Павловська О.В., 2002 р.;	Показники наявності достатньої величини джерел для формування запасів і витрат підприємства:	Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників.

№ з/п	Автори	Абсолютні показники фінансової стійкості, пов'язані з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
	<p>Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Салига С.Я., Даций Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Деєва Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Горбатов М.І., 2005 р.; Чечевіцина Л.М., Чусв І.М., 2006 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Костирко Р.О., 2007 р.;</p> <p>Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.;</p>	<p>1) наявність власних оборотних коштів; 2) наявність власних і довгострокових позикових коштів; 3) загальна величина головних джерел формування запасів.</p> <p><i>Три показника забезпеченості запасів джерелами їх формування:</i></p> <p>1) лишок (нестача) ВОК; 2) лишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів; 3) лишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів.</p> <p>Додають спочатку, що у складі абсолютних показників фінансової стійкості виділяють дві групи: 1) наявність джерел формування запасів і затрат; 2) забезпеченість запасів і затрат джерелами їх формування, потім перелічуються групи цих показників.</p>	

Продовження табл. 2.23

№ з/п	Автори	Абсолютні показники фінансової стійкості, пов'язані з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
4	Гіляровська Л.Т., 2003 р.	Виділяє: Лишок (нестача) коштів для стійкої забезпеченості запасів.	Лишок (нестача) коштів для стійкої забезпеченості запасів розглядається як окремий поодинокий показник
5	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р. ; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.	Джерела формування запасів (власний оборотний капітал, короткострокові позики і займи, а також кредиторська заборгованість по товарних операціях)	Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. Віднесення до показників платоспроможності та ліквідності двох показників: 1) власні оборотні кошти; 2) нормальні джерела формування запасів, які є показниками фінансової стійкості.
6	Мних Є.В., 2005 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р. Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	Виділяють абсолютні показники: 1) наявність власного оборотного капіталу; 2) наявність власного оборотного та довгострокового залученого капіталу, який називається перманентним 3) загальна величина капіталу для формування запасів і затрат. Додають: 1 надлишок (нестача) ВОК; 2) надлишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів; 3) Надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів.	Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників

№ з/п	Автори	Абсолютні показники фінансової стійкості, пов'язані з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
7	Гобаток М.І., 2005 р.	<p><i>Показники, які відображають різний ступінь охоплення різних видів джерел:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) наявність власних оборотних засобів; 2) наявність власних і довгострокових зобов'язань формування запасів і витрат; 3) загальна величина головних джерел формування запасів і витрат. <p>Кожен з наведених показників повинен бути зменшений на суму іммобілізації оборотних засобів у складі інших дебіторів та інших оборотних активів.</p> <p><i>Три показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) надлишок (нестача) ВОЗ 2) надлишок (нестача) власних і довгострокових зобов'язань джерел фінансування запасів і витрат; 3) надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів і витрат 	Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників.
8	Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижигов В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.	<p>... важливою характеристикою фінансової стабільності є політика фінансування матеріальних оборотних коштів (запасів). До «нормальних джерел формування запасів» (ДФЗ) належать: власні оборотні кошти, банківські кредити й позики (довгострокова й короткострокові), кредиторська заборгованість по торговельно-обслуговувальних операціях.</p>	Не вказують, що це абсолютні показники фінансової стійкості. Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників

№ з/п	Автори	Абсолютні показники фінансової стійкості, пов'язані з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
9	Строченко Н.І., 2006 р.	<p>Вказує на показники фінансового стану, а саме — аналіз джерел формування оборотного капіталу:</p> <ul style="list-style-type: none"> — наявність власних джерел формування оборотного капіталу; — наявність робочого капіталу для формування запасів; — загальна величина джерел формування запасів і затрат: <p><i>Три показника забезпеченості запасів і затрат джерелами їх формування:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) надлишок (недостача) власних джерел формування запасів і затрат 2) надлишок (недостача) робочого капіталу 3) надлишок (недостача) загальних джерел фінансування запасів і затрат. 	<p>Не виділяє показники як абсолютні показники фінансової стійкості, а вказує на показники фінансового стану, а саме — аналіз джерел формування оборотного капіталу.</p> <p>Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників.</p>
10	Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.	Три абсолютні показники наявності власних оборотних коштів залежно від ступеня охоплення можливих джерел формування запасів та отримані показники порівнюються з фактичною наявністю запасів	Групування, кількість та методика розрахунку показників
11	Шеремет А.Д., 2009 р.	<p>Узагальнюючим показником фінансової стійкості є надлишок або нестача джерел для формування запасів як різниця між величиною джерел коштів та величиною запасів.</p> <p>Абсолютні показники наявності джерел формування запасів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) наявність власних оборотних коштів; 2) загальна величина головних джерел формування запасів та <ol style="list-style-type: none"> 1) надлишок (нестача) власних оборотних коштів; 2) надлишок (нестача) загальної величини головних джерел формування запасів. 	Групування, кількість та методика розрахунку показників

№ з/п	Автори	Абсолютні показники фінансової стійкості, пов'язані з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
12	<p>Шеремет А.Д., Негашев С.В., 2010 р. Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.;</p> <p>Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2010 р.;</p> <p>Черненко А.Ф., Башарина А.Б., 2010 р.;</p> <p>Пожидаєва Т.О., 2010 р.;</p> <p>Кірьянова З.В., Сєдова О.І., 2011 р.</p>	<p>Узагальнюючим показником фінансової стійкості є надлишок або нестача джерел для формування запасів як різниці величини джерел коштів і величини запасів.</p> <p>Абсолютні показники наявності джерел формування запасів:</p> <p>— наявність власних оборотних коштів;</p> <p>— наявність довгострокових джерел формування запасів;</p> <p>— загальна величина головних джерел формування запасів.</p> <p>Показники забезпеченості запасів джерелами їх формування:</p> <p>— надлишок або нестача власних оборотних коштів для формування запасів;</p> <p>— надлишок або нестача довгострокових джерел формування запасів для формування запасів;</p> <p>— надлишок або нестача загальної величини головних джерел формування запасів для формування запасів.</p> <p>Але не вказують на узагальнюючий показник.</p> <p>Але не вказують на узагальнюючий показник.</p>	<p>Групування, кількість та методика розрахунку показників</p> <p>Відсутній розділ, присвячений аналізу фінансової стійкості, але в розд. 11 «Аналіз фінансового стану, платоспроможності організації», п. 11.3. «Аналіз забезпеченості запасів джерелами його формування» вказуються три показники, що характеризують джерела формування запасів.</p> <p>По тексту вказують на абсолютні показники фінансової стійкості.</p> <p>Виділяють як п. 6.3.1. Метод оцінки фінансової стійкості співставленням величини запасів з раціональними джерелами їх формування.</p>
13	<p>Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.</p>	<p>Для визначення типу фінансової ситуації застосовується такий показник, як надлишок або нестача джерел коштів для формування запасів:</p> <p>1) запаси;</p> <p>2) сума оборотних коштів, сформована тільки за рахунок власного капіталу;</p>	<p>Не виділяють показники як абсолютні показники фінансової стійкості, а вказують, що для визначення типу фінансової стійкості.</p>

Продовження табл. 2.23

№ з/п	Автори	Абсолютні показники фінансової стійкості, пов'язані з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
		<p>3) сума оборотних коштів, сформована за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань — власний оборотний капітал;</p> <p>4) загальна величина основних джерел формування запасів.</p> <p>Показник забезпеченості запасів джерелами формування:</p> <p>— надлишок (нестача) оборотних коштів (сформованих лише з урахуванням ВК) для формування запасів;</p> <p>— надлишок (нестача) власного оборотного капіталу для формування запасів;</p> <p>— надлишок (нестача) загальної величини джерел формування запасів.</p>	Групування, кількість та методика розрахунку показників
14	<p>Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.;</p> <p>Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.</p>	<p>Джерела формування запасів:</p> <p>— власні оборотні кошти: $ВOK = ВК - НА$ (ряд. 490 «Капітал і резерви» — ряд. 190 «Необоротні активи»);</p> <p>— власні та довгострокові кошти формування запасів: $ВД = ВOK + ДЗ$;</p> <p>— загальна величина головних джерел формування запасів: $ЗП = ВД + ККР$ (короткострокові кредити та позики).</p> <p>Достатність даних трьох джерел для джерел формування запасів:</p> <p>— надлишок або нестача власних оборотних коштів: $+/- ВOK = ВOK - Запаси$;</p> <p>— надлишок або нестача власних і довгострокових джерел формування запасів: $+/- ВД = ВД - Запаси$;</p> <p>— надлишок або нестача загальної величини головних джерел формування запасів: $+/- ЗП = ЗП - Запаси$.</p> <p>Виділяють як наявність власних оборотних коштів і джерела формування запасів і затрат.</p>	Групування, кількість та методика розрахунку показників.

З урахуванням наведених вище суджень та дискусійних питань, на особисту точку зору автора даної монографії, у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі кожен з узагальнюючих показників у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі складається з низки часткових абсолютних їх показників, які можна поділити на такі групи.

Узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі — наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів складається із двох груп, які пропонується виділити як комплексні показники:

- наявність джерел (капіталу) формування оборотних активів;
- забезпеченість оборотних активів джерелами (капіталом) їх формування.

Узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі — наявність (нестача) джерел фінансування (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів складається з двох груп, які також пропонується виділити як комплексні показники:

- ✓ наявність джерел (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів;
- ✓ забезпеченість матеріальних оборотних активів джерелами (капіталом) їх формування.

Узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі — наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) — складається з двох груп, які пропонується виділити як комплексні показники:

- ♦ наявність джерел формування оборотних господарських засобів (ресурсів);
- ♦ забезпеченість оборотних господарських засобів (ресурсів) джерелами їх формування.

Узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі — наявність (нестача) джерел фінансування для формування запасів — складається з двох груп, які пропонується виділити як комплексні показники:

- наявність джерел формування запасів;
- забезпеченість запасів джерелами їх формування.

Групування суджень щодо методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування, подано в табл. 2.24.

Таблиця 2.24

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ
АБСОЛЮТНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ,
ПОВ'ЯЗАНИХ З РІВНЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ЗАПАСІВ (ЗАПАСІВ І ЗАТРАТ)
ДЖЕРЕЛАМИ ЇХ ФОРМУВАННЯ**

№ з/п	Автори	Методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
1	Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Глишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.	ВОК = ВК – НА Порівнює запаси з: 1) ВОК; 2) ВОК+ Довгострокові кредити та позики; 3) ВОК+ Довгострокові кредити та позики + Короткострокові кредити та позики.	Виділяється тільки друга група — забезпеченість запасів джерелами їх формування. Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. На особисту точку зору, необхідно за загальною схемою джерела фінансування порівнювати із запасами. Застосовується у зовнішньому фінансовому аналізі (ЗФА).
2	Іващенко В.І., Болух М.А., 2001 р.	Показник чистих мобільних засобів = ОА – короткотермінова заборгованість = ВОК <i>Три показники забезпеченості запасів джерелами їх формування:</i> 1) лишок (нестача) ВОК: ВОК – 3; 2) лишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів: ФЗ (ВОК + Довгострокові кредити та позики) – 3; 3) лишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: ГФЗ (ФЗ + Короткострокові кредити та позики) – 3.	Виділяється тільки друга група — забезпеченість запасів джерелами їх формування. Групування, кількість, назва та методика розрахунку показників. Застосовується у зовнішньому фінансовому аналізі (ЗФА).
3	Бочаров В.В., 2002 р.	Три показники джерел формування запасів: 1) наявність власних оборотних коштів: ВОК = ВК – НА;	Назва та методика розрахунку показників. Застосовується у зовнішньому фінансовому аналізі (ЗФА).

№ з/п	Автори	Методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
		<p>2) наявність власних і довгострокових позикових коштів фінансованих запасів (ФЗ): $\Phi З = ВК - НА + \text{Довгострокові кредити та позики}$, або $\Phi З = ВОК + \text{Довгострокові кредити та позики}$;</p> <p>3) загальна величина головних джерел формування запасів (ГФЗ): $\Gamma \Phi З = \Phi З + \text{Короткострокові кредити та позики}$.</p> <p><i>Три показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування:</i></p> <p>1) Надлишок (нестача) ВОК : $ВОК - З$</p> <p>2) Надлишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів: $\Phi З - З$</p> <p>3) Надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: $\Gamma \Phi З - З$</p>	
4	Павловська О.В., 2002 р.	<p>Виділяє абсолютні показники:</p> <p>1) наявність власних оборотних коштів: $ВОК = ВК + ЗНВП - НА$;</p> <p>2) наявність власних і довгострокових позикових коштів для формування запасів і затрат (ВОКДЗ): $ВОК + ДЗ$;</p> <p>3) загальна величина основних джерел коштів для формування запасів і затрат (ГФЗ): $ВОК + ДЗ + ПЗ + ДМП$.</p>	<p>Назва та методика розрахунку показників.</p> <p>Застосовується у зовнішньому фінансовому аналізі (ЗФА).</p>

№ з/п	Автори	Методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
		<p><i>Три показники забезпеченості запасів і затрат джерелами їх фінансування:</i></p> <p>1) лишок (нестача) ВОК : ВОК – 3;</p> <p>2) лишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів: ВОКДЗ – 3;</p> <p>3) лишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: ГФЗ – 3.</p>	
5	Гіляровська Л.Т., 2003 р.	<p>Виділяє такі абсолютні показники:</p> <p>— чисті оборотні активи як різницю між оборотними активами та поточними зобов'язаннями;</p> <p>— власні оборотні кошти (ВОК) як різницю між власним капіталом і необоротними активами.</p> <p>— надлишок (нестача) коштів для стійкої забезпеченості запасів: (ВК – НА) + ККР + КЗ + + заборгованість власникам (засновникам з виплати доходів) + інші короткострокові зобов'язання – 3.</p>	<p>Виділяє поодинокий окремий показник — надлишок (нестача) коштів для стійкої забезпеченості запасів без його окремих часткових показників.</p> <p>Дискусійними питаннями є кількість, назви та методики розрахунку показників, види фінансового аналізу для застосування. Не вказується, яка саме кредиторська заборгованість.</p>
6	Буряк П.Ю., Рymar М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.	<p>1) наявність власних оборотних засобів ($O_{об}$): джерела власних засобів — основні засоби;</p> <p>2) наявність власних і довгострокових позичкових джерел формування запасів і витрат ($Z_{зп}$);</p> <p>3) загальна величина основних джерел формування запасів і витрат ($ЗАГ_{зп}$).</p>	<p>Назва та методика розрахунку показників.</p> <p>Застосовується у зовнішньому фінансовому аналізі (ЗФА).</p>

№ з/п	Автори	Методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і витрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
		<p>За цими показниками наявності джерел формування запасів і витрат оцінюють три рівні забезпеченості запасами і рівні витрат:</p> <p>1) надлишок (недостатність) власних оборотних засобів ($\pm O_{об}$);</p> <p>2) надлишок (недостатність) власних і довгострокових позичкових джерел формування запасів і витрат ($\pm Z_{пл}$);</p> <p>3) надлишок (недостатність) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат ($\pm ЗАГ_{зп}$).</p>	
7	Шеремет О.О., 2005 р.	<p>До абсолютних показників фінансової стійкості відносяться такі групи показників:</p> <p>А) які характеризують джерела формування запасів і витрат, що відображають різний ступінь охоплення різних видів джерел:</p> <p>1) наявність власних оборотних коштів ($K_{во}$), характеризує чистий оборотний капітал. $K_{во} = \Pi \text{ розд. АБ} - I \text{ розд. ПБ};$</p> <p>2) наявність власних і довгострокових позичкових джерел формування запасів і витрат ($K_{вод}$):</p> $K_{вод} = K_{во} + Шр.ПБ$ <p>3. Загальна величина основних джерел формування запасів і витрат ($K_{заг}$). Розраховується додаванням до власних і довгострокових позичкових джерел суми короткострокових кредитів і позичкових коштів (за виключенням позик, не погашених у термін) ($K_{кпк}$):</p> $K_{заг} = K_{вод} + K_{кпк};$	<p>Назва та методика розрахунку показників.</p> <p>Застосовується у зовнішньому фінансовому аналізі (ЗФА).</p>

№ з/п	Автори	Методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
		<p>Б) показники забезпеченості запасів і затрат джерелами їх формування:</p> <p>1) надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів ($\Delta K_{во}$): $\Delta K_{во} = K_{во} - 3_3;$</p> <p>2) надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і затрат ($\Delta K_{вдо}$): $\Delta K_{вдо} = K_{вдо} - 33;$</p> <p>3) надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів ($\Delta K_{заг}$): $\Delta K_{заг} = K_{заг} - 33$</p>	
8	<p>Горбаток М.І., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Деева Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.; Костирко Р.О., 2007 р.</p>	<p><i>Показники, що відображають різний ступінь охоплення різних видів джерел:</i></p> <p>1) наявність власних оборотних засобів ($O3_{вл}$): $O3_{вл} = BK - HA$ (Т.О. Фролова та М.Д. Білик, Л.М. Чечевіцина та І.М. Чуєв, Г.І. Кіндрацька, М.Г. Білик, А.Г. Загородній, С.Я. Салига, Н.В. Дацій, С.О. Корецька, Н.В. Нестеренко, К.С. Салига, замість власних оборотних засобів вказують на власні оборотні кошти). Н.М.Деева та О.І. Дедіков вказують також на власні оборотні кошти, але як ВК — величина основних засобів і вкладень;</p> <p>2) наявність власних та довгострокових зобов'язань формування запасів і витрат ($O3_{вдл}$): $(O3_{вдл} = (BK + ДЗ) - HA$</p>	<p>Назва та методика розрахунку показників.</p>

№ з/п	Автори	Методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
		<p>(С.Я. Салига, Н.В. Дацій, С.О. Корецька, Н.В. Нестеренко, К.С. Салига; Р.О. Костирко вказують на довгострокові кредити та позики, а Н.М.Дєєва та О.І. Дедіков вказують за мінусом не НА, а величина основних засобів і вкладень)</p> <p>3) загальна величина головних джерел формування запасів і витрат (ОЗ): $OZ = (BK + ДЗ) + \text{Короткострокові кредити та позикові кошти} - НА$ (М.І. Горбатов додає, що кожен з наведених показників повинен бути зменшений на суму іммобілізації оборотних засобів у складі інших дебіторів та інших оборотних активів.) (Т.О. Фролова та М.Д. Білик, Г.І. Кіндрацька, М.Г Білик, А.Г. Загородній; С.Я. Салига, Н.В. Дацій, С.О. Корецька, Н.В. Нестеренко, К.С. Салига вказують тільки на короткострокові кредити.) (Л.М. Чечевіцина та І.М. Чуєв, Р.О. Костирко; Н.М. Дєєва та О.І. Дедіков (за мінусом не НА а основних засобів і вкладень) вказують тільки на короткострокові кредити, крім прострочених.) <i>Три показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування:</i> 1) надлишок (нестача) $ВОЗ - OZ_{вл}$: $OZ_{вл} - 3$; 2) надлишок (нестача) власних і довгострокових зобов'язань (власного капіталу та довгострокових зобов'язань) джерел фінансування запасів і витрат: $OZ_{влд} - 3$; 3) надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів і витрат: $OZ - 3$.</p>	<p>Довгострокові зобов'язання та довгострокові кредити та позики — це різні речі.</p>

№ з/п	Автори	Методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
9	Мних Є.В., 2005 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башарина А.Б., 2010 р.; Пожидаєва Т.О., 2010 р.	<p>Виділяють абсолютні показники:</p> <p>1) наявність власного оборотного капіталу ($K_{во}$), яку визначають як різницю власного капіталу (K_v) та суми необоротних активів (НА): $K_{во} = K_v - НА;$</p> <p>2) наявність власного оборотного та довгострокового залученого капіталу, який називається перманентним ($K_{вд}$) і визначається як сума власного оборотного капіталу та довгострокового залученого капіталу ($K_{зд}$): $K_{вд} = K_{во} + K_{зд};$</p> <p>3) загальна величина капіталу для формування запасів і затрат ($K_{сум}$), яку визначають як суму перманентного капіталу та короткострокового залученого капіталу ($K_{зк}$): $K_{сум} = K_{вд} + K_{зк}$</p> <p>або $K_{сум} = K_{во} + K_d + K_{зк}.$</p>	Назва та методика розрахунку показників. Застосовується у зовнішньому фінансовому аналізі (ЗФА).
10	Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.	<p>... власні оборотні кошти: $ВК - НА.$</p> <p>До «нормальних джерел формування запасів» (ДФЗ) належать: власні оборотні кошти, банківські кредити й позики (довгострокова й короткострокові), кредиторська заборгованість по товарних операціях.</p> <p><i>В економічній літературі розглядається й інший підхід до оцінювання джерел фінансування запасів, відповідно до якого до складу нормальних джерел формування запасів не включається кредиторська заборгованість по товарних операціях. Однак такий підхід не можна вважати правильним, оскільки товарний кредит постачальників за визначенням є економічно обґрунтованим джерелом фінансування запасів.</i></p> <p>Розглядають надлишок (недостачу): — власних оборотних коштів: $ВOK - З;$</p>	Назва та методика розрахунку показників. Застосовується у зовнішньому фінансовому аналізі (ЗФА).

Продовження табл. 2.24

№ з/п	Автори	Методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
		— нормальних джерел формування запасів: загальна величина нормальних джерел формування запасів: (ВОК, банківські кредити й позики (довгострокова й короткострокові), кредиторська заборгованість по товарних операціях) – З	
11	Строченко Н.І., 2005 р.	<p>1) наявність власних джерел формування оборотного капіталу: (ВК + ЗНВП) – НА (за виключенням довгострокової дебіторської заборгованості та відстрочених податкових активів);</p> <p>2) наявність робочого капіталу для формування запасів: (ВК + ЗНВП) – НА (за виключенням довгострокової дебіторської заборгованості та відстрочених податкових активів) + ДЗ;</p> <p>3) загальна величина джерел формування запасів і витрат: (ВК + ЗНВП) – НА (за виключенням довгострокової дебіторської заборгованості та відстрочених податкових активів) + ДЗ + ККР банків + КЗ за товари (роботи, послуги), з одержаних авансів, векселів виданих.</p> <p><i>Три показники забезпеченості запасів і затрат джерелами їх формування:</i></p> <p>1) надлишок (недостача) власних джерел формування запасів і затрат: Власні джерела формування запасів і затрат – ЗЗ</p> <p>2) надлишок (недостача) робочого капіталу: наявність робочого капіталу – ЗЗ</p> <p>3) надлишок (недостача) загальних джерел фінансування запасів і затрат.</p>	Не виділяє показники як абсолютні показники фінансової стійкості, а вказує на показники фінансового стану, а саме — аналіз джерел формування оборотного капіталу: Назва та методика розрахунку показників. Застосовується у зовнішньому фінансовому аналізі (ЗФА).
12	Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	Узагальнюючі показники фінансової стійкості: — наявність власного оборотного капіталу: ВК – НА;	Назва та методика розрахунку показників. Застосовується у ВФА .

№ з/п	Автори	Методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
		<p>— наявність ВОК і довгострокових кредитів та позик: ВОК + ЗНВП понад рік + ДЗ + ВМП понад рік;</p> <p>— наявність ВОК і довгострокових і короткострокових кредитів та позик: ВОК + ЗНВП понад рік + ДЗ + ВМП понад рік + ККР.</p> <p>— надлишок (нестача) ВОК (Ес) : $+/- E_c = E_c - 3$</p> <p>— надлишок (нестача) власних та довгострокових джерел фінансування запасів (Есд): $+/- E_{cd} = E_{cd} - 3$</p> <p>— надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: $+/- E_{zag} = E_{zag} - 3;$</p> <p>— Надлишок (нестача) на 1 грн запасів $+/- E_c / 3.$</p> <p>Узагальнюючі показники — це абсолютні показники, а частові це відносні показники.</p>	
13	Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.	<p>Для характеристики джерел формування запасів застосовуються кілька показників, які відображають ступінь охоплення різних видів джерел:</p> <p>1) наявність власних оборотних засобів визначається за формулою: $ВК + ЗНВП + ДМП - НА$</p> <p>2) наявність довгострокових джерел формування запасів визначається шляхом збільшення наявних власних оборотних засобів на суму довгострокових зобов'язань: $ВК + ЗНВП + ДМП + ДЗ - НА$</p> <p>3) показник загальної величини джерел формування запасів визначається: $ВК + ЗНВП + ДМП + ДЗ + ПЗ - НА.$</p> <p>Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості джерелами їх формування: надлишком або недо-стачею</p>	<p>За основу прийнято методуку, запропоновану в посібнику — Шеремет А.Д., Негашев Е.В. Методика фінансового аналізу. — М.: ИНФРА-М., 1999. — 208 с.</p> <p>Назва та методика розрахунку показників. Застосовується у ЗФА.</p>

№ з/п	Автори	Методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
14	Шеремет А.Д., 2010 р.	<p>Абсолютні показники наявності джерел формування запасів:</p> <p>1) наявність власних оборотних коштів (Власні джерела + Довгострокові позикові кошти) – НА;</p> <p>2) загальна величина головних джерел формування запасів</p> <p>та</p> <p>1) надлишок (нестача) власних оборотних коштів;</p> <p>2) надлишок (нестача) загальної величини головних джерел формування запасів</p>	Назва та методика розрахунку показників. Застосовується у ЗФА .
15	Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.; Кір'янова З.В., Седова О.І., 2011 р.	<p>Абсолютні показники наявності джерел формування запасів:</p> <p>— наявність власних оборотних коштів (НВОК): реальний власний капітал (ВК) – необоротні активи (НА) – довгострокова дебіторська заборгованість;</p> <p>— наявність довгострокових джерел формування запасів: НВОК + ДЗ;</p> <p>— загальна величина головних джерел формування запасів: НВОК + ДЗ + ККР (короткострокові кредити і позики);</p> <p>Показники забезпеченості запасів джерелами їх формування:</p> <p>— надлишок або нестача власних оборотних коштів для формування запасів;</p> <p>— надлишок або нестача довгострокових джерел формування запасів для формування запасів;</p> <p>— надлишок або нестача загальної величини головних джерел формування запасів для формування запасів.</p>	Назва та методика розрахунку показників. Застосовується у ЗФА .
16	Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2010 р.	<p>Джерела формування запасів:</p> <p>— величина власних оборотних коштів: (Капітал + резерви – необоротні активи);</p> <p>— величина власних і довгострокових позикових коштів формування запасів і витрат;</p>	Назва та методика розрахунку показників. Застосовується у ЗФА .

№ з/п	Автори	Методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
		<p>— величина загальних коштів формування запасів і витрат (власні оборотні кошти + ДПК + короткострокові кредити).</p> <p>Трьом цим показникам відповідають три показник надлишку (нестачі) джерел формування запасів і витрат.</p>	
17	Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.	<p>Для визначення типу фінансової ситуації застосовуються такий показник, як надлишок або нестачу джерел коштів для формування запасів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) запаси; 2) сума оборотних коштів, сформована тільки за рахунок власного капіталу (ВК – НА); 3) сума оборотних коштів, сформована за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань – власний оборотний капітал: (ВК + ДЗ) – НА; 4) загальна величина основних джерел формування запасів: (ВК + ДЗ + ККП (короткострокові кредити і позики)) – НА. <p>Показник забезпеченості запасів джерелами формування:</p> <ul style="list-style-type: none"> — надлишок (нестача) оборотних коштів (сформованих лише з урахуванням ВК) для формування запасів; — надлишок (нестача) власного оборотного капіталу для формування запасів; — надлишок (нестача) загальної величини джерел формування запасів. 	Назва та методика розрахунку показників. Застосовується у ЗФА .
18	Пласкова Н.С., 2010 р.	<p>Один із критеріїв фінансової незалежності організації — забезпеченість її матеріальних оборотних активів (запасів) стійкими джерелами формування</p> <p>Величина матеріальних виробничих запасів (МВЗ):</p> <p>Запаси + ПДВ з придбаних цінностям.</p> <p>Власні оборотні кошти (ВОК): (Капітал та резерви + ДМП + ДЗ – НА).</p>	Назва та методика розрахунку показників. Застосовується у ЗФА .

№ з/п	Автори	Методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
		<p>Класифікація фінансової незалежності:</p> <p>1) абсолютна фінансова незалежність: $MВЗ \leq ВОК$;</p> <p>2) нормальна фінансова стійкість: $MВЗ \leq ВОК + \text{Короткострокові кредити та позики}$</p> <p>3) високий ступінь фінансової залежності: $MВЗ < ВОК + \text{Короткострокові кредити та позики} + \text{Короткострокова кредиторська заборгованість постачальникам}$;</p> <p>4) кризовий фінансовий стан: $MВЗ > ВОК + \text{Короткострокові кредити та позики} + \text{Короткострокова кредиторська заборгованість постачальникам}$</p>	
19	Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.	<p>Один із критеріїв фінансової стійкості організації – надлишок або нестача джерел коштів для формування запасів (матеріальних оборотних фондів). <i>Власні оборотні кошти:</i> $ВК - НА = (\text{Капітал та резерви} + ДЗ) - НА$.</p> <p>Зазвичай виділяють чотири типи фінансової стійкості:</p> <p>1) абсолютна стійкість фінансового стану: $\text{Запаси} < ВОК + \text{Короткострокові кредити та позики}$;</p> <p>2) нормальна стійкість: $\text{Запаси} = ВОК + \text{Короткострокові кредити та позики}$;</p> <p>3) нестійкий фінансовий стан: $\text{Запаси} = ВОК + \text{Короткострокові кредити та позики} + \text{Тимчасово вільні джерела коштів (резервний капітал, фонди накопичення та споживання)} + \text{Кредити банків та позикових коштів на тимчасове поповнення оборотного капіталу}$</p>	Назва та методика розрахунку показників. Застосовується у ВФА .

Закінчення табл. 2.24

№ з/п	Автори	Методики розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості, пов'язаних з рівнем забезпеченості запасів (запасів і затрат) джерелами їх формування	Дискусійні питання та примітки
		4) кризовий фінансовий стан: Запаси > ВОК + Короткострокові кредити та позики + Тимчасово вільні джерела коштів (резервний капітал, фонди накопичення та споживання) + Кредити банків і позикових коштів на тимчасове поповнення оборотного капіталу.	
20	<p>Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.</p> <p>Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.;</p> <p>Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова С.О., 2011 р.</p>	<p>Джерела формування запасів: — власні оборотні кошти: ВОК = ВК – НА (Ряд. 490 «Капітал і резерви» – Ряд. 190 «Необоротні активи»); — власні та довгострокові кошти формування запасів: ВД = ВОК + ДЗ; — загальна величина головних джерел формування запасів: ЗП = ВД + ККР (короткострокові кредити та позики). Достатність даних трьох джерел для джерел формування запасів: — надлишок або нестача власних оборотних коштів: +/- ВОК = ВОК – Запаси; — надлишок або нестача власних і довгострокових джерел формування запасів: +/- ВД = ВД – Запаси; — надлишок або нестача загальної величини головних джерел формування запасів: +/- ЗП = ЗП – Запаси.</p> <p>Виділяють як наявність власних оборотних коштів і джерела формування запасів та затрат.</p> <p>Виділяють як наявність власних оборотних коштів і джерела формування запасів та затрат, а також виокремлюють складову — короткострокові кредити та позикові кошти без прострочених позик (підсумок V розд. «Короткострокові зобов'язання»)</p>	<p>Назва та методика розрахунку показників. Застосовується у ЗФА.</p>

Виходячи з проведеного дослідження, необхідно розглянути часткові показники фінансової стійкості. Їх варто розмежувати на часткові показники у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі, виходячи з інформаційної бази, яка застосовується для їх визначення.

Розглянемо часткові показники у зовнішньому фінансовому аналізі.

Узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі — наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів складається із двох груп:

— наявність капіталу для формування оборотних активів (комплексний показник);

— забезпеченість оборотних активів капіталом для їх формування. (комплексний показник).

1. Наявність капіталу для формування оборотних активів характеризується такими частковими показниками:

1.1. Наявність власного оборотного капіталу за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$\text{НВОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП},$$

тобто

$$\text{НВОК} = \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}$$

1.2. Наявність власного оборотного та довгострокового залученого (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) капіталу для формування оборотних активів (НВОКДК) за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$\text{НВОКДК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ} - \text{НА} - \text{ВМП},$$

або

$$\text{НВОКДК} = \text{НВОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ},$$

тобто

$$\text{НВОКДК} = \text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{ряд. 510 IV розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}.$$

1.3. Наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів (НВОКДКПК) за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$\text{НВОКДКПК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{НА} - \text{ВМП},$$

або

$$\text{НВОКДКПК} = \text{НВОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ},$$

або

$$\text{НВОКДКПК} = \text{НВОКДК} + \text{ПЗ},$$

тобто

$$\text{НВОКДКПК} = \text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} - \\ - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}.$$

1.4. Наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів (НК) за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$\text{НК} = (\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП}) + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

або

$$\text{НК} = \text{НВОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

або

$$\text{НК} = \text{НВОКДК} + \text{ПЗ} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

або

$$\text{НК} = \text{НВОКДКПК} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

тобто

$$\text{НК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{III розд. АБ}) + \\ + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} + \text{II розд. ПБ} + \text{V розд. ПБ}$$

2. Забезпеченість оборотних активів капіталом для їх формування характеризується такими частковими показниками:

2.1. Наявність (нестача) власного оборотного капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним капіталом формування оборотних активів за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$+/- \text{НВОК} = \text{НВОК} - \text{ОА},$$

або

$$+/- \text{НВОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ОА},$$

тобто

$$\begin{aligned} +/ - \text{НВОК} &= \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \\ &- \text{III розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}. \end{aligned}$$

2.2. Наявність (нестача) власного оборотного та довгострокового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним та довгостроковим капіталом формування оборотних активів за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$+/- \text{НВОКДК} = \text{НВОКДЗ} - \text{ОА},$$

або

$$+/- \text{НВОКДК} = \text{НВОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ} - \text{ОА},$$

або

$$+/- \text{НВОКДК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ} - \text{ОА},$$

тобто

$$\begin{aligned} +/- \text{НВОКДК} &= \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} + \\ &+ \text{III розд. ПБ} + \text{ряд. 510 IV розд. ПБ} - \text{III розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}. \end{aligned}$$

2.3. Наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим і поточним (короткостроковим) капіталом формування оборотних активів за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$+/- \text{НВОКДКПК} = \text{НВОКДКПК} - \text{ОА},$$

або

$$+/- \text{НВОКДКПК} = \text{НВОКДК} + \text{ПЗ} - \text{ОА},$$

або

$$+/- \text{НВОКДКПК} = \text{НВОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{ОА},$$

або

$$+/- \text{НВОКДКПК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{ОА},$$

тобто

$$\begin{aligned} +/- \text{НВОКДКПК} &= \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} + \\ &+ \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} - \text{III розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}. \end{aligned}$$

2.4. Наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим і поточним (короткостроковим) капіталом, забезпеченнями наступних витрат і платежів, доходами майбутніх періодів формування оборотних активів за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$+/- \text{ НК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП} - \text{ОА},$$

тобто

$$\begin{aligned} +/- \text{ НВОКДКПК} = & \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{5 розд. АБ} + \\ & + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} + \text{II розд. ПБ} + \text{V розд. ПБ} - \\ & - \text{III розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}. \end{aligned}$$

Узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі — наявність (нестача) джерел фінансування — капіталу для формування матеріальних оборотних активів також складається з двох груп:

- наявність джерел фінансування — капіталу для формування матеріальних оборотних активів (комплексний показник);
- забезпеченість матеріальних оборотних активів джерелами фінансування — капіталом для їх формування (комплексний показник).

1. Наявність капіталу для формування матеріальних оборотних активів характеризується такими частковими показниками:

1.1. Наявність власного матеріально-оборотного капіталу за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$\text{НВМОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА},$$

тобто

$$\begin{aligned} \text{НВМОК} = & \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \\ & - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}. \end{aligned}$$

1.2. Наявність власного матеріально-оборотного та довгострокового залученого капіталу для формування матеріальних оборотних активів (НВМОКДК) за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$\text{НВМОКДК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА},$$

або

$$\text{НВМОКДК} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ},$$

тобто

$$\text{НВМОКДК} = \text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{ряд. 510 IV розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}.$$

1.3. Наявність власного матеріально-оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування матеріальних оборотних активів (НВМОКДКПК) за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$\text{НВМОКДКПК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА},$$

або

$$\text{НВМОКДКПК} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ}.$$

або

$$\text{НВМОКДКПК} = \text{НВМОКДК} + \text{ПЗ},$$

тобто

$$\text{НВМОКДКПК} = \text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}.$$

2. Забезпеченість матеріальних оборотних активів капіталом для їх формування характеризується такими частковими показниками:

2.1. Наявність (нестача) власного матеріально-оборотного капіталу для формування матеріальних оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним капіталом формування матеріальних оборотних активів за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$+/- \text{НВМОК} = \text{НВМОК} - \text{МОА},$$

або

$$+/- \text{НВМОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА} - \text{МОА},$$

тобто

$$+/- \text{НВМОК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}) - \text{III розд. АБ}.$$

2.2. Наявність (нестача) власного матеріально-оборотного та довгострокового капіталу для формування матеріальних оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним і довгостроковим капіталом формування матеріальних оборотних активів за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$+/- \text{ НВМОКДК} = \text{НВМОКДЗ} - \text{МОА},$$

або

$$+/- \text{ НВМОКДК} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ} - \text{МОА},$$

або

$$+/- \text{ НВМОКДК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ} - \text{МОА},$$

тобто

$$+/- \text{ НВМОКДК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{ряд. 510 IV розд. ПБ}) - \text{III розд. АБ}.$$

2.3. Наявність (нестача) власного матеріально-оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу для формування матеріальних оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним, довгостроковим і поточним (короткостроковим) капіталом формування матеріальних оборотних активів за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):

$$+/- \text{ НВМОКДКПК} = \text{НВМОКДКПК} - \text{МОА},$$

або

$$+/- \text{ НВМОКДКПК} = \text{НВМОКДК} + \text{ПЗ} - \text{МОА},$$

або

$$+/- \text{ НВМОКДКПК} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{МОА},$$

або

$$+/- \text{ НВМОКДКПК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{МОА},$$

тобто

$$+/- \text{ НВМОКДКПК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ}) - \text{III розд. АБ}.$$

Узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі — **наявність** (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) складається з таких двох груп:

— наявність джерел формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (комплексний показник);

— забезпеченість оборотних господарських засобів (ресурсів) джерелами їх формування (комплексний показник).

Узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі — **наявність** (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів або просто запасів також складається з двох груп:

— наявність джерел фінансування для формування запасів (комплексний показник);

— забезпеченість запасів джерелами фінансування — капіталом для їх формування (комплексний показник).

Слід зазначити, що можливими є дві різні ситуації, коли час проведення внутрішнього аналізу:

1) збігається з часом складання звітності, тоді з метою прискорення та полегшення проведення аналізу можна залучати певні готові дані зі звітності;

2) не збігається з часом складання звітності, тоді треба користуватися інформацією із синтетичних рахунків, субрахунків та аналітичних рахунків.

Враховуючи, що кожен суб'єкт господарювання користується стандартними синтетичними рахунками та субрахунками, які вказуються в Плані рахунків, а аналітичні рахунки відкриває за власним бажанням з відповідними кодами, які різняться у суб'єктів господарювання, то в подальшому в монографії будуть вказуватися тільки коди синтетичних рахунків і субрахунків.

У внутрішньому фінансовому аналізі комплексні показники пропонується визначати за такими частковими показниками фінансової стійкості за даними запропонованих форм балансу (дод. Г та дод. Д):

1. Наявність джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів):

1.1. Наявність власних оборотних джерел (НВОД), які розраховуються як різниця між сумою власних джерел (ВД) і сумою необоротних господарських ресурсів (НГР) і витрат майбутніх періодів (ВМП):

$$\text{НВОД} = \text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП},$$

тобто

НВОД = Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ – Сума по рах. 39.

1.2. Наявність власних оборотних і довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (НВОДДЗД), які розраховуються як різниця між сумою власних джерел (ВД), довгострокових залучених джерел (ДЗД), поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями (ПЗДЗ) та сумою необоротних господарських ресурсів (НГР) і витрат майбутніх періодів (ВМП):

$$\text{НВОДДЗД} = \text{ВД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} - \text{НГР} - \text{ВМП},$$

або

$$\text{НВОДДЗД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ},$$

тобто

НВОДДЗД = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ + Сума по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ + Сума по рах. 61 – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та 2 розд. АБ – Сума по рах. 39.

1.3. Наявність власних оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (НВОДДЗДПЗД):

$$\text{НВОДДЗДПЗД} = \text{ВД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} - \text{НГР} - \text{ВМП},$$

або

$$\text{НВОДДЗДПЗД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД},$$

або

$$\text{НВОДДЗДПЗД} = \text{НВОДДЗД} + \text{ПЗД},$$

тобто

$\text{НВОДДЗДПЗД} = \text{Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} + \text{Сума по рах 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ} + (\text{сума по рах. 61} + \text{суми по рах. 60, 62—68}), \text{ залишки по яких відображаються в IV розд. ПБ} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39.}$

1.4. Наявність власних оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (НД):

$\text{НД} = (\text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП}) + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$
або

$\text{НД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$

або

$\text{НД} = \text{НВОДДЗД} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$

або

$\text{НД} = \text{НВОДДЗДПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$

тобто

$\text{НД} = \text{Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39} + \text{Сума по рах 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ} + (\text{Сума по рах. 61} + \text{Сума по рах. 60, 62—68}), \text{ залишки по яких відображаються в IV розд. ПБ} + \text{Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в II розд. ПБ} + \text{Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в V розд. ПБ.}$

2. Забезпеченість оборотних господарських засобів (ресурсів) джерелами для їх формування:

2.1. Наявність (нестача) власних оборотних джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (ОГР) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборот-

ними джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів):

$$+/- \text{ НВОД} = \text{ НВОД} - \text{ ОГР},$$

або

$$+/- \text{ НВОД} = \text{ ВД} - \text{ НГР} - \text{ ВМП} - \text{ ОГР},$$

тобто

+/- НВОД = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ – суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 20—38, залишки по яких відображаються в III розд. АБ та IV розд. АБ.

2.2. Наявність (нестача) власних оборотних і довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними та довгостроковими залученими (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів):

$$+/- \text{ НВОДДЗД} = \text{ ВД} + \text{ ДЗД} + \text{ ПЗДЗ} - \text{ НГР} - \text{ ВМП} - \text{ ОГР},$$

або

$$+/- \text{ НВОДДЗД} = \text{ НВОД} + \text{ ДЗД} + \text{ ПЗДЗ} - \text{ ОГР},$$

тобто

+/- НВОДДЗД = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ + Сума по рах 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ + Сума по рах. 61 – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ – Сума по рах. 39 – Сума по рах. 20—38, залишки по яких відображаються в III розд. АБ та IV розд. АБ

2.3. Наявність (нестача) власних оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними, довгостроковими та поточними (короткостроковими) позикови-

ми джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів):

$$\begin{aligned} +/ - \text{НВОДДЗДПЗД} &= \text{ВД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} - \text{НГР} - \\ &\quad - \text{ВМП} - \text{ОГР}, \end{aligned}$$

або

$$+/ - \text{НВОДДЗДПЗД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} - \text{ОГР},$$

або

$$+/ - \text{НВОДДЗДПЗД} = \text{НВОДДЗД} + \text{ПЗД} - \text{ОГР},$$

тобто

$+/ - \text{НВОДДЗДПЗД} = \text{Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} + \text{Суми по рах 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ} + (\text{Сума по рах. 61} + \text{Суми по рах. 60, 62—68}), \text{ залишки по яких відображаються в IV розд. ПБ} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39} - \text{Сума по рах. 20—38, залишки по яких відображаються в III розд. АБ та IV розд. АБ}$

2.4. Наявність (нестача) власних оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними, довгостроковими, поточними (короткостроковими) позиковими джерелами, забезпеченнями наступних витрат і платежів та доходів майбутніх періодів формування оборотних господарських засобів (ресурсів):

$$\begin{aligned} +/ - \text{НД} &= (\text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП}) + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \\ &\quad + \text{ЗНВП} + \text{ДМП} - \text{ОГР}, \end{aligned}$$

або

$$+/ - \text{НД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП} - \text{ОГР},$$

або

$$+/ - \text{НД} = \text{НВОДДЗД} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП} - \text{ОГР},$$

або

$$+/ - \text{НД} = \text{НВОДДЗДПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП} - \text{ОГР},$$

тобто

+/- НД = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ – Сума по рах. 39 + Сума по рах 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ + (Сума по рах. 61 + + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в IV розд. ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в II розд. ПБ + Сума по рах.69, залишок по якій відображається в V розд. ПБ – Сума по рах. 20—38, залишки по яких відображаються в III розд. АБ та IV розд. АБ.

3. Наявність джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів):

3.1. Наявність власних матеріально-оборотних джерел (НВМОД), які розраховуються як різниця між сумою власних джерел (ВД) і сумою необоротних господарських ресурсів (НГР), витрат майбутніх періодів (ВМП) та оборотних фінансових засобів (ОФЗ):

$$\text{НВМОД} = \text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ОФЗ},$$

тобто

НВМОД = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ.

3.2. Наявність власних матеріально-оборотних та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) (НВМОДДЗД), які розраховуються як різниця між сумою власних джерел (ВД), довгострокових залучених джерел — довгострокових кредитів і позик під запаси (ДКП), довгострокових векселів, виданих під запаси (ДВВ), поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями під запаси (ПЗДЗ) та сумою необоротних господарських ресурсів (НГР), витрат майбутніх періодів (ВМП) та оборотних фінансових засобів (ОФЗ):

$$\text{НВМОДДЗД} = \text{ВД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ОФЗ},$$

або

$$\text{НВМОДДЗД} = \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ},$$

тобто

НВМОДДЗД = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ + Сума по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ

3.3. Наявність власних матеріально-оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) (НВМОДДЗДПЗД), які розраховуються як різниця між сумою власних джерел (ВД), довгострокових залучених джерел — довгострокових кредитів та позик під запаси (ДКП), довгострокових векселів, виданих під запаси (ДВВ), поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями під запаси (ПЗДЗ), короткостроковими кредитами та позиками під запаси (ККП), короткостроковими векселями, виданими під запаси (КВВ), короткостроковою кредиторською заборгованістю під запаси (ККЗ), поточними зобов'язаннями з одержаних авансів (ПЗОА) та сумою необоротних господарських ресурсів (НГР), витрат майбутніх періодів (ВМП) та оборотних фінансових засобів (ОФЗ):

$$\text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{ВД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \\ + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ОФЗ},$$

або

$$\text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \\ + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА};$$

або

$$\text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{НВМОДДЗД} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА},$$

тобто

НВМОДДЗДПЗД = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ + Сума по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) + Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ.

4. Забезпеченість матеріальних оборотних ресурсів (запасів) джерелами для їх формування:

4.1. Наявність (нестача) власних матеріально-оборотних джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними джерелами формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів):

$$+/- \text{ НВМОД} = \text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ФОЗ} - \text{МОР},$$

тобто

+/- НВОД = Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та розд. II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ – Сума по рах. 20—28.

4.2. Наявність (нестача) власних матеріально-оборотних і довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними та довгостроковими залученими (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерелами формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів):

$$+/- \text{ НВМОДДЗД} = \text{ВД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ФОЗ} - \text{МОР},$$

або

$$+/- \text{ НВМОДДЗД} = \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} - \text{МОР},$$

тобто

+/- НВМОДДЗД = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ + Сума по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та розд. II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ – сума по рах. 20—28.

4.3. Наявність (нестача) власних матеріально-оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними, довгостроковими та поточними (короткостроковими) позиковими джерелами формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів):

+/- НВМОДДЗДПЗД = ВД + ДКП + ДВВ + ПЗДЗ + ККП +
+ КВВ + ККЗ + ПЗОА – НГР – ВМП – ФОЗ – МОР,

або

+/- НВМОДДЗДПЗД = НВМОД + ДКП + ДВВ + ПЗДЗ + ККП +
КВВ + ККЗ + ПЗОА – МОР

або

+/- НВМОДДЗДПЗД = НВМОДДЗД + ККП + КВВ + ККЗ +
+ ПЗОА – МОР,

тобто

+/- НВМОДДЗДПЗД = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ + Сума по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) + Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та 2 розд. АБ – Сума по рах. 39, терміном більше I року – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ –
– Сума по рах. 20—28

Варто ще раз наголосити на такому: якщо час проведення аналізу фінансової стійкості не збігається з часом складання фінансової звітності, то визначаються ці показники тільки за даними аналітичного обліку.

Обґрунтування запропонованої точки зору:

— **по-перше**, автор підтримує загальноприйнятий підхід до схеми виділення двох показників: наявність джерел формування або капіталу для фінансування певних видів господарських засобів і забезпеченість цих же видів господарських засобів джерелами їх формування або капіталом для їх фінансування та внутрішнього їх розмежування на певні окремі показники;

— **по-друге**, автор пропонує виділити спочатку **узагальнені** абсолютні показники, а потім **комплексні** з виокремленням співвідносних **часткових** показників, що відповідає логіці методики аналітичного дослідження фінансової стійкості;

— **по-третє**, з урахуванням застосування різної інформаційної бази для розрахунку попередньо запропонованих двох узагальнюючих показників у зовнішньому фінансовому аналізі та двох узагальнюючих показників у внутрішньому фінансовому аналізі рекомендується їх розмежування на комплексні та часткові показники фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі та у внутрішньому фінансовому аналізі відповідно;

— **по-четверте**, з урахуванням запропонованих автором раніше чотирьох узагальнюючих показників фінансової стійкості: наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів; наявність (нестача) джерел фінансування — капіталу для формування матеріальних оборотних активів, наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів), наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) вноситься пропозиція виділити в межах кожного показника дві групи комплексних їх показників: перша стосується наявності певних джерел фінансування, а друга — рівня забезпеченості певних господарських засобів певними джерелами їх фінансування;

— **по-п'яте**, автор пропонує узагальнюючий показник, що не виокремлювався раніше — наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів. Його характеризують такі комплексні показники, як наявність капіталу для формування оборотних активів та забезпеченість оборотних активів капіталом для їх формування. До основних джерел формування оборотного капіталу належить частина власного капіталу та частина позикового капіталу, а саме: довгострокові зобов'язання та поточні зобов'язання. Тому автор і виділяє в якості головних джерел їх фінансування: наявність власного оборотного капіталу, як різниця між власним капіталом (I розд. ПБ), необоротними акти-

вами (I та II розд. запропонованого АБ) та витратами майбутніх періодів (V розд. запропонованого АБ), наявність власного оборотного та довгострокового капіталу (з додаванням до попереднього показника суми довгострокових зобов'язань (III розд. ПБ) та поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями (ряд. 510 IV розд. ПБ), наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів (з додаванням до попереднього показника суми поточних зобов'язань (IV розд. ПБ)), наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу з урахуванням забезпечень наступних витрат і платежів та доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів (з додаванням до попереднього показника суми наступних витрат і платежів та доходів майбутніх періодів (II та V розд. ПБ)). Рівень забезпеченості оборотних активів відповідними джерелами фінансування розраховується шляхом віднімання від певного виду капіталу величини оборотних активів (II та IV розд. запропонованого АБ). Залежно від отриманої результативної величини суб'єкт господарювання матиме чи ні відповідні наявні джерела фінансування оборотних активів. Це впливатиме на тип фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Такі показники легко розрахувати за даними бухгалтерського балансу;

— **по-шосте**, автор пропонує другий узагальнюючий показник фінансової стійкості — наявність (нестача) джерел фінансування — капіталу для формування матеріальних оборотних активів. Його характеризують такі комплексні показники, як наявність джерел фінансування — капіталу для формування матеріальних оборотних активів та забезпеченість матеріальних оборотних активів джерелами фінансування — капіталом для їх формування. Основними джерелами формування матеріальних оборотних активів виступатимуть практично такі ж самі види капіталу суб'єкта господарювання з відповідними аналогічними методиками їх розрахунків, але за мінусом джерел фінансування для фінансових оборотних активів (засобів). Вихідним показником буде наявність власного матеріально-оборотного капіталу як різниці між власним капіталом (I розд. ПБ) та необоротними активами (I та II розд. запропонованого АБ), витратами майбутніх періодів (V розд. запропонованого АБ) і фінансовими оборотними активами (III розд. запропонованого АБ). Для визначення рівня забезпеченості фінансування матеріальних оборотних активів відповідними джерелами формування від їх величини віднімається величи-

на саме матеріальних оборотних активів, тобто підсумок III розд. АБ запропонованої його форми (дод. Г та дод. Д). Залежно від отриманої результативної величини суб'єкт господарювання матиме чи ні відповідні наявні джерела фінансування матеріальних оборотних активів. Це впливатиме на тип фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Такі показники також легко розрахувати за даними бухгалтерського балансу;

— **по-сьоме**, автор пропонує такий узагальнюючий показник фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі, як наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів). Його характеризують такі комплексні показники: наявність джерел формування оборотних господарських засобів (ресурсів) і забезпеченість оборотних господарських засобів (ресурсів) джерелами їх формування. Методика визначення показника «наявність джерел формування оборотних господарських засобів (ресурсів)» є аналогічною схемі визначення показника «наявність капіталу для формування оборотних активів», але дані беруться з аналітичного обліку. Рівень забезпеченості оборотних господарських засобів (ресурсів) відповідними джерелами фінансування розраховується шляхом віднімання від певного виду джерел фінансування величини оборотних господарських засобів (ресурсів) (суми по рах. 20—38). Залежно від отриманої результативної величини суб'єкт господарювання матиме чи ні відповідні наявні джерела фінансування оборотних господарських засобів (ресурсів). Все це впливатиме на тип фінансової стійкості суб'єкта господарювання;

— **по-восьме**, автор пропонує такий узагальнюючий показник фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі, як наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів). Його характеризують комплексні показники: наявність джерел формування запасів та забезпеченість запасів джерелами їх формування. Для детального вивчення фінансової стійкості за допомогою абсолютних показників у внутрішньому фінансовому аналізі необхідно вивчити джерела формування та рівень забезпеченості ними запасів. У даних розрахунках уточнюються джерела формування запасів. Це мають бути: наявні власні матеріально-оборотні джерела (як позитивна різниця: суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по

яких відображаються в IV розд. АБ); наявні власні матеріально-оборотні джерела та довгострокові кредити і позики для формування запасів (до попереднього показника додаються довгострокові кредити та позики і довгострокові векселі видані для формування запасів за даними аналітичного обліку); наявні власні матеріально-оборотні джерела, довгострокові та короткострокові кредити і позики під запаси, кредиторська заборгованість для формування запасів (до попереднього показника додаються короткострокові кредити та позики під запаси, кредиторська заборгованість за товари (роботи, послуги), поточні зобов'язання з одержаних авансів та з короткострокових векселів виданих під формування запасів). Залежно від отриманих результатів суб'єкт господарювання матиме чи ні відповідні наявні джерела фінансування запасів.

Рівень забезпеченості матеріальних оборотних ресурсів (запасів) відповідними джерелами їх фінансування розраховується шляхом віднімання від певного виду джерел фінансування величини запасів (суми по рах. 20—28).

Усе це суттєво впливатиме на тип фінансової стійкості суб'єкта господарювання, визначений у внутрішньому фінансовому аналізі. Такі показники не можна розрахувати за даними бухгалтерського балансу, треба скористатися даними аналітичного обліку. Подібні розрахунки можна здійснювати у будь-який час, не дотримуючись звітних періодів. Але труднощі виникнуть з визначенням залишків незавершеного виробництва. Рівень труднощів розрахункової процедури залежатиме від галузевої належності та виду діяльності суб'єкта господарювання. Дослідження фінансової стійкості за окресленою схемою у внутрішньому фінансовому аналізі допоможе глибше її вивчити.

Запропоновані у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі чотирнадцять часткових абсолютних показників фінансової стійкості відповідно піднімають логічний рівень її вивчення, допомагають всебічно її дослідити, глибше вникнути в причини її позитивної або негативної зміни, знайти вірні шляхи її поліпшення та розробити шляхи з їх реалізації та запровадження.

Отже, пропонується така схема абсолютних показників фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі:

- 1) глобальні та головні показники;
- 2) узагальнюючі показники;
- 3) комплексні показники;
- 4) часткові показники (табл. 2.25).

Таблиця 2.25

**АБСОЛЮТНІ ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ У ЗОВНІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ**

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованими формами балансу
Глобальні та головні абсолютні показники фінансової стійкості		
1	Позитивний власний капітал (ПВК)	Різниця між загальними активами (ЗА) та загальними зобов'язаннями (ЗЗ): $\text{ПВК} = \text{ЗА} - \text{ЗЗ},$ тобто $\text{ПВК} = \text{валюта балансу} - (\text{Розд. II «Забезпечення наступних витрат та платежів»} + \text{Розд. III «Довгострокові зобов'язання»} + \text{Розд. IV «Поточні зобов'язання»} + \text{Розд. V «Доходи майбутніх періодів»})$
2	Наявність власного оборотного капіталу (НВОК)	Різниця між власним капіталом (ВК), необоротними активами (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМП): $\text{НВОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП},$ тобто $\text{НВОК} = \text{Розд. I ПБ «Власний капітал»} - \text{розд. I АБ «Необоротні матеріальні активи»} - \text{Розд. II АБ «Необоротні фінансові активи»} - \text{Розд. V АБ «Витрати майбутніх періодів»}$
Узагальнюючі, комплексні та часткові абсолютні показники фінансової стійкості		
3	Наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів: (узагальнюючий показник)	Загальна схема визначення: капітал для формування оборотних активів мінус оборотні активи.
3.1 (перша група показників)	Наявність джерел (капіталу) формування оборотних активів: (комплексний показник)	
3.1.1	Часткові показники Наявність власного оборотного капіталу (НВОК)	$\text{НВОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП},$ тобто $\text{НВОК} = \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}$

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованими формами балансу
3.1.2	Наявність власного оборотного та довгострокового залученого (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) капіталу для формування оборотних активів (НВОКДК)	$\text{НВОКДК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ} - \text{НА} - \text{ВМП},$ або $\text{НВОКДК} = \text{НВОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ},$ тобто
3.1.3	Наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів (НВОКДКПК)	$\text{НВОКДК} = \text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{ряд. 510 IV розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}$ $\text{НВОКДКПК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{НА} - \text{ВМП},$ або $\text{НВОКДКПК} = \text{НВОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ},$ або $\text{НВОКДКПК} = \text{НВОКДК} + \text{ПЗ},$ тобто $\text{НВОКДКПК} = \text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}$
3.1.4	Наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів (НК)	$\text{НК} = (\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП}) + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$ або $\text{НК} = \text{НВОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$ або $\text{НК} = \text{НВОКДК} + \text{ПЗ} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$ або $\text{НК} = \text{НВОКДКПК} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$ тобто $\text{НК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{II розд. АБ}) + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} + \text{II розд. ПБ} + \text{V розд. ПБ}$
3.2 (друга група показників)	Забезпеченість оборотних активів джерелами (капіталом) для їх формування. (комплексний показник)	

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованими формами балансу
3.2.1	<p>Часткові показники:</p> <p>Наявність (нестача) власного оборотного капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним капіталом формування оборотних активів:</p>	$\begin{aligned} & +/ - \text{НВОК} = \text{НВОК} - \text{ОА}, \\ \text{або} & \\ & +/ - \text{НВОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ОА}, \\ \text{тобто} & \\ & +/ - \text{НВОК} = \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \\ & - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ} - \\ & - \text{III розд. АБ} \end{aligned}$
3.2.2	<p>Наявність (нестача) власного оборотного та довгострокового позикового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним та довгостроковим позиковим капіталом формування оборотних активів</p>	$\begin{aligned} & +/ - \text{НВОКДК} = \text{НВОКДЗ} - \text{ОА}, \\ \text{або} & \\ & +/ - \text{НВОКДК} = \text{НВОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ} - \text{ОА}, \\ \text{або} & \\ & +/ - \text{НВОКДК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} + \text{ДЗ} + \\ & + \text{ПЗДЗ} - \text{ОА}, \\ \text{тобто} & \\ & +/ - \text{НВОКДК} = \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \\ & - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} + \text{III розд. ПБ} + \\ & + \text{ряд. 510 IV розд. ПБ} - \text{III розд. АБ} \end{aligned}$
3.2.3	<p>Наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) позиковим капіталом формування оборотних активів</p>	$\begin{aligned} & +/ - \text{НВОКДКПК} = \text{НВОКДКПК} - \text{ОА}, \\ \text{або} & \\ & +/ - \text{НВОКДКПК} = \text{НВОКДК} + \text{ПЗ} - \text{ОА}, \\ \text{або} & \\ & +/ - \text{НВОКДКПК} = \text{НВОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{ОА}, \\ \text{або} & \\ & +/ - \text{НВОКДКПК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} + \text{ДЗ} + \\ & \text{ПЗ} - \text{ОА}, \\ \text{тобто} & \\ & +/ - \text{НВОКДКПК} = \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \\ & - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} + \\ & + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} - \text{III розд. АБ} \end{aligned}$

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованими формами балансу
3.2.4	Наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) позиковим капіталом, забезпеченнями наступних витрат і платежів, доходами майбутніх періодів формування оборотних активів	$+/- \text{ НК} = \text{ ВК} - \text{ НА} - \text{ ВМП} + \text{ ДЗ} + \text{ ПЗ} + \text{ ЗНВП} + \text{ ДМП} - \text{ ОА},$ <p>тобто</p> $+/- \text{ НВОКДКПК} = \text{ I розд. ПБ} - \text{ I розд. АБ} - \text{ II розд. АБ} - \text{ V розд. АБ} + \text{ III розд. ПБ} + \text{ IV розд. ПБ} + \text{ II розд. ПБ} + \text{ V розд. ПБ} - \text{ III розд. АБ}$
4 4.1 (перша група показників) 4.1.1	<p>Наявність (нестача) джерел фінансування (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів: (узагальнюючий показник)</p> <p>Часткові показники</p> <p>Наявність джерел (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів (комплексний показник)</p> <p>Наявність власного матеріально-оборотного капіталу (НВМОК)</p>	<p>Загальна схема визначення: джерела фінансування (капітал) мінус матеріальні оборотні активи.</p> <p>$\text{НВМОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА},$</p> <p>тобто</p> $\text{НВМОК} = \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}$

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованими формами балансу
4.1.2	Наявність власного матеріально-оборотного та довгострокового залученого капіталу для формування матеріальних оборотних активів (НВМОКДК)	$\text{НВМОКДК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА},$ або $\text{НВМОКДК} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ},$ тобто $\text{НВМОКДК} = \text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{ряд. 510 IV розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}$
4.1.3	Наявність власного матеріально-оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування матеріальних оборотних активів (НВМОКДКПК)	$\text{НВМОКДКПК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА},$ або $\text{НВМОКДКПК} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ}.$ або $\text{НВМОКДКПК} = \text{НВМОКДК} + \text{ПЗ},$ тобто $\text{НВМОКДКПК} = \text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}$
4.2 (друга група показників)	Забезпеченість матеріальних оборотних активів капіталом для їх формування (комплексний показник)	
4.2.1	Часткові показники Наявність (нестача) власного матеріально-оборотного капіталу для формування матеріальних оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним капіталом формування матеріальних оборотних активів	$\text{+/- НВМОК} = \text{НВМОК} - \text{МОА},$ або $\text{+/- НВМОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА} - \text{МОА},$ тобто $\text{+/- НВМОК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}) - \text{III розд. АБ}$

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованими формами балансу
4.2.2	Наявність (нестача) власного матеріально-оборотного та довгострокового позикового капіталу для формування матеріальних оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним та довгостроковим позиковим капіталом формування матеріальних оборотних активів:	$\begin{aligned} & +/- \text{ НВМОКДК} = \text{ НВМОКДК} - \text{ МОА}, \\ & \text{ або} \\ & +/- \text{ НВМОКДК} = \text{ НВМОК} + \text{ ДЗ} + \text{ ПЗДЗ} - \\ & \quad - \text{ МОА}, \\ & \text{ або} \\ & +/- \text{ НВМОКДК} = \text{ ВК} - \text{ НА} - \text{ ВМП} - \text{ ФОА} \\ & \quad + \text{ ДЗ} + \text{ ПЗДЗ} - \text{ МОА}, \\ & \text{ тобто} \\ & +/- \text{ НВМОКДК} = (\text{ I розд. ПБ} - \text{ I розд. АБ} - \\ & \quad - \text{ II розд. АБ} - \text{ V розд. АБ} - \text{ IV розд. АБ} + \\ & \quad + \text{ III розд. ПБ} + \text{ ряд. 510 IV розд. ПБ}) - \\ & \quad - \text{ III розд. АБ} \end{aligned}$
4.2.3	Наявність (нестача) власного матеріально-оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування матеріальних оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним та довгостроковим і позиковим поточним (короткостроковим) капіталом формування матеріальних оборотних активів	$\begin{aligned} & +/- \text{ НВМОКДКПК} = \text{ НВМОКДКПК} - \text{ МОА}, \\ & \text{ або} \\ & +/- \text{ НВМОКДКПК} = \text{ НВМОКДК} + \\ & \quad + \text{ ПЗ} - \text{ МОА}, \\ & \text{ або} \\ & +/- \text{ НВМОКДКПК} = \text{ НВМОК} + \text{ ДЗ} + \\ & \quad + \text{ ПЗ} - \text{ МОА}, \\ & \text{ або} \\ & +/- \text{ НВМОКДКПК} = \text{ ВК} - \text{ НА} - \text{ ВМП} - \\ & \quad - \text{ ФОА} + \text{ ДЗ} + \text{ ПЗ} - \text{ МОА}, \\ & \text{ тобто} \\ & +/- \text{ НВМОКДКПК} = (\text{ I розд. ПБ} - \\ & \quad - \text{ I розд. АБ} - \text{ II розд. АБ} - \text{ V розд. АБ} - \\ & \quad - \text{ IV розд. АБ} + \text{ III розд. ПБ} + \text{ IV розд. ПБ}) - \\ & \quad - \text{ III розд. АБ} \end{aligned}$

У внутрішньому фінансовому аналізі пропонується така схема абсолютних показників фінансової стійкості:

- 1) головні показники;**
- 2) узагальнюючі показники;**
- 3) комплексні показники;**
- 4) часткові показники (табл. 2.26).**

Таблиця 2.26

**АБСОЛЮТНІ ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
У ВНУТРІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ**

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу
Головні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання		
1	Позитивні власні джерела фінансування (ПВДФ)	Різниця між загальними ресурсами (ЗР) та загальними зобов'язаннями (ЗЗ): $\text{ПВДФ} = \text{ЗР} - \text{ЗЗ},$ тобто $\text{ПВДФ} = (\text{Алгебраїчна сума по рах. класу 1 «Необоротні активи»} + \text{Сума по рах. класу 2 «Запаси»} + \text{алгебраїчна сума по рах. класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи»}) - \text{Сума по рах. 47, 48, 49 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} + \text{Сума по рах. класу 5 «Довгострокові зобов'язання»} + \text{Сума по рах. класу 6 «Поточні зобов'язання»})$
2	Наявність власних оборотних джерел фінансування (НВОД)	Різниця між власними джерелами фінансування (ВД), необоротними ресурсами (НР) та витратами майбутніх періодів (ВМП): $\text{НВОД} = \text{ВД} - \text{НР} - \text{ВМП},$ тобто $\text{НВОД} = \text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} - \text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 10—19 класу 1 «Необоротні активи»} - \text{Залишок по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»}$
Узагальнюючі, комплексні та часткові абсолютні показники фінансової стійкості		
3	Наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів): (узагальнюючий показник)	Загальна схема визначення: джерела фінансування мінус оборотні господарські засоби (ресурси).
3.1 (перша група показників)	Наявність джерел формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (комплексний показник)	

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу
3.1.1	<p>Часткові показники:</p> <p>Наявність власних оборотних джерел (НВОД)</p>	<p>Різниця між сумою власних джерел (ВД) і сумою необоротних господарських ресурсів (НГР і витрат майбутніх періодів (ВМП)): $\text{НВОД} = \text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП}$,</p>
3.1.2	<p>Наявність власних оборотних та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (НВОДДЗД),</p>	<p>тобто $\text{НВОД} = \text{Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та 2 розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39}$</p>
3.1.3	<p>Наявність власних оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (НВОДДЗДПЗД)</p>	<p>Різниця між сумою власних джерел (ВД), довгострокових залучених джерел (ДЗД), поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями (ПЗДЗ) та сумою необоротних господарських ресурсів (НГР) і витрат майбутніх періодів (ВМП): $\text{НВОДДЗД} = \text{ВД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} - \text{НГР} - \text{ВМП}$,</p> <p>або $\text{НВОДДЗД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ}$,</p> <p>тобто $\text{НВОДДЗД} = \text{Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} + \text{Сума по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ} + \text{сума по рах. 61} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ} - \text{та II розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39}$</p>
		<p>$\text{НВОДДЗДПЗД} = \text{ВД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} - \text{НГР} - \text{ВМП}$,</p> <p>або $\text{НВОДДЗДПЗД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД}$</p> <p>або $\text{НВОДДЗДПЗД} = \text{НВОДДЗД} + \text{ПЗД}$,</p> <p>тобто $\text{НВОДДЗДПЗД} = \text{Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} + \text{Сума по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в 3 розд. ПБ} + (\text{Сума по рах. 61} + \text{Суми по рах. 60, 62—68}), \text{залишки по яких відображаються в IV розд. ПБ} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{сума по рах. 39}$</p>

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу
3.1.4	Наявність власних оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (НД)	$\text{НД} = (\text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП}) + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$ або $\text{НД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$ або $\text{НД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$ або $\text{НД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$ тобто $\text{НД} = \text{Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39} + \text{Суми по рах 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ} + (\text{Сума по рах. 61} + \text{суми по рах. 60, 62—68}), \text{ залишки по яких відображаються в IV розд. ПБ} + \text{Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в II розд. ПБ} + \text{Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в V розд. ПБ}$
3.2 (друга група показників)	Забезпеченість оборотних господарських засобів (ресурсів) джерелами їх формування (комплексний показник)	
3.2.1	Часткові показники: Наявність (нестача) власних оборотних джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (ОГР) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів)	$+/- \text{НВОД} = \text{НВОД} - \text{ОГР},$ або $+/- \text{НВОД} = \text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ОГР},$ тобто $+/- \text{НВОД} = \text{Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39} - \text{Сума по рах. 20—38, залишки по яких відображаються в III розд. АБ та IV розд. АБ}$

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу
3.2.2	Наявність (нестача) власних оборотних та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними та довгостроковими залученими (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів)	$\pm \text{НВОДДЗД} = \text{ВД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ОГР},$ або $\pm \text{НВОДДЗД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} - \text{ОГР},$ тобто $\pm \text{НВОДДЗД} = \text{Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} + \text{Сума по рах 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ} + \text{Сума по рах. 61 – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39 – Сума по рах. 20—38, залишки по яких відображаються в III розд. АБ та IV розд. АБ}$
3.2.3	Наявність (нестача) власних оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними, довгостроковими та поточними (короткостроковими) позиковими джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів)	$\pm \text{НВОДДЗДПЗД} = \text{ВД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ОГР},$ або $\pm \text{НВОДДЗДПЗД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} - \text{ОГР},$ або $\pm \text{НВОДДЗДПЗД} = \text{НВОДДЗД} + \text{ПЗД} - \text{ОГР},$ тобто $\pm \text{НВОДДЗДПЗД} = \text{Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} + \text{Сума по рах 50—55, залишки по яких відображаються в 3 розд. ПБ} + (\text{Сума по рах. 61} + \text{Суми по рах. 60, 62—68}), \text{ залишки по яких відображаються в IV розд. ПБ} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39 – Сума по рах. 20—38, залишки по яких відображаються в III розд. АБ та IV розд. АБ}$

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропованою формою балансу
3.2.4	Наявність (нестача) власних оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними, довгостроковими, поточними (короткостроковими) позиковими джерелами, забезпеченнями наступних витрат і платежів та доходами майбутніх періодів формування оборотних господарських засобів (ресурсів)	$\begin{aligned} & +/- \text{ НД} = (\text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП}) + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \\ & \quad + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП} - \text{ОГР}, \\ & \text{або} \\ & +/- \text{ НД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \\ & \quad + \text{ЗНВП} + \text{ДМП} - \text{ОГР}, \\ & \text{або} \\ & +/- \text{ НД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \\ & \quad + \text{ДМП} - \text{ОГР}, \\ & \text{або} \\ & +/- \text{ НД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \\ & \quad + \text{ДМП} - \text{ОГР}, \\ & \text{тобто} \\ & +/- \text{ НД} = \text{Сума по рах. 40—44 за мінусом} \\ & \text{сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} - \text{Суми} \\ & \text{по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{Сума} \\ & \text{по рах. 39} + \text{Сума по рах 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ} + \\ & + (\text{Сума по рах. 61} + \text{Суми по рах. 60, 62—68}), \text{ залишки по яких відображаються} \\ & \text{в IV розд. ПБ} + \text{Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в II розд. ПБ} + \\ & + \text{сума по рах.69, залишок по якій відображається в V розд. ПБ} - \text{сума по рах. 20—38, залишки по яких відображаються} \\ & \text{в III розд. АБ та IV розд. АБ} \end{aligned}$
4 4.1 (перша група показників)	<p>Наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів): (узагальнюючий показник)</p> <p>Наявність джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) (комплексний показник)</p>	Загальна схема визначення: джерела фінансування мінус запаси

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу
4.1.1	<p>Часткові показники</p> <p>Наявність власних матеріально-оборотних джерел (НВМОД),</p>	<p>Різниця між сумою власних джерел (ВД) і сумою необоротних господарських ресурсів (НГР), витрат майбутніх періодів (ВМП), оборотних фінансових засобів (ОФЗ):</p> $\text{НВОД} = \text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ОФЗ},$ <p>тобто</p> $\text{НВОД} = \text{Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та 2 розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39} - \text{Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ}$
4.1.2	<p>Наявність власних матеріально-оборотних та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) (НВМОДДЗД)</p>	<p>Різниця між сумою власних джерел (ВД), довгострокових залучених джерел — довгострокових кредитів і позик під запаси (ДКП), довгострокових векселів виданих під запаси (ДВВ), поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями під запаси (ПЗДЗ) та сумою необоротних господарських ресурсів (НГР), витрат майбутніх періодів (ВМП) та оборотних фінансових засобів (ОФЗ):</p> $\text{НВОДДЗД} = \text{ВД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ОФЗ},$ <p>або</p> $\text{НВОДДЗД} = \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ},$ <p>тобто</p> $\text{НВОДДЗД} = \text{Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} + \text{Сума по рах. 50—51 (під запаси)} + \text{Сума по рах. 61 (під запаси)} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39} - \text{Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ}$

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропованою формою балансу
4.1.3	Наявність власних матеріально-оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) (НВМОДДЗДПЗД)	<p>Різниця між сумою власних джерел (ВД), довгострокових залучених джерел — довгострокових кредитів і позик під запаси (ДКП), довгострокових векселів виданих під запаси (ДВВ), поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями під запаси (ПЗДЗ), короткостроковими кредитами та позиками під запаси (ККП), короткостроковими векселями виданими під запаси (КВВ), короткостроковою кредиторською заборгованістю під запаси (ККЗ), поточними зобов'язаннями з одержаних авансів (ПЗОА) та сумою необоротних господарських ресурсів (НГР), витрат майбутніх періодів (ВМП) і оборотних фінансових засобів (ОФЗ):</p> $\text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{ВД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА} - \text{НГР} - \text{ОФЗ},$ <p>або</p> $\text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА};$ <p>або</p> $\text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{НВМОДДЗД} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА},$ <p>тобто</p> $\text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} + \text{Сума по рах 50—51 (під запаси)} + \text{Сума по рах. 61 (під запаси)} + \text{Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси)} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та 2 розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39} - \text{Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ}$
4.2 (друга група показників)	Забезпеченість матеріальних оборотних ресурсів (запасів) джерелами для їх формування (комплексний показник)	

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропованою формою балансу
4.2.1	<p>Часткові показники:</p> <p>Наявність (нестача) власних матеріально-оборотних джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними джерелами формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів):</p>	$\begin{aligned} & +/- \text{ НВМОД} = \text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \\ & \quad - \text{ФОЗ} - \text{МОР}, \end{aligned}$ <p>тобто</p> $\begin{aligned} +/- \text{ НВОД} = & \text{Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в} \\ & \text{I розд. ПБ} - \text{суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та} \\ & \text{розд. 2 АБ} - \text{сума по рах. 39} - \text{суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ} - \text{сума по рах. 20—28} \end{aligned}$
4.2.2	<p>Наявність (нестача) власних матеріально-оборотних та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними та довгостроковими залученими (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерелами формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів)</p>	$\begin{aligned} +/- \text{ НВМОДДЗД} = & \text{ВД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \\ & \text{ПЗДЗ} - \\ & - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ФОЗ} - \text{МОР}, \end{aligned}$ <p>або</p> $\begin{aligned} +/- \text{ НВМОДДЗД} = & \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} \\ & + \text{ПЗДЗ} - \\ & - \text{МОР}, \end{aligned}$ <p>тобто</p> $\begin{aligned} +/- \text{ НВМОДДЗД} = & \text{Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} + \text{Сума по рах. 50—51 (під запаси)} + \text{Сума по рах. 61 (під запаси)} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та розд. II АБ} - \text{Сума по рах. 39} - \text{Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ} - \text{Сума по рах. 20—28} \end{aligned}$

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропованою формою балансу
4.2.3	Наявність (нестача) власних матеріально-оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними, довгостроковими, поточними (короткостроковими) позиковими джерелами формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів)	$\pm \text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{ВД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ФОЗ} - \text{МОР},$ або $\pm \text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА} - \text{МОР},$ або $\pm \text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{НВМОДДЗД} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА} - \text{МОР},$ тобто $\pm \text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} + \text{Сума по рах. 50—51 (під запаси)} + \text{Сума по рах. 61 (під запаси)} + \text{Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси)} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та 2 розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39} - \text{Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ} - \text{Сума по рах. 20—28}$

За частковими показниками досліджуються типи фінансової стійкості.

Висновки

З урахуванням світового досвіду пропонується ввести до складу абсолютних показників фінансової стійкості:

— у зовнішньому фінансовому аналізі: **глобальний і головний показник «позитивний власний капітал»** як різниця між загальними активами (валюта балансу) та загальними зобов'язаннями (Розд. II «Забезпечення наступних витрат та платежів» + Розд. III «Довгострокові зобов'язання» + Розд. IV «Поточні зобов'язання» + Розд. V «Доходи майбутніх періодів»);

— у внутрішньому фінансовому аналізі: **головний показник «позитивні власні джерела фінансування»** — різниця між загальними ресурсами (алгебраїчна сума по рах. класу 1 «Необоротні ак-

тиви», по рах. класу 2 «Запаси», по рах. класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи») та загальними зобов'язаннями (сума по рах. 47, 48, 49 класу 4 «Власний капітал та забезпечення», по рах. класу 5 «Довгострокові зобов'язання», по рах. класу 6 «Поточні зобов'язання»).

Пропонується виділити **глобальний та головний абсолютний показник ліквідності у зовнішньому фінансовому аналізі — наявність постійних оборотних коштів** — з таким визначенням. **Наявність постійних оборотних коштів** — це один абсолютний глобальний та головний показник ліквідності, який являє собою різницю між сумою оборотних фінансових та оборотних нефінансових активів і поточними зобов'язаннями суб'єкта господарювання, відображає наявність (позитивне значення) або нестачу (від'ємне значення) оборотних активів після погашення короткострокової заборгованості для покриття постійних (довгострокових зобов'язань, зобов'язань перед власниками (учасниками) та ін.) зобов'язань. Для його розрахунку треба відняти від підсумка III та IV розділів активу балансу запропонованої форми підсумок IV розділу пасиву балансу. Суб'єкт господарювання обов'язково повинен мати в наявності постійні оборотні кошти, це перша мінімальна умова його ліквідності.

У зовнішньому фінансовому аналізі доцільно виокремити поряд з абсолютним глобальним та головним показником фінансової стійкості «позитивний власний капітал» (у внутрішньому фінансовому аналізі як головний показник — позитивні власні джерела фінансування) **такий глобального та головного абсолютного показник як наявність власного оборотного капіталу (у внутрішньому фінансовому аналізі як головний показник — наявність власних оборотних джерел фінансування).**

Таким чином, запропоновано виділити **глобального та головного абсолютний показник фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі «наявність власного оборотного капіталу»**, який являє собою різницю між власним капіталом, необоротними активами та витратами майбутніх періодів. Для його розрахунку за запропованою формою балансу необхідно від підсумку I розділу пасиву балансу відняти підсумки I, II та V розділів активу балансу. Економічний зміст цього показника полягає в тому, що визначається та сума суто власного капіталу, яка залишається для фінансування дійсно саме оборотних активів.

Відповідно запропоновано виділити **головний абсолютний показник фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі «наявність власних оборотних джерел фінансування»**, який являє собою різницю між власними джерелами фінансуван-

ня, необоротними ресурсами та витратами майбутніх періодів. Для його розрахунку необхідно з алгебраїчної суми залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» відняти алгебраїчну суму залишків по рах. 10—19 класу 1 «Необоротні активи» та відняти залишок по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів». Залишки по відповідних рахунках необхідно розрахувати на момент проведення аналізу фінансової стійкості.

Автором монографії пропонується виділити:

— узагальнюючі абсолютні показники фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі:

1) наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів;

2) наявність (нестача) джерел фінансування (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів;

— узагальнюючі абсолютні показники фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі:

1) наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів);

2) наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів).

Загальна схема методики розрахунку цих чотирьох показників — це різниця між двома їх складовими:

✓ наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів дорівнює: капітал для формування оборотних активів мінус оборотні активи;

✓ наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних активів дорівнює: *джерела фінансування* (капітал) мінус матеріальні оборотні активи;

✓ наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) дорівнює: джерела фінансування мінус оборотні господарські засоби (ресурси);

✓ наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) дорівнює: джерела фінансування мінус матеріальні оборотні ресурси (запаси).

Узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі — наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів складається із двох груп, які запропоновано виділити як комплексні показники:

— наявність джерел (капіталу) для формування оборотних активів;

— забезпеченість оборотних активів джерелами (капіталом) їх формування.

Узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі — наявність (нестача) джерел фінансування (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів — складається з двох груп показників, які запропоновано виділити як комплексні показники:

— наявність джерел (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів;

— забезпеченість матеріальних оборотних активів джерелами (капіталом) їх формування.

Комплексний показник — наявність капіталу для формування оборотних активів запропоновано розраховувати за такими чотирма частковими показниками:

1) наявність власного оборотного капіталу:

$$\text{НВОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП},$$

тобто

$$\text{НВОК} = \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ};$$

2) наявність власного оборотного та довгострокового залученого (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) капіталу для формування оборотних активів (НВОКДК):

$$\text{НВОКДК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ} - \text{НА} - \text{ВМП},$$

або

$$\text{НВОКДК} = \text{НВОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ},$$

тобто

$$\text{НВОКДК} = \text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{ряд. 510 IV розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ};$$

3) наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів (НВОКДКПК):

$$\text{НВОКДКПК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{НА} - \text{ВМП},$$

або

$$\text{НВОКДКПК} = \text{НВОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ},$$

або

$$\text{НВОКДКПК} = \text{НВОКДК} + \text{ПЗ},$$

тобто

$$\text{НВОКДКПК} = \text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} - \\ - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ};$$

4) наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів (НК):

$$\text{НК} = (\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП}) + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

або

$$\text{НК} = \text{НВОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

або

$$\text{НК} = \text{НВОКДК} + \text{ПЗ} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

або

$$\text{НК} = \text{НВОКДКПК} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

тобто

$$\text{НК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{III розд. АБ}) + \\ + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} + \text{II розд. ПБ} + \text{V розд. ПБ}.$$

Комплексний показник — забезпеченість оборотних активів капіталом для їх формування запропоновано розраховувати відповідно за такими чотирма частковими показниками:

1) наявність (нестача) власного оборотного капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним капіталом формування оборотних активів:

$$\text{+/- НВОК} = \text{НВОК} - \text{ОА},$$

або

$$\text{+/- НВОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ОА},$$

тобто

$$\text{+/- НВОК} = \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \\ - \text{III розд. АБ} - \text{IV розд. АБ};$$

2) наявність (нестача) власного оборотного та довгострокового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним та довгостроковим капіталом формування оборотних активів:

$$+/- \text{ НВОКДК} = \text{ НВОКДЗ} - \text{ ОА},$$

або

$$+/- \text{ НВОКДК} = \text{ НВОК} + \text{ ДЗ} + \text{ ПЗДЗ} - \text{ ОА},$$

або

$$+/- \text{ НВОКДК} = \text{ ВК} - \text{ НА} - \text{ ВМП} + \text{ ДЗ} + \text{ ПЗДЗ} - \text{ ОА},$$

тобто

$$+/- \text{ НВОКДК} = \text{ I розд. ПБ} - \text{ I розд. АБ} - \text{ II розд. АБ} - \text{ V розд. АБ} + \text{ + 3 розд. ПБ} + \text{ ряд. 510 IV розд. ПБ} - \text{ III розд. АБ} - \text{ IV розд. АБ};$$

3) наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим і поточним (короткостроковим) капіталом формування оборотних активів:

$$+/- \text{ НВОКДКПК} = \text{ НВОКДКПК} - \text{ ОА},$$

або

$$+/- \text{ НВОКДКПК} = \text{ НВОКДК} + \text{ ПЗ} - \text{ ОА},$$

або

$$+/- \text{ НВОКДКПК} = \text{ НВОК} + \text{ ДЗ} + \text{ ПЗ} - \text{ ОА},$$

або

$$+/- \text{ НВОКДКПК} = \text{ ВК} - \text{ НА} - \text{ ВМП} + \text{ ДЗ} + \text{ ПЗ} - \text{ ОА},$$

тобто

$$+/- \text{ НВОКДКПК} = \text{ I розд. ПБ} - \text{ I розд. АБ} - \text{ II розд. АБ} - \text{ V розд. АБ} + \text{ III розд. ПБ} + \text{ IV розд. ПБ} - \text{ III розд. АБ} - \text{ IV розд. АБ};$$

4) наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для

формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) капіталом, забезпеченнями наступних витрат і платежів та доходами майбутніх періодів формування оборотних активів:

$$+/- \text{ НК} = \text{ ВК} - \text{ НА} - \text{ ВМП} + \text{ ДЗ} + \text{ ПЗ} + \text{ ЗНВП} + \text{ ДМП} - \text{ ОА},$$

тобто

$$\begin{aligned} +/- \text{ НВОКДКПК} &= 1 \text{ розд. ПБ} - 1 \text{ розд. АБ} - 2 \text{ розд. АБ} - \\ &- 5 \text{ розд. АБ} + 3 \text{ розд. ПБ} + 4 \text{ розд. ПБ} + 2 \text{ розд. ПБ} + \\ &+ 5 \text{ розд. ПБ} - 3 \text{ розд. АБ} - 4 \text{ розд. АБ}. \end{aligned}$$

Комплексний показник — наявність капіталу для формування матеріальних оборотних активів запропоновано розраховувати за такими трьома частковими абсолютними показниками:

1) наявність власного матеріально-оборотного капіталу (НВМОК):

$$\text{НВМОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА},$$

тобто

$$\begin{aligned} \text{НВМОК} &= \text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \\ &- \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}; \end{aligned}$$

2) наявність власного матеріально-оборотного та довгострокового залученого капіталу для формування матеріальних оборотних активів (НВОКДК):

$$\text{НВМОКДК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА},$$

або

$$\text{НВМОКДК} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ},$$

тобто

$$\begin{aligned} \text{НВМОКДК} &= \text{I розд. ПБ} + 3 \text{ розд. ПБ} + \text{ряд. 510 IV розд. ПБ} - \\ &- \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}; \end{aligned}$$

3) наявність власного матеріально-оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування матеріальних оборотних активів (НВМОКДКПК):

$$\text{НВМОКДКПК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА},$$

або

$$\text{НВМОКДКПК} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ.}$$

або

$$\text{НВМОКДКПК} = \text{НВМОКДК} + \text{ПЗ,}$$

тобто

$$\begin{aligned} \text{НВМОКДКПК} = & \text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} - \\ & - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ.} \end{aligned}$$

Комплексний показник — забезпеченість матеріальних оборотних активів капіталом для їх формування — запропоновано розраховувати відповідно за такими трьома частковими абсолютними показниками:

1) наявність (нестача) власного матеріально-оборотного капіталу для формування матеріальних оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним капіталом формування матеріальних оборотних активів:

$$+/- \text{НМВОК} = \text{НВМОК} - \text{МОА,}$$

або

$$+/- \text{НВМОК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА} - \text{МОА,}$$

тобто

$$+/- \text{НВМОК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ}) - \text{III розд. АБ;}$$

2) наявність (нестача) власного матеріально-оборотного та довгострокового капіталу для формування матеріальних оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним та довгостроковим капіталом формування матеріальних оборотних активів:

$$+/- \text{НВМОКДК} = \text{НВМОКДЗ} - \text{МОА,}$$

або

$$+/- \text{НВМОКДК} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ} - \text{МОА,}$$

або

$$+/- \text{НВМОКДК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ} - \text{МОА,}$$

тобто

$$\begin{aligned} & +/\text{- НВМОКДК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \\ & - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{ряд. 510 IV розд. ПБ}) - \\ & - \text{III розд. АБ}; \end{aligned}$$

3) наявність (нестача) власного матеріально-оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу для формування матеріальних оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) капіталом формування матеріальних оборотних активів:

$$+/\text{- НВМОКДКПК} = \text{НВМОКДКПК} - \text{МОА},$$

або

$$+/\text{- НВМОКДКПК} = \text{НВМОКДК} + \text{ПЗ} - \text{МОА},$$

або

$$+/\text{- НВМОКДКПК} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{МОА},$$

або

$$+/\text{- НВМОКДКПК} = \text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП} - \text{ФОА} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{МОА},$$

тобто

$$\begin{aligned} & +/\text{- НВМОКДКПК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \\ & - \text{V розд. АБ} - \text{IV розд. АБ} + \text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ}) - \\ & - \text{III розд. АБ}. \end{aligned}$$

Узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі — наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) — складається з двох груп показників, які запропоновано виділити як комплексні показники:

— наявність джерел формування оборотних господарських засобів (ресурсів);

— забезпеченість оборотних господарських засобів (ресурсів) джерелами їх формування.

Узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі — наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) — складається з двох груп показників, які запропоновано виділити як комплексні показники:

— наявність джерел формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів);

— забезпеченість матеріальних оборотних ресурсів (запасів) джерелами їх формування.

Комплексний показник — наявність джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) — запропоновано розраховувати за такими чотирма частковими показниками:

1) наявність власних оборотних джерел (НВОД), які розраховуються як різниця між сумою власних джерел (ВД) і сумою необоротних господарських ресурсів (НГР) і витрат майбутніх періодів (ВМП):

$$\text{НВОД} = \text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП},$$

тобто

НВОД = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в І розд. ПБ – Суми по рах.

10—19, залишки по яких відображаються в І розд. АБ та ІІ розд. АБ – Сума по рах. 39;

2) наявність власних оборотних та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (НВОДДЗД), які розраховуються як різниця між сумою власних джерел (ВД), довгострокових залучених джерел (ДЗД), поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями (ПЗДЗ) та сумою необоротних господарських ресурсів (НГР) і витрат майбутніх періодів (ВМП):

$$\text{НВОДДЗД} = \text{ВД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} - \text{НГР} - \text{ВМП},$$

або

$$\text{НВОДДЗД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ},$$

тобто

НВОДДЗД = Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в І розд. ПБ + Сума по рах 50—

55, залишки по яких відображаються в ІІІ розд. ПБ + Сума по рах. 61 – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в І розд. АБ та ІІ розд. АБ – Сума по рах. 39;

3) наявність власних оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (НВОДДЗДПЗД):

$$\text{НВОДДЗДПЗД} = \text{ВД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} - \text{НГР} - \text{ВМП},$$

або

$$\text{НВОДДЗДПЗД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД},$$

або

$$\text{НВОДДЗДПЗД} = \text{НВОДДЗД} + \text{ПЗД},$$

тобто

$\text{НВОДДЗДПЗД} = \text{Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} + \text{Сума по рах 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ} + \text{Сума по рах. 61} + \text{суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в IV розд. ПБ} - \text{суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{сума по рах. 39};$

4) наявність власних оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (НД):

$$\text{НД} = (\text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП}) + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

або

$$\text{НД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

або

$$\text{НД} = \text{НВОДДЗД} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

або

$$\text{НД} = \text{НВОДДЗДПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

тобто

$\text{НД} = \text{Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39} + \text{Сума по рах 50—55, залишки по яких ві-}$

дображаються в III розд. ПБ + (Сума по рах. 61 + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в IV розд. ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в II розд. ПБ + Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в V розд. ПБ.

Комплексний показник — забезпеченість оборотних господарських засобів (ресурсів) джерелами для їх формування запропоновано розраховувати за такими чотирма частковими показниками:

1) наявність (нестача) власних оборотних джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) (ОГР) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів):

$$+/- \text{ НВОД} = \text{ НВОД} - \text{ ОГР},$$

або

$$+/- \text{ НВОД} = \text{ ВД} - \text{ НГР} - \text{ ВМП} - \text{ ОГР},$$

тобто

$+/- \text{ НВОД} = \text{ Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} - \text{ Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{ Сума по рах. 39} - \text{ Сума по рах. 20—38, залишки по яких відображаються в III розд. АБ та IV розд. АБ};$

2) наявність (нестача) власних оборотних та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними та довгостроковими залученими (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів):

$$+/- \text{ НВОДДЗД} = \text{ ВД} + \text{ ДЗД} + \text{ ПЗДЗ} - \text{ НГР} - \text{ ВМП} - \text{ ОГР},$$

або

$$+/- \text{ НВОДДЗД} = \text{ НВОД} + \text{ ДЗД} + \text{ ПЗДЗ} - \text{ ОГР},$$

тобто

+/- НВОДДЗД = Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ + Сума по рах 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ + Сума по рах. 61 – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ – Сума по рах. 39 – Сума по рах. 20—38, залишки по яких відображаються в III розд. АБ та IV розд. АБ;

3) наявність (нестача) власних оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними, довгостроковими та поточними (короткостроковими) позиковими джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів):

$$\begin{aligned} +/- \text{ НВОДДЗДПЗД} &= \text{ВД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} - \\ &- \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ОГР}, \end{aligned}$$

або

$$+/- \text{ НВОДДЗДПЗД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} - \text{ОГР},$$

або

$$+/- \text{ НВОДДЗДПЗД} = \text{НВОДДЗД} + \text{ПЗД} - \text{ОГР},$$

тобто

+/- НВОДДЗДПЗД = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ + Сума по рах 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ + (Сума по рах. 61 + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в IV розд. ПБ – суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та 2 розд. АБ – Сума по рах. 39 – Сума по рах. 20—38, залишки по яких відображаються в III розд. АБ та IV розд. АБ;

4) наявність (нестача) власних оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел, забезпеченість наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними,

довгостроковими, поточними (короткостроковими) позиковими джерелами, забезпеченнями наступних витрат і платежів та доходами майбутніх періодів формування оборотних господарських засобів (ресурсів):

$$+/- \text{ НД} = (\text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП}) + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП} - \text{ОГР},$$

або

$$+/- \text{ НД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП} - \text{ОГР},$$

або

$$+/- \text{ НД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП} - \text{ОГР},$$

або

$$+/- \text{ НД} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП} - \text{ОГР},$$

тобто

$+/- \text{ НД} = \text{Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} - \text{Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{Сума по рах. 39} + \text{Сума по рах 50—55, залишки по яких відображаються в III розд. ПБ} + (\text{Сума по рах. 61} + \text{Суми по рах. 60, 62—68}), \text{ залишки по яких відображаються в IV розд. ПБ} + \text{Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в II розд. ПБ} + \text{Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в V розд. ПБ} - \text{Сума по рах. 20—38, залишки по яких відображаються в III розд. АБ та IV розд. АБ.}$

Комплексний показник — наявність джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) запропоновано розраховувати за такими трьома частковими показниками:

1) наявність власних матеріально-оборотних джерел (НВОД), які розраховуються як різниця між сумою власних джерел (ВД) та сумою необоротних господарських ресурсів (НГР), витрат майбутніх періодів (ВМП) і оборотних фінансових засобів (ОФЗ):

$$\text{НВОД} = \text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ОФЗ},$$

тобто

НВОД = Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та 2 розд. АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ;

2) наявність власних матеріально-оборотних та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) (НВМОДДЗД), які розраховуються як різниця між сумою власних джерел (ВД), довгострокових залучених джерел — довгострокових кредитів і позик під запаси (ДКП), довгострокових векселів виданих під запаси (ДВВ), поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями під запаси (ПЗДЗ) та сумою необоротних господарських ресурсів (НГР, витрат майбутніх періодів (ВМП) та оборотних фінансових засобів (ОФЗ):

$$\text{НВМОДДЗД} = \text{ВД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ОФЗ},$$

або

$$\text{НВМОДДЗД} = \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ},$$

тобто

НВМОДДЗД = Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та 2 розд. АБ + Сума по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та 2 розд. АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ;

3) наявність власних матеріально-оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) (НВМОДДЗДПЗД), які розраховуються як різниця між сумою власних джерел (ВД), довгострокових залучених джерел — довгострокових кредитів та позик під запаси (ДКП), довгострокових векселів виданих під запаси (ДВВ), поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями під запаси

(ПЗДЗ), короткостроковими кредитами та позиками під запаси (ККП), короткостроковими векселями виданими під запаси (КВВ), короткостроковою кредиторською заборгованістю під запаси (ККЗ), поточними зобов'язаннями з одержаних авансів (ПЗОА) та сумою необоротних господарських ресурсів (НГР), витрат майбутніх періодів (ВМП) та оборотних фінансових засобів (ОФЗ):

$$\text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{ВД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \\ + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ОФЗ},$$

або

$$\text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \\ + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА};$$

або

$$\text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{НВМОДДЗД} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА},$$

тобто

$$\text{НВМОДДЗДПЗД} = \text{Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} + \\ + \text{Сума по рах 50—51 (під запаси)} + \text{Сума по рах. 61 (під запаси)} \\ + \text{Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси) – суми по рах. 10—19,} \\ \text{залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ –} \\ \text{сума по рах. 39 – суми по рах. 30—38, залишки} \\ \text{по яких відображаються в IV розд. АБ}$$

Комплексний показник — забезпеченість матеріальних оборотних ресурсів (запасів) джерелами для їх формування — запропоновано розраховувати за такими трьома частковими показниками:

1) наявність (нестача) власних матеріально-оборотних джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними джерелами формування матеріальних оборотних господарських засобів (запасів):

$$+/- \text{НВМОД} = \text{ВД} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ОФЗ} - \text{МОР},$$

тобто

+/- НВМОД = Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ – Сума по рах. 39 – суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ – сума по рах. 20—28;

2) наявність (нестача) власних матеріально-оборотних та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними та довгостроковими залученими (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерелами формування матеріальних оборотних господарських засобів (запасів):

$$\begin{aligned} +/- \text{ НВМОДДЗД} &= \text{ВД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} - \text{НГР} - \\ &- \text{ВМП} - \text{ФОЗ} - \text{МОР}, \end{aligned}$$

або

$$+/- \text{ НВМОДДЗД} = \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} - \text{МОР},$$

тобто

+/- НВМОДДЗД = Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ + сума по рах. 50—51 (під запаси) + сума по рах. 61 (під запаси) – суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ – сума по рах. 39 – суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ – сума по рах. 20—28;

3) наявність (нестача) власних матеріально-оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними, довгостроковими та поточними (короткостроковими) позиковими джерелами формування матеріальних оборотних господарських засобів (запасів):

$$\begin{aligned} +/- \text{ НВМОДДЗДПЗД} &= \text{ВД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \\ &+ \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА} - \text{НГР} - \text{ВМП} - \text{ФОЗ} - \text{МОР}, \end{aligned}$$

або

$$+/- \text{ НВМОДДЗДПЗД} = \text{ НВМОД} + \text{ ДКП} + \text{ ДВВ} + \text{ ПЗДЗ} + \text{ ККП} + \text{ КВВ} + \text{ ККЗ} + \text{ ПЗОА} - \text{ МОР}$$

або

$$+/- \text{ НВМОДДЗДПЗД} = \text{ НВМОДДЗД} + \text{ ККП} + \text{ КВВ} + \text{ ККЗ} + \text{ ПЗОА} - \text{ МОР},$$

тобто

$$+/- \text{ НВМОДДЗДПЗД} = \text{ Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в I розд. ПБ} + \text{ Сума по рах 50—51 (під запаси)} + \text{ Сума по рах. 61 (під запаси)} + \text{ Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси)} - \text{ Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в I розд. АБ та II розд. АБ} - \text{ Сума по рах. 39} - \text{ Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ} - \text{ сума по рах. 20—28}$$

Запропоновані чотирнадцять часткових абсолютних показників фінансової стійкості підвищують логічний рівень її вивчення, допомагають всебічно її дослідити, глибше вникнути в причини її позитивної або негативної зміни, знайти вірні шляхи її поліпшення та розробити засоби з їх реалізації та запровадження.

Таким чином, **пропонується така схема абсолютних показників фінансової стійкості:**

— у зовнішньому фінансовому аналізі:

- 1) глобальні та головні показники
- 2) узагальнюючі показники;
- 3) комплексні показники;
- 4) часткові показники.

— у внутрішньому фінансовому аналізі:

- 1) головні показники;
- 2) узагальнюючі показники;
- 3) комплексні показники;
- 4) часткові показники.

За частковими показниками досліджуються типи фінансової стійкості.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ВІДНОСНИХ ПОКАЗНИКІВ

3.1. Глобальні та головні відносні показники фінансової стійкості

Дослідження відносних показників фінансової стійкості варто розпочати з ознайомлення із судженнями різних учених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власного капіталу), згрупованими в табл. 3.1, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.1

ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової незалежності (автономії)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Савицька Г.В., 2000 р., 2005 р.; Уолш Кяран, 2001 р.; Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.; Лахтіонова Л.А., 2001 р., 2004 р.; Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Єфімова О.В., 2002 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Абрютіна М.С., 2002 р.;	Аналогічна назва	Відношення власного капіталу до загального капіталу суб'єкта господарювання: І розд. ПБ / Валюта бухгалтерського балансу	Ізмайлова К.В. виділяє як показник ринкової стійкості, а не конкретно фінансової стійкості, хоч вказує, що він її характеризує: Ковальов А.І., Привалов В.П. відносять його до першої групи показників фінансової стійкості, яка характеризує власні та позикові кошти.

Продовження табл. 3.1

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової незалежності (автономії)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Павловська О.В., 2002 р.;</p> <p>Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.;</p> <p>Мец В.О., 2003 р.;</p> <p>Конєва М.І., 2003 р.;</p> <p>Гінзбург А.І., 2003 р.;</p> <p>Дьякова В.Г., 2003 р.;</p> <p>Гіляровська Л.Т., 2003 р.;</p> <p>Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.;</p> <p>Шеремет О.О., 2005 р.;</p> <p>Мних Є.В., 2005 р.;</p> <p>Білик М.Д., 2005 р.;</p> <p>Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.;</p> <p>Фролова Т.О., 2005 р.;</p> <p>Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Льбіна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.;</p> <p>Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С.,</p>			<p>Мец В.О., Багров В.П., Багрова І.В. виділяють як показник фінансової стабільності.</p> <p>Фролова Т.О., Костирко Р.О., Гадзевич О.І. відносять даний показник до коефіцієнтів капіталізації.</p> <p>Білик М.Д. ототожнює поняття коефіцієнта фінансової незалежності та коефіцієнта платоспроможності, з чим не можна погодитися, виходячи із запропонованої автором даної монографії її сутності [143]</p> <p>Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Льбіна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М. виділяють даний показник як показник фінансової стійкості довгострокової перспективи, з чим не можна погодитися, оскільки ринкова ситуація може змінитися буквально на другий день.</p>

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової незалежності (автономії)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.; Шеремет А.Д., 2005 р.; Головка В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.; Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Тарасенко Н.В., 2006 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.; Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Шморгун Н.П., Головка І.В., 2006 р.; Дєєва Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.</p>			<p>Тарасенко Н.В. відносить даний показник до першої групи — показники структури капіталу, які характеризують фінансову незалежність від зовнішніх позикових коштів і вказують його також як коефіцієнт капітального покриття</p> <p>Шморгун Н.П., Головка І.В. окремо не виділяють показники фінансової стійкості, а вказують на показники фінансової незалежності, з чим не можна погодитися, оскільки існують показники, які навпаки відображають саме фінансову залежність у складі даних відносних показників, до яких належить і коефіцієнт фінансової незалежності. На думку цих авторів коефіцієнт фінансової незалежності відноситься до показників фінансової незалежності.</p>

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової незалежності (автономії)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Костирко Р.О., 2007 р.; Гадзевич О.І., 2007 р.; Чопозова А.І. Демченко І.А., 2008 р. ; Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р.; Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.; Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.; Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р. Пожидаєва Т.О., 2010 р.; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Ковальов Віт. В., 2010 р.;</p>			<p>Подольська В.О., Яріш О.В. виділяють даний показник як частковий показник фінансової стійкості (всі абсолютні показники автори відносять до узагальнюючих показників, а всі відносні показники — до часткових).</p> <p>Мошенський С.З., Олійник О.В. відносять до комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства розрахунків відносних показників, які можна розділити на коефіцієнти капіталізації, а саме, співвідношення власних і залучених коштів, їх частки у валюті балансу, куди входить і даний показник, та коефіцієнти покриття.</p> <p>На особисту точку зору автора даної монографії, вважається за доцільне поряд з назвою «коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)» можна вживати назви «коефіцієнт власності», «коефіцієнт концентрації власного капіталу».</p>

Продовження табл. 3.1

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової незалежності (автономії)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Ковальов В.В., Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Арабян К.К., 2010 р.; Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.; Єфімова О.В., 2010 р.; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.; Кір'янова З.В., Сєдова О.І., 2011 р.; Глишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.</p>			<p>Єфімова О.В. в одному із двох видань 2009 р. відкидає в назві «фінансової» та виділяє як показник фінансової структури та довгострокової платоспроможності, раціональності структури пасивів. Бузирев В.В., Нужи́на І.П., виділяють в аналізі фінансової незалежності та стійкості. Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
2	<p>Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.</p>	<p>Виділяють назву «коефіцієнт самостійності»</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Даний показник справді відображає самостійність своєї діяльності, але з точки зору самофінансування та незалежності від зовнішніх джерел фінансування. Проте краще дотримуватися назви «коефіцієнт фінансової незалежності», яка більш влучно відображає його сутність. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.</p>

Продовження табл. 3.1

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової незалежності (автономії)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
3	Ковальов В.В., 2001 р.; Івашенко В.І., Болух М.А., 2001 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.	Виділяють назву «коефіцієнт концентрації власного капіталу»	Аналогічна методика розрахунку	Ковальов В.В. (2001 р.) та Ковальов В.В., Волкова О.М. (2007 р.), Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., (2008 р.) відносить його до коефіцієнтів капіталізації. Назва даного показника також влучна. Див. зауваження до п.1 даної таблиці.
4	Шиян Д.В., 2005 р.	Виділяє назву «коефіцієнт забезпеченості власним капіталом»	Аналогічна методика розрахунку	Автор не виділяє даний показник як показник саме фінансової стійкості, але всі показники фінансового стану поділяє на показники: 1) ділової активності; 2) рентабельності; 3) структури капіталу; 4) ліквідності та платоспроможності. По суті третя група являє собою показники фінансової стійкості, до складу яких входить і коефіцієнт забезпеченості власним капіталом Даний показник відображає відсоток власного капіталу в загальному капіталі суб'єкта господарювання, що в принципі можна охарактеризувати як забезпеченість власним капіталом, але це буде не зовсім влучно. А якщо суб'єкт господарювання не забезпечений власним капіталом? Краще дотримуватися назви «коефіцієнт фінансової незалежності», яка більш точно відображає його сутність. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

Продовження табл. 3.1

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової незалежності (автономії)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
5	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р., 2007 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.	Аналогічна назва	Відношення власного капіталу до загального капіталу суб'єкта господарювання. Для розрахунку показника враховуються розд. II та V пасиву балансу, тобто до власного капіталу додають забезпечення (II розд. пасиву балансу), а до позикового капіталу — доходи майбутніх періодів (V розд. пасиву балансу).	Дискусійним питанням, на особисту точку зору автора монографії, є включення до власного капіталу II розд. пасиву балансу та віднесення до позикового капіталу V розд. пасиву балансу. Не можна з цим погодитися. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
6	Бернстайн Л.А., 2002 р.	Коефіцієнт фінансового лівериджу	Сума активів / Акціонерний капітал	Із цим не можна погодитися за логікою мислення з причини відсутності аналітичного результату. По суті цей показник замінює існуючий коефіцієнт фінансової незалежності як відношення власного капіталу до загального капіталу, інакше кажучи — до загальних активів (валюти балансу), а коефіцієнт фінансового лівериджу — це інше поняття. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

Продовження табл. 3.1

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової незалежності (автономії)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
7	Гіляровська Л.Т., 2003 р.	Коефіцієнт співвідношення активів і власного капіталу	Відношення активів до власного капіталу	Із цим не можна погодитися за логікою мислення з причини відсутності аналітичного результату. По суті цей показник замінює коефіцієнт фінансової незалежності як відношення власного капіталу до загального капіталу, інакше кажучи — до загальних активів (валюти балансу), на який вказує і сама автор Л.Т. Гіляровська, тобто в неї спостерігається наявність паралельно двох обернених коефіцієнтів. Див. зауваження до п.1 даної таблиці.
8	Шморгун Н.П., Головка І.В., 2006 р.	Мультиплікатор власного капіталу	Відношення активів до власного капіталу	Див. зауваження до п. 7 та п.1 даної таблиці
9	Базилінська О.Я., 2009 р.	Аналогічна назва	Відношення суми власного капіталу (І і II розд. ПБ) до валюти балансу, тобто (ВК + ЗНВП) / Валюта балансу	Включення до ВК забезпечень. Виділяється в аналізі фінансової незалежності, але не стійкості в розд. 4 «Аналіз джерел формування капіталу». Див. п.1 даної таблиці.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової незалежності (автономії)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
10	Магопець О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.	Аналогічна назва	(ВК + ЗНВП + ДМП) / Баланс	Не можна погодитися з таким складом власного капіталу. Див. п. 1 даної таблиці.
11	Пласкова Н.С., 2009 р.; Шеремет А.Д., 2009 р.; Пласкова Н.С., 2010 р.	Аналогічна назва	ВК / Активи	Але вірніше до загального капіталу — пасиву балансу. Див. п.1 даної таблиці.
12	Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99	Коефіцієнт фінансової стійкості (платоспроможності або автономії) як показник фінансової стійкості (платоспроможності або автономії)	Аналогічна методика розрахунку	Вживається поняття фінансової стійкості (платоспроможності або автономії) і не вживається поняття аналіз фінансової стійкості. Не може один показник називатися так, як кілька показників, що відбивають аналіз фінансової стійкості платоспроможності. Необхідно уточнити поняття. Але по суті це є коефіцієнт фінансової незалежності. Див. п.1 даної таблиці.
13	Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312	Коефіцієнт платоспроможності (автономії) як показник платоспроможності (фінансової стійкості)	Аналогічна методика розрахунку	Вживається поняття платоспроможності (фінансової стійкості); не вживається аналіз фінансової стійкості. Необхідно уточнити поняття. Але по суті це є коефіцієнт фінансової незалежності. Див. п. 1 даної таблиці.

Закінчення табл. 3.1

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової незалежності (автономії)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
14	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81	Коефіцієнт концентрації власного капіталу як показник фінансової стійкості; коефіцієнт фінансової автономії як показник платоспроможності	Аналогічна методика розрахунку	По суті вказані в Методичних рекомендаціях коефіцієнт фінансової автономії та коефіцієнт концентрації власного капіталу — це два однакові показники, але перший відноситься до показників платоспроможності, а другий — до показників фінансової стійкості, з чим не можна погодитися. Платоспроможність та ліквідність — різні поняття, тому обидва показники — це показники фінансової стійкості. Див. п. 1 даної таблиці.
15	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.	Коефіцієнт фінансової незалежності паралельно виділяють і як коефіцієнт забезпеченості власним капіталом	Аналогічна методика розрахунку	Див. п. 1 даної таблиці
16	Не виділяють даний показник: Коллас Б. , 1997 р.; Венді МакКензі , 2003 р.; Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Соловйова О.В., 2004 р.; Венді МакКензі , 2006 р.; Роберт С. Хіггінс , 2007 р.; Етріл П., Маклейні Е. , 2007 р., 2010 р.; Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман , 2008 р.		Треба обов'язково виділяти даний показник	

Як видно з табл. 3.1, більшість вітчизняних та іноземних учених вживають назву «коефіцієнт фінансової незалежності» або

«коефіцієнт автономії». Паралельно вживається назва «коефіцієнт концентрації власного капіталу» (В.В. Ковальов, 2001 р.; В.І. Іващенко, М.А. Болдох, 2001 р.; В.В. Ковальов, О.М. Волкова, 2007 р.; В.В. Ковальов, Віт. В. Ковальов, 2008 р.; М.П. Любушин, Н.Е. Бабічева, 2010 р.), що безумовно також є правильним.

Щоб уникнути плутанини в термінології фінансового аналізу, автор монографії вважає за доцільне вживати такі його назви: коефіцієнт фінансової незалежності або автономії, власності, концентрації власного капіталу. Цей коефіцієнт за даними звітності буде відноситися до глобальних і головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Розраховується він у зовнішньому фінансовому аналізі як відношення власного капіталу (ВК) (розд. І пасиву балансу) до загального капіталу (ЗК) (валюти бухгалтерського балансу), у внутрішньому фінансовому аналізі як відношення власних джерел фінансування (алгебраїчної суми залишків по рах. 40—46) до загальних джерел фінансування (алгебраїчної суми залишків по рах. 40—69, які треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження).

Таким чином, коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власного капіталу або власних джерел фінансування) (КФН) дорівнює:

- у зовнішньому фінансовому аналізі:

$$\text{КФН} = \text{ВК} / \text{ЗК},$$

тобто

$$\text{КФН} = \text{Валюта І розділу пасиву балансу} \\ \text{«Власний капітал»} / \text{Загальна валюта балансу (ряд. 640)};$$

- у внутрішньому фінансовому аналізі:

$$\text{КФН} = \text{Власні джерела фінансування} / \\ \text{Загальні джерела фінансування},$$

тобто

$$\text{КФН} = \text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46} / \\ \text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—69} \\ \text{(залишки по рахунках необхідно визначити на момент} \\ \text{проведення аналітичного дослідження)}.$$

Обґрунтування такої точки зору полягає в такому:

✓ по-перше, обрані назви якнайкраще розкривають сутність даного показника;

✓ **по-друге**, менш застосовуваною є назва «коефіцієнт самостійності». Дана назва є досить об'ємною та не зовсім влучною, оскільки самостійність суб'єкта господарювання відобразить не тільки відсоток власного капіталу у валюті балансу, але й ще рівень прибутковості (рентабельності) його діяльності та забезпеченість грошовими коштами. Таким чином, під самостійністю розуміється низка певних фінансових показників, які будуть її характеризувати;

✓ **по-третє**, доволі рідко зустрічається назва «коефіцієнт забезпеченості власним капіталом». Не доцільно вживати назву «коефіцієнт забезпеченості власним капіталом», тому що, по-перше, суб'єкт господарювання може бути не забезпеченим даним видом джерела фінансування, по-друге, широко вживаються назви «коефіцієнт концентрації власного капіталу» або «коефіцієнт власності», що більш влучно характеризують його сутність;

✓ **по-четверте**, даний показник необхідно виділити як один із глобальних і головних показників саме фінансової стійкості, а не просто показників фінансового стану, оскільки фінансова стійкість є складовою, що характеризує фінансовий стан суб'єкта господарювання, одна з головних категорій фінансового аналізу, яка має свою методику аналітичного дослідження. Тому необхідно розглядати належність даного показника до тієї складової, що характеризує фінансовий стан суб'єктів господарювання. Бо так само можна було б сказати, наприклад, що коефіцієнт проміжної ліквідності є показником фінансового стану. У кінцевому підсумку — так, але враховуючи, що ліквідність є категорією фінансового аналізу і складовою фінансового стану, яка також його характеризує, то, передусім, — це показник ліквідності суб'єкта господарювання, яка має свою методику аналітичного вивчення і виступає складовою методики аналізу фінансового стану суб'єктів економіки;

✓ **по-п'яте**, вважається правильним розраховувати даний показник як відношення власного капіталу до загального капіталу. За українською формою балансу це є відношення валюти 1 розділу пасиву балансу до загальної валюти балансу, тобто до власного капіталу не включаються суми забезпечень наступних витрат і платежів, які за даними лише звітності не можна визначити — це власний капітал чи позиковий. Навіть за обліковими даними у внутрішньому фінансовому аналізі важко визначити належність їх складових до власного чи позикового капіталу. Наприклад, завод випускає телевізори і здійснює забезпечення за гарантійними зобов'язаннями на випадок надходження рекламаций. У випадку,

коли рекламації надійшли, їх можна розглядати як позиковий капітал, але вони не надходять за звітний період, тому це начебто власний капітал. Це питання є досить складним і дискусійним, але щоб уникнути плутанини в аналізі під час розрахунку цього показника фінансової стійкості, дані II розділу пасиву балансу не слід відносити до складу власного капіталу. Відповідно роблять розрахунки даного коефіцієнта у внутрішньому фінансовому аналізі без урахування у чисельнику сум по рах. 47—49 Плану рахунків;

✓ **по-шосте**, щоб не заплутувати методіку фінансового аналізу, зокрема методіку аналізу фінансової стійкості, недоцільно застосовувати такі показники, як коефіцієнт співвідношення активів і власного капіталу, або мультиплікатор власного капіталу, або коефіцієнт фінансового лівериджу, які розраховуються як відношення активів до власного капіталу, тобто — це показники, зворотні коефіцієнту фінансової незалежності. Але отримані результати не мають яскраво вираженого аналітичного характеру, порушується логічність аналітичного мислення поряд з логічністю результатів коефіцієнта фінансової незалежності. Щоб не заплутувати аналітичне дослідження фінансової стійкості, не переважувати аналітиків і не збільшувати обсяги їх роботи зайвими розрахунками, не ускладнювати окремі результати аналізу фінансової стійкості та не погіршувати їх розуміння користувачами фінансового аналізу, не варто включати до складу відносних показників фінансової стійкості коефіцієнт співвідношення активів і власного капіталу, або мультиплікатор власного капіталу. Це стосується і назви «коефіцієнт фінансового левериджу», бо це зовсім інше поняття та інша методика його визначення;

✓ **по-сьоме**, межі коефіцієнта фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власного капіталу) залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

Таким чином, пропонується:

1) уточнення назви «коефіцієнт фінансової незалежності» (автономії, власності, концентрації власного капіталу);

2) уточнення методіки розрахунку даного показника у зовнішньому фінансовому аналізі як відношення власного капіталу (I розділу пасиву балансу) до загального капіталу (валюти бухгалтерського балансу);

3) розглядання методіки розрахунку даного показника у внутрішньому фінансовому аналізі як відношення алгебраїч-

ної суми залишків по рах. 40—46 до алгебраїчної суми залишків по рах. 40—69, які необхідно визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

4) віднесення у зовнішньому фінансовому аналізі коефіцієнта фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власного капіталу) до глобальних і головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання; у внутрішньому фінансовому аналізі — до головних її показників;

5) уточнення меж показника, рівень яких залежатиме від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

Судження різних учених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта фінансової залежності подано в табл. 3.2, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.2

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА
ФІНАНСОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ: ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ,
МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової залежності	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Савицька Г.В., 2000 р.; Лахтіонова Л.А., 2001 р.; 2004 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Конєва М.І., 2003 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Гіляровська Л.Т., 2003 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Мних С.В., 2005 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.;	Аналогічна назва	Відношення позикового капіталу до загального капіталу суб'єкта господарювання: (III розд. ПБ + IV розд. ПБ)/ Валюта бухгалтерського балансу	Ковальов А.І., Привалов В.П. відносять його до першої групи показників фінансової стійкості, яка характеризує власні та позикові кошти. Тарасенко Н.В. відносить даний показник до першої групи — показники структури капіталу, які характеризують фінансову незалежність від зовнішніх позикових коштів, з чим не можна погодитися за логікою судження.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової залежності	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Тарасенко Н.В., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006р.; Шморгун Н.П., Головко І.В., 2006 р.; Чопозова А.І., Демченко І.А., 2008 р.; Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.; Пожидаєва Т.О., 2010 р.; Мних Є.В., Бара- баш Н.С., 2010 р.</p>			<p>Шморгун Н.П., Головко І.В. окремо не виділяють показники фінансової стійкості, а вказують на показники фінансової незалежності, з чим не можна погодитися, оскільки існують показники, які навпаки відображають саме фінансову залежність у складі даних відносних показників, до яких належить і коефіцієнт фінансової залежності. На думку цих авторів, коефіцієнт фінансової залежності відноситься до показників фінансової незалежності.</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p> <p>На особисту точку зору автора монографії можливі також назви «коефіцієнт концентрації позикового капіталу» або «коефіцієнт заборгованості».</p>
2	<p>Коллас Б., 1997 р.</p>	<p>Виділяє як коефіцієнт із групи: А. Залучений капітал (загальна заборгованість)</p>	<p>Залучений капітал (загальна заборгованість) / Підсумок балансу, тобто аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Доцільно конкретизувати назву коефіцієнта. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.</p>

Продовження табл. 3.2

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової залежності	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
3	Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.	Виділяють назву — «коефіцієнт позикових коштів», або «коефіцієнт власності».	Аналогічна методика розрахунку	Даний показник відображає питому вагу позикових коштів у загальній сумі джерел фінансування. Тому можна погодитися з назвою «коефіцієнт позикових коштів», та найбільш влучною є назва «коефіцієнт концентрації позикового капіталу», але не коштів. Не можна погодитися з тим, що це є коефіцієнт власності. Але враховуючи, що автор даної монографії зупинилася на назві «коефіцієнт фінансової незалежності», який відображає питому вагу власного капіталу в загальному капіталі суб'єкта господарювання, то логічною буде назва «коефіцієнт фінансової залежності», яка більш влучно відображає його сутність. Але поряд з ним можна вживати назви «коефіцієнт заборгованості», «коефіцієнт концентрації позикового капіталу».
4	Уолш Кяран, 2001 р. ; Роберт С. Хігінс, 2007 р.; Соловійова О.В., 2004 р. ; Уолш Кяран, 2006 р.	Виділяють назву «коефіцієнт заборгованості» коефіцієнт заборгованості («debt to equity» ratio, D/E)	Аналогічна методика розрахунку та паралельно вказує: ПК / ВК	Див. заув. до п. 1 даної табл. Відношення ПК / ВК — це є коефіцієнт фінансового ризику, але не заборгованості. Уолш Кяран сам собі суперечить.

Продовження табл. 3.2

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової залежності	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
5	<p>Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Мец В.О., 2003 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.; Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Головко В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.; Литнєва Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.; Ілишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.</p>	<p>Аналогічна назва</p>	<p>Відношення пасивів (валюти балансу) до власного капіталу, тобто: Ряд. 640 ПБ / Ряд. 380 ПБ</p>	<p>Ізмайлова К.В. виділяє як показник ринкової стійкості, а не конкретно фінансової стійкості, хоч вказує, що він її характеризує.</p> <p>Мец В.О., Багров В.П., Багрова І.В. виділяють як показник фінансової стабільності.</p> <p>Фролова Т.О. відносить даний показник до коефіцієнтів капіталізації.</p> <p>Вважається за недоцільне розраховувати показник як відношення валюти балансу до власного капіталу, оскільки порушується логіка його визначення. Логічною є поширена методика його визначення як відношення позикового капіталу до валюти балансу, що розкриває його сутність і дійсно відображає відсоток фінансової залежності діяльності суб'єкта господарювання від зовнішнього середовища.</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, бо вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової залежності	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
6	Ковальов В.В., 2001 р.; Іващенко В.І., Болух М.А., 2001 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Савицька Г.В., 2005 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Деева Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Костирко Р.О., 2007 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.	Виділяють такі коефіцієнти як: — коефіцієнт фінансової залежності та паралельно — коефіцієнт концентрації залучених засобів, або залученого капіталу, або позикового капіталу.	Коефіцієнт фінансової залежності — обернений коефіцієнту концентрації власного капіталу, тобто це є відношення валюти балансу до власного капіталу (але сам Ковальов В.В. вказує на незовсім практичну зручність цього показника) Коефіцієнт концентрації залучених засобів має аналогічну методику розрахунку, що й загальноприйнятий коефіцієнт фінансової залежності, тобто це є відношення позикового капіталу до загального капіталу суб'єкта господарювання: Іващенко В.І., Болух М.А., Цал-Цалко Ю.С. вказують, що це є відношення активів до власного капіталу.	На особисту точку зору, щоб уникнути плутанини в методиці аналізу відносних показників фінансової стійкості, вважається доцільно вилучити запропонований авторами коефіцієнт фінансової залежності — зворотний коефіцієнту концентрації власного капіталу, з чим не можна погодитися навіть за логікою судження. Крім того, Ковальов В.В. сам вказує на незовсім практичну зручність цього показника. А вживання в методиці аналізу поряд з назвою «коефіцієнт фінансової залежності» назву «коефіцієнт концентрації залучених засобів» припустимо, бо вона також влучно відображає сутність цього показника. Див. зауваження до п. 2 даної таблиці. Ковальов В.В., Ковальов Віт.В., Волкова О.М., Костирко Р.О. відносять їх до коефіцієнтів капіталізації. На особисту точку зору, до власного капіталу необхідно включити тільки I розд. пасиву балансу, а до позикового капіталу — III та IV розд. пасиву балансу.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової залежності	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
			<p>Межі показника: Іващенко В.І., Боллох М.А. — менше 1,9; Цал-Цалко Ю.С. — менше 2. Савицька Г.В. до власного капіталу відносив забезпечення та доходи майбутніх періодів. Подольська В.О., Яріш О.В. до позикового капіталу включають II, III, IV та, V розд пасиву балансу (менше або дрівнює 0,5).</p>	<p>Подольська В.О., Яріш О.В. виділяють даний показник як частковий показник фінансової стійкості (всі абсолютні показники автори відносять до узагальнюючих показників, а всі відносні показники — до часткових). Мошенський С.З., Олійник О.В. відносять до комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства розрахунків відносних показників, які можна розділити на коефіцієнти капіталізації, а саме співвідношення власних і залучених коштів, їх частки у валюті балансу, куди входять і дані показники, та коефіцієнти покриття. Дискусійним є питання меж показника, бо вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
7	Шило В.П., Верховлядова Н.І., Львіна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.	<p>Виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт залученого капіталу, — власний коефіцієнт фінансової залежності 	<p>— Коефіцієнт залученого капіталу дорівнює відношенню позикового капіталу до валюти балансу. — Власний коефіцієнт фінансової залежності — це відношення валюти балансу до власного капіталу.</p>	<p>Загальноприйнятий коефіцієнт фінансової залежності плується і показується як коефіцієнт залученого капіталу, а окремо виділяється авторами власний коефіцієнт фінансової залежності, але як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися</p>

Продовження табл. 3.2

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової залежності	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
8	Єфімова О.В., 2002 р.	Аналогічна назва	Відношення суми капіталу з переважним правом (довгостроковий позиковий капітал) і привілейованих акцій до різниці активів та поточних пасивів.	На особисту точку зору, запропонований автором показник має право на життя, але тільки з іншою назвою. А коефіцієнт фінансової залежності все ж таки необхідно розраховувати за загальноприйнятою методикою як відношення позикового капіталу до валюти балансу, оскільки він відображає рівень фінансової залежності діяльності суб'єкта господарювання від зовнішнього середовища.
9	Бочаров В.В., 2002 р.	Виділяють назву «коефіцієнт фінансової напруги» (не більше 0,5).	Аналогічна методика розрахунку	Враховуючи, що автор монографії зупинилася на назві «коефіцієнт фінансової незалежності», який відображає питому вагу власного капіталу в загальному капіталі суб'єкта господарювання, то логічною буде назва «коефіцієнт фінансової залежності», яка більш влучно відображає його сутність. Але поряд з ним можна вживати й інші назви (див. зауваження до п. 2 даної таблиці). Дискусійним є питання меж показника, бо вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової залежності	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
				Також на думку автора монографії, коефіцієнт фінансової напруги доречно вжити у внутрішньому фінансовому аналізі як відношення простроченого позикового капіталу (прострочених джерел фінансування) до загального капіталу (загальних джерел фінансування). Такий показник дійсно буде відображати фінансову напругу у суб'єкта ринкової економіки. Бажано, щоб взагалі не було прострочених джерел фінансування, а тому рекомендоване значення даного показника — нуль.
10	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р..	Аналогічна назва	Відношення власного капіталу до загального капіталу суб'єкта господарювання. При розрахунку показника враховуються розд. II та V пасиву балансу, тобто до власного капіталу додають забезпечення (II розд. пасиву балансу), а до поточного позикового капіталу — доходи майбутніх періодів (V розд. пасиву балансу).	Дискусійним питанням, на особисту точку зору автора, є включення до власного капіталу II розд. пасиву балансу та віднесення до позикового капіталу V розд. пасиву балансу. Не можна з цим погодитися. Дискусійним є питання меж показника, бо вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

Продовження табл. 3.2

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової залежності	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
11	Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р.	Коефіцієнт заборгованості	Позиковий капітал/ (Позиковий + + Власний капітал)	Виділення як показника довгострокової платоспроможності. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
12	Базилінська О.Я., 2009 р.	Аналогічна назва	Валюта балансу / Власний капітал (I та II розд. ПБ)	Виділення в аналізі фінансової незалежності підприємства
13	Пласкова Н.С., 2009 р., 2010 р.	Аналогічна назва	ПК / Активи	Але вірніше до загального капіталу — пасиву балансу
14	Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.	Коефіцієнт залежності	Аналогічна методика розрахунку	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
15	Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.; Магопєць О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	ПК / (НА + ОА) або валюта балансу ПК / Валюта балансу	По суті показника краще в знаменнику брати валюту балансу як загальні джерела фінансування
16	Барилєнко В.І., Кузнєцов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.	Аналогічна назва та паралельно вказують на фінансовий ліверидж	ПК / ВК	Вказують на показник фінансової незалежності та фінансової стійкості. Це є коефіцієнт фінансового ризику.
17	Кір'янова З.В., Седова О.І., 2011 р.	Коефіцієнт позикового капіталу	Аналогічна методика розрахунку	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

Продовження табл. 3.2

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансової залежності	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
18	<p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесені наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81</p>	<p>Аналогічна назва</p>	<p>Баланс/ (ВК + ЗНВП + ДМП)</p>	<p>Не можна погодитися з методикою визначення даного показника та включенням до власного капіталу ЗНВП та ДМП.</p>
19	<p>Не виділяють даний показник: Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.; Абрютіна М.С., 2002 р.; Павловська О.В., 2002 р.; Бернштейн Л.А., 2002 р.; Гінзбург А.І., 2003 р.; Венді МакКензі, 2003 р.; Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Шеремет А.Д., 2005 р.; Венді МакКензі, 2006 р.; Гадзевич О.І., 2007 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2007 р.; 2010 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р.; 2010 р.; Шеремет А.Д., 2009 р.; Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.; Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.; Арабян К.К., 2010 р.; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99; Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121., зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.</p>	<p>Треба обов'язково виділяти даний показник.</p>		

Як видно з табл. 3.2, більшість вітчизняних та іноземних вчених вживають назву «коефіцієнт фінансової залежності» з такою методикою визначення: відношення позикового капіталу (поточних і довгострокових зобов'язань — це III та IV розділи пасиву української форми балансу) до загального капіталу (загальної вальюти бухгалтерського балансу). Але існують й інші думки.

Варто зупинитися на поглядах ученого з Ірландського інституту менеджменту в Дубліні Уолша Кярана (2006 р.), який спочатку в тексті вказав на коефіцієнт заборгованості («debt to equity» ratio, D/E) як співвідношення позикового та власного капіталу [306, с. 128].

Уолш Кяран зазначає: «Один із найголовніших показників корпоративних фінансів, який свідчить про фінансову стійкість компанії, — коефіцієнт заборгованості («debt to equity» ratio, D/E), тобто співвідношення позикового та власного капіталу. Хоча цим коефіцієнтом користуються повсюди, він, на жаль, виступає під багатьма найрізнішими назвами, та й визначається по-різному. Це викликає певні труднощі» [306, с. 128].

Проте за такою методикою визначають загальноприйнятий коефіцієнт фінансового ризику (табл. 3.3).

Але для визначення коефіцієнта фінансової залежності і коефіцієнта фінансового ризику треба володіти інформацією про величину позикового капіталу. Та на сьогодні існують самі різні думки про його склад.

Уолш Кяран наголошує, що «існує кілька визначень «позиковий капітал». Три варіанти:

- тільки довгострокові зобов'язання;
- довгострокові зобов'язання та короткострокові кредити: всі позичені кошти, по яким необхідно платити відсоток (тобто борг під відсотки);
- довгострокові зобов'язання плюс усі поточні зобов'язання, тобто сукупний борг» [306, с. 128].

Можна продовжити даний список визначень, враховуючи, що до зобов'язань відносять забезпечення наступних витрат і платежів відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання». Одні автори до зобов'язань відносять доходи майбутніх періодів, інші їх включають до власного капіталу. Крім того, якщо забезпечення наступних витрат і платежів та доходи майбутніх періодів відносять до позикового капіталу, то виникає проблема розподілу їх на поточні та довгострокові зобов'язання, що можна зробити тільки у внутрішньому фінансовому аналізі, а в аналізі фінансової звітності це просто неможливо.

Уолш Кяран при вирахуванні співвідношення власного капіталу та позикового вважає включати у величину позикового капіталу всі види заборгованості, тобто довгострокові та поточні зобов'язання.

«З точки зору менеджера компанії будь-який вид заборгованості важливий для них. Виходячи з цього, ми будемо користуватися широким визначенням поняття «позиковий капітал», тобто включати всі довгострокові зобов'язання і всі поточні зобов'язання. Але і за такого підходу способи визначення цього коефіцієнта можуть бути різними» [306, с. 128].

Автор даної монографії дотримується такої ж точки зору щодо складу позикового капіталу, проте відношення позикового капіталу до власного — це є коефіцієнт фінансового ризику.

Далі в тексті Уолш Кяран вказує на іншу методику визначення коефіцієнта заборгованості.

«Однак важливо засвоїти, що кінець кінцем метод розрахунку не такий вже й важливий, оскільки кінцеві результати означають один і той же коефіцієнт. Як, наприклад, наступна аналогія: при визначенні певної довжини в дюймах або в сантиметрах ми отримуємо різні цифри, але це не означає, що сама довжина різна. Теж справедливо і по відношенню до показника, який розглядається: його значення, незалежно від використовуваного метода, буде однаковим.

Існує не так уже багато відносно незалежних фінансових коефіцієнтів, що є для компанії фундаментальними. І коефіцієнт заборгованості або відношення позикового капіталу до власного, — як раз один з них, хоча складається думка, що він буває самих різних видів» [306, с. 128].

З такою позицією автора не можна погодитися, оскільки в умовах глобалізації економіки в аналізі фінансової звітності за фундаментальними показниками доцільно дотримуватися єдиної точки зору щодо методики їх визначення. Треба уникати плутанини в аналітичному дослідженні, аби не ускладнювати розуміння його результатів і не спричиняти виникнення різних помилкових тлумачень.

Уолш Кяран виділяє три методи визначення коефіцієнта заборгованості:

— перший метод: знаходження відношення позикового капіталу до власного: класичний і застосовується широко. Використовується банківське тлумачення поняття «позиковий капітал»: позиковий капітал (довгострокові зобов'язання та короткострокові кредити) / власний капітал [306, с. 128—129].

Але сам автор вказує, що за таким отриманим результатом складно уявити баланс [306, с. 129];

— другий метод: знаходження відношення власного капіталу до всього капіталу (користуються рідше): власний капітал / сукупні активи [306, с. 129];

— третій метод: знаходження відношення всього позикового капіталу до всього капіталу (автору даного видання, даний підхід подобається більше всього): позиковий капітал (довгострокові та поточні зобов'язання) / сукупні активи [306, с. 129].

Олш Кяран зазначає, що отриманий результат зразу показує у відсотках частку позикового фінансування [306, с. 129].

Автор даної монографії притримується третього варіанта визначення даного показника, проте краще вказати в знаменнику на загальні джерела фінансування або на валюту балансу і виділити його як коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикового капіталу).

На особисту точку зору автора монографії, найбільш влучною є назва «коефіцієнт фінансової залежності (концентрації позикового капіталу, заборгованості)». У зовнішньому фінансовому аналізі даний показник необхідно розраховувати як відношення позикового (залученого) капіталу (поточних та довгострокових зобов'язань — це III та IV розділи пасиву української форми балансу) до загального капіталу (ЗК) — загальної валюти бухгалтерського балансу. У внутрішньому фінансовому аналізі його необхідно визначати як відношення алгебраїчної суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням залишку по рах. 69 «Доходи майбутніх періодів»), які необхідно визначити на момент здійснення аналітичного дослідження, до алгебраїчної суми залишків по рахунках класів 4—6 Плану рахунків, які також необхідно визначити на момент проведення даного виду аналізу. Даний показник необхідно віднести до глобальних і головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі та до головних її показників у внутрішньому фінансовому аналізі.

Таким чином, коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикового капіталу (ПК) або позикових джерел фінансування) (КФЗ) дорівнює:

- у зовнішньому фінансовому аналізі

$$\text{КФЗ} = \text{ПК} / \text{ЗК},$$

тобто:

КФЗ = Валюта III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» + Валюта IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання» / Загальна валюта балансу (ряд. 640);

- у внутрішньому фінансовому аналізі

**КФЗ = Позикові джерела фінансування /
Загальні джерела фінансування,**

тобто:

КФЗ = Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням залишку по рах. 69 «Доходи майбутніх періодів») / Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—69 (залишки по рахунках необхідно визначити на момент проведення аналітичного дослідження).

Обґрунтування такої точки зору полягає в наступному:

✓ **по-перше**, обрані назви — «коефіцієнт фінансової залежності», («коефіцієнт концентрації позикового капіталу», «коефіцієнт заборгованості») — якнайкраще розкривають сутність даного показника виходячи з його економічного змісту;

✓ **по-друге**, менш застосовуваною є назва «коефіцієнт позикових коштів». Вона є похідною від назви «коефіцієнт концентрації позикового капіталу», яка більш влучно відображає економічний зміст даного показника і є більш вживаною в теорії і практиці фінансового аналізу;

✓ **по-третє**, виходячи з методики розрахунку та економічного змісту коефіцієнта фінансової залежності абсолютно неправильно є назва «коефіцієнт власності». Така назва підходить до коефіцієнта фінансової незалежності, що раніше і запропонувала автор даної монографії;

✓ **по-четверте**, деякі автори пропонують назву «коефіцієнт фінансової незалежності», але наводять іншу методику його визначення — відношення валюти балансу до власного капіталу, що порушує логіку аналітичного мислення і перекидає методику визначення коефіцієнта фінансової незалежності і таким чином втрачається економічний зміст даного розрахунку;

✓ **по-п'яте**, не можна також розрізняти коефіцієнт фінансової залежності (як відношення валюти балансу до власного капіталу,

про що йшлося раніше) та коефіцієнт концентрації позикового капіталу із загальноприйнятою методикою його визначення. Ці назви мають однакове значення і відповідно їх однаково визначають;

✓ **по-шосте**, деякі автори вживають назви «коефіцієнт залучених засобів» або «коефіцієнт залучених коштів». На особисту точку зору автора даної монографії, вживання термінів «кошти», «засоби» характерно для активу балансу, в якому показані господарські засоби та кошти, але не для пасиву балансу, де відображаються джерела формування цих коштів, джерела фінансування цих засобів. Тому більш влучною буде назва «коефіцієнт концентрації позикового капіталу»;

✓ **по-сьоме**, не можна погодитися з деякими авторами, які виділяють власний коефіцієнт фінансової залежності як відношення валюти балансу до власного капіталу. Методику такого розрахунку автор монографії раніше вже прокоментувала. А стосовно такої назви виникає питання: що означає власний коефіцієнт фінансової незалежності, може бути і чужий коефіцієнт фінансової залежності? Адже аналізується фінансова стійкість конкретного суб'єкта господарювання за його звітними чи обліковими даними, тому така назва не є правильною;

✓ **по-восьме**, вважається правильним розраховувати даний показник як відношення позикового капіталу до загального капіталу. За українською формою балансу — це відношення валюти III та IV розділів пасиву балансу до загальної валюти балансу, тобто до позикового капіталу не включаються суми доходів майбутніх періодів як величина заборгованості, які за даними лише звітності не можна визначити — це власний капітал чи позиковий. Навіть за обліковими даними у внутрішньому фінансовому аналізі важко визначити приналежність їх складових до власного чи позикового капіталу. Крім того, одні вчені відносять доходи майбутніх періодів до власного капіталу, інші — до позикового. Таким чином, це питання є досить складним і дискусійним, але щоб уникнути плутанини в аналізі, розраховуючи цей показник фінансової стійкості, не слід дані V розділу пасиву балансу відносити до складу позикового капіталу. Відповідно розраховується даний коефіцієнт у внутрішньому фінансовому аналізі без урахування у чисельнику сум по рах. 69 «Доходи майбутніх періодів»;

✓ **по-дев'яте**, даний показник не можна називати коефіцієнтом фінансової напруги, оскільки поняття напруги означає деякі негаризди та певний негатив у фінансовому стані суб'єктів господарювання. Автор монографії пропонує такий коефіцієнт ввести у внутрішній фінансовий аналіз фінансової стійкості, але як

відношення простроченої заборгованості до загальних джерел фінансування ресурсів. За умови наявності прострочених боргів мова дійсно йтиме про фінансову напругу. Бажано, щоб взагалі не було прострочених джерел фінансування, тому рекомендоване значення даного показника — нуль;

✓ **по-десяте**, даний показник необхідно виділити як один із глобальних і головних показників фінансової стійкості, а не як частковий її показник;

✓ **по-одиннадцяте**, межі показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

Таким чином, пропонується:

1) уточнення назви — «коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикового капіталу)». Такі назви не є новими, але автор ще раз провела дослідження та довела правильність такого висновку, якого дотримувалася раніше й сама;

2) виділення такого показника та його розподіл з відповідними методиками розрахунку в межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу;

3) уточнення методики розрахунку даного показника у зовнішньому фінансовому аналізі як відношення позикового (залученого) капіталу (поточних і довгострокових зобов'язань — це III та IV розділи пасиву балансу) до загального капіталу (валюти бухгалтерського балансу);

4) визначення методики розрахунку даного показника у внутрішньому фінансовому аналізі як відношення алгебраїчної суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання», які необхідно визначити на момент проведення даного виду аналізу, до алгебраїчної суми залишків по рах. 40—69, які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

5) віднесення коефіцієнта фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикового капіталу) до глобальних і головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі та до головних її показників у внутрішньому фінансовому аналізі;

6) уточнення меж показника, рівень яких залежатиме від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання;

7) введення у внутрішньому аналізі фінансової стійкості коефіцієнта фінансової напруги як відношення простроченої заборгованості до загальних джерел фінансування ресурсів суб'єкта господарювання. За умови наявності прострочених боргів мова дійсно йтиме про фінансову напругу. Бажано, щоб взагалі не було прострочених джерел фінансування, тому рекомендоване значення даного показника — нуль. Чим менше рівень даного показника, тим краще.

Згруповані судження вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта фінансового ризику — плеча фінансового важеля наведено в табл. 3.3, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.3

ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА ФІНАНСОВОГО РИЗИКУ (ПЛЕЧА ФІНАНСОВОГО ВАЖЕЛЯ): ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового ризику (плеча фінансового важеля)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Савицька Г.В., 2000 р.; Ізмайлова К.В., 2001 р.; 2007 р.; Лахтіонова Л.А., 2001 р.; 2004 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Іващенко В.І., Боллох М.А., 2001 р.; Гінзбург А.І., 2003 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Мних С.В., 2005 р.; Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.;	Аналогічна назва	Відношення позикового капіталу до власного капіталу суб'єкта господарювання: (III розд. ПБ + IV розд. ПБ)/ I розд. ПБ	Ізмайлова К.В. виділяє як показник ринкової стійкості, а не конкретно фінансової стійкості, хоч вказує, що він її характеризує. Багров В.П., Багрова І.В. виділяють як показник фінансової стабільності. Тарасенко Н.В. відносить даний показник до першої групи — показники структури капіталу, які характеризують фінансову незалежність від зовнішніх позикових коштів, з чим не можна погодитися за логікою судження.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового ризику (плеча фінансового важеля)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Тарасенко Н.В., 2006 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.; Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Шморгун Н.П., Головка І.В., 2006 р.; Деєва Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.; Костирко Р.О., 2007 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р.; Шеремет А.Д., 2009 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Литнєва Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.</p>			<p>Шморгун Н.П., Головка І.В. окремо не виділяють показники фінансової стійкості, а вказують на показники фінансової незалежності, з чим не можна погодитися, оскільки існують показники, які навпаки відображають саме фінансову залежність у складі даних відносних показників, до яких належить і коефіцієнт фінансового ризику. На думку цих авторів коефіцієнт фінансового ризику відноситься до показників фінансової незалежності.</p> <p>Костирко Р.О. відносить його до коефіцієнтів капіталізації.</p> <p>Єфімова О.В. виділяє як показник фінансової структури та довгострокової платоспроможності</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання</p>
2	<p>Коллас Б., 1997 р.</p>	<p>Виділяє як коефіцієнт із групи: А. Залучений капітал (загальна зоборгованість).</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Доцільно конкретизувати назву коефіцієнта — коефіцієнт фінансового ризику або плече фінансового важеля і вказати, що це є показник фінансової стійкості.</p>

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового ризику (плеча фінансового важеля)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
3	<p>Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.;</p> <p>Бочаров В.В., 2002 р.;</p> <p>Глишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.</p>	<p>Виділяють іншу назву — «коефіцієнт стійкості або заборгованості»</p> <p>Виділяє іншу назву — «коефіцієнт заборгованості».</p> <p>Коефіцієнт заборгованості капіталу</p>	Аналогічна методика розрахунку	<p>Враховуючи, що автор даної монографії зупинилася на назві попереднього показника, який відображає питому вагу позикового капіталу в загальному капіталі суб'єкта господарювання, — «коефіцієнт фінансової залежності» і розглянула інші його назви, такі як коефіцієнт заборгованості, що дійсно відповідає його сутності, то вказана даними авторами назва відношення позикового капіталу до власного не є показником заборгованості, тому що показує, скільки припадає гривень або копійок позикового капіталу на 1 грн власного. Тобто, це дійсно є показник фінансового ризику. Показники заборгованості та фінансової стійкості — це інші показники фінансової стійкості.</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
4	Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.	Виділяють в групі: коефіцієнти залучення коштів (ліквідаційного типу) як коефіцієнт «заборгованість / капітал»	Сукупні зобов'язання / власний (акціонерний) капітал, тобто аналогічна методика розрахунку	Доцільне уточнити назву показника і вказати, що це — коефіцієнт фінансового ризику, він є показником фінансової стійкості. Див. зауваження до п. 2 даної таблиці.

Продовження табл. 3.3

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового ризику (плеча фінансового важеля)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
5	<p>Уолш Кяран, 2001 р.; Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Льбіна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.; Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р; Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.</p>	<p>Не вживають назву «коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)», а виділяють іншу назву — «коефіцієнт фінансової стійкості».</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Не можна погодитися із запропонованою авторами назвою коефіцієнта, бо коефіцієнт фінансової стійкості є іншим відносним показником.</p> <p>Крім того, виділяють даний показник як показник фінансової стійкості довгострокової перспективи, з чим не можна погодитися, оскільки ринкова ситуація може змінитися буквально на другий день.</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, бо вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
6	<p>Бернстайн Л.А., 2002 р.</p> <p>Павловська О.В., 2002 р.; Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.; Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства</p>	<p>Не вживають назву «коефіцієнт фінансового ризику», а називають його просто: «співвідношення позикових коштів та власного капіталу».</p> <p>Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Бернстайн Л.А. розглядає довгострокову платоспроможність і відносить до показників структурного аналізу або аналізу структури капіталу — загальний коефіцієнт, який визначає співвідношення величини заборгованості до власного капіталу: позикові засоби / величина всього акціонерного капіталу. Доцільно вказати, що це є показник фінансової стійкості.</p> <p>Доцільно було б дотриматися загальноприйнятого підходу до назви даного показника, а так автори просто в самій назві розкривають методику його визначення.</p>

Продовження табл. 3.3

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового ризику (плеча фінансового важеля)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81</p> <p>Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.</p> <p>Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.</p> <p>Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.</p>	<p>Коефіцієнт співвідношення залученого та власного капіталу</p> <p>Коефіцієнт позикових і власних коштів (капіталізації)</p> <p>Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів або як коефіцієнт капіталізації</p>		<p>Мошенський С.З., Олійник О.В. відносять до комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства розрахунок відносних показників, які можна розділити на коефіцієнти капіталізації, а саме співвідношення власних і залучених коштів, їх частки у валюті балансу, куди входить і даний показник, та коефіцієнти покриття.</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, бо вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p> <p>Це є коефіцієнт фінансового ризику (плеча фінансового важеля).</p>
7	<p>Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Сфімова О.В., 2010 р.</p>	<p>Не вживається назва «коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)», а виділяється інша назва «коефіцієнт фінансування».</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Не можна погодитися із запропонованою авторами назвою коефіцієнта, бо коефіцієнт фінансування то є інший показник фінансової стійкості.</p> <p>Мошенський С.З., Олійник О.В. вживають поряд дві назви показника (див. зауваження до п. 6).</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, бо вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового ризику (плеча фінансового важеля)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
8	<p>Гіляровська Л.Т., 2003 р.;</p> <p>Фролова Т.О., 2005 р. Чопозова А.І. Демченко І.А., 2008 р. ;</p> <p>Пласкова Н.С., 2009 р.; 2010 р.</p>	<p>Виділяють іншу назву: — фінансовий ліверидж;</p> <p>— коефіцієнт фінансового лівериджу;</p> <p>— коефіцієнт фінансового важеля та коефіцієнт фінансового левериджу.</p>	Аналогічна методика розрахунку	<p>Чопозова А.І., Демченко І.А. не вживають поняття фінансової стійкості, а наголошують на показниках структури сукупного капіталу. Доцільно вказати, що це показник фінансової стійкості.</p> <p>На думку автора монографії, не можна погодитися з такою назвою, бо коефіцієнт фінансового лівериджу — це інший показник.</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
9	<p>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.;</p> <p>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.;</p> <p>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.</p>	Аналогічна назва	Під час розрахунку показника враховуються розд. II та V пасиву балансу, тобто до власного капіталу додають забезпечення (II розд. пасиву балансу), а до поточного позикового капіталу — доходи майбутніх періодів (V розд. пасиву балансу).	<p>Дискусійним питанням, на думку автора монографії, є включення до власного капіталу II розд. пасиву балансу та віднесення до позикового капіталу V розд. пасиву балансу. Автор не може з цим погодитися.</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
10	<p>Білик М.Д., 2005 р.;</p> <p>Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.;</p> <p>Гадзевич О.І., 2007 р.;</p> <p>Базилінська О.Я., 2009 р.</p>	Аналогічна назва	У розрахунку до залучених коштів відносять II, III, IV, V розд. ПБ.	<p>На особисту точку зору автора даної монографії, позиковий капітал включає III та IV розд. ПБ. Включення до залучених коштів II та V розд. ПБ є дискусійним питанням.</p>

Продовження табл. 3.3

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового ризику (плеча фінансового важеля)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
				<p>Подольська В.О., Яріш О.В. виділяють даний показник як частковий показник фінансової стійкості (всі абсолютні показники автори відносять до узагальнюючих показників, а всі відносні показники — до часткових).</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання</p>
11	Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.	Виділяють як коефіцієнт співвідношення власних та залучених (довгострокові зобов'язання та поточні зобов'язання) коштів.	Розраховують як відношення залучених коштів до власних.	<p>Порушено відповідність назви та методу розрахунку. Відносять його до коефіцієнтів капіталізації.</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
12	<p>Венді МакКензі, 2003 р., 2006 р.</p> <p>Шеремет А.Д., 2005 р.</p> <p>Соловйова О.В., 2004 р.</p>	<p>Виділяють як:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу; — коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів; — коефіцієнт заборгованості до власного капіталу 	Аналогічна методика розрахунку	<p>Венді МакКензі виділяє як коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу (лівериджу) і відносить до загального комплексного поняття фінансового важеля або жингунгу — комерційний підхід. Розглядає як довго- та середньострокову платоспроможність. Шеремет А. Д. відносить до показників ринкової стійкості.</p>

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового ризику (плеча фінансового важеля)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
				Соловійова О.В. розглядає як довгострокову платоспроможність . На особисту думку автора монографії, необхідно вказати точну назву показника — це показник фінансового ризику, або плече фінансового важеля, і відноситься він до показників фінансової стійкості.
13	Савицька Г.В., 2005 р.	Аналогічна назва, а також вживає паралельно назву «коефіцієнт фінансового левериджу».	До власного капіталу відносить забезпечення та доходи майбутніх періодів.	На особисту точку зору автора даної монографії, власний капітал включає I розд. ПБ. Включення до власного капіталу II та V розд. ПБ є дискусійним питанням. Не можна ототожнювати коефіцієнт фінансового ризику та коефіцієнт фінансового лівериджу. Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
14	Роберт С. Хіггінс, 2007 р.	— Коефіцієнт співвідношення позиового та власного капіталу (за даними балансу); — Коефіцієнт співвідношення позиового та власного капіталу (ринкова вартість).	Аналогічна методика розрахунку	Розглядає фінансовий «важіль» (борговий потенціал компанії) як показник відношення позиового капіталу до власного капіталу, який вимірюють ряд коефіцієнтів, а саме: до першої групи коефіцієнтів балансу відноситься дане співвідношення, до третьої групи — коефіцієнти ринкової вартості. Цілком можна погодитися та внести відповідні пропозиції до вітчизняної методики аналізу фінансової стійкості, але правильно вказати найменування даних показників.

Продовження табл. 3.3

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового ризику (плеча фінансового важеля)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
15	Уолш Кьяран, 2006 р.	Виділяє як коефіцієнт заборгованості.	Аналогічна методика розрахунку	Коефіцієнт заборгованості — це відношення позикового капіталу до валюти балансу, тобто до загальних джерел фінансування. У 2001 р. вказував на коефіцієнт фінансування, що також неправильно. Див. п. 5 даної таблиці.
16	Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.	Аналогічна назва	(ЗНВП + ДЗ + ПЗ) / ВК	Дискусійним є віднесення до позикового капіталу забезпечень наступних витрат та платежів. Див. п. 1 даної таблиці.
17	Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.	Виділяють як коефіцієнт банківської заборгованості (фінансового важеля).	Аналогічна методика розрахунку	Це є коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля).
18	Іонова О.Ф., Селєзньова Н.М., 2009 р.; Пожидаєва Т.О., 2010 р.	Виділяють як коефіцієнт фінансової активності (плече фінансового важеля).	Аналогічна методика розрахунку	Це є коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля).
19	Арабян К.К., 2010 р.	Коефіцієнт капіталізації (плече фінансового важеля).	Аналогічна методика розрахунку	Це є коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля).
20	Магопєць О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.	Коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового ризику.	$ПК / ВК = (ДЗ + ПЗ) / (ВК + ЗНВП + ДМП)$	Це є коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля). Склад позикового та власного капіталу.
21	Кір'янова З.В., Сєдова О.І., 2011 р.	Коефіцієнт залежності капіталу	Аналогічна методика розрахунку	Це є коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля).
22	Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств і підприємств — емітентів облігацій	Коефіцієнт структури капіталу (фінансування)	(Короткострокова кредиторська заборгованість + Довгострокова кредиторська заборгованість) / Власний капітал	Вказуються як показник фінансової стійкості (платоспроможності або автономії). Не можна погодитися із запропонованою авторами назвою коефіцієнта, бо коефіцієнт фінансування то є інший показник фінансової стійкості.

Закінчення табл. 3.3

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового ризику (плеча фінансового важеля)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	(крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99			Разом з тим це не буде і структурою капіталу, оскільки її характеризує ціла низка показників, а не один коефіцієнт. Необхідно уточнити поняття кредиторської заборгованості зобов'язань. Див. п. 1 даної таблиці.
23	Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312	Коефіцієнт фінансування	(ЗНВП + ДЗ + ПЗ + ДМП)/ВК	Вказується як показник платоспроможності (фінансової стійкості). По суті виділяється не коефіцієнт фінансування, коефіцієнт фінансового ризику за виключенням з позикового капіталу ЗНВП та ДМП.
24	Не виділяють даний показник: Ковальов В.В., 2001 р.; Єфімова О.В., 2002 р.; Абрютіна М.С., 2002 р.; Мец В.О., 2003 р.; Конєва М.І., 2003 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижигов В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.; Головко В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2007 р. ; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р., Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р. ; Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2010 р.			Треба обов'язково виділяти даний показник.

Як видно з табл. 3.3, більшість учених дотримується назви «коефіцієнт фінансового ризику» з такою методикою визначення: відношення позикового капіталу (поточних і довгострокових зобов'язань — це III та IV розділи пасиву української форми балансу) до власного капіталу (валюти I розділу пасиву бухгалтерського балансу). Але існують й інші думки.

На особисту точку зору автора монографії, найбільш влучною є дійсно назва «коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)». У зовнішньому фінансовому аналізі даний показник необхідно розраховувати як відношення позикового (залученого) капіталу (поточних та довгострокових зобов'язань — це підсумок III та IV розділів пасиву української форми балансу) до власного капіталу (це підсумок I розділу пасиву бухгалтерського балансу). У внутрішньому фінансовому аналізі його слід визначати як відношення алгебраїчної суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рах. 69 «Доходи майбутніх періодів»), які необхідно визначити на момент здійснення аналітичного дослідження, до алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань» Плану рахунків, які також необхідно визначити на момент проведення даного виду аналізу. Даний показник за даними звітності необхідно віднести до глобальних та головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання ц зовнішньому фінансовому аналізі та до головних її показників у внутрішньому фінансовому аналізі.

Таким чином, коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) (КФР) дорівнює:

— у зовнішньому фінансовому аналізі

$$\text{КФВ} = \text{ПК} / \text{ВК},$$

тобто:

$$\text{КФР} = \text{Валюта III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання»} + \text{Валюта IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання»} / \text{Валюта I розділу пасиву балансу «Власний капітал»};$$

— у внутрішньому фінансовому аналізі

$$\text{КФР} = \text{Позикові джерела фінансування} / \text{Власні джерела фінансування},$$

тобто:

**КФР = Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 5
«Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні
зобов'язання» (за виключенням залишку по рах. 69
«Доходи майбутніх періодів») /
Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46
(залишки по рахунках необхідно визначити
на момент проведення аналітичного дослідження).**

Обґрунтування такої точки зору полягає в наступному:

✓ **по-перше**, обрані назви — «коефіцієнт фінансового ризику або плече фінансового важеля» — якнайкраще розкривають сутність даного показника виходячи з його економічного змісту та методику розрахунку як відношення позикового капіталу до власного;

✓ **по-друге**, з урахуванням чинної теорії та практики методики його визначення вважається правильним розраховувати даний показник як відношення саме позикового капіталу до власного капіталу.

У зовнішньому фінансовому аналізі за українською формою балансу — це є відношення валюти III та IV розділів пасиву балансу до валюти I розділу пасиву балансу. Тобто:

1) до позикового капіталу не включаються суми доходів майбутніх періодів як величина заборгованості, які за даними лише звітності не можна визначити — це власний капітал чи позиковий. Навіть за обліковими даними у внутрішньому фінансовому аналізі важко визначити належність їх складових до власного чи позикового капіталу. Крім того, одні вчені відносять доходи майбутніх періодів до власного капіталу, інші — до позикового. Таким чином це питання є досить складним і дискусійним, але щоб уникнути плутанини в аналізі, розраховуючи цей показник фінансової стійкості, не слід дані V розділу пасиву балансу відносити до складу позикового капіталу;

2) до власного капіталу не відносяться забезпечення наступних витрат і платежів. Не можна включати до власного капіталу складові II розділу пасиву балансу, оскільки тут існують відповідні проблеми з питання віднесення їх до складу власного чи позикового капіталу, які автор монографії розглядала раніше, досліджуючи коефіцієнт фінансової незалежності. Крім того, одні автори відносять забезпечення наступних витрат і платежів до складу власного капіталу, а інші — до позикового. Таким чином,

у зовнішньому фінансовому аналізі в розрахунку коефіцієнта фінансового лавериджу не беруться до уваги дані по розд. II та V пасиву української форми балансу.

У внутрішньому фінансовому аналізі роблять відповідні розрахунки як відношення позикових джерел фінансування до власних, але за суто обліковими даними — це відношення алгебраїчної суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рах. 69 «Доходи майбутніх періодів»), які необхідно визначити на момент здійснення аналітичного дослідження, до алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань» Плану рахунків, які також слід визначити на момент проведення даного виду аналізу;

✓ **по-третє**, даний показник розраховується як відношення саме позикового капіталу, або позикових джерел фінансування, до власного капіталу, або власних джерел фінансування, але не навпаки, як це пропонують інші автори, бо порушується логіка визначення коефіцієнта фінансового ризику, який показує, скільки припадає гривень або копійок позикового капіталу на 1 грн власного;

✓ **по-четверте**, менш застосовуваними є назви — «коефіцієнт стабільності», «коефіцієнт фінансової стабільності», «коефіцієнт фінансування», хоча автори, які пропонують такі назви, вказують на загальноприйнятну методика його визначення як відношення позикового капіталу до власного. Таким чином, виходячи із судження про економічний зміст даного показника за методикою його визначення ці назви є неправильними. Крім того, за сучасною теорією і практикою фінансового аналізу показник фінансової стабільності (стійкості, фінансування, самофінансування) — це інший показник фінансової стійкості суб'єктів господарювання, який автор монографії розглядатиме пізніше;

✓ **по-п'яте**, виходячи з методики розрахунку та економічного змісту коефіцієнта фінансового ризику неправильною є назва «коефіцієнт заборгованості». Така назва може бути вживаною до коефіцієнта фінансової залежності, що раніше і запропонувала автор даної монографії;

✓ **по-шосте**, виходячи із методики розрахунку та економічного змісту коефіцієнта фінансового ризику не можна застосовувати поряд назви даного коефіцієнта як «коефіцієнт заборгованості» та «коефіцієнт стійкості». Ні перша, ні друга назви самі по собі не відповідають логіці розрахунку та економічному змісту даного показника, тим більше їх паралельне застосування супе-

речить одне одному. Коефіцієнт заборгованості свідчатиме про залежність суб'єкта господарювання від зовнішнього середовища, а коефіцієнт стійкості оцінюватиме навпаки незалежність діяльності суб'єкта економіки від зовнішніх інвесторів;

✓ **по-сьоме**, виходячи з економічного змісту та методики визначення коефіцієнта фінансового ризику неправильно є його назва «коефіцієнт фінансового левериджу», оскільки це інший показник фінансової стійкості, який буде розглянуто пізніше. З цієї самої причини не можна вживати паралельно та водночас такі назви даного показника, як «коефіцієнт фінансового ризику» та «коефіцієнт фінансового левериджу»;

✓ **по-восьме**, не можна також виділяти його як коефіцієнт співвідношення власних і залучених (довгострокові зобов'язання та поточні зобов'язання) коштів, проте розраховують даний показник як відношення залучених коштів до власних, тобто за загальноприйнятою методикою його визначення. У даному разі порушено відповідність назви й методики розрахунку показника;

✓ **по-дев'яте**, не можна вживати назву «коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів», тому що: а) слово «кошти» вживається більше у внутрішньому фінансовому аналізі, а у зовнішньому краще застосовувати вислів «джерела власних і залучених коштів» або «власний і залучений капітал»; б) користуючись такою термінологією, автори просто в самій назві розкривають методику його визначення; в) доцільно вживати загальноприйнятту назву даного показника — «коефіцієнт фінансового ризику або, плече фінансового важеля», яку використовує більшість учених та яка найчастіше застосовується в практиці вітчизняного фінансового аналізу. Крім того, як свідчить досвід іноземних учених, назва «показник співвідношення позикового та власного капіталу» розглядається як загальна його концепція з наявністю різних дискусійних питань щодо складу позикового капіталу та відповідно різними варіантами його розрахунку.

Цікавими є результати дослідження іноземних учених далекого зарубіжжя, які дають різні варіанти визначення співвідношення між позиковим капіталом та власним.

Учений з Ірландського інституту менеджменту в Дубліні Уолш Кьян (2001 р.) зауважує, що співвідношення позикового та власного капіталу дуже важливе, але по різному його називають та по-різному розраховують. Сам автор називає його «коефіцієнт фінансової стійкості». Дискусія відбувається з приводу того, що відносити до позикового капіталу:

- лише довгострокові позики (зобов'язання);

- довгострокові позики (зобов'язання) та короткострокові позики; тобто весь капітал, на який нараховуються відсотки;
- довгострокові позики (зобов'язання) та поточні зобов'язання, тобто всі зобов'язання [304, с. 140—149].

Відповідно він виділяє три коефіцієнти:

1) коефіцієнт фінансової стійкості: відношення позикового капіталу до власного (**розглянутий в табл. 3.3 коефіцієнт фінансового ризику або плече фінансового важеля**). Не можна погодитися з тим, що це коефіцієнт фінансової стійкості, тому що не може один відносний показник характеризувати таку об'ємну ознаку фінансового стану, як фінансова стійкість, бо це дуже широке поняття;

2) коефіцієнт фінансової незалежності: власний капітал / валюта балансу (розглянутий попередньо коефіцієнт фінансової незалежності (власності, концентрації власного капіталу, автономії));

3) коефіцієнт заборгованості: позиковий капітал / валюта балансу, якому автор надає перевагу як найбільш правильному варіанту. З чим також не можна погодитися, тому що автор сам собі суперечить, адже спочатку говорить про загальну концепцію показника фінансової стійкості як відношення позикового капіталу до власного, а не до загального капіталу або до валюти балансу. За такою методикою розрахунку — це є коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикового капіталу).

У 2006 р. Уолш Кяран виділяє співвідношення між позиковим та власним капіталом як коефіцієнт заборгованості, а не як коефіцієнт фінансової стійкості, що також є неправильним.

Американські вчені Т.Р. Карлін, А.Р. Макмін (2001 р.) також виділяють таке співвідношення як окремий показник, але без конкретного його найменування в складі першої групи показників — коефіцієнтів залучення коштів (ліквідаційного типу) [108, с. 284—292].

Американський учений Л.А. Бернстайн (2002 р.) виділяє третю групу показників структури капіталу та довгострокової платоспроможності — структурний аналіз або аналіз структури капіталу [42, с. 454—456]. Він наголошує на загальному коефіцієнті, який визначає співвідношення величини заборгованості до власного капіталу (відношення позикових засобів до величини всього акціонерного капіталу) та виділяє такі показники:

1) співвідношення позикових коштів і власного капіталу:

а) позикові кошти / власний капітал (**поданий у табл. 3.3 коефіцієнт фінансового ризику або плече фінансового важеля**);

б) сума власного капіталу / сума позикових коштів (дане співвідношення як окремий коефіцієнт буде розглянуто в наступній таблиці);

2) співвідношення довгострокової заборгованості та власного капіталу. На особисту точку зору автора даної монографії, таке співвідношення матиме значення для тих суб'єктів господарювання, у яких значна питома вага у складі позикового капіталу саме довгострокових кредитів і позик. Така ситуація буде характерною для великих господарських формувань. Можна сказати, що це є коефіцієнт фінансового ризику на основі довгострокових зобов'язань, але у вітчизняній практиці фінансового аналізу він виокремлюється як коефіцієнт фінансового лівериджу (див. далі в дослідженні відносно го показника — коефіцієнта фінансового лівериджу).

Британський учений Венді МакКензі (2006 р.) співвідношення позикового та власного капіталу називає лівериджем [238, с. 271—275]. Виділяє такі коефіцієнти співвідношення позикового та власного капіталу (лівериджу):

1) традиційний коефіцієнт з точки зору підходу «нашої компанії» — це відношення суми кредитів (інвестиції кредиторів), тобто як позиковий капітал, до інвестованого капіталу (вкладеного акціонерами, власниками), тобто до власного капіталу. У вітчизняній літературі це є коефіцієнт фінансового ризику або плече фінансового важеля;

2) з точки зору інвесторів: три способи його розрахунку:

а) коефіцієнт співвідношення довгострокової заборгованості і власного капіталу: відношення довгострокових кредитів до капіталу та резервів. Знову зустрічається пропозиція розрахунку такого співвідношення на основі довгострокових зобов'язань. Автор даної монографії ще раз повторює, що у вітчизняній практиці фінансового аналізу таке співвідношення відоме як коефіцієнт фінансового лівериджу. Даний показник буде актуальним для тих суб'єктів економіки, у яких значна питома вага у складі позикового капіталу саме довгострокового позикового капіталу. Він має вагоме значення для великих господарських формувань;

б) коефіцієнт співвідношення загальної заборгованості та власного капіталу: відношення загальної заборгованості до капіталу та резервів. Автор наголошує, що даний показник застосовується у невеликих приватних компаніях, у яких обмежений доступ до довгострокових кредитів. Але таке співвідношення матиме значення і в тих великих компаніях, у яких спостерігається

значне використання як довгострокового позикового капіталу, так і короткострокових залучених коштів. Даний показник буде самим універсальним під назвою «коефіцієнт фінансового ризику або плече фінансового важеля»;

в) коефіцієнт співвідношення чистої заборгованості та власного капіталу: відношення чистої заборгованості (загальна сума заборгованості – грошові кошти та короткострокові депозити) до власного капіталу. Автор наголошує, що застосовується він найчастіше у великих та багатонаціональних компаніях.

В умовах глобалізації світової економіки та діяльності окремих великих компаній у різних країнах світу для оцінювання їх фінансової стійкості автор даної монографії **поряд з традиційним визначенням коефіцієнта фінансового ризику або плеча фінансового важеля**, приєднуючись до поглядів британського вченого, пропонує ввести в методикку аналітичного дослідження уточнене його визначення на основі чистої заборгованості і виокремити як коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості. Він розраховується як відношення чистої заборгованості (всі позикові кошти мінус грошові кошти та короткострокові депозити) до власного капіталу.

Цей показник рекомендується застосовувати для багатонаціональних компаній, у яких є грошові кошти та банківські **овердрафти**. Як правило, такі суб'єкти господарювання мають залишки грошових коштів у різних країнах, крім того, залишки грошових коштів в одних державах, а банківські овердрафти — в інших. Така картина існує з низки причин: 1) діяльність компанії має сезонний характер, тому спостерігається значне накопичення грошей на певний момент звітного періоду, наприклад на кінець року; 2) зняття грошей у деяких країнах має обмежений характер — встановлені обмеження на грошові перекази. Таким чином, суб'єкт господарювання має загальний надлишок грошових коштів, але не може використати їх для погашення кредитів у тих країнах, де встановлені обмеження на грошові перекази; 3) спеціальне отримання фінансової вигоди за рахунок різниці між відсотковими ставками. В одних країнах світу з низькими відсотковими ставками за користування кредитами компанія позичає грошові кошти, а в інші країни світу, у яких висока відсоткова ставка, вкладає ці грошові кошти.

У зв'язку з цим виникає поняття від'ємного лівериджу або від'ємного коефіцієнта фінансового ризику, тобто відсутність фінансового ризику. Така ситуація може виникнути тоді, коли сума

заборгованості менша ніж сума грошових коштів і короткострокових депозитів. Тому даний показник є найбільш популярним.

Таким чином, пропонується введення до складу глобальних і головних зовнішніх та внутрішніх показників фінансової стійкості коефіцієнта фінансового ризику на основі чистої заборгованості (КФРЧЗ). Він розраховується:

♦ у зовнішньому фінансовому аналізі: відношення чистої заборгованості (різниця між загальним позиковим капіталом (ПК), грошовими коштами (ГК) та короткостроковими депозитами (КД)) до власного капіталу (ВК):

$$\text{КФРЧЗ} = (\text{ПК} - \text{ГК} - \text{КД}) / \text{ВК},$$

тобто:

$$\text{КФРЧЗ} = (\text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} - \text{ряд. 230 АБ} + \text{ряд. 240 АБ}) - \text{ряд. 500 ПБ}) / \text{I розд. ПБ};$$

♦ у внутрішньому фінансовому аналізі: відношення чистої заборгованості (різниця між загальними позиковими джерелами фінансування (ПДФ), грошовими коштами (ГК) та короткостроковими депозитами (КД)) до власних джерел фінансування (ВДФ):

$$\text{КФРЧЗ} = (\text{ПДФ} - \text{ГК} - \text{КД}) / \text{ВДФ},$$

тобто:

$$\begin{aligned} \text{КФРЧЗ} = & (\text{сума по рах. класу 5 «Довгострокові зобов'язання»} \\ & + (\text{Сума по рах. класу 6 «Поточні зобов'язання» за мінусом} \\ & \text{суми по рах. 69 «Доходи майбутніх періодів»}) - (\text{Сума} \\ & \text{по рах. 30 «Каса»} + \text{Сума по рах. 31 «Розрахунки в банках»} + \\ & + \text{Сума по рах. 33 «Інші кошти»}) - \text{Сума по рах. 60} \\ & \text{«Короткострокові позики»}) / \text{Алгебраїчна сума по рах. 40—46} \\ & \text{класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань»}. \end{aligned}$$

Заслуговує на увагу пропозиція іншого американського вченого — Робета С. Хіггіна (2007 р.), який поряд з традиційним визначенням коефіцієнта співвідношення позикового та власного капіталу за даними балансу користується ринковими цінами на його складові. Таким чином, автор пропонує визначати даний показник за балансом та в перерахунку на діючі ринкові ціни — ринкову вартість позикового та власного капіталу [321, с. 65—70]. Такої точки зору почали дотримуватися й російські вчені В.В. Ковальов та Віт. В Ковальов (2008 р). [124, с. 325—330]. Як зазначає Робет С. Хіггінс, такий показник призначений більше

для молодих компаній і тих, що швидко зростають. Тому, **враховуючи** погляди іноземних учених та цінність результативної інформації, яку несе даний коефіцієнт у перерахунку по ринковій вартості, пропонується ввести даний показник до складу головних показників фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі під назвою «коефіцієнт фінансового ризику (ринковий)»;

✓ **по-десяте**, не можна виділяти даний показник як показник фінансової стійкості довгострокової перспективи, оскільки ринкова ситуація може змінитися буквально на другий день. Це саме стосується і щодо виокремлення його як показника довгострокової платоспроможності, крім того, платоспроможність — це інша категорія фінансового аналізу;

✓ **по-одинадцяте**, даний показник не можна виокремлювати як частковий показник фінансової стійкості, його необхідно виділити як один з головних її показників у внутрішньому фінансовому аналізі;

✓ **по-дванадцяте**, межі показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання, законодавства певної країни з таких причин: а) зняття грошей у деяких країнах має обмежений характер — встановлені обмеження на грошові перекази. Таким чином, суб'єкт господарювання має загальний надлишок грошових коштів, але не може використати їх для погашення кредитів у тих країнах, де встановлені обмеження на грошові перекази; б) спеціальне отримання фінансової вигоди за рахунок різниці між відсотковими ставками. В одних країнах світу з низькими відсотковими ставками за користування кредитами компанія позичає грошові кошти, а в інші країни світу, у яких висока відсоткова ставка, вкладає ці грошові кошти.

Таким чином, пропонується:

1) уточнення назви та збереження існуючої до цього часу думки автора даної монографії щодо найменування даного показника «коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)»;

2) виділення такого показника та його розподіл з відповідними методиками розрахунку в межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу;

3) уточнення методики розрахунку даного показника у зовнішньому фінансовому аналізі як відношення позикового (залученого) капіталу (поточних і довгострокових зобов'я-

зань — це III і IV розділи пасиву балансу) до власного капіталу (валюти I розділу пасиву бухгалтерського балансу);

4) визначення методики розрахунку даного показника у внутрішньому фінансовому аналізі як відношення алгебраїчної суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рах. 69 «Доходи майбутніх періодів»), які необхідно визначити на момент проведення даного виду аналізу, до алгебраїчної суми залишків по рах. 40 — 46 з класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань» Плану рахунків, які також треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

5) віднести коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) до глобальних і головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі та до головних її показників у внутрішньому фінансовому аналізі;

6) уточнення меж показника, рівень яких залежатиме від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання;

7) введення до складу глобальних і головних показників фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі та головних показників фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі коефіцієнта фінансового ризику на основі чистої заборгованості;

8) методика розрахунку коефіцієнта фінансового ризику на основі чистої заборгованості у зовнішньому фінансовому аналізі як відношення чистої заборгованості (різниця між загальним позиковим капіталом, грошовими коштами та короткостроковими депозитами) до власного капіталу. За українською формою балансу: (III розд. ПБ + IV розд. ПБ – (Ряд. 230 АБ + Ряд. 240 АБ) – Ряд. 500 ПБ) / I розд. ПБ;

9) методика розрахунку коефіцієнта фінансового ризику на основі чистої заборгованості у внутрішньому фінансовому аналізі як відношення чистої заборгованості (різниця між загальними позиковими джерелами фінансування, грошовими коштами та короткостроковими депозитами) до власних джерел фінансування. За даними бухгалтерського обліку: (сума по рах. 5 класу «Довгострокові зобов'язання» + Сума по рах. класу 6 «Поточні зобов'язання» за мінусом суми по рах. 69 «Доходи майбутніх періодів» – (Сума по рах. 30 «Каса» +

Сума по рах. 31 «Розрахунки в банках» + Сума по рах. 33 «Інші кошти») – Сума по рах. 60 «Короткострокові позики») / алгебраїчна сума по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань»;

10) введення до складу головних показників фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі коефіцієнта фінансового ризику в перерахунку його складових у ринковій вартості, під назвою «коефіцієнт фінансового ризику (ринковий)».

Згруповані судження вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування) подано в табл. 3.4, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.4

ГРУПУВАННЯ ДУМОК СТОСОВНО КОЕФІЦІЄНТА САМОФІНАНСУВАННЯ (ФІНАНСУВАННЯ, ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ): ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.; Лактіонова Л.А., 2001 р.; 2004 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Павловська О.В., 2002 р.; Конева М.І., 2003 р.; Гіляровська Л.Т., 2003 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.;	Аналогічна назва	Відношення власного капіталу до позикового капіталу суб'єкта господарювання: I розд ПБ / (III роз. ПБ + IV розд. ПБ)	На особисту точку зору, за такою методикою розрахунку і з такими назвами даний показник треба вилучити з ряду показників фінансової стійкості з низки причин: — по-перше, він є протилежним показником коефіцієнту фінансового ризику і таким чином дублює його; — по-друге, всі три варіанти назви цього показника не відображають його сутності. Чому? Його не можна назвати коефіцієнтом самофінансування, бо за такою методикою розрахунку цей показник визначає не рівень самофінансування, а співвідношення між власним і позиковим капіталом.

Продовження табл. 3.4

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Мних Є.В., 2005 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Чечевіцина Л.М., Чув І.М., 2006 р.; Чопозова А.І. Демченко І.А., 2008 р. ; Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.</p>			<p>Його також не можна назвати коефіцієнтом фінансування, бо це поняття дуже широке і немає бази порівняння. Виникає питання: яке саме фінансування або фінансування чого саме? Його також не можна назвати коефіцієнтом фінансової стійкості, оскільки фінансову стійкість характеризує ряд різних показників, а не окремо один певний показник як відношення власного капіталу до позикового.</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, бо вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
2	<p>Савицька Г.В., 2000 р.</p>	<p>Виділяє як коефіцієнт самофінансування.</p>	<p>Розраховує двома способами: 1) як відношення суми самофінансованого доходу (реінвестований прибуток + амортизація) до загальної суми внутрішніх і зовнішніх джерел фінансових доходів (а саме внутрішні джерела: — це прибуток + амортизація; зовнішні джерела: — це випуск акцій + займи короткострокові та довгострокові); 2) як відношення суми самофінансованого доходу до доданої вартості.</p>	<p>Дискусійними є назва показника та складові розрахунків.</p>

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
3	<p>Іващенко В.І., Болюх М.А., 2001 р.</p> <p>Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Костирко Р.О., 2007 р.</p>	<p>Виділяють коефіцієнт фінансової стійкості.</p> <p>Виділяють коефіцієнт фінансової стійкості або довгострокової фінансової незалежності.</p> <p>(але Костирко Р.О. окремо розглядає показник коефіцієнт покриття боргів власним капіталом)</p>	<p>Але як відношення суми власного капіталу та довгострокових позикових коштів до валюти балансу.</p> <p>Аналогічна загальноприйнята методика розрахунку як відношення власного капіталу до позикового.</p>	<p>Із цим не можна погодитися, оскільки довгостроковий позиковий капітал — це не власний капітал і він не свідчить про фінансову незалежність.</p> <p>Це буде питома вага перманентного (довгострокового) капіталу у загальному капіталі суб'єкта господарювання, але це не можна назвати показником фінансової стійкості, тому що, як уже зазначалося, не можна оцінити фінансову стійкість суб'єкта економіки за одним показником.</p> <p>Хоча певну інформацію даний показник несе.</p> <p>Пропонується його назвати як частка довгострокового капіталу в загальному капіталі.</p> <p>До речі Козак В.Г., Козак Г.Я. (2000 р.) поряд з коефіцієнтом фінансової стійкості додатково вказують на коефіцієнт власних та довготермінових позикових коштів як відношення власних і довготермінових позикових коштів до валюти балансу.</p>

Продовження табл. 3.4

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
				<p>А Ковальов А.І., Привалов В.П. (2001 р.) виділяють коефіцієнт покриття інвестицій як відношення власних та довгострокових позикових коштів до загальних активів (у західній практиці вважається нормальним значення 0,9, нижнє критичне — 0,75). Але з такою назвою важко погодитися, тому що вона не відображає сутності даного показника.</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання. Костирко Р.О. відносить показники до коефіцієнтів капіталізації.</p>
4	<p>Єфімова О.В., 2002 р.; 2008 р., 2009 р.</p> <p>2010 р.</p>	<p>1. Вживає та отождное поняття «коефіцієнт самофінансування» та «коефіцієнт фінансування» із загальноприйнятою методикою розрахунку.</p> <p>2. Окремо виділяє коефіцієнт фінансової стійкості</p>	<p>Коефіцієнт самофінансування (фінансування) має аналогічну методику розрахунку.</p> <p>Коефіцієнт фінансової стійкості — це відношення суми власного капіталу та довгострокових пасивів до валюти балансу.</p>	<p>Див. зауваження до п. 1 та п. 3 даної таблиці.</p>

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
5	<p>Уолш Кяран, 2001 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.;</p> <p>Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.</p>	<p>Виділяють як коефіцієнт:</p> <p>фінансової стійкості;</p> <p>фінансування,</p> <p>але з методикою розрахунку загальноприйнятого коефіцієнта фінансового ризику (плече фінансового важеля). А назву «коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)» не вживають.</p>	Відношення позикового капіталу до власного	<p>Не можна погодитися із запропонованою авторами методикою розрахунку коефіцієнта, тому що таким шляхом розраховується коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля).</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
6	Беристайн Л.А., 2002 р.	Виділяє як співвідношення позикових коштів та власного капіталу.	Аналогічна методика розрахунку	<p>Розглядає аналіз структури капіталу та довгострокової платоспроможності — співвідношення позикових коштів і власного капіталу:</p> <p>а) позикові кошти / власний капітал;</p> <p>б) сума власного капіталу/сума позикових коштів.</p> <p>Див. зауваження до п. 1 даної табл.</p>
7	Мец В.О., 2003 р.	Не вживає назву «коефіцієнт фінансової стійкості», а вказує на назву «коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів».	Вживає назву коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів, але розраховує як відношення (Розд. III ПБ + Короткострокові кредити з IV розд. ПБ) до власного капіталу.	<p>Виділяє як показник фінансової стабільності.</p> <p>Не зрозуміло, чому в чисельнику з поточних зобов'язань беруться тільки короткострокові кредити.</p>

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
		Називає його найбільш загальною оцінкою фінансової стійкості підприємства		Називає коефіцієнтом співвідношення власних і залучених коштів, але розраховує як відношення позикових коштів до власного капіталу і називає його найбільш загальним показником фінансової стійкості. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці
8	Гінзбург А.І., 2003 р.	Виділяє коефіцієнт фінансової стійкості.	Але як відношення валюти балансу до суми власного капіталу.	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці. У будь-якому разі таке співвідношення не є аналітичним. Відношення власного капіталу до валюти балансу — це коефіцієнт фінансової незалежності.
9	Дьякова В.Г., 2003 р.	Виділяє коефіцієнт стійкого фінансування.	Відношення суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань до оборотних та поточних активів.	Не можна погодитися, оскільки, на особисту точку зору, довгостроковий капітал не буде характеризувати стійкість фінансування, тому що виділяється і довгостроковий позиковий капітал, безпосередньо на який вказує сама автор. Див. зауваження до п. 1 та п. 3 даної таблиці
10	Гіляровська Л.Т., 2003 р.	Додатково виділяє окремо — коефіцієнт фінансування.	Відношення власного та довгострокового залученого капіталу до валюти балансу (більше або дорівнює 0,7).	Див. заув. до п. 7 даної табл.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
11	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р..	Аналогічна назва	Під час розрахунку показника враховуються розд. II та V пасиву балансу, тобто до власного капіталу додають забезпечення (II розд. пасиву балансу), а до поточного позикового капіталу — доходи майбутніх періодів (V розд. пасиву балансу).	Дискусійним питанням, на особисту точку зору, є включення до власного капіталу II розд. пасиву балансу та віднесення до позикового капіталу V розд. пасиву балансу. З цим не можна погодитися. Див. зауваження до п.1. даної таблиці.
12	Савицька Г.В., 2005 р.	Виділяє коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості) як коефіцієнт покриття боргів власним капіталом, тобто вказує на коефіцієнт покриття боргів власним капіталом і відносить його до показників платоспроможності.	Відношення позикового капіталу до власного, але до власного капіталу відносить ще й забезпечення та доходи майбутніх періодів.	Таке співвідношення дійсно показуватиме частку позикового капіталу у власному. Див. зауваження до п. 3 даної таблиці. Але не можна погодитися, що даний показник характеризуватиме платоспроможність, виходячи із запропонованої автором монографії її сутності [143].
13	Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.	Виділяють коефіцієнт фінансової стійкості.	Але як відношення суми власних коштів, довгострокових і короткострокових кредитів і позик до валюти балансу (0,5—1,0).	Не можна погодитися з такою методикою розрахунку, тому що наявність власних коштів та довгострокових і короткострокових кредитів не будуть свідчити про фінансову стійкість суб'єкта господарювання. Фінансова стійкість характеризується багатьма показниками. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

Продовження табл. 3.4

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
14	Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Льбіна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.	Виділяють коефіцієнт фінансової стійкості, але вказують методику розрахунку загальноприйнятого коефіцієнта фінансового ризику. Виділяють коефіцієнт фінансової стабільності, але з методикою розрахунку загальноприйнятого коефіцієнта фінансової стійкості.	Відношення позикового капіталу до власного. Відношення власного капіталу до позикового.	Див. зауваження до п.1 та п.3 даної таблиці.
15	Ковальчук М.І., 2005 р.	Виділяє два коефіцієнти: — коефіцієнт фінансової стійкості; — коефіцієнт фінансової стабільності.	Але як відношення суми власного та довгострокового позикового капіталу до валюти балансу (0,5—0,9). Як відношення власного капіталу до позикового капіталу (по суті це є загальноприйнятий коефіцієнт фінансової стійкості)	Див. зауваження до п. 1 та п. 3 даної таблиці та з урахуванням результатів раніше проведеного автором даної монографії дослідження щодо понять фінансової стійкості та фінансової стабільності.
16	Головко В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.	Виділяють два показники: — загальноприйнятий коефіцієнт фінансування; — коефіцієнт фінансової стійкості	Відношення власних коштів (I та II розд. ПБ) до позикових коштів (III, IV, V розд. ПБ); Але як відношення суми власного (I та II розд. ПБ) та довгострокового позикового капіталу (II розд. ПБ) до валюти балансу (0,5—0,9).	Див. зауваження до п. 1. та п. 3 даної таблиці.

Продовження табл. 3.4

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
17	Тарасенко Н.В., 2006 р.	Виділяє коефіцієнт фінансової стійкості.	Але як відношення суми власного капіталу та довгострокових коштів (за вирахуванням використання позикових коштів) до валюти балансу.	Відносить даний показник до першої групи — показники структури капіталу, які характеризують фінансову незалежність від зовнішніх позикових коштів, з чим не можна погодитися за логікою судження. Див. зауваження до п. 1 та п. 3 даної таблиці
18	Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	Виділяють: — коефіцієнт фінансування; — коефіцієнт фінансової стійкості (I); — коефіцієнт фінансової стійкості (II).	Як відношення власного капіталу до всіх інших джерел фінансування (II, III, IV, V розд. ПБ). Як відношення стабільних джерел фінансування (розд. I розд. ПБ, II розд. ПБ понад 1 рік, III розд. ПБ, V розд. ПБ понад 1 рік) до валюти балансу. Як відношення власного капіталу до поточних зобов'язань (IV розд. ПБ, V розд. ПБ до 1 року II розд. ПБ до 1 року).	Виділяють дані показники як часткові показники фінансової стійкості (всі абсолютні показники автори відносять до узагальнюючих показників, а всі відносні показники — до часткових). На особисту точку зору, позиковий капітал включає III та IV розд. ПБ. Включення до залучених коштів 2 та V розд. ПБ є дискусійним питанням. Див. зауваження до п. 1. даної таблиці.
19	Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.	Виділяють такі показники: — коефіцієнт фінансової стійкості;	Коефіцієнт фінансової стійкості — це відношення власного капіталу до позикового (загальноприйнята методика розрахунку).	Автори відносять до комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства розрахунок відносних показників, які можна розділити на коефіцієнти капіталізації, а саме співвідношення власних і залучених коштів, їх частки у валюті балансу, куди входять і дані показники, та коефіцієнти покриття.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
		<p>— коефіцієнт співвідношення залученого та власного капіталу (фінансування);</p> <p>— коефіцієнт стійкості фінансування</p>	<p>Коефіцієнт співвідношення залученого та власного капіталу (фінансування) — це відношення позикового капіталу до власного (по суті це є коефіцієнт фінансового ризику).</p> <p>Коефіцієнт стійкості фінансування — це відношення довгострокових джерел фінансування (Ряд. 380 ПБ + Ряд. 430 ПБ + Ряд. 480 ПБ) до валюти балансу (активів).</p>	<p>Стосовно першого показника див. зауваження до п. 1 даної таблиці.</p> <p>Стосовно другого показника — це не коефіцієнт фінансування, а коефіцієнт фінансового ризику (див. табл. 3.3 про коефіцієнт фінансового ризику).</p> <p>Стосовно коефіцієнта стійкості фінансування, то це спірне питання, тому що така стійкість буде дуже відносною, проте якщо взяти відношення суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань (довгостроковий капітал) до загального капіталу, то визначається, скільки припадає перманентного капіталу на 1 грн активів або загального капіталу (загальних джерел фінансування). Приблизно аналогічний показник запропонували Івашенко В.І., Болюх М.А., 2001 р.; але з іншою назвою та без урахування забезпечень. Див. п. 3 даної таблиці. Пропонується його назвати «частка довгострокового капіталу в загальному капіталі».</p>

Продовження табл. 3.4

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
20	Базилінська О.Я., 2009 р.	Виділяє як коефіцієнт фінансової стабільності.	Протилежний коефіцієнту фінансового ризику, але до власного капіталу включає ЗНВП, а до позикового ДМП.	До ВК включає ЗНВП, а до позикового ДМП. На думку автора монографії, їх не треба брати до уваги. Замість «стабільність» у назві краще вказати «стійкість». Вказує на показник джерел формування капіталу.
21	Пласкова Н.С., 2009 р., 2010 р.	Коефіцієнт фінансування Проте паралельно вказує на коефіцієнт фінансової стійкості	ВК / ПК (ВК + ДЗ) / Активи	По суті це є коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості) Це є частка перманентного капіталу в загальних активах підприємства. А краще було б показати частку перманентного капіталу в загальних джерелах фінансування. Див. пропозиції автора монографії нижче.
22	Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.	Виділяють як коефіцієнт фінансової стійкості	(ВК + ДКРіП) / Валюта балансу	Включення до ВК ДКРіП у чисельник показника. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
23	Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.; Пожидаєва Т.О., 2010 р.; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.	Виділяють як коефіцієнт фінансування.	Аналогічна методика розрахунку	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

Продовження табл. 3.4

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
24	Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.	Виділяє як коефіцієнт фінансової стійкості	$(BK + ДЗ) / (НА + ОА)$ (у зарубіжній практиці 0,75—0,9)	Вказують як показник фінансової незалежності та стійкості. Але це не є коефіцієнт фінансової стійкості (самофінансування) як $BK / ПК$. А дане співвідношення показує частку перманентного капіталу в загальних джерелах фінансування. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
25	Арабян К.К., 2010 р.	Виділяє: — коефіцієнт фінансування; — коефіцієнт фінансової стійкості	$(BK + PEЗ) / (ДЗ + ПЗ)$ (нормальне 0,7, оптимальне 1,5) $(BK + ДЗ) /$ валюта баланса (більше або + 0,6)	По суті це : — коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості); — частка перманентного капіталу в загальному капіталі. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
26	Магопець О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.	Виділяють: — коефіцієнт покриття боргів власним капіталом (платоспроможності); — коефіцієнт стійкого фінансування	$BK / ПК = (BK + ЗНВП + ДМП) / (ДЗ + ПЗ)$ $(BK + ДЗ) /$ Валюта балансу	Склад власного капіталу та позикового капіталу. По суті це: — коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості); — частка перманентного капіталу в загальному капіталі. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
27	Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій	— Коефіцієнт фінансування; — коефіцієнт структури капіталу (фінансування).	$(BK + ЗНВП) / (ДЗ + ПЗ)$ (<1) (Короткострокова КЗ + Довгострокова КЗ) / BK (0,5—1,0)	Виділяються як показники фінансової стійкості (платоспроможності або автономії). Уточнити найменування показників, тому що однакові назви: «фінансової стійкості», — але різні значення.

Продовження табл. 3.4

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	(крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99			Уточнити поняття «кредиторська заборгованості» та «зобов'язання». Не доцільно включати до власного капіталу забезпечення. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
28	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81	Показник фінансового лівериджу	ВК / (Б – ВК) (< 0,25)	По суті це є коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості); Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
29	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.	Коефіцієнт фінансової стійкості (частка боргових зобов'язань у власному капіталі, прийнятому за 1)	(довгострокові + поточні зобов'язання ((III + IV розділи пасиву балансу)) / Власний капітал (0,5—1,0)	Із цим не можна погодитися, оскільки за такою методикою розрахунку — це коефіцієнт фінансового ризику; але сам коефіцієнт фінансового ризику не виділяється. Не можна погодитися з таким значенням показника: нижня межа — 50 %, а верхня межа — 100 %. Це занадто багато.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
30				—

Як видно з табл. 3.4, деякі вітчизняні та іноземні вчені взагалі не виділяють такий показник як коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості, фінансування). Але існують й інші думки. Наприклад, попередня думка автора даної монографії (та існування аналогічної точки зору цілої низки інших учених-однодумців) полягала в тому, що до відносних показників фінансової стійкості слід відносити **коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості, фінансування)** з такою методикою визначення: відношення власного капіталу (валюти I розділу пасиву української форми балансу) до позикового капіталу (поточних та довгострокових зобов'язань — це сума валют III та IV розділів пасиву балансу).

Після проведених наукових досліджень та отримання результатів подальшої практики фінансового аналізу суб'єктів господарювання дослідник змінила свою точку зору і дійшла висновку, що **такий показник треба взагалі вилучити з методики аналізу фінансової стійкості. Чому?**

Обґрунтування такої точки зору полягає в наступному:

✓ **по-перше**, він є оберненим показником коефіцієнту фінансового ризику і таким чином дублює його, тому не треба повторювати розрахунки, перекручувати їх зворотньо, перевантажувати аналітичні дослідження, збільшувати обсяги аналітичної роботи та заплутувати виконавців і користувачів фінансового аналізу;

✓ **по-друге**, всі три варіанти назви цього показника з такою методикою розрахунку не відображають його сутності. Чому? Його не можна назвати коефіцієнтом самофінансування, оскільки за такою методикою розрахунку цей показник відображає не рівень самофінансування, тобто питому вагу власного капіталу в загальному капіталі, а співвідношення між власним та позиковим капіталом. Його також не можна назвати коефіцієнтом фінансування, оскільки це поняття дуже широке і не має бази порівняння. Виникає питання: яке саме фінансування або фінансування чого саме? Його також не можна назвати коефіцієнтом фінансової стійкості, оскільки фінансову стійкість характеризує цілий ряд різних показників, а не окремо один певний показник як відношення власного капіталу до позикового;

✓ **по-третє**, деякі вчені виділяють коефіцієнт фінансової стійкості, але як відношення суми власного капіталу та довгострокових позикових коштів до валюти балансу. Але таке співвідношення не свідчитиме про фінансову стійкість, оскільки довгострокові позикові кошти — це не власний капітал, а позиковий капітал і його використання буде повідомленням про наявність фінансового ризику. Крім того, характеризувати фінансову стійкість буде не один окремо взятий показник, а ціла низка абсолютних і відносних показників. Хоча певну інформацію даний показник несе. **Тому пропонується у зовнішньому фінансовому аналізі його назвати «частка довгострокового капіталу в загальному капіталі», а у внутрішньому фінансовому аналізі — «частка довгострокових джерел фінансування в його загальних джерелах». У зовнішньому фінансовому аналізі — це відношення суми валют I та III розділів пасиву української форми балансу до загальної валюти балансу, у внутрішньому фінансовому аналізі — це відношення алгебраїчної суми за-**

лишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань» і по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» Плану рахунків, які необхідно визначити на момент проведення аналітичного дослідження, до алгебраїчної суми залишків по рах. 40—69, які також слід розрахувати на момент здійснення аналізу. До речі, В.Г. Козак і Г.Я. Козак (2000 р.) поряд з коефіцієнтом фінансової стійкості додатково вказують на коефіцієнт власних і довготермінових позикових коштів як відношення власних і довготермінових позикових коштів до валюти балансу, але не уточнюють його назви та методику розрахунку у внутрішньому та зовнішньому фінансовому аналізі фінансової стійкості. А.І. Ковальов, В.П. Привалов (2001 р.) виділяють коефіцієнт покриття інвестицій як відношення власних і довгострокових позикових коштів до загальних активів (у західній практиці вважається нормальним значення 0,9, нижнє критичне — 0,75). Але з такою назвою важко погодитися, оскільки вона не відображає сутності даного показника. Виникає питання — покриття яких інвестицій і саме чим? Можна було б продовжити назву і сформулювати як коефіцієнт покриття інвестицій довгостроковим (перманентним) капіталом. У свою чергу Н.С. Пласкова (2010 р.) виділяє коефіцієнт фінансової стійкості як відношення суми власного капіталу та довгострокових позикових коштів до активів [261, с. 225].

Але щоб не заплутувати методику аналізу фінансової стійкості використанням відносних показників, враховуючи їх значну кількість, автор монографії тому й пропонує у зовнішньому фінансовому аналізі виділити такий показник, як **частка або коефіцієнт довгострокового (перманентного) капіталу в загальному капіталі, а у внутрішньому фінансовому аналізі — як частка довгострокових джерел фінансування в загальних джерелах фінансування.**

Крім того, існують думки про виділення коефіцієнта фінансової стійкості або коефіцієнта довгострокової фінансової незалежності як відношення суми власного капіталу та довгострокових позикових коштів до валюти балансу. Але у даному разі мова також не може йти про довгострокову перспективу, оскільки ситуація на ринку може змінюватися щоденно і суб'єкти господарювання постійно працюють в умовах невизначеності.

Таким чином, у зовнішньому фінансовому аналізі **частка або коефіцієнт довгострокового (перманентного) капіталу в загальному капіталі (ЧДК/ЗК) дорівнює відношенню довгострокового капіталу (ДК), до складу якого входить власний**

капітал (ВК) та довгостоківий позиковий капітал (ДПК), до загального капіталу (ЗК):

$$\text{ЧДК/ЗК} = \text{ДК} / \text{ЗК},$$

або

$$\text{ЧДК/ЗК} = (\text{ВК} + \text{ДПК}) / \text{ЗК},$$

тобто:

$$\text{ЧДК/ЗК} = (\text{валюта I розділу пасиву балансу «Власний капітал»} + \text{валюта III розділу пасиву балансу «Довгострові зобов'язання»}) / \text{Загальна валюта балансу (ряд. 640)};$$

у внутрішньому фінансовому аналізі частка довгострокових джерел фінансування в загальних його джерелах (ЧДД/ЗД) дорівнює відношенню довгострокових джерел фінансування до загальних джерел:

$$\text{ЧДД/ЗД} = \text{Довгострокові джерела фінансування} / \text{Загальні джерела},$$

або

$$\text{ЧДД/ЗД} = (\text{Власні джерела фінансування} + \text{Довгострокові позикові джерела фінансування}) / \text{Загальні джерела},$$

тобто:

$$\text{ЧДД/ЗД} = (\text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань»} + \text{Сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання»}) / \text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—69) (залишки по рахунках необхідно розрахувати на момент здійснення аналізу)};$$

✓ **по-четверте**, окремо розглядається показник як коефіцієнт покриття боргів власним капіталом з аналогічною загальноприйнятою методикою розрахунку коефіцієнта самофінансування (фінансової стійкості, фінансування) як відношення власного капіталу до позикового, з чим також не можна погодитися, тому що назва показника відповідає методиці розрахунку, але поряд із застосуванням коефіцієнта фінансового ризику такий показник також обернено його дублює та перевантажує обсяги аналітичної роботи, викликає сумніви в доцільності проведення розрахунків

його виконавців, створює проблеми користувачам фінансового аналізу;

✓ **по-п'яте**, деякі автори виділяють коефіцієнт фінансування, але з методикою розрахунку загальноприйнятого коефіцієнта фінансового ризику (плече фінансового важеля) як відношення позикового капіталу до власного, а назву «коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)» взагалі не вживають. Не можна погодитися з такою думкою, бо таким шляхом розраховується коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля);

✓ **по-шосте**, в деяких наукових дослідженнях не вживається назва «коефіцієнт фінансової стійкості», а вказується назва «коефіцієнт співвідношення власних та залучених коштів» і розраховується таке співвідношення як відношення суми III розділу пасиву балансу та короткострокових кредитів з IV розділу пасиву балансу до власного капіталу. Не зрозуміло, чому в чисельнику з поточних зобов'язань беруться тільки короткострокові кредити. З такою думкою також не можна погодитися, оскільки порушується логіка аналітичного дослідження;

✓ **по-сьоме**, існування думки про виділення коефіцієнта фінансової стійкості, але як відношення валюти балансу до суми власного капіталу, також не має права на життя, оскільки в будь-якому випадку таке співвідношення не є аналітичним. А от відношення власного капіталу до валюти балансу є коефіцієнтом фінансової незалежності;

✓ **по-восьме**, з виділенням коефіцієнта стійкого фінансування як відношення суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань до необоротних та поточних активів також не можна погодитися, тому що, на особисту точку зору, довгостроковий капітал не характеризуватиме стійкість фінансування як позиковий капітал, на який безпосередньо вказується. Тут скоріше мова буде йти про умовне стійке фінансування. Його недоцільно розраховувати після введення запропонованих показників: у зовнішньому фінансовому аналізі — частка довгострокового капіталу в загальному капіталі, а у внутрішньому фінансовому аналізі — частка довгострокових джерел фінансування в загальних джерелах фінансування, які більше відповідають логіці аналітичного мислення;

✓ **по-дев'яте**, розраховуючи внутрішній та зовнішній показники фінансової стійкості, пов'язані із часткою довгострокового капіталу або довгострокових джерел фінансування в загальному капіталі або загальних джерелах фінансування, недоцільно враховувати розділи II та V пасиву балансу та залишки на відповідних рахунках на момент проведення внутрішнього аналізу, як це

пропонують інші вчені, а саме: до власного капіталу додають забезпечення (II розд. пасиву балансу), а до поточного позикового капіталу — доходи майбутніх періодів (V розд. пасиву балансу);

✓ **по-десяте**, не можна погодитися з думкою, що коефіцієнт покриття боргів власним капіталом як відношення власного капіталу (до власного капіталу ще відносять забезпечення та доходи майбутніх періодів) до позикового капіталу належить до показників платоспроможності. Даний показник не буде характеризувати платоспроможність виходячи із запропонованої автором даної монографії її сутності;

✓ **по-одинадцять**, виходячи з попередніх висновків, не можна погодитися з тим, що відрізняються показники коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт фінансової стабільності, оскільки поняття стабільності та стійкості тотожні;

✓ **по-дванадцять**, не можна погодитися з думкою, що виділяється паралельно три показники з різними методиками розрахунку: 1) коефіцієнт фінансування як відношення власного капіталу до всіх інших джерел фінансування (II, III, IV, V розділи пасиву балансу), тому що існує коефіцієнт фінансового ризику, який точніше оцінює питому вагу суто власного капіталу до суто позикового капіталу і є більш важливим та аналітичним. На думку автора монографії, таке співвідношення може бути, але воно має скоріше математичний характер, ніж аналітичний, тільки збільшує кількість розрахунків і не несе суттєвої аналітичної інформації в дослідженні фінансової стійкості; 2) коефіцієнт фінансової стійкості (I) як відношення власного капіталу — стабільних джерел фінансування (розд. I розд. ПБ, розд. II ПБ понад 1 рік, розд. III ПБ, розд. V ПБ понад 1 рік) до валюти балансу; 3) коефіцієнт фінансової стійкості (II) як відношення власного капіталу до поточних зобов'язань (IV розд. ПБ, V розд. ПБ до 1 року II розд. ПБ до 1 року). Другий і третій показники, по-перше, не можуть застосовуватися у зовнішньому фінансовому аналізі, а по-друге, за наявності коефіцієнта фінансової незалежності та коефіцієнта фінансового ризику такі розрахунки є зайвими, які також за ступенем важливості та аналітичності матимуть, скоріше математичний характер. На думку автора монографії, аналіз — це не гра в цифри за таким правилом: чим їх більше, тим краще;

✓ **по-тринадцять**, не можна погодитися також з іграми в слова в аналізі. Так, наприклад, паралельно виділяються показники коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт стійкості фінансування, коефіцієнт фінансування. При цьому коефіцієнт фінансової стійкості — це відношення власного капіталу до позикового,

але даний показник було розглянуто вже раніше і зроблено висновок про недоцільність його існування; коефіцієнт співвідношення залученого та власного капіталу (фінансування) — це відношення позикового капіталу до власного, але по суті це є коефіцієнт фінансового ризику, тому він також не має права на існування; коефіцієнт стійкості фінансування — це відношення довгострокових джерел фінансування (Ряд. 380 ПБ + Ряд. 430 ПБ + Ряд. 480 ПБ) до валюти балансу — активів, але про недоцільність такого співвідношення мова йшла раніше;

✓ **по-чотирнадцяте**, не можна погодитися з думкою, що співвідношення між власним і позиковим капіталом відноситься до аналізу довгострокової платоспроможності і виокремлюється співвідношення позикових коштів і власного капіталу як два показники: а) позикові кошти / власний капітал та б) сума власного капіталу / сума позикових коштів, тому що порушено логіку мислення та поняття платоспроможності та фінансової стійкості — це різні категорії фінансового аналізу;

✓ **по-п'ятнадцяте**, межі запропонованого показника — **частка довгострокового капіталу в загальному капіталі (частка довгострокових джерел фінансування в загальних його джерелах)** — залежатимуть від виду діяльності, галузевої приналежності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

Таким чином, пропонується:

1) **приєднатися до думки тих учених-економістів, які не виділяють серед відносних показників фінансової стійкості коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості, фінансування) як відношення власного капіталу до позикового капіталу;**

2) **у зовнішньому фінансовому аналізі віднести до складу глобальних і головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання такий показник, як частка або коефіцієнт довгострокового (перманентного) капіталу в загальному капіталі;**

3) **у внутрішньому фінансовому аналізі віднести до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання такий показник, як частка довгострокових джерел фінансування в загальних джерелах фінансування;**

4) **у зовнішньому фінансовому аналізі частка або коефіцієнт довгострокового (перманентного) капіталу в загальному капіталі — це відношення суми валют I та III розділів пасиву української форми балансу до загальної валюти балансу;**

5) у внутрішньому фінансовому аналізі частка довгострокових джерел фінансування в загальних джерелах фінансування — це відношення алгебраїчної суми залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань» Плану рахунків до алгебраїчної суми залишків по рах. 40—69. Залишки необхідно визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

б) межі кожного показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

Разом з тим доцільно розглянути такий відносний показник фінансової стійкості, як коефіцієнт самофінансування через грошову віддачу інвестицій, на який автор монографії вказувала раніше в особистих дослідженнях. Згруповані судження вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта самофінансування через грошову віддачу інвестицій наведено в табл. 3.5, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.5

ГРУПУВАННЯ ДУМОК СТОСОВНО КОЕФІЦІЄНТА САМОФІНАНСУВАННЯ ЧЕРЕЗ ГРОШОВУ ВІДДАЧУ ІНВЕСТИЦІЙ: ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

№ з/п	Автори	Застосовувані назви показника грошової віддачі інвестицій	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Лахтіонова Л.А., 2004 р.	Аналогічна назва	Відношення грошового потоку (чистого руху грошових коштів від всіх видів діяльностей) до величини інвестицій (середньої величини валюти балансу)	Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
2	Не виділяють даний показник: Коллас Б., 1997 р.; Савицька Г.В., 2000 р., 2005 р.; Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Ковалев В.В., 2001 р.; Іващенко В.І., Болюх М.А., 2001 р.;			Треба обов'язково виділяти даний показник

№ з/п	Автори	Застосовувані назви показника грошової віддачі інвестицій	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Уолш Кяран, 2001 р.; Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.; Єфімова О.В., 2002 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Абрютіна М.С., 2002 р.; Павловська О.В., 2002 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Бернстайн Л.А., 2002 р.; Венді МакКензі, 2003 р.; Мец В.О., 2003 р.; Консва М.І., 2003 р.; Гінзбург А.І., 2003 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Гіляровська Л.Т., 2003 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Соловійова О.В., 2004 р.; Шеремет А.Д., 2005 р.; Мних Є.В., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.; Шеремет А.Д., 2005 р.; Головка В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.; Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Тарасенко Н.В., 2006 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.; Салига С.Я., Дацій Н.В., Корещька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Шморгун Н.П., Головка І.В., 2006 р.; Венді МакКензі, 2006 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.; Дєєва Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Костирко р.О., 2007 р.; Гадзевич О.І., 2007 р.; Роберт С. Хіггінс, 2007 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2007 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.; Чопозова А.І., Демченко І.А., 2008 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.; Уолш Кяран, 2006 р.; Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р.; Бариленко В.І., Кузнєцов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р., 2010 р.; Базилінська О.Я., 2009 р.; Пласкова Н.С., 2009 р., 2010 р.; Шеремет А.Д., 2009 р.; Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.; Іонова О.Ф., Селезнєва Н.М., 2009 р.;</p>			

№ з/п	Автори	Застосовувані назви показника грошової віддачі інвестицій	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
				<p>Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башарина А.Б., 2010 р.; Пожидаєва Т.О., 2010 р.; Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.; Араб'ян К.К., 2010 р.; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.; Етріл П., Маклейн Е., 2010 р.; Магопець О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Литнєва Н.О, Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.; Кір'янова З.В., Сєдова О.І., 2011 р.; Глишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99; Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 року № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від + березня 2006 р. № 81; Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.</p>

Як видно із даних табл. 3.5, такий показник практично не застосовується в методиці фінансового аналізу.

На думку автора монографії, обов'язково необхідно розраховувати коефіцієнт фінансування як відношення чистого грошового потоку від всіх видів діяльності до середньої величини всіх інвестицій, який показує, скільки припадає грошових коштів на 1 гривню вкладених інвестицій. Чим більше

цей показник, тим краще. У зовнішньому фінансовому аналізі — це відношення суми по ряд. 400 «Чистий рух коштів за звітний період» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» до середньої величини валюти балансу, у внутрішньому фінансовому аналізі — це відношення даних аналітичного обліку, за якими складається третя звітна форма з виходом на загальний чистий рух грошових коштів до середньої простої арифметичної залишків по рах. 40—69, які задіяні в складанні пасиву балансу і які треба буде розрахувати на момент проведення аналітичного дослідження. Даний показник слід виділити як глобальний і головний показник фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі та як головний показник у внутрішньому фінансовому аналізі. Чим вище даний показник, тим краще.

Таким чином, коефіцієнт фінансування (КФ) — це відношення чистого грошового потоку (ЧГП) від усіх видів діяльностей до середньої величини всіх інвестицій (СІ):

$$\text{КФ} = \text{ЧГП} / \text{СІ};$$

- у зовнішньому фінансовому аналізі:

$\text{КФ} = \text{Сума по рядку 400 «Чистий рух коштів за звітний період» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів»} / \text{середня величина валюти балансу};$

- у внутрішньому фінансовому аналізі:

$\text{КФ} = \text{Дані аналітичного обліку, за якими складається третя звітна форма з виходом на загальний чистий рух грошових коштів} / \text{Середня проста арифметична залишків по рах. 40—69}$
(залишки по рахунках треба буде розрахувати на момент проведення аналітичного дослідження).

Обґрунтування даної точки зору:

✓ **по-перше**, уточнюється назва показника — коефіцієнт саме фінансування, а не самофінансування через грошову віддачу інвестицій, оскільки розглядається загальний потік грошових коштів, у тому числі наприклад, і від отримання позик, а це вже означає не самофінансування, а фінансування зі сторони через отримання позикових коштів;

✓ **по-друге**, з урахуванням розподілу фінансового аналізу на зовнішній і внутрішній відповідно розмежовується та розкривається методика визначення показника у даних двох видах аналізу:

а) у зовнішньому фінансовому аналізі — це відношення суми по рядку 400 «Чистий рух коштів за звітний період» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» до середньої величини валюти балансу;

б) у внутрішньому фінансовому аналізі — це відношення даних аналітичного обліку, за якими складається третя звітна форма з виходом на загальний чистий рух грошових коштів, до середньої простої арифметичної залишків по рахунках 40—69, які задіяні в складанні пасиву балансу і які треба буде розрахувати на момент проведення аналітичного дослідження;

✓ **по-третє**, цей показник є важливим в проведенні глобального порівняльного аналізу фінансової стійкості за даними фінансової звітності, тому його слід виокремити як її глобальний показник;

✓ **по-четверте**, враховуючи важливість результату такого співвідношення, його треба виділити також як один з головних зовнішніх і внутрішніх показників фінансової стійкості;

✓ **по-п'яте**, не можна визначити певних меж показника, але варто вказати, що чим вище даний показник, тим краще.

Таким чином, пропонується:

1) уточнення назви як коефіцієнт саме фінансування, а не самофінансування через грошову віддачу інвестицій, оскільки розглядається загальний потік грошових коштів, у тому числі наприклад, і від отримання позик, а це вже означає не самофінансування, а фінансування зі сторони через отримання позикових коштів;

2) виділення такого показника та його розподіл з відповідними методиками розрахунку в межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу;

3) уточнення методики розрахунку даного показника у зовнішньому фінансовому аналізі як відношення суми по рядку 400 «Чистий рух коштів за звітний період» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» до середньої величини валюти балансу;

4) визначення методики розрахунку даного показника у внутрішньому фінансовому аналізі як відношення даних аналітичного обліку, за якими складається третя звітна форма з виходом на загальний чистий рух грошових коштів, до середньої простої арифметичної залишків по рахунках 40—69, які задіяні в складанні пасиву балансу і які треба буде розрахувати на момент проведення аналітичного дослідження;

5) віднесення даного показника до глобальних і головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі та до головних її показників у внутрішньому фінансовому аналізі.

Згруповані судження вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта фінансового лівериджу наведено в табл. 3.6, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.6

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА ФІНАНСОВОГО ЛІВЕРИДЖУ:
ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ
ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового лівериджу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Павловська О.В., 2002 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Лахтіонова Л.А., 2004 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р.	Аналогічна назва	Відношення довгострокових зобов'язань (III розд. ПБ) до власного капіталу (I розд. ПБ).	Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман вказують як показник довгострокової платоспроможності, з чим не можна погодитися, виходячи з попередніх досліджень автора даної монографії. Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежать від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання. Доцільною є паралельна назва показника — «коефіцієнт фінансового важеля».
2	Коллас Б., 1997 р.	Виділяє як коефіцієнт заборгованості через довгострокову заборгованість.	Аналогічна методика розрахунку	Не виділяє фінансову стійкість, але виділяє заборгованість і відповідно коефіцієнти заборгованості. Довгострокова заборгованість: 1) довгострокова та середньострокова заборгованість / постійний капітал; 2) довгострокова та середньострокова заборгованість / власний капітал. Доцільно вказати, що це є коефіцієнт фінансового левіриджу, та віднести його до показників фінансової стійкості.

Продовження табл. 3.6

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового лівериджу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
3	Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.	Називають його коефіцієнтом довгострокового залучення позикових коштів.	Аналогічна методика розрахунку	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів — це інший показник фінансової стійкості, тому не можна погодитися з такою думкою. Це є коефіцієнт фінансового лівериджу. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
4	Уолш Кяран, 2001 р.	Вказує на фінансовий важіль (ліверидж) або жирінг.	Не розкривається	Вказує на фінансовий важіль (ліверидж) або жирінг , але не наводить формулу розрахунку як показника. Не зрозуміла позиція. Див. п. 1 даної таблиці.
5	Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.	Вказують як коефіцієнт «заборгованість / капіталізація» (інколи називають «довгострокова заборгованість / власний капітал»).	Але показують як відношення: довгострокова заборгованість / (довгострокова заборгованість + власний капітал)	Виділяють в групі коефіцієнти залучення коштів (ліквідаційного типу) і називають коефіцієнт «заборгованість / капіталізація» (інколи називають «довгострокова заборгованість / власний капітал»). Не зрозуміла логіка між назвою показника та методикою його розрахунку. Див. п. 1 даної табл.
6	Бернстайн Л.А., 2002 р.	Виділяє як співвідношення довгострокової заборгованості та власного капіталу.	Аналогічна методика розрахунку	Виділяє як показник структури капіталу та довгострокової платоспроможності. Слід чітко вказати найменування показника — коефіцієнт фінансового лівериджу та віднести його до показників фінансової стійкості.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового лівериджу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
7	Венді МакКензі, 2003 р., 2006 р.	Виділяє як коефіцієнт співвідношення довгострокової заборгованості і власного капіталу:	Відношення довгострокових кредитів до капіталу та резервів.	Розглядає як аналіз довго- та середньострокової платоспроможності. Виділяє як фінансовий важіль або жирін — співвідношення позикового та власного капіталу (ліверидж). У 2003 р. вказує, що це комерційний підхід, а у 2006 р. вказує, що з точки зору інвесторів. Не зрозуміло, чому вказаний коефіцієнт співвідношення довгострокової заборгованості і власного капіталу розраховується як відношення саме довгострокових кредитів до капіталу та резервів. Слід чітко вказати найменування показника — коефіцієнт фінансового лівериджу та віднести його до показників фінансової стійкості.
8	Гіляровська Л.Т., 2003 р.; Чопозова А.І., Демченко І.А., 2008 р.	Аналогічна назва Вказують на фінансовий важіль (ліверидж)	Але вказують методику розрахунку коефіцієнта фінансового ризику (плече фінансового важеля).	З такою думкою не можна погодитися, тому що коефіцієнт фінансового ризику та коефіцієнт фінансового лівериджу — це різні показники.
9	Савицька Г.В., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.	Аналогічна назва, а також вживається назва «коефіцієнт фінансового ризику»	Вказується на методику розрахунку саме коефіцієнта фінансового ризику як відношення позикових коштів (III та IV розд. ПБ) до власного капіталу (I, II, V, розд. ПБ)	Не можна ототожнювати поняття «коефіцієнта фінансового лівериджу» та «коефіцієнта фінансового ризику». Віднесення до складу власного капіталу II та V розд. ПБ є дискусійним питанням. На особисту точку зору, треба враховувати тільки I розд. ПБ

Продовження табл. 3.6

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового лівериджу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
10	Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Льїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.;	Коефіцієнт залежності від довгострокових вкладень	Але як відношення довгострокових зобов'язань до суми власних коштів та прирівняних до них коштів	Не можна погодитися з назвою та з методикою розрахунку. Див. зауваження до п. 1 даної табл.
11	Головко В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.;	Аналогічна назва	Але до власних коштів відносять II та V розд. ПБ	Віднесення до складу власного капіталу II та V розд. ПБ є дискусійним питанням. На особисту точку зору, треба враховувати тільки I розд. ПБ. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
12	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.;	Аналогічна назва	Але до власних коштів відносять II розд. ПБ	Віднесення до складу власного капіталу II розд. ПБ є дискусійним питанням. На особисту точку зору, треба враховувати тільки I розд. ПБ. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
13	Ковальов В.В., 2001 р.;	Вказують на рівень фінансового лівериджу	Відношення темпів зростання чистого прибутку до темпів зростання валового прибутку.	Поняття «коефіцієнт фінансового лівериджу» та «рівень фінансового лівериджу» — це є різні речі. Щодо поняття «рівень фінансового лівериджу» немає дискусійних питань, але доцільно розглянути і коефіцієнт фінансового лівериджу.
	Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.;	та паралельно на коефіцієнт фінансового лівериджу.		
	Лахтіонова Л.А., 2004 р.;			
	Тарасенко Н.В., 2006 р.			
14	Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	Аналогічна назва	Загальний підхід у логіці розрахунку однаковий — це відношення довгострокового позикового капіталу до суми власного капіталу. Але до складу довгострокового позикового капіталу відносять: II розд ПБ до 1 року + III розд. ПБ + V розд. ПБ до 1 року	На думку автора монографії, до довгострокового позикового капіталу треба включати тільки I розд. ПБ. Інші складові не входять до такого виду коштів. Крім того, мабуть сталася помилка з термінами до 1 року. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

Продовження табл. 3.6

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового лівериджу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
15	Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р., 2010 р.	— Рівень фінансового лівериджу балансовий, — рівень фінансового лівериджу ринковий	— Довгострокові позикові кошти / власний капітал (балансова вартість); Довгострокові позикові кошти / ринкова капіталізація (тобто вартість власного капіталу не за балансовою вартістю, а за ринковою)	Другий показник важко розрахувати у зовнішньому фінансовому аналізі. Див. п.1 даної таблиці.
16	Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.	Коефіцієнт фінансового лівериджу або фінансової залежності	Співвідношення власного та позикового капіталу	За методикою розрахунку — це, по суті, коефіцієнт фінансового ризику. Див. п.1 даної таблиці.
17	Пласкова Н.С., 2009 р., 2010 р.	Коефіцієнт фінансового важеля називає також коефіцієнтом фінансового лівериджу.	Аналогічна методика розрахунку	Із цим варто погодитися і внести рекомендації до світової та вітчизняної методики аналізу.
18	Магопєць О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.	Коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового ризику.	$ПК / BK = (ДЗ + ПЗ) / (BK + ЗНВП + ДМП)$	Це є коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля). Склад позикового та власного капіталу.
19	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81	Показник фінансового лівериджу	BK / Б – BK)	Із цим не можна погодитися, оскільки розраховується відношенням довгострокових зобов'язань до власного капіталу. По суті це — коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості).

Продовження табл. 3.6

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта фінансового лівериджу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
20				<p>Не виділяють даний показник:</p> <p>Савицька Г.В., 2000 р.; Измайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Івашенко В.І., Болдох М.А., 2001 р.; Єфімова О.В., 2002 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Абрютіна М.С., 2002 р.; Мец В.О., 2003 р.; Конєва М.І., 2003 р.; Гінзбург А.І., 2003 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Соловійова О.В., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Мних Є.В., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.; Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Шеремет А.Д., 2005 р.; Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.; Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Шморгун Н.П., Головка І.В., 2006 р.; Дєєва Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Костирко р.О., 2007 р.; Гадзевич О.І., 2007 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2007 р.; Уолш Кяран, 2006 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р., 2010 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.; Базилінська О.Я. 2009 р.; Шеремет А.Д., 2009 р.; Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.; Іонова О.Ф., Селєзньова Н.М., 2009 р.; Бузирєв В.В., Нужина І.П., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.; Пожидаєва Т.О. 2010 р.; Шеремет А.Д., Нєгашєв С.В., 2010 р.; Арабян К.К., 2010 р.; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2010 р.; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова С.О., 2011 р.; Кір'янова З.В., Сєдова О.І., 2011 р.; Глишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99; Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зарєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.</p> <p>Треба обов'язково виділяти даний показник.</p>

За результатами табл. 3.6 можна зробити висновок, що існують різні думки щодо коефіцієнта фінансового лівериджу. Різ-

няться як назви показника, так і методика його визначення, складові чисельника та знаменника.

Але перед тим, як розглянути різні позиції стосовно даного показника, слід звернутися до іноземного досвіду дослідження структури капіталу суб'єктів господарювання і розуміння поняття лівериджу, важеля, жирінгу.

Так, французький учений Б. Коллас (1997 р.) взагалі не застосовує поняття «фінансова стійкість» і «леверидж», а вказує на поняття «структура капіталу та його аналіз» і відповідно виокремлює такі групи його показників:

А. Залучений капітал (загальна заборгованість):

1) коефіцієнт: залучений капітал (загальна заборгованість) / підсумок балансу;

2) коефіцієнт: залучений капітал (загальна заборгованість) / власний капітал;

Б. Довгострокова заборгованість:

1) довгострокова та середньострокова заборгованість / постійний капітал;

2) довгострокова та середньострокова заборгованість / власний капітал [131, с. 48—49].

Як видно, останній показник і є коефіцієнтом фінансового лівериджу, але автор не вживає такої назви.

Уолш Кьяран (2001 р., Ірландський інститут менеджменту в Дубліні) наголошує, що найпростішим тестом фінансової міцності компанії є запитання, чи матиме вона достатньо коштів зараз та у найближчому майбутньому, щоб вчасно розплатитися за всіма поточними зобов'язаннями. Негативна відповідь означає, що компанія знаходиться у стані фінансової кризи незалежно від її операційної прибутковості [304, с. 129]. Під фінансовою стійкістю має на увазі здатність компанії долати операційні труднощі [304, с. 140]. Автор розглядає її як довгостроковий аспект ліквідності і вказує, що це є ще більш важливою проблемою, ніж короткострокова ліквідність.

Уолш Кьяран розглядає фінансову стійкість компанії за схемою:

1) коефіцієнт покриття фінансових витрат: операційний прибуток (до виплати відсотків та податків) / виплачені кредитні відсотки;

2) коефіцієнт фінансової стійкості: співвідношення позикового та власного капіталу. Автор вказує, даний показник дуже важливий, але по-різному його називають та по-різному розраховують, дискусія полягає в тому, що віднести до позикового капіталу:

- лише довгострокові позики (зобов'язання);

- довгострокові позики (зобов'язання) та короткострокові позики, тобто весь капітал, на який нараховуються відсотки;
- довгострокові позики (зобов'язання) та поточні зобов'язання, тобто всі зобов'язання.

Відповідно виділяються і три коефіцієнти:

- 1) **коефіцієнт фінансової стійкості:** позиковий капітал / власний капітал;
- 2) **коефіцієнт фінансової незалежності:** власний капітал / валюта балансу;
- 3) **коефіцієнт заборгованості:** позиковий капітал / валюта балансу.

Автор надає перевагу третьому варіанту показника;

3. Фінансовий важіль (ліверидж) або жирінг, але не наводить формулу розрахунку як показника. [304, с. 140—149]. Перекладачі самостійно в книзі зазначили, що «важіль» має термінологічно усталені синоніми: «левередж» (амер. leverage) і жирінг (англ. gearing) [304, с. 148].

Таким чином, Уолш Кяран вживає поняття «фінансова стійкість» і під фінансовою стійкістю розуміє здатність компанії долати операційні труднощі та розглядає її як довгостроковий аспект ліквідності, а окремою складовою аналізу фінансової стійкості виділяє фінансовий важіль (ліверидж) або жирінг, але не наводить формулу розрахунку як показника.

Автор вказує на те, що поняття «фінансовий важіль» і «фінансовий леверидж» тотожні. Беручи до уваги отримані результати такого дослідження, автор монографії вважає за доцільне внести уточнення в найменування показників. Зважаючи на серйозну дискусію серед іноземних учених щодо різних видів позикового капіталу (як складових чисельника) та відповідно різних складових капіталу (як знаменника) і відсутність чітких найменувань певних співвідношень як коефіцієнтів (див. далі дослідження автора монографії та думки іноземних вчених), автор дотримується своїх попередніх поглядів щодо коефіцієнтів фінансового ризику або плеча фінансового важеля як відношення позикового капіталу до власного та коефіцієнта фінансового лівериджу (але вже також і як коефіцієнта фінансового важеля) як відношення довгострокового позикового капіталу до власного капіталу суб'єкта господарювання і ще ряду відповідних коефіцієнтів структури капіталу (див. дослідження з даного питання далі).

Таким чином, у даній схемі аналізу фінансової стійкості Уолша Кярана взагалі відсутній конкретний відносний показник — коефіцієнт фінансового лівериджу як відношення довгострокового

позикового капіталу до власного капіталу, а вказується просто загальна схема концепції коефіцієнта фінансової стійкості — співвідношення позикового та власного капіталу, з чим не можна погодитися, оскільки з одного такого співвідношення не можна судити про фінансову стійкість суб'єкта господарювання. Фінансова стійкість суб'єкта господарювання — це комплексне поняття. Характеризується вона низкою показників, а не одним окремо взятим показником з назвою «коефіцієнт фінансової стійкості».

Як було зазначено вище, відношення позикового капіталу до власного є **показником фінансового ризику або плечем фінансового важеля**. Назва «коефіцієнт фінансового ризику» більш влучно відображає сутність співвідношення позикового та власного капіталу, і таке співвідношення дійсно показує частку загального позикового капіталу у власному капіталі суб'єкта господарювання, тобто, скільки припадає боргових грошей на одиницю власних, на скільки відсотків існує плече фінансового важеля (тягара) порівняно з власними джерелами фінансування. Чим нижчий даний показник, тим менший ризик неповернення боргів.

Автор монографії пропонує виокремити коефіцієнт **фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля** як **відношення довгострокового позикового капіталу до власного як окремий показник фінансової стійкості**. Але це є більш жорсткий показник фінансової стійкості, оскільки він, як правило, пов'язаний з певними, більш серйозними умовами надання боргових грошей, які можуть призвести до подальших великих втрат у разі їх неповернення з виходом на банкрутство та ліквідацію суб'єкта господарювання, більшими термінами отримання великих сум боргових коштів і характеризується більш високим ступенем фінансового ризику — ризику неповернення боргів, хоча математично дане співвідношення буде менше ніж попереднє (розрахунок коефіцієнта фінансового ризику). Тому в даному разі автор не виокремлює його як коефіцієнт фінансового ризику або плече фінансового важеля, а вказує на коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля.

Крім того, виокремлення коефіцієнта фінансового ризику та вживання назви «плече фінансового важеля» пов'язано з тим, що він відображає питому вагу загального позикового капіталу у власному, тобто дійсно показується так зване плече фінансового важеля. А виокремлення коефіцієнта фінансового лівериджу та вживання поряд назви «коефіцієнт фінансового важеля» пов'язано з тим, що відображається частина позикового капіталу — частина плеча фінансового важеля, який точніше вказати як кое-

фіцієт фінансового важеля, тобто частка фінансового важеля. Але при цьому зберігається світова тенденція до розуміння сутності фінансового важеля як застосування у складі загального капіталу суб'єкта господарювання позикового капіталу.

Таким чином, ліквідуються недоліки в методиці аналізу фінансової стійкості з погляду наявності різного роду співвідношень без їхніх назв і виключається плутанина в аналітичному дослідженні.

Американські вчені Т.Р. Карлін, А.Р. Макмін (2001 р.) не вживають поняття «фінансова стійкість», а виокремлюють таке поняття, як «леверидж» — (залучення коштів) — співвідношення між зобов'язаннями та власним капіталом [108, с. 40].

Відповідно пропонують таку схему аналізу лівериджу:

1. Коефіцієнти залучення коштів (ліквідаційного типу):

1) коефіцієнт «заборгованість / капітал»: сукупні зобов'язання / власний (акціонерний) капітал;

2) коефіцієнт «заборгованість / капіталізація» (інколи називають «довгострокова заборгованість / власний капітал»): довгострокова заборгованість / (довгострокова заборгованість + власний капітал);

2. Коефіцієнти залучення коштів (операційного типу) або покриття [108, с. 284—292]. Дані показники відображено в дод. Б.

По суті показник з першої групи — коефіцієнт «заборгованість / капіталізація», який, як зазначають самі автори, інколи називають «довгострокова заборгованість / власний капітал», — і є коефіцієнтом фінансового лівериджу, але чомусь у знаменнику вони показують не власний капітал, а суму довгострокової заборгованості та власного капіталу. Тому виникає суперечність між другим варіантом назви показника та методикою його визначення.

А перший показник з даної групи — це коефіцієнт фінансового ризику. Виникає дискусія, які саме брати складові чисельника та складові знаменника для розрахунку показників на думку цих авторів як аналізу лівериджу або залучення коштів. Знову відбувається повернення до проблеми існування двох коефіцієнтів без відповідних їх найменувань. Тому ще раз варто наголосити на необхідності збереження вітчизняного досвіду аналізу фінансової стійкості і виокремлення даних двох співвідношень як коефіцієнта фінансового ризику або плеча фінансового важеля та коефіцієнта фінансового лівериджу або коефіцієнта фінансового важеля.

Таким чином, американські вчені Т.Р. Карлін, А.Р. Макмін (2001 р.) не вживають поняття «фінансова стійкість», а виокремлюють таке поняття, як «леверидж» (залучення коштів)

— співвідношення між зобов'язаннями та власним капіталом і по суті виділяють методика розрахунку коефіцієнтів фінансового ризику та фінансового важеля, але так не називають їх, а подають просто як співвідношення складових.

Американський учений Л.А. Бернстайн (2002 р.) розділяє поняття ліквідності та структури капіталу і довгострокової платоспроможності. Під останніми двома розуміє фінансову стійкість і вказує на цей термін [42, с. 440]. Його думка щодо виділення фінансової стійкості як довгострокової платоспроможності є близькою до поглядів Уолша Кярана, який виокремлює фінансову стійкість як довгостроковий аспект ліквідності.

На думку Л.А. Бернстайна, концепція фінансового лівериджу полягає в тому, що фінансовий ліверидж означає включення в структуру капіталу підприємства заборгованості, яка дає постійний прибуток. На відміну від своїх співвітчизників — американських учених Т.Р. Карліна та А.Р. Макміна, які не вживають поняття «фінансова стійкість», але виокремлюють поняття «леверидж» просто як залучення коштів без вказівки на отримання прибутку.

Л.А. Бернстайн дає таку схему аналізу фінансової стійкості:

1. Ефекти фінансового лівериджу: індекс фінансового лівериджу = прибуток на власний капітал / прибуток на всі засоби (кожна складова розраховується за спеціальними формулами: прибуток на власний капітал = (чистий дохід – дивіденди на привілейовані акції) / середня величина акціонерного капіталу; прибуток на суму активів = (чистий дохід + чисті витрати на виплату відсотків (1 – ставка податку)) / середня величина активів;

2. Коефіцієнт фінансового лівериджу: сума активів / акціонерний капітал;

3. Структурний аналіз або аналіз структури капіталу: — загальний коефіцієнт, який визначає співвідношення величини заборгованості до власного капіталу: позикові засоби / величина всього акціонерного капіталу:

1) співвідношення позикових коштів та власного капіталу: а) позикові кошти / власний капітал та б) сума власного капіталу / сума позикових коштів;

2) співвідношення довгострокової заборгованості та власного капіталу;

4. Показники розподілу активів (покриття активів) і подальші три показники покриття витрат і дивідендів [42, с. 440—474]. Склад показників розподілу активів і показника покриття витрат і дивідендів відображені в дод. Б.

По суті останній показник з третьої групи — співвідношення довгострокової заборгованості та власного капіталу — і є коефіцієнтом фінансового лівериджу, але автор так його не називає і взагалі не вживає ніякого його найменування, з чим не можна погодитися.

Проте автор виокремлює коефіцієнт фінансового лівериджу, але як відношення суми активів до акціонерного, тобто до власного капіталу. Ніяк не можна погодитися з такою думкою, бо, по суті, це показник, зворотний коефіцієнту фінансової незалежності, який розраховується як відношення власного капіталу до валюти балансу (можна сказати, що всіх активів, але аналітично це буде безграмотно, хоча з точки зору побудови балансу правильно).

Знову ж таки спостерігається дискусія щодо складових позикового капіталу.

Британський учений Венді МакКензі (2003 р., 2006 р.) не виділяє поняття «фінансова стійкість», але розглядає аналіз довго- та середньострокової платоспроможності — чи в змозі компанія виконати свої довгострокові зобов'язання. Важко погодитися з тим, що це є аналіз платоспроможності, виходячи із самого поняття даної категорії, яку автор монографії розглядала у своїх попередніх дослідженнях.

Платоспроможність суб'єкта господарювання як категорія зовнішнього фінансового аналізу — це один із головних індикаторів фінансового стану суб'єкта господарювання, який являє собою можливість грошовими коштами погасити поточні зобов'язання, незалежно від терміну сплати боргів, на 5—15 % (превалювання кількісної риси показника); а платоспроможність суб'єкта господарювання як категорія внутрішнього фінансового аналізу — це один із головних індикаторів фінансового стану суб'єктів господарювання, який являє собою можливість суб'єкта господарювання здійснювати наявними грошовими коштами всі необхідні платежі в момент здійснення відповідних господарських операцій і сплатити всі прострочені поточні зобов'язання (якщо такі є на момент проведення аналізу), погасити всі оперативні зобов'язання в міру настання термінів їх сплати на протязі до 30 днів, та покрити 5—10 % тих поточних зобов'язань, термін сплати яких настає після 30 днів з моменту проведення аналізу (превалювання якісної сторони показника) [143, с. 17].

У даному разі йдеться про зовнішній фінансовий аналіз, тому ніяк не можна погодитися з тотожністю фінансової стійкості та платоспроможності, до того ще й довгострокової.

Венді МакКензі надає таку схему аналізу:

1. Позитивний показник чистої вартості — це є чисті активи (всі активи — всі зобов'язання (ДЗ + ПЗ) або це є капітал і резерви);

2. Фінансовий важіль або жирінг — коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу (лівериджу):

1) бухгалтерський підхід — традиційний підхід розрахунку фінансового важеля (традиційний жирінг) — це відношення довгострокового позикового капіталу до основного капіталу (вкладеного) (тобто загального капіталу). Але це — частка довгострокового позикового капіталу в загальному капіталі. Автор монографії пропонує виокремлення такого показника (у 2006 р. Венді МакКензі дещо змінює в даному плані думку та вказує на традиційний коефіцієнт з точки зору підходу «нашої компанії» — це відношення суми кредитів до інвестованого капіталу (вкладеного) (тобто загального капіталу));

2) комерційний підхід: за загальною схемою — це співвідношення довгострокового позикового та **власного капіталу** (у 2006 р. Венді МакКензі дещо змінює в даному плані думку та вказує на: 2) з точки зору інвесторів: за загальною схемою: співвідношення позикового та власного капіталу) і три способи його розрахунку:

— на основі довгострокової заборгованості: коефіцієнт співвідношення **довгострокової заборгованості і власного капіталу** — відношення довгострокових кредитів до капіталу та резервів;

— на основі всіх зобов'язань: коефіцієнт співвідношення **загальної заборгованості та сукупного капіталу і резервів** — відношення загальної заборгованості до **сукупного** капіталу і резервів (застосовується у невеликих приватних компаніях, у яких обмежений доступ до довгострокових кредитів);

— на основі чистих зобов'язань: коефіцієнт співвідношення **чистих зобов'язань і сукупного капіталу та резервів** — відношення чистих зобов'язань до **сукупного капіталу та резервів** капіталу, тобто: (загальна сума заборгованості – короткострокові позики) / **сукупний** капітал та резерви (у 2006 р. Венді МакКензі дещо змінює в даному плані думку та вказує на: 3) коефіцієнт співвідношення загальної заборгованості та власного капіталу : відношення чистої заборгованості до власного капіталу, тобто: (загальна сума заборгованості — грошові кошти та короткострокові депозити) / капітал та резерви). Застосовується найчастіше і для великих та багатонаціональних компаній.

3. Покриття відсотків (показники відображено в дод. Б).

4. Графік позикових виплат погашення кредиту [239, с. 155—166].

Але не зрозуміло, про які саме кредити йде мова. Знову ж таки виникає дискусія щодо складової чисельника, не зрозумілими є складові знаменники в останніх двох наведених показниках другої групи.

Отже, британський учений Венді МакКензі дотримується загальної концепції **фінансового важеля, або жирінгу, як співвідношення позикового та власного капіталу** (лівериджу), але виділяє цілу низку різних співвідношень без чіткого найменування даних коефіцієнтів. Із цим не можна погодитися, оскільки це вносить плутанину в аналітичне дослідження, створює незручності для виконавців аналізу і для користувачів його результатами. Постає питання: як інтерпретувати результати — з використанням словосполучень співвідношення різних видів позикового капіталу та власного або загального. На думку автора монографії, це є незручно та некоректно. Треба, щоб кожний відносний показник мав свою конкретну назву та конкретну методику свого розрахунку. Має існувати чіткий категорійний апарат у методиці аналізу фінансової стійкості за відносними показниками. Щодо цього українська аналітична наука досягла більш прогресивних результатів, ніж іноземні вчені-економісти з наявністю у них різноманітних варіантів співвідношень та складових чисельника та знаменника показників і відповідних дискусійних питань, у тому числі і наявність безіменних показників, що призводить до незручності та непорозуміння в методиці аналітичного дослідження та нерозуміння його результатів.

Британський учений взагалі чітко не виділяє коефіцієнт фінансового ризику як відношення позикового капіталу до власного, а тільки вказує на загальну концепцію такого співвідношення з різними складовими чисельника та знаменника, а також не виокремлює чітко коефіцієнт фінансового лівериджу як відношення саме довгострокового позикового капіталу до власного, хоча він вказує на коефіцієнт співвідношення **довгострокової заборгованості і власного капіталу**, але чомусь як відношення тільки довгострокових кредитів до капіталу та резервів, з чим не можна погодитися, тому що до довгострокового позикового капіталу відносяться не тільки довгострокові кредити.

Таким чином, думка британського вченого Венді МакКензі, який не виділяє поняття фінансової стійкості, але відносить її показники до аналізу довго- та середньострокової платоспроможності:

а) тотожна погляду американського вченого Л.А. Бернстайна, який розглядає її показники в аналізі структури капі-

талу і довгострокової платоспроможності, але він вживає поняття «фінансова стійкість»;

б) близька до поглядів Уолша Кярана з Ірландського інституту менеджменту в Дубліні, який відносить їх до довгострокового аспекту ліквідності, але він вживає поняття «фінансова стійкість».

Американський учений професор фінансів Університету штату Вашингтон Роберт С. Хіггінс (2007 р.) не вживає поняття «фінансова стійкість», але розглядає фінансовий «важіль» (борговий потенціал компанії) як показник відношення позикового капіталу до власного капіталу, який вимірюють такі коефіцієнти:

1) коефіцієнти балансу:

— коефіцієнт заборгованості: загальний позиковий капітал / загальні активи;

— коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу: загальний позиковий капітал / власний капітал;

2) коефіцієнти покриття (дод. Б);

3) коефіцієнти ринкової вартості (дод. Б).

Коефіцієнти ринкової вартості важливіші, ніж балансові коефіцієнти, оскільки в балансі — за історичною вартістю, а ринкова вартість відображає реальні ставки кредиторів і власників бізнесу. Вони скоріше для молодих компаній та тих, що швидко зростають [321, с. 65—70].

Таким чином, автор також чітко не вказує на найменування коефіцієнтів, а надає їх як співвідношення певних складових. Крім того, перше співвідношення — це є коефіцієнт фінансової залежності, друге — це є коефіцієнт фінансового ризику або плече фінансового важеля. Як видно з результатів проведеного дослідження, автор не розглядає співвідношення довгострокового позикового капіталу до власного, яке автор даної монографії виокремлює як коефіцієнт фінансового лівериджу.

Американський учений Роберт С. Хіггінс не вживає поняття «фінансова стійкість», але розглядає фінансовий «важіль» (борговий потенціал компанії) як показник відношення позикового капіталу до власного капіталу і пропонує низку співвідношень певних складових, які його характеризують.

Британські вчені П. Етріл, Е. Маклейні (2007 р., 2010 р.) не виділяють поняття «фінансова стійкість» і розглядають показники боргового навантаження: 1) коефіцієнт боргового навантаження: довгострокові зобов'язання / (акціонерний капітал + резерви + довгострокові зобов'язання); 2) коефіцієнт покриття

відсотків: прибуток до вирахування відсотків і податків / відсотки до сплати [361, с. 200—202; 362, с. 201]. Коефіцієнт боргового навантаження являє собою такий відносний показник, як коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу (див. подальші дослідження). На думку автора монографії за даними двома показниками неможливо оцінити фінансову стійкість суб'єктів господарювання.

Американські вчені Джон Леслі Лівінгстон та Теодор Гроссман (2008 р.) не виділяють поняття «фінансова стійкість» і розглядають показники довгострокової платоспроможності. Автори наголошують, що «довгострокова платоспроможність відображає здатність компанії сплачувати відсотки і суму боргу за довгостроковим кредитом» [307, с. 33]. Але це є частина поняття кредитоспроможності. Виділяють такі показники: 1) коефіцієнт забезпеченості відсотка: прибуток до оподаткування / витрати за відсотками; 2) коефіцієнт заборгованості: позиковий капітал / (позиковий + власний капітал), який відображає здатність компанії сплачувати основну частину довгострокового кредиту; 3) коефіцієнт фінансового лівериджу (ліверидж): довгострокові зобов'язання / власний капітал [307, с. 33—34].

Проте в таблиці «Головні фінансові коефіцієнти» дають коефіцієнт заборгованості як: довгостроковий кредит / (довгостроковий кредит + власний капітал), а коефіцієнт покриття як: дохід до вирахування відсотків і податків / відсотки за довгостроковим кредитом [307, с. 40]. Можливо є неточності в перекладі, або автори використовують різну термінологію.

Слід вказати в підтвердження пропозиції даної монографії про виокремлення показника фінансової стійкості з паралельними назвами як коефіцієнт фінансового лівериджу та коефіцієнт фінансового важеля на аналогічний погляд російської вченої Н.С. Пласкової, яка також використовує їх одночасно [260, с. 226; 261, с. 225; 262, с. 206].

Враховуючи світовий досвід аналізу фінансової стійкості автор даної монографії дотримується своїх попередніх позицій в наукових дослідженнях і вважає за необхідне визначення коефіцієнта фінансового лівериджу, але тепер уже і як коефіцієнта фінансового важеля, як відношення довгострокового позикового капіталу (довгострокових позикових джерел фінансування) до власного капіталу (власних джерел коштів). Але автор розмежовує такий показник у межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу. У зовнішньому фінансовому аналізі — це є відношення довгострокового по-

зикового капіталу — підсумку III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» до власного капіталу — підсумку I розділу пасиву балансу «Власний капітал». У внутрішньому фінансовому аналізі — це є відношення суми залишків рахунків класу 5 «Довгострокові зобов'язання», які необхідно визначити на момент проведення аналізу, та алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення», які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження. Коефіцієнт фінансового лівериджу треба обов'язково віднести до глобальних і головних показників фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі та до головних показників у внутрішньому фінансовому аналізі. Межі показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

Таким чином, коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля (КФЛ):

- у зовнішньому фінансовому аналізі — це відношення довгострокового позикового капіталу (ДПК) – підсумку III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» до власного капіталу (ВК) — підсумку I розділу пасиву балансу «Власний капітал»:

$$\text{КФЛ} = \text{ДПК} / \text{ВК},$$

тобто:

$$\text{КФЛ} = \text{Підсумок III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання»} / \text{Підсумок I розділу пасиву балансу «Власний капітал»};$$

- у внутрішньому фінансовому аналізі — це відношення довгострокових позикових джерел фінансування (ДПД) до власних джерел фінансування (ВД):

$$\text{КФЛ} = \text{ДПД} / \text{ВД},$$

тобто:

$$\text{КФЛ} = \text{Сума залишків рахунків класу 5 «Довгострокові зобов'язання»} / \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»}$$

(задишки по рахунках необхідно визначити на момент проведення аналітичного дослідження).

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, враховуючи важливість аналітичної інформації, яку несе даний коефіцієнт, його необхідно залишити в складі відносних показників фінансової стійкості, а також, отримавши результати дослідження з поняття «важіль» і «ліверидж», виокремити його з назвою «коефіцієнт фінансового левериджу» або «коефіцієнт фінансового важеля», яка найкраще розкриває сутність даного показника виходячи з його економічного змісту та методики розрахунку як відношення довгострокового позикового капіталу (джерел фінансування) до власного капіталу (джерел фінансування). Може виникнути питання: чому відношення позикового капіталу до власного автор назвала коефіцієнтом фінансового ризику або плечем фінансового важеля, а відношення довгострокового позикового капіталу до власного — коефіцієнтом фінансового лівериджу або коефіцієнтом фінансового важеля? З метою систематизації аналізу фінансової стійкості та уникнення непорозуміння та плутанини в аналітичному її дослідженні, з урахуванням тотожності понять «фінансовий леверидж» і «фінансовий важіль» у плані застосування в діяльності суб'єктів господарювання позикових коштів поряд з власними та їх вплив на фінансові результати та показники рентабельності автор, **як було зазначено вище, виокремила:**

— **відношення позикового капіталу до власного як показник фінансового ризику або плече фінансового важеля. Назва «коефіцієнт фінансового ризику» більш влучно відображає сутність співвідношення позикового та власного капіталу і справді таке співвідношення показує частку загального позикового капіталу у власному капіталі суб'єкта господарювання, тобто скільки припадає боргових грошей на одиницю власних, на скільки відсотків існує плече фінансового важеля (тягара) порівняно з власними джерелами фінансування. Чим нижчий даний показник, тим менший ризик неповернення боргів;**

— **відношення довгострокового позикового капіталу до власного як коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля, бо це вже інша інформація про оцінку фінансової стійкості, пов'язана з більшими термінами отримання боргових коштів.**

Крім того, виокремлення коефіцієнта фінансового ризику та вживання назви «плече фінансового важеля» пов'язано з тим, що він відображає питому вагу загального позикового

капіталу у власному, тобто справді показує так зване плече фінансового важеля. А виокремлення коефіцієнта фінансового лівериджу та вживання поряд назви «коефіцієнт фінансового важеля» пов'язано з тим, що відображається частина позикового капіталу — частина плеча фінансового важеля, який точніше назвати «коефіцієнт фінансового важеля», тобто частка фінансового важеля. Але при цьому зберігається світова тенденція до розуміння сутності фінансового важеля як застосування у складі загального капіталу суб'єкта господарювання позикового капіталу.

Таким чином, ліквідуються недоліки в методиці аналізу фінансової стійкості з точки зору наявності різного роду співвідношень без їхніх назв та уникається плутанина в аналітичному дослідженні. Це полегшить та прискорить працю аналітичних виконавців і покращить розуміння результатів аналізу його користувачами;

✓ **по-друге**, враховуючи існування зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу, слід обов'язково розмежувати показник і методику його визначення у двох видах аналізу;

✓ **по-третє**, беручи до уваги чинну теорію та практику методики його визначення, вважається правильним розраховувати даний показник як відношення саме довгострокового позикового капіталу (джерел фінансування) до власного капіталу (джерел фінансування).

У зовнішньому фінансовому аналізі за українською формою балансу — це відношення довгострокового позикового капіталу (підсумок III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання») до власного капіталу (підсумок I розділу пасиву балансу «Власний капітал»). Тобто: 1) до власного капіталу не включаються суми забезпечень наступних витрат і платежів та доходів майбутніх періодів, які за даними лише звітності не можна визначити — це власний капітал чи позиковий. Навіть за обліковими даними у внутрішньому фінансовому аналізі важко визначити належність їх складових до власного чи позикового капіталу. Крім того, одні вчені відносять доходи майбутніх періодів до власного капіталу, інші — до позикового, відповідно як і забезпечення. Таким чином це питання є досить складним і дискусійним. Щоб уникнути плутанини в аналізі вважається під час розрахунку даного показника фінансової стійкості дані II та V розділів пасиву балансу не брати до уваги.

У внутрішньому фінансовому аналізі коефіцієнт фінансового лівериджу — це є відношення джерел довгострокових позикових

коштів (сума залишків по рахунках 5 класу «Довгострокові зобов'язання», які треба визначити на момент проведення аналізу) до (власних джерел алгебраїчної суми залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення», які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження);

✓ **по-четверте**, не можна ототожнювати поняття «коефіцієнт фінансового лівериджу» та «коефіцієнт фінансового ризику», оскільки це різні фінансові показники і кожен зі своєю методикою визначення та інтерпретацією;

✓ **по-п'яте**, не можна також називати коефіцієнт фінансового лівериджу коефіцієнтом фінансового ризику з методикою визначення коефіцієнта фінансового лівериджу, при цьому не застосовувати саму назву — коефіцієнт фінансового лівериджу. Знову ж таки — це абсолютно різні показники;

✓ **по-шосте**, не можна також під коефіцієнтом фінансового лівериджу розуміти коефіцієнт фінансового ризику і давати методику визначення коефіцієнта фінансового лівериджу як відношення позикового капіталу до власного, бо це зовсім різні показники;

✓ **по-сьоме**, виходячи з методики розрахунку даного показника, не можна вживати назву «коефіцієнт залежності від довгострокових вкладень», бо вона не зовсім влучно характеризує економічний зміст даного показника. Крім того, існує в аналізі фінансової стійкості такий відносний показник, як коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, який буде розглянуто далі;

✓ **по-восьме**, поряд з поняттям «коефіцієнт фінансового лівериджу» для проведення аналізу фінансової стійкості в повному обсязі, треба обов'язково вживати поняття «рівень фінансового лівериджу» як відношення темпів зростання чистого прибутку до темпів зростання валового прибутку;

✓ **по-дев'яте**, коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля є важливим показником для проведення глобального порівняльного аналізу фінансової стійкості за даними фінансової звітності, тому його необхідно виокремити як глобальний її показник;

✓ **по-десяте**, враховуючи важливість результату такого співвідношення, на якому наголошують й іноземні вчені, треба виділити його також як один з головних зовнішніх і внутрішніх показників фінансової стійкості.

✓ **по-одинадцять**, межі показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінан-

сування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

Отже, можна зробити такі висновки:

1) слід віднести, як це і було раніше, до відносних показників фінансової стійкості такий показник, як коефіцієнт фінансового лівериджу та вжити паралельну назву «коефіцієнт фінансового важеля»;

2) виділити даний показник у межах внутрішнього та зовнішнього фінансового аналізу, а саме:

а) у зовнішньому фінансовому аналізі коефіцієнт фінансового лівериджу — це відношення довгострокового позикового капіталу (підсумок III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання») до власного капіталу (підсумок I розділу пасиву балансу «Власний капітал»),

б) у внутрішньому фінансовому аналізі коефіцієнт фінансового лівериджу — це відношення джерел довгострокових позикових коштів (сума залишків по рахунках 5 класу «Довгострокові зобов'язання», які слід визначити на момент проведення аналізу до алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення», які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

3) враховуючи важливість даного коефіцієнта, його необхідно внести до глобальних і головних показників фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі та до головних її показників у внутрішньому фінансовому аналізі;

4) межі показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання;

5) обов'язково для проведення аналізу фінансової стійкості в повному обсязі вживати поняття «рівень фінансового лівериджу» як відношення темпів зростання чистого прибутку до темпів зростання валового прибутку і віднести даний показник до глобальних і головних показників фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі та до головних її показників у внутрішньому фінансовому аналізі.

Згруповані судження вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів відображено в табл. 3.7, яку складено на основі вихідної таблиці в додатку Б.

Таблиця 3.7

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА ДОВГОСТРОКОВОГО
ЗАЛУЧЕННЯ ПОЗИКОВИХ КОШТІВ: ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА
РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСИЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	<p>Савицька Г.В., 2000 р.; Павловська О.В., 2002 р.; Лахтіонова Л.А., 2004 р.; Циглик І.І., Кропельницька С.О., Мозиль О.І., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Мних С.В., 2005 р.; Шеремет А.Д., 2005 р.; Чечевщина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Тарасенко Н.В., 2006 р.; Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.; Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006р.; Шморгун Н.П., Головко І.В., 2006 р.; Шеремет А.Д., 2009 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.; Мних С.В., Барабаш Н.С., 2010 р.</p>	Аналогічна назва	Відношення суми довгострокових залучених коштів (Ш розд. ПБ) до величини довгострокового капіталу (І та Ш розд. ПБ)	На особисту точку зору, необхідно уточнити назву даного показника. Див. подальші дослідження, викладені в даній таблиці. Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

Продовження табл. 3.7

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
2	Коллас Б., 1997 р.	Довгострокова та середньострокова заборгованість / постійний капітал	Аналогічна методика розрахунку	Треба обов'язково визначити найменування показника.
3	Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.	Аналогічна назва	Але вказують методику розрахунку загальноприйнятого коефіцієнта фінансового лівериджу, тобто як відношення довгострокових зобов'язань (Ш розд. ПБ) до власного капіталу (І розд. ПБ).	Ототожнюють коефіцієнт фінансового лівериджу з коефіцієнтом довгострокового залучення позикових коштів, що не одне й те ж саме.
4	Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.	Коефіцієнт «заборгованість / капіталізація» (інколи називають «довгострокова заборгованість / власний капітал»)	Довгострокова заборгованість / (Довгострокова заборгованість + Власний капітал)	Не можна погодитися з такою назвою. Необхідно уточнити назву показника як конкретного коефіцієнта
5	Бернстайн Л.А., 2002 р.; Соловійова О.В., 2004 р.	співвідношення довгострокової заборгованості та власного капіталу	Довгострокова заборгованість / Власний капітал	Дане співвідношення — це методика визначення коефіцієнта фінансового лівериджу. Але широкого застосування набуло співвідношення між довгостроковим позиковим капіталом та довгостроковим капіталом. Необхідно вказати назву такого показника.

6	<p>Ковальов В.В., 2001 р.; Савицька Г.В., 2005 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.</p>	<p>Виділяє додатково в ряді показників капіталізації коефіцієнти структури довгострокових джерел фінансування:</p> <p>1) коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел; 2) коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел.</p>	<p>Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел — це відношення довгострокових пасивів до суми власного капіталу та довгострокових пасивів (по суті коєфіцієнт довгострокового залучення позикових коштів);</p> <p>Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел — це відношення власного капіталу до суми довгострокових пасивів.</p>	<p>На думку автора монографії, якщо під капіталізованими джерелами фінансування розуміти довгостроковий (перманентний) капітал, то з такою назвою і методикою розрахунку можна погодитися.</p> <p>Але, на особисту точку зору, більш точною буде назва «коєфіцієнти структури довгострокових (перманентних) джерел фінансування» з розподілом на два показники:</p> <p>1) коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування; 2) коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування з аналогічними методиками розрахунку.</p> <p>Дискусійним є питання меж позиків, оскільки вони залежать від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
---	---	---	--	--

Продовження табл. 3.7

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
7	Іващенко В.І., Боллох М.А., 2001 р.; Измайлова К.В., 2001 р.; Мец В.О., 2003 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.; Дєєва Н.М., Дєдков О.І., 2007 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.	<p>Виділяють також:</p> <p>1) коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів (аналогічна назва);</p> <p>2) коефіцієнт структури довгострокових вкладень,</p> <p>або</p> <p>коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень (Білик М.Д.),</p> <p>або</p> <p>коефіцієнт довгострокових вкладень (Измайлова К.І.),</p> <p>або</p> <p>коефіцієнт залежності від довгострокових вкладень (Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М.),</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p> <p>Коефіцієнт структури довгострокових вкладень (коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень; коефіцієнт структури довгострокових зобов'язань; коефіцієнт довгострокових вкладень) — це відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів.</p> <p>Коефіцієнт залежності від довгострокових вкладень — це відношення довгострокових зобов'язань до суми власних коштів та прорівняних до них коштів</p>	<p>Стосовно запропонованого другого показника Іващенко В.І., Боллохом М.А., Измайловой К.В., Мец В.О., Білик М.Д., Дєєвою Н.М., Дєдковим О.І., Мошенським С.З., Олійник О.В., то він має право на існування, оскільки несе певну аналітичну інформацію, але не можна погодитися щодо самої назви — до чого тут структура довгострокових вкладень, структура фінансування необоротних активів?</p> <p>З думкою Шило В.П., Верхоглядовой Н.І., Ільїної С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., не можна погодитися, бо не зрозуміло, які саме автори мають на увазі кошти які є прорівняними до власних.</p> <p>Слід зауважити, що Цап-Цалко Ю.С. (2002 р.) не виділяє перший показник, але вказує також на другий коефіцієнт, який називає як «коефіцієнт залучених джерел в необоротних активах» з аналогічного методикою розрахунку.</p>

	<p>або коєфіцієнт структури довгострокових зобов'язань (Дєєва Н.М., Дєдіков О.І.),</p> <p>або коєфіцієнт структури фінансування необоротних активів (Мошєнський С.З., Олійник О.В.)</p>		<p>Дьякова В.Г. (2003 р.), Буряк П.Ю., Римар М.В., Бєщ М.Т., Карлінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В. (2004 р.) не виділяють також перший коєфіцієнт, але вказують на другий коєфіцієнт з аналогічною назвою та методикою розрахунку.</p> <p>Ковальчук М.І. теж не виділяє перший показник, але вказує на коєфіцієнт інвестування як відношення власного та довгострокового залученого капіталу до основних засобів та інших владень, з чим не можна погодитися, оскільки не зрозумілим є знаменник показника.</p> <p>Головко В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М. теж не виділяють перший показник, але другий дють навпаки — як відношення необоротних активів до довгострокових засобів користування (суми І, ІІ, ІІІ розділів пасиву балансу) і називають його коєфіцієнт інвестування власних та довгострокових залучень, з чим не можна погодитися.</p> <p>На думку автора монографії, необхідно уточнити назву другого показника, пропонується назвати його «коєфіцієнт довгострокових залучених коштів в необоротних активах». Така назва буде точніше відображати його сутність.</p>
--	---	--	---

Продовження табл. 3.7

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
8	Єфімова О.В., 2002 р., 2010 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р.	Виділяє як коефіцієнт залежності; коефіцієнт залежності від довгострокових зобов'язань	Аналогічна методика розрахунку	Дискусійним є питання меж показників, оскільки вони будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
	Фролова Т.О., 2005 р.; Костирко Р.О., 2007 р.	Виділяють такі коефіцієнти: — коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів називає коефіцієнтом структури довгострокових джерел фінансування; — коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень.	Аналогічна методика розрахунку. Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень — це відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів.	Див. зауваження до п. 3 даної таблиці. Див. зауваження до п. 3 та п. 4 даної таблиці.

10	<p>Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.</p>	<p>Виділяють такі коефіцієнти структури довгострокових джерел фінансування: — коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; — коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел.</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел як відношення власного капіталу до суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань.</p>	<p>Ковальов В.В., Волкова О.М. виділяють їх в ряді показників капіталізації. Див. зауваження до п. 1 та п. 3 даної таблиці.</p>
11	<p>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.</p>	<p>Аналогічна назва</p>	<p>Відношення суми довгострокових залучених коштів (III розд. ПБ) до величини довгострокового капіталу (I, II та III розд. ПБ). Тобто до власного капіталу відносять забезпечення.</p>	<p>Див. зауваження до п. 3 даної таблиці.</p>
12	<p>Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.</p>	<p>Виділяють як коефіцієнт довгострокового залучення.</p>	<p>Загальний підхід у логіці розрахунку однаковий — це відношення довгострокового позикового капіталу до суми власного та довгострокового позикового капіталу. Але до складу довгострокового позикового капіталу відносять: II розд. ПБ понад I рік + III розд. ПБ + V розд. ПБ понад I рік</p>	<p>Див. зауваження до п. 1 та п. 3 даної таблиці.</p>

Продовження табл. 3.7

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
13	Гадзевич О.І., 2007 р.	Виділяє такі коефіцієнти покриття: — коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; — коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел;	Аналогічна методика розрахунку Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел як відношення власного капіталу до суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань Коефіцієнт покриття довгострокових вкладень — це відношення довгострокових зобов'язань до оборотних активів.	Відбувається протиріччя з іншими авторами, які ці показники відносять до коефіцієнтів капіталізації. Див. зауваження до п. 1 та п. 3 даної таблиці.
14	Етріл П., Маклейні Е., 2007 р., 2010 р.	Коефіцієнт боргового навантаження	Аналогічна методика розрахунку	Необхідно уточнити назву показника, оскільки вказане найменування не чітко відображає його сутність
15	Базилінська О.Я., 2009 р.	Коефіцієнт довгострокової заборгованості	Аналогічна методика розрахунку	У розрахунку беруть участь довгострокові зобов'язання, тоді по суті це — коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів.

16	Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.	Аналогічна назва	— (Капітал + Резерви + ДМП) – (НА + Довгострокові кредити) / (Капітал + Резерви + ДМП); — Довгострокові кредити / (Капітал + Резерви + ДМП) + ДМП + Довгострокові кредити)	Правильним є другий розрахунок. Автори IV розділ пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання вказують як довгострокові кредити», що є не зовсім вірно.
17	Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	Аналогічна методика розрахунку	Див. п. 1 даної таблиці.
18	<p>Не виділяють даний показник:</p> <p>Уолш Кьран, 2001 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Абригіна М.С., 2002 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Конева М.І., 2003 р.; Гінзбург А.І., 2003 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Глізоровська Л.Т., 2003 р.; Венді МакКензі, 2003 р., 2006 р.; Бурак П.Ю., Рямар М.В., Бель М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Головко В.І., Міщенко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.; Роберт С. Хігінс, 2007 р.; Чолозова А.І., Демченко І.А., 2008 р.; Уолш Кьран, 2006 р.; Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р.; Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.; Пласкова Н.С., 2009 р.; 2010 р.; Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.; Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.; Пожидаєва Т.О., 2010 р.; Шермет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.; Арабян К.К., 2010 р.; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.; Магопєць О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Литишева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.; Кір'янова З.В., Сєдова О.І., 2011 р.; Глишева Н.М.,</p>			Теба обов'язково виділяти показники, запропоновані автором монографії, які вказані в попередніх пунктах і обґрунтування яких наводяться нижче за межами даної таблиці.

Закінчення табл. 3.7

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
			<p>Крилов С.І., 2011 р.; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99; Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвержене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затвержені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81; Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затвержені Центральною спільною споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.</p>	

Як видно з табл. 3.7, думки вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів значно різняться.

На думку автора даної монографії і з урахуванням думок вітчизняних та іноземних учених, варто зберегти методику розрахунку такого показника як відношення довгострокових джерел фінансування або довгострокових позикового капіталу до постійних джерел фінансування або до постійного капіталу, але виділити поряд з ним ще один показник з такою методикою розрахунку, як відношення власних джерел фінансування або власного капіталу до постійних джерел фінансування або до постійного капіталу.

Таким чином, автор монографії пропонує:

1) виділити такі коефіцієнти структури довгострокового (постійного) капіталу або довгострокових (постійних) джерел фінансування з розподілом на два показники: 1) коефіцієнт незалежності довгострокового (постійного) капіталу або довгострокових (постійних) джерел фінансування; 2) коефіцієнт залежності довгострокового (постійного) капіталу або довгострокових (постійних) джерел фінансування;

2) розподілити дані показники в межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу:

— у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт незалежності довгострокового (постійного) капіталу та коефіцієнт залежності довгострокового (постійного) капіталу;

— у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт незалежності довгострокових (постійних) джерел фінансування та коефіцієнт залежності довгострокових (постійних) джерел фінансування;

3) таку методику визначення показників:

— коефіцієнт незалежності довгострокового (постійного) капіталу (КНДК): відношення власного капіталу (ВК) — валюти I розділу пасиву балансу «Власний капітал» до постійного капіталу (ДК) — суми валют I розділу пасиву балансу «Власний капітал» (ВК) та III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» (ДПК):

$$\text{КНДК} = \text{ВК} / \text{ДК},$$

або

$$\text{КНДК} = \text{ВК} / \text{ВК} + \text{ДПК},$$

тобто:

$$\text{КНДК} = \text{Валюти I розділу пасиву балансу «Власний капітал»} / (\text{Валюта I розділу пасиву балансу «Власний капітал»} + \text{Валюта III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання»});$$

— коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування (КНДД): відношення власних джерел фінансування (ВД) — алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення», які треба визначити на момент проведення аналізу, до перманентних джерел фінансування (ДД) — алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» та суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», які також необхідно визначити на момент проведення аналітичного дослідження:

$$\text{КНДД} = \text{ВД} / \text{ДД},$$

тобто:

$$\text{КНДД} = \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} / (\text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} + \text{Сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання»});$$

— коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу (КЗДК): відношення довгострокового позикового капіталу (ДПК) — валюти III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» до перманентного капіталу (ДК) — суми валют I розділу пасиву балансу «Власний капітал» (ВК) та III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» (ДПК):

$$\text{КЗДК} = \text{ДПК} / \text{ДК},$$

або

$$\text{КЗДК} = \text{ДПК} / (\text{ВК} + \text{ДПК}),$$

тобто:

$KЗДК = \text{Валюта III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання»} / (\text{Валюта I розділу пасиву балансу «Власний капітал»} + \text{Валюта III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання»});$

— коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування (КЗДД): відношення довгострокових позикових джерел фінансування (ДПД) — алгебраїчної суми залишків по рахунках 5 класу «Довгострокові зобов'язання», які необхідно визначити на момент проведення аналізу, до перманентних джерел фінансування (ДД) — алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» (ВД) та сума залишків по рахунках 5 класу «Довгострокові зобов'язання» (ДПД), які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження:

$$KЗДД = ДПД / ДД,$$

або

$$KЗДД = ДПД / (ВД + ДПД),$$

тобто:

$KЗДД = \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 5 класу «Довгострокові зобов'язання,»} / (\text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} + \text{Сума залишків по рахунках 5 класу «Довгострокові зобов'язання»});$

4) межі кожного показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання;

5) враховуючи важливість інформації, яку несуть коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу та коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу, ввести їх до складу глобальних і головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

6) враховуючи значимість результатів, які несуть коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування та коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування ввести їх до складу головних

показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, враховуючи існуючі думки, автор вважає логічним виділення паралельно двох показників — коефіцієнти структури довгострокового (перманентного) капіталу або довгострокових (перманентних) джерел фінансування:

1) коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу або довгострокових (перманентних) джерел фінансування;

2) коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу або довгострокових (перманентних) джерел фінансування.

У цьому вбачається логічність проведення аналітичного дослідження структури перманентного капіталу або перманентних джерел фінансування ресурсів, що відіграє істотну роль у фінансуванні діяльності суб'єктів господарювання і визначення їх структури, надає важливу інформацію для оцінювання фінансової стійкості суб'єктів;

✓ **по-друге**, зважаючи на розподіл фінансового аналізу на зовнішній і внутрішній, треба обов'язково визначити показники в межах кожного з двох видів аналізу:

- у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу та коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу;

- у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування та коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування;

✓ **по-третє**, з урахуванням різної інформаційної бази кожного з двох видів фінансового аналізу пропонується така методика визначення чотирьох відносних показників:

- коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу: відношення власного капіталу — валюти I розділу пасиву балансу «Власний капітал» до перманентного капіталу — суми валют I розділу пасиву балансу «Власний капітал» та III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» (показник зовнішнього фінансового аналізу);

- коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування: відношення власних джерел фінансування — алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Влас-

ний капітал та забезпечення», які треба визначити на момент проведення аналізу, до перманентних джерел фінансування — алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» та сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження (показник внутрішнього фінансового аналізу);

- коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу: відношення довгострокового позикового капіталу — валюти III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» до перманентного капіталу — суми валют I розділу пасиву балансу «Власний капітал» і III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» (показник зовнішнього фінансового аналізу);

- коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування: відношення довгострокових позикових джерел фінансування — алгебраїчної суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», які треба визначити на момент проведення аналізу, до перманентних джерел фінансування — алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» та суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження (показник внутрішнього фінансового аналізу);

- ✓ **по-четверте**, автор відповідно не погоджується з тим, що замість методики визначення коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів подається методика визначення коефіцієнта фінансового лівериджу як відношення довгострокових зобов'язань до власного капіталу, адже це зовсім різні показники;

- ✓ **по-п'яте**, не можна погодитися з тим, що в методиці розрахунку коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів одні вчені додатково до власного капіталу відносять забезпечення, а інші додатково до складу довгострокового позикового капіталу відносять забезпечення понад 1 рік і доходи майбутніх періодів понад 1 рік. Щоб уникнути непорозуміння та спірності такого тлумачення, автор вважає, що до власного капіталу слід відносити тільки складові за даними I розділу пасиву балансу «Власний капітал», які входять до його валюти, а до складу довгострокового позикового капіталу віднести складові III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання»;

- ✓ **по-шосте**, з урахуванням важливості інформації, яку несуть коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу та коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного)

капіталу, ввести їх до складу глобальних та головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

✓ **по-сьоме**, з урахуванням значимості результату, який несуть коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування та коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування, ввести їх до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Отже, можна зробити наступні висновки:

1) пропонується виділити такі коефіцієнти структури довгострокового (перманентного) капіталу або довгострокових (перманентних) джерел фінансування з розподілом на два показники:

а) коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу або довгострокових (перманентних) джерел фінансування;

б) коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу або довгострокових (перманентних) джерел фінансування;

2) пропонується розподіл даних показників у межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу:

• у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу та коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу;

• у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування та коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування;

3) пропонується така методика визначення показників:

• коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу: відношення власного капіталу — валюти I розділу пасиву балансу «Власний капітал» до перманентного капіталу — суми валют I розділу пасиву балансу «Власний капітал» і 3 розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання»;

• коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування — відношення власних джерел фінансування — алгебраїчної суми залишків по рахунках треба необхідно визначити на момент проведення аналізу, до перманентних джерел фінансування — алгебраїчної суми залишків

по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» та суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

- коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу: відношення довгострокового позикового капіталу — валюти III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» до перманентного капіталу — суми валют I розділу пасиву балансу «Власний капітал» і III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання»;

- коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування: відношення довгострокових позикових джерел фінансування — алгебраїчної суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», які треба визначити на момент проведення аналізу, до перманентних джерел фінансування — алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» та сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

4) межі кожного показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання;

5) враховуючи важливість інформації, яку несуть коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу та коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу, пропонується ввести їх до складу глобальних і головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

6) враховуючи значимість результатів, які несуть коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування та коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування, пропонується ввести їх до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Наступним кроком дослідження є розгляд таких показників, як коефіцієнт довгострокових зобов'язань і коефіцієнт поточних зобов'язань. Згруповані судження вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта довгострокових зобов'язань наведено в табл. 3.8, а коефіцієнта поточних зобов'язань — у табл. 3.9, які складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.8

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК СТОСОВНО КОЕФІЦІЄНТА ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ:
ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта довгострокових зобов'язань	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	<p>Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.; Іващенко В.І., Боліух М.А., 2001 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Лахтіонова Л.А., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Деева Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.</p>	Аналогічна назва	Відношення довгострокових зобов'язань (Ш розд. ПБ) до позикового капіталу (Ш та IV розд. ПБ).	<p>На думку автора монографії, коефіцієнт довгострокових зобов'язань і коефіцієнт поточних зобов'язань доцільно об'єднати в загальну групу показників структури позикового капіталу (позикових джерел фінансування). Таким чином, до показників структури позикового капіталу (позикових джерел фінансування) віднести коефіцієнт довгострокових зобов'язань (довгострокових позикових джерел фінансування) і коефіцієнт поточних зобов'язань (поточних позикових джерел фінансування).</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>

2	Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.	Виділяють як коефіцієнт структури позикових коштів.	Відношення довгострокових позикових пасивів до суми довгострокових позикових пасивів і короткострокових позикових коштів фінансового характеру.	На думку автора монографії, дана назва є широкою і об'єднує два показники: коефіцієнт довгострокових зобов'язань і коефіцієнт поточних зобов'язань. Див. пропозиції, вказані в п. 1 даної таблиці.
3	Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.	Коефіцієнт структури залученого капіталу	Відношення ряд. 480 до суми ряд. 480, 620, 430, 630.	По суті — це є коефіцієнт довгострокових зобов'язань, але з урахуванням забезпечень і доходів майбутніх періодів.
4	Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Ілишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.	Коефіцієнт структури позикового капіталу	Аналогічна методика розрахунку	Див. зауваження та пропозиції, вказані в попередніх пунктах даної таблиці.
5	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81	Коефіцієнт структури позикового капіталу	Аналогічна методика розрахунку	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта довгострокових зобов'язань	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
6	<p>Не виділяють даних показник:</p> <p>Коллас Б., 1997 р.; Савицька Г.В., 2000 р.; Ізмайлова К.В., 2001 р.; 2007 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Ковалев В.В., 2001 р.; Уолш Кьяран, 2001 р.; Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.; Бернстайн Л.А., 2002 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Абрютіна М.С., 2002 р.; Павловська О.В., 2002 р.; Єфімова О.В., 2002 р.; Венді МакКензі, 2003 р., 2006 р.; Мец В.О., 2003 р.; Конева М.І., 2003 р.; Гінзбург А.І., 2003 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Гиляровська Л.Г., 2003 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Соловйова О.В., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Савицька Г.В., 2005 р.; Мних Є.В., 2005 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Львіна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.; Головка В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.; Чечевичина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Тарасенко Н.В., 2006 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006р.; Шморгун Н.П., Головка І.В., 2006 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.; Костирко р.О., 2007 р.; Гадзевич О.І., 2007 р.; Роберт С. Хіггінс, 2007 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2007 р.; Прокопенко І.Ф., Ганн В.І., 2008 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.; Чопозова А.І., Демченко І.А., 2008 р.; Уолш Кьяран, 2006 р.; Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р.; Бариленко В.І., Кузнєцов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р., 2010 р.; Базилінська О.Я., 2009 р.; Пласкова Н.С., 2009 р., 2010 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.; Шеремет А.Д., 2009 р.; Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.;</p>			Треба обов'язково виділяти даний показник з урахуванням пропозицій, вказаних у п. 1 даної таблиці.

Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.; Бузирев В.В., Нержина І.П., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.; Пожидаєва Т.О., 2010 р.; Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.; Арабян К.К., 2010 р.; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2010 р.; Магопєць О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Литнієва Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.; Кір'янова З.В., Сєдова О.І., 2011 р.; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99; Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.

Таблиця 3.9

ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ: ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта поточних зобов'язань	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	<p>Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.; Измайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Ковалев В.В., 2001 р.; Павловська О.В., 2002 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Лахтонова Л.А., 2004 р.; Савицька Г.В., 2005 р.; Чечевіцина Л.М., Чуев І.М., 2006 р.; Та- расенко Н.В., 2006 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Костирко Р.О., 2007 р.</p>	<p>Аналогічна назва</p>	<p>Відношення поточних зобов'язань (IV розд. ПБ) до позикового капіталу (Ш і IV розд. ПБ).</p>	<p>На думку автора монографії, коефіцієнт довгострокових зобов'язань та коефіцієнт поточних зобов'язань доцільно об'єднати в загальну групу показників структури позикового капіталу (позикових джерел фінансування) віднести коефіцієнт довгострокових зобов'язань (коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування) та коефіцієнт поточних зобов'язань (поточних позикових джерел фінансування).</p> <p>Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
2	Шеремет А.Д., 2005 р.	Коефіцієнт кредиторської заборгованості:	Кредиторська заборгованість та інші пасиви / загальні зобов'язання	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

3	Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.	Виділяють як коефіцієнт структури залучених засобів	Аналогічна методика розрахунку, але вказують як відношення короткострокової кредиторської заборгованості до позикового капіталу (довгострокові та поточні зобов'язання)	Див. зауваження до п. 1 даної табл.
4	Шеремет А.Д., 2009 р.	Коефіцієнт короткострокової заборгованості	Аналогічна методика розрахунку	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
5	Глишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.	Частка поточних зобов'язань у позиковому капіталі	Аналогічна методика розрахунку	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
6	<p>Не виділяють даний показник:</p> <p>Коллас Б., 1997 р.; Савицька Г.В., 2000 р.; Івашенко В.І., Боллох М.А., 2001 р.; Уолш Кьяран, 2001 р.; Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.; Бернстайн Л.А., 2002 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Абриютина М.С., 2002 р.; Єфімова О.В., 2002 р.; Венді МакКензі, 2003 р., 2006 р.; Мец В.О., 2003 р.; Конева М.І., 2003 р.; Гінзбург А.І., 2003 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Гіляровська Л.Т., 2003 р.; Бурак П.Ю., Рymar М.В., Вель М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петраєва З.Ф., 2004 р.; Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозиль О.І., 2004 р.; Соловійова О.В., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Мних С.В., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.; Головка В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Багров В.П., Вагрова І.В., 2006 р.; Салига С.Я., Дадій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.;</p>			Трєба обов'язково виділяти даний показник.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта поточних зобов'язань	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	Шморун Н.П., Головка І.В., 2006 р.; Дєєва Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.; Подольська В.О., Ярш О.В., 2007 р.; Роберт С. Хіггінс, 2007 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2007 р.; Гадзев О.І., 2007 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.; Чопозова А.І. Демченко І.А., 2008 р.; Уолш Кяран, 2006 р.; Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р.; Бариленко В.І., Кузнєцов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2010 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.; Базилінська О.Я., 2009 р.; Пласкова Н.С., 2009 р. 2010 р.; Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.; Іонова О.Ф., Селєзньова Н.М., 2009 р.; Бузирєв В.В., Нужина І.П., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.; Пожидаєва Т.О., 2010 р.; Шеремєт А.Д., Негашєв Є.В., 2010 р.; Арабян К.К., 2010 р.; Любушин М.П., Бабічєва Н.Е., 2010 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2010 р.; Магопєць О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.; Жуліна О.І., Іванова Н.О., 2011 р.; Литнєва Н.О., Парушина Н.В., Кишімова Є.О., 2011 р.; Кір'янова З.В., Сєдова О.І., 2011 р.;	Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99; Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 8; Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спільною споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.		

Як видно з даних табл. 3.8, думки вчених істотно відрізняються: одні вчені визначають відношення довгострокових зобов'язань до загального позикового капіталу як показник фінансової стійкості (такої думки була раніше і автор дослідження), інші взагалі його не виділяють. Це стосується і коефіцієнта поточних зобов'язань: одні вчені визначають відношення поточних зобов'язань до загального позикового капіталу як показник фінансової стійкості (такої думки була раніше і автор монографії), інші взагалі його не вказують і не розглядають (табл. 3.9). Не виокремлюють такі показники й іноземні вчені.

Враховуючи, що ці співвідношення справді характеризують з певної сторони фінансову стійкість суб'єкта господарювання, **автор монографії вважає доцільним залишити дані показники в складі відносних показників фінансової стійкості і доповнити методика аналізу фінансової стійкості наступним чином.**

Автор пропонує:

1) виділити показники структури позикового капіталу (позикових джерел фінансування) і виокремити такі коефіцієнти:

а) коефіцієнт довгострокових зобов'язань у зовнішньому фінансовому аналізі та коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування у внутрішньому фінансовому аналізі;

б) коефіцієнт поточних зобов'язань у зовнішньому фінансовому аналізі та коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування у внутрішньому фінансовому аналізі;

2) таку методика визначення показників:

• **коефіцієнт довгострокових зобов'язань (КДЗоб) — це відношення довгострокових зобов'язань (ДЗоб) — валюти III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» до загального позикового капіталу (ЗПК) — суми валют III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» та IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання» (ПЗоб):**

$$\text{КДЗоб} = \text{Дзоб} / \text{ЗПК},$$

або

$$\text{КДЗоб} = \text{Дзоб} / (\text{Дзоб} + \text{Пзоб})$$

тобто:

КДЗоб = Валюта III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» / (Валюта III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» + Валюта IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання»);

• **коефіцієнт поточних зобов'язань (КПЗоб) — це відношення поточного позикового капіталу, тобто поточних зобов'язань до загального позикового капіталу.**

бов'язань (ПЗоб) — валюти IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання» до загального позикового капіталу (ЗПК) — суми валют III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» та IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання»:

$$\text{КПЗоб} = \text{ПЗоб} / \text{ЗПК},$$

або

$$\text{КДЗоб} = \text{ПЗоб} / (\text{ДЗоб} + \text{ПЗоб}),$$

тобто:

КПЗоб = валюта IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання» / (Валюта III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» + Валюта IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання»);

• коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування (КДПД) — це відношення довгострокових позикових джерел фінансування (ДПД) — сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», які необхідно визначити на момент проведення аналізу, до загальних позикових джерел фінансування (ЗПД) — суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» як довгострокових позикових джерел фінансування та суми залишків по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рахунка 69 «Доходи майбутніх періодів»), як поточних позикових джерел фінансування (ПД), які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження:

$$\text{КДПД} = \text{ДПД} / \text{ЗПД},$$

або

$$\text{КДПД} = \text{ДПД} / (\text{ДПД} + \text{ППД}),$$

тобто:

КДПД = Сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» / (Залишки по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» + Залишки по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів»);

• коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування (КППД) — це відношення поточних позикових джерел фінансування (ППД) — суми залишків по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів»), які треба визначити на момент проведення

аналізу, до загальних позикових джерел фінансування (ЗПД) — суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» як довгострокових позикових джерел фінансування (ДПД) та суми залишків по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів»), які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження:

$$\text{КППД} = \text{ППД} / \text{ЗПД},$$

або

$$\text{КДПД} = \text{ППД} / (\text{ДПД} + \text{ППД}),$$

тобто:

$$\text{КППД} = \text{Сума залишків по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів»)} / (\text{Залишки по рахунках 5 класу «Довгострокові зобов'язання»} + \text{Залишки по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів»)});$$

4) межі кожного показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання;

5) враховуючи важливість інформації, яку несуть коефіцієнт довгострокових зобов'язань та коефіцієнт поточних зобов'язань, коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування та коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування, ввести їх до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ по-перше, враховуючи існуючі думки, автор вважає логічним виділення паралельно двох показників структури позикового капіталу та позикових джерел фінансування:

1) коефіцієнт довгострокових зобов'язань і коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування;

2) коефіцієнт поточних зобов'язань і коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування.

У цьому вбачається логічність проведення аналітичного дослідження структури позикового капіталу або позикових джерел фінансування ресурсів, що відіграє істотну роль у фінансуванні діяльності суб'єктів господарювання. Знання їх структури надає

важливу інформацію для оцінювання фінансової стійкості суб'єктів господарювання;

✓ **по-друге**, враховуючи розподіл фінансового аналізу на зовнішній і внутрішній, треба обов'язково визначити показники в межах кожного з двох видів аналізу:

- у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт довгострокових зобов'язань і коефіцієнт поточних зобов'язань;

- у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування та коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування;

✓ **по-третє**, з урахуванням різної інформаційної бази кожного з двох видів фінансового аналізу пропонується така методика визначення чотирьох відносних показників:

- коефіцієнт довгострокових зобов'язань: відношення довгострокових зобов'язань — валюти III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» до загального позикового капіталу — суми валют III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» та IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання»;

- коефіцієнт поточних зобов'язань: відношення поточного позикового капіталу — валюти IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання» до загального позикового капіталу — суми валют III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» та IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання»;

- коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування: відношення суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», які треба визначити на момент проведення аналізу, до загальних позикових джерел фінансування — суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та суми залишків по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів»), які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

- коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування: відношення поточних позикових джерел фінансування — суми залишків по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання», які треба визначити на момент проведення аналізу, до загальних позикових джерел фінансування — суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та суми залишків по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів»), які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

✓ **по-четверте**, автор відповідно не погоджується з тим, що коефіцієнт структури залученого капіталу визначається відно-

шенням довгострокового позикового капіталу до загального позикового капіталу, ще й з урахуванням забезпечень і доходів майбутніх періодів як складових поточного позикового капіталу. Назва показника не відповідає такій методиці розрахунку, методика розрахунку викликає сумніви стосовно включення до поточного позикового капіталу забезпечень і доходів майбутніх періодів. Щоб уникнути непорозуміння та спірності такого тлумачення, автор вважає, що до складу поточного позикового капіталу відносяться тільки поточні зобов'язання, тобто складові IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання»;

✓ **по-п'яте**, не можна погодитися з такою методикою розрахунку, як відношення довгострокових зобов'язань до позикового капіталу, і з назвою показника «коефіцієнт структури позикового капіталу», що не відповідає суті такого розрахунку;

✓ **по-шосте**, з урахуванням важливості інформації, яку несуть коефіцієнт довгострокових зобов'язань і коефіцієнт поточних зобов'язань, ввести їх до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

✓ **по-сьоме**, з урахуванням значимості результату, який несуть коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування та коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування, ввести їх до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Отже, можна зробити наступні висновки:

1) пропонується виділити такі коефіцієнти структури позикового капіталу та коефіцієнти позикових джерел фінансування з розподілом на два парні показники:

а) коефіцієнт довгострокових зобов'язань і коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування;

б) коефіцієнт поточних зобов'язань і коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування;

2) пропонується розподілити дані показники в межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу:

• у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт довгострокових зобов'язань і коефіцієнт поточних зобов'язань;

• у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування та коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування;

3) пропонується така методика визначення показників:

• коефіцієнт довгострокових зобов'язань: відношення довгострокових зобов'язань — валюти III розділу пасиву балан-

су «Довгострокові зобов'язання» до загального позикового капіталу — суми валют III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» та IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання»;

- коефіцієнт поточних зобов'язань: відношення поточного позикового капіталу — валюти IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання» до загального позикового капіталу — суми валют III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання» та IV розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання»;

- коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування: відношення суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», які необхідно визначити на момент проведення аналізу, до загальних позикових джерел фінансування — суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та суми залишків по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рахунка 69 «Доходи майбутніх періодів»), які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

- коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування: відношення поточних позикових джерел фінансування — суми залишків по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рахунка 69 «Доходи майбутніх періодів»), які треба визначити на момент проведення аналізу, до загальних позикових джерел фінансування — суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та суми залишків по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рахунка 69 «Доходи майбутніх періодів»), які також слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

4) межі кожного показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання;

5) враховуючи важливість інформації, яку несуть виокремленні коефіцієнти, пропонується ввести їх до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Згруповані судження вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта маневреності власного капіталу (власних коштів) наведено в табл. 3.10, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА МАНЕВРНОСТІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ (ВЛАСНИХ КОШТІВ):
ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта маневрності власного капіталу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	<p>Савицька Г.В., 2000 р.; Ізмайлова К.В., 2001 р.; 2007 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Іващенко В.І., Болюх М.А., 2001 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Абриотіна М.С., 2002 р.; Павлюська О.В., 2002 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Гляровська Л.Т., 2003 р.; Лахтіонова Л.А., 2004 р.; Цигилік І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Савицька Г.В., 2005 р.; Мних С.В., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.;</p>	<p>Аналогічна назва</p>	<p>Загальна тенденція розрахунку — це відношення власних оборотних коштів (власного оборотного капіталу) до власного капіталу.</p>	<p>За запропонованою автором методикою визначення власного оборотного капіталу — це буде відношення різниці між власним капіталом та сумою необоротних активів та витратами майбутніх періодів до власного капіталу, тобто (І розд. ПБ – II розд. АБ – II розд. АБ – V розд. АБ) / I розд. ПБ за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д).</p> <p>Загальна тенденція розрахунку — це відношення власних оборотних коштів (власного оборотного капіталу) до власного капіталу.</p> <p>Але треба враховувати, що практично в усіх авторів думки різняться щодо методики визначення власних оборотних коштів або власного оборотного капіталу та складу власного капіталу.</p> <p>Ці питання розглядалися раніше під час дослідження абсолютних показників фінансової стійкості.</p>

Продовження таблиця 3.10

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта маневреності власного капіталу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.; Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.; Головко В.І., Минченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Кіндраська Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.; Салига С.Я., Даций Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Шморгун Н.П., Головко І.В., 2006 р.;</p>			<p>Тому в даному разі автор буде притримуватися тільки загального підходу до розрахунку цього показника.</p> <p>Думки, які будуть відрізнятися від загальної тенденції розрахунку, вказуються в інших пунктах даної таблиці.</p> <p>Дискусійними є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>

<p>Дєєва Н.М., Дєдїков О.І., 2007 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Костирко р.О., 2007 р.; Гадзєвич О.І., 2007 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.; Чопозова А.І., Демченко І.А., 2008 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.; Мних С.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Магопець О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.;</p>			
<p>Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облигацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99;</p>	<p>(ОА – ПЗ) / ВК (>0 та збільшення)</p>	<p>Як показник фінансової стійкості (платоспроможності або автономії).</p>	

Продовження таблиця 3.10

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта маневреності власного капіталу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312;</p> <p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81</p>		<p>(ОА – ПЗ) / ВК (>0,1)</p> <p>(ВК – НА) / ВК (>0,1)</p>	<p>Як показник платоспроможності (фінансової стійкості)</p>

2	Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.	Виділяють як коефіцієнт маневрування власних коштів.	Але як відношення оборотних засобів до власного капіталу або тільки до статутного капіталу.	На думку автора монографії, таке співвідношення не буде відображати сутність показника маневрування власних коштів. За запропонованою автором монографії методикою визначення власного оборотного капіталу — це буде відношення власного оборотного капіталу (різниця між власним капіталом та сумою необоротних активів та витратами майбутніх періодів) до власного капіталу, тобто (I розд. ПБ – I розд. АБ – II розд. АБ – V розд. АБ) / I розд. ПБ за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):
3	Ковалев В.В., 2001 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.	Виділяє як маневреність власного капіталу.	Аналогічна методика розрахунку	Дискусійними є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
4	Мец В.О., 2003 р.;	Аналогічна назва	Але як відношення суми оборотного капіталу до власного капіталу (0,4—0,6).	Включають до складу показників платоспроможності та ліквідності, з чим не можна погодитися. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці На особисту точку зору, таке співвідношення не буде характеризувати маневреність власного капіталу.

Продовження таблиця 3.10

№ зп	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта маневреності власного капіталу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Буряк П.Ю., Римар М.В., Бель М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.</p>		<p>Але як відношення оборотних активів до власного капіталу.</p>	<p>За запропоновано автором монографії методикою визначення власного оборотного капіталу — це буде відношення власного оборотного капіталу (різниця між власним капіталом і сумою необоротних активів та витратами майбутніх періодів) до власного капіталу, тобто: (І розд. ПБ – І розд. АБ – ІІ розд. АБ – V розд. АБ) / І розд. ПБ за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д):</p> <p>Дискусійними є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
5	<p>Гінзбург А.І., 2003 р.</p>	<p>Аналогічна назва</p>	<p>Але як відношення залишкової вартості основних засобів до короткострокових і довгострокових зобов'язань (0,05—0,85).</p>	<p>Не можна погодитися з такою методикою розрахунку. Див. зауваження до п. 3 даної таблиці.</p>
6	<p>Тарасенко Н.В., 2006 р.;</p>	<p>Виділяє як коефіцієнт маневрування власного капіталу або як коефіцієнт мобільності.</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Можна погодитися з тим, що це також коефіцієнт мобільності, але треба додати, що саме власного капіталу або власних коштів. Див. зауваження до п. 3 даної таблиці.</p>

7	Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2006 р. Чечевіцина Л.М., Чуев І.М., 2006 р.;	Коефіцієнт маневреності	Відношення оборотних активів до власного капіталу. Рекомендовані межі: 0,4—0,6. Відношення власних оборотних коштів до суми власного та довгострокового залученого капіталу. Рекомендовані межі: більше 0,5	Не зрозуміло сутність таких показників; крім того, назви — однакові, а сутність за методикою їх визначення — різна. Виникає питання: маневреності чого саме? Див. зауваження до п. 1 та п. 3 даної таблиці.
8	Базилінська О.Я., 2009 р.	Аналогічна назва	Робочий капітал (до ОА відносить частину ВМП до 12 міс., а до ПЗ частину ДМП до 12 міс.)	Див. п. 1 даної таблиці.
9	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спільною споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.	Коефіцієнт маневрування	ВОК / ВК Але: величина власних оборотних коштів (власного оборотного капіталу) визначається як: 1) різниця між власними і приторними до них коштами і оборотними активами (I + II + III + V розділи пасиву балансу мінус I та III розділи активу балансу) або 2) II розділ активу балансу мінус IV розділ пасиву балансу. За абсолютною величиною вони рівні.	Уточнити назву, оскільки невідомо: маневрування чого або чим. Див. зауваження до п. 1 та п. 3 даної таблиці.

Закінчення таблиця 3.10

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта маневреності власного капіталу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
10	Пласкова Н.С., 2009 р., 2010 р.; Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.; Іонова О.Ф., Селєзньова Н.М., 2009 р.; Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.; Льобушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.	Аналогічна назва Коефіцієнт маневреності власних коштів Коефіцієнт маневреності власних коштів	(ВК+ ДЗ – НА) / ВК	Див. п. 1 даної таблиці.
11	Шеремет А.Д., 2009 р.; Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.	Коефіцієнт маневреності	(ВК+ ДЗ – НА) / ВК ВОК / Реальний власний капітал	Уточнити назву, оскільки маневреності чого? Див. п. 1 даної таблиці.
12	Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.	Коефіцієнт маневреності	(Капітал та резерви + ДМП + Резерви майбутніх витрат – Необоротні активи) / (Капітал та резерви + ДМП + Резерви майбутніх витрат)	Не зрозуміло маневреності чого саме та методика розрахунку показника, а саме: склад розрахунку власних оборотних коштів і власних коштів. Див. п. 1 даної таблиці

13	Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.; Кір'янова З.В., Седова О.І., 2011 р.	Коефіцієнт маневреності	$\text{НВОК} / \text{ВК},$ $\text{НВОК} =$ $= (\text{Ряд. 490 «Капітал і резерви»} - \text{Ряд. 190 «Необоротні активи»})$ $\text{НВОК} / \text{ВК} =$ $= (\text{Ряд. 490 «Капітал і резерви»} - \text{Ряд. 190 «Необоротні активи»}) / \text{ряд. 490 «Капітал і резерви»}$	Не зрозуміло маневреності чого саме та методика розрахунку показника, а саме: склад розрахунку власних оборотних коштів і власних коштів. Див. п. 1 даної таблиці.
14	Глишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.	Коефіцієнт мобільності власного капіталу	$\text{ВОК} / \text{ВК}$	Уточнити назву. Див. п. 1 даної таблиці.
15	Не виділяють даний показник: Коллас Б., 1997 р.; Уолш Кярран, 2001 р.; Карлін Г.Р., Макмін А.Р., 2001 р.; Бернстайн Л.А., 2002 р.; Єфімова О.В., 2002 р.; Конєва М.І., 2003 р.; Венді МакКензі, 2003 р., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Соловійова О.В., 2004 р.; Шеремет А.Д., 2005 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Роберт С. Хігінс, 2007 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2007 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.; Уолш Кярран, 2006 р.; Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р.; Барилєнко В.І., Кузнєцов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.; Пожидаєва Т.О., 2010 р.; Арабян К.К., 2010 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2010 р.			Треба обов'язково виділяти даний показник.

Як видно з даних табл. 3.10, щодо даного показника також існують розбіжності. Більшість вітчизняних учених виокремлюють даний показник, а більшість іноземних учених взагалі його не розглядають.

З урахуванням сучасних думок автор монографії дотримується своєї попередньої позиції стосовно існування коефіцієнта маневреності власного капіталу та пропонує:

1) залишити в складі відносних показників фінансової стійкості коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу (власних джерел фінансування);

2) виділити в межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу такі показники:

- у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу;

- у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт маневреності (мобільності) власних джерел фінансування;

3) таку методику визначення показників за запропонованими формами балансу (дод. Г і дод. Д):

- коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу (МВК): відношення наявності власного оборотного капіталу (НВОК), який являє собою різницю між власним капіталом (ВК), сумою необоротних активів (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМП), до власного капіталу:

$$\text{МВК} = \text{НВОК} / \text{ВК},$$

або

$$\text{МВК} = (\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП}) / \text{ВК},$$

тобто:

$$\text{МВК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}) / \text{I розд. ПБ};$$

- коефіцієнт маневреності (мобільності) власних джерел фінансування (МВД): відношення різниці між власними джерелами фінансування (ВДФ) — алгебраїчною сумою залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення», необоротними ресурсами (НР) — алгебраїчною сумою залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи», витратами майбутніх періодів — залишком по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів» (ВМП) до суми власних джерел коштів — алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал

та забезпечення» (всі залишки треба визначити на момент проведення аналізу):

$$\text{МВД} = (\text{ВДФ} - \text{НР} - \text{ВМП}) / \text{ВДФ},$$

тобто:

МВД = (Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» – Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи» – Залишок по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів») / Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»;

4) межі показників залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання;

5) враховуючи важливість інформації, яку несе коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу, ввести його до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

6) враховуючи значимість результату, який несе коефіцієнт маневреності (мобільності) власних коштів, ввести його до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, враховуючи сучасну теорію і практику фінансового аналізу та безпосередньо аналізу фінансової стійкості, автор вважає за необхідне залишити такий показник, як коефіцієнт маневреності або мобільність власного капіталу (власних джерел фінансування), що посідає важливе місце в методиці аналізу фінансової стійкості суб'єктів господарювання і надає суттєву інформацію для її оцінювання;

✓ **по-друге**, враховуючи розподіл фінансового аналізу на зовнішній і внутрішній, треба обов'язково розмежування показника в межах кожного з двох видів аналізу:

- у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу;

- у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт маневреності (мобільності) власних джерел фінансування;

✓ **по-третє**, з урахуванням різної інформаційної бази кожного з двох видів фінансового аналізу пропонується така методика визначення даних відносних показників за запропонованими формами балансу (дод. Г і дод. Д):

• коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу (МВК): відношення наявності власного оборотного капіталу (НВОК), який являє собою різницю між власним капіталом (ВК), сумою необоротних активів (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМП), до власного капіталу:

$$\text{МВК} = \text{НВОК} / \text{ВК}$$

або

$$\text{МВК} = (\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП}) / \text{ВК},$$

тобто:

$$\text{МВК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}) / \text{I розд. ПБ};$$

• коефіцієнт маневреності (мобільності) власних джерел фінансування (МВД): відношення різниці між власними джерелами фінансування (ВДФ) — алгебраїчною сумою залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення», необоротними ресурсами (НР) — алгебраїчною сумою залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи», витратами майбутніх періодів (ВМП) — залишком по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» до суми власних джерел коштів — алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» (всі залишки треба визначити на момент проведення аналізу):

$$\text{МВД} = (\text{ВДФ} - \text{НР} - \text{ВМП}) / \text{ВДФ},$$

тобто:

$$\begin{aligned} \text{МВД} = & (\text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4} \\ & \text{«Власний капітал та забезпечення»} - \text{Алгебраїчна сума} \\ & \text{залишків по рахунках 10 — 19 класу 1 «Необоротні активи»} - \\ & - \text{Залишок по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів»}) / \\ & \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4} \\ & \text{«Власний капітал та забезпечення»}; \end{aligned}$$

✓ **по-четверте**, автор відповідно не погоджується з тим, що під коефіцієнтом маневреності власного капіталу (власних коштів) розуміється відношення оборотних засобів до власного капіталу або тільки до статутного капіталу, оскільки йдеться про маневреність саме власного капіталу, а не статутного, і в чисельнику береться наявність власного оборотного капіталу, а не оборотного капіталу або оборотних засобів чи ресурсів; як відношення

залишкової вартості основних засобів до короткострокових і довгострокових зобов'язань, що взагалі не відповідає сутності даного показника;

✓ **по-п'яте**, можна погодитися з тим, що коефіцієнт маневрування власного капіталу виділяється також як коефіцієнт мобільності, але треба уточнити дану назву та продовжити її, вказавши на мобільність саме чого — власного капіталу. Таким чином, виділені автором монографії дані два показника можна також назвати коефіцієнтом мобільності власного капіталу або коефіцієнтом мобільності власних джерел фінансування;

✓ **по-шосте**, з урахуванням важливості інформації, яку несе коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу, ввести його до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

✓ **по-сьоме**, з урахуванням значимості результату, який несе коефіцієнт маневреності (мобільності) власних джерел фінансування, ввести його до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Отже, можна зробити наступні висновки:

1) пропонується виділити такі показники в межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу:

- у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу;

- у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт маневреності (мобільності) власних джерел фінансування;

2) пропонується така методика визначення даних показників:

- коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу (МВК) за запропонованими формами балансу (дод. Г і дод. Д): відношення наявності власного оборотного капіталу (НВОК), який являє собою різницю між власним капіталом (ВК), сумою необоротних активів (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМП) до власного капіталу:

$$\text{МВК} = \text{НВОК} / \text{ВК}$$

або

$$\text{МВК} = (\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП}) / \text{ВК},$$

тобто:

$$\text{МВК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}) / \text{I розд. ПБ};$$

• коефіцієнт маневреності (мобільності) власних джерел фінансування (МВД): відношення різниці між власними джерелами фінансування (ВДФ) — алгебраїчною сумою залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення», необоротними ресурсами (НР) — алгебраїчною сумою залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи», витратами майбутніх періодів — залишком по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» до суми власних джерел коштів — алгебраїчної суми залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» (усі залишки треба визначити на момент проведення аналізу):

$$\text{МВД} = (\text{ВДФ} - \text{НР} - \text{ВМП}) / \text{ВДФ},$$

тобто:

$$\text{МВД} = (\text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} - \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи»} - \text{залишок по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів»}) / \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»};$$

4) межі кожного показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання;

5) враховуючи важливість інформації, яку несе коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу, пропонується ввести його до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

6) враховуючи значимість результатів, які визначає коефіцієнт маневреності (мобільності) власних джерел фінансування, пропонується ввести його до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Згруповані судження вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта забезпечення запасів власними оборотними коштами відображено в табл. 3.11, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.11

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПАСІВ ВЛАСНИМИ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ:
ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта забезпечення запасів власними оборотними коштами	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	<p>Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Лахтіонова Л.А., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Мних Є.В., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Львіна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.;</p>	Аналогічна назва	<p>Загальна тенденція розрахунку — це відношення власних оборотних коштів (власного оборотного капіталу) до запасів.</p>	<p>Загальна тенденція розрахунку — це відношення власних оборотних коштів (власного оборотного капіталу) до запасів. Але треба враховувати, що практично в усіх авторів думки різняться щодо методики визначення власних оборотних коштів або власного оборотного капіталу та складу власного капіталу й позикового капіталу. Ці питання автор розглядала вище, досліджуючи абсолютні показники фінансової стійкості. Тому в даному випадку автор дотримуватиметься тільки загального підходу до розрахунку даного показника. Думки, які відрізнятимуться від загальної тенденції розрахунку, вказуються в інших пунктах даної таблиці.</p>

Продовження табл. 3.11

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта забезпечення запасів власними оборотними коштами	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.; Головка В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.; Тарасенко Н.В., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Бариленко В.І., Кузнєцов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.;</p>			<p>З урахуванням того, що автор монографії виділила раніше два глобальні та головні основні абсолютні показники:</p> <p>1) фінансової стійкості — наявність власного оборотного капіталу та 2) ліквідності — наявність постійних оборотних коштів, пропонується виокремити такий відносний показник, який відображатиме частку власного оборотного капіталу (власних оборотних джерел фінансування) в запасах. Тому пропонується виділити:</p> <p>— у зовнішньому фінансовому аналізі коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом;</p> <p>— у внутрішньому фінансовому аналізі коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування.</p> <p>Відповідні обґрунтування та методика розрахунків подано далі за межами даної таблиці.</p> <p>Дискусійними є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>

	Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.; Литнєва Н.О., Парушина Н.В., Кишимова С.О., 2011 р.			
2	Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.; Чечевиціна Л.М., Чувє І.М., 2006 р.; Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.;	Коефіцієнт автономії джерел формування запасів і затрат Коефіцієнт автономії джерел формування запасів	Відношення власних оборотних засобів до загальної суми джерел формування запасів	На думку автора монографії треба уточнити назву показника та знаменник — де саме взяти джерела формування запасів? Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної табл.
3	Ковальов В.В., 2001 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.; Дєєва Н.М., Дєдков О.І., 2007 р.	Виділяють як частку власних оборотних коштів у покритті запасів	Аналогічна методика розрахунку (нижня критична межа — 50 %)	Виділяє як показник ліквідності та платоспроможності, а Дєєва Н.М., Дєдков О.І. — як показник ліквідності, з чим не можна погодитися виходячи із сутності даних категорій. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
4	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.	Виділяють як коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними засобами	Аналогічна методика розрахунку	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

Продовження табл. 3.11

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта забезпечення запасів власними оборотними коштами	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
5	Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.	Виділяють як коефіцієнт покриття запасів і затрат:	Аналогічна методика розрахунку	На особисту точку зору, така назва є неточною, оскільки не відображає, чим саме покривати запаси. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
6	Базиліньська О.Я., 2009 р	Коефіцієнт покриття запасів	Аналогічна методика розрахунку, але до ОА відносить частину ВМП до 12 міс., а до ДЗ – частину ДМП до 12 міс.	На особисту точку зору, така назва є неточною, оскільки не відображає, чим саме покривати запаси. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
7	Пласкова Н.С., 2009 р.	Аналогічна назва	$(ВК + ДЗ - НА) /$ Запаси	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
8	Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.	Коефіцієнт забезпеченості запасів власним оборотним капіталом	$(ВК + ДЗ - НА) /$ Запаси	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
9	Іонова О.Ф., Слезньова Н.М., 2009 р.;	Аналогічна назва	Капітал + Резерви – Необоротні активи	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
10	Пласкова Н.С., 2010 р.	Коефіцієнт забезпеченості запасів власним оборотним капіталом	$(ВК + ДЗ - НА) /$ Запаси	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
11	Пожидаєва Т.О., 2010 р.	Коефіцієнт забезпечення запасів власними джерелами	Аналогічна методика розрахунку	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

12	Магопець О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами запасів	Аналогічна методика розрахунку	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
13	Шеремет А.Д., Негашев С.В., 2010 р.	Коефіцієнт забезпечення запасів власними джерелами	НВОК / Запаси Але НВОК = Реальний власний капітал (ВК) – Необоротні активи (НА) – Довгостркова дебіторська заборгованість (ДДЗ)	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
14	Мних С.В., Барабаш Н.С., 2010 р.	Коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними коштами	(ВК – НА) / Запаси	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
15	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатежоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затвержені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними	Частка власних оборотних коштів у покритті запасів	(ВК – НА) / Запаси (рекомендована нижня межа цього показника становить 50 %)	Але відноситься до показників ліквідності. По суті — коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта забезпечення запасів власними оборотними коштами	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
16	Лишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.	Частка покриття власними оборотними коштами запасів	Аналогічна методика розрахунку	По суті — коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
17	Не виділяють даний показник:			Треба обов'язково виділяти даний показник.

	<p>2010 р.; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Кір'янова З.В., Седова О.І., 2011 р.; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99; Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.</p>
--	---

Як видно з даних табл. 3.11, думки вчених різняться: одні автори виокремлюють даний показник, інші, у тому числі й іноземні вчені, — ні.

У тих учених, які виокремлюють даний показник, різняться погляди щодо назви показника, але їх об'єднує бачення загальної схеми методики його визначення як відношення власних оборотних коштів (власного оборотного капіталу) до запасів. Існують також дискусійні питання стосовно методики визначення наявних власних оборотних коштів або наявності власного оборотного капіталу, які автор монографії розглядала вище.

Враховуючи виділення раніше автором монографії двох глобальних і головних основних абсолютних показників: 1) фінансової стійкості — наявність власного оборотного капіталу та 2) ліквідності — наявність постійних оборотних коштів, — **пропонується:**

1) виділити такий відносний показник фінансової стійкості, який відобразить частку власного оборотного капіталу (власних оборотних джерел фінансування) у запасах:

• у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом;

• у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування;

2) застосовувати таку методику визначення показників:

• коефіцієнта забезпечення запасів власним оборотним капіталом (КЗЗАПВОК) за запропонованими формами балансу (дод. Г і дод. Д): відношення наявності власного оборотного капіталу (НВОК) (як різниця між власним капіталом (ВК) необоротними активами (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМП)) до запасів (ЗАП):

$$\text{КЗЗАПВОК} = \text{НВОК} / \text{ЗАП},$$

або

$$\text{КЗЗАПВОК} = (\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП}) / \text{ЗАП},$$

тобто:

$$\text{КЗЗАПВОК} = (\text{I розд ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}) / \text{Сума ряд. 100—141 АБ};$$

• коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування (КЗЗАПВОД): відношення наявності власних оборотних джерел фінансування (ВОД) до запасів (ЗАП):

КЗЗАПВОД = НВОД / ЗАП,

тобто:

КЗЗАПВОД = (Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» – Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи» – Залишок по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів») / Алгебраїчна сума залишків по рахунках 20—28 класу 2 «Запаси»;

3) визначити, що межі показників залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання;

4) враховуючи важливість інформації, яку несе коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом, ввести його до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

5) беручи до уваги значимість результатів, які визначає коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування, ввести його до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, враховуючи чинну теорію і практику фінансового аналізу та аналізу фінансової стійкості, автор вважає за потрібне залишити у зовнішньому фінансовому аналізі такий **відносний показник фінансової стійкості**, як коефіцієнт **забезпечення запасів власним оборотним капіталом**, що посідає важливе місце в методиці аналізу фінансової стійкості суб'єктів господарювання і надає суттєву інформацію для її оцінювання;

✓ **по-друге**, у внутрішньому фінансовому аналізі виділити аналогічний показник — коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування з відповідною методикою його визначення за внутрішньою інформаційною базою даних;

✓ **по-третє**, зважаючи на різну інформаційну базу кожного з двох видів фінансового аналізу, пропонується така методика визначення даних відносних показників:

- коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом (КЗЗАПВОК) за запропонованими формами балансу (дод. Г і дод. Д): відношення наявності власного оборотного капіталу (НВОК) (як різниця між власним капіталом (ВК), необоротними

активами (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМН)) до запасів (ЗАП):

$$\text{КЗЗАПВОК} = \text{НВОК} / \text{ЗАП},$$

або

$$\text{КЗЗАПВОК} = (\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП}) / \text{ЗАП},$$

тобто:

$$\text{КЗЗАПВОК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}) / \text{Сума ряд. 100—141 АБ}$$

• коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування (КЗЗАПВОД): відношення наявності власних оборотних джерел фінансування (НВОД) до запасів (ЗАП):

$$\text{КЗЗАПВОД} = \text{НВОД} / \text{ЗАП},$$

тобто:

$\text{КЗЗАПВОД} = (\text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} - \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи»} - \text{Залишок по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів»}) / \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 20—28 класу 2 «Запаси»};$

✓ **по-четверте**, автор відповідно не погоджується з тим, що коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом називають «коефіцієнт покриття запасів і затрат», оскільки така назва є неточною, вона не вказує, чим саме покриваються запаси. Крім того, застосовується застаріла термінологія бухгалтерського обліку та фінансової звітності — «запаси і затрати», яку змінено відповідно до чинних національних стандартів бухгалтерського обліку на «запаси»;

✓ **по-п'яте**, не можна погодитися з тим, що коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом називається також «частка власних оборотних коштів у покритті запасів». Це саме так з точки зору математичних розрахунків і подальшого аналітичного пояснення даного показника, але в даному разі йдеться про його найменування. Тому доцільно застосовувати назву у зовнішньому фінансовому аналізі «коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом», а у внутрішньому фінансовому аналізі — «коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування»;

✓ **по-шосте**, важко погодитися з виокремленням такого показника, як коефіцієнт автономії джерел формування запасів і затрат, який являє собою відношення власних оборотних засобів до загальної суми джерел формування запасів. Постає питання: що саме являють собою джерела формування запасів і затрат. На думку автора монографії, найкращим варіантом є виокремлення запропонованих показників у межах зовнішнього і внутрішнього фінансового аналізу: коефіцієнт **забезпечення запасів власним оборотним капіталом** у зовнішньому аналізі фінансової стійкості та коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування у її внутрішньому аналізі;

✓ **по-сьоме**, не можна також погодитися, що частка власних оборотних коштів у покритті запасів виділяється як показник ліквідності та платоспроможності, виходячи із сутності даних категорій, які автор дослідила в попередніх наукових працях;

✓ **по-восьме**, зважаючи на важливість інформації, що несе коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом, ввести його до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

✓ **по-дев'яте**, враховуючи значимість результату, який визначає коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування, ввести його до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Отже, можна зробити наступні висновки:

1) пропонується виділити такі показники у межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу:

• у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом;

• у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування;

2) пропонується застосовувати таку методику визначення показників:

• коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом (КЗЗАПВОК) і запропонованими формами балансу (дод. Г і дод. Д): відношення наявності власного оборотного капіталу (НВОК) (як різниця між власним капіталом (ВК), необоротними активами (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМН)) до запасів (ЗАП):

$$\text{КЗЗАПВОК} = \text{НВОК} / \text{ЗАП},$$

або

$$\text{КЗЗАПВОК} = (\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП}) / \text{ЗАП},$$

тобто:

$$\text{КЗЗАПВОК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \\ - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}) / \text{сума ряд. 100—141 АБ};$$

• коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування (КЗЗАПВОД): відношення наявності власних оборотних джерел фінансування (НВОД) до запасів (ЗАП):

$$\text{КЗЗАПВОД} = \text{НВОД} / \text{ЗАП},$$

тобто:

$\text{КЗЗАПВОД} = (\text{алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} - \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи»} - \text{Залишок по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів»}) / \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 20—28 класу 2 «Запаси»};$

4) межі кожного показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання;

5) зважаючи на важливість інформації, що несе коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом, пропонується ввести його до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

6) враховуючи значимість результатів, які визначає коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування, пропонується ввести його до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Згруповані судження вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта маневреності робочого капіталу (власних оборотних коштів) наведено в табл. 3.12, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.12

ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЕНТА МАНЕВРНОСТІ РОБОЧОГО КАПІТАЛУ (ВЛАСНИХ ОБОРОТНИХ КОШТІВ): ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта маневреності робочого капіталу (власних оборотних коштів)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Лахтонова Л.А., 2004 р.; Подольська В.О., Ярш О.В., 2007 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.	Аналогічна назва	Загальна тенденція розрахунку — це відношення запасів до власних оборотних коштів (власного оборотного капіталу).	Загальна тенденція розрахунку — це відношення запасів до власних оборотних коштів (власного оборотного капіталу). Треба враховувати, що практично в усіх авторів думки різняться щодо методики визначення власних оборотних коштів або власного оборотного капіталу та складу власного капіталу і позикового капіталу. Але ці питання автор монографії розглядала вище, досліджуючи абсолютні показники фінансової стійкості. Тому в даному разі автор дотримуватиметься тільки загального підходу до розрахунку даного показника. Думки, які відрізнятимуться від загальної тенденції розрахунку, вказуються в інших пунктах даної таблиці.

Продовження табл. 3.12

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта маневреності робо-чого капіталу (власних оборот-них коштів)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
				<p>З урахуванням запропонованого автором монографії у попередній табл. 3.11 виділення у зовнішньому фінансовому аналізі коефіцієнта забезпечення запасів власним оборотним капіталом, а у внутрішньому фінансовому аналізі коефіцієнта забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування, такий показник, як коефіцієнт маневреності власного капіталу взагалі втрачає свою цінність та значення з двох головних причин:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) виходячи з методики визначення, його назва не відповідає змісту такого розрахунку; 2) за методикою розрахунку він є оберненим до попереднього відносного показника з попередньої таблиці, тому не треба завантажувати подібними розрахунками фінансовий аналіз. Аналіз — не математика, не просте накопичення різних варіантів комбінацій розрахунків та цифр, а серйозна робота з вивчення діяльності суб'єктів господарювання з фінансової сторони.

				Таким чином, доцільно виключити даний показник з ряду відносних показників фінансової стійкості.
2	Ковальов В.В., 2001 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.	Виділяють як маневреність власних оборотних коштів.	Відношення грошових коштів до власних оборотних коштів (від 0 до 1, зростання оцінюється позитивно).	Виділяють як показник платоспроможності та ліквідності, з чим не можна погодитися виходячи із сутності даних категорій. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
3	Ковальчук М.І., 2005 р.; Головко В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.	Аналогічна назва	Але як відношення суми грошових коштів та їх еквівалентів до власних оборотних коштів. Але додають, що це показник з групи оборотних оборотних коштів.	На думку автора монографії, таке співвідношення не є показником маневреності власного оборотного капіталу або власних оборотних коштів. Це є питомою вагою грошових коштів та їх еквівалентів у величині власних оборотних засобів. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
4	Десева Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.	Виділяють як маневреність власних оборотних коштів (капіталу, що функціонує).	Відношення грошових коштів до капіталу (від 0 до 1)	Не відповідає сутності показника, оскільки показує просто частку грошових коштів у валовій балансу. Виділяють як показник ліквідності, з чим не можна погодитися виходячи із сутності даних категорій. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

№ з/п	Автори	Застосовувані на-зви коефіцієнта маневреності ро-бочого капіталу (власних оборот-них коштів)	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
5	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неглато-спроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фактивного бан-крутства чи доведення до банкрутства, затверджені на-казом Міністерства економі-ки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і до-повненнями, внесеними на-казом Міністерства економі-ки України від 6 березня 2006 р. № 81	Маневреність власних оборот-них засобів	Оборотні активи/ Власні оборотні засоби ОА / ВОЗ, а ВОЗ дорівнюють: (Ряд. 380 – Ряд. 080), або (Ряд. 260 + Ряд. 270) – (Ряд. 430 + Ряд. 480 + Ряд. 620 + Ряд. 630) (В умовах нормального функ-ціонування підприємства цей показник змінюється в межах від 0 до 1.)	По суті це є показник, обер-нений показника стабільно-сті структури оборотних коштів. Див. зауваження до п. 1 да-ної таблиці.
6	Не виділяють даний показник: Коллас Б., 1997 р.; Савицька Г.В., 2000 р.; Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.; Измай-лова К.В., 2001 р., 2007 р.; Івашенко В.І., Болдох М.А., 2001 р.; Уолиш Кяран, 2001 р.; Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.; Бернстайн Л.А., 2002 р.; Єфімова О.В., 2002 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Абрютіна М.С., 2002 р.; Павловська О.В., 2002 р.; Мец В.О., 2003 р.; Конєва М.І., 2003 р.; Гінзбург А.І., 2003 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Гіларовська Л.Т., 2003 р.; Венді МакКензі, 2003 р., 2006 р.; Бураж П.Ю., Римар М.В., Бєш М.Т., Карлінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Циглилік І.І., Крогеліниць-ка С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Соловйова О.В., 2004 р.; Шеремет А.Д., 2005 р.;			

Шеремет О.О., 2005 р.; Савицька Г.В., 2005 р.; Мних Є.В., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижигов В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Чечевичіна Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганн В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Тарасенко Н.В., 2006 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.; Салига Є.Я., Дадій Н.В., Корещька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Шморгун Н.П., Головка І.В., 2006 р.; Костирко р.О., 2007 р.; Гадзевич О.І., 2007 р.; **Роберт С. Хіггінс, 2007 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2007 р.;** Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.; Чолозова А.І., Демченко І.А., 2008 р.; Прокопенко І.Ф., Ганн В.І., 2008 р.; **Уолш Кьяран, 2006 р.;** Джон Леслі Лівінгстон, **Теодор Гроссман, 2008 р.;** Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; **Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.;** Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р., 2010 р.; Базиліська О.Я., 2009 р.; Пласкова Н.С., 2009 р., 2010 р.; Шеремет А.Д., 2009 р.; Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.; Іонова О.Ф., Селєзньова Н.М., 2009 р.; Бузирев В.В., Нержина І.П., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.; Пожидаєва Т.О., 2010 р.; Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.; Арабян К.К., 2010 р.; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.; **Етріл П., Маклейні Е., 2010 р.;** Магопець О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.; Жулдна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Литішева Н.О., Парущина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.; Кір'янова З.В., Седова О.І., 2011 р.; Ілишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99; Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральним офісом споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.

З урахуванням запропонованого вище автором монографії виділення у зовнішньому фінансовому аналізі коефіцієнта забезпечення запасів власним оборотним капіталом та у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнта забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування доцільне **виключення такого показника, як коефіцієнт маневреності робочого капіталу (власних оборотних коштів), з ряду відносних показників фінансової стійкості (хоча раніше автор виділяла такий показник, але подальші наукові дослідження привели до обґрунтованих змін у наукових поглядах, що вважається цілком нормальним явищем у розвитку науки).**

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, за методикою розрахунку він є оберненим до коефіцієнта забезпечення запасів власним оборотним капіталом, тому не треба завантажувати подібними розрахунками аналіз фінансової стійкості, оскільки фінансовий аналіз — це не математика, не просте накопичення різних варіантів комбінацій розрахунків та цифр, а серйозна праця з вивчення діяльності суб'єктів господарювання;

✓ **по-друге**, виходячи з методики визначення даного показника, його назва не відповідає такому розрахунку;

✓ **по-третє**, з урахуванням пропозицій автора монографії щодо виокремлення: 1) у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнта забезпечення запасів власним оборотним капіталом; 2) у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнта забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування, — коефіцієнт маневреності робочого капіталу взагалі втрачає свою цінність та смисл;

✓ **по-четверте**, деякі автори дотримуються такої методики визначення даного показника: 1) відношення грошових коштів до власного оборотного капіталу; 2) відношення грошових коштів та їх еквівалентів до власного оборотного капіталу; 3) відношення грошових коштів до капіталу. Кожне із цих співвідношень є просто питомою вагою грошових коштів у власному оборотному капіталі або у капіталі — валюті балансу суб'єкта господарювання. Крім того, показник із такими методиками його визначення відносять до показників: а) ліквідності; б) оборотності. Ні з першим, ні з другим варіантами не можна погодитися враховуючи пропозиції автора щодо економічних категорій «ліквідність» і «платоспроможність», відповідного поняття «оборотність капіталу».

Таким чином, доцільно виключити коефіцієнт маневреності власного капіталу з ряду відносних показників фінансової стійкості і приєднати до більшості вчених-аналітиків, які й раніше його не застосовували в методиці фінансового аналізу.

Згруповані думки вчених щодо назви та методики розрахунку показника «стабільність структури оборотних коштів» подано в табл. 3.13, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.13

ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО ПОКАЗНИКА «СТАБІЛЬНІСТЬ СТРУКТУРИ ОБОРОТНИХ КОШТІВ»:
 ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

№ з/п	Автори	Застосовувані назви показника «стабільність структури оборотних коштів»	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	<p>Лахтіонова Л.А., 2004 р.; Шерегет О.О., 2005 р.; Савицька Г.В., 2005 р.; Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.; Тарасенко Н.В., 2006 р.</p>	<p>Аналогічна назва</p>	<p>Загальна тенденція розрахунку — відношення суми власних оборотних коштів до всієї сукупності оборотних коштів. Треба враховувати, що практично в усіх авторів думки різняться щодо методики визначення власних оборотних коштів. Але ці питання автор монографії розглядала вище, досліджуючи абсолютні показники фінансової стійкості.</p>	<p>Тому в даному разі автор монографії дотримується тільки загального підходу до розрахунку даного показника. Думки, які відрізнятимуться від загальної тенденції розрахунку, вказуються в інших пунктах даної таблиці.</p>

Продовження табл. 3.13

№ з/п	Автори	Застосовувані назви показника «стабільність структури оборотних коштів»	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
				<p>З урахуванням виділення автором глобальних та головних головних абсолютних показників фінансової стійкості — наявності власного оборотного капіталу (власних оборотних джерел фінансування) та ліквідності — наявності постійних оборотних коштів пропонується виділення:</p> <ul style="list-style-type: none"> — у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом та коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами; — у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування та коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами. <p>Обґрунтування цих пропозицій наводиться нижче, за межами даної таблиці.</p>

	2	<p>Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.</p> <p>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.;</p> <p>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.;</p> <p>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.</p>	<p>Виділяють як коефіцієнт забезпечення підприємства власними засобами.</p> <p>Але виділяють як коефіцієнт забезпеченості власними засобами (більше 0,1);</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку (але до оборотних активів включають витрати майбутніх періодів).</p>	<p>Дискусійними є питання меж показників, оскільки вони залежать від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p> <p>Не можна погодитися з такою назвою, оскільки вона, на думку автора монографії, не відповідає сутності методики розрахунку показника. Така назва швидше буде синонімом назви «коефіцієнт фінансової незалежності».</p> <p>Включення до розрахунку витрат майбутніх періодів є дискусійним питанням. Автор не включає їх у формулу визначення даного показника.</p> <p>Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.</p>
3	<p>Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.</p> <p>Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.;</p> <p>Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.;</p> <p>Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.</p>	<p>Виділяють як коефіцієнт забезпеченості поточних активів (більше або дорівнює 0,5; розкладають на складові і пов'язують з коефіцієнтом поточної ліквідності).</p> <p>Виділяють як коефіцієнт забезпеченості оборотних активів.</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Не можна погодитися з такою назвою, оскільки виникає питання: забезпеченості поточних або оборотних активів саме чим?</p> <p>Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.</p>	

Продовження табл. 3.13

№ з/п	Автори	Застосовувані назви показника «стабільність структури оборотних коштів»	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
4	Ковальов В.В., 2001 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.	Виділяють як коефіцієнт забезпеченості поточної діяльності власними оборотними коштами	Аналогічна методика розрахунку (нижня критична межа — 10%)	Виділяють як показник платоспроможності та ліквідності, з чим не можна погодитися виходячи із сутності даних категорій. Не можна погодитися з такою назвою, оскільки в поточній діяльності суб'єкта господарювання беруть участь не тільки оборотні активи, а й необоротні активи — такі, як основні засоби, нематеріальні активи тощо. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
5	Єфімова О.В., 2002 р.	Виділяє як забезпеченість власними оборотними коштами.	Аналогічна методика розрахунку	Виділяє як показник ліквідності та платоспроможності, з чим не можна погодитися виходячи із сутності даних категорій. Не можна погодитися також з такою назвою, оскільки постає питання: забезпеченості власними оборотними коштами чого саме? Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
6	Абрютіна М.С., 2002 р.; Дєєва Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.; Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.;	Виділяють як коефіцієнт забезпеченості власними коштами.	Аналогічна методика розрахунку	Абрютіна М.С. виділяє як показник платоспроможності та ліквідності, а Дєєва Н.М., Дедіков О.І. — як показник платоспроможності, з чим не можна погодитися виходячи із сутності даних категорій.

	Литнєва Н.О, Парушина Н.В, Кишимова Є.О., 2011 р.	Виділяє як коефіцієнт забезпеченості оборотних активів робочим капіталом. Паралельно виділяє коефіцієнт забезпечення власними коштами.		Не можна погодитися з такою назвою, оскільки постає питання: забезпеченості власними коштами чого саме? Див. зауваження до п. 1 даної таблиці
7	Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.	Аналогічна загальна тенденція методики розрахунку з урахуванням того, що коефіцієнт — це різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями. Аналогічна загальна тенденція методики розрахунку з урахуванням того, що коефіцієнт — це різниця між власним капіталом та необоротними активами (більше 0,1).		Див. зауваження до п. 1 та п. 5 даної табл. та відповідні пропозиції.
8	Мец В.О., 2003 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бель М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.;	Виділяють як коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами.	Аналогічна методика розрахунку. (Але Фролова Т.О. до оборотних активів додає III розд. активу.)	Див. зауваження до п. 1 та п. 2 даної таблиці.

Продовження табл. 3.13

№ з/п	Автори	Застосовувані назви показника «стабільність структури оборотних коштів»	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
9	Гіляровська Л.Т., 2003 р.; Фролова Т.О., 2005 р. Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р. Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.	Виділяють як коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами. Виділяють як коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами. Виділяють як коефіцієнт забезпечення власним оборотним капіталом.	Аналогічна методика розрахунку	Див. зауваження до п. 1 та п. 5 даної таблиці.
10	Ковальчук М.І., 2005 р.; Магопець О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р. Шеремет А.Д., 2005 р.	Виділяє як коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами. Виділяє як коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними джерелами формування.	Аналогічна методика розрахунку	Іонова О.Ф., Селєзньова Н.М. виділяють даний показник і у фінансовій стійкості і в ліквідності Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

	<p>Чопозова А.І., Демченко І.А., 2008 р.</p> <p>Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.</p> <p>Іонова О.Ф, Селезньова Н.М., 2009 р.</p>	<p>Виділяють як коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними засобами.</p> <p>Виділяють як коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом.</p> <p>Виділяють як коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами.</p>	<p>Виділяють як коефіцієнт забезпечення підприємства власним оборотним капіталом.</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Виділяють як показник з групи оборотності оборотних коштів. Така назва є досить широкою і не відповідає сутності даного показника. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.</p>
11	<p>Головко В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.</p>	<p>Виділяють як коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами.</p>	<p>Але як відношення власних оборотних коштів до поточних зобов'язань (більше 0,1).</p>	<p>Виділяє як показник ліквідності та платоспроможності, з чим неможливо погодитися виходячи із сутності даних категорій. Постає питання: забезпеченість власними оборотними коштами саме чого? Див. зауваження до п. 1, п. 5 даної таблиці.</p>	
12	<p>Костирко Р.О., 2007 р.</p>				

Продовження табл. 3.13

№ з/п	Автори	Застосовувані назви показника «стабільність структури оборотних коштів»	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
13	Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.	Коефіцієнт покриття оборотних активів власним капіталом.	Аналогічна методика розрахунку	Але відносить до показників платоспроможності та ліквідності. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
14	Пласкова Н.С., 2009 р., 2010 р.	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами.	(ВК + ДЗ – НА) / ОА	По суті це — стабільність структури оборотних коштів. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
15	Шеремет А.Д., 2009 р.	Коефіцієнт забезпеченості (частка власних оборотних коштів в оборотних активах).	Аналогічна методика розрахунку	По суті це — стабільність структури оборотних коштів. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
16	Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.	Коефіцієнт забезпеченості оборотного капіталу власними коштами.	(ВК + ДЗ – НА) / ОА	По суті це є стабільність структури оборотних коштів. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
17	Черненко А.Ф., Башарина А.Б., 2010 р.; Пождаєва Т.О., 2010 р.; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами.	Аналогічна методика розрахунку (Капітал та резерви + ДМП + Резерви майбутніх витрат – Неповоротні активи) / оборотні активи	Забезпеченості чого саме? По суті це — стабільність структури оборотних коштів. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

18	Арабян К.К., 2010 р.	Коефіцієнт забезпеченості власними джерелами фінансування.	Аналогічна методика розрахунку	Забезпеченості чого саме? По суті це — стабільність структури оборотних коштів. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
19	Єфімова О.В., 2010 р.	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами.	1-й варіант: (ВК – НА) / ОА; 2-й варіант: (ОА – ПЗ) / ОА; 3-й варіант: (ВК + ДЗ – НА) / ОА	Виділяє в складі показників поточної платоспроможності та ліквідності. По суті це — показник фінансової стійкості: стабільність структури оборотних коштів. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
20	Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99; Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 року № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами.	Аналогічна методика розрахунку, а саме: (ОА – ПЗ) / ОА (>0,1)	Виділено як показник фінансової стійкості (платоспроможності або автономії). Забезпеченості чого саме? По суті це — стабільність структури оборотних коштів. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці. Виділено як показник платоспроможності (фінансової стійкості).

Закінчення табл. 3.13

№ з/п	Автори	Застосовувані назви показника «стабільність структури оборотних коштів»	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
21	<p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства, чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006р. № 81</p>	<p>До показників ліквідності відносять маневреність власних оборотних засобів.</p> <p>До показників фінансової стійкості відносять коефіцієнт відношення власними засобами</p>	<p>ОА / ВОЗ, а ВОЗ дорівнюють: (Ряд. 380 – Ряд. 080) або (Ряд. 260 + Ряд. 270) – (Ряд. 430 + Ряд. 480 + Ряд. 620 + Ряд. 630)</p> <p>(для нормального функціонування підприємства цей показник змінюється в межах від 0 до 1)</p> <p>(ВК + ЗНВП + ДМП – НА) / ОА</p> <p>(зростання цього показника забезпечує для неплатоспроможного підприємства можливість використання позабудових заходів відновлення платоспроможності; граничне значення — 0,1)</p>	<p>По суті це — показник, обернений показнику стабільності структури оборотних коштів.</p> <p>Не можна погодитися, оскільки не зрозумілими є назва та відповідно методика визначення такого показника. Якщо врахувати, що в чисельнику власні оборотні кошти чи власний оборотний капітал, то це може бути показник стабільності структури оборотних коштів. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.</p>

22	<p>Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Централіною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.</p>	<p>Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом</p>	<p>Власний оборотний капітал* / Оборотні активи (II розділ активу балансу) * Величина власного оборотного капіталу визначається як різниця між власними і прирівненими до них коштами та необоротними активами (I + II + III + V розділи пасиву балансу мінус I та III розділи активу балансу) або II розділ пасиву балансу мінус IV розділ пасиву балансу. Вказується, що за абсолютного величиною вони рівні.</p>	<p>По суті це — стабільність структури оборотних коштів. Див. зауваження до п. I даної таблиці.</p>
23	<p>Не виділяють даний показник:</p>	<p>Коллас Б., 1997 р.; Савицька Г.В., 2000 р.; Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Івашенко В.І., Болдох М.А., 2001 р.; Уолш Кьяран, 2001 р.; Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.; Бернстайн Л.А., 2002 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Павловська О.В., 2002 р.; Конева М.І., 2003 р.; Гінзбург А.І., 2003 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Венді МакКензі, 2003 р., 2006 р.; Дигилік І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Соловйова О.В., 2004 р.; Мних Є.В., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.; Шیان Д.В., 2005 р.; Чечевичина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Салига С.Я., Дайій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Шморгун Н.Л., Головка І.В., 2006 р.; Гадзевич О.І., 2007 р.; Роберт С. Хітгінс, 2007 р.; Етрід П., Маклейні Е., 2007 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.; Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р., 2010 р.; Базилінська О.Я., 2009 р.; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Етрід П., Маклейні Е., 2010 р.; Кір'янова З.В., Седова О.І., 2011 р.</p>	<p>Треба обов'язково виділяти запропоновані у п. I відносні показники фінансової стійкості на основі показника «стабільність структури оборотних коштів».</p>	

Як видно з даних табл. 3.13, думки вчених-аналітиків різняться: одні виокремлюють його, а інші, і це стосується насамперед іноземних учених, — ні.

Серед тих учених, що виділяють даний показник, існують різнобіжності в поглядах як щодо назви такого показника, так і щодо методики його розрахунку для визначення наявності власних оборотних коштів або власного оборотного капіталу, дослідження яких автором було проведено вище під час розгляду абсолютних показників фінансової стійкості.

З урахуванням подальших наукових досліджень і виявленням низки проблемних і дискусійних питань щодо показника стабільності структури оборотних коштів **автор монографії пропонує:**

1) з урахуванням наявності двох видів фінансового аналізу виділити:

- у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом і коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами;

- у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування та коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами;

2) такі методики визначення даних показників:

- коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом (КЗОАВОК) за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д): відношення наявності власного оборотного капіталу (НВОК) до оборотних активів (ОА) або відношення різниці між власним капіталом (ВК), необоротними активами (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМП) до оборотних активів (ОА):

$$\text{КЗОАВОК} = \text{НВОК} / \text{ОА},$$

або

$$\text{КЗОАВОК} = (\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП}) / \text{ОА},$$

тобто:

$$\text{КЗОАВОК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}) / (\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ});$$

- коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування (КЗОРВОД): відношення наявності власних оборотних джерел фінансування (НВОД) до оборотних активів (ОА):

$$\text{КЗОРВОД} = \text{НВОД} / \text{ОА},$$

тобто:

$$\text{КЗОРВОД} = (\text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} - \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи»} - \text{Залишок по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів»}) / \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 2 «Запаси» та класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (за виключенням залишку по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів»)}.$$

Залишки по рахунках необхідно визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

- коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами (КЗОАПОК) за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д): відношення наявності постійних оборотних коштів (НПОК) до оборотних активів (ОА) або відношення різниці між оборотними активами (ОА) та поточними зобов'язаннями (ПЗ) до оборотних активів:

$$\text{КЗОАПОК} = \text{НПОК} / \text{ОА},$$

або

$$\text{КЗОАПОК} = (\text{ОА} - \text{ПЗ}) / \text{ОА},$$

тобто:

$$\text{КЗОАПОК} = (3 \text{ розд. АБ} + 4 \text{ розд. АБ} - 4 \text{ розд. ПБ}) / (3 \text{ розд. АБ} + 4 \text{ розд. АБ});$$

- коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами: відношення наявності постійних оборотних коштів (НПОКВ) до оборотних ресурсів (ОР):

$$\text{КЗОРПОК} = \text{НПОКВ} / \text{ОР},$$

тобто:

$$\text{КЗОРПОК} = (\text{Різниця між оборотними матеріальними (за мінусом залежалих та непотрібних виробничих запасів та поточних біологічних активів, непотрібних залишків незавершеного виробництва, готової продукції та товарів, що не користуються попиту) та фінансовими активами (за мінусом прострочених поточної дебіторської заборгованості, векселів отриманих та інших оборотних активів) і поточними зобов'язаннями}) /$$

Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 2 «Запаси» та класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (за виключенням залишку по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів»).

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

3) межі показників залежатимуть від виду діяльності, галузевої приналежності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання;

4) враховуючи важливість інформації, яку несуть коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом і коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами, ввести їх до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

5) враховуючи значимість результатів, які несуть коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування та коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами, ввести їх до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, на основі чинної теорії і практики фінансового аналізу, враховуючи розподіл його на зовнішній і внутрішній, автор вважає за потрібне виділити такі відносні показники в аналізі фінансової стійкості:

а) у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом і коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами;

б) у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування та коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами;

✓ **по-друге**, з урахуванням різної інформаційної бази кожного з двох видів фінансового аналізу пропонуються такі методики визначення даних відносних показників:

а) коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом (КЗОАВОК) за запропонованими формами балансу (дод. Г і дод. Д): відношення наявності власного оборотного капіталу (НВОК) до оборотних активів (ОА) або відношення різниці між власним капіталом (ВК), необоротними активами (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМП) до оборотних активів (ОА):

$$\text{КЗОАВОК} = \text{НВОК} / \text{ОА}$$

або

$$\text{КЗОАВОК} = (\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП}) / \text{ОА},$$

тобто:

$$\text{КЗОАВОК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}) / (\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ});$$

- коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування (КЗОРВОД): відношення наявності власних оборотних джерел фінансування (НВОД) до оборотних активів (ОА):

$$\text{КЗОРВОД} = \text{НВОД} / \text{ОА},$$

тобто:

КЗОРВОД = (Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» — алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи» — Залишок по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів») / Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 2 «Запаси» та класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (за виключенням залишку по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів»).

Залишки по рахунках слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

- коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами (КЗОАПОК) за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д): відношення наявності постійних оборотних коштів (НПОК) до оборотних активів (ОА) або відношення різниці між оборотними активами (ОА) та поточними зобов'язаннями (ПЗ) до оборотних активів (ОА) :

$$\text{КЗОАПОК} = \text{НПОК} / \text{ОА},$$

або

$$\text{КЗОАПОК} = (\text{ОА} - \text{ПЗ}) / \text{ОА},$$

тобто:

$$\text{КЗОАПОК} = (\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ} - \text{IV розд. ПБ}) / (\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ});$$

- коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами: відношення наявності постійних оборотних коштів (НПОКВ) до оборотних ресурсів (ОР):

$$\text{КЗОРПОК} = \text{НПОКВ} / \text{ОР},$$

тобто:

КЗОРПОК = (різниця між оборотними матеріальними (за мінусом залежалих та непотрібних виробничих запасів і поточних біологічних активів, непотрібних залишків незавершеного виробництва, готової продукції та товарів, що не користуються попитом) та фінансовими активами (за мінусом прострочених поточної дебіторської заборгованості, векселів отриманих та інших оборотних активів) і поточними зобов'язаннями) / Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 2 «Запаси» та класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (за виключенням залишку по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів»).

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження.

Кожен із цих показників буде нести відповідну аналітичну інформацію про фінансову стійкість суб'єкта господарювання;

✓ **по-третє**, не можна погодитися з назвою показника «стабільність структури оборотних коштів», оскільки співвідношення між наявністю власних оборотних коштів або наявністю власного оборотного капіталу та оборотними активами — це не структура оборотних активів, під якою розуміють питому вагу окремої їх складової в загальній величині, тим більше йдеться про стабільність даної структури. Тому автор змінює свою позицію стосовно назви такого показника та пропонує виділити чотири подібних за методикою визначення відносних показника з відповідними найменуваннями в межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу: а) у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом і коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами; б) у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування та коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами;

✓ **по-четверте**, не можна також погоджуватися з іншими назвами: 1) коефіцієнт забезпечення підприємства власними засобами, оскільки це надто широке поняття, що йдеться про забезпечення не всього підприємства, а не тільки його оборотних активів; 2) коефіцієнт забезпеченості власними засобами, коефіцієнт забезпеченості власними коштами або власними оборотними засобами, тому що постає питання: забезпеченості саме чого;

3) коефіцієнт забезпеченості поточних активів або коефіцієнт забезпеченості оборотних активів, оскільки постає питання: забезпеченості саме чим; 4) коефіцієнт забезпеченості поточної діяльності власними оборотними коштами, оскільки постає питання: чому саме поточної діяльності, коли йдеться про оборотні чи поточні активи та інші назви показників, які потребують уточнення та доопрацювання методики їх визначення з відповідним розмежуванням на зовнішній і внутрішній фінансовий аналіз, які і пропонуються автором даної монографії;

✓ **по-п'яте**, не можна відносити ці показники до показників: а) ліквідності та платоспроможності; б) оборотності, виходячи із сутності даних понять;

✓ **по-шосте**, з урахуванням важливості інформації, яку несуть коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом та коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами, ввести їх до складу глобальних і головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

✓ **по-сьоме**, з урахуванням значимості результатів, які несуть коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування та коефіцієнта забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами, ввести їх до складу головних внутрішніх показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Отже, можна зробити наступні висновки:

1) пропонується з урахуванням наявності зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу виділити в їх межах такі показники:

• у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом і коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами;

• у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування та коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами;

2) пропонується така методика визначення даних показників:

• коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом (КЗОАВОК) за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д): відношення наявності власного оборотного капіталу (НВОК) до оборотних активів (ОА)

або відношення різниці між власним капіталом (ВК), необоротними активами (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМП) до оборотних активів (ОА):

$$\text{КЗОАВОК} = \text{НВОК} / \text{ОА},$$

або

$$\text{КЗОАВОК} = (\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП}) / \text{ОА},$$

тобто:

$$\text{КЗОАВОК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}) / (\text{II розд. АБ} + \text{IV розд. АБ});$$

• коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування (КЗОРВОД): відношення наявності власних оборотних джерел фінансування (НВОД) до оборотних активів (ОА):

$$\text{КЗОРВОД} = \text{НВОД} / \text{ОА},$$

тобто:

$\text{КЗОРВОД} = (\text{алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} - \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи»} - \text{Залишок по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів»}) / \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 2 «Запаси» та класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (за виключенням залишку по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів»)}.$

Залишки по рахунках необхідно визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

• коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами (КЗОАПОК) за запропонованими формами балансу (дод. Г та дод. Д): відношення наявності постійних оборотних коштів (НПОК) до оборотних активів (ОА) або відношення різниці між оборотними активами (ОА) та поточними зобов'язаннями (ПЗ) до оборотних активів (ОА):

$$\text{КЗОАПОК} = \text{НПОК} / \text{ОА},$$

або

$$\text{КЗОАПОК} = (\text{НА} - \text{ПЗ}) / \text{ОА},$$

тобто:

$$\text{КЗОАПОК} = (\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ} - \text{IV розд. ПБ}) / (\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ})$$

- коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами: відношення наявності постійних оборотних коштів (НПОКВ) до оборотних ресурсів (ОР)

$$\text{КЗОРПОК} = \text{НПОКВ} / \text{ОР},$$

тобто:

КЗОРПОК = (Різниця між оборотними матеріальними (за мінусом залежалих та непотрібних виробничих запасів та поточних біологічних активів, непотрібних залишків незавершеного виробництва, готової продукції і товарів, що не користуються попитом) та фінансовими активами (за мінусом прострочених поточної дебіторської заборгованості, векселів отриманих та інших оборотних активів) і поточними зобов'язаннями) / Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 2 «Запаси» та класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (за виключенням залишку по рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів»)).

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

1) межі кожного показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання;

2) враховуючи важливість інформації, яку несуть коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом та коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами, пропонується ввести їх до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

3) враховуючи значимість результатів, які несуть коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування та коефіцієнта забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами, пропонується ввести їх до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Згруповані думки вчених щодо назви та методики розрахунку індекса постійного активу наведено в табл. 3.14, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО ІНДЕКСА ПОСТІЙНОГО АКТИВУ:
ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані назви індекса постійного активу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Лахтіонова Л.А., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Тарасенко Н.В., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.; Пожидаєва Т.О., 2010 р.	Аналогічна назва	Загальна тенденція розрахунку — це відношення основного капіталу до власного капіталу	Загальна тенденція розрахунку — це відношення основного капіталу до власного капіталу Але треба враховувати, що практично в усіх авторів відрізняються думки щодо складу власного капіталу. Але ці питання розглядалися вище при дослідженні абсолютних показників фінансової стійкості. Тому в даному разі автор буде притримуватися тільки загального підходу до розрахунку даного показника. Думки, які відрізнятимуться від загальної тенденції розрахунку, вказуються в інших пунктах даної таблиці. На особисту точку зору автора даної монографії та з урахуванням попередніх пропозицій стосовно інших відносних показників фінансової стійкості правильною є назва, яка

Відображатиме сутність даного показника, що характеризує рівень забезпечення власним капіталом необоротних активів, — коефіцієнт забезпечення необоротних активів (необоротних ресурсів) власним капіталом (власними джерелами фінансування).

Враховуючи особисту думку автора, що до власного капіталу відносяться тільки I розділ пасиву балансу, а новий капітал включає I розділ активу балансу, то даний показник буде розраховуватися у зовнішньому фінансовому аналізі як відношення власного капіталу до необоротних активів, тобто за запропонованими формами балансу: I розд. ПБ / (I розд. АБ + I розд. АБ). Обґрунтування такої назви та подальше розкриття методики розрахунку показника у внутрішньому фінансовому аналізі дається нижче, за межами таблиці.

Для забезпечення стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання даний показник має бути обов'язково більше 1. Якщо менше 1, то це свідчить про відсутність власного оборотного капіталу, що не припустимо, щоб суб'єкт господарювання був фінансово стійким.

Продовження табл. 3.14

№ з/п	Автори	Застосовувані назви індекса постійного активу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
2	Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Єфімова О.В., 2002 р.; Гіляровська Л.Т., 2003 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.; Головко В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.	Виділяють показник, зворотний індексу постійного активу, і називають його: — коефіцієнт забезпеченості нерухомого майна власним капіталом; — коефіцієнт інвестування; (більше або дорівнює 1) (дорівнює 1); — коефіцієнт власних інвестицій.	Відношення власного капіталу до оборотних активів, тобто міняють чисельник та знаменник з формули розрахунку індекса постійного активу	На особисту точку зору, вірнішою буде назва «коефіцієнт забезпечення оборотних активів (необоротних ресурсів) власним капіталом (власними джерелами фінансування)» з розподілом даного показника на зовнішній та внутрішній фінансовий аналіз. Згодна з методикою розрахунку. Для забезпечення стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання даний показник має бути обов'язково більше 1. Якщо менше 1, то це свідчить про відсутність власного оборотного капіталу, що не припустимо, щоб суб'єкт господарювання був фінансово стійким.
3	Бернштайн Л.А., 2002 р.	Виділяє як: Основні засоби / Власний капітал	Основні засоби / Власний капітал	Виділяє четверту групу показників «Показники розподілу активів (покрытия активів)» і виокремлює показник без назви, але як відношення основних засобів до власного капіталу.

			<p>Це доволі специфічний внутрішній показник, який матиме суттєве значення для тих суб'єктів господарювання, у яких багато основних засобів, які займаються виробництвом або надають послуги за допомогою основних засобів, наприклад транспортні підприємства. Доцільно викремити показник як відношення власного капіталу до оборотних активів.</p> <p>Див. п. 1 даної таблиці.</p>		<p>Якщо таке співвідношення дорівнюватиме 1, то суб'єкт господарювання не матиме власного оборотного капіталу, тобто не буде фінансово стійким.</p> <p>Див. зауваження до п. 2 даної таблиці.</p>
4	<p>Гіляровська Л.Т., 2003 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.</p>	<p>Коефіцієнт інвестування</p>	<p>Відношення власного капіталу до оборотних активів; більше або дорівнює 1</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Див. зауваження та пропозиції до п. 1 та п. 2 даної таблиці.</p>
5	<p>Мед В.О., 2003 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.</p>	<p>Виділяють як коефіцієнт співвідношення оборотних і власних коштів (0,5—0,8)</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Див. зауваження та пропозиції до п. 1 та п. 2 даної таблиці.</p>
6	<p>Ковальчук М.І., 2005 р.</p>	<p>Виділяє як коефіцієнт забезпечення оборотних активів</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку</p>	<p>Треба дати обернену методику розрахунку. Постає питання: забезпечення оборотних активів саме чим? Див. зауваження до п. 1 даної табл.</p>

Продовження табл. 3.14

№ з/п	Автори	Застосовувані назви індекса постійного активу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
7	Ковальчук М.І., 2005 р.	Коефіцієнт інвестування	Відношення власного та довгострокового залученого капіталу до основних засобів та інших владень.	З чим не можна погодитися, оскільки не зрозуміло, який знаменник показника.
8	Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	Виділяють як коефіцієнт інвестування.	Але як відношення власного капіталу до вартості основних засобів.	Дуже вузький та специфічний показник. На особисту точку зору, знаменник показника необхідно розширити — до складу всіх необоротних активів (усіх необоротних засобів). Див. зауваження та пропозиції до п. 1 та п. 2 даної таблиці.
9	Пласкова Н.С., 2009 р.; 2010 р.	Коефіцієнт постійного активу та паралельно коефіцієнт інвестування	(НА – ДЗ) / ВК ВК / НА	Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної табл. Показник, обернений до індексу постійного активу, — коефіцієнт інвестування.
10	Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.	Індекс постійних активів	(ОЗ + НА) ВК	Правильною є загальна концепція формули, але не зрозуміло, чому основні засоби показуються окремо від необоротних активів. Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної таблиці.

12	<p>Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затвержені Центральною спільнотою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.</p>	<p>Коефіцієнт інвестування</p>	<p>(Власний капітал + Довгострокові зобов'язання)/ Необоротні активи</p>	<p>Інвестування чого? Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної таблиці.</p>
13	<p>Не виділяють даний показник:</p> <p>Коллас Б., 1997 р.; Савицька Г.В., 2000 р.; Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.; Ізмайлова К.В., 2001 р.; 2007 р.; Ковальов В.В., 2001 р.; Іващенко В.І., Болух М.А., 2001 р.; Уолш Кьяран, 2001 р.; Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Абриотіна М.С., 2002 р.; Павловська О.В., 2002 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Конєва М.І., 2003 р.; Гінзбург А.І., 2003 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Венді МакКензі, 2003 р., 2006 р.; Цигилик І.І., Крпельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Соловійова О.В., 2004 р.; Шермет А.Д., 2005 р. Савицька Г.В., 2005 р.; Мних Є.В., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Багрова В.П., Багрова І.В., 2006 р.; Салига С.Я., Дашій Н.В., Корещька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Шморгун Н.Л., Головка І.В., 2006 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.; Дєєва Н.М., Дєдиков О.І., 2007 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Костишко р.О., 2007 р.; Гадзевич О.І., 2007 р.; Роберт С. Хігінс, 2007 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2007 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.; Чопозова А.І. Демченко І.А., 2008 р.; Уолш Кьяран, 2006 р.; Джон Лєслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р.; Барленко В.І., Кузнєцов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Литвин Б.М., Стєльмах М.В., 2008 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р., 2010 р.; Базиліньська О.Я., 2009 р.; Шермет А.Д., 2009 р.; Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.; Бузирєв В.В., Нужица І.П., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.; Шермет А.Д., Нєгашєв Є.В., 2010 р.; Арабян К.К., 2010 р.; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.;</p>			<p>Треба обов'язково виділяти даний показник. Див. зауваження та пропозиції до п. 1 та п. 2 даної таблиці.</p>

№ з/п	Автори	Застосовувані назви індекса постійного активу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	Магопелъ О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2010 р. ; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.; Кір'янова З.В., Седова О.І., 2011 р.; Лишєва Н.М., Крилов С.І., 2011 р.; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99; Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фiktивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81			

Як видно з даних табл. 3.14, думки вчених щодо виділення показника «індекс постійного активу» діаметрально відрізняються: одні автори виокремлюють його як один із відносних показників фінансової стійкості, хоча й мають різні погляди на назву та певні розбіжності в методиці визначення, інші взагалі його не розглядають та не виділяють.

Враховуючи думки сучасних учених, результати подальших особистих наукових досліджень та практичний досвід проведення аналізу фінансової стійкості суб'єктів господарювання, **автор пропонує:**

1) залишити в методиці аналізу фінансової стійкості такий відносний показник, який розраховується за схемою — відношення власного капіталу до необоротних активів;

2) у зв'язку з цим виділити такий відносний показник як забезпечення необоротних активів (ресурсів) власним капіталом (власними джерелами фінансування), і розмежувати його на зовнішній і внутрішній фінансовий аналіз;

3) розподілити його в межах двох видів фінансового аналізу та виокремити:

- у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом;

- у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування;

4) таку методику визначення даних показників:

- коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом (КЗНАВК) за запропонованими формами балансу (дод. Г і дод. Д): відношення власного капіталу (ВК) до необоротних активів (НА):

$$\text{КЗНАВК} = \text{ВК} / \text{НА},$$

тобто:

$$\text{КЗНАВК} = \text{I розд. ПБ} / (\text{I розд. АБ} + \text{II розд. АБ});$$

- коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування (КЗНРВД): відношення власних джерел фінансування (ВД) до необоротних ресурсів (НР):

$$\text{КЗНРВД} = \text{ВД} / \text{НР},$$

тобто:

КЗНРВД = Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» / Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи»;

5) для забезпечення стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання даний показник має бути обов'язково більше 1. Якщо менше 1, то це свідчить про відсутність власного оборотного капіталу, що не припустимо, щоб суб'єкт господарювання був фінансово стійким;

6) враховуючи важливість інформації, яку несе коефіцієнт **забезпечення необоротних активів власним капіталом**, ввести його до складу глобальних і головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

7) враховуючи значимість результатів, які несе коефіцієнт забезпеченості необоротних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування, ввести його до складу головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, з урахуванням теорії і практики фінансового аналізу та безпосередньо аналізу фінансової стійкості і важливості інформації, яку несе **співвідношення власного капіталу до необоротних активів**, автор вважає за потрібне залишити в методиці аналізу фінансової стійкості такий відносний показник, який розраховується за даною схемою. У зв'язку із цим його слід назвати **забезпечення необоротних активів (ресурсів) власним капіталом (власними джерелами фінансування)**;

✓ **по-друге**, враховуючи розподіл фінансового аналізу на зовнішній і внутрішній, обов'язково слід розмежувати даний показник у межах кожного з двох видів аналізу:

- у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом;

- у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування;

✓ **по-третє**, з урахуванням різної інформаційної бази кожного з двох видів фінансового аналізу пропонуються такі методики визначення даних відносних показників:

- коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом (КЗНАВК) за запропонованими формами балансу (дод. Г і дод. Д): відношення власного капіталу (ВК) до необоротних активів (НА):

$$\text{КЗНАВК} = \text{ВК} / \text{НА},$$

тобто:

$$\text{КЗНАВК} = \text{I розд. ПБ} / (\text{I розд АБ} + \text{II розд АБ})$$

• коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування (КЗНРВД): відношення власних джерел фінансування (ВД) до необоротних ресурсів (НР):

$$\text{КЗНРВД} = \text{ВД} / \text{НР},$$

тобто:

КЗНРВД = алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» / Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи»;

✓ **по-четверте**, автор, ґрунтуючись на результатах попереднього дослідження щодо виділення таких відносних показників, як коефіцієнт забезпечення запасів і коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом, за аналогією, щоб не було плутанини в аналітичних дослідженнях фінансової стійкості, адже спостерігається велика кількість різних показників, вважає за доцільне врахувати думки інших учених і відмовитися від такого показника, як індекс постійного активу, замінити його на більш зрозумілий для користувачів і більш аналітичний за логікою мислення та отриманими результатами — на коефіцієнт забезпечення необоротних активів (ресурсів) власним капіталом (власними джерелами фінансування), який є показником, оберненим до індексу постійного активу. Крім того, назва «індекс постійного активу» не є зрозумілою для більшості користувачів фінансового аналізу. На думку автора монографії, враховуючи різноманітність показників фінансової стійкості, в самій назві коефіцієнта має відображатися його сутність і методика або порядок розрахунку, щоб методика аналізу була доступною для широкого кола користувачів;

✓ **по-п'яте**, не можна погодитися з такими назвами: 1) коефіцієнт забезпеченості нерухомого майна власним капіталом, оскільки вона не зовсім точно відображає його сутність; 2) коефіцієнт інвестування; тому що вона є доволі широкою, а йдеться лише про рівень забезпечення необоротних активів (ресурсів) власним капіталом або власними джерелами фінансування; 3) коефіцієнт власних інвестицій, оскільки вона також не правильно відображає сутність даного показника, тому що йдеться про рівень інвестицій саме в необоротні активи, а не взагалі — в оборотні та в необоротні, адже після розрахунку показника слід робити правильні аналітичні висновки, що виходять з економічної сутності даного показника, яка відображається в його назві та методиці роз-

рахунку; 4) коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів, оскільки в даній назві просто розкривається формула визначення показника, а треба акцентувати увагу передусім на результативності, тобто що він показує, а це забезпечення необоротних активів (ресурсів) власним капіталом або власними джерелами фінансування; 5) коефіцієнт забезпечення необоротних активів, оскільки виникає питання: забезпечення саме чим. Тому автор монографії і зупиняється на таких назвах даного показника в межах двох видів фінансового аналізу: у зовнішньому — коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом, а у внутрішньому — як коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування, які найбільш влучно відображають їх сутність і в яких віддзеркалюється методика визначення коефіцієнтів;

✓ **по-п'ясте**, для забезпечення стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання даний показник має бути обов'язково більше 1. Якщо менше 1, то це свідчить про відсутність власного оборотного капіталу, що не припустимо, щоб суб'єкт господарювання був фінансово стійким. Тому не можна погодитися з такими рекомендованими межами як одиниця, оскільки це означає, що власний капітал повністю спрямований на фінансування лише необоротних активів, а оборотні активи сформовані за рахунок позикового капіталу, що буде свідчити про фінансову нестійкість та істотну залежність діяльності від зовнішнього середовища, яке сьогодні дуже нестабільне, коливається і піддається змінам не в найкращу сторону, наприклад, наявність фінансової кризи з всіма негативними наслідками, у кого є позиковий капітал, та ще й в іноземній валюті;

✓ **по-сьоме**, з урахуванням важливості інформації, яку несе коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом, ввести його до складу глобальних і головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

✓ **по-восьме**, з урахуванням значимості результатів, які несе коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування, ввести його до складу головних внутрішніх показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Отже, можна зробити наступні висновки:

1) пропонується з урахуванням наявності зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу виділити такі показники:

• у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом;

• у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування;
2) пропонується така методика визначення даних показників:

• коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом (КЗНАВК) за запропонованими формами балансу (дод. Г і дод. Д): відношення власного капіталу (ВК) до необоротних активів (НА):

$$\text{КЗНАВК} = \text{ВК} / \text{НА},$$

тобто:

$$\text{КЗНАВК} = \text{I розд. ПБ} / (\text{I розд. АБ} + \text{II розд. АБ});$$

• коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування (КЗНРВД): відношення власних джерел фінансування (ВД) до необоротних ресурсів (НР):

$$\text{КЗНРВД} = \text{ВД} / \text{НР},$$

тобто:

$$\text{КЗНРВД} = \text{алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} / \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи»}.$$

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

3) для забезпечення стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання дані показники мають бути обов'язково більше 1. Якщо менше 1, то це свідчить про відсутність власного оборотного капіталу, що не припустимо, щоб суб'єкт господарювання був фінансово стійким;

4) враховуючи важливість інформації, яку несе коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом, пропонується ввести його до складу глобальних і головних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

5) враховуючи значимість результатів, які несе коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування, ввести його до складу головних внутрішніх показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі.

Згруповані думки вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта обслуговування боргу відображено в табл. 3.15, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.15

ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА ОБСЛУГОВУВАННЯ БОРГУ: ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта обслуговування боргу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Ізмайлова К.В., 2001 р.; 2007 р.; Ляхтонова Л.А., 2004 р;	Аналогічна назва	Розраховується як відношення позикового капіталу до грошового потоку від операційної діяльності.	На особисту точку зору, необхідно надати даний показник як відношення грошового потоку від операційної діяльності: до позикового капіталу. Він свідчитиме про те, скільки припадає грошових коштів на 1 грн позикового капіталу. Особливо важливим показник буде для тих суб'єктів господарювання, у яких високий рівень коефіцієнта фінансової залежності. Дискусійними є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від конкретного виду діяльності та галузевої належності, оборотності та рентабельності суб'єкта господарювання. Зростання даного показника оцінюватиметься позитивно.
2	Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.	Коефіцієнт «кошти або готівка / Поточні зобов'язання»	Надходження коштів (готівка) / Виплати = (Прибуток після сплати податків + Амортизація + Інші нарахування) / Поточні виплати за довгостроковими пози-ками	Відносять до коефіцієнтів залучення коштів (операційного типу) або покриття — коефіцієнт «кошти або готівка / поточні зобов'язання». На особисту думку автора, методика визначення показника залежатиме від мети проведення аналізу. Але доцільніше визначити як відношення чистого руху грошових коштів від операційної діяльності до позикового капіталу. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

3	Роберт С. Хіггінс, 2007 р.;	Коефіцієнт покриття боргів	Прибуток до сплати відсотків та податків / (Виплата основної суми боргу / (1 – Ставка оподаткування))	Відносить до коефіцієнтів покриття. Даний показник важко визначити у зовнішньому фінансовому аналізі. Його можна використати як допоміжний внутрішній показник, якщо це буде доцільним у проведенні аналітичного дослідження. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
4	Не виділяють даний показник: Коллас Б., 1997 р.; Савицька Г.В., 2000 р.; Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Ковалев В.В., 2001 р.; Іващенко В.І., Болух М.А., 2001 р.; Уолш Кьяран, 2001 р.; Бернстайн Л.А., 2002 р.; Єфімова О.В., 2002 р.; Боцаров В.В., 2002 р.; Абриотіна М.С., 2002 р.; Павловська О.В., 2002 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Мец В.О., 2003 р.; Конєва М.І., 2003 р.; Гінзбург А.І., 2003 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Гіляровська Л.Т., 2003 р.; Венді МакКензі, 2003 р., 2006 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петраєва З.Ф., 2004 р.; Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Соловійова О.В., 2004 р.; Шеремет А.Д., 2005 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Савицька Г.В., 2005 р.; Мних Є.В., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Костенко Т.Д., Підгора С.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.; Головка В.І., Мігченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.; Чечевіціна Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Тарасенко Н.В., 2006 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.; Салига С.Я., Дадій Н.В., Корещька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.;			Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта обслуговування боргу	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
			<p>Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Шморгун Н.П., Головка І.В., 2006 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.; Дєєва Н.М., Дєдков О.І., 2007 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Костирко р.О., 2007 р.; Гадзевич О.І., 2007 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2007 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.; Чопозова А.І., Демченко І.А., 2008 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.; Уолш Кярран, 2006 р.; Джон Лєслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р.; Барилєнко В.І., Кузнєцов С.І., Плєтнікова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Литвин Б.М., Стєльмах М.В., 2008 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р., 2010 р.; Базилінська О.Я., 2009 р.; Пласкова Н.С., 2009 р., 2010 р.; Шєремєт А.Д., 2009 р.; Мєльник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.; Іонова О.Ф., Сєлєзнєва Н.М., 2009 р.; Бузирєв В.В., Нужина І.П., 2010 р.; Черєнко А.Ф., Башарієва А.Б., 2010 р.; Пожидєєва Т.О., 2010 р.; Шєремєт А.Д., Нєгашєв Є.В., 2010 р.; Арабян К.К., 2010 р.; Лєбубушин М.П., Бабічева Н.Є., 2010 р.; Мних Є.В., Барєбаш Н.С., 2010 р.; Магопєць О.А., Дєвидов І.Г., Сорєкіна А.І., Годєвичєнко Н.Ю., 2010 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2010 р.; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Литнєва Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.; Кір'янова З.В., Сєдова О.І., 2011 р.;</p> <p>Мєтодичні рєкємєндєції щєдо підготєвки аудиторського висновку при перевірці відкритих акцієнерних товариств та підприємств — ємітєнтів облїгацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською пєлатою України, протокол засідання Аудиторської пєлати України від 23 лютого 2001 р. № 99; Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженє наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 сїчня 2001 р. № 49/121, зарєєстрованє в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Мєтодичні рєкємєндєції з аналізу і оцїнки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спїлкою спєживчих товариств України від 28 липня 2006 р.</p>	

Як видно з даних табл. 3.15, більшість учених не виокремлює такий показник, як коефіцієнт обслуговування боргу, але автор монографії наполягає на збереженні даного показника, який виокремлювала в попередніх дослідженнях [216, с. 166—167]. Аналогічний показник виділяє і український вчений К.В. Ізмайлова [97, с. 94; 99 с. 124]. Слід зауважити, що даний показник, але з іншою назвою та з оберненою уточненою методикою визначення, використовується в сучасній практиці аналізу за кордоном, про що свідчать результати дослідження американських учених Т.Р. Карліна та А.Р. Макміна, 2001 р. [108, с. 284—292] та Роберта С. Хігінса, 2007 р. [321, с. 65—70]. Вони розраховують його через: а) грошові потоки або прибуток після сплати податків та інших нараховань (Т.Р. Карлін, А.Р. Макмін); б) прибуток до сплати податків відсотків (Роберт С. Хігінс).

Пропонується уточнити методику визначення даного показника. Враховуючи, що даний коефіцієнт відображає спроможність суб'єкта господарювання погашати свої зобов'язання за рахунок коштів від основної своєї діяльності, тобто за сучасною термінологією — від операційної діяльності, треба поміняти чисельник і знаменник показника, що зробить його аналітично зрозумілішим для інтерпретації отриманих результатів та оформлення відповідних правильних висновків і пропозицій. Таким чином, у чисельнику зазначається грошовий потік від операційної діяльності, а в знаменнику — загальний позиковий капітал, до якого належать довгострокові та поточні зобов'язання.

Автор також пропонує, враховуючи досвід іноземних учених, ввести в чинну практику аналізу фінансової стійкості другий варіант розрахунку даного показника на основі операційного прибутку: як відношення прибутку від операційної діяльності до сплати відсотків і податків до позикового капіталу — довгострокових та поточних зобов'язань. Може виникнути ситуація, коли реальними грошима суб'єкт господарювання не може покрити борги або покриває неповною мірою, тоді вони можуть забезпечуватися прибутком від операційної діяльності, що вже покращує становище.

Таким чином, автор пропонує:

1) збереження в методиці аналізу фінансової стійкості відносного показника «коефіцієнт обслуговування боргу», але з різними варіантами його розрахунку: а) на основі даних грошового потоку; б) на основі операційного прибутку та виокремлення його з розмежуванням на зовнішній і внутрішній фінансовий аналіз;

2) уточненню методики визначення показника на основі грошового потоку:

• у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку (КОБГП) — це відношення грошового потоку від операційної діяльності (ЧРГКОД) до позикового капіталу (ПК), який являє собою суму довгострокових зобов'язань (ДЗ) та поточних зобов'язань (ПЗ):

$$\text{КОБГП} = \text{ЧРГКОД} / \text{ПК},$$

або

$$\text{КОБГП} = \text{ЧРГКОД} / (\text{ДЗ} + \text{ПЗ}),$$

тобто:

$$\text{КОБГП} = \text{Ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів»} / (\text{розд. III ПБ} + \text{розд. IV ПБ});$$

• у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку (КОБГПВ) — це відношення чистого руху грошових коштів (ЧРГКОД) за аналітичними даними до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів», до позикових джерел фінансування (ПД), який являє собою суму довгострокових позикових джерел (ДД) та поточних позикових джерел (ПД):

$$\text{КОБГПВ} = \text{ЧРГКОД} / (\text{ДД} + \text{ПД}),$$

тобто:

$$\text{КОБГПВ} = \text{Аналітичні дані до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів»} / (\text{Сума по рахунках класу 3 «Довгострокові зобов'язання»} + \text{Сума по рахунках класу 4 «Поточні зобов'язання»}).$$

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

3) методика визначення показника на основі операційного прибутку:

• у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку (КОБОП) — це відношення прибутку від операційної діяльності (ПОД) до позикового капіталу (ПК), який являє собою суму довгострокових зобов'язань (ДЗ) і поточних зобов'язань (ПЗ):

$$\text{КОБОП} = \text{ПОД} / \text{ПК},$$

або

$$\text{КОБОП} = \text{ПОД} / (\text{ДЗ} + \text{ПЗ}),$$

тобто:

КОБОП = ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» / (Розд. III ПБ + Розд. IV ПБ);

• у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку (КОБОПВ) — це відношення прибутку від операційної діяльності (ПОД) за аналітичними даними до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати», до позикових джерел фінансування (ПД), який являє собою суму довгострокових позикових джерел (ДД) та поточних позикових джерел (ПД):

$$\text{КОБОПВ} = \text{ПОД} / (\text{ДД} + \text{ПД}),$$

тобто:

КОБОПВ = Аналітичні дані до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» / (Сума по рахунках класу 3 «Довгострокові зобов'язання» + сума по рахунках класу 4 «Поточні зобов'язання»);

4) з урахуванням важливості інформації, яку несуть коефіцієнти обслуговування боргу на основі грошового потоку та операційного прибутку, ввести їх у зовнішньому фінансовому аналізі до складу глобальних та головних показників фінансової стійкості, у внутрішньому фінансовому аналізі — до складу головних її показників.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, враховуючи важливість грошових потоків у забезпеченні фінансової стійкості суб'єктів господарювання, обов'язково треба володіти даними про його спроможність погашати свої борги (зобов'язання) за рахунок коштів від своєї операційної діяльності, тому слід ввести його до складу показників фінансової стійкості на основі грошових потоків;

✓ **по-друге**, зважаючи існування двох видів фінансового аналізу, виокремити його в складі відносних показників як у зовнішньому, так і у внутрішньому фінансовому аналізі;

✓ **по-третє**, беручи до уваги різну інформаційну базу двох видів аналізу та враховуючи, що до позикового капіталу або до

позикових джерел фінансування відносяться довгострокові та поточні зобов'язання, треба розраховувати даний показник так:

- у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку (КОБГП) — це відношення грошового потоку від операційної діяльності (ЧРГКОД) до позикового капіталу (ПК), який являє собою суму довгострокових зобов'язань (ДЗ) та поточних зобов'язань (ПЗ):

$$\text{КОБГП} = \text{ЧРГКОД} / \text{ПК},$$

або

$$\text{КОБГП} = \text{ЧРГКОД} / (\text{ДЗ} + \text{ПЗ}),$$

тобто:

КОБГП = Ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» / (Розд. III ПБ + Розд. IV ПБ);

- у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку (КОБГПВ) — це відношення чистого руху грошових коштів від операційної діяльності (ЧРГКОД) за аналітичними даними до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів», до позикових джерел фінансування (ПД), який являє собою суму довгострокових позикових джерел (ДД) і поточних позикових джерел (ПД):

$$\text{КОБГПВ} = \text{ЧРГКОД} / (\text{ДД} + \text{ПД}),$$

тобто:

КОБГПВ = Аналітичні дані до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» / (Сума по рахунках класу 3 «Довгострокові зобов'язання» + Сума по рахунках класу 4 «Поточні зобов'язання»).

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

✓ **по-четверте**, враховуючи призначення результативної інформації, яку несе коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку, у зовнішньому фінансовому аналізі доцільно

ввести його до складу глобальних та головних відносних показників фінансової стійкості; у внутрішньому фінансовому аналізі — до складу головних її відносних показників;

✓ **по-п'яте**, враховуючи досвід іноземних учених та практику проведення фінансового аналізу за кордоном, процеси глобалізації економіки, доцільно ввести в методичку вітчизняного аналізу фінансової стійкості коефіцієнт обслуговування боргу з другим варіантом його розрахунку — на основі прибутку від операційної діяльності. Це поглибить аналітичне дослідження забезпеченості покриття боргів, але не за рахунок грошей, а за рахунок прибутку від головної діяльності суб'єкта господарювання, тобто від операційної його діяльності;

✓ **по-шосте**, зважаючи на існування двох видів фінансового аналізу, виокремити його в складі відносних показників як у зовнішньому, так і у внутрішньому фінансовому аналізі;

✓ **по-сьоме**, беручи до уваги різну інформаційну базу двох видів аналізу, та враховуючи, що до позикового капіталу або до позикових джерел фінансування відносяться довгострокові та поточні зобов'язання, треба розраховувати даний показник такі:

• у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку (КОБОП) — це відношення прибутку від операційної діяльності (ПОД) до позикового капіталу (ПК), який являє собою суму довгострокових зобов'язань (ДЗ) та поточних зобов'язань (ПЗ):

$$\text{КОБОП} = \text{ПОД} / \text{ПК},$$

або

$$\text{КОБОП} = \text{ПОД} / (\text{ДЗ} + \text{ПЗ}),$$

тобто:

$$\text{КОБОП} = \text{Ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності»} \\ \text{ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»} / \\ (\text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ});$$

• у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку (КОБОПВ) — це відношення прибутку від операційної діяльності (ПОД) за аналітичними даними до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати», до позикових джерел фінансування (ПД),

який являє собою суму довгострокових позикових джерел (ДД) та поточних позикових джерел (ПД):

$$\text{КОБОПВ} = \text{ПОД} / (\text{ДД} + \text{ПД}),$$

тобто:

КОБОПВ = аналітичні дані до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» /
(Сума по рахунках класу 3 «Довгострокові зобов'язання» +
+ Сума по рахунках класу 4 «Поточні зобов'язання»).

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

✓ **по-восьме**, враховуючи призначення результативної інформації, яку несе коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку, у зовнішньому фінансовому аналізі доцільно ввести його до складу глобальних та головних відносних показників фінансової стійкості; у внутрішньому фінансовому аналізі — до складу її головних відносних показників.

Отже можна зробити такі висновки:

1) пропонується залишити в методиці аналізу фінансової стійкості відносний показник на основі даних грошового потоку, але уточнити його назву — «коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку» та виокремлення його з розмежуванням на зовнішній та внутрішній фінансовий аналіз;

2) пропонується уточнена методика визначення коефіцієнта обслуговування боргу на основі грошового потоку:

• у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку (КОБГП) — це відношення грошового потоку від операційної діяльності (ЧРГКОД) до позикового капіталу (ПК), який являє собою суму довгострокових зобов'язань (ДЗ) і поточних зобов'язань (ПЗ):

$$\text{КОБГП} = \text{ЧРГКОД} / \text{ПК},$$

або

$$\text{КОБГП} = \text{ЧРГКОД} / (\text{ДЗ} + \text{ПЗ}),$$

тобто:

КОБГП = Ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» / (розд. III ПБ + розд. IV ПБ);

• у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку (КОБГПВ) — це відношення чистого руху грошових коштів від операційної діяльності (ЧРГКОД) за аналітичними даними до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів», до позикових джерел фінансування (ПД), який являє собою суму довгострокових позикових джерел (ДД) і поточних позикових джерел (ПД):

$$\text{КОБГПВ} = \text{ЧРГКОД} / (\text{ДД} + \text{ПД}),$$

тобто:

КОБГПВ = аналітичні дані до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» / (Сума по рахунках класу 3 «Довгострокові зобов'язання» + Сума по рахунках класу 4 «Поточні зобов'язання»).

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження.

3) з урахуванням важливості інформації, яку несе коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку, пропонується ввести його у зовнішньому фінансовому аналізі до складу глобальних і головних показників фінансової стійкості, у внутрішньому фінансовому аналізі — до складу її головних показників;

4) пропонується ввести в методику аналізу фінансової стійкості коефіцієнт обслуговування боргу з другим варіантом його розрахунку — на основі прибутку від операційної діяльності і виокремити його як коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку з розмежуванням його на зовнішній і внутрішній фінансовий аналіз;

5) пропонується така методика визначення коефіцієнта обслуговування боргу на основі операційного прибутку:

• у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку (КОБОП) — це відношення прибутку від операційної діяльності (ПОД) до

позикового капіталу (ПК), який являє собою суму довгострокових зобов'язань (ДЗ) та поточних зобов'язань (ПЗ):

$$\text{КОБОП} = \text{ПОД} / \text{ПК},$$

або

$$\text{КОБОП} = \text{ПОД} / (\text{ДЗ} + \text{ПЗ}),$$

тобто:

$$\text{КОБОП} = \text{Ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності»} \\ \text{ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»} / \\ (\text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ});$$

• у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку (КОБОПВ) — це відношення прибутку від операційної діяльності (ПОД) за аналітичними даними до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати», до позикових джерел фінансування (ПД), який являє собою суму довгострокових позикових джерел (ДД) та поточних позикових джерел (ПД):

$$\text{КОБОПВ} = \text{ПОД} / (\text{ДД} + \text{ПД}),$$

тобто:

$$\text{КОБОПВ} = \text{Аналітичні дані до рахунків, за допомогою} \\ \text{яких розраховується ряд. 100 «Прибуток від операційної дія} \\ \text{льності» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»} / \\ (\text{Сума по рахунках класу 3 «Довгострокові зобов'язання»} + \\ + \text{Сума по рахунках класу 4 «Поточні зобов'язання»}).$$

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

б) з урахуванням важливості інформації, яку несе коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку, пропонується ввести його у зовнішньому фінансовому аналізі до складу глобальних і головних показників фінансової стійкості, у внутрішньому фінансовому аналізі — до складу її головних показників.

Згруповані думки вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта забезпеченості відсотків до сплати відображено в табл. 3.16, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.16

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЕНТА ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ВІДСОТКІВ ДО СПЛАТИ:
ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Примітки, дискусійні та проблемні питання
1	Уолш Кяран, 2001 р. Уолш Кяран, 2006 р.	Коефіцієнт покриття фінансових витрат Коефіцієнт виплати відсотків	Операційний прибуток (до виплати відсотків і податків) / виплачені кредитні відсотки Прибуток до виплати відсотків і податків (ЕВГТ) / Витрати на виплату відсотків	На думку автора монографії, з урахуванням розподілу діяльності суб'єктів господарювання на кілька видів уточнити та вказати, що в чисельнику береться прибуток від операційної діяльності, а не прос-то) операційний прибуток.
2	Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.	Коефіцієнт «відсотки сплачені / дохід»	(Прибуток до сплати податків + Відсотки сплачені) / Відсотки сплачені	Відносить до групи 2. Коефіцієнти залучення коштів (операційного типу) або покриття. Не зрозумілою є назва показника та методика його розрахунку. Слід уточнити який саме прибуток, тобто від якого виду діяльності. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
3	Ковальов В.В., 2001 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віг. В., 2008 р.; 2010 р.	Коефіцієнт забезпеченості відсотків до сплати Коефіцієнт покриття постійних фінансових витрат	Відношення прибутку без урахування відсотків і податків до відсотків до сплати (повинно бути більше 1) Відношення прибутку без урахування відсотків і податків до суми відсотків до сплати та витрат на фінансову оренду	Виділяють як коефіцієнти покриття. Треба уточнити та вказати, що в чисельнику береться прибуток від операційної діяльності, а не весь прибуток. Значення показника має бути набагато більше 1, бо інакше суб'єкт господарювання працює тільки на відсотки. Дискусійними є питання складових знаменників показників.

Продовження табл. 3.16

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Примітки, дискусійні та проблемні питання
4	Бернстайн Л.А., 2002 р.	Коефіцієнт покриття постійних витрат за рахунок прибутку	Прибуток, який є для покриття постійних витрат / Постійні витрати	Виділяє як показник покриття постійних витрат за рахунок прибутку. На думку автора монографії, необхідно уточнити склад чисельника. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
5	Венді МакКензі, 2003 р. Венді МакКензі, 2006 р.	Коефіцієнт покриття позикових відсотків (коефіцієнт покриття фінансових витрат) Коефіцієнт покриття відсотків (забезпечення відсотків)	1. Прибуток до сплати відсотків / Сума нарахованих позикових відсотків. Але йдеться про операційний прибуток 2. На основі грошового потоку: Грошовий потік від операційної діяльності / Виплачений відсоток; 1. Прибуток до сплати відсотків / відсоткові платежі. Але йдеться про операційний прибуток; 2. На основі грошового потоку: Грошовий потік від операційної діяльності / Чисті відсоткові платежі (відсотки отримані – відсотки сплачені)	Виділяє як показники групи 3 — покриття відсотків. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці. Не можна відносити до одної загальної групи з такою назвою.
6	Соловйова О.В., 2004 р.	Заробіток відсотків	Прибуток до сплати податків та відсотків / Витрати на відсотки	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці

7	Мец В.О., 2003 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.	Коефіцієнт окупності відсотків за кредити	Відношення суми чистого прибутку і витрат на виплату відсотків до витрат на виплату відсотків за кредити (не менше 3).	Слід уточнити та вказати, що в чисельнику береться прибуток від операційної діяльності, а не просто вже чистий прибуток. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
8	Фролова Т.О., 2005 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.	Коефіцієнт забезпеченості по кредитах або коефіцієнт покриття відсотків	Відношення суми фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування та фінансових витрат до суми фінансових витрат	Усі автори виділяють як коефіцієнт покриття.
9	Тарасенко Н.В., 2006 р.	Коефіцієнт окупності відсотків	Відношення суми чистого прибутку, податків, відсотків за кредит до суми сплачених відсотків	Див. зауваження до попередніх пунктів.
10	Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	Коефіцієнтом покриття процентів	Відношення суми фінансового результату (прибуток) від звичайної діяльності до оподаткування та фінансових витрат до фінансових витрат	Див. зауваження до попередніх пунктів.
11	Шморгун Н.П., Головко І.В., 2006 р.	Коефіцієнт покриття відсотків	Відношення суми прибутку до вихування відсотків за користування кредитами та сплати податків до відсотків	Автори окремо не виділяють показники фінансової стійкості, а вказують на показники фінансової незалежності, з чим не можна погодитися

Продовження табл. 3.16

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Примітки, дискусійні та проблемні питання
12	Роберт С. Хіггінс, 2007 р.	Коефіцієнт покриття відсотків	Прибуток до сплати відсотків і податків / Величина платежів по відсотках	Виділяє як коефіцієнти покриття
13	Етріл П., Маклейні Е., 2007 р., 2010 р.	Коефіцієнт покриття відсотків	Прибуток до вирахування відсотків і податків / Відсотки до сплати	Виділяє як оцінка боргового навантаження
14	Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.	Коефіцієнт забезпеченості відсотків	Відношення прибутку до вирахування відсотків і податків до відсотків до сплати (за даними бухгалтерського обліку) (більше 1)	Розглядають 3 позиції витрат, пов'язаних з обслуговуванням зовнішніх джерел — коефіцієнт покриття.
15	Джон Леслі Лвінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р.	— Коефіцієнт забезпеченості відсотка (характеризує ступінь захисту кредиторів від несплати за відсотками); — коефіцієнт покриття	Прибуток до оподаткування / Витрати за відсотками Дохід до вирахування відсотків і податків/ Відсотки за довгостроковим кредитом	Автор не виділяє поняття фінансової стійкості, а наголошує на довгостроковій платоспроможності, з чим не можна погодитися. Треба уточнити, який саме прибуток, який саме дохід.

16	<p>Єфімова О.В., 2009 р.</p> <p>Єфімова О.В., 2010 р.</p>	<p>Виділяє групу коефіцієнтів відсоткового покриття без їх назв.</p> <p>Показники оцінки ризику структури пасивів — оцінки ризику дефолту — коефіцієнти відсоткового покриття</p>	<p>1. Відношення операційного прибутку до величини відсотків з позикового капіталу: ЕВІТ/ Сума відсотків за позиковим капіталом;</p> <p>2. ЕВІТДА / Сума відсотків за позиковим капіталом, де ЕВІТДА — операційний прибуток до сплати відсотків, податків та амортизації;</p> <p>3. NCFBІТ / Сума відсотків за позиковим капіталом, де NCFBІТ — чистий грошовий потік від операційної діяльності до сплати відсотків, податків.</p>	<p>Див. заув. до п. 1 даної табл.</p>
17	<p>Базилінська О.Я., 2009 р.</p>	<p>Коефіцієнт покриття відсотків</p>	<p>Прибуток до сплати податку (ф.№ 2 ряд. 170) + Витрати на сплату відсотків (ф.№ 2 ряд. 140) / Витрати на сплату відсотків (ф.№ 2 ряд. 140)</p>	<p>Доцільно вказати повну назву чи-сельника, тобто який саме прибуток — від якого виду діяльності.</p>

Як видно з даних табл. 3.16 і вихідної інформації з дод. Б, думки щодо виокремлення коефіцієнта покриття відсотків або коефіцієнта забезпеченості відсотків до сплати суттєво різняться. Одні виокремлюють його, інші — ні. Але слід звернути увагу на думки вчених далекого зарубіжжя, які практично всі виділяють його як один із показників покриття.

На точку зору автора монографії, дійсно, такий показник є важливим показником фінансової стійкості і його треба обов'язково застосовувати в методиці як зовнішнього, так і внутрішнього аналізу фінансової стійкості.

За даними табл. 3.16 можна виділити такі дискусійні питання:

✓ **по-перше**, виділяються дві головні концепції показника — як покриття відсотків безпосередньо за користування банківськими кредитами та як покриття загальних відсотків як всіх фінансових витрат, тому відповідно відрізняються назви та методика визначення показників;

✓ **по-друге**, відрізняються назви показника і в оглянутій літературі виділилося 12 варіантів його назви: 1) коефіцієнт покриття фінансових витрат; 2) коефіцієнт «відсотки сплачені / дохід»; 3) коефіцієнт забезпеченості відсотків до сплати; 4) коефіцієнт покриття постійних витрат за рахунок прибутку; 5) коефіцієнт покриття позикових відсотків; 6) коефіцієнт покриття відсотків (забезпечення відсотків); 7) заробіток відсотків; 8) коефіцієнт окупності відсотків за кредити; 9) коефіцієнт забезпеченості за кредитами; 10) коефіцієнт окупності відсотків; 11) коефіцієнт покриття відсотків; 12) коефіцієнт забезпеченості відсотків. І як 13-й варіант розглядаються певні співвідношення взагалі без найменування показників.

Автор монографії пропонує зберегти виявлені в процесі дослідження паралельні концепції показника і у зв'язку з цим виокремити такі показники, **як коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності та коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності. Це пов'язано з тим, що: 1) важливо знати рівень покриття відсотків за користування кредитами прибутком від операційної діяльності, який має приносити найбільшу частку в загальному прибутку, що отримують суб'єкти господарювання, та 2) треба володіти інформацією про рівень покриття прибутком від звичайної діяльності до оподаткування суми фінансових витрат у цілому. Перший показник вужчий за другий, оскільки в ньому йдеться лише**

про банківські відсотки за користування кредитами. Але і перший, і другий несуть цінну інформацію про фінансову стійкість суб'єктів економіки.

Така пропозиція пояснюється тим, що в даних назвах вказується, що покривається та за рахунок чого саме. Інші вживані варіанти найменувань показника викликають певні сумніви та мають неточності. Наприклад: 1) назва «коефіцієнт покриття фінансових витрат» викликає питання: покриття за рахунок чого саме і які саме фінансові витрати; 2) назва «коефіцієнт «відсотки сплачені / дохід» вміщує формулу визначення показника, але обернено, крім того, дохід і прибуток — різні речі; 3) назва «коефіцієнт забезпеченості відсотків до сплати» викликає питання: забезпеченості чим саме; 4) назва «коефіцієнт покриття постійних витрат за рахунок прибутку» також є неточною, оскільки поняття постійних витрат широке і вміщує в себе не тільки відсотки, а й наприклад, адміністративні витрати; 5) назви «коефіцієнт покриття позикових відсотків», «коефіцієнт покриття відсотків (забезпечення відсотків)», «заробіток відсотків», «коефіцієнт окупності відсотків за кредити», «коефіцієнт забезпеченості за кредитами», «коефіцієнт окупності відсотків», «коефіцієнт покриття відсотків», «коефіцієнт забезпеченості відсотків» викликають аналогічне питання: за рахунок чого саме покриваються (заробляються, забезпечуються, окупаються) відсотки. Тому автор і пропонує уточнити назву показника та виділити коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності, тому що саме тут заробляється вагома частка прибутку суб'єктів господарювання, та коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності, оскільки саме за рахунок прибутку від звичайної діяльності можуть покриватися всі фінансові витрати;

✓ **по-третє**, у чисельнику показника вказуються різні варіанти прибутку або доходу: 1) операційний прибуток; 2) (прибуток до сплати податків + відсотки сплачені); 3) прибуток, який є для покриття постійних витрат; 4) операційний прибуток до сплати відсотків; 5) сума чистого прибутку і витрат на виплату відсотків; 6) сума фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування та фінансових витрат; 7) сума прибутку до вирахування відсотків за користування кредитами та сплати податків. Кожна з указаних назв вимагає уточнення, так, наприклад, назва «операційний прибуток» або «операційний прибуток до сплати відсотків» не відповідає чіткому розмежуванню видів діяльності суб'єктів господарювання, а відповідно до міжнародних та національних стан-

дартів бухгалтерського обліку виокремлюються операційна, фінансова та інвестиційна діяльність, тому і виокремлюються такі фінансові результати: від операційної діяльності, від фінансової діяльності та від інвестиційної діяльності. Тому краще вжити назву «прибуток від операційної діяльності». Як було зазначено вище, головну частку прибутку суб'єкта господарювання має приносити прибуток від операційної діяльності, тому автор пропонує для розрахунку коефіцієнта покриття банківських відсотків узяти саме прибуток від операційної діяльності (тобто без урахування фінансових результатів від фінансової та інвестиційної діяльності, надзвичайних подій та відповідних податків). У зв'язку із цим не можна погодитися з такими назвами, як «сума чистого прибутку і витрат на виплату відсотків», «сума фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування та фінансових витрат». Вимагають уточнення такі назви, як «прибуток до сплати податків + відсотки сплачені» та «сума прибутку до вирахування відсотків за користування кредитами та сплати податків», тому що не вказується, який саме треба брати прибуток, «прибуток, який є для покриття постійних витрат», оскільки не розкривається склад такого прибутку та джерела його формування. Тому в розрахунку коефіцієнта покриття фінансових витрат взяти прибуток від звичайної діяльності, оскільки саме за рахунок прибутку від звичайної діяльності можуть покриватися всі фінансові витрати;

✓ **по-четверте**, по-різному надається знаменник показника і виділяються такі його варіанти: 1) виплачені кредитні відсотки або відсотки сплачені; 2) відсотки до сплати або сума нарахованих позикових відсотків; 3) постійні витрати; 4) відсоткові платежі; 5) витрати на відсотки; 6) сума фінансових витрат відсотків. З урахуванням запропонованих двох коефіцієнтів:

а) у знаменнику коефіцієнта покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності взяти, враховуючи, що в чисельнику показника йдеться про прибуток від операційної діяльності до оподаткування та без урахування фінансових результатів від інших видів діяльності і такий прибуток визначається в бухгалтерському обліку за методом нарахування, суми нарахованих відсотків, але ще не сплачених, бо сплата відбувається грошима і, таким чином, можна розрахувати інший показник покриття відсотків, але вже на основі грошового потоку та з урахуванням їх сплаченої величини. Мова про цей показник піде далі;

б) у знаменнику коефіцієнта покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності із цих самих причин взяти нараховані фінансові витрати, але ще не сплачені.

Отже, можна зробити такі висновки.

З урахуванням світового та вітчизняного досвіду аналізу фінансової стійкості та отриманих результатів проведеного дослідження пропонується:

1) виокремити такий відносний показник, як коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності (КПВПОД), і розрахувати його як відношення прибутку від операційної діяльності (ПОД) до суми нарахованих банківських відсотків (НБВ):

$$\text{КПВПОД} = \text{ПОД} / \text{НБВ};$$

2) у зовнішньому фінансовому аналізі коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності (КПВПОД) визначається за такими даними фінансової звітності:

$$\text{КПВПОД} = \text{Сума по ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»} / \\ \text{Сума по ряд. 540 «Проценти» ф. № 5 «Примітки до річного фінансового звіту»};$$

3) у внутрішньому фінансовому аналізі коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності (КПВПОДВ) визначається за такими даними:

$$\text{КПВПОДВ} = (\text{Кредит рах. 70 «Дохід від реалізації»} - \\ \text{Кредит рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами» в частині ПДВ та обов'язкових платежів та інших зборів та податків з обороту} - \text{Кредит субрах. 704 «Вирахування з доходу»} - \text{Сума по рах. 90 «Собівартість реалізації»} + \\ + \text{Кредит рах. 71 «Інший операційний дохід»} - \text{Сума по рах. 92 «Адміністративні витрати»} - \text{Сума по рах. 93 «Витрати на збут»} - \text{Сума по рах. 94 «Інші операційні витрати»}) / \\ \text{Сума по субрах. 951 «Відсотки за кредит»};$$

4) виокремити коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності як глобальний і головний показник у зовнішньому фінансовому аналізі та головний показник у внутрішньому фінансовому аналізі фінансової стійкості;

5) виокремити такий відносний показник, як коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності (КПФВПЗД), як відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування (ПЗД) до нарахованих фінансових витрат (НФВ):

КПФВПЗД = ПЗД / НФВ;

• у зовнішньому фінансовому аналізі коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності (КПФВПЗД) визначається за такими даними фінансової звітності:

КПФВПЗД = Сума по ряд. 170 «Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» / Сума по ряд. 140 «Фінансові витрати» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»;

• у внутрішньому фінансовому аналізі коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності (КПФВПЗД В) визначається за наступними даними:

КПФВПЗДВ = (Кредит рах. 70 «Дохід від реалізації» – Кредит рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами» в частині ПДВ та обов'язкових платежів та інших зборів та податків з обороту – Кредит субрах. 704 «Вирахування з доходу» – Сума по рах. 90 «Собівартість реалізації» + Кредит рах. 71 «Інший операційний дохід» – Сума по рах 92 «Адміністративні витрати» – Сума по рах. 93 «Витрати на збут» – Сума по рах. 94 «Інші операційні витрати» + Кредит рах. 72 «Дохід від участі в капіталі» + Кредит рах. 73 «Інші фінансові доходи» + Кредит рах. 74 «Інші доходи» – Сума по рах. 95 «Фінансові витрати» – Сума по рах. 96 «Втрати від участі в капіталі» – Сума по рах. 97 «Інші витрати») / Сума по рах. 95 «Фінансові витрати»;

б) виокремити коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності як глобальний і головний показник у зовнішньому фінансовому аналізі та головний показник у внутрішньому фінансовому аналізі фінансової стійкості;

7) значення кожного показника має бути набагато більше 1, у протилежному випадку суб'єкт господарювання буде працювати тільки на відсотки та на фінансові витрати відповідно.

Як було зазначено вище, важливу аналітичну інформацію поряд з показниками покриття відсотків та покриття фінансових витрат несе показник покриття відсотків (постійних витрат) через грошові потоки. Такої думки дотримуються вчені далекого зарубіжжя, які паралельно виокремлюють ці показники через прибуток та безпосередньо через грошові кошти. Погляди вчених щодо даних показників фінансової стійкості та дискусійні і проблемні питання наведено в табл. 3.17, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.17

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО ПОКАЗНИКА ПОКРИТТЯ ВІДСОТКІВ
(ПОСТІЙНИХ ВИТРАТ) ЧЕРЕЗ ГРОШОВІ ПОТОКИ**

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Бернстайн Л.А., 2002 р.	Покриття постійних витрат за рахунок грошових потоків	(Грошові кошти, отримані в результаті господарської діяльності до оподаткування + Постійні витрати) / Постійні витрати)	<p>Дискусійним питанням є визначення постійних витрат. Треба уточнити назву показника. Проблемою є вживання терміна «грошові потоки».</p> <p>Грошові потоки можуть бути різними.</p> <p>У разі отримання від'ємного грошового потоку такий показник не можна розраховувати, оскільки він не має аналітичного пояснення.</p> <p>На думку автора монографії, слід виокремити паралельно два показники: коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок грошових коштів і коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок грошових коштів.</p> <p>Обґрунтування даної пропозиції — за межами цієї таблиці.</p>

Закінчення табл. 3.17

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
2	Венді МакКензі, 2003 р.	Коефіцієнт покриття позикових відсотків (коефіцієнт покриття фінансових витрат) на основі грошового потоку	Грошовий потік від операційної діяльності / виплачений відсоток	Враховуючи існування банківських та інших відсотків, інших фінансових витрат, дані поняття вимагають уточнення. Зважаючи на практику отримання банківських кредитів пропонується виокремити банківські відсотки, які найширше застосовуються на практиці та всі інші фінансові витрати (див. структуру рах. 95 «Фінансові витрати»). Поняття «фінансові витрати» набагато ширше ніж поняття «позикові відсотки». Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
3	Венді МакКензі, 2006 р.	Коефіцієнт покриття відсотків (забезпечення відсотків) на основі грошового потоку	Грошовий потік від операційної діяльності / Чисті відсоткові платежі (Відсотки отримані – Відсотки сплачені)	Див. заув. до п.1 та п. 2 даної табл.
4	Єфімова О.В., 2009 р. Єфімова О.В., 2010 р.	Виділяє групу коефіцієнтів відсоткового покриття без їх назв і серед трьох показників останній третій. Показники оцінювання ризику структури пасивів — оцінки ризику дефолту — коефіцієнти відсоткового покриття без їх назв і серед трьох показників останній третій.	Сума відсотків за позиковим капіталом, де NCFBIT — чистий грошовий потік від операційної діяльності до сплати відсотків, податків.	Див. пропозицію щодо удосконалення показника в п. 1 даної таблиці.

З урахуванням світового досвіду та виокремлених дискусійних питань автор монографії пропонує:

1) виокремити у зовнішньому фінансовому аналізі коефіцієнт покриття фінансових витрат (КПФВГК) за рахунок грошових коштів, який розраховується як відношення чистого позитивного грошового потоку від операційної діяльності (ЧПГПОД) до фінансових витрат (ФВС):

$$\text{КПФВГК} = \text{ЧПГПОД} / \text{ФВС},$$

КПФВГК = Ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» / Ряд. 140 «Фінансові витрати» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати».

Він показує, скільки припадає зароблених грошових коштів від операційної діяльності на одну гривню фінансових витрат. Він обов'язково має бути значно більшим одиниці, оскільки суб'єкту господарювання потрібні гроші не тільки для виплати різного роду фінансових витрат, а й для здійснення інших операцій у своїй діяльності. Чим більше цей показник, тим краще. Зростання в динаміці даного показника свідчатиме про поліпшення фінансової стійкості суб'єкта господарювання;

2) враховуючи цінність інформації, яку несе даний показник, виокремити його як глобальний і головний показник фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі;

3) виокремити у внутрішньому фінансовому аналізі такий головний відносний показник фінансової стійкості, як коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок грошових коштів (КПБВГК), який розраховується як відношення чистого позитивного грошового потоку від операційної діяльності (ЧПГПОД) до банківських відсотків сплачених (БВС):

$$\text{КПБВГК} = \text{ЧПГПОД} / \text{БВС}.$$

Розраховується за даними бухгалтерського обліку.

Він показує, скільки припадає зароблених грошових коштів від операційної діяльності на одну гривню сплачених банківських відсотків. Він обов'язково має бути значно більшим одиниці, оскільки суб'єкту господарювання потрібні гроші не тільки для виплати відсотків за банківськими кредитами, а й для виплати інших відсотків за користування позиковими коштами і майном і для здійснення інших операцій у своїй ді-

яльності. Чим більше цей показник, тим краще. Зростання в динаміці даного показника свідчатиме про поліпшення фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, процеси глобалізації економіки вимагають наближення в методиках оцінювання діяльності суб'єктів господарювання та розроблення загальних підходів до проведення даної процедури. Тому, враховуючи широке застосування за кордоном показника покриття відсотків на основі грошового потоку та важливість аналітичної інформації, яку він несе, автор монографії і запропонувала ввести такий відносний показник, як коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок грошових коштів, що отримані від операційної діяльності. Його легко розрахувати за даними форми № 2 «Звіт про фінансові результати» форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів» річної фінансової звітності. Автор монографії не вживає термін «постійні витрати», бо він за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку означає дещо інше. Цей аспект було розглянуто вище. Серед фінансових витрат особливе місце посідають саме банківські відсотки, але величину їх сплати не можна знайти у вітчизняній фінансовій звітності, їх суму можна відстежити тільки за даними бухгалтерського обліку. Тому і запропоновано у зовнішньому фінансовому аналізі виокремлення такого показника, як коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок грошових коштів від операційної діяльності;

✓ **по-друге**, даний показник матиме місце тільки за наявності позитивного грошового потоку від операційної діяльності, тобто, якщо буде отримано негативний грошовий потік — відплив грошових коштів перевищує їх надходження, такий показник не буде мати місця за своїм економічним змістом — немає чим покривати за рахунок операційної діяльності. Тому автор у назві показника і вказує, що за рахунок грошових коштів від операційної діяльності, оскільки це усуває неточності в назві — на основі грошового потоку. Грошові кошти можуть бути, або їх немає і тоді вони дорівнюють нулю;

✓ **по-третє**, у методиці вітчизняного аналізу фінансової стійкості пропонується виокремлення паралельно другого відносного показника, але вже у внутрішньому фінансовому аналізі з назвою «коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок грошових коштів». Це пояснюється тим, що на практиці, як правило, вагоме місце серед усіх фінансових витрат займають саме банківські відсотки за рахунок широкого використання у фінансуванні діяль-

ності суб'єктів господарювання банківських кредитів, як довгострокових, так і короткострокових. Але інформацію про сплачені відсотки банкам можна отримати тільки за даними бухгалтерського обліку. Тому даний показник і включається в систему відносних внутрішніх показників фінансової стійкості. Оцінюючи фінансову стійкість у внутрішньому фінансовому аналізі, треба володіти інформацією про рівень покриття банківських відсотків сплачених грошовими коштами від операційної діяльності, які надійшли, за мінусом витрачених грошових коштів від даного виду діяльності.

Всі за логікою судження матеріалу запропоновані відносні глобальні та головні показники фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі наведено в табл. 3.18, а її головні показники у внутрішньому фінансовому аналізі наведено в табл. 3.19.

З урахуванням класифікації відносних показників на основі джерел інформації всі запропоновані відносні глобальні та головні показники фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі наведено в табл. 3.20, а її головні показники у внутрішньому фінансовому аналізі наведено в табл. 3.21.

Таблиця 3.18

**ГЛОБАЛЬНІ ТА ГОЛОВНІ ПОКАЗНИКИ
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
У ЗОВНІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ**

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
Глобальні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання			
1	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власного капіталу) (КФН)	$\text{КФН} = \text{ВК} / \text{ЗК},$ тобто $\text{КФН} = \text{Валюта I розд. ПБ «Власний капітал»} / \text{Загальна валюта балансу (ряд. 640)}$	Рекомендований рівень коливається в межах 70 %, 60 % та 50 %. Рекомендовані межі залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
2	Коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикового капіталу) (КФЗ)	$\text{КФЗ} = \text{ПК} / \text{ЗК},$ тобто $\text{КФЗ} = \text{Валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»} + \text{Валюта IV розд. ПБ «Поточні зобов'язання»} / \text{Загальна валюта балансу (ряд. 640)}$	Рекомендований рівень коливається в межах 30 %, 40 % і 50 %. Рекомендовані межі залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
3	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) (КФР)	$\text{КФВ} = \text{ПК} / \text{ВК},$ тобто $\text{КФР} = \text{Валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»} + \text{Валюта IV розд. ПБ «Поточні зобов'язання»} / \text{Валюта I розд. ПБ «Власний капітал»}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
4	Коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості (КФРЧЗ)	$\text{КФРЧЗ} = \text{Чиста заборгованість (різниця між загальним позиковим капіталом (ПК), грошовими коштами (ГК) та короткостроковими депозитами (КД))} / \text{Власний капітал (ВК)},$ або $\text{КФРЧЗ} = (\text{ПК} - \text{ГК} - \text{КД}) / \text{ВК},$ тобто $\text{КФРЧЗ} = (\text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} - \text{Ряд. 230 АБ} + \text{Ряд. 240 АБ}) - \text{Ряд. 500 ПБ} / \text{I розд. ПБ}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання, законодавства певної країни: а) зняття грошей у деяких країнах має обмежений характер — встановлені обмеження на грошові перекази, б) спеціальне отримання фінансової вигоди за рахунок різниці між відсотковими ставками. В одних країнах світу з низькими відсотковими ставками за користування кредитами компанія позичає грошові кошти, а в інших країнах світу, у яких висока відсоткова ставка, вкладає ці грошові кошти.

Продовження табл. 3.18

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
5	Частка (коефіцієнт) довгострокового (перманентного) капіталу в загальному капіталі (ЧДК/ЗК)	$\text{ЧДК/ЗК} = (\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}) / \text{Загальний капітал,}$ тобто $\text{ЧДК/ЗК} = (\text{I розд ПБ} + \text{III розд. ПБ}) / \text{Валюта балансу}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання. (У західній практиці вважається нормальним значення 0,9, нижнє критичне — 0,75.)
6	Коефіцієнт фінансування (КФ)	$\text{КФ} = \frac{\text{Чистий грошовий потік (ЧГП) від усіх видів діяльності}}{\text{Середня величина всіх інвестицій (СІ),}}$ або $\text{КФ} = \frac{\text{ЧГП}}{\text{СІ,}}$ тобто $\text{КФ} = \frac{\text{Сума по ряд. 400 «Чистий рух коштів за звітний період» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів»}}{\text{Середня величина валюти балансу}}$	Чим вище даний показник, тим краще.
7	Коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля (КФЛ)	$\text{КФЛ} = \frac{\text{ДПК}}{\text{ВК,}}$ тобто $\text{КФЛ} = \frac{\text{Підсумок III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»}}{\text{Підсумок I розд. ПБ «Власний капітал»}}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
8	Рівень фінансового лівериджу (РФЛ)	$\text{РФЛ} = \frac{\text{Темпи зростання чистого прибутку}}{\text{Темпи зростання валового прибутку}}$	Перевищення темпів зростання чистого прибутку над темпами зростання валового прибутку

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
9. Коефіцієнти структури довгострокового (перманентного) капіталу або довгострокових (перманентних) джерел фінансування			
9.1	Коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу (КНДК)	<p>Власний капітал (ВК) / Перманентний (довгостроковий) капітал (ДК) або (Власний капітал) (ВК) + Довгостроковий позиковий капітал (ДПК)),</p> <p>або</p> $\text{КНДК} = \text{ВК} / \text{ДК},$ <p>або</p> $\text{КНДК} = \text{ВК} / (\text{ВК} + \text{ДПК}),$ <p>тобто</p> $\text{КНДК} = \text{Валюта I розд. ПБ «Власний капітал»} / (\text{Валюта I розд. ПБ «Власний капітал»} + \text{Валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»})$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої приналежності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
9.2	Коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу (КЗДК)	<p>КЗДК = Довгостроковий позиковий капітал (ДПК) / Перманентний (довгостроковий) капітал (ДК) або (Власний капітал) (ВК) + Довгостроковий позиковий капітал (ДПК)),</p> <p>або</p> $\text{КЗДК} = \text{ДПК} / \text{ДК},$ <p>або</p> $\text{КЗДК} = \text{ДПК} / (\text{ВК} + \text{ДПК}),$ <p>тобто</p> $\text{КЗДК} = \text{Валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»} / (\text{Валюта I розд. ПБ «Власний капітал»} + \text{Валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»})$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
10	Коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом (КЗНАВК)	<p>КЗНАВК = Власний капітал (ВК)/ Необоротні активи (НА),</p> <p>або</p> $\text{КЗНАВК} = \text{ВК} / \text{НА},$ <p>тобто</p> $\text{КЗНАВК} = \text{I розд. ПБ} / (\text{I розд. АБ} + \text{II розд. АБ})$	Має бути обов'язково більше 1.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
11. Коефіцієнти обслуговування боргу			
11.1	Коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку (КОБГП)	<p>КОБГП = Грошовий потік від операційної діяльності (ЧРГКОД) / Позиковий капітал (ПК), який являє собою суму довгострокових зобов'язань (ДЗ) та поточних зобов'язань (ПЗ), або</p> <p>КОБГП = ЧРГКОД / ПК, або</p> <p>КОБГП = ЧРГКОД / (ДЗ + ПЗ), тобто</p> <p>КОБГП = Ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» / (Розд. III ПБ + Розд. IV ПБ)</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання. Зростання даного показника оцінюватиметься позитивно.
11.2	Коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку (КОБОП)	<p>КОБОП = Прибуток від операційної діяльності (ПОД) / Позиковий капітал (ПК), який являє собою суму довгострокових зобов'язань (ДЗ) та поточних зобов'язань (ПЗ), або</p> <p>КОБОП = ПОД / ПК, або</p> <p>КОБОП = ПОД / (ДЗ + ПЗ), тобто</p> <p>КОБОП = Ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» / (розд. III ПБ + розд. IV ПБ)</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання. Зростання даного показника оцінюватиметься позитивно
12	Коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності (КПВПОД)	<p>КПВПОД = Прибуток від операційної діяльності (ПОД) / Сума нарахованих банківських відсотків (НБВ), або</p> <p>КПВПОД = ПОД / НБВ, тобто</p> <p>КПВПОД = Сума по ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» / Сума по ряд. 540 «Проценти» ф. № 5 «Примітки до річного фінансового звіту»</p>	Значення показника має бути набагато більше 1. Інакше суб'єкт господарювання працює тільки на відсотки

Продовження табл. 3.18

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
13	Коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності (КПФВПЗД)	$\text{КПФВПЗД} = \frac{\text{Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування (ПЗД)}}{\text{Нараховані фінансові витрати (НФВ)}}$ або $\text{КПФВПЗД} = \frac{\text{ПЗД}}{\text{НФВ}}$, тобто $\text{КПФВПЗД} = \frac{\text{Сума по ряд. 170 «Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»}}{\text{Сума по ряд. 140 «Фінансові витрати» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»}}$	Значення показника має бути набагато більше 1. Інакше суб'єкт господарювання працює тільки на фінансові витрати.
14	Коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок грошових коштів (КПФВГК)	$\text{КПФВГК} = \frac{\text{Чистий позитивний грошовий потік від операційної діяльності (ЧПГПОД)}}{\text{Фінансові витрати (ФВС)}}$ або $\text{КПФВГК} = \frac{\text{ЧПГПОД}}{\text{ФВС}}$, тобто $\text{КПФВГК} = \frac{\text{ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів»}}{\text{ряд. 140 ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»}}$	Має бути набагато більше одиниці, оскільки суб'єкту господарювання необхідні гроші не тільки для виплати різного роду фінансових витрат, а й для здійснення інших операцій у своїй діяльності. Чим більше цей показник, тим краще. Зростання в динаміці даного показника свідчить про поліпшення фінансової стійкості суб'єкта господарювання

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
Головні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання (включаються також попередні глобальні показники фінансової стійкості)			
15. Показники структури позикового капіталу			
15.1	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань (КДЗоб)	$\text{КДЗоб} = \frac{\text{Довгострокові зобов'язання (ДЗоб)}}{\text{Загальний позиковий капітал (ЗПК),}}$ або $\text{КДЗоб} = \frac{\text{ДЗоб}}{\text{ЗПК}},$ або $\text{КДЗоб} = \frac{\text{ДЗоб}}{\text{ДЗоб} + \text{ПЗоб}}$ тобто $\text{КДЗоб} = \frac{\text{валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»}}{\text{(Валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»} + \text{Валюта IV розд. ПБ «Поточні зобов'язання»}}}$	Менше 20—30 %. Рекомендовані межі залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
15.2	Коефіцієнт поточних зобов'язань (КПЗоб)	$\text{КПЗоб} = \frac{\text{Поточні зобов'язання (ПЗоб)}}{\text{Загальний позиковий капітал (ЗПК),}}$ або $\text{КПЗоб} = \frac{\text{ПЗоб}}{\text{ЗПК}},$ або $\text{КДЗоб} = \frac{\text{ПЗоб}}{\text{ДЗоб} + \text{ПЗоб}}$ тобто $\text{КПЗоб} = \frac{\text{валюта IV розд. ПБ «Поточні зобов'язання»}}{\text{(валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»} + \text{валюта IV розд. ПБ «Поточні зобов'язання»}}}$	Близько 70—80 %. Рекомендовані межі залежатимуть від виду діяльності, галузевої приналежності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
16	Коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу (МВК)	<p>МВК = Власний оборотний капітал (НВОК) / Власний капітал,</p> <p>або</p> <p>МВК = НВОК / ВК,</p> <p>або</p> <p>МВК = (ВК – НА – ВМП) / ВК, тобто</p> <p>МВК = (I розд ПБ – I розд. АБ – II розд. АБ – V розд. АБ) / I розд. ПБ</p>	<p>Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p> <p>Чим вище цей показник, тим більше забезпечується гнучкість у використанні власних коштів суб'єкта господарювання.</p> <p>Оптимальне значення показника — 0,5 (на думку деяких авторів — більше 0,3).</p>
17	Коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом (КЗЗАПВОК)	<p>КЗЗАПВОК = Наявність власного оборотного капіталу (НВОК) (як різниця між власним капіталом (ВК), необоротними активами (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМП)) / Запаси (ЗАП),</p> <p>або</p> <p>КЗЗАПВОК = НВОК / ЗАП</p> <p>або</p> <p>КЗЗАПВОК = (ВК – НА – ВМП) / ЗАП,</p> <p>тобто:</p> <p>КЗЗАПВОК = (I розд ПБ – I розд. АБ – II розд. АБ – V розд. АБ) / Сума ряд. 100—141 АБ</p>	<p>Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p> <p>Нормальним є рівень коефіцієнта 60—80 %. Деякі автори нижньою критичною величиною вважають 50 %.</p>

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
18	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом (КЗОАВОК)	<p>КЗОАВОК = Наявність власного оборотного капіталу (НВОК) різниці між власним капіталом (ВК), необоротними активами (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМП)) / Оборотні активи (ОА), або</p> $\text{КЗОАВОК} = \text{НВОК} / \text{ОА},$ <p>або</p> $\text{КЗОАВОК} = (\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП}) / \text{ОА},$ <p>тобто:</p> $\text{КЗОАВОК} = (\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ}) / (\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ})$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
19	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами (КЗОАПОК)	<p>КЗОАПОК = Наявність постійних оборотних коштів (НПОК) або різниці між оборотними активами (ОА) та поточними зобов'язаннями (ПЗ) / Оборотні активи (ОА), або</p> $\text{КЗОАПОК} = \text{НПОК} / \text{ОА}$ <p>або</p> $\text{КЗОАПОК} = (\text{ОА} - \text{ПЗ}) / \text{ОА}$ <p>тобто:</p> $\text{КЗОАПОК} = (3 \text{ розд. АБ} + 4 \text{ розд. АБ} - 4 \text{ розд. ПБ}) / (3 \text{ розд. АБ} + 4 \text{ розд. АБ})$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої приналежності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання. Зростання цього показника є позитивною тенденцією

Таблиця 3.19

**ГОЛОВНІ ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ У ВНУТРІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ**

№ з/п	Найменування показника	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
1	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власного капіталу) (КФН)	<p>КФН = Власні джерела фінансування / Загальні джерела фінансування,</p> <p>тобто:</p> <p>КФН = Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 / Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—69 (залишки по рахунках необхідно визначити на момент проведення аналітичного дослідження)</p>	<p>Рекомендований рівень коливається в межах 70 %, 60 % і 50 %.</p> <p>Рекомендовані межі залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
2	Коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикових джерел фінансування) (КФЗ)	<p>КФЗ = Позикові джерела фінансування / Загальні джерела фінансування,</p> <p>тобто:</p> <p>КФЗ = Алгебраїчної суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням залишку по рах. 69 «Доходи майбутніх періодів») / Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—69 (залишки по рахунках необхідно визначити на момент проведення аналітичного дослідження)</p>	<p>Рекомендований рівень коливається в межах 30 %, 40 % і 50 %.</p> <p>Рекомендовані межі залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
3	Коефіцієнт фінансової напруги (КФНАП)	<p>КФНАП = Прострочений позиковий капітал (прострочені позикові джерела фінансування) / Загальний капітал (загальні джерела фінансування)</p>	<p>Бажано, щоб не було прострочених джерел фінансування, тому рекомендоване значення даного показника — нуль.</p>

№ з/п	Найменування показника	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
4	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) (КФР)	<p>КФР = Позикові джерела фінансування / Власні джерела фінансування,</p> <p>тобто:</p> <p>КФР = Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням залишку по рах. 69 «Доходи майбутніх періодів») / Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 (залишки по рахунках необхідно визначити на момент проведення аналітичного дослідження)</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
5	Коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості (КФРЧЗ)	<p>КФРЧЗ = Чиста заборгованість (різниця між загальними позиковими джерелами фінансування (ПДФ), грошовими коштами (ГК) та короткостроковими депозитами (КД) / Власні джерела фінансування (ВДФ),</p> <p>або</p> <p>КФРЧЗ = (ПДФ – ГК – КД) / ВДФ,</p> <p>тобто:</p> <p>КФРЧЗ = (Сума по рах. 5 класу «Довгострокові зобов'язання» + Сума по рах. класу 6 «Поточні зобов'язання» – Суми по рах. 69 «Доходи майбутніх періодів» – (Сума по рах. 30 «Каса» + Сума по рах. 31 «Розрахунки в банках» + Сума по рах. 33 «Інші кошти») – Сума по рах. 60 Короткострокові позики) / Алгебраїчна сума по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань»</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання, законодавства певної країни: а) зняття грошей в деяких країнах має обмежений характер — встановлені обмеження на грошові перекази, б) спеціальне отримання фінансової вигоди за рахунок різниці між відсотковими ставками. В одних країнах світу з низькими відсотковими ставками за користування кредитними компаніями позичає грошові кошти, а в інших країнах світу, де висока відсоткова ставка, вкладає ці грошові кошти.

№ з/п	Найменування показника	Методика розрахунку показників за запропованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
6	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) ринковий (КФРР)	<p>КФРР = Чиста заборгованість (різниця між загальними позиковими джерелами фінансування в перерахунку за діючою ринковою вартістю на момент проведення аналізу (ПДФР), грошовими коштами (ГК) та короткостроковими депозитами, в перерахунку за діючою ринковою вартістю на момент проведення аналізу (КДР) / Власні джерела фінансування в перерахунку за діючою ринковою вартістю на момент проведення аналізу (ВДФР),</p> <p>тобто: $\text{КФРР} = (\text{ПДФР} - \text{ГК} - \text{КДР}) / \text{ВДФР}$</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої приналежності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання, законодавства певної країни
7	Частка довгострокових джерел фінансування в загальних джерелах фінансування (ЧДД/ЗД)	<p>ЧДД/ЗД = (Власні джерела фінансування + Довгострокові позикові джерела фінансування) / Загальні джерела фінансування,</p> <p>тобто:</p> <p>ЧДД/ЗД = (Алгебраїчна сума по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань» + Алгебраїчної суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання») / Алгебраїчна сума по рахунках класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань», класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання»</p> <p>(залишки по рахунках треба розрахувати на момент здійснення аналізу)</p>	<p>Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p> <p>У західній практиці вважається нормальним значення 0,9, нижче критичне — 0,75.</p>

Продовження табл. 3.19

№ з/п	Найменування показника	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
8	Коефіцієнт фінансування (КФ)	<p>КФ = Чистий грошовий потік (ЧГП) від усіх видів діяльності / Середня величина всіх інвестицій (СІ),</p> <p>або</p> $\text{КФ} = \text{ЧГП} / \text{СІ},$ <p>тобто:</p> <p>КФ = Дані аналітичного обліку, за якими складається третя звітна форма з виходом на загальний чистий рух грошових коштів / Середня проста арифметична залишків по рах. 40—69 (залишки по рахунках треба розрахувати на момент проведення аналітичного дослідження)</p>	Чим вище даний показник, тим краще
9	Коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля (КФЛ)	<p>КФЛ = Довгострокові позикові джерела фінансування (ДПД) / Власні джерела фінансування (ВД),</p> <p>або</p> $\text{КФЛ} = \text{ДПД} / \text{ВД},$ <p>тобто:</p> <p>КФЛ = Сума залишків рахунків класу 5 «Довгострокові зобов'язання» / Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» (залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження)</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
10	Рівень фінансового лівериджу (РФЛ)	РФЛ = Темпи зростання чистого прибутку / Темпи зростання валового прибутку	Перевищення темпів зростання чистого прибутку над темпами зростання валового прибутку

№ з/п	Найменування показника	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
11. Коефіцієнти структури довгострокових (перманентних) джерел фінансування			
11.1	Коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування (КНДД)	<p>КНДД = Власні джерела фінансування (ВД) / Перманентні (довгострокові) джерела фінансування (ДД) або (Власні джерела (ВД) + Довгострокові позикові джерела (ДПД)),</p> <p>або</p> <p>КНДД = ВД / ДД,</p> <p>або</p> <p>КНДД = ВД / (ВД + ДПД),</p> <p>тобто:</p> <p>КНДД = алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал і забезпечення» / (алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» + Сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання»)</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
11.2	Коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування (КЗДД)	<p>КЗДД = Довгострокові позикові джерела фінансування (ДПД) / Перманентні (довгострокові) джерела фінансування (ДД) або (Власні джерела (ВД) + Довгострокові позикові джерела (ДПД)),</p> <p>або</p> <p>КЗДД = ДПД / ДД,</p> <p>або</p> <p>КЗДД = ДПД / (ВД + ДПД),</p> <p>тобто:</p> <p>КЗДД = Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» / (алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» + Сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання»)</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показника	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
12. Показники структури позикових джерел фінансування			
12.1	Коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування (КДПД)	$\text{КДПД} = \frac{\text{Довгострокові позикові джерела фінансування (ДПД)}}{\text{Загальні позикові джерела фінансування (ЗПД)}}$ або $\text{КДПД} = \frac{\text{ДПД}}{\text{ЗПД}}$ або $\text{КДПД} = \frac{\text{ДПД}}{\text{ДПД} + \text{ППД}}$ тобто: $\text{КДПД} = \frac{\text{Сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання»}}{\text{Залишки по рахунках 5 класу «Довгострокові зобов'язання»} + \text{Залишки по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рах. 69 «Доходи майбутніх періодів»)}}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
12.2	Коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування (КППД)	$\text{КППД} = \frac{\text{Поточні позикові джерела фінансування (ППД)}}{\text{Загальні позикові джерела фінансування (ЗПД)}}$ або $\text{КППД} = \frac{\text{ППД}}{\text{ЗПД}}$ або $\text{КДПД} = \frac{\text{ППД}}{\text{ДПД} + \text{ППД}}$ тобто: $\text{КППД} = \frac{\text{Сума залишків по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рах. 69 «Доходи майбутніх періодів»)}}{\text{Залишки по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання»} + \text{Залишки по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рах. 69 «Доходи майбутніх періодів»)}}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показника	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
13	Коефіцієнт маневреності (мобільності) власних джерел фінансування (МВД)	<p>МВД = (Власні джерела фінансування (ВДФ) – Необоротні ресурси (НР) – Витрати майбутніх періодів (ВМП)) / Власні джерела фінансування (ВДФ),</p> <p>або</p> $\text{МВД} = (\text{ВДФ} - \text{НР} - \text{ВМП}) / \text{ВДФ},$ <p>тобто:</p> $\text{МВД} = (\text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} - \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи»} - \text{Залишок по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»}) / \text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
14	Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування (КЗЗАПВОД)	<p>КЗЗАПВОД = Наявність власних оборотних джерел фінансування (НВОД) / Запаси (ЗАП),</p> <p>або</p> $\text{КЗЗАПВОД} = \text{НВОД} / \text{ЗАП}$ <p>тобто:</p> $\text{КЗЗАПВОД} = (\text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} - \text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 10—19 класу 1 «Необоротні активи»} - \text{Залишок по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»}) / \text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 20—28 класу 2 «Запаси»}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показника	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
15	Коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування (КЗОРВОД)	<p>КЗОРВОД = Наявність власних оборотних джерел фінансування (НВОД) / Оборотні активи (ОА),</p> <p>або</p> $\text{КЗОРВОД} = \text{НВОД} / \text{ОА}$ <p>тобто:</p> <p>КЗОРВОД = (Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» – Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи» – залишок по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів») / Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 2 «Запаси» та класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (за виключенням залишку по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»))</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
16	Коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами (КЗОРПОК)	<p>КЗОРПОК = Наявність постійних оборотних коштів (НПОКВ) / Оборотні ресурси (ОР),</p> <p>або</p> $\text{КЗОРПОК} = \text{НПОКВ} / \text{ОР},$ <p>тобто:</p> <p>КЗОРПОК = (Різниця між оборотними матеріальними (за мінусом залежаних та непотрібних виробничих запасів та поточних біологічних активів, непотрібних залишків незавершеного виробництва, готової продукції та товарів, що не користуються попитом) та фінансовими активами (за мінусом прострочених поточної дебіторської заборгованості, векселів отриманих та інших оборотних активів) і поточної бор'язаннями) / Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 2 «Запаси» та класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (за виключенням залишку по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»))</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої приналежності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показника	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
17	Коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування (КЗНРВД)	$\text{КЗНРВД} = \frac{\text{Власні джерела фінансування (ВД)}}{\text{Необоротні ресурси (НР)}}$ або $\text{КЗНРВД} = \frac{\text{ВД}}{\text{НР}}$ тобто: $\text{КЗНРВД} = \frac{\text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» / Алгебраїчна сума залишків по рах. 10—19 класу 1 «Необоротні активи»}}{\text{...}}$	Має бути обов'язково більше 1.
18. Коефіцієнти обслуговування боргу			
18.1	Коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку (КОБГПВ)	$\text{КОБГПВ} = \frac{\text{Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності (ЧРГКОЛ)}}{\text{Позикові джерела фінансування (ПД), які являють собою суму довгострокових позикових джерел (ДД) та поточних позикових джерел (ПД)}}$ або $\text{КОБГПВ} = \frac{\text{ЧРГКОД}}{\text{ДД} + \text{ПД}}$ тобто: $\text{КОБГПВ} = \frac{\text{Аналітичні дані до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» / (Сума по рахунках класу 3 «Довгострокові зобов'язання» + Сума по рахунках класу 4 «Поточні зобов'язання»}}{\text{...}}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання. Зростання даного показника оцінюватиметься позитивно.

№ з/п	Найменування показника	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
18.2	Коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку (КОБОПВ)	<p>КОБОПВ = Прибуток від операційної діяльності (ПОД) / Позикові джерела фінансування (ПД), які являють собою суму довгострокових позикових джерел (ДД) і поточних позикових джерел (ПД), або</p> $\text{КОБОПВ} = \text{ПОД} / (\text{ДД} + \text{ПД}),$ <p>тобто:</p> $\text{КОБОПВ} = \frac{\text{Аналітичні дані до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності» « ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» / (Сума по рахунках класу 3 «Довгострокові зобов'язання» + Сума по рахунках класу 4 «Поточні зобов'язання»)}{\text{Сума по рахунках класу 3 «Довгострокові зобов'язання» + Сума по рахунках класу 4 «Поточні зобов'язання»}}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання. Зростання даного показника оцінюватиметься позитивно.
19	Коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності (КПВПОДВ)	<p>КПВПОД = Прибуток від операційної діяльності (ПОД) / Сума нарахованих банківських відсотків (НБВ),</p> <p>або</p> $\text{КПВПОД} = \text{ПОД} / \text{НБВ};$ <p>тобто:</p> $\text{КПВПОДВ} = \frac{\text{Кредит рах. 70 «Дохід від реалізації»} - \text{Кредит рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами» в частині ПДВ та обов'язкових платежів та інших зборів і податків з обороту} - \text{Кредит субрах. 704 «Вирахування з доходу»} - \text{Сума по рах. 90 «Собівартість реалізації»} + \text{Кредит рах. 71 «Інший операційний дохід»} - \text{Сума по рах 92 «Адміністративні витрати»} - \text{Сума по рах. 93 «Витрати на збут»} - \text{Сума по рах. 94 «Інші операційні витрати»}}{\text{Сума по субрах. 951 «Відсотки за кредит»}}$	Значення показника має бути набагато більше 1. Інакше суб'єкт господарювання працює тільки на відсотки.

№ з/п	Найменування показника	Методика розрахунку показників за запропованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
20	Коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності (КПФВПЗДВ)	$\text{КПФВПЗД} = \frac{\text{Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування (ПЗД)}}{\text{Нараховані фінансові витрати (НФВ)}}$ або $\text{КПФВПЗД} = \frac{\text{ПЗД}}{\text{НФВ}}$ тобто: $\text{КПФВПЗДВ} = \frac{\text{Кредит рах. 70 «Дохід від реалізації»} - \text{Кредит рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами» в частині ПДВ та обов'язкових платежів та інших зборів та податків з обороту} - \text{Кредит субрах. 704 «Вирахування з доходу»} - \text{Сума по рах. 90 «Собівартість реалізації»} + \text{Кредит рах. 71 «Інший операційний дохід»} - \text{Сума по рах 92 «Адміністративні витрати»} - \text{Сума по рах. 93 «Витрати на збут»} - \text{Сума по рах. 94 «Інші операційні витрати»} + \text{Кредит рах. 72 «Дохід від участі в капіталі»} + \text{Кредит рах. 73 «Інші фінансові доходи»} + \text{Кредит рах. 74 «Інші доходи»} - \text{Сума по рах. 95 «Фінансові витрати»} - \text{Сума по рах. 96 «Втрати від участі в капіталі»} - \text{Сума по рах. 97 «Інші витрати»}}{\text{Сума по рах. 95 «Фінансові витрати»}}$	Значення показника має бути набагато більше 1. Інакше суб'єкт господарювання працює тільки на фінансові витрати.
21	Коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок грошових коштів (КПБВГК)	$\text{КПБВГК} = \frac{\text{Чистий позитивний грошовий потік від операційної діяльності (ЧПГПОД)}}{\text{банківські відсотки сплачені (БВС)}}$ або $\text{КПБВГК} = \frac{\text{ЧПГПОД}}{\text{БВС}}$ (розраховується за даними бухгалтерського обліку)	Має бути набагато більше одиниці, оскільки суб'єкту господарювання потрібні гроші не тільки для виплати відсотків за банківськими кредитами, а й для виплати інших відсотків за користування позиковими коштами і майном та для здійснення інших операцій у своїй діяльності.

Продовження табл. 3.19

№ з/п	Найменування показника	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
			Чим більше цей показник, тим краще. Зростання в динаміці даного показника свідчатиме про поліпшення фінансової стійкості суб'єкта господарювання.
22	Покриття дивідендів за привелійованими акціям за рахунок прибутку (ПДПАП)* (Дослідження даного показника для акціонерних товариств див. в п. 3.2 «Допоміжні та додаткові відносні показники фінансової стійкості».)	ПДПАП = (Дохід від звичайної діяльності до оподаткування + Постійні витрати) / (Постійні витрати + Дивіденди за привелійованими акціям × (1 / (1 – Ставка податку))) (за аналітичними даними обліку)	Чим вище, тим краще.

Таблиця 3.20

ГЛОБАЛЬНІ ТА ГОЛОВНІ ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ЗОВНІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ ЗА ЗАПРОПОНОВАНОЮ КЛАСИФІКАЦІЄЮ — ЗА ПЕВНИМИ ЗВІТНИМИ ФОРМАМИ

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
Глобальні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання ПЕРША ГРУПА ГЛОБАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ — ПОКАЗНИКИ НА ОСНОВІ БАЛАНСУ			
<i>Перша підгрупа глобальних показників — показники співвідношення пасиву балансу</i>			
1	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власного капіталу) (КФН)	КФН = ВК / ЗК, тобто: КФН = Валюта I розділу ПБ «Власний капітал» / Загальна валюта балансу (ряд. 640)	Рекомендований рівень коливається в межах 70 %, 60 % і 50 %. Рекомендовані межі залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
2	Коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикового капіталу) (КФЗ)	$\text{КФЗ} = \text{ПК} / \text{ЗК},$ тобто: $\text{КФЗ} = \text{Валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»} + \text{Валюта IV розд. ПБ «Поточні зобов'язання»} / \text{Загальна валюта балансу (ряд. 640)}$	Рекомендований рівень коливається в межах 30 %, 40 % і 50 %. Рекомендовані межі залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
3	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) (КФР)	$\text{КФВ} = \text{ПК} / \text{ВК},$ тобто: $\text{КФР} = \text{Валюта 3 розділу ПБ «Довгострокові зобов'язання»} + \text{Валюта IV розділу ПБ «Поточні зобов'язання»} / \text{Валюта I розд. ПБ «Власний капітал»}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
4	Коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля (КФЛ)	$\text{КФЛ} = \text{ДПК} / \text{ВК},$ тобто: $\text{КФЛ} = \text{Підсумок III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»} / \text{Підсумок I розд. ПБ «Власний капітал»}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
5	Частка (коефіцієнт) довгострокового (перманентного) капіталу в загальному капіталі (ЧДК/ЗК)	$\text{ЧДК/ЗК} = (\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}) / \text{Загальний капітал},$ тобто: $\text{ЧДК/ЗК} = (\text{I розд. ПБ} + \text{III розд. ПБ}) / \text{Валюта балансу}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання. (У західній практиці вважається нормальним значення 0,9, нижче критичне — 0,75)

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
6. Коефіцієнти структури довгострокового (перманентного) капіталу або довгострокових (перманентних) джерел фінансування			
6.1	Коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу (КНДК)	<p>Власний капітал (ВК) / Перманентний (довгостроковий) капітал (ДК) або (Власний капітал) (ВК) + Довгостроковий позиковий капітал (ДПК)),</p> <p>або</p> $\text{КНДК} = \text{ВК} / \text{ДК},$ <p>або</p> $\text{КНДК} = \text{ВК} / (\text{ВК} + \text{ДПК}),$ <p>тобто:</p> $\text{КНДК} = \text{Валюти I розд. ПБ «Власний капітал»} / (\text{Валюта I розд. ПБ «Власний капітал»} + \text{Валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»})$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
6.2	Коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу (КЗДК)	<p>КЗДК = Довгостроковий позиковий капітал (ДПК) / Перманентний (довгостроковий) капітал (ДК) або (Власний капітал) (ВК) + Довгостроковий позиковий капітал (ДПК)),</p> <p>або</p> $\text{КЗДК} = \text{ДПК} / \text{ДК},$ <p>або</p> $\text{КЗДК} = \text{ДПК} / (\text{ВК} + \text{ДПК}),$ <p>тобто:</p> $\text{КЗДК} = \text{Валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»} / (\text{Валюта I розд. ПБ «Власний капітал»} + \text{Валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»})$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
<i>Друга підгрупа глобальних показників — показники співвідношення певних груп пасиву та активу балансу</i>			
7	Коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості (КФРЧЗ)	<p>КФРЧЗ = Чиста заборгованість (різниця між загальним позиковим капіталом (ПК), грошовими коштами (ГК) та короткостроковими депозитами (КД)) / Власний капітал (ВК),</p> <p>або</p> $\text{КФРЧЗ} = (\text{ПК} - \text{ГК} - \text{КД}) / \text{ВК},$ <p>тобто:</p> $\text{КФРЧЗ} = (\text{III розд. ПБ} + \text{IV розд. ПБ} - \text{ряд. 230 АБ} + \text{ряд. 240 АБ}) - \text{ряд. 500 ПБ} / \text{I розд. ПБ}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання, законодавства певної країни: а) зняття грошей у деяких країнах має обмежений характер — встановлені обмеження на грошові перекази, б) спеціальне отримання фінансової вигоди за рахунок різниці між відсотковими ставками. В одних країнах світу з низькими відсотковими ставками за користування кредитами компанія позичає грошові кошти, а в інших країнах світу, у яких висока відсоткова ставка, вкладає ці грошові кошти.
8	Коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом (КЗНАВК)	<p>КЗНАВК = Власний капітал (ВК) / Необоротні активи (НА),</p> <p>або</p> $\text{КЗНАВК} = \text{ВК} / \text{НА},$ <p>тобто:</p> $\text{КЗНАВК} = \text{I розд. ПБ} / (\text{I розд. АБ} + \text{II розд. АБ})$	Має бути обов'язково більше 1.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
Третя підгрупа відносних показників — показники співвідношення активу балансу — в складі глобальних показників немає			
ДРУГА ГРУПА ГЛОБАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ — ПОКАЗНИКИ НА ОСНОВІ БАЛАНСУ ТА ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ, БАЛАНСУ ТА ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ <i>Перша підгрупа глобальних показників — показники співвідношення грошових потоків з активом балансу</i>			
9	Коефіцієнт фінансування (КФ)	КФ = Чистий грошовий потік (ЧГП) від усіх видів діяльності / Середня величина всіх інвестицій (СІ), або $\text{КФ} = \text{ЧГП} / \text{СІ},$ тобто: КФ = Сума по ряд. 400 «Чистий рух коштів за звітний період» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» / Середня величина валюти балансу	Чим вище даний показник, тим краще.
Друга підгрупа глобальних показників — показники співвідношення грошових потоків з невидими групами пасиву балансу			
10. Коефіцієнти обслуговування боргу			
10.1	Коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку (КОБГП)	КОБГП = Грошовий потік від операційної діяльності (ЧРГКОД) / Позиковий капітал (ПК), який являє собою суму довгострокових зобов'язань (ДЗ) та поточних зобов'язань (ПЗ), або $\text{КОБГП} = \text{ЧРГКОД} / \text{ПК},$ або $\text{КОБГП} = \text{ЧРГКОД} / (\text{ДЗ} + \text{ПЗ}),$ тобто: КОБГП = Ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» / (розд. III ПБ + розд. IV ПБ)	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання. Зростання даного показника буде оцінюватися позитивно.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
Третя підгрупа глобальних показників — показники співвідношення балансу та звіту про фінансові результати			
10.2	Коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку (КОБОП)	<p>КОБОП = Прибуток від операційної діяльності (ПОД) / Позиковий капітал (ПК), який являє собою суму довгострокових зобов'язань (ДЗ) та поточних зобов'язань (ПЗ), або</p> <p>КОБОП = ПОД / ПК або</p> <p>КОБОП = ПОД / (ДЗ + ПЗ), тобто</p> <p>КОБОП = ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» / (розд. III ПБ + розд. IV ПБ)</p>	<p>Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p> <p>Зростання даного показника оцінюватиметься позитивно.</p>
ТРЕТЯ ГРУПА ГЛОБАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ — ПОКАЗНИКИ НА ОСНОВІ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ <i>Перша підгрупа глобальних показників — показники співвідношення між певними видами прибутків та певними видами відсотків і фінансових витрат</i>			
11	Рівень фінансового лівериджу (РФЛ)	РФЛ = Темпи зростання чистого прибутку / Темпи зростання валового прибутку	Перевищення темпів зростання чистого прибутку над темпами зростання валового прибутку.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
12	Коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності (КПВПОД)	<p>КПВПОД = Прибуток від операційної діяльності (ПОД) / Сума нарахованих банківських відсотків (НБВ),</p> <p>або</p> <p>$\text{КПВПОД} = \text{ПОД} / \text{НБВ};$</p> <p>тобто:</p> <p>КПВПОД = Сума по ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» / Сума по ряд. 540 «Проценти» ф. № 5 «Примітки до річного фінансового звіту»</p>	Значення показника має бути набагато більше 1. Інакше суб'єкт господарювання працює тільки на відсотки.
13	Коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності (КПФВПЗД)	<p>КПФВПЗД = Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування (ПЗД) / Нараховані фінансові витрати (НФВ),</p> <p>або</p> <p>$\text{КПФВПЗД} = \text{ПЗД} / \text{НФВ},$</p> <p>тобто:</p> <p>КПФВПЗД = Сума по ряд. 170 «Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» / Сума по ряд. 140 «Фінансові витрати» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»</p>	Значення показника має бути набагато більше 1. Інакше суб'єкт господарювання працює тільки на фінансові витрати.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
Друга підгрупа глобальних показників — показники співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами			
14	Коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок грошових коштів (КПФВГК)	<p>КПФВГК = Чистий позитивний грошовий потік від операційної діяльності (ЧПГПОД) / Фінансові витрати сплачені (ФВС),</p> <p>або</p> <p>КПФВГК = ЧПГПОД / ФВС,</p> <p>тобто:</p> <p>КПФВГК = графа 3 ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» / ряд. 140 «Фінансові витрати» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»</p>	<p>Має бути набагато більше одиниці, оскільки суб'єкту господарювання потрібні гроші не тільки для виплати різного роду фінансових витрат, а й для здійснення інших операцій у своїй діяльності.</p> <p>Чим більше цей показник, тим краще. Зростання в динаміці даного показника свідчатиме про поліпшення фінансової стійкості суб'єкта господарювання.</p>
Головні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання (включаються також попередні глобальні показники фінансової стійкості)			
ПЕРША ГРУПА ГОЛОВНИХ ПОКАЗНИКІВ — ПОКАЗНИКИ НА ОСНОВІ БАЛАНСУ			
Перша підгрупа головних показників — показники співвідношення пасиву балансу (включається також попередні глобальні показники даної підгрупи)			
15. Показники структури позикового капіталу			
15.1	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань (КДЗоб)	<p>КДЗоб = Довгострокові зобов'язання (ДЗоб) / Загальний позиковий капітал (ЗПК),</p> <p>або</p> <p>КДЗоб = ДЗоб / ЗПК,</p> <p>або</p> <p>КДЗоб = ДЗоб / (ДЗоб + ПЗоб)</p> <p>тобто:</p> <p>КДЗоб = валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання» / (валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання» + валюта IV розд. ПБ «Поточні зобов'язання»)</p>	<p>Менше 20—30 %.</p> <p>Рекомендовані межі залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання</p>

Продовження табл. 3.20

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
15.2	Коефіцієнт поточних зобов'язань (КПЗоб)	<p>КПЗоб = Поточні зобов'язання (ПЗоб) / Загальний позиковий капітал (ЗПК), або</p> <p>КПЗоб = ПЗоб / ЗПК, або</p> <p>КДЗоб = ПЗоб / (Дзоб + ПЗоб) тобто:</p> <p>КПЗоб = валюта IV розд. ПБ «Поточні зобов'язання» / (валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання» + валюта IV розд. ПБ «Поточні зобов'язання»)</p>	<p>Близько 70—80 % Рекомендовані межі залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
<p><i>Друга підгрупа головних показників — показники співвідношення певних груп пасиву та активу балансу (включаються також попередні групи глобальних показників даної підгрупи)</i></p>			
16	Коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу (МВК)	<p>МВК = Власний оборотний капітал (НВОК) / Власний капітал, або</p> <p>МВК = НВОК / ВК, або</p> <p>МВК = (ВК – НА – ВМП) / ВК, тобто:</p> <p>МВК = (I розд ПБ – I розд. АБ – II розд. АБ – V розд. АБ) / I розд. ПБ</p>	<p>Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання. Чим вище цей показник, тим більше забезпечується гнучкість у використанні власних коштів суб'єкта господарювання. Оптимальне значення показника — 0,5 (на думку деяких авторів — більше 0,3).</p>

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
17	Коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом (КЗЗАПВОК)	<p>КЗЗАПВОК = Наявність власного оборотного капіталу (НВОК) (як різниця між власним капіталом (ВК) необоротними активами (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМН)) / Запаси (ЗАП),</p> <p>або</p> $\text{КЗЗАПВОК} = \frac{\text{НВОК}}{\text{ЗАП}},$ <p>або</p> $\text{КЗЗАПВОК} = \frac{(\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП})}{\text{ЗАП}},$ <p>тобто:</p> $\text{КЗЗАПВОК} = \frac{(\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ})}{\text{Сума ряд. 100—141 АБ}}$	<p>Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p> <p>Нормальним явищем є рівень коефіцієнта 60—80 %. Деякі автори нижньою критичною величиною вважають 50 %.</p>
18	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом (КЗОАВОК)	<p>КЗОАВОК = Наявність власного оборотного капіталу (НВОК) або різниця між власним капіталом (ВК), необоротними активами (НА) та витратами майбутніх періодів (ВМП) / Оборотні активи (ОА),</p> <p>або</p> $\text{КЗОАВОК} = \frac{\text{НВОК}}{\text{ОА}},$ <p>або</p> $\text{КЗОАВОК} = \frac{(\text{ВК} - \text{НА} - \text{ВМП})}{\text{ОА}},$ <p>тобто:</p> $\text{КЗОАВОК} = \frac{(\text{I розд. ПБ} - \text{I розд. АБ} - \text{II розд. АБ} - \text{V розд. АБ})}{(\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ})}$	<p>Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
19	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами (КЗОАПОК)	<p>КЗОАПОК = Наявність постійних оборотних коштів (НПОК) або різниця між оборотними активами (ОА) та поточними зобов'язаннями (ПЗ) / Оборотні активи (ОА),</p> <p>або</p> <p>КЗОАПОК = НПОК / ОА,</p> <p>або</p> <p>КЗОАПОК = (ОА – ПЗ) / ОА</p> <p>тобто:</p> $\text{КЗОАПОК} = \frac{\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ} - \text{I} - \text{V розд. ПБ}}{\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ}}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої приналежності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання. Зростання цього показника є позитивною тенденцією
<i>Третя підгрупа відносних показників — показники співвідношення активу балансу — у складі головних показників немає</i>			
ДРУГА ГРУПА ГОЛОВНИХ ПОКАЗНИКІВ — ПОКАЗНИКИ НА ОСНОВІ БАЛАНСУ ТА ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ, БАЛАНСУ ТА ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ <i>(див. глобальні показники)</i>			
Третя група головних показників — показники на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів <i>(див. глобальні показники)</i>			

Таблиця 3.21

**ГОЛОВНІ ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ У ВНУТРІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ
ЗА ЗАПРОПОНОВАНОЮ КЛАСИФІКАЦІЄЮ — СПІВВІДНОШЕННЯ
ПЕВНИХ ГРУП ПОКАЗНИКІВ ЗА ЇХ ЕКОНОМІЧНИМ ЗМІСТОМ**

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
Перша група головних показників фінансової стійкості — показники співвідношення певних груп джерел фінансування			
1	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власних джерел фінансування) (КФН)	<p>КФН = Власні джерела фінансування / Загальні джерела фінансування,</p> <p>тобто:</p> <p>КФН = Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 / Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—69 (залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження)</p>	<p>Рекомендований рівень коливається в межах 70 %, 60 % та 50 %.</p> <p>Рекомендовані межі залежатимуть від виду діяльності, галузевої приналежності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>
2	Коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикових джерел фінансування) (КФЗ)	<p>КФЗ = Позикові джерела фінансування / Загальні джерела фінансування,</p> <p>тобто:</p> <p>КФЗ = Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням залишку по рах. 69 «Доходи майбутніх періодів») / Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—69 (залишки по рахунках слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження)</p>	<p>Рекомендований рівень коливається в межах 30 %, 40 % і 50 %.</p> <p>Рекомендовані межі залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p>

Продовження табл. 3.21

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
3	Коефіцієнт фінансової напруги (КФНАП)	$\text{КФНАП} = \frac{\text{Прострочений позиковий капітал (прострочені позикові джерела фінансування)} / \text{Загальний капітал}}{\text{Загальні джерела фінансування}}$	Бажано, щоб не було прострочених джерел фінансування, а тому рекомендоване значення даного показника — нуль.
4	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) (КФР)	$\text{КФР} = \frac{\text{Позикові джерела фінансування}}{\text{Власні джерела фінансування}}$ <p>тобто:</p> $\text{КФР} = \frac{\text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням залишку по рах. 69 «Доходи майбутніх періодів») / Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 (залишки по рахунках слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження)}}{\text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 (залишки по рахунках слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження)}}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
5	Частка довгострокових джерел фінансування в загальних джерелах фінансування (ЧДД/ЗД)	$\text{ЧДД/ЗД} = \frac{\text{Власні джерела фінансування} + \text{Довгострокові позикові джерела фінансування}}{\text{Загальні джерела фінансування}}$ <p>тобто:</p> $\text{ЧДД/ЗД} = \frac{\text{Алгебраїчна сума по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань» + Алгебраїчної суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» / Алгебраїчна сума по рахунках класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань», класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання» (залишки по рахунках треба розрахувати на момент здійснення аналізу)}}{\text{Алгебраїчна сума по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань» + Алгебраїчної суми залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» / Алгебраїчна сума по рахунках класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань», класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання» (залишки по рахунках треба розрахувати на момент здійснення аналізу)}}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої приналежності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання. (У західній практиці вважається нормальним значення 0,9, нижнє критичне — 0,75)

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
6	Коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля (КФЛ)	<p>КФЛ = Довгострокові позикові джерела фінансування (ДПД) / Власні джерела фінансування (ВД),</p> <p>або</p> <p>КФЛ = ДПД / ВД,</p> <p>тобто:</p> <p>КФЛ = Сума залишків рахунків класу 5 «Довгострокові зобов'язання» / Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» (залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження)</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
7. Коефіцієнти структури довгострокових (перманентних) джерел фінансування			
7.1	Коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування (КНДД)	<p>КНДД = Власні джерела фінансування (ВД) / Перманентні (довгострокові) джерела фінансування (ДД) або (Власні джерела (ВД) + Довгострокові позикові джерела (ДПД)),</p> <p>або</p> <p>КНДД = ВД / ДД,</p> <p>або</p> <p>КНДД = ВД / (ВД + ДПД),</p> <p>тобто:</p> <p>КНДД = Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» / (Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» + Сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання»)</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
7.2	Коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування (КЗДД)	<p>КЗДД = Довгострокові позикові джерела фінансування (ДПД) / Перманентні (довгострокові) джерела фінансування (ДД) або (Власні джерела (ВД) + Довгострокові позикові джерела (ДПД)),</p> <p>або</p> $\text{КЗДД} = \text{ДПД} / \text{ДД},$ <p>або</p> $\text{КЗДД} = \text{ДПД} / (\text{ВД} + \text{ДПД}),$ <p>тобто:</p> <p>КЗДД = Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» / (Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» + Сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання»)</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
8. Показники структури позикових джерел фінансування			
8.1	Коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування (КДПД)	<p>КДПД = Довгострокові позикові джерела фінансування (ДПД) / Загальні позикові джерела фінансування (ЗПД),</p> <p>або</p> $\text{КДПД} = \text{ДПД} / \text{ЗПД},$ <p>або</p> $\text{КДПД} = \text{ДПД} / (\text{ДПД} + \text{ППД})$ <p>тобто:</p> <p>КДПД = сума залишків по рахунках 5 класу «Довгострокові зобов'язання» / (Залишки по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання» + Залишки по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рах. 69 «Доходи майбутніх періодів»)</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

Продовження табл. 3.21

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
8.2	Коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування (КППД)	<p>КППД = Поточні позикові джерела фінансування (ППД / Загальні позикові джерела фінансування (ЗПД),</p> <p>або</p> $\text{КППД} = \text{ППД} / \text{ЗПД},$ <p>або</p> $\text{КДПД} = \text{ППД} / (\text{ДПД} + \text{ППД}),$ <p>тобто:</p> <p>КППД = сума залишків по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рах. 69 «Доходи майбутніх періодів») / (Залишки по рахунках 5 класу «Довгострокові зобов'язання» + Залишки по рахунках класу 6 «Поточні зобов'язання» (за виключенням рах. 69 «Доходи майбутніх періодів»))</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої приналежності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
Друга група головних показників фінансової стійкості — показники співвідношення ресурсів — немає			
Третя група головних показників фінансової стійкості — показники співвідношення джерел фінансування та ресурсів			
9	Коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості. (КФРЧЗ)	<p>КФЗЧЗ = Чиста заборгованість (різниця між загальними позиковими джерелами фінансування (ПДФ), грошовими коштами (ГК) та короткостроковими депозитами (КД)) / Власні джерела фінансування (ВДФ),</p> <p>або</p> $\text{КФРЧЗ} = (\text{ПДФ} - \text{ГК} - \text{КД}) / \text{ВДФ},$ <p>тобто:</p> $\text{КФРЧЗ} = (\text{сума по рах. класу 5 «Довгострокові зобов'язання»} + \text{Сума по рах. класу 6 «Поточні зобов'язання»} - \text{Суми по рах. 69 «Доходи майбутніх періодів»} - (\text{Сума по рах. 30 «Каса»} + \text{Сума по рах. 31 «Розрахунки в банках»} + \text{Сума по рах. 33 «Інші кошти»}) - \text{Сума по рах. 60 Короткострокові позики}) / \text{Алгебраїчна сума по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань»}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання, законодавства певної країни: а) зняття грошей у деяких країнах має обмежений характер — встановлені обмеження на грошові перекази, б) спеціальне отримання фінансової вигоди за рахунок різниці між відсотковими ставками.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
			В одних країнах світу з низькими відсотковими ставками за користування кредитами компанія позичає грошові кошти, а в інших країнах світу, у яких висока відсоткова ставка, вкладає ці грошові кошти.
10	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) ринковий (КФРР)	<p>КФРР = Чиста заборгованість (різниця між загальними позиковими джерелами фінансування в перерахунку за діючою ринковою вартістю на момент проведення аналізу (ПДФР), грошовими коштами (ГК) та короткостроковими депозитами в перерахунку за діючою ринковою вартістю на момент проведення аналізу (КДР) / Власні джерела фінансування в перерахунку за діючою ринковою вартістю на момент проведення аналізу (ВДФР),</p> <p>тобто:</p> $\text{КФРР} = (\text{ПДФР} - \text{ГК} - \text{КДР}) / \text{ВДФР}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання, законодавства певної країни
11	Коефіцієнт маневреності (мобільності) власних джерел фінансування (МВД)	<p>МВД = (Власні джерела фінансування (ВДФ) – Необоротні ресурси (НР) – Витрати майбутніх періодів (ВМП)) / Власні джерела фінансування (ВДФ),</p> <p>або</p> $\text{МВД} = (\text{ВДФ} - \text{НР} - \text{ВМП}) / \text{ВДФ},$ <p>тобто:</p> <p>МВД = (Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» — алгебраїчна сума залишків по рах. 10—19 класу 1 «Необоротні активи» – Залишок по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів») / Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
12	Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування (КЗЗАПВОД)	<p>КЗЗАПВОД = Наявність власних оборотних джерел фінансування (НВОД) / Запаси (ЗАП), або</p> $\text{КЗЗАПВОД} = \text{НВОД} / \text{ЗАП}$ <p>тобто:</p> $\text{КЗЗАПВОД} = (\text{алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} - \text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 10—19 класу 1 «Необоротні активи»} - \text{Залишок по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»}) / \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 20—28 класу 2 «Запаси»}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
13	Коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування (КЗОРВОД)	<p>КЗОРВОД = Наявність власних оборотних джерел фінансування (НВОД) / Оборотні активи (ОА), або</p> $\text{КЗОРВОД} = \text{НВОД} / \text{ОА}$ <p>тобто:</p> $\text{КЗОРВОД} = (\text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення»} - \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках 10—19 класу 1 «Необоротні активи»} - \text{Залишок по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»}) / \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 2 «Запаси» та класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (за виключенням залишку по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»)}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
14	Коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами (КЗОРПОК)	<p>КЗОРПОК = Наявність постійних оборотних коштів (НПОКВ) / Оборотні ресурси (ОР), або</p> <p>КЗОРПОК = НПОКВ / ОР, тобто:</p> <p>КЗОРПОК = (Різниця між оборотними матеріальними (за мінусом залежалих та непотрібних виробничих запасів і поточних біологічних активів, непотрібних залишків незавершеного виробництва, готової продукції і товарів, що не користуються попитом) та фінансовими активами (за мінусом простроченої поточної дебіторської заборгованості, векселів отриманих та інших оборотних активів) і поточними зобов'язаннями) / Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 2 «Запаси» та класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (за виключенням залишку по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»)</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
15	Коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування (КЗНРВД)	<p>КЗНРВД = Власні джерела фінансування (ВД) / Необоротні ресурси (НР), або</p> <p>КЗНРВД = ВД / НР, тобто:</p> <p>КЗНРВД = Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—46 класу 4 «Власний капітал та забезпечення» / Алгебраїчна сума залишків по рах. 10—19 класу 1 «Необоротні активи»</p>	Має бути обов'язково більше 1.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
Четверта група головних показників фінансової стійкості — показники співвідношення грошових потоків з господарськими засобами (ресурсами)			
16	Коефіцієнт фінансування (КФ)	<p>КФ = Чистий грошовий потік (ЧГП) від усіх видів діяльностей / Середня величина всіх інвестицій (СІ),</p> <p>або</p> $\text{КФ} = \text{ЧГП} / \text{СІ},$ <p>тобто:</p> <p>КФ = Дані аналітичного обліку, за якими складається третя звітна форма, з виходом на загальний чистий рух грошових коштів / Середня проста арифметична залишків по рах. 40—69 (залишки по рахунках треба розрахувати на момент проведення аналітичного дослідження)</p>	Чим вище даний показник, тим краще.
П'ята група головних показників фінансової стійкості — показники співвідношення грошових потоків з джерелами фінансування			
17. Коефіцієнти обслуговування боргу			
17.1	Коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку (КОБГПВ)	<p>КОБГПВ = Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності (ЧРГКОД) / Позикові джерела фінансування (ПД), які являють собою суму довгострокових позикових джерел (ДД) та поточних позикових джерел (ПД),</p> <p>або</p> $\text{КОБГПВ} = \text{ЧРГКОД} / (\text{ДД} + \text{ПД}),$ <p>тобто:</p> <p>КОБГПВ = Аналітичні дані до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 170 «Чистий рух коштів від операційної діяльності» ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» / (Сума по рахунках класу 3 «Довгострокові зобов'язання» + Сума по рахунках класу 4 «Поточні зобов'язання»)</p>	<p>Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.</p> <p>Зростання даного показника оцінюватиметься позитивно.</p>

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
17.2	Коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку (КОБОПВ)	<p>КОБОПВ = Прибуток від операційної діяльності (ПОД) / Позикові джерела фінансування (ПД), які являють собою суму довгострокових позикових джерел (ДД) та поточних позикових джерел (ПД).</p> <p>або</p> <p>КОБОПВ = ПОД / (ДД + ПД), тобто:</p> <p>КОБОПВ = Аналітичні дані до рахунків, за допомогою яких розраховується ряд. 100 «Прибуток від операційної діяльності» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» / (Сума по рахунках класу 3 «Довгострокові зобов'язання» + Сума по рахунках класу 4 «Поточні зобов'язання»)</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання. Зростання даного показника оцінюватиметься позитивно.
Шоста група головних показників фінансової стійкості — показники співвідношення між певними видами прибутків і певними видами відсотків і фінансових витрат			
18	Рівень фінансового лівериджу (РФЛ)	РФЛ = Темпи зростання чистого прибутку / Темпи зростання валового прибутку	Перевищення темпів зростання чистого прибутку над темпами зростання валового прибутку
19	Коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності (КПВПОДВ)	<p>КПВПОДВ = Прибуток від операційної діяльності (ПОД) / Сума нарахованих банківських відсотків (НБВ),</p> <p>або</p> <p>КПВПОДВ = ПОД / НБВ;</p>	Значення показника має бути набагато більше 1. Інакше суб'єкт господарювання працює тільки на відсотки.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
		<p>тобто: $\text{КПВПОДВ} = (\text{Кредит рах. 70 «Дохід від реалізації»} - \text{Кредит рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами» в частині ПДВ та обов'язкових платежів та інших зборів та податків з обороту} - \text{Кредит субрах. 704 «Вирахування з доходу»} - \text{Сума по рах. 90 «Собівартість реалізації»} + \text{Кредит рах. 71 «Інший операційний дохід»} - \text{Сума по рах. 92 «Адміністративні витрати»} - \text{Сума по рах. 93 «Витрати на збут»} - \text{Сума по рах. 94 «Інші операційні витрати»}) / \text{Сума по субрах. 951 «Відсотки за кредит»}$</p>	
20	Коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності (КПФВПЗД В)	<p>$\text{КПФВПЗДВ} = \text{Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування (ПЗД)} / \text{Нараховані фінансові витрати (НФВ)}$, або $\text{КПФВПЗД} = \text{ПЗД} / \text{НФВ}$, тобто: $\text{КПФВПЗДВ} = (\text{Кредит рах. 70 «Дохід від реалізації»} - \text{Кредит рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами» в частині ПДВ та обов'язкових платежів та інших зборів та податків з обороту} - \text{Кредит субрах. 704 «Вирахування з доходу»} - \text{Сума по рах. 90 «Собівартість реалізації»} + \text{Кредит рах. 71 «Інший операційний дохід»} - \text{сума по рах. 92 «Адміністративні витрати»} - \text{сума по рах. 93 «Витрати на збут»} - \text{Сума по рах. 94 «Інші операційні витрати»} + \text{Кредит рах. 72 «Дохід від участі в капіталі»} + \text{Кредит рах. 73 «Інші фінансові доходи»} + \text{Кредит рах. 74 «Інші доходи»} - \text{Сума по рах. 95 «Фінансові витрати»} - \text{Сума по рах. 96 «Втрати від участі в капіталі»} - \text{Сума по рах. 97 «Інші витрати»}) / \text{Сума по рах. 95 «Фінансові витрати»}$</p>	Значення показника має бути набагато більше 1. Інакше суб'єкт господарювання працює тільки на фінансові витрати.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
21	<p>Покриття дивідендів за привелійованими акціями за рахунок прибутку (ПДПАП)</p> <p>(Дослідження даного показника для акціонерних товариств див. в п. 3.2 «Допоміжні та додаткові відносні показники фінансової стійкості».)</p>	<p>ПДПАП = (Дохід від звичайної діяльності до оподаткування + Постійні витрати) / (Постійні витрати + Дивіденди за привелійованими акціями $(1 / (1 - \text{Ставка податку}))$) (за аналітичними даними обліку)</p>	Чим вище, тим краще.
Сьома група головних показників фінансової стійкості — показники співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами			
22	<p>Коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок грошових коштів (КПБВГК)</p>	<p>КПБВГК = Чистий позитивний грошовий потік від операційної діяльності (ЧПГПОД) / банківські відсотки сплачені (БВС), або</p> <p>КПБВГК = ЧПГПОД / БВС, (розраховується за даними бухгалтерського обліку).</p>	<p>Має бути набагато більше одиниці, оскільки суб'єкту господарювання потрібні гроші не тільки для виплати відсотків за банківські кредити, а й для виплати інших відсотків за користування позиковими коштами і майном та для здійснення інших операцій у своїй діяльності. Чим більше цей показник, тим краще. Зростання в динаміці даного показника свідчатиме про поліпшення фінансової стійкості суб'єкта господарювання.</p>

Таким чином, запропоновані глобальні показники, які можна розрахувати за даними звітності будь-якої країни світу, та рекомендовані головні показники є найбільш важливими та обов'язковими для дослідження рівня фінансової стійкості. Відсутність інформації з них призведе до викривлення аналітичних висновків та пропозицій, спричинить необгрунтоване та помилкове прийняття управлінських рішень, знизить їх якість, що призведе в майбутньому до погіршення фінансового стану суб'єкта економіки.

3.2. Допоміжні та додаткові відносні показники фінансової стійкості

За даними табл. 3.7 заслуговує на увагу такий показник, що являє собою **відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів**. Інші автори називають його: коефіцієнтом структури довгострокових вкладень, коефіцієнтом структури покриття довгострокових зобов'язань, коефіцієнтом залучених джерел в необоротних активах коефіцієнтом структури покриття довгострокових вкладень, коефіцієнтом структури фінансування необоротних активів, коефіцієнтом інвестування власних і довгострокових залучень, коефіцієнтом покриття довгострокових вкладень.

Згруповані думки щодо назви та методики визначення даного показника наведено в табл. 3.22.

Таблиця 3.22

ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА СТРУКТУРИ ДОВГОСТРОКОВИХ ВКЛАДЕНЬ (КОЕФІЦІЄНТ ІНВЕСТУВАННЯ ВЛАСНИХ ТА ДОВГОСТРОКОВИХ ЗАЛУЧЕНЬ)

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Ізмайлова К.В., 2001 р.; 2007 р.; Івашенко В.І., Боллох М.А., 2001 р.; Мец В.О., 2003 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.;	Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	Відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів	Івашенко В.І., Боллох М.А. вказують рівень показника — менше 0,3. З урахуванням виділених назв показника не можна зрозуміти логіку його розрахунку. На думку автора монографії, треба уточнити назву даного показника і виокремити його як коефіцієнт довгострокового позикового капіталу (довгострокових залучених коштів у необоротних активах (необоротних ресурсах)). Обґрунтування такої пропозиції розкривається межами за даної таблиці.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затвержені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 року № 81</p> <p>Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.;</p> <p>Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.;</p> <p>Білик М.Д., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Костирко р.О., 2007 р.;</p> <p>Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.</p>	<p>Коефіцієнт структури покриття довгострокових зобов'язань</p> <p>Коефіцієнт залучених джерел у необоротних активах</p> <p>Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень</p> <p>Коефіцієнт покриття — коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень</p>		

Закінчення табл. 3.22

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
2	Головко В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.	Коефіцієнт інвестування власних та довгострокових залучень	Відношення необоротних активів до довгострокових засобів користування (суми І, ІІ, ІІІ розділів пасиву балансу) (0,4—0,9).	На думку автора, такий показник не несе певною мірою аналітичної інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання. Важливо знати передусім, питому вагу власного капіталу в необоротних активах. У разі відсутності власного оборотного капіталу треба дослідити частку довгострокових зобов'язань у необоротних активах окремо. Позитивною тенденцією буде зменшення показника. У фінансовому аналізі не повинно бути математики, потрібна аналітика.
3	Салига С.Я., Даций Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Дєєва Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.	Коефіцієнт структури довгострокових зобов'язань	Аналогічна методика розрахунку	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
4	Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.	Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	Аналогічна методика розрахунку	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
5	Гадзевич О.І., 2007 р.	Коефіцієнт покриття довгострокових вкладень	Аналогічна методика розрахунку	Постає питання: покриття саме чим? Див. зауваження до п. 1 даної табл.
6	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затвержені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.	Коефіцієнт інвестування	(власний капітал + довгострокові зобов'язання) / Необоротні активи (І роздію активу балансу)	Див. зауваження до п. 2 даної таблиці.

Як видно з даних табл. 3.22, більшість вітчизняних учених взагалі не виокремлює даний показник. І це логічно. Не виділяють такий показник і зарубіжні вчені (див. дод. Б).

Слід зауважити, що такий показник може існувати тільки у тому разі, якщо немає в наявності власного оборотного капіталу (НВОК) як різниці між власним капіталом (ВК) і необоротними активами (НА), а саме: $ВК - НА = - НВОК$, тобто I розд. ПБ – I розд. АБ = від’ємна величина. Тільки в такому разі спостерігатиметься фінансування необоротних активів за рахунок довгострокових зобов’язань. Якщо подивитися з боку ліквідності балансу, то спостерігається така фінансова картина: даний показник матиме місце, коли баланс буде не абсолютно ліквідним та порушиться остання нерівність за стандартною методикою аналізу ліквідності балансу (у даному разі автор не говорить про особисті пропозиції з поглиблення групування активів на 6 груп ліквідності). А4 буде менше П4, а не більше, тобто валюта I розд. АБ буде більше валюти по I розд. ПБ. Таким чином, у суб’єкта господарювання не буде і наявності постійних оборотних коштів, бо $A1 + A2 + A3$ буде менше, а не більше ніж $П1 + П2 + П3$ (довгострокові зобов’язання) і відповідно коефіцієнт поточної ліквідності буде не більше 2, як рекомендується за нормою, він буде менше 1. Крім того, повертаючись до ліквідності балансу, в даному разі буде порушено третю нерівність: А3 буде менше П3, тобто запасів буде менше, ніж довгострокових зобов’язань.

Отже, за наявності такого коефіцієнта мова йтиме не тільки про порушення ліквідності балансу та певну неліквідність суб’єкта господарювання, а й про порушення фінансової стійкості. Постає питання: а чи потрібна тоді даний показник взагалі, якщо у разі його наявності, тобто у разі його позитивного значення мова йтиме про погіршення фінансової стійкості та ліквідності?

Коефіцієнт забезпечення необоротних активів довгостроковим позиковим капіталом треба розглядати в умовах нестійкого фінансового стану суб’єкта господарювання, коли порушується його ліквідність і він є фінансово нестійким. Позитивною динамікою буде скорочення даного показника. Але коли суб’єкт господарювання є ліквідним та має власний оборотний капітал, то мова не повинна йти про такий показник. Він визначатиметься тільки у разі відсутності власного оборотного капіталу.

Тому, враховуючи результати дослідження щодо відношення довгострокових зобов’язань до необоротних активів, автор монографії пропонує в умовах неліквідності

балансу та відсутності власного оборотного капіталу (власних оборотних джерел фінансування), тобто у разі порушення фінансової стійкості, виділити подібний за економічним змістом показник:

• у зовнішньому фінансовому аналізі назвати його «коефіцієнт довгострокового позикового капіталу в необоротних активах» (КДПК/НА) і розраховувати як відношення довгострокового позикового капіталу (ДПК) (валюта III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання») до вартості необоротних активів (НА) (валюта I розділу активу балансу «Необоротні активи»):

$$\text{КДПК/НА} = \text{ДПК} / \text{НА},$$

тобто:

$$\text{КДПК/НА} = \text{валюта III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання»} / \text{Валюта I розділу активу балансу «Необоротні активи»};$$

• у внутрішньому фінансовому аналізі виділити його як коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування в необоротних ресурсах (ДПДФ/НР) і розрахувати як відношення довгострокових позикових джерел фінансування (ДПДФ) (залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», які треба буде визначити на момент проведення аналізу фінансової стійкості), до вартості необоротних ресурсів (НР) (залишків по рахунках класу 1 «Необоротні активи», за якими складається I розділ активу балансу і які також слід визначити на момент проведення внутрішнього аналізу):

$$\text{ДПДФ/НР} = \text{ДПДФ} / \text{НР},$$

тобто:

$$\text{ДПДФ/НР} = \text{Сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання»} / \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 1 «Необоротні активи» за методикою заповнення I розділу активу балансу}.$$

Чим менший показник у динаміці — тим краще, тим скоріше поновлюється фінансова стійкість і ліквідність суб'єкта господарювання і в цілому поліпшується його фінансовий стан.

Коефіцієнт довгострокового позикового капіталу в необоротних активах та коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування в необоротних ресурсах слід віднести до допоміжних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, враховуючи значимість даних розрахунків, розглянутих вище, слід ввести їх у склад показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання;

✓ **по-друге**, враховуючи розподіл фінансового аналізу на зовнішній і внутрішній, третя обов'язково виокремлювати ці показники в межах кожного з видів аналізу;

✓ **по-третє**, запропоновані автором назви показників точніше відображають їх сутність;

✓ **по-четверте**, не можна встановити рекомендованих меж показника, але чим менший показник у динаміці — тим краще, тим скоріше поновлюється фінансова стійкість і ліквідність суб'єкта господарювання і в цілому поліпшується його фінансовий стан;

✓ **по-п'яте**, враховуючи специфіку застосування даних показників, слід віднести коефіцієнт довгострокового позикового капіталу в необоротних активах та коефіцієнт довгострокових **позикових джерел фінансування** в необоротних ресурсах до допоміжних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Отже, можна зробити такі висновки.

В умовах неліквідності балансу та відсутності власного оборотного капіталу (власних оборотних джерел фінансування), тобто порушення фінансової стійкості, автор монографії пропонує:

1) у зовнішньому фінансовому аналізі виділити такий показник як коефіцієнт довгострокового позикового капіталу в необоротних активах і розраховувати його як відношення довгострокового позикового капіталу (валюта III розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання») до вартості необоротних активів (валюта I розділу активу балансу «Необоротні активи»);

2) у внутрішньому фінансовому аналізі виділити такий показник, як коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування в необоротних ресурсах, і розрахувати його як відношення довгострокових позикових джерел фінансування (залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», які треба визначити на момент проведення аналізу фінансової стійкості), до вартості необоротних ресурсів (залишків по рахунках класу 1 «Необоротні активи», за якими складається I розділ активу балансу і які також слід визначити на момент проведення внутрішнього аналізу);

3) чим менший показник у динаміці — тим краще, тим скоріше поновлюється фінансова стійкість і ліквідність суб'єкта господарювання і в цілому поліпшується його фінансовий стан;

4) коефіцієнт довгострокового позикового капіталу в необоротних активах та коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування в необоротних ресурсах слід віднести до допоміжних і додаткових показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Згруповані думки вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта співвідношення мобільних та іммобілізованих активів наведено в табл. 3.23, яку складено на основі вихідної таблиці в дод .Б.

Таблиця 3.23

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА СПІВВІДНОШЕННЯ
МОБІЛЬНИХ ТА ІММОБІЛІЗОВАНИХ АКТИВІВ: ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ,
МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

№ з/п	Автори	Застосовувані назви показника співвідношення мобільних та іммобілізованих активів	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Савицька Г.В., 2000 р.; Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Івашенко В.І., Боллох М.А., 2001 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Павловська О.В., 2002 р.; Гіляровська Л.Т., 2003 р.; Лахтіонова Л.А., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Шеремет А.Д., 2005 р.; Чопозова А.І. Демченко І.А., 2008 р.; Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.; Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.	Аналогічна назва	Відношення мобільних активів (І розд. АБ) до іммобілізованих активів (І розд. АБ).	Дискусійним є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу, рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

Продовження табл. 3.23

№ з/п	Автори	Застосовувані назви показника співвідношення мобільних та іммобілізованих активів	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
2	Ковальчук М.І., 2005 р.	Виділяє як коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів.	Аналогічна методика розрахунку	По суті це — однакові назви, але в такому варіанті показується зразу методика розрахунку за даними балансу. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці
3	Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.	Виділяє як коефіцієнт мобільності.	Аналогічна методика розрахунку	Не можна погодитися з такою назвою, оскільки це не буде показником мобільності, а саме показником співвідношення мобільних і неімобілізованих активів. На думку автора монографії, коефіцієнт мобільності — це відношення мобільних активів до всіх активів.
4	Не виділяють даний показник: Коллас Б., 1997 р.; Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.; Ковальков В.В., 2001 р.; Уолш Кяран, 2001 р.; Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.; Бернстайн Л.А., 2002 р.; Єфімова О.В., 2002 р.; Абрютіна М.С., 2002 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Мец В.О., 2003 р.; Конєва М.І., 2003 р.; Гінзбург А.І., 2003 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Венді МакКензі, 2003 р., 2006 р.; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., Соловійова О.В., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Мних Є.В., 2005 р.; Савицька Г.В., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижигов В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Головка В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.; Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Тарасенко Н.В., 2006 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.; Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.;		Доцільно виділяти даний показник як допоміжний	

Продовження табл. 3.23

№ з/п	Автори	Застосовувані назви показника співвідношення мобільних та імобілізованих активів	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
				<p>Шморгун Н.П., Головка І.В., 2006 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.; Деєва Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Костирко Р.О., 2007 р.; Гадзевич О.І., 2007 р.; Роберт С. Хіггінс, 2007 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2007 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.; Чопозова А.І., Демченко І.А., 2008 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.; Уолш Кяран, 2006 р.; Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р.; Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р., 2010 р.; Базилінська О.Я., 2009 р.; Пласкова Н.С., 2009 р., 2010 р.; Шеремет А.Д., 2009 р.; Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.; Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.; Бузирев В.В., Нужина І.П., 2010 р.; Черненко А.Ф., Башаріна А.Б., 2010 р.; Пожидаєва Т.О., 2010 р.; Шеремет А.Д., Негашев С.В., 2010 р.; Арабян К.К., 2010 р.; Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.; Мних С.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Магопєць О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.; Етріл П., Маклейні Е., 2010 р.; Кір'янова З.В., Седова О.І., 2011 р.; Ілишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.; Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99; Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 року № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312; Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81; Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.</p>

Як видно з табл. 3.23, більшість учених взагалі не виділяють даний показник у складі показників фінансової стійкості. Але ав-

тор монографії мала і має сьогодні іншої точки зору, а саме — пропонує:

1) збереження такого показника, як співвідношення мобільних та іммобілізованих активів (ресурсів) у методиці аналізу фінансової стійкості;

2) розподілити та виділити в межах двох видів фінансового аналізу:

— у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів;

— у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих ресурсів;

3) таку методику визначення даних показників:

— коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів (МА/ІМА) за запропонованими формами балансу (дод. Г і дод. Д): відношення мобільних (оборотних) активів (ОА) до іммобілізованих (необоротних) активів (НА):

$$МА/ІМА = ОА / НА,$$

тобто:

$$МА/ІМА = (ІІІ розд. АБ + ІV розд. АБ) / (І розд. АБ + ІІ розд. АБ)$$

• коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих ресурсів (МР/ІМР): відношення мобільних (оборотних) ресурсів (ОР) до іммобілізованих (необоротних) ресурсів (НР):

$$МР/ІМР = ОР / НР,$$

тобто:

$$МР/ІМА = \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 2 «Запаси» та класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (за виключенням залишку по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»)} / \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 1 «Необоротні активи»}.$$

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

4) введення коефіцієнта співвідношення мобільних та іммобілізованих активів до складу допоміжних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

5) внесення коефіцієнта співвідношення мобільних та іммобілізованих ресурсів до складу допоміжних внутрішніх показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі;

б) рекомендовані межі даних показників — більше 1, але разом з тим вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності суб'єкта господарювання.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, автор вважає, що таке співвідношення оборотних активів до необоротних буде додатково свідчити про фінансову гнучкість суб'єкта господарювання, оскільки даний показник відображає, скільки оборотних (мобільних) активів припадає на 1 гривню необоротних (імобілізованих) активів, тобто показує рівень фінансування коштів у мобільні засоби. Чим вищий цей показник, тим фінансово гнучкішою є діяльність суб'єкта економіки. Це оцінюється позитивно і добре впливає на його фінансовий стан в умовах ринкової економіки та постійних економічних і безпосередньо фінансових ризиків. Автор пропонує віднести його до допоміжних відносних показників фінансової стійкості, які будуть доповнювати аналіз фінансової стійкості в міру потреби в цьому;

✓ **по-друге**, зважаючи на існування двох видів фінансового аналізу, доцільно виділити такий показник у межах зовнішнього та внутрішнього аналізу з відповідними найменуваннями:

- у зовнішньому фінансовому аналізі — це коефіцієнт коефіцієнта співвідношення мобільних та імобілізованих активів, оскільки мова йде про фінансову звітність як джерело для інформації, тому влучніше застосовувати термін «активи»;

- у внутрішньому фінансовому аналізі — це коефіцієнт співвідношення мобільних та імобілізованих ресурсів, оскільки джерелом інформації виступає внутрішня звітність та дані внутрішнього обліку, тому краще застосовувати термін «ресурси», а не «активи»;

✓ **по третє**, враховуючи різну інформаційну базу двох видів фінансового аналізу, автор запропонувала такі методики визначення даних показників:

а) коефіцієнт співвідношення мобільних та імобілізованих активів (МА/ІМА) за запропонованими формами балансу (дод. Г і дод. Д): відношення мобільних (оборотних) активів (ОА) до імобілізованих (необоротних) активів (НА):

$$МА/ІМА = ОА / НА,$$

тобто:

$$МА/ІМА = (III \text{ розд. АБ} + IV \text{ розд. АБ}) / (I \text{ розд. АБ} + II \text{ розд. АБ}).$$

Таким чином, поза увагою залишився V розділ активу балансу — «Витрати майбутніх періодів», які автор не віднесла до жодного

з видів активів — мобільних та іммобілізованих з урахуванням того, що сьогодні існує багато різних думок щодо цього. Але жоден із варіантів, на думку автора монографії, є недостатньо аргументованим. Тому, щоб не було плутанини в методиці визначення показника, доцільно залишити ці витрати поза увагою, оскільки вони суттєво не впливатимуть на рівень даного співвідношення;

б) коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих ресурсів (МР/ІМР): відношення мобільних (оборотних) ресурсів (ОР) до іммобілізованих (необоротних) ресурсів (НР):

$$\text{МР/ІМР} = \text{ОР} / \text{НР},$$

тобто:

$\text{МР/ІМР} = \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 2 «Запаси» та класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (за виключенням залишку по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»)} / \text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 1 «Необоротні активи»}.$

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

✓ **по-четверте**, не можна погодитися з такою назвою, як:

1) коефіцієнт мобільності, оскільки це буде не показник мобільності, а показник саме співвідношення мобільних і немобілізованих активів. На думку автора монографії, коефіцієнт мобільності — це відношення мобільних активів до всіх активів;

2) коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів, оскільки в такому варіанті показується зразу методика розрахунку за даними балансу, а головне — це відображення призначення показника як рівня співвідношення мобільних та іммобілізованих активів;

✓ **по-п'яте**, враховуючи призначення результативної інформації, яку несе коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів, доцільно ввести його до складу допоміжних відносних показників фінансової стійкості;

✓ **по-шосте**, враховуючи призначення результативної інформації, яку несе коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих ресурсів, доцільно ввести його до складу допоміжних внутрішніх відносних показників фінансової стійкості.

Отже, можна зробити такі висновки:

1) пропонується збереження такого показника, як співвідношення мобільних та іммобілізованих активів (ресурсів), у методиці аналізу фінансової стійкості;

2) пропонується з урахуванням наявності двох видів фінансового аналізу виділити:

- у зовнішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів;
- у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих ресурсів;

3) пропонується така методика визначення даних показників:

- коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів (МА/ІМА) і запропонованими формами балансу: відношення мобільних (оборотних) активів (ОА) до іммобілізованих (необоротних) активів (НА):

$$МА/ІМА = ОА / НА,$$

тобто:

$$МА/ІМА = (III \text{ розд. } АБ + IV \text{ розд. } АБ) / (I \text{ розд. } АБ + II \text{ розд. } АБ);$$

- коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих ресурсів (МР/ІМР): відношення мобільних (оборотних) ресурсів (ОР) до іммобілізованих (необоротних) ресурсів (НР):

$$МР/ІМР = ОР / НР,$$

тобто:

$МР/ІМР =$ Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 2 «Запаси» та класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (за виключенням залишку по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів») / Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 1 «Необоротні активи».

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

4) пропонується введення коефіцієнта співвідношення мобільних та іммобілізованих активів до складу допоміжних показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі;

5) пропонується внесення коефіцієнта співвідношення мобільних та іммобілізованих ресурсів до складу допоміжних внутрішніх показників фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі;

б) рекомендовані межі даних показників — більше 1, але разом з тим вони залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності суб'єкта господарювання.

Згруповані думки вчених, у тому числі й автора монографії, щодо назви, методики розрахунку та призначення **коефіцієнта реальної вартості основних засобів** відображено в табл. 3.24, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.24

ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА РЕАЛЬНОЇ ВАРТОСТІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта реальної вартості основних засобів	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.; Павловська О.В., 2002 р.; Конєва М.І., 2003 р.; Лахтіонова Л.А., 2004 р.; Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Мних Є.В., 2005 р.; Шило В.П., Верхогядлова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.	Аналогічна назва	Розраховується як відношення залишкової вартості основних засобів до сукупності всіх активів суб'єкта господарювання, тобто ряд. 030 АБ / ряд. 280 АБ	Особливо важливим показником буде для тих суб'єктів господарювання, у яких головну роль в основній операційній діяльності відіграють основні засоби, наприклад суб'єкти економіки виробничого спрямування. З урахуванням специфіки його застосування, доцільно виділити як допоміжний показник фінансової стійкості. Дискусійними є питання меж показника, оскільки вони залежатимуть від конкретного виду діяльності та галузевої приналежності суб'єкта господарювання.
2	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерством економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81	Частка основних засобів в активах підприємства, %	Залишкова вартість основних засобів / Підсумок активів балансу	Систему показників оцінювання фінансового стану підприємства подано таблицею, де вони поділені на 1) показники оцінювання стану основних засобів та 2) показники оцінювання фінансового стану підприємства: а) оцінювання ліквідності, б) оцінка фінансової стійкості, яка включає також показники оборотності, в) оцінювання рентабельності. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта реальної вартості основних засобів	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
3	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.	Коефіцієнт вартості основних фондів в активах підприємства (Ква)	Ква = ОФз / АБ, де ОФз — залишок вартість основних фондів; АБ — підсумок активів балансу.	У розділі «Поглиблений факторний аналіз фінансового стану підприємства» п. 4.5. «Аналіз і оцінка стану та ефективності використання основних фондів й інших необоротних активів». Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.
4	Не виділяють даний показник: Коллас Б., 1997 р. ; Савицька Г.В., 2000 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Измайлова К.В., 2001 р.; 2007 р.; Ковалев В.В., 2001 р.; Іващенко В.І., Боллох М.А., 2001 р.; Уолш Кяран, 2001 р. ; Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р. ; Бернстайн Л.А., 2002 р. ; Єфімова О.В., 2002 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Абрютіна М.С., 2002 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Мец В.О., 2003 р.; Гінзбург А.І., 2003 р. Дьякова В.Г., 2003 р.; Гіляровська Л.Т., 2003 р.; Венді МакКензі, 2003 р., 2006 р. ; Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Соловійова О.В., 2004 р. ; Шеремет А.Д., 2005 р. ; Савицька Г.В., 2005 р.; Білик М.Д., 2005 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р.; Шиян Д.В., 2005 р.; Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижигов В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.; Ковальчук М.І., 2005 р.; Головка В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.; Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Тарасенко Н.В., 2006 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.; Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Шморгун Н.П., Головка І.В., 2006 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.; Деева Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.; Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.; Костирко Р.О., 2007 р.; Гадзевич О.І., 2007 р.; Роберт С. Хіггінс, 2007 р. ; Етріл П., Маклейні Е., 2007 р. ; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р. ; Чопозова А.І., Демченко І.А., 2008 р. ; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.; Уолш Кяран, 2006 р. ; Джон Леслі Лівінгстон, Теодор Гроссман, 2008 р. ; Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В., 2008 р.; Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.; Єфімова О.В., 2008 р., 2009 р., 2010 р.; Базилінська О.Я., 2009 р.; Пласкова Н.С., 2009 р., 2010 р.; Шеремет А.Д., 2009 р.; Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.;		Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.	

№ з/п	Автори	Застосовувані назви коефіцієнта реальної вартості основних засобів	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання

Як видно з даних табл. 3.24, думки вчених-аналітиків щодо коефіцієнта реальної вартості основних засобів значно відрізняються: одні виділяють його, інші, а їх більшість, взагалі не розглядають даний показник у складі показників фінансової стійкості. На думку автора монографії, **коефіцієнт реальної вартості основних засобів рекомендується:**

1) залишити як відносний показник фінансової стійкості (автор і раніше виокремлювала його), але в складі її допоміжних показників як у зовнішньому фінансовому аналізі, так і у внутрішньому фінансовому аналізі;

2) така методика визначення даного показника:

• у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт реальної вартості основних засобів (КРВОЗ) — це відношення залишкової вартості основних засобів (ЗВОЗ) до вартості загального капіталу — загальних активів (ЗА) суб'єкта господарювання:

$$\text{КРВОЗ} = \text{ЗВОЗ} / \text{ЗА},$$

тобто:

$$\text{КРВОЗ} = \text{Сума по ряд. 030 I розд. АБ} / \text{Ряд. 280 (валюта балансу)};$$

• у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт реальної вартості основних засобів (КРВОЗВ) — це відношення залишкової вартості основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності (ЗВОЗООД) до вартості всіх ресурсів (ЗР) суб'єкта господарювання:

$$\text{КРВОЗВ} = \text{ЗВОЗООД} / \text{ЗР},$$

тобто:

КРВОЗВ = (Аналітичні дані по рах. 10 «Основні засоби» – Аналітичні дані по рах. 131 «Знос основних засобів» щодо тих основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності) / Алгебраїчна сума по рах. класу 1 «Необоротні активи», класу 2 «Запаси», класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи».

Залишки по рахунках слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

3) межі показника залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності суб'єкта господарювання.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, даний показник не можна відносити до головних і глобальних відносних показників, оскільки він є специфічним і відіграє допоміжну роль в оцінюванні фінансової стійкості лише для тих суб'єктів господарювання, у яких багато основних засобів і вони посідають головне місце в складі засобів виробництва. Відповідно їх співвідношення до загальних господарських засобів суб'єктів економіки допомагає оцінити фінансову стійкість, дає суто додаткову інформацію. Для тих суб'єктів господарювання, у яких є невелика кількість основних засобів і вони не відіграють головної ролі в їх діяльності, даний показник взагалі не рекомендується застосовувати як відносний показник фінансової стійкості. Цей показник буде важливим з точки зору допоміжної інформації, як правило, для тих суб'єктів господарювання, які займаються виробництвом, а також наданням послуг, якщо ці послуги надаються за допомогою основних засобів, наприклад транспортні підприємства. Проте не матиме суттєвого значення для тих суб'єктів господарювання, які займаються торгівлею або наданням послуг без суттєвого залучення для цього основних засобів;

✓ **по-друге**, доцільно виділити його в складі зовнішнього та внутрішнього допоміжного показника фінансової стійкості, оскільки інформація, яку він надає, буде допоміжною в оцінюванні фі-

нансової стійкості як у зовнішньому, так і у внутрішньому фінансовому аналізі;

✓ **по-третє**, у зовнішньому фінансовому аналізі його доцільно розраховувати як відношення залишкової вартості основних засобів, яка надається в балансі, до загальної вартості всіх активів. Може постати питання: а чому саме за даними балансу, але в ньому вказується вартість усіх основних засобів і вартість необоротних матеріальних активів, адже більш точну інформацію саме про основні засоби, які беруть участь в основній операційній діяльності, можна знайти та отримати за даними ф. № 5 «Примітки до річного фінансового звіту». Але форма № 5 складається один раз на рік, а фінансовий аналіз зовнішній може проводитися не тільки за річною фінансовою звітністю, а й за даними проміжної фінансової звітності в динаміці. Тому автор і пропонує в чисельнику зовнішнього коефіцієнта реальної вартості основних засобів брати дані з форми № 1 «Баланс»;

✓ **по-четверте**, може постати питання: а чому саме залишкова вартість, а не первісна? Тому що залишкова вартість є реальною вартістю основних засобів, а первісна вартість — це є історична собівартість основних засобів, яка не відіграє ніякої ролі в оцінюванні їх питомої ваги в усіх активах і є довідковою в даній звітній формі. А для реального вимірювання частки основних засобів у загальних ресурсах суб'єкта господарювання треба брати саме їх залишкову вартість;

✓ **по-п'яте**, у внутрішньому фінансовому аналізі в чисельнику треба зазначати залишкову вартість саме тих основних засобів, які беруть безпосередню участь у здійсненні основної операційної діяльності суб'єкта господарювання, оскільки інформація про їх питому вагу в загальних господарських ресурсах відіграватиме суттєву роль в оцінюванні його фінансової стійкості.

Отже, можна зробити такі висновки:

1) пропонується збереження такого показника, як коефіцієнт реальної вартості основних засобів, але введення його до складу допоміжних відносних показників фінансової стійкості як у внутрішньому, так і у зовнішньому фінансовому аналізі;

2) пропонується методика визначення коефіцієнта реальної вартості основних засобів:

• у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт реальної вартості основних засобів (КРВОЗ) — це відношення залишкової вартості основних засобів (ЗВОЗ) до вартості загального капіталу — загальних активів (ЗА) суб'єкта господарювання:

$$\text{КРВОЗ} = \text{ЗВОЗ} / \text{ЗА},$$

тобто:

$КРВОЗ = \text{Сума по ряд. 030 I розд. АБ /}$
 $\text{ряд. 280 (валюта балансу);}$

• у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт реальної вартості основних засобів (КРВОЗВ) — це відношення залишкової вартості основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності (ЗВОЗОД) до вартості всіх ресурсів (ЗР) суб'єкта господарювання:

$КРВОЗВ = ЗВОЗОД / ЗР,$

тобто:

$КРВОЗВ = (\text{Аналітичні дані по рах. 10 «Основні засоби» –}$
 $\text{– Аналітичні дані по рах. 131 «Знос основних засобів»}$
 $\text{щодо тих основних засобів, які беруть участь в основній}$
 $\text{операційній діяльності) / Алгебраїчна сума по рах. класу 1}$
 $\text{«Необоротні активи», класу 2 «Запаси», класу 3}$
 $\text{«Кошти, розрахунки та інші активи»}.$

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження.

Згруповані думки вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта нагромадження амортизації відображено в табл. 3.25, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.25

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК
ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА НАГРОМАДЖЕННЯ АМОРТИЗАЦІЇ**

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.; Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.;	Коефіцієнт нагромадження амортизації	Відношення амортизації (зносу, спрацювання) до початкової вартості амортизаційного майна Відношення суми зносу основних засобів та нематеріальних активів до первісної їх вартості (норматив 0,25) Відношення суми нагромадженої амортизації до первісної вартості	Не вказується: амортизації саме чого. Таке формулювання є дуже загальним і поверховим.

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006р.; Шеремет О.О., 2005 р.; Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Те- мченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.	Коефіцієнт накопичення амортизації	Відношення амортизації основних засобів та нематеріальних активів до первісної їх вартості Відношення суми зносу (амортизації) основних засобів і нематеріальних активів до первісної їх вартості	Показник «відношення суми зносу основних засобів до первісної їх вартості» буде важливим для тих суб'єктів господарювання, у яких головну роль в основній операційній діяльності відіграють основні засоби, наприклад суб'єкти економіки виробничого спрямування. З урахуванням специфіки застосування його доцільно виділити як допоміжний показник фінансової стійкості. Рекомендується значення до 50 %.
2	Білик М.Д., 2005 р.;	Коефіцієнт накопичення зносу	Відношення суми зносу основних засобів до первісної їх вартості	Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної таблиці.
3	Тарасенко Н.В., 2006 р.;	Коефіцієнт модернізації	Відношення зносу основних засобів та нематеріальних активів до первісної їх вартості	Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної таблиці.
4	Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	Коефіцієнт нагромадження амортизації	Відношення амортизації основних засобів до первісної їх вартості	Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної таблиці.
5	Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.	Коефіцієнт зносу основних засобів	Вартість зносу / Первісна вартість ОЗ	Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної таблиці.
6	Мних С.В., Барабаш Н.С., 2010 р.	Коефіцієнт накопичення амортизації	Нагромаджена амортизація / Початкова вартість амортизованого майна	Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної таблиці.

Продовження табл. 3.25

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
7	<p>Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облигацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99</p> <p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними, наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81</p> <p>Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312</p>	Коефіцієнт зносу основних засобів	Знос основних засобів / Первісна вартість основних засобів	<p>Таблиця «Алгоритм розрахунку фінансових показників (коефіцієнтів)» включає такі показники фінансового стану:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз майнового стану підприємства, в якому розкривається аналіз основних засобів; 2. Аналіз ліквідності підприємства; 3. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства; 4. Аналіз ділової активності підприємства; 5. Аналіз рентабельності підприємства; 6. Аналіз прибутковості. <p>Система показників оцінки фінансового стану підприємства надається таблицею, в якій вони діляться на 1) показники оцінки стану основних засобів та 2) показники оцінки фінансового стану підприємства: а) оцінка ліквідності, б) оцінка фінансової стійкості, яка включає також показники оборотності, в) оцінювання рентабельності.</p> <p>Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.</p> <p>Система показників оцінки фінансового стану підприємства надається таблицею, «Алгоритм розрахунку фінансових показників (коефіцієнтів)», у якій вони діляться на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) аналіз майнового стану підприємства (розкриваються показники оцінки стану основних засобів);

Закінчення табл. 3.25

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
				2) аналіз ліквідності підприємства; 3) аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства; 4) аналіз ділової активності підприємства; 5) аналіз рентабельності підприємства.
8	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28 липня 2006 р.	Коефіцієнт зносу основних фондів (Кзн)	Кзн = Зоф / ОФ, де Зоф — знос основних фондів, ОФ — первісна вартість ОФ	У розд. 4. «Поглиблений факторний аналіз фінансового стану підприємства» п. 4.5. «Аналіз і оцінка стану та ефективності використання основних фондів й інших необоротних активів»

Як видно з даних табл. 3.25, думки вчених-аналітиків щодо коефіцієнта накопичення (нагромадження) амортизації (зносу) основних засобів або амортизованого майна значно відрізняються: одні виділяють його, інші, а їх більшість, взагалі не розглядають даний показник у складі показників фінансової стійкості. Проте в нормативних актах України з аналізу фінансового стану він вказується в початковому етапі аналітичного дослідження через оцінку (аналіз) а) майнового стану або б) стану основних засобів, в) стану та ефективності використання основних фондів й інших необоротних активів (табл. 3.25).

На думку автора монографії, **рекомендується:**

1) залишити як допоміжний показник фінансової стійкості (хоча автор раніше не виокремлювала його) за схемою його визначення — відношення зносу основних засобів до їх первісної вартості, але зі стандартною класичною назвою із існуючої методики економічного аналізу суб'єктів господарювання як коефіцієнт зносу основних засобів;

2) виокремити коефіцієнт зносу основних засобів у складі допоміжних показників фінансової стійкості як у зовнішньому фінансовому аналізі, так і у внутрішньому фінансовому аналізі;

3) така методика визначення даного показника:

• у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт зносу основних засобів (КЗОЗ) — це відношення зносу основних засобів (ЗОЗ) до їх первісної вартості (ПВОЗ):

$$\text{КЗОЗ} = \text{ЗОЗ} / \text{ПВОЗ},$$

тобто:

$$\text{КРВОЗ} = \text{Ряд. 032 I розд. АБ} / \text{ряд. 031 I розд. АБ};$$

• у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт зносу основних засобів (КЗОЗВ) — це відношення зносу основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності, (ЗОЗОД) до первісної вартості основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності (ПВОЗОД):

$$\text{КЗОЗВ} = \text{ЗОЗОД} / \text{ПВОЗОД},$$

тобто:

$\text{КЗОЗВ} = \text{Аналітичні дані по рах. 131 «Знос основних засобів»}$
відносно тих основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності) / Аналітичні дані по рах. 10 «Основні засоби» щодо тих основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності.

Залишки по рахунках слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

4) розмір коефіцієнта, який буде свідчити про нормальний технічний стан основних засобів, — до 50 %.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, даний показник як відношення суми зносу основних засобів до первісної їх вартості доцільно виокремити з назвою «коефіцієнт зносу», яка є класичною та не вимагає додаткових обґрунтувань. Але постає питання: чому до розрахунку не беруться нематеріальні активи? Нематеріальні активи, як правило, не займають тієї провідної позиції в діяльності суб'єкта господарювання, які можуть суттєво вплинути на його фінансову стійкість. У зв'язку із цим їх не беруть до уваги в даному коефіцієнті;

✓ **по-друге**, коефіцієнт зносу основних засобів не можна відносити до головних і глобальних відносних показників, оскільки він є специфічним і відіграє допоміжну роль в оцінюванні фінансової стійкості лише для тих суб'єктів господарювання, у яких багато основних засобів і вони посідають головне місце в складі засобів виробництва. Відповідно ступінь їх зносу допомагає оці-

нити фінансову стійкість, надає суто додаткову інформацію. Тим суб'єктам господарювання, які мають невелику кількість основних засобів і вони не відіграють головної ролі в їх діяльності, такий показник взагалі не рекомендується застосовувати як відносний показник фінансової стійкості через недоцільність такої інформації. Тому даний показник буде важливою допоміжною інформацією, як правило, для тих суб'єктів господарювання, які займаються виробництвом, а також наданням послуг, якщо ці послуги надаються за допомогою основних засобів, наприклад, транспортні підприємства, і не буде мати істотного значення для тих суб'єктів господарювання, які займаються торгівлею або наданням послуг без суттєвого залучення для цього основних засобів;

✓ **по-третє**, доцільно виділити його в складі зовнішнього та внутрішнього допоміжного показника фінансової стійкості, оскільки інформація, яку він надає, буде допоміжною в оцінюванні фінансової стійкості як у зовнішньому, так і у внутрішньому фінансовому аналізі;

✓ **по-четверте**, у зовнішньому фінансовому аналізі його доцільно розраховувати як відношення зносу основних засобів до їх первісної вартості за даними, які надаються в балансі. Може постати питання: а чому саме за даними балансу, але в ньому вказується знос і первісна вартість усіх основних засобів та ще й знос та первісна вартість необоротних матеріальних активів. Більш точну інформацію саме про основні засоби, які беруть участь в основній операційній діяльності, можна знайти та отримати за даними ф. № 5 «Примітки до річного фінансового звіту». Але форма № 5 складається один раз на рік, а фінансовий аналіз зовнішній може проводитися не тільки за річною фінансовою звітністю, а й за даними проміжної фінансової звітності в динаміці. Тому автор і пропонує в чисельнику зовнішнього коефіцієнта зносу основних засобів брати дані з форми № 1 «Баланс»;

✓ **по-п'яте**, у внутрішньому фінансовому аналізі в розрахунку треба брати знос та первісну вартість саме тих основних засобів, які беруть участь у здійсненні основної операційної діяльності суб'єкта господарювання, тому що інформація саме про їх знос відіграватиме суттєву допоміжну роль в оцінюванні його фінансової стійкості,

✓ **по-шосте**, рекомендований розмір коефіцієнта до 50 % буде свідчити про нормальний технічний стан основних засобів, а знос більше 50 % буде свідчити про погіршення використання основних засобів через їх поганий технічний стан, і мова повинна йти вже про ремонт і модернізацію основних засобів з метою

підвищення фінансової стійкості та поліпшення фінансового стану суб'єкта господарювання.

Отже, можна зробити такі висновки:

1) рекомендується виокремити як допоміжний показник фінансової стійкості як у зовнішньому фінансовому аналізі, так і у внутрішньому фінансовому аналізі, коефіцієнт зносу основних засобів;

2) рекомендується така методика визначення даного показника:

• у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт зносу основних засобів (КЗОЗ) — це відношення зносу основних засобів (ЗОЗ) до їх первісної вартості (ПВОЗ):

$$\text{КЗОЗ} = \text{ЗОЗ} / \text{ПВОЗ},$$

тобто:

$\text{КРВОЗ} = \text{сума по ряд. 032 сума I розд. АБ} / \text{ряд. 031 I розд. АБ};$

• у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт зносу основних засобів (КЗОЗВ) — це відношення зносу основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності, (ЗОЗОД) до первісної вартості основних засобів, які беруть безпосередню участь в основній операційній діяльності (ПВОЗОД):

$$\text{КЗОЗВ} = \text{ЗОЗОД} / \text{ПВОЗОД},$$

тобто:

$\text{КЗОЗВ} = \text{Аналітичні дані по рах. 131 «Знос основних засобів» відносно тих основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності} / \text{Аналітичні дані по рах. 10 «Основні засоби» відносно тих основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності.}$

Залишки по рахунках слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

4) рекомендується розмір коефіцієнта, який буде свідчити про нормальний технічний стан основних засобів, — до 50 %.

Згруповані думки вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта виробничих фондів (майна виробничого призначення, реальної вартості майна) відображено в табл. 3.26, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Таблиця 3.26

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЄНТА ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ
(МАЙНА ВИРОБНИЧОГО ПРИЗНАЧЕННЯ, РЕАЛЬНОЇ ВАРТОСТІ МАЙНА)**

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	<p>Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.</p> <p>Шеремет О.О., 2005 р.; Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.</p>	Коефіцієнт виробничих фондів	<p>Відношення балансової вартості основних засобів, виробничих засобів та незавершеного виробництва до підсумку балансу (більше або дорівнює 0,5)</p> <p>Відношення виробничих фондів (суми основних засобів, виробничих запасів, незавершеного виробництва) до валюти балансу (0,5 — 0,65)</p>	<p>Варто уточнити:</p> <p>— назву показника і вказати його як коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів;</p> <p>— методику визначення даного показника та додати до чисельника вартість поточних біологічних активів.</p> <p>Віднести його до допоміжних показників фінансової стійкості, оскільки він буде мати відповідне значення тільки для тих суб'єктів господарювання, які будуть мати значні розміри основних засобів і виробничих запасів і залишків незавершеного виробництва.</p> <p>Цей показник буде характерним тільки для суб'єктів господарювання виробничого спрямування своєї діяльності.</p> <p>Дискусійними є питання його меж.</p>

Продовження табл. 3.26

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
2	<p>Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.</p> <p>Дьякова В.Г., 2003 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.</p> <p>Білик М.Д., 2005 р.</p>	<p>Коефіцієнт реальної вартості майна</p>	<p>Відношення реальних активів (реальної вартості основних засобів та матеріальних оборотних засобів) до загальної суми капіталу</p> <p>Відношення суми основних засобів, сировини, незавершеного виробництва та малоцінних і швидкозношуваних предметів до вартості всього майна підприємства — валюти балансу (більше або дорівнює 0,5)</p> <p>Відношення суми основних засобів, виробничих запасів, незавершеного виробництва та малоцінних і швидкозношуваних предметів до вартості всього майна підприємства — валюти балансу (більше 0,5)</p> <p>(ОЗ + Сировина і матеріали + НЗВ) / Валюта балансу</p> <p>(ОЗ + Сировина + Незавершене виробництво) / Валюта активу балансу</p> <p>(Нематеріальні активи + Основні засоби + Матеріали + Незавершене виробництво + Товари (готова продукція)) / Вартість майна</p>	<p>Не можна погодитися з назвою показника, оскільки до майна відносяться всі активи, а мова йде саме про виробничі фонди, до складу яких відносяться основні засоби, виробничі запаси та залишки незавершеного виробництва.</p> <p>Див. зауваження та пропозиції до п. 1 даної таблиці.</p> <p>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., Москаленко В.В., додають у визначенні ще й матеріали та межу — більше 0,5</p>

3	<p>Павловська О.В., 2002 р.;</p> <p>Тарасенко Н.В., 2006 р.</p> <p>Мних Є.В., 2005 р.;</p> <p>Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006р.;</p> <p>Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.</p> <p>Щеремет А.Д., 2005 р.</p> <p>Чечелвіца Л.М., Чуев І.М., 2006 р.</p> <p>Щеремет А.Д., 2009 р.</p> <p>Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.</p>	Коефіцієнт майна виробничого призначення	<p>Відношення суми основних засобів, капітальних вкладень, устаткування, виробничих запасів і незавершеного виробництва до вартості всього майна підприємства (більше або дорівнює 0,5)</p> <p>Відношення вартості основних засобів і матеріальних оборотних засобів (активів) до загальної вартості чистих активів</p> <p>(Основні засоби + Нематеріальні активи + Капітальні вкладення + Запаси) / Підсумок балансу;</p> <p>Відношення вартості основних засобів, капітальних вкладень, незавершеного виробництва, запасів, устаткування до загальної вартості активів (більше 0,5)</p> <p>(Основні виробничі засоби + Нематеріальні активи + Капітальні інвестиції + Запаси) / Підсумок балансу (більше або дорівнює 0,5)</p> <p>(Необоротні активи + Запаси + ПДВ з придбаних цінностей) / Валюта балансу</p>	<p>Але не вказує, яка вартість основних засобів та що таке чисті активи.</p> <p>Постає питання: всі запаси чи тільки виробничі запаси?</p> <p>У попередньому виданні не вказував; проте цей показник залезитиме від виду діяльності суб'єкта господарювання.</p>
---	---	--	---	--

Продовження табл. 3.26

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
4	<p>Мед В.О., 2003 р.</p> <p>Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.;</p> <p>Буряк П.Ю., Рymar М.В., Бель М.Г., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.</p>	<p>Коефіцієнт відношення виробничих активів і вартості майна</p> <p>Коефіцієнт співвідношення виробничих активів і вартості майна</p> <p>Коефіцієнт відношення виробничих активів і вартості майна</p>	<p>Відношення виробничих активів (основних засобів, виробничих запасів, незавершеного виробництва, тварин на вирощуванні та відгодівлі) плюс витрати майбутніх періодів до валюти балансу (мінімальне значення 0,5)</p> <p>Відношення виробничих активів плюс витрати майбутніх періодів до валюти балансу (мінімальне значення 0,5)</p>	<p>Дискусійні та проблемні питання</p> <p>Багров В.П., Багрова І.В. вказують, що саме залашкова вартість основних засобів.</p>
5	<p>Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.</p>	<p>Коефіцієнт рентабельності основних засобів і запасів</p>	<p>Відношення вартості основних засобів і запасів до валюти балансу</p>	<p>Див. попередні зауваження.</p>

Як видно з даних табл. 3.26, думки вчених-аналітиків щодо коефіцієнта виробничих фондів (майна виробничого призначення, реальної вартості майна) відрізняються: одні виділяють його, інші, у тому числі й іноземні фахівці, — ні та не розглядають його в складі показників фінансової стійкості. Не виділяла даний показник раніше і автор.

На думку автора монографії, враховуючи подальші наукові особисті дослідження, **рекомендується**:

1) виділити як відносний допоміжний показник фінансової стійкості коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів як у зовнішньому фінансовому аналізі, так і у внутрішньому фінансовому аналізі;

2) така методика визначення даного показника:

• у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів (КРВВФ) — це відношення залишкової вартості основних засобів (ЗВОЗ), вартості виробничих запасів (ВЗ), поточних біологічних активів (ПБА) і залишків незавершеного виробництва (ЗНВ) до вартості загальних активів (ЗА) суб'єкта господарювання:

$$\text{КРВВФ} = (\text{ЗВОЗ} + \text{ВЗ} + \text{ПБА} + \text{ЗНВ}) / \text{ЗА},$$

тобто:

$$\text{КРВВФ} = (\text{Ряд. 030} + \text{Ряд. 100} + \text{Ряд. 110} + \text{Ряд. 120} / \text{Ряд. 280 (валюта балансу)});$$

• у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів (КРВВФВ) — це відношення залишкової вартості основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності (ЗВОЗОД), вартості виробничих запасів (ВЗ), поточних біологічних активів (ПБА) та залишків незавершеного виробництва (ЗНВ) до вартості всіх ресурсів (ЗР) суб'єкта господарювання:

$$\text{КРВВФВ} = \text{ЗВОЗОД} / \text{ЗР},$$

тобто:

КРВВФВ = ((Аналітичні дані по рах. 10 «Основні засоби» – Аналітичні дані по рах. 131 «Знос основних засобів» відносно тих основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності) + Дані по рах. 20—23 класу 1 «Запаси» / Алгебраїчна сума по рахунках класу 1 «Необоротні активи», класу 2 «Запаси», класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи».

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, враховуючи запропонований вище коефіцієнт реальної вартості основних засобів, за аналогією пропонується коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів, до складу яких відносяться основні засоби, виробничі запаси, поточні біологічні активи, залишки незавершеного виробництва;

✓ **по-друге**, даний показник не можна відносити до глобальних і головних відносних показників, бо він є специфічним і відіграє допоміжну роль в оцінюванні фінансової стійкості лише для тих суб'єктів господарювання, у яких багато: а) основних засобів і вони посідають головне місце в складі засобів виробництва; б) виробничих запасів, поточних біологічних активів і відповідно залишків незавершеного виробництва. Їх частка в загальних господарських засобах суб'єктів економіки допомагає оцінити фінансову стійкість, надає суто додаткову інформацію. Для тих суб'єктів господарювання, у яких є невеликі величини основних засобів, виробничих запасів, поточних біологічних активів і відповідно залишків незавершеного виробництва і вони не відіграють головної ролі в їх діяльності, такий показник взагалі не рекомендується застосовувати як відносний показник фінансової стійкості. Тому даний показник буде важливою допоміжною інформацією, як правило, для тих суб'єктів господарювання, які займаються виробництвом, а також наданням послуг, якщо ці послуги надаються за допомогою основних засобів, наприклад, транспортні підприємства, і не буде мати істотного значення для тих суб'єктів господарювання, які займаються торгівлею або надають послуги без суттєвого залучення для цього основних засобів, невеликими розмірами виробничих запасів, поточних біологічних активів;

✓ **по-третє**, доцільно виділити його в складі зовнішнього та внутрішнього допоміжного показника фінансової стійкості, оскільки інформація, яку він надає, буде допоміжною в оцінюванні фінансової стійкості як у зовнішньому, так і у внутрішньому фінансовому аналізі;

✓ **по-четверте**, у зовнішньому фінансовому аналізі його доцільно розраховувати як відношення залишкової вартості основних засобів, яка надається в балансі, вартості за балансом виробничих запасів, поточних біологічних активів і відповідно залишків незавершеного виробництва до загальної вартості

всіх активів. Може постати питання: а чому саме за даними балансу, але в ньому вказується вартість усіх основних засобів і вартість необоротних матеріальних активів, адже більш точну інформацію саме про основні засоби, які беруть участь в основній операційній діяльності, і дані про вказані запаси можна знайти та отримати за даними ф. № 5 «Примітки до річного фінансового звіту». Але форма № 5 складається один раз на рік, а фінансовий аналіз зовнішній може проводитися не тільки за річною фінансовою звітністю, а й за даними проміжної фінансової звітності в динаміці. Тому автор і пропонує в чисельнику зовнішнього коефіцієнта реальної вартості виробничих фондів брати дані з форми № 1 «Баланс»;

✓ **по-п'яте**, може постати питання: а чому береться саме залишкова вартість основних засобів, а не первісна? Тому що залишкова вартість є реальною вартістю основних засобів, а первісна вартість — це є історична собівартість основних засобів, яка не відіграє ніякої ролі в оцінювання їх питомої ваги в усіх активах і є довідковою в даній звітній формі. А для реального вимірювання частки основних засобів у загальних ресурсах суб'єкта господарювання треба брати саме їх залишкову вартість;

✓ **по-шосте**, у внутрішньому фінансовому аналізі в чисельнику слід брати залишкову вартість тих основних засобів, які беруть участь у здійсненні основної операційної діяльності суб'єкта господарювання, бо саме інформація про їх питому вагу в загальних господарських ресурсах відіграватиме суттєву допоміжну роль в оцінюванні його фінансової стійкості,

✓ **по-сьоме**, межі даних показників залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності суб'єкта господарювання.

Отже, можна зробити такі висновки:

1) пропонується виокремлення такого допоміжного показника, як коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів, але введення його до складу допоміжних відносних показників фінансової стійкості як у внутрішньому, так і у зовнішньому фінансовому аналізі;

2) пропонується така методика визначення даного показника:

• у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів (КРВВФ) — це відношення залишкової вартості основних засобів (ЗВОЗ), вартості виробничих запасів (ВЗ), поточних біологічних активів (ПБА) та

залишків незавершеного виробництва (ЗНВ) до вартості загальних активів (ЗА) суб'єкта господарювання:

$$\text{КРВВФ} = (\text{ЗВОЗ} + \text{ВЗ} + \text{ПБА} + \text{ЗНВ}) / \text{ЗА},$$

тобто:

$$\text{КРВВФ} = (\text{Ряд. 030} + \text{Ряд. 100} + \text{Ряд. 110} + \text{Ряд. 120}) / \text{Ряд. 280 (валюта балансу)};$$

• у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів (КРВВФ) — це відношення залишкової вартості основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності (ЗВОЗОД), вартості виробничих запасів (ВЗ), поточних біологічних активів (ПБА) та залишків незавершеного виробництва (ЗНВ) до вартості всіх ресурсів (ЗР) суб'єкта господарювання:

$$\text{КРВВФ} = \text{ЗВОЗОД} / \text{ЗР},$$

тобто:

$$\text{КРВВФ} = ((\text{Аналітичні дані по рах. 10 «Основні засоби»} - \text{Аналітичні дані по рах. 131 «Знос основних засобів»} \text{ відносно тих основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності}) + \text{Дані по рах. 20—23 класу 2 «Запаси»} / \text{Алгебраїчна сума по рахунках класу 1 «Необоротні активи», класу 2 «Запаси», класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи»}.$$

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження.

3) рекомендовані межі даних показників будуть встановлюватися кожному суб'єкту господарювання індивідуально і залежатимуть від виду діяльності, галузевої належності суб'єкта господарювання.

Згруповані думки вчених щодо назви та методики розрахунку коефіцієнта покриття запасів наведено в табл. 3.27, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЕНТА ПОКРИТТЯ ЗАПАСІВ

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	<p>Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.</p> <p>Ковальов В.В., 2001 р. ; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.</p> <p>Ковальчук М.І., 2005 р.</p>	Коефіцієнт покриття запасів	<p>Методика розрахунку показника</p> <p>Відношення суми власних оборотних коштів, короткострокових кредитів банків та позик, кредиторської заборгованості за товарними операціями до матеріально-виробничих запасів (більше 1)</p> <p>Відношення суми власних оборотних коштів, короткострокових банківських кредитів і позик та кредиторської заборгованості за товарними операціями до запасів</p> <p>Відношення величини «нормальних» (обрунтованих) джерел покриття запасів (позики банків під товарні запаси, кредиторська заборгованість за поставлені сировину і матеріали та ін.) до суми запасів (якщо рівень менше 1, то поточний фінансовий стан — нестійкий).</p>	<p>Постає питання: покриття чим саме?</p> <p>Виділяють як показник ліквідності та платоспроможності</p> <p>Виділяють як показник ліквідності та платоспроможності</p> <p>На думку автора, вони не є показниками ліквідності та платоспроможності виходячи з їх сутності. Про це йшлося раніше в наукових дослідженнях автора.</p>

Закінчення табл. 3.27

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Десва Н.М., Дедков О.І., 2007 р.</p> <p>Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.</p>		<p>Відношення «нормальних» джерел покриття запасів до запасів (значення показника менше 1, то фінансовий стан вважається нестійким)</p> <p>Відношення «нормальних» джерел фінансування (Власний капітал – Необоротні активи + Забезпечення + довгострокові Зобов'язання + доходи майбутніх періодів понад 1 рік + Короткострокові кредити та позики + Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) до запасів</p>	<p>Це — показники фінансової стійкості, які належать до її абсолютних показників як різниці між цими складовими, а не як відношення. Пропозиції щодо абсолютних показників фінансової стійкості було викладено раніше. У зв'язку з наявністю абсолютних показників фінансової стійкості, на думку автора монографії, немає потреби перераховувати аналіз фінансової стійкості додатковими аналогічними розрахунками, але тільки як відношення цих складових.</p>
2	Іващенко В.І., Бонлюх М.А., 2001 р.	Коефіцієнт участі власних і довгострокових залучених коштів у матеріальних запасах	Відношення власних і довгострокових залучених коштів до запасів (більше 1,0)	Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.

3	<p>Павловська О.В., 2002 р.</p> <p>Чечевичина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.</p>	<p>Коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними джерелами їх формування</p>	<p>Відношення власних оборотних і довгострокових позикових коштів до вартості запасів і затрат підприємства (більше або дорівнює 0,6—0,8)</p> <p>Відношення суми власного та довгострокового залученого капіталу до запасів і затрат (0,6—0,8)</p>	<p>Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.</p> <p>Не можна погодитися, що довгострокові позикові кошти є власними джерелами формування запасів. Крім того, невірно вжито вислів «запасів і затрат», бо згідно з чинної методикою складання балансу (див. П(С)БО 2 «Баланс») вживається термін «запаси», який замінив старе поняття «запаси і затрати»).</p>
4	<p>Костенко Т.Д., Підгора С.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.</p>	<p>Коефіцієнт забезпеченості запасів «нормальними» джерелами фінансування</p>	<p>Відношення суми власних оборотних коштів, банківських кредитів і позик (довгострокові та короткострокові), кредиторської заборгованості по товарним операціям до запасів</p>	<p>Аналогічна методика розрахунку у авторів В.В. Ковальова та О.М. Волкової, але використують різні назви показника, та виділяють як показники фінансової стійкості. Див. зауваження до п. 1 даної таблиці.</p>
5	<p>Базилінська О.Я., 2009 р.</p>	<p>Коефіцієнт покриття запасів</p>	<p>(ОА + Частина ВМП – ПЗ – Частина ДМП до 12 міс) / Запаси</p>	<p>По суті це є коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами.</p>

Як видно з даних табл. 3.27, невелика кількість учених виокремлює коефіцієнт покриття запасів за загальною схемою як відношення власних оборотних і довгострокових позикових джерел до запасів як показник фінансової стійкості. Після проведеного дослідження, автор монографії також вважає, що показник «коефіцієнт покриття запасів» як відношення власних оборотних і довгострокових позикових джерел до запасів не треба застосовувати в методиці аналізу фінансової стійкості.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, даний показник слід вилучити з ряду відносних показників, бо існує аналогічний абсолютний показник фінансової стійкості, для спрощення та розвантаження методики аналізу не варто додатково розраховувати співвідношення цих самих складових;

✓ **по-друге**, не можна вказувати назву даного показника — «коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними джерелами їх формування», бо довгострокові позикові кошти не є власними джерелами формування запасів. Крім того, неправильним є вислів «запасів і затрат», бо згідно з чинною методикою складання балансу (див. П(С)БО 2 «Баланс») вживається термін «запаси», який замінив старе поняття «запаси і затрати»;

✓ **по-третє**, виходячи із сутності поняття «платоспроможність» та поняття «ліквідність», не можна погодитися з тим, що даний показник є показником ліквідності та платоспроможності.

Таким чином, недоцільно застосовувати в методиці аналізу фінансової стійкості показник «коефіцієнт покриття запасів» за загальною схемою як відношення власних оборотних та довгострокових позикових джерел до запасів.

Згруповані думки вчених щодо назви та методики розрахунку **коефіцієнта мобільності** наведено в табл. 3.28, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б.

Як видно за даними табл. 3.28, більшість учених взагалі не виділяють даний показник у складі показників фінансової стійкості.

Але деякі вчені-аналітики притримуються іншого погляду, а саме — виокремлюють такі показники:

- 1) коефіцієнт мобільності всіх засобів;
- 2) коефіцієнт мобільності оборотних засобів або активів.

При цьому коефіцієнт мобільності всіх засобів розраховують як відношення оборотних активів до валюти балансу, а **коефіцієнт мобільності оборотних активів — відношення грошових коштів та короткострокових фінансових вкладень до оборотних активів.**

**ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО КОЕФІЦІЕНТА МОБІЛЬНОСТІ:
ЗАСТОСОВУВАНІ НАЗВИ, МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ, ДИСКУСІЙНІ
ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
Павловська О.В., 2002 р.; Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., 2006 р.;	Коефіцієнт мобільності всіх засобів та Коефіцієнт мобільності оборотних засобів	Відношення оборотних активів до валюти балансу Відношення грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень до оборотних активів	Чечевіцина Л.М., Чуєв І.М., Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. у визначенні коефіцієнта мобільності оборотних активів вказують на короткострокові фінансові інвестиції, що відповідає сучасній термінології. Якщо використовувати правильну термінологію бухгалтерського обліку та фінансової звітності як джерело інформації для фінансового аналізу, то треба вказати на поточні фінансові інвестиції.
Мних Є.В., 2005 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.	Коефіцієнт мобільності оборотних активів		
Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.	Маневреність оборотних активів	Відношення грошових коштів та їх еквівалентів до оборотних коштів (визначається індивідуально);	
	Маневреність (рухомість) власних оборотних коштів	Відношення грошових коштів та їх еквівалентів до власних оборотних коштів (від 0 до 1, зростання оцінюється позитивно)	Відносять до показників ліквідності та платоспроможності

Тому постає питання: а чи потрібні такі розрахунки в аналізі фінансової стійкості?

На особисту точку зору автора монографії та з урахуванням вищерозглянутого коефіцієнта співвідношення мобільних та імобілізованих активів, до існування якого в методиці аналізу фінансової стійкості приєднується значно більше вчених, ніж у даному випадку при розгляданні коефіцієнта мобільності всіх засобів, доцільно не застосовувати даний показник під час проведення дослідження, оскільки відбувається нагромадження аналітичних розрахунків і збільшення кількості коефіцієнтів, інформація про які дублюється, зайве навантаження на виконавців фінансового аналізу.

Важливою є інформація, яку несе коефіцієнт мобільності оборотних активів, тому доцільно застосовувати цей показник у методиці аналізу фінансової стійкості.

Автор пропонує:

1) не застосовувати в методиці аналізу фінансової стійкості коефіцієнт мобільності всіх засобів;

2) зберегти коефіцієнт мобільності оборотних активів (засобів) та визначити його розподіл у межах двох видів фінансового аналізу;

3) у зовнішньому фінансовому аналізі виділити його як коефіцієнт мобільності оборотних активів, у внутрішньому фінансовому аналізі — як коефіцієнт мобільності оборотних ресурсів;

4) таку методику визначення даних показників:

• у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт мобільності оборотних активів (КМОА) за запропонованими формами балансу (дод. Г і дод. Д) — це відношення грошових коштів (ГК), їх еквівалентів (Екв) та поточних фінансових інвестицій (ПФІ) до оборотних активів (ОА) суб'єкта господарювання:

$$\text{КМОА} = (\text{ГК} + \text{Екв} + \text{ПФІ}) / \text{ОА},$$

тобто

$$\text{КМОА} = (\text{Ряд. 220} + \text{Ряд. 225} + \text{Ряд. 230} + \text{Ряд. 240 АБ}) / (\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ});$$

• у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт мобільності оборотних ресурсів (КМОР) — це відношення грошових коштів (ГК), їх еквівалентів (Екв) та поточних фінансових інвестицій (ПФІ) до оборотних ресурсів (ОР) суб'єкта господарювання:

$$\text{КМОР} = (\text{ГК} + \text{Екв} + \text{ПФІ}) / \text{ОР},$$

тобто

$$\text{КМОР} = (\text{Сума залишку по рах. 35 «Поточні фінансові інвестиції»} + \text{сума залишку по рах. 30 «Каса»} + \text{Сума залишку по рах. 31 «Рахунки в банках»}) / (\text{Алгебраїчна сума по рахунках класу 2 «Запаси»} + \text{Алгебраїчна сума по рахунках класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» за виключенням залишку по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»}).$$

Залишки по рахунках слід визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

5) враховуючи результативність інформації, яку несуть дані показники, ввести їх до складу допоміжних показників фінансової стійкості.

Обґрунтування такої точки зору:

✓ **по-перше**, щоб в аналізі фінансової стійкості уникнути подвійних аналогічних розрахунків, не збільшувати обсяги аналітичного

дослідження, не завантажувати непотрібною роботою аналітиків та не заплутувати користувачів фінансового аналізу, недоцільно визначити коефіцієнт мобільності всіх активів, тому що широкого застосування набув коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів (див. вище результати дослідження даного показника);

✓ **по-друге**, автор наполягає на застосуванні в аналізі фінансової стійкості коефіцієнта мобільності оборотних активів (ресурсів), оскільки він відображає додаткову інформацію про частку найбільш мобільної частини оборотних активів у їх складі, що додатково розкриває причини зміни фінансової стійкості у разі необхідності її більш глибокого дослідження;

✓ **по-третє**, зважаючи на існування двох видів фінансового аналізу, автор пропонує виокремлення у зовнішньому фінансовому аналізі коефіцієнта мобільності оборотних активів, а у внутрішньому фінансовому аналізі — коефіцієнта мобільності оборотних, але вже не активів (термін, що стосується суто балансу), а саме ресурсів (термін, що його автор рекомендує застосовувати безпосередньо у внутрішньому фінансовому аналізі за даними аналітичного обліку);

✓ **по-четверте**, визначаючи коефіцієнт мобільності оборотних активів (ресурсів), у чисельнику показника до найбільш мобільних активів (ресурсів) автор відносить саме грошові кошти, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції, а не грошові кошти та короткострокові фінансові вкладення, як вказують інші вчені, оскільки така термінологія є застарілою;

✓ **по-п'яте**, до складу оборотних активів автор відносить тільки дані III розділу «Оборотні матеріальні активи» та IV розділу «Оборотні фінансові активи» активу запропонованих форм балансу, тобто без урахування даних V розділу активу балансу «Витрати майбутніх періодів». Аналогічний підхід до визначення знаменника показника у внутрішньому фінансовому аналізі за аналітичними даними до рахунків, які задіяні у визначенні підсумку III та IV розділів активу балансу, тобто без урахування аналітичних даних по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»;

✓ **по-шосте**, з урахуванням того, що частка найбільш мобільних активів у складі оборотних (мобільних) активів суб'єкта господарювання надає додаткову інформацію під час проведення аналітичного дослідження фінансової стійкості і не завжди може застосовуватися, автор пропонує виокремити дані показники як допоміжні.

Отже, можна зробити такі висновки:

1) пропонується не застосовувати в методиці аналізу фінансової стійкості коефіцієнт мобільності всіх засобів;

2) рекомендується збереження коефіцієнта мобільності оборотних активів (засобів) і розподіл його в межах двох видів фінансового аналізу;

3) пропонується у зовнішньому фінансовому аналізі виділити його як коефіцієнт мобільності оборотних активів, у внутрішньому фінансовому аналізі — як коефіцієнт мобільності оборотних ресурсів;

4) пропонується така методика визначення даних показників:

• у зовнішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт мобільності оборотних активів (КМОА) за запропонованими формами балансу — це відношення грошових коштів (ГК), їх еквівалентів (Екв) і поточних фінансових інвестицій (ПФІ) до оборотних активів (ОА) суб'єкта господарювання:

$$\text{КМОА} = (\text{ГК} + \text{Екв} + \text{ПФІ}) / \text{ОА},$$

тобто:

$$\text{КМОА} = (\text{Ряд. 220} + \text{Ряд. 225} + \text{Ряд. 230} + \text{Ряд. 240 АБ}) / (\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ});$$

• у внутрішньому фінансовому аналізі: коефіцієнт мобільності оборотних ресурсів (КМОР) — це відношення грошових коштів (ГК), їх еквівалентів (Екв) та поточних фінансових інвестицій (ПФІ) до оборотних ресурсів (ОР) суб'єкта господарювання:

$$\text{КМОР} = (\text{ГК} + \text{Екв} + \text{ПФІ}) / \text{ОР},$$

тобто:

$\text{КМОР} = (\text{Сума залишку по рах. 35 «Поточні фінансові інвестиції»} + \text{Сума залишку по рах. 30 «Каса»} + \text{Сума залишку по рах. 31 «Рахунки в банках»}) / (\text{Алгебраїчна сума по рахунках класу 2 «Запаси»} + \text{Алгебраїчна сума по рахунках класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» за виключенням залишку по рах. 39 «Витрати майбутніх періодів»}.$

Залишки по рахунках треба визначити на момент проведення аналітичного дослідження;

5) враховуючи результативність інформації, яку несуть дані показники, пропонується ввести їх до складу допоміжних показників фінансової стійкості.

Інших відносні показники фінансової стійкості, які зустрічаються дуже рідко, відображено в табл. 3.29, яку складено на основі вихідної таблиці в дод. Б. Зразу треба зауважити, що їх варто розглядати як додаткові та допоміжні.

Таблиця 3.29

**ГРУПУВАННЯ ПОГЛЯДІВ ЩОДО ІНШИХ ВІДНОСНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ,
ЯКІ ЗУСТРІЧАЮТЬСЯ РІДКО АБО В ОКРЕМИХ СУДЖЕННЯХ**

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
1	Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.	Коефіцієнт дебіторської заборгованості	Відношення дебіторської заборгованості до валової балансу	Не вказано, яка саме дебіторська заборгованість. На думку автора монографії це досить широкий показник з низьким рівнем аналітичності результату. Краще взяти частку поточної заборгованості в оборотних активах, що це буде одним з показників структури активів суб'єкта господарювання. Можна виокремити як допоміжний показник у зовнішньому фінансовому аналізі. Див. нижче п. 37 даної таблиці.
2	Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.	Коефіцієнт власних і довготермінових позикових коштів	Відношення власних і довготермінових позикових коштів до валової балансу	На думку автора монографії, це показник структури пасивів, а саме: частка перманентного капіталу у валовій балансу. Можна виокремити як допоміжний показник у зовнішньому фінансовому аналізі.
3	Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.	Коефіцієнт співвідношення чистих мобільних активів і всіх мобільних активів	Відношення чистих мобільних активів до всіх мобільних активів	Не вказується, що саме чисті мобільні активи.

Продовження табл. 3.29

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
4	<p>Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.</p> <p>Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.</p> <p>Чечевіцина Л.М., Чув І.М., 2006 р.</p> <p>Павловська О.В., 2002 р.</p> <p>Тарасенко Н.В., 2006 р.</p>	<p>Коефіцієнт кредиторської заборгованості та інших пасивів</p> <p>Коефіцієнт кредиторської заборгованості</p> <p>Коефіцієнт кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань</p>	<p>Відношення суми кредиторської заборгованості до загальної суми зобов'язань підприємства</p> <p>Відношення кредиторської заборгованості до загальної суми зобов'язань</p> <p>Відношення кредиторської заборгованості до позикового капіталу</p> <p>Відношення суми кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань до загальної суми зобов'язань підприємства</p> <p>Відношення кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань до поточних зобов'язань</p>	<p>Виникає ряд питань: яка саме кредиторська заборгованість, які саме інші пасиви, які саме зобов'язання? Див. нижче п. 38 даної таблиці.</p> <p>На думку автора монографії, треба вказати: яка саме кредиторська заборгованість і які саме загальні зобов'язання — поточні чи довгострокові та поточні разом, або загальні зобов'язання як пасив — валюта балансу.</p> <p>Не можна погодитися щодо знаменника, бо доцільно взяти тільки поточні зобов'язання як IV розд. ПБ і треба вказати склад кредиторської заборгованості.</p> <p>Не зрозуміло, що автор має на увазі під іншими поточними зобов'язаннями. Якщо мова йде про інші поточні зобов'язання, то такий показник вже було вказано як коефіцієнт короткострокових або поточних зобов'язань.</p> <p>З чим не можна погодитися, бо не зрозуміло, що відноситься саме до інших поточних зобов'язань</p>

5	Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.	Показник грошового потоку для оцінювання фінансової стійкості — рентабельність на основі грошового потоку	Відношення грошового потоку до виручки від реалізації продукції, який визначає не тільки прибуткову, а й «грошову» продукцію	Не можна погодитися, оскільки такий показник відображає просто частку грошових коштів у виручці, а від якої саме продукції — не відомо. Може, ця продукція — збиткова, хоча за неї і перераховують гроші. За логікою подібний показник буде відноситися до показників грошових потоків.
6	Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р. Гляровська Л.Т., 2003 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	Співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю Співвідношення між кредиторською та дебіторською заборгованістю	Відношення дебіторської заборгованості до кредиторської заборгованості Відношення кредиторської заборгованості до дебіторської заборгованості	Дискусійним є питання меж такого співвідношення. Подольська В.О., Яріш О.В. відносять до показників ліквідності та платоспроможності
7	Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.; Ковальов В.В., 2001 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р. Ковальчук М.І., 2005 р.	Коефіцієнт забезпеченості функціонуючого капіталу Маневреність власних оборотних коштів Рівень функціонуючого капіталу	Відношення грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень до власних оборотних коштів Відношення грошових коштів до власних оборотних коштів (від 0 до 1, зростання оцінюється позитивно) Відношення різниці між сумою активів та сумою коророк- та довгострокових інвестицій до суми активів балансу	Ковальов В.В., Волкова О.М. відділяють як показник платоспроможності та ліквідності. Таке співвідношення можна визначати, якщо це буде передбачено метою проведення дослідження, але суттєвої ролі воно, на думку автора монографії, не відіграє, враховуючи комплекс показників, які попередньо були розглянуті. Коментарі автором формули не даються

Продовження табл. 3.29

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
8	Івашенко В.І., Болдох М.А., 2001 р.	Загальна капіталовіддача	Відношення реалізованої продукції до валюти балансу (більше 2; залежить від спеціалізації)	Можна розглядати як показник оборотності всіх активів і відноситься більше до показників оборотності капіталу.
9	Івашенко В.І., Болдох М.А., 2001 р.	Загальний коефіцієнт покриття	Відношення оборотних активів до поточних зобов'язань	Виділяють та включають до показників фінансової стійкості даний коефіцієнт, з чим не можна погодитися, бо це показник ліквідності
10	Івашенко В.І., Болдох М.А., 2001 р.	Коефіцієнт ефективності використання фінансових ресурсів (усього майна)	Як середня величина валюти балансу	З чим не можна погодитися, бо доречно для оцінювання ступеня ефективності використання всіх господарських засобів порівнювати темпи зміни валюти балансу з темпами змін фінансових результатів, саме так здійснюється на практиці.
	Тарасенко Н.В., 2006 р.	Коефіцієнт ефективності використання фінансових ресурсів (усього капіталу)	Як відношення прибутку до валюти балансу	По-перше, не вказується, якого саме прибутку. По-друге, за загальною схемою показників прибутковості — це є рентабельність загального капіталу, тобто інша група показників у фінансовому аналізі — показники рентабельності .
11	Павловська О.В., 2002 р.	Коефіцієнт вартості запасів і затрат	Відношення запасів і затрат до валюти балансу	Не можна погодитися зі старим поняттям «запаси і затрати».

				<p>На думку автора монографії, це є доволі загальний показник структури активів, краще його розраховувати як відношення запасів до оборотних активів. У такому разі отримаємо результат, який справді має аналітичну результативну інформацію. Виділити як додатковий та допоміжний показник фінансової стійкості: коефіцієнт запасів в оборотних активах.</p>
12	Павловська О.В., 2002 р.	Коефіцієнт прогнозу банкрутства	<p>Відношення чистих оборотних активів до валового балансу. Чисті оборотні активи = Всі оборотні активи – (Короткострокові кредити і позики + Поточні зобов'язання)</p>	<p>Не можна погодитися з тим, що розділяються поняття короткострокові кредити і позики та поточні зобов'язання. Відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку до складу поточних зобов'язань входять короткострокові кредити і позики. Тому даний показник є сумнівним.</p>
13	Павловська О.В., 2002 р.	Темп приросту реальних активів	<p>Відношення вартості реальних активів (залишків вартості основних засобів, зносу основних засобів та матеріалів, грошових коштів без урахування використаня позикових коштів) за звітний рік до їх величини за минулий (базисний) рік.</p>	<p>Треба було б уточнити, про знос яких матеріалів йде мова.</p> <p>Дискусійним питанням є доцільність такого співвідношення та його складових.</p> <p>Наприклад, нематеріальні активи — це також реальна вартість майна, яке є у суб'єкта господарювання.</p>

Продовження табл. 3.29

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
	<p>Конєва М.І., 2003 р.</p> <p>Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Льїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.</p>		<p>Відношення вартості реальних активів (не включаються до реальних активів нематеріальні активи, знос основних засобів і матеріалів, використання прибутку, позикові кошти) за звітний рік до їх величини за минулий (базисний) рік.</p> <p>Відношення основних засобів і вкладень без урахування: зносу, торгової націнки за нереалізованими товарами, нематеріальних активів, використаного прибутку; запасів і затрат, грошових коштів, розрахунків та інших активів без урахування використаних позичених засобів за поточний період до їх величини за попередній період</p>	<p>Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Льїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М. розкривають поняття реальних активів. Реальні активи — це реально існуюче власне майно та фінансові вкладення за їх дійсною вартістю. До реальних активів не належать нематеріальні активи, знос основних фондів і матеріалів, використані прибутку, позичені засоби. Темп приросту реальних активів характеризує інтенсивність нарощування майна.</p>
14	Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.	Коефіцієнт страхування статутного капіталу	Відношення резервного капіталу до статутного капіталу (за планом)	Якщо це передбачається спеціальною метою аналізу власного капіталу, то таке співвідношення має значення.
15	Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.	Коефіцієнт страхування власного капіталу	Відношення резервного капіталу до власного капіталу (більше 0,1)	Якщо це передбачається спеціальною метою аналізу власного капіталу, то таке співвідношення має значення.

16	Цал-Далко Ю.С., 2002 р. Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.	Коефіцієнт страхування бізнесу	Відношення резервного капіталу до валового балансу (більше 0,1) (більше 0,2)	Якщо це передбачається спеціальною метою аналізу, то таке співвідношення має значення.
17	Мец В.О., 2003 р.	Коефіцієнт структури залученого капіталу	Визначається за схемою: (довгострокові зобов'язання (III розд. пасиву) / ((Залучений капітал (IV розд. пасиву) / поточні зобов'язання))	Не зрозуміло, що означає дана термінологія й така методика розрахунку. Коментарів до показника немає.
18	Мец В.О., 2003 р.; Бурак П.Ю., Римар М.В., Бель М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.; Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова Є.О., 2011 р.	Коефіцієнт стабільності економічного зростання Коефіцієнт стійкості економічного зростання	Відношення різниці між чистим прибутком і дивідендами, що їх виплачено акціонерам, до власного капіталу (Чистий прибуток – Дивіденди) / Власний капітал	Скоріше можна віднести до показників прибутковості та рентабельності, а саме до показників рентабельності власного капіталу.
19	Мец В.О., 2003 р.; Бурак П.Ю., Римар М.В., Бель М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.	Коефіцієнт чистої виручки	Відношення суми чистого прибутку та амортизаційних відрахувань до виручки від реалізації продукції і послуг	У фінансовому аналізі досить поширеним є показник рентабельності за чистим прибутком як відношення чистого прибутку до чистої виручки. На думку автора монографії, такий показник є більш необхідним в аналізі рентабельності і не треба плутати з показниками фінансової стійкості.

Продовження табл. 3.29

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
20	Гіляровська Л.Т., 2003 р.	Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів та чистих активів	Відношення чистих оборотних активів до чистих активів	Пропонує додаткові розрахунки, але заданими російських форм звітності, що не можна простежити з урахуванням різних методик складання російської та вітчизняної української звітності. Дискусійним є питання, чи буде такий показник суттєво оцінювати фінансову стійкість суб'єктів ринкової економіки за умов визначення раніше розглянутих її абсолютних та відносних показників.
21	Гіляровська Л.Т., 2003 р.	Коефіцієнт співвідношення оборотних активів та власного капіталу	Відношення оборотних активів до власного капіталу	За умови визначення попередньо розглянутих показників фінансової стійкості таке співвідношення можна не розглядати.
22	Савицька Г.В., 2005 р.	Частка чистих активів (реальної вєличини власного капіталу) в загальній валюті балансу	Відношення чистих активів (реальна величина власного капіталу) до валюти балансу	Але не визначає поняття «чисті активи». Та з урахуванням світової думки, що чисті активи — це різниця між усіма активами та всіма довгостроковими й поточними зобов'язаннями, то таке співвідношення — це буде питома вага власного капіталу та резервів або власного капіталу та забезпечень (за українською звітністю) у валюті балансу, що надає коефіцієнт фінансової незалежності з урахуванням резервів або забезпечень. Таке уточнене співвідношення є малокорисним для аналітичного дослідження.

23	Шиян Д.В., 2005 р.	Коефіцієнт співвідношення поточних зобов'язань і власного капіталу	Відношення поточних зобов'язань до власного капіталу	За умови визначення попередньо розглянутих показників фінансової стійкості таке співвідношення можна не розглядати.
24	Шиян Д.В., 2005 р.	Коефіцієнт залежності робочого капіталу	Відношення довгострокових зобов'язань до робочого капіталу	За умови визначення попередньо розглянутих показників фінансової стійкості таке співвідношення можна не розглядати.
25	Шиян Д.В., 2005 р.	Коефіцієнт ліквідності робочого капіталу	Відношення платіжних засобів (готової продукції, дебіторської заборгованості, грошових коштів, поточних фінансових інвестицій) до робочого капіталу.	За умови визначення попередньо розглянутих показників фінансової стійкості таке співвідношення можна не розглядати.
26	Костенко Т.Д., Підгора С.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.	Коефіцієнт забезпеченості обороту власними оборотними коштами	Відношення власних оборотних коштів до виторгу від реалізації продукції	За умови визначення попередньо розглянутих показників фінансової стійкості таке співвідношення можна не розглядати.
27	Чечевіцина Л.М., Чусь І.М., 2006 р.	Коефіцієнт матеріальних оборотних засобів	Відношення запасів і затрат до загальної величини активів	Див. зауваження до п. 14 даної таблиці.
28	Тарасенко Н.В., 2006 р.	Коефіцієнт участі акціонерного або пайового капіталу в загальній сумі джерел фінансування	Відношення статутного капіталу до валюти балансу	Не завжди суттєво впливатиме на фінансову стійкість суб'єкта господарювання. За умови визначення попередньо розглянутих показників фінансової стійкості таке співвідношення можна не розглядати.

Продовження табл. 3.29

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
29	Тарасенко Н.В., 2006 р.	Коефіцієнт ділової активності	Відношення вибору від реалізації до загальної вартості капіталу (валюти балансу)	Але це є оборотність загального капіталу, тобто інша група показників у фінансовому аналізі — показники ділової активності через показники оборотності.
30	Тарасенко Н.В., 2006 р.	Коефіцієнт ефективності використання власного капіталу	Відношення прибутку (за мінусом платежів до бюджету) до власного капіталу	Але це є рентабельність власного капіталу , тобто інша група показників фінансового аналізу — показники рентабельності
31	Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	Коефіцієнт забезпеченості товарів	Відношення власних оборотних коштів до товарів	За умови визначення попередньо розглянутих показників фінансової стійкості таке співвідношення можна не розглядати.
32	Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	Коефіцієнт придатності основних засобів	Відношення залишкової вартості основних засобів до їх первинної вартості	Такий показник матиме значення для тих суб'єктів господарювання, у яких основні засоби посідають головне місце в складі засобів виробництва, бо вони будуть опосередковано через показник фондовіддачі впливати на оборотність капіталу. Та за умови існування коефіцієнта зносу основних засобів спірним є питання паралельного визначення коефіцієнта їх придатності
33	Костирко Р.О., 2007 р.	Інтегральна оцінка стійкості функціонування підприємства	Сума 1,2 показника ефективності робочого капіталу (відношення різниці оборотних активів до загальних активів), 1,4 показника ефективності накопиченого	Постає питання, а якщо рівень показника перебуває в межах від 3 до 0,8, тоді якою ситуація зі стійкістю фірми?

34	Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.	<p>Коефіцієнти залучення коштів (операційного типу) або покриття:</p> <p>коефіцієнт виплати дивідендів</p> <p>розширений коефіцієнт покриття постійних витрат:</p>	<p>капіталу (відношення накопиченого капіталу — залишок минулих років до загальних активів), 3,3 рентабельності виробництва (відношення прибутку до оподаткування до загальних активів), 0,6 показника заборгованості (відношення капіталу фірми — основних фондів та нематеріальних активів до загального боргу підприємства), 1,0 показника ефективності активів (відношення загального обсягу продаж до загальних активів)</p> <p>Якщо даний показник більше 3 — фірма стійка, менше 0,8 — нестійка.</p>	<p>Відносять до групи 2 — коефіцієнти залучення коштів (операційного типу) або покриття.</p> <p>Коефіцієнт виплати дивідендів доцільно розглядати як один із головних показників фінансової стійкості, але уточнити, що по відношенню до чистого прибутку</p> <p>Розширений коефіцієнт покриття постійних витрат можна не застосовувати, враховуючи розглянуті вище показники фінансової стійкості.</p>
			<p>Дивіденди, виплачені готівкою / Прибуток після сплати податків</p> <p>(Прибуток після сплати податків + Амортизація + Інші виплати заборговані + Відсоткові витрати + Лізингові платежі) / (Поточні виплати по довгостроковим позикам + Відсоткові витрати + Лізингові платежі)</p>	

Продовження табл. 3.29

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
35	Бернштайн Л.А., 2002 р.	<p>А. Показники розподілу активів (покрытия активів):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні засоби / Власний капітал; 2. Чисті матеріальні активи у відсотках до довгострокової заборгованості (виключаючи з таких активів сумнівні в плані їх реалізації); 3. Сума зобов'язань / Сума чистих матеріальних активів (включаючи робочий капітал). <p>Б. Покриття дивідендів по привілейованим акціям за рахунок прибутку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні засоби / Власний капітал; 2. Чисті матеріальні активи у відсотках до довгострокової заборгованості (виключаючи з таких активів сумнівні в плані їх реалізації); 3. Сума зобов'язань / Сума чистих матеріальних активів (включаючи робочий капітал). <p>(Дохід до оподаткування + Постійні витрати) / (постійні витрати + Дивіденди по привілейованим акціям * (1 / (1 – Ставка податку)))</p>	<p>Не існує назви першого показника, який буде мати певне значення під час проведення аналітичного дослідження в тих суб'єктах господарювання, у яких є головний засіб праці — основні засоби. Але, враховуючи попередньо розглянуті показники фінансової стійкості, таке співвідношення буде малокорисним.</p> <p>Другий показник буде характерним лише для внутрішнього фінансового аналізу. Але автор не розглядає так детально часткові абсолютні показники фінансової стійкості, тому, враховуючи попередньо розглянуті показники фінансової стійкості, таке співвідношення також буде зайвим і дещо дублюючим.</p> <p>Таке зауваження стосується й третього показника.</p> <p>Показник Б має місце для акціонерних товариств, які мають ще й привілейовані акції, тому є досить специфічним.</p>

36	<p>Шеремет А.Д., 2009 р.</p> <p><i>Шеремет А.Д.</i> Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: Учебник. — М.: ИНФРА-М, 2009. — 367 с.</p>	<p>Часткові відносні показники фінансової стійкості: — частка простро-ченої кредиторсь-кої заборгованості в пасивах; — показник від-ношення дебітор-ської заборговано-сті до сукупних активів</p>	<p>Прострочена кредиторська заборгованість / Сукупні пасиви</p> <p>(ДДЗ + КДЗ + Погенційні оборотні активи, які підлягають поверненню) / Сукупні активи</p>	<p>Доцільно виділити саме у внутрішньому фінансовому аналізі, але по відношенню до поточних зобов'язань частку простроченої кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях. Такий показник є більш аналітичним.</p> <p>Доцільно виділити саме у внутрішньому фінансовому аналізі, а у зовнішньому — коефіцієнт дебіторської заборгованості в загальних активах (див. пропозиції нижче).</p> <p>Дані показники виокремити як додаткові та допоміжні.</p>
37	<p>Шеремет А.Д., 2009 р.</p> <p><i>Шеремет А.Д., Йонова А.Ф.</i> Фінансові підприємства: менеджмент и анализ: Учеб. пособ. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2009. — 479 с.</p>	<p>У п. 11.3. «Аналіз складу, структури та динаміки джерел формування активів» автор дає такі показники структури пасивів: — коефіцієнт накопичення власного капіталу; — коефіцієнт співвідношення короткострокових зобов'язань і перманентного капіталу.</p>	<p>(Резервний капітал – Нерозподілений прибуток (Непокритий збиток)) / Реальний власний капітал</p> <p>Скориговані короткострокові зобов'язання та пасиви / (Реальний власний капітал + Скориговані довгострокові зобов'язання)</p>	<p>Кожен показник має бути максимально аналітичним і нести певну корисну інформацію. На думку автора монографії, після розглянутих глобальних та головних показників фінансової стійкості за даними пасиву балансу зазначені показники є зайвими. Аналітичне дослідження не повинно зводитися до математичних розрахунків.</p> <p>Слід зауважити, що А.Д. Шеремет відходить від поняття «фінансова стійкість» і вживає поняття «аналіз складу та структури джерел фінансування активів» або ж «аналіз ринкової стійкості (задовільності структури балансу)». На думку автора монографії, не слід відмовлятися від такої категорії фінансового аналізу як фінансова стійкість. Крім того, поняття ринкової та фінансової стійкості не є тотожними.</p>

Продовження табл. 3.29

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
		<p>У п. 11.6. «Методика аналізу фінансового стану з використанням фінансових коефіцієнтів» пп. 2. «Розрахунок і оцінка фінансових коефіцієнтів ринкової стійкості (задовільності структури балансу)» виокремлює часткові показники:</p> <p>— коефіцієнт автономії джерел формування запасів</p> <p>— коефіцієнт кредиторської заборгованості та інших пасивів</p>	<p>Власні оборотні кошти / Головні джерела формування запасів</p> <p>Кредиторська заборгованість та інші пасиви / Загальні зобов'язання</p>	<p>Даний показник не зовсім зрозумілий за відсутністю пояснень.</p> <p>Виникає ряд питань: яка саме кредиторська заборгованість, які саме інші пасиви.</p> <p>Проте в 2010 р. разом з Негашевим А.Д. Шеремет знову повертається до поняття фінансової стійкості.</p>
38	Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2010 р.	Коефіцієнт покриття постійних і фінансових витрат	Прибуток до врахування амортизації, відсотків та податків / Сума річних амортизаційних відрахувань	Таке співвідношення можна визначати, якщо це буде передбачено метою проведення дослідження, але суттєвої ролі воно, на думку автора монографії, не відіграє, враховуючи комплекс показників, які попередньо були розглянуті.

39	Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р. Магопєць О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.	Один із коефіцієнтів структури довгострокових джерел фінансування — коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел Один із показників, що характеризують фінансову незалежність підприємства — коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	Відношення власного капіталу до суми власного капіталу та довгострокових пасивів $\frac{ВК}{ВК + ДЗ} = \frac{ВК + ЗНВП + ДМП}{ВК + ЗНВП + ДМП + ДЗ}$	Доцільно залишити в складі показників фінансової стійкості. Склад чисельника та знаменника.
40	Магопєць О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.	Коефіцієнт поточної заборгованості — Коефіцієнт поточного активу — Коефіцієнт власних оборотних коштів у сукупних активах	ПЗ / Загальний Капітал $\frac{НА - ДЗ}{ВК}$ $\frac{ВК + ДЗ - НА}{Активи}$	Доцільно визначати коефіцієнт поточних зобов'язань. Показники повинні мати суто аналітичний характер, а не переважувати аналіз розрахунками.
	Пласкова Н.С., 2010 р.			

Закінчення табл. 3.29

№ з/п	Автори	Застосовувані назви	Методика розрахунку показника	Дискусійні та проблемні питання
41	Литнева Н.О., Парушина Н.В., Кишимова С.О., 2011 р.	<p>— Коefіцієнт співвідношення власного капіталу та короткострокової заборгованості</p> <p>— Коefіцієнт стійкості економічного зростання</p>	<p>Власний капітал / Короткострокова заборгованість</p> <p>(Чистий прибуток – дивіденди) / Власний капітал</p>	<p>Показники повинні мати суто аналітичний характер, а не заважувати аналіз розрахунками.</p>
42	Литнева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.	<p>— Частка покриття власними оборотними коштами та довгостроковими кредитами та позиками запасів</p> <p>— Частка довгострокових кредитів та позик у довгострокових зобов'язаннях</p> <p>— Частка відкладених податкових зобов'язань у довгострокових зобов'язаннях</p> <p>— Частка кредиторської заборгованості в короткострокових зобов'язаннях</p> <p>— Частка короткострокових кредитів і позик у короткострокових зобов'язаннях</p>	<p>(ВОК + ДК) / Запаси</p>	<p>Деякі можна віднести до складу допоміжних показників, проте не переважувати аналіз розрахунками (див. далі).</p>

43	<p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неспластпроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерством економіки України від 19 січня 2006 року № 14 із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 року № 81</p>	<p>Систему показників оцінки фінансового стану підприємства подано таблицею, в якій вони діляться на:</p> <p>1) показники оцінки стану основних засобів;</p> <p>2) показники оцінки фінансового стану підприємства:</p> <p>а) оцінка ліквідності,</p> <p>б) оцінка фінансової стійкості, яка включає також показники оборотності,</p> <p>в) оцінка рентабельності</p>	<p>Продуктивність праці, тис. грн/особу; фондодвідача, грн/грн; оборотність коштів у розрахунках (оборотів) та час обороту коштів у розрахунках (днів); оборотність запасів та час обороту запасів; час обороту кредиторської заборгованості; тривалість операційного циклу; тривалість фінансового циклу; коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості; оборотність власного капіталу; оборотність сукупного капіталу; коефіцієнт стійкості економічного росту; поточна платоспроможність; коефіцієнт Бівера</p>	<p>Проте більшість даних показників відносяться до показників оборотності, ділової активності та ефективності використання капіталу підприємства, його платоспроможності, а не до показників фінансової стійкості.</p>
----	---	--	---	--

За даними табл. 3.29 та з урахуванням виділених дискусійних питань автор даної монографії приєднується до поглядів окремих учених щодо виділених ними певних відносних показників фінансової стійкості, які заслуговують на увагу під час проведення її аналітичного дослідження, окремі з указаних коефіцієнтів уточнює, деякі показники вносить самостійно додатково і рекомендує віднести їх до складу додаткових та допоміжних показників.

При цьому рекомендується відповідне групування додаткових і допоміжних показників з таким складом у зовнішньому фінансовому аналізі:

1) група «показники співвідношення пасиву балансу», яка допоможе розібратися в джерелах фінансування діяльності суб'єкта господарювання:

— коефіцієнт кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях як відношення кредиторської заборгованості (усіх складових поточних зобов'язань за мінусом короткострокових кредитів і поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями) до загальної величини поточних зобов'язань (уточнений відносний показник, який пропонують В.Г. Козак та Г.Я. Козак, (2000 р.); К.В. Измайлова (2001 р., 2007 р.); Л.М. Чечевичина та І.М. Чуєв, (2006 р.); Н.В. Тарасенко (2006 р.); Н.М. Илешева, С.І. Крилов, (2011 р.);

— збереження трьох відносних показників страхування, що пропонує Ю.С. Цал-Цалко (2002 р.): коефіцієнт страхування статутного капіталу, коефіцієнт страхування власного капіталу, коефіцієнт страхування бізнесу, але як додаткових і допоміжних показників. Останній показник — коефіцієнт страхування бізнесу пропонують також С.З. Мошенський та О.В. Олійник, (2007 р.).

Дана група показників може доповнюватися детальним аналізом складу та структури окремих розділів пасиву балансу з метою поглиблення аналізу фінансової стійкості в разі потреби в цьому. Але найбільш важливі структурні показники пасиву балансу належать до складу головних показників фінансової стійкості;

2) група «показники співвідношення активу балансу». Дана група показників допоможе розібратися в напрямках фінансування активів та в їх стані, який буде напряму або опосередковано впливати на фінансову стійкість суб'єкта господарювання:

— коефіцієнт довгострокової дебіторської заборгованості в складі її загальної величини як відношення довгострокової дебіторської заборгованості до загальної суми довгострокової та поточної заборгованості;

— коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних активів як відношення поточної дебіторської заборгованості до загальної суми оборотних активів;

— коефіцієнт запасів в оборотних активах як відношення запасів до оборотних активів (уточнений відносний показник, який пропонує О.В. Павловська (2003 р.));

— коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі загальних активів як відношення довгострокової та поточної дебіторської заборгованості до загальних активів суб'єкта господарювання (уточнений відносний показник, який пропонують В.Г. Козак і Г.Я. Козак, (2000 р.); А.Д. Шеремет (2009 р.);

— коефіцієнт реальної вартості основних засобів, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів, коефіцієнт мобільності оборотних активів, коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів — розглянуті як додаткові та допоміжні показники вище.

Дана група показників може доповнюватися детальним аналізом складу та структури активу балансу з метою поглиблення аналізу фінансової стійкості в разі потреби в цьому. Але в запропонованому переліку даних показників вказано на найбільш важливі з них;

3) група «показники співвідношення пасиву та активу балансу», яка допоможе порівняти певні джерела фінансування з їх певними напрямками:

— коефіцієнт довгострокового позикового капіталу в необоротних активах було розглянуто вище в складі відносних додаткових і допоміжних показників;

— співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю. Дискусійним є питання щодо перевищення абсолютної величини дебіторської заборгованості над кредиторською, і навпаки. На думку автора монографії, таке співвідношення повинно дорівнювати 1. Тобто рекомендоване значення показника має дорівнювати одиниці.

Дана група показників може доповнюватися детальним аналізом складу та структури окремих розділів пасиву та активу балансу з метою поглиблення аналізу фінансової стійкості в разі потреби в цьому. Але найбільш важливі показники з даної групи належать до складу її головних показників.

Рекомендується відповідне групування додаткових і допоміжних показників з таким складом у внутрішньому фінансовому аналізі:

1) група «показники співвідношення джерел фінансування»: коефіцієнт кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях; коефіцієнт страхування бізнесу; коефіцієнт страхування власного капіталу; коефіцієнт страхування статутного капіталу;

2) група «показники співвідношення ресурсів»: коефіцієнт довгострокової дебіторської заборгованості в складі загальної її величини; коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних ресурсів; коефіцієнт запасів в оборотних ресурсах; коефіцієнт мобільності оборотних ресурсів; коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих ресурсів; коефіцієнт реальної вартості основних засобів; коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів; коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі загальних ресурсів;

3) група «показники співвідношення джерел фінансування та ресурсів»: коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування в необоротних ресурсах; співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Окреме місце посідають відносні показники, які призначені тільки для акціонерних товариств. Варто розглянути досвід іноземних учених, які, як правило, розкривають питання фінансового аналізу або аналізу фінансової звітності на прикладі тільки акціонерних компаній.

Так, американські вчені Т.Р. Карлін, А.Р. Маккмін (2001 р.) до складу показників лівериджу (залучення коштів) як співвідношення між зобов'язаннями та власним капіталом до групи «2. Коефіцієнти залучення коштів (операційного типу) або покриття» відносять коефіцієнт виплати дивідендів як відношення виплачених готівкою дивідендів до прибутку після сплати відсотків [108, с. 284—292]. Але постає питання економічного змісту даного співвідношення, бо по суті визначається питома вага готівкових грошей у чистому прибутку, яких визначається методом нарахування. На думку автора монографії, втрачається логіка аналітичного мислення у такому співвідношенні. Доцільно **коефіцієнт виплати дивідендів готівкою розраховувати як відношення виплачених готівкою дивідендів до їх загальної нарахованої суми.** Питома вага сплачених готівкою дивідендів до нарахованих відображає спроможність суб'єкта господарювання сплатити грошима відповідні належні дивіденди. Але це вже буде показник платоспроможності суб'єкта господарювання щодо своїх акціонерів. У назві показника вказано: «виплата дивідендів готівкою», — оскільки розраховуватися за дивідендами можна й іншим шляхом у деяких випадках, наприклад, у разі виходу одного з акціонерів, певними товарами, основними засобами тощо.

Американський учений Л.А. Бернстайн (2002 р.) виокремлює такий показник, як покриття дивідендів за привілейованими акціями за рахунок прибутку, який розраховується за формулою: $(\text{Дохід до оподаткування} + \text{Постійні витрати}) / (\text{Постійні витрати} + \text{Дивіденди за привілейованими акціями} * (1 / (1 - \text{Ставка податку})))$ [42, с. 440—474].

Даний показник треба уточнити, вказавши, що в чисельнику береться дохід від звичайної діяльності до оподаткування. Такий показник заслуговує на увагу та може бути використаний у вітчизняній методиці фінансового аналізу.

Варто уточнити сферу застосування двох запропонованих показників. Їх можна визначити тільки у внутрішньому фінансовому аналізі.

Неправомірним є включення до оцінки фінансової стійкості показників оборотності, рентабельності та в цілому ефективності використання капіталу в Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджених наказом Міністерством економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81 (табл. 3.29).

Перелік і відповідні методики розрахунку всіх рекомендованих допоміжних і додаткових відносних показників фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі наведено в табл. 3.30, а у внутрішньому фінансовому аналізі — в табл. 3.31.

Таблиця 3.30

ДОДАТКОВІ ТА ДОПОМІЖНІ ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ЗОВНІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
Перша група додаткових та допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення пасиву балансу			
1.1	Коефіцієнт кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях (КЗ/ПЗ)	$KЗ/ПЗ = \text{Кредиторська заборгованість (КЗ) (всі складові поточних зобов'язань за мінусом короткострокових кредитів (КК) і поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями (ПЗДЗ))} / \text{Загальна величина поточних зобов'язань (ПЗ)}$, або $KЗ/ПЗ = (ПЗ - КК - ПЗДЗ) / ПЗ$,	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

Продовження табл. 3.30

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
		або $K3/ПЗ = K3 / ПЗ$, тобто: $K3/ПЗ = (IV \text{ розд. ПБ} - \text{Ряд. 500 ПБ} - \text{Ряд. 510 ПБ}) / IV \text{ розд. ПБ}$	
1.2	Коефіцієнт страхування бізнесу (КСБ)	КСБ = Резервний капітал (РК) / Валюта балансу (ВБ), тобто: КСБ = Ряд. 340 ПБ / Ряд. 640 ПБ	Більше 0,1—0,2
2 група додаткових та допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення активу балансу			
2.1	Коефіцієнт довгострокової дебіторської заборгованості в складі загальної її величини (ДДЗ/ЗДЗ)* * Для суб'єктів малого підприємництва не визначається	ДДЗ/ЗДЗ = Довгострокова дебіторська заборгованість / Сума загальної дебіторської заборгованості (ЗДЗ), яка дорівнює сумі довгострокової дебіторської заборгованості (ДДЗ) та поточної заборгованості (ПДЗ), або $ДДЗ/ЗДЗ = ДДЗ / ЗДЗ$, або $ДДЗ/ЗДЗ = ДДЗ / (ДДЗ + ПДЗ)$, тобто: ДДЗ/ЗДЗ = ряд. 050 АБ / (Ряд. 050 АБ + Ряд. 150. 160, 170 – 210 АБ)	Чим менше, тим краще. Бажано, щоб взагалі не було довгострокової дебіторської заборгованості, тобто щоб даний показник дорівнював нулю.
2.2	Коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних активів (ДЗ/ОА)	ДЗ/ОА = Поточна дебіторська заборгованість (ПДЗ) / Загальна сума оборотних активів (ОА), або $ДЗ/ОА = ПДЗ / ОА$, тобто: ДЗ/ОА = ряд. 150, 160, 170—210 III розд. АБ / (III розд. АБ + IV розд. АБ)	Чим менше, тим краще
2.3	Коефіцієнт запасів в оборотних активах (З/ОА)	З/ОА = Сума запасів (З) / Загальна сума оборотних активів (ОА), або $З/ОА = З / ОА$, тобто: З/ОА = III Розд. АБ (Ряд.149 АБ) / (III Розд. АБ + IV Розд. АБ)	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.

Продовження табл. 3.30

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
2.4	Коефіцієнт мобільності оборотних активів (КМОА)	<p>КМОА = Грошові кошти (ГК), їх еквіваленти (ЕКВ) та поточні фінансові інвестиції (ПФІ) / Оборотні активи (ОА) суб'єкта господарювання,</p> <p>або</p> $\text{КМОА} = (\text{ГК} + \text{ЕКВ} + \text{ПФІ}) / \text{ОА}$ <p>тобто</p> $\text{КМОА} = (\text{Ряд. 220} + \text{Ряд. 225} + \text{Ряд. 230} + \text{Ряд. 240 АБ}) / (\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ})$	Індивідуально для кожного суб'єкта господарювання
2.5	Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів (МА/ІМА)	<p>МА/ІМА = Мобільні (оборотні) активи (ОА) / Іммобілізовані (необоротні) активи (ІА),</p> <p>або</p> $\text{МА/ІМА} = \text{ОА} / \text{ІА},$ <p>тобто</p> $\text{МА/ІМА} = (\text{III розд. АБ} + \text{IV розд. АБ}) / (\text{I розд. АБ} + \text{II розд. АБ})$	Більше 1, але разом з тим межі будуть залежати від виду діяльності, галузевої приналежності суб'єкта господарювання.
2.6	<p>Коефіцієнт реальної вартості основних засобів (КРВОЗ) *</p> <p>* Для суб'єктів малого підприємництва визначається як коефіцієнт реальної вартості основних засобів і нематеріальних активів (і тільки для тих підприємств, у яких основні засоби посідають вагоме місце в їх діяльності)</p>	<p>КРВОЗ = Залишкова вартість основних засобів (ЗВОЗ) / Вартість загального капіталу — Загальних активів (ЗА) суб'єкта господарювання,</p> <p>або</p> $\text{КРВОЗ} = \text{ЗВОЗ} / \text{ЗА},$ <p>тобто</p> $\text{КРВОЗ} = \text{Ряд. 030 I розд. АБ} / \text{Ряд. 280 (валюта балансу)}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності суб'єкта господарювання.
2.7	<p>Коефіцієнт зносу основних засобів (КЗОЗ) *</p> <p>* Для суб'єктів малого підприємництва визначається як коефіцієнт зносу основних засобів і нематеріальних активів (і тільки для тих підприємств, у яких основні засоби посідають вагоме місце в їх діяльності)</p>	<p>КЗОЗ = Знос основних засобів (ЗОЗ) / Первісна вартість основних засобів (ПВОЗ),</p> <p>або</p> $\text{КЗОЗ} = \text{ЗОЗ} / \text{ПВОЗ},$ <p>тобто</p> $\text{КРВОЗ} = \text{Ряд. 032 I розд. АБ} / \text{Ряд. 031 I розд. АБ}$	До 50 %.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
2.8	<p>Коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів * (КРВВФ)</p> <p>* Визначається і тільки для тих підприємств, у яких складові чисельника посідають вагоме місце в їх діяльності</p>	<p>КРВВФ = Залишкова вартість основних засобів (ЗВОЗ), вартість виробничих запасів (ВЗ), поточних біологічних активів (ПБА) та залишків незавершеного виробництва (ЗНВ) / Вартість загальних активів (ЗА) суб'єкта господарювання, або</p> $\text{КРВВФ} = (\text{ЗВОЗ} + \text{ВЗ} + \text{ПБА} + \text{ЗНВ}) / \text{ЗА},$ <p>тобто:</p> $\text{КРВВФ} = (\text{Ряд. 030} + \text{Ряд. 100} + \text{Ряд. 110} + \text{Ряд. 120}) / \text{Ряд. 280 (валюта балансу)}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності суб'єкта господарювання.
2.9	Коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі загальних активів (ДЗ/ЗА)	<p>ДЗ/ЗА = Дебіторська заборгованість (ДЗ) або довгострокова дебіторська заборгованість (ДДЗ) + Поточна дебіторська заборгованість (ПДЗ) / Загальні активи (ЗА) (валюти балансу), або</p> $\text{ДЗ/ЗА} = \text{ДЗ} / \text{ЗА},$ <p>або</p> $\text{ДЗ/ЗА} = (\text{ДДЗ} + \text{ПДЗ}) / \text{ЗА},$ <p>тобто:</p> $\text{ДЗ/ЗА} = (\text{Ряд. 050 АБ} + \text{Ряд. 150, 160, 170—210 АБ}) / \text{Ряд. 280 (валюта балансу)}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
Третя група додаткових та допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення пасиву та активу балансу			
3.1	Коефіцієнт довгострокового позикового капіталу в необоротних активах (КДПК/НА)	<p>КДПК/НА = Довгостроковий позиковий капітал (ДПК) / Необоротні активи (НА), або</p> $\text{КДПК/НА} = \text{ДПК} / \text{НА},$ <p>тобто:</p> $\text{КДПК/НА} = \text{валюта III розд. ПБ «Довгострокові зобов'язання»} / \text{валюта I розд. АБ «Необоротні активи»}$	Чим менший показник у динаміці — тим краще, тим скоріше поновлюється фінансова стійкість та ліквідність суб'єкта господарювання і в цілому поліпшується його фінансовий стан.
3.2	Співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю (ДЗ/КЗ)	<p>ДЗ/КЗ = Поточна дебіторська заборгованість (ПДЗ) / Кредиторська заборгованість (КЗ), або</p> $\text{ДЗ/КЗ} = \text{ПДЗ} / \text{КЗ},$ <p>тобто:</p> $\text{ДЗ/КЗ} = \text{Ряд. 150, 160, 170—210 АБ} / \text{Ряд. 520—610 ПБ}$	Має дорівнювати 1. Разом з тим, межі треба ув'язувати з видом діяльності, галузевою належністю, оборотністю капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівнем рентабельності суб'єкта господарювання

Таблиця 3.31

**ДОДАТКОВІ ТА ДОПОМІЖНІ ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ
СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ВНУТРІШНЬОМУ
ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ ***

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
Перша група додаткових та допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення джерел фінансування			
1.1	Коефіцієнт кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях (КЗ/ПЗ)	$\text{КЗ/ПЗ} = \frac{\text{Кредиторська заборгованість (КЗ) (усі складові поточних зобов'язань за мінусом короткострокових кредитів (КК) та поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями (ПЗДЗ)) / Загальна величина поточних зобов'язань (ПЗ, або}}{\text{ПЗ}}$ $\text{КЗ/ПЗ} = \frac{\text{КЗ}}{\text{ПЗ}},$ тобто: $\text{КЗ/ПЗ} = \frac{\text{Сума залишків по рах. класу 6 «Поточні зобов'язання»} - \text{Суми залишку по рах. 60 «Короткострокові позики»}}{\text{Сума залишку по рах. 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»} - \text{Сума залишку по рах. 69 «Доходи майбутніх періодів»} / \text{Сума залишків по рах. класу 6 «Поточні зобов'язання»}}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
1.2	Коефіцієнт страхування бізнесу (КСБ)	$\text{КСБ} = \frac{\text{Резервний капітал (РК)}}{\text{Валюта балансу (ВБ),}}$ тобто: $\text{КСБ} = \frac{\text{Сума залишку по рах. 43 «Резервний капітал»}}{\text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 40—69}}$	Більше 0,1—0,2
1.3	Коефіцієнт страхування статутного капіталу (КССК)	$\text{КССК} = \frac{\text{Резервний капітал (РК)}}{\text{Статутний капітал (за планом) (СК)}}$ (За даними аналітичного обліку та за плановими даними)	Індивідуально для кожного суб'єкта господарювання

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
1.4	Коефіцієнт страхування власного капіталу (КСВК)	КСВК = Резервний капітал (РК) / Власний капітал (за планом) (ВК) (За даними аналітичного обліку та за плановими даними)	Більше 0,1
Друга група додаткових та допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення ресурсів			
2.1	Коефіцієнт довгострокової дебіторської заборгованості в складі її загальної величини (ДДЗ/ЗДЗ)* Для суб'єктів малого підприємства не визначається	$\text{ДДЗ/ЗДЗ} = \frac{\text{Довгострокова дебіторська заборгованість}}{\text{Сума загальної дебіторської заборгованості (ЗДЗ), яка дорівнює сумі довгострокової дебіторської заборгованості (ДДЗ) та поточної заборгованості (ПДЗ),}}$ <p>або</p> $\text{ДДЗ/ЗДЗ} = \frac{\text{ДДЗ}}{\text{ЗДЗ}},$ <p>або</p> $\text{ДДЗ/ЗДЗ} = \frac{\text{ДДЗ}}{\text{ДДЗ} + \text{ПДЗ}},$ <p>тобто</p> $\text{ДДЗ/ЗДЗ} = \frac{\text{сума залишку по рах. 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість» та інші необоротні активи (за мінусом суми по субрах. 184 «Інші необоротні активи») /}}{\text{(Сума залишків по рах. 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість» та інші необоротні активи (за мінусом суми по субрах. 184 «Інші оборотні активи»), рах. 34 «Короткострокові векселі одержані», рах. 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», рах. 37 «Розрахунки з різними дебіторами»}}$	Чим менше, тим краще. Бажано, щоб взагалі не було довгострокової дебіторської заборгованості, тобто, щоб даний показник дорівнював нулю.

Продовження табл. 3.31

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
2.2	Коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних ресурсів (ДЗ/ОР)	$\text{ДЗ/ОР} = \text{Поточна дебіторська заборгованість (ПДЗ)} / \text{Загальна сума оборотних ресурсів (ОР)},$ або $\text{ДЗ/ОР} = \text{ПДЗ} / \text{ОР},$ тобто: $\text{ДЗ/ОР} = \text{Сума залишків по рах. 34 «Короткострокові векселі одержані», рах. 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», рах. 37 «Розрахунки з різними дебіторами»} / (\text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 20—28 класу 2 «Запаси»} + \text{Алгебраїчна сума по рах. 30—37 класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи»})$	Чим менше, тим краще.
2.3	Коефіцієнт запасів в оборотних ресурсах (З/ОР)	$\text{З/ОР} = \text{Сума запасів (З)} / \text{Загальна сума оборотних ресурсів (ОР)},$ або $\text{З/ОР} = \text{З} / \text{ОР},$ тобто: $\text{З/ОР} = \text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 20—28 класу 2 «Запаси»} / (\text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 20—28 класу 2 «Запаси»} + \text{Алгебраїчна сума по рах. 30—37 класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи»})$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
2.4	Коефіцієнт мобільності оборотних ресурсів (КМОР)	$\text{КМОР} = \text{Грошові кошти (ГК)}, \text{їх еквіваленти (ЕКВ)} \text{ та поточні фінансові інвестиції (ПФІ)} / \text{Оборотні ресурси (ОР)} \text{ суб'єкта господарювання},$ або $\text{КМОР} = (\text{ГК} + \text{ЕКВ} + \text{ПФІ}) / \text{ОР},$ тобто: $\text{КМОР} = (\text{Суми залишків по рах. 30 «Каса», рах. 31 «Рахунки в банках», рах. 33 «Інші кошти»} + \text{Сума по субрах. 351 «Еквіваленти грошових коштів»} + \text{Сума по субрах. 352 «Інші поточні фінансові інвестиції»} / (\text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 20—28 класу 2 «Запаси»} + \text{алгебраїчна сума по рах. 30—37 класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи»})$	Індивідуально для кожного суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
2.5	Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих ресурсів (MP/IMP)	$\text{MP/IMP} = \text{Мобільні (оборотні) ресурси (OP) / Іммобілізовані (необоротні) ресурси (HP),}$ або $\text{MP/IMP} = \text{OP / HP,}$ тобто: $\text{MP/IMP} = (\text{Алгебраїчна сума залишків по рах. 20—28 класу 2 «Запаси» + Алгебраїчна сума залишків по рах. 30—37 класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи»}) / (\text{Алгебраїчна сума залишків по рах. класу 1 «Необоротні активи»})$	Більше 1, але разом з тим межі будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності суб'єкта господарювання.
2.6	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів (КРВОЗ))* * Для суб'єктів малого підприємництва визначається як коефіцієнт реальної вартості основних засобів і нематеріальних активів (і тільки для тих підприємств, у яких основні засоби посідають вагоме місце в їх діяльності)	$\text{КРВОЗ} = \text{Залишкова вартість основних засобів, які беруть безпосередню участь в основній операційній діяльності (ЗВОЗО-ОД) /}$ $\text{Вартість всіх ресурсів (ЗР) суб'єкта господарювання,}$ або $\text{КРВОЗ} = \text{ЗВОЗОД / ЗР}$ тобто: $\text{КРВОЗ} = (\text{Вибіркові аналітичні дані по рах. 10 «Основні засоби», з основних засобів, які приймають безпосередню участь в основній операційній діяльності, – Аналітичні дані по рах. 131 «Знос основних засобів» стосовно тих основних засобів, які приймають участь в основній операційній діяльності}) /}$ $\text{Алгебраїчна сума залишків по рах. класу 1 «Необоротні активи», класу 2 «Запаси», класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи»}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
2.7	<p>Коефіцієнт зносу основних засобів (КЗОЗВ)*</p> <p>* Для суб'єктів малого підприємства визначається як коефіцієнт зносу основних засобів і нематеріальних активів (і тільки для тих підприємств, у яких основні засоби посідають вагоме місце в їх діяльності)</p>	<p>КЗОЗВ = Знос основних засобів, які беруть безпосередню участь в основній операційній діяльності (ЗОЗООД) / Первісна вартість основних засобів, які приймають безпосередню участь в основній операційній діяльності (ПВОЗООД),</p> <p>або</p> <p>КЗОЗВ = ЗОЗООД / ПВОЗООД,</p> <p>тобто:</p> <p>КЗОЗВ = аналітичні дані по рах. 131 «Знос основних засобів» стосовно тих основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності) / Аналітичні дані по рах. 10 «Основні засоби», стосовно тих основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності</p>	До 50 %.
2.8	<p>Коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів *</p> <p>(КРВВФ)</p> <p>* Визначається тільки для тих підприємств, у яких складові чисельника посідають вагоме місце в їх діяльності.</p>	<p>КРВВФВ = Залишкова вартість основних засобів, які приймають безпосередню участь в основній операційній діяльності (ЗВОЗООД), вартість виробничих запасів (ВЗ), поточних біологічних активів (ПБА) та залишків незавершеного виробництва (ЗНВ) / Вартість усіх ресурсів (ЗР) суб'єкта господарювання,</p> <p>або</p> <p>КРВВФВ = ЗВОЗООД / ЗР,</p> <p>тобто:</p> <p>КРВВФВ = ((Аналітичні дані по рах. 10 «Основні засоби» – Аналітичні дані по рах. 131 «Знос основних засобів» стосовно тих основних засобів, які беруть участь в основній операційній діяльності) + Дані по рах. 20—23 класу 2 «Запаси») / Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 1 «Необоротні активи», класу 2 «Запаси», класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи»</p>	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності суб'єкта господарювання.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
2.9	Коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі загальних ресурсів (ДЗ/ЗР)	$\text{ДЗ/ЗР} = \frac{\text{Дебіторська заборгованість (ДЗ) або довгострокова дебіторська заборгованість (ДДЗ) + Поточна дебіторська заборгованість (ПДЗ)}}{\text{Загальні ресурси (ЗР) (валюти балансу),}}$ або $\text{ДЗ/ЗР} = \text{ДЗ} / \text{ЗР},$ або $\text{ДЗ/ЗР} = \frac{\text{ДДЗ} + \text{ПДЗ}}{\text{ЗР}},$ тобто: $\text{ДЗ/ЗР} = \frac{\text{Сума залишків по рах. 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість» та інші необоротні активи (за мінусом суми по субрах. 184 «Інші необоротні активи»), рах. 34 «Короткострокові векселі одержані», рах. 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», рах. 37 «Розрахунки з різними дебіторами»}}{\text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 1 «Необоротні активи», класу 2 «Запаси», класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи»}}$	Будуть залежати від виду діяльності, галузевої належності, оборотності капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівня рентабельності суб'єкта господарювання.
Третя група додаткових та допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення джерел фінансування та ресурсів			
3.1	Коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування в необоротних ресурсах (ДПДФ/НР)	$\text{ДП/НР} = \frac{\text{Довгостроковий позикові джерела фінансування (ДПДФ)}}{\text{Необоротні активи (НР),}}$ або $\text{КДПК/НР} = \frac{\text{ДПДФ}}{\text{НР}},$ тобто: $\text{ДПДФ/НР} = \frac{\text{Сума залишків по рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання»}}{\text{Алгебраїчна сума залишків по рахунках класу 1 «Необоротні активи»}}$	Чим менший показник у динаміці — тим краще, тим скоріше поновлюється фінансова стійкість і ліквідність суб'єкта господарювання, в цілому поліпшується його фінансовий стан.

№ з/п	Найменування показників	Методика розрахунку показників за запропонованою формою балансу	Рекомендовані межі показників
3.2	Співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю (ДЗ/КЗ)	$\text{ДЗ/КЗ} = \frac{\text{Поточна дебіторська заборгованість (ПДЗ)} / \text{Кредиторська заборгованість (КЗ)}, \text{ або}}{\text{ДЗ/КЗ} = \text{ПДЗ} / \text{КЗ},}$ тобто: $\text{ДЗ/КЗ} = \frac{\text{сума залишків по рах. 34, 36, 37 класу «Кошти, розрахунки та інші активи»}}{\text{Сума залишків по рах 62—68 класу 6 «Поточні зобов'язання»}}$	Має дорівнювати 1. Разом з тим, межі слід ув'язувати з видом діяльності, галузевою належністю, оборотністю капіталу (джерел фінансування та ресурсів), рівнем рентабельності суб'єкта господарювання.

* Залишки по рахунках необхідно визначити на момент проведення аналітичного дослідження.

Таким чином, рекомендовані додаткові та допоміжні показники є менш важливими за значимістю, але наявність інформації про них допоможе глибше розібратися в причинах зміни фінансової стійкості суб'єкта економіки. Вони визначаються в міру потреби в цьому, а тому не є обов'язковими. Доцільність застосування кожного з додаткових і допоміжних показників визначається суб'єктом господарювання самостійно, залежно від мети та отриманих результатів аналізу фінансової стійкості за головними показниками.

Висновки

З метою удосконалення аналізу фінансової стійкості за допомогою відносних показників пропонується у зовнішньому фінансовому аналізі:

1) склад її глобальних показників: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власного капіталу), коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикового капіталу), коефіцієнт фінансового ризику (пле-

че фінансового важеля), коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості, частка (коефіцієнт) довгострокового капіталу в загальному капіталі, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт фінансового лівериджу (фінансового важеля), рівень фінансового лівериджу, коефіцієнти структури довгострокового (перманентного) капіталу або довгострокових (перманентних) джерел фінансування (коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу та коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу), коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним капіталом, коефіцієнти обслуговування боргу (коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку та коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку), коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності, коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності, коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок грошових коштів;

2) склад її головних показників (включаються також попередні глобальні показники фінансової стійкості): показники структури позикового капіталу (коефіцієнт довгострокових зобов'язань та коефіцієнт поточних зобов'язань), коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу, коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом, коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом, коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами, коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку, коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку;

3) склад її додаткових і допоміжних показників:

а) перша група — показники співвідношення пасиву балансу: коефіцієнт кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях, коефіцієнт страхування бізнесу;

б) друга група — показники співвідношення активу балансу: коефіцієнт довгострокової дебіторської заборгованості в складі її загальної величини, коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних активів, коефіцієнт запасів в оборотних активах, коефіцієнт мобільності оборотних активів, коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів, коефіцієнт реальної вартості основних засобів, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів, коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі загальних активів;

в) третя група — показники співвідношення пасиву та активу балансу: коефіцієнт довгострокового позикового капіталу в необоротних активах, співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю.

З метою удосконалення аналізу фінансової стійкості за допомогою відносних показників пропонується у внутрішньому фінансовому аналізі:

1) склад її головних показників: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власного капіталу), коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикових джерел фінансування), коефіцієнт фінансової напруги, коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля), рівень фінансового лівериджу, коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості., коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) ринковий, частка довгострокових джерел фінансування в загальних джерелах фінансування, коефіцієнт фінансування коефіцієнт фінансового лівериджу (фінансового важеля), рівень фінансового лівериджу, коефіцієнти структури довгострокових (перманентних) джерел фінансування (коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування та коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування), показники структури позикових джерел фінансування (коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування та коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування), коефіцієнт маневреності (мобільності) власних джерел фінансування, коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування, коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування, коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами, коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування, коефіцієнти обслуговування боргу (коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку та коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку), коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності, коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності, коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок грошових коштів, покриття дивідендів за привілейованими акціями за рахунок прибутку;

2) склад її додаткових і допоміжних показників:

а) перша група — показники співвідношення джерел фінансування: коефіцієнт кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях, коефіцієнт страхування бізнесу, коефіцієнт страхування статутного капіталу, коефіцієнт страхування власного капіталу;

б) друга група — показники співвідношення ресурсів: коефіцієнт довгострокової дебіторської заборгованості в складі її загальної величини, коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних ресурсів, коефіцієнт запасів в оборотних ресурсах, коефіцієнт мобільності оборотних ресурсів, коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих ресурсів, коефіцієнт реальної вартості основних засобів, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів, коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі загальних ресурсів;

в) третя група — показники співвідношення джерел фінансування та ресурсів: коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування в необоротних ресурсах, співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю.

РОЗРОБЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ ТИПУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ У ЗОВНІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ ТИПУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ У ВНУТРІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ

4.1. Розроблення методики визначення типу фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі

Важливими питаннями дослідження фінансової стійкості є визначення її типу. Думки вчених-аналітиків щодо типів фінансової стійкості за даними таблиці в дод. В та групування їх наведено в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

ГРУПУВАННЯ ДУМОК ЩОДО ТОСОВНО ТИПІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
1	Савицька Г. В., 2000 р.; Дьякова В. Г., 2003 р. (посилається на думку Г. В. Савицької)	Враховуючи, що <i>власні оборотні кошти</i> : 1) різниця між необоротними активами та I та II розд. пасиву (перманентний капітал); 2) $ВОК = ОА - ПЗ$; 3) планові джерела фінансування (ПДФ): Власні оборотні кошти + Короткострокові кредити банку під товарно-матеріальні цінності + Нормальна (непрострочена) заборгованість постачальникам, терміни погашення якої не наступили + Отримані аванси від покупців. <i>Типи фінансової стійкості:</i> 1. <i>Абсолютна стійкість фінансового стану:</i> • Запаси < ПДФ. • Коефіцієнт забезпеченості запасів і затрат > одиниці.	Виділяють чотири типи фінансової стійкості, дотримуючись поглядів А. Д. Шеремета та В. В. Ковальова (проте так можна зробити тільки у внутрішньому фінансовому аналізі, але на це не вказується). Дискусійними є питання щодо складових розрахунків. Зазначається, що за умови другого типу фінансової стійкості гарантується платоспроможність. На особисту точку зору, з урахуванням запропованої автором даної монографії сутності платоспроможності такий висновок є сумнівним та відповідно відкидається.

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
	<p>Шморгун Н.П., Голо- вко І.В., 2006 р.</p> <p>Савицька Г.В., 2005 р.</p>	<p>2. Нормальна стійкість, за якої гарантується платоспроможність підприємства: Запаси = ПДФ. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат = 1.</p> <p>3. Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан: Запаси = ПДФ + Тимчасово залучені засоби (ДЖтз) (Резервний капітал + Фонд накопичення та споживання) + Перевищення нормальної кредиторської заборгованості над дебіторською та ін. Коефіцієнт забезпеченості запасів і затрат з урахуванням тимчасово залучених засобів = 1.</p> <p>Платоспроможність порушується, але її можна відновити.</p> <p>4. Кризовий фінансовий стан: Запаси > ПДФ + ДЖтз. Коефіцієнт забезпеченості запасів і затрат з урахуванням тимчасово залучених засобів < 1.</p> <p>Але вказують, що:</p> <ul style="list-style-type: none"> • запаси — це ВЗ, ГП, Т, НЗВ, ВМП, строк погашення яких менший ніж 12 місяців; • планові джерела фінансування (або нормальні джерела покриття): Власні оборотні кошти + Короткострокові кредити банку під товарно-виробничі запаси + Заборгованість постачальникам, аванси, отримані від покупців + ДМП, строк отримання яких менший ніж 12 місяців. <p>1. Власний оборотний капітал — це: 1) $VOK = (BK + ДЗ) - (НА + + ВМП)$; 2) $VOK = OA - ПЗ$;</p>	<p>Але не вказує, що це абсолютні показники фінансової стійкості, а відносить їх до аналізу фінансової рівноваги між активами та пасивами.</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
		<p>2. <i>Забезпеченість матеріальних оборотних коштів стійкими (плановими) джерелами фінансування</i> (власні оборотний капітал + короткострокові кредити банку під товарно-матеріальні цінності) (Джст), тобто надлишок або нестача планових джерел покриття для формування запасів.</p> <p>Типи фінансової стійкості:</p> <p>1. <i>Абсолютна короткострокова фінансова стійкість</i>: $З < \text{ВОК}$ $K = \text{ВОК} / З > 1$.</p> <p>2. <i>Нормальна короткострокова фінансова стійкість</i>: $\text{ВОК} < З < \text{Джст}$ $K = \text{Джст} / З > 1$</p> <p>3. <i>Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан</i>: Тимчасово залучені засоби (непрострочена заборгованість персоналу з оплати праці + бюджету за податковими платежами, органам соціального страхування та ін. (Дтв) $З = \text{Джст} + \text{Джтв}$ $K = \text{Джст} / З < 1$.</p> <p>4. <i>Кризовий фінансовий стан</i>: $З > \text{Джст} + \text{Джтв}$ $K = \text{Джст} / З < 1$.</p> <p>У подальшому розглядає концепцію оцінювання фінансової стабільності (запропонована М.С. Абрютіною і А.В. Грачовим), в основі якої лежить поділ активів підприємства на фінансові та нефінансові. Відповідно до цієї концепції, досягають фінансової рівноваги і стійкості фінансового стану, якщо нефінансові активи покриваються власним капіталом, а фінансові — позиковим. Запас стійкості збільшується в міру перевищення власного капіталу над нефінансовими активами або те ж саме в міру перевищення фінансових активів над позиковим капіталом. Відхилення від параметрів рівноваги у протилежний бік, перевищення нефінансових активів над власним капіталом свідчить про втрату стійкості. Відповідно до цих відхилень від параметрів рівноваги виділяють <i>кілька варіантів стійкості</i> (табл. 16.9).</p>	<p>Вилучила зі складу ДЖст: нормальну (непрострочену) заборгованість постачальникам, терміни погашення якої не наступили + отримані аванси від покупців (2000 р.). У 2000 р. дорівнювало 1. У 2000 р. було ДЖтв = Резервний капітал + Фонд накопичення та споживання + Перевищення нормальної кредиторської заборгованості над дебіторською та ін. (але так можна зробити тільки у внутрішньому фінансовому аналізі, та на це не вказується, але зазначається, що поглиблено вивчити причини зміни запасів і затрат, оборотності оборотних активів, зміни суми власного капіталу можна зробити у внутрішньому аналізі. Недолік полягає в тому, що плутаються поняття «фінансова стійкість», «платоспроможність», «ліквідність». Розглядаються варіанти стійкості, але в табл. в п. 3, 4, 5 навіть не вживається слово «стійкість».</p>

Таблиця 16.9. Варіанти фінансово-економічного стану підприємства		
№ з/п	Ознака варіанта	Найменування варіанта
1	Мобільні фінансові активи від усіх зобов'язань	Суперстійка (абсолютна платоспроможність)
2	Мобільні фінансові активи менші від усіх зобов'язань, але сума всіх фінансових активів більша від них	Достатня стійкість (гарантована платоспроможність)
3	Власний капітал дорівнює нефінансовим активам, а фінансові активи дорівнюють всім зобов'язанням	Фінансова рівновага (гарантована платоспроможність)
4	Власний капітал більший від довгострокових фінансових активів, але менший від усієї суми нефінансових активів	Допустима фінансова напруженість (потенційна платоспроможність)
5	Власний капітал менший від довгострокових нефінансових активів	Зона ризику (втрата платоспроможності)
2	<p>Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.</p> <p><i>Три фінансової стійкості</i> з урахуванням, що ВОК = ВК – НА, З – запаси:</p> <p>1. <i>Абсолютна стійкість фінансового стану</i>, платоспроможність підприємства гарантована: $Z < \text{ВОК}$.</p> <p>2. <i>Нормальна стійкість</i>, за якої гарантована платоспроможність підприємства: $Z < \text{ВОК} + \text{Довгострокові кредити та позики}$.</p> <p>3. <i>Нестійкий фінансовий стан</i>: $Z < \text{ВОК} + \text{Довгострокові кредити та позики} + \text{Короткострокові кредити та позики}$.</p> <p>Платоспроможність порушується, але її можна відновити.</p> <p>4. <i>Кризовий фінансовий стан</i>: $Z > \text{ВОК} + \text{Довгострокові кредити та позики} + \text{Короткострокові кредити та позики}$.</p> <p>Визначаються за даними балансу</p>	<p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості, дотримуючись поглядів А. Д. Шеремета.</p> <p>Дискусійними є питання складових розрахунків.</p> <p>Вказується, що і за першого, і за другого типу фінансової стійкості гарантується платоспроможність.</p> <p>На особисту точку зору, з урахуванням запропонованої автором монографії сутності платоспроможності [143], такий висновок відкидається.</p> <p>За даною схемою можна визначити тільки у ЗФА.</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
3	Івашенко В. І., Болюх М. А., 2001 р.	<p>Типи фінансової стійкості з урахуванням, що показник чистих мобільних засобів = ОА – Короткотермінова заборгованість = ВОК</p> <p>1. <i>Абсолютна фінансова стійкість:</i> $Z < \text{ВОК}$.</p> <p>2. <i>Нормальна фінансова стійкість:</i> $Z < \text{ВОК} + \text{Довгострокові кредити та позики}$.</p> <p>Підприємство платоспроможне.</p> <p>3. <i>Нестійкий фінансовий стан:</i> $Z < \text{ВОК} + \text{Довгострокові кредити та позики} + \text{Короткострокові кредити та позики}$.</p> <p>Порушується платоспроможність. Необхідні додаткові джерела фінансування. Можливість відновлення платоспроможності.</p> <p>4. <i>Кризовий фінансовий стан:</i> $Z > \text{ВОК} + \text{Довгострокові кредити та позики} + \text{Короткострокові кредити та позики}$.</p> <p>Підприємство неплатоспроможне і перебуває на межі банкрутства.</p>	<p>Дискусійними є питання складових розрахунків.</p> <p>Вказується, що за другого типу фінансової стійкості гарантується платоспроможність.</p> <p>На особисту точку зору, з урахуванням запропонованої автором монографії сутності платоспроможності [143], такий висновок відкидається.</p> <p>За даною схемою можна визначити тільки у ЗФА</p>
4	Бочаров В. В., 2002 р.; Литвин Б. М., Стельмах М. В., 2008 р.; Жуліна О. Г., Іванова Н. О., 2011 р.	<p>ВОК = ВК – НА</p> <p>Трифакторна модель: $M = (\text{Надлишок (нестача) ВОК}; \text{Надлишок (нестача) власних та довгострокових джерел фінансування запасів (ВОК + Довгострокові кредити та позики)}; \text{Надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів (ВОК + Довгострокові кредити та позики} + \text{Короткострокові кредити та позики}))$, яка характеризує тип фінансової стійкості:</p>	<p>Дискусійними є питання складових розрахунків.</p> <p>Вказується, що за першого та другого типів фінансової стійкості гарантується висока та нормальна платоспроможність відповідно.</p> <p>На особисту точку зору, з урахуванням запропонованої автором монографії сутності платоспроможності, [143], такий висновок відкидається.</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
		<p>1. <i>Абсолютна фінансова стійкість</i>: $M(1;1;1)$. Висока платоспроможність, підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів.</p> <p>2. <i>Нормальна фінансова стійкість</i>: $M(0;1;1)$ Нормальна платоспроможність. Рациональне використання позикових коштів. Висока дохідність поточної діяльності.</p> <p>3. <i>Нестійкий фінансовий стан</i>: $M(0;0;1)$. Порушується нормальна платоспроможність. Потрібні додаткові джерела фінансування. Можливість відновлення платоспроможності.</p> <p>4. <i>Кризовий (критичний) фінансовий стан</i>: $M(0;0;0)$. Підприємство неплатоспроможне і перебуває на межі банкрутства. Визначаються за даними балансу.</p>	<p>За даною схемою можна визначити тільки у ЗФА</p>
5	Павловська О.В., 2002 р.	<p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості з урахуванням: ВОК = ВК + ЗНВП – НА.</p> <p>1. <i>Абсолютна фінансова стійкість</i>; 2. <i>Нормальна фінансова стійкість</i>; 3. <i>Нестійкий фінансовий стан</i>; 4. <i>Кризовий фінансовий стан</i>. Підприємство знаходиться на межі банкрутства. Визначаються за даними балансу.</p>	<p>З урахуванням вказаних раніше абсолютних показників фінансової стійкості дискусійними є питання складових розрахунків. За даною схемою можна визначити тільки у ЗФА.</p>
6	Цал-Цалко Ю. С., 2002 р.	<p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості з урахуванням: Власні оборотні активи або робочий капітал (ВОК або РК) = ОА – ПЗ.</p>	<p>Довгострокові зобов'язання та довгострокові й короткострокові кредити та позики — це різні речі. Як розуміти?</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
	Кіндрацька Г. І., Білик М. Г., Загородній А. Г., 2006 р.	<p>1. <i>Абсолютна фінансова стійкість</i>: власні оборотні активи повністю забезпечують запаси;</p> <p>2. <i>Нормально стійкий фінансовий стан</i>: запаси забезпечуються за рахунок власних оборотних активів та довгострокових зобов'язань;</p> <p>3. <i>Нестійкий фінансовий стан</i>: запаси забезпечуються за рахунок власних оборотних активів, довгострокових та короткострокових кредитів та позик, тобто за рахунок основних джерел формування запасів;</p> <p>4. <i>Кризовий фінансовий стан</i>: запаси не забезпечуються за рахунок всіх вищевказаних джерел. Підприємство знаходиться на межі банкрутства.</p> <p>Замість власних оборотних коштів вказують власні джерела формування запасів (Дв): $Дв = ВК - НА.$ Зазначають таке:</p> <p>2. Нормальна фінансова стійкість Додають при третьому типі: нестійкість фінансового стану вважається допустимою, якщо величина короткострокових кредитів банків, що залучаються для формування запасів, не перевищує сумарної вартості виробничих, запасів, готової продукції і товарів (найліквіднішої частини запасів), а власні й довгострокові позикові джерела (Двп) перевищують вартість іншої складової запасів — незавершеного виробництва, тобто якщо виконуються умови: $ВЗ + ГП + Т \geq ККР;$ $НВР \leq Двп.$ Якщо умови не виконуються, то нестійкість фінансового стану підприємства вважається недопустимою і відображає тенденцію до його суттєвого погіршення.</p> <p>4. Кризовий (критичний) фінансовий стан.</p>	<p>Не вказується, на основі чого визначаються.</p> <p>Дискусійними є питання складових розрахунків.</p> <p>За даною схемою можна визначити тільки у ЗФА.</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
7	Гіляровська Л. Т., 2003 р.	<p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості за даними бухгалтерського балансу, враховуючи, що власні оборотні кошти (ВОК) = ВК – НА.</p> <p>1. Абсолютна фінансова стійкість: $З < \text{ВОК} + \text{ККЗ} + \text{КЗ}.$</p> <p>2. Нормальна стійкість: $З = \text{ВОК} + \text{ККЗ} + \text{КЗ}.$</p> <p>3. Нестійкий фінансовий стан: $З = (\text{ВК} - \text{НА}) + \text{ККР} + \text{КЗ} + \text{Заборгованість власникам (засновникам з виплати доходів)} + \text{Інші короткострокові зобов'язання}.$</p> <p>4. Критичний фінансовий стан: $З > (\text{ВК} - \text{НА}) + \text{ККР} + \text{КЗ} + \text{Заборгованість власникам (засновникам з виплати доходів)} + \text{Інші короткострокові зобов'язання}.$</p>	<p>Дискусійними є питання складових розрахунків.</p> <p>Не вказується, яка саме кредиторська заборгованість, які саме інші короткострокові зобов'язання.</p> <p>За даною схемою можна визначити тільки у ЗФА.</p>
8	<p>Лахтіонова Л. А., 2004 р.; Білик М. Д., 2005 р.; Магопець О. А., Давидов І. Г., Сорокіна А. І.,</p> <p>Головченко Н. Ю., 2010 р.</p>	<p>$\text{НВОК} = \text{ОА} - \text{ПЗ}$</p> <p>У М. Д. Білик: $\text{ВК} - \text{НА}$</p> <p>У О.А. Магопець, І. Г. Давидова, А. І. Сорокіної, Н. Ю. Головченка: Власний оборотний капітал: $\text{ВОК} = \text{ВК} + \text{ЗНВП} + \text{ДЗ} + \text{ДМП} - \text{НА} - \text{ВМП},$</p> <p>або</p> <p>$\text{ВОК} = \text{ОА} - \text{ПЗ}.$</p> <p>1. Абсолютна стійкість фінансового стану підприємства, коли запаси і витрати (ЗЗ) менше суми власного оборотного капіталу та кредитів банку під товарно-матеріальні цінності ($\text{КР}_{\text{ТМЦ}}$):</p> $ЗЗ < \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{ТМЦ}}.$	<p>Характеризуючи фінансову ситуацію на основі думок А. Д. Шеремета, Р. С. Сайфуліна, В. В. Ковальова, Г. В. Савицької, розглядається чотири типи фінансової стійкості.</p> <p>Вказується, що при другому типі фінансової стійкості гарантується платоспроможність.</p> <p>На особисту точку зору, з урахуванням запропонованої автором монографії сутності платоспроможності [143], такий висновок відкидається.</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
		<p>Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат джерелами засобів (K_{33}) більше одиниці:</p> $K_{33} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}}}{33} > 1.$ <p>2. Нормальна стійкість фінансового стану, коли гарантується платоспроможність підприємства і виконується умова:</p> $33 = \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}},$ $K_{33} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}}}{33} = 1.$ <p>3. Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан, коли відбувається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відтворення рівноваги платіжних засобів і платіжних зобов'язань за рахунок залучення тимчасово вільних джерел засобів ($D_{\text{тв}}$) в оборот підприємства:</p> $33 = \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + D_{\text{тв}},$ $K_{33} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + D_{\text{тв}}}{33} = 1.$ <p>Фінансова нестійкість вважається припустимою, якщо виконуються такі умови:</p> <p>1) виробничі запаси (ВЗ) і готова продукція (ГП) дорівнюють сумі короткострокових кредитів і позикових коштів (ККПК), що беруть участь у формуванні запасів, або перевищують її:</p> $\text{ВЗ} + \text{ГП} \geq \text{ККПК};$ <p>2) незавершене виробництво (НВ) і витрати майбутніх періодів (ВМП) дорівнюють величині власного оборотного капіталу або менші від неї:</p> $\text{НВ} + \text{ВМП} \leq \sum \text{ВОК}.$ <p>4. Кризовий фінансовий стан, коли підприємство знаходиться на межі банкрутства, за якого:</p> $33 > \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + D_{\text{тв}},$ <p>і відповідно</p> $K_{33} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + D_{\text{тв}}}{33} < 1.$	<p>За такою схемою можна визначити тільки у внутрішньому фінансовому аналізі (ВФА).</p> <p>До тимчасово вільних джерел Л. М. Чечевичина, І. М. Чусь відносять резервний фонд, фонд соціальної сфери та ін.</p> <p>Дискусійними є питання складових розрахунків.</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
	<p>Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.</p> <p>Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Пльїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М.</p> <p>Чечевіцина Л.М., Чув І.М., 2006 р.</p> <p>Тарасенко Н.В., 2006 р.</p>	<p>Але у визначенні типів фінансової стійкості вказують на власний оборотний капітал, але не розкривають сутність. В платоспроможності вказує на чистий робочий капітал: (ОА + ВМП) – (ПЗ + ДМП).</p> <p>Але власні обігові засоби: ВОЗ = (ОА + ДМП) – (ПЗ + ВМП)</p> <p>Додають, що у такій ситуації суб'єкт господарювання перебуває на межі банкрутства, грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість (ДЗ) не покривають навіть його кредиторську заборгованість (КЗ) та прострочені позики (Пб): $Ес + ДЗ < КЗ + Пб.$</p> <p>Але наявність власних оборотних коштів або власний оборотний капітал, який обчислює:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ПА (розд. II та III активу балансу) – ПЗ; ● загальна сума власного капіталу (розд. I та III пасиву балансу) – НА. 	<p>У тексті є помилка — замість ВОК у формулах вказується ВК.</p>
9	<p>Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.</p>	<p>Наявність власних оборотних засобів: Джерела власних засобів — основні засоби.</p> <p>Для визначення фінансової стійкості використовується тривимірний показник (табл. 14.2).</p> <p>Фінансова нестійкість вважається допустимою, коли величина вартості, що залучається для формування запасів та витрат короткострокових кредитів і позичкових засобів, не перевищує сумарної вартості виробничих запасів, готової продукції, товарів (найбільш ліквідної частини запасів і витрат), тобто коли виконуються умови:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) «Виробничі запаси» + «готова продукція» + «Товари» (за собівартістю) \geq «Короткострокові кредити» + «Позичкові засоби» (беруть участь у формуванні запасів і витрат); 2) «Вартість незавершеного виробництва» + «Витрати майбутніх періодів» \leq «Позичкові засоби короткострокові» + «Дебіторська заборгованість підприємства». 	<p>Дискусійними є питання складових розрахунків</p>

Таблиця 14.2. Характеристика фінансової ситуації за тривимірним показником			
Абсолютна стійкість	Нормальна стійкість	Нестійке фінансове середовище	Кризовий фінансовий стан
$O_{об} \geq 0$	$O_{об} < 0$	$O_{об} \geq 0$	$O_{об} \geq 0$
$Z_{зп} \geq 0$	$Z_{зп} \geq 0$	$Z_{зп} \geq 0$	$Z_{зп} \geq 0$
$ЗАГ_{зп} \geq 0$	$ЗАГ_{зп} \geq 0$	$ЗАГ_{зп} \geq 0$	$ЗАГ_{зп} < 0$
1 – 1,1	0 – 1,1	0 – 0,1	0 – 0,0

10	<p>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.</p> <p>Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.</p>	<p>Власний оборотний капітал (ВОК): (ВК+ЗНВП+ДЗ) – НА. Джерелами формування запасів (ДФЗ) є власний оборотний капітал, короткострокові позики і займи, а також кредиторська заборгованість по товарних операціях, що є, як правило, джерелом покриття запасів: ДФЗ = ВОК + Позики банку і позики, що використовуються для покриття запасів + Розрахунки з кредиторами по товарних операціях ДФЗ = Ряд. 380 + Ряд. 430 + Ряд. 480 – Ряд. 080 – Ряд. 220 + Ряд. 500 + Ряд. 520 + Ряд. 530 + Ряд. 540. У 2006 р. та 2008 р. вказують, що джерелами формування запасів (ДФЗ) є ВОК, короткострокові позики, КЗ за товарними операціями. Але вказують на 1) власні оборотні кошти: ВОК = ОА – ПЗ, або ВОК = Довгострокові джерела фінансування – НА; 2) нормальні джерела формування запасів (НДФЗ): НДФЗ = ВОК + ККР (кредити та позики для покриття запасів) + КЗ (розрахунки з кредиторами за товарними операціями).</p>	<p>Дискусійними є питання складових розрахунків. Посилаються на думки економістів А.Д. Шеремета, В. В. Ковальова і залезно від співвідношення розглянутих показників виділяють чотири типи фінансової стійкості. За такою схемою можна визначити тільки у внутрішньому фінансовому аналізі (ВФА). У питанні про аналіз платоспроможності та ліквідності Ковальов В.В., Волкова О.М розглядають абсолютні показники та чотири типи фінансової стійкості.</p>
----	---	--	---

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
		<p>1. Абсолютна фінансова стійкість: $VЗ < ВОК$ (Ковальов В.В., Волкова О.М. додають – короткострокова).</p> <p>2. Нормальна фінансова стійкість: $ВОК < VЗ < ДФЗ$ (Ковальов В.В., Волкова О.М. додають — короткострокова).</p> <p>3. Нестійкий фінансовий стан: $VЗ > ДФЗ$.</p> <p>4. Критичний фінансовий стан. Цей стан характеризується ситуацією, коли додатково до попередньої нерівності підприємство має кредити і позики, не погашені в строк, а також прострочену кредиторську і дебіторську заборгованість. Останні показники можна розрахувати за даними аналітичного обліку. Така ситуація означає, що підприємство не може вчасно розраховуватися зі своїми кредиторами.</p>	
11	Шеремет О.О., 2005 р.	<p>Наявність власних оборотних коштів ($K_{во}$): $K_{во} = Пр. АБ - IV р. ПБ$.</p> <p>1. Абсолютна стійкість — для забезпечення запасів і затрат достатньо власних обігових коштів; платоспроможність підприємства гарантована: $ЗЗ < K_{во} (ВОК)$.</p> <p>2. Нормальна стійкість — для забезпечення запасів і затрат, крім власних обігових коштів, залучаються довгострокові кредити та позики $K_{дп}$; платоспроможність підприємства гарантована: $ЗЗ < K_{во} + K_{дп}$,</p>	<p>Дискусійними є питання складових розрахунків. Вказується, що за першого та другого типу фінансової стійкості гарантується платоспроможність.</p> <p>На особисту точку зору, з урахуванням запропонованої автором монографії сутності платоспроможності [143], такий висновок відкидається.</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
		<p>3. <i>Нестійкий фінансовий стан</i> — для забезпечення запасів і затрат, крім власних обігових коштів і довгострокових кредитів та позик, залучаються короткострокові кредити і позики (Ккк); платоспроможність підприємства порушена, але її можна відновити:</p> $33 < K_{\text{во}} + K_{\text{вдп}} + K_{\text{кк}}$ <p>4. <i>Кризовий фінансовий стан</i> — для забезпечення запасів і затрат не вистачає джерел їх формування; підприємству загрожує банкрутство:</p> $33 > K_{\text{во}} + K_{\text{вдп}} + K_{\text{кк}}$	<p>Недолік — дублюється два рази ВОК як Кво у п. 3 та п. 4. До складу Квдп вже входить Кво. У визначенні типів фінансової стійкості вказує на довгострокові кредити та позики, а в розрахунку Квдп показує весь З розд. пасиву балансу. За такою схемою можна визначити у ЗФА. Неточності в абривіатурі.</p>
12	Горбатов М.І., 2005 р.; Фролова Т.О., 2005 р	<p>Враховуючи, що наявність власних оборотних засобів (ОЗ вл): $\text{ОЗ вл} = \text{ВК} - \text{НА},$ для визначення фінансової стійкості використовується тривимірний показник. Чотири типи фінансових ситуацій:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна стійкість фінансового стану: $\text{ЗВ} < \text{ВОК} (\text{ВК} - \text{НА}).$ 2. Нормальна стійкість фінансового стану: $\text{ЗВ} < (\text{ВК} + \text{ДЗ}) - \text{НА}.$ 3. Нестійкий фінансовий стан: $\text{ЗВ} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{Короткострокові кредити та позикові кошти} - \text{НА} + \text{Тимчасово вільні джерела}.$ <p>Т. О. Фролова до тимчасово вільних джерел відносить скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів, прострочену кредиторську заборгованість та ін.</p> <p>Фінансова нестійкість вважається допустимою, коли величина короткострокових кредитів та позикових засобів, що залучається для формування запасів та витрат, не перевищує сумарної вартості виробничих запасів, готової продукції, товарів (найбільш ліквідної частини запасів і витрат), тобто коли виконуються умови:</p> <ul style="list-style-type: none"> • «Виробничі запаси» + «готова продукція» + «Товари» (за собівартістю) \geq «Короткострокові кредити» + «Позикові засоби» (беруть участь у формуванні запасів і витрат); • «Вартість незавершеного виробництва» + «Витрати майбутніх періодів» \leq «Позикові та довгострокові джерела формування запасів і витрат». 4. Кризовий фінансовий стан: $\text{ЗВ} < K_{\text{заг}} + \text{Тимчасово вільні джерела}$ 	<p>Дискусійними є питання складових розрахунків.</p> <p>За такою схемою можна визначити у ЗФА.</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
13	<p>Мних Є.В., 2005 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.</p> <p>Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.</p>	<p>Наявність власного оборотного капіталу (Кво): Кво = ВК – НА.</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стійкості, застосовуючи трикомпонентний показник:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна фінансова стійкість; 2. Нормальна фінансова стійкість; 3. Нестійкий фінансовий стан; 4. Кризовий фінансовий стан. <p>Визначаються за даними балансу. Вказують на власні оборотні кошти.</p>	<p>Дискусійними є питання складових розрахунків. За даною схемою можна визначити у ЗФА.</p>
14	<p>Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижигов В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.</p>	<p>Враховуючи, що власні оборотні кошти ВК – НА та що до «нормальних джерел формування запасів» (ДФЗ) належать власні оборотні кошти, банківські кредити й позики (довгострокова й короткострокові), кредиторська заборгованість по товарних операціях. можна виділити наступні типи поточної фінансової стабільності підприємства:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) абсолютна фінансова стабільність: $З < ВОК$. <p>Ситуація абсолютної фінансової стабільності не є оптимальною, оскільки в цьому випадку керівництво підприємства не вміє, не бажає або не має можливості використати зовнішні джерела коштів для фінансування основної діяльності;</p> <ol style="list-style-type: none"> 2) нормальна фінансова стабільність: $ВОК < З < ДФЗ$. 	<p>Дискусійними є питання складових розрахунків. За даною схемою можна визначити у ВФА</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
		<p>Наведене співвідношення відповідає положенню, коли підприємство використовує для покриття запасів різні «нормальні» джерела коштів — власні й притягнуті. Нормальний тип фінансової стабільності є найбільш бажаним для підприємства;</p> <p>3) нестійке фінансове становище: $Z > ДФЗ$.</p> <p>Дане співвідношення відповідає положенню, коли підприємство для покриття частини своїх запасів змушено залучати додаткові джерела коштів, що не є у відомому змісті «нормальними», тобто обґрунтованими. Як такі джерела можна розглядати внутрішню кредиторську заборгованість (розрахунки з бюджетом, по оплаті праці, по страхуванню й ін.) та інші пасиви</p> <p>4) критичне фінансове становище характеризується ситуацією, коли на додаток до попередньої нерівності підприємство має кредити й позики, не погашені в строк, а також прострочену кредиторську й дебіторську заборгованість. Дана ситуація означає, що підприємство не може вчасно розплатитися зі своїми кредиторами, а виходить, існує висока ймовірність банкрутства.</p>	
15	Строченко Н.І., 2005 р.	<p>Враховуючи, що наявність власних джерел формування оборотного капіталу (ВДФЗ): (ВК + ЗНВП) – НА за виключенням довгострокової дебіторської заборгованості та відстрочених податкових активів;</p> <p>• наявність робочого капіталу для формування запасів (РК): (ВК + ЗНВП) – НА (за виключенням довгострокової дебіторської заборгованості та відстрочених податкових активів) + ДЗ;</p>	<p>Не виділяє типи фінансової стійкості, а вказує на типи фінансового стану.</p> <p>Дискусійними є питання складових розрахунків.</p> <p>За даною схемою можна визначити у ВФА.</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
		<p>● загальна величина джерел формування запасів і затрат (ЗВ): $(ВК + ЗНВП) - НА$ (за виключенням довгострокової дебіторської заборгованості та відстрочених податкових активів) + ДЗ + ККР банків + КЗ за товари (роботи, послуги), з одержаних авансів, векселів виданих. Типи фінансового стану: 1. Абсолютно стабільний фінансовий стан, який є кратним фінансової стійкості: $ВДФЗ \geq ЗЗ,$ де ВДФЗ — власні джерела формування запасів і затрат. 2. Нормальний фінансовий стан, гарантує платоспроможність: $ВДФЗ \leq ЗЗ \leq РК,$ де РК — робочий капітал. 3. Нестабільний фінансовий стан, втрачається платоспроможність, але є можливість її поповнення: $РК \leq ЗЗ \leq ЗВ,$ де ЗВ — загальні джерела фінансування запасів і затрат. 4. Кризовий фінансовий стан, втрачається платоспроможність та фактично свідчить про банкрутство.</p>	
16	Деєва Н. М., Дедіков О. І., 2007 р.	<p>Враховуючи, що: $НВОК = ВК -$ Величина основних засобів і вкладень, наявність власних оборотних і довгострокових позикових джерел = $ВК + ДЗ -$ Величина основних засобів і вкладень; загальна величина основних джерел = $Власний капітал +$ Довгострокові зобов'язання + $Короткострокові кредити$ (крім непагашених у терміни) – величина основних засобів і вкладень, дані величини порівнюються із запасами: 1. <i>Абсолютна стійкість фінансового стану;</i> 2. <i>Нормальна стійкість;</i> 3. <i>Нестійкий фінансовий стан;</i> 4. <i>Кризовий фінансовий стан.</i></p>	<p>Не виділяють типи фінансової стійкості, а вказують на типи фінансового стану. Дискусійними є питання складових розрахунків. За такою схемою можна визначити у ЗФА.</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
17	Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.	<p>Враховуючи, що:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність власних оборотних засобів: $ВК + ЗНВП + ДМП - НА$; 2. Наявність довгострокових джерел: $ВК + ЗНВП + ДМП + ДЗ - НА$; 3. Показник загальної величини джерел формування запасів: $ВК + ЗНВП + ДМП + ДЗ + ПЗ - НА$; <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна стійкість фінансового стану; 2. Нормальна стійкість; 3. Нестійкий фінансовий стан; 4. Кризовий фінансовий стан. 	Дискусійними є питання складових розрахунків. За такою схемою можна визначити у ЗФА.
18	Костирко Р. О., 2007 р.	<p>Враховуючи, що наявність власних оборотних засобів: $ВОК = ВК - НА$,</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна стійкість фінансового стану; 2. Нормальна стійкість; 3. Нестійкий фінансовий стан; 4. Кризовий фінансовий стан. 	Див. попередні зауваження даної таблиці
19	Бариленко В. І., Кузнецов С.І., Плотникова Л. К., Кайро О. В., 2008 р.	<p>Три абсолютні показники наявності власних оборотних коштів залежно від ступеня охоплення можливих джерел формування запасів та отримані показники порівнюються з фактичною наявністю запасів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. $ВОК = ВК - НА$; 2. $ВОК +$ Довгострокові позикові кошти $+ ДМП + РН$ витрат; 3. Загальні джерела = $ВОК +$ Довгострокові позикові кошти $+ ДМП + РН$ витрат $+ КК$ кредити і позики (с. 62—63);. <p>Три варіанта надлишку (нестачі) джерел фінансування запасів. Чотири типи фінансових ситуацій та чотири ступеня фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна фінансова стійкість; 2. Нормальний фінансовий стан з достатнім ступенем стійкості; 3. Нестійкий фінансовий стан; 4. Гранично нестійкий, кризовий фінансовий стан 	Див. попередні зауваження даної таблиці. Дискусійними є складові розрахунків та найменування типів фінансової стійкості.

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
20	Базилінська О. Я., 2009 р.	<p>Запаси: В вироб. запаси + ГП + НЗВ + Т + ВМП до 12 міс.</p> <p>Загальні (нормальні) джерела фінансування запасів: Робочий капітал + Короткострокові кредити банків.</p> <p>Три показники наявності джерел фінансування запасів:</p> <p>1) наявність власних коштів: $ВК(ВК + ЗНВП) - НА$;</p> <p>2) наявність власних та довгострокових позикових коштів: $ВК + ЗНВП + ДЗ(ДЗ + ДМП \text{ до } 12 \text{ міс.}) - НА$;</p> <p>3) наявність загальних коштів: $ВК + ЗНВП + ДЗ(ДЗ + ДМП \text{ до } 12 \text{ міс.}) + ККР \text{ банків (ряд. } 500) - НА$.</p> <p>Три показники забезпеченості запасів джерелами фінансування.</p> <p>Чотири типи фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна фінансова стійкість. 2. Нормальна фінансова стійкість 3. Нестійке (передкризове) фінансове становище. 4. Кризовий фінансовий стан. 	<p>Включення до запасів таких ВМП у зовнішньому фінансовому аналізі неможливе. Це стосується і ДМП до 12 міс.</p> <p>Їх треба виключити, тим більш автор надає в розрахунках коди рядків з балансу і тим самим собі суперечить — не зрозуміло, для якого виду аналізу рекомендується дана методика.</p> <p>Див. попередні зауваження в даній таблиці Дискусійними є складові розрахунків та найменування типів фінансової стійкості.</p>
21	Шеремет А.Д., 2009 р.	<p>Узагальнюючим показником фінансової стійкості є надлишок або нестача джерел для формування запасів як різниця величини джерел коштів та величини запасів:</p> <p>1) наявність власних оборотних коштів (Власні джерела + Довгострокові позикові кошти) – Основні засоби і вкладення (I розд. АБ);</p> <p>2) загальна величина головних джерел формування запасів (Власні джерела + Довгострокові позикові кошти) – основні засоби і вкладення (I розд. АБ) + <i>ККР та позики для формування запасів, передбачені у фінансовому плані;</i> та</p> <p>1) надлишок (нестача) власних оборотних коштів; 2) надлишок (нестача) загальної величини головних джерел формування запасів.</p>	<p>Вказується на ККР та позики для формування запасів, передбачені у фінансовому плані. Проте автор надає в розрахунках коди рядків з балансу і тим самими собі суперечить — не зрозуміло, для якого виду аналізу рекомендується дана методика.</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
		Відповідно виділяє такі чотири типи фінансових ситуацій: 1) абсолютна стійкість фінансового стану; 2) нормальна стійкість фінансового стану; 3) нестійкий фінансовий стан; 4) кризовий фінансовий стан.	Див. попередні зауваження в даній таблиці. Дискусійними є складові розрахунків та найменування типів фінансових ситуацій (але ж можна просто виділити чотири типи фінансової стійкості).
22	Іонова О. Ф., Селезньова Н. М., 2009 р.	Абсолютні показники фінансової стійкості Джерела формування запасів: ● величина власних оборотних коштів: (Капітал + Резерви – Необоротні активи) ● величина власних та довгострокових позикових коштів формування запасів і затрат; ● величина загальних коштів формування запасів і затрат (Власні оборотні кошти + ДПК + Короткострокові кредити). Трьом цим показникам відповідно виділяють три показники надлишку (нестачі) джерел формування запасів і затрат. Чотри типи фінансової стійкості: ● абсолютна стійкість фінансового стану; ● нормальна стійкість фінансового стану; ● нестійкий фінансовий стан; ● кризовий фінансовий стан.	Див. попередні зауваження в даній таблиці. Дискусійними є складові розрахунків та найменування типів фінансової стійкості.
23	Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.	Узагальнюючим показником фінансової стійкості є надлишок або нестача джерел для формування запасів як різниця величини джерел коштів та величини запасів.	Не зрозуміло, чому в складі необоротних активів не показується довгострокова дебіторська заборгованість.

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
		<p>Абсолютні показники наявності джерел формування запасів:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● наявність власних оборотних коштів (НВОК): Реальний власний капітал (ВК) – Необоротні активи (НА) – Довгострокова дебіторська заборгованість; ● наявність довгострокових джерел формування запасів: НВОК + ДЗ; ● загальна величина головних джерел формування запасів: НВОК + ДЗ + ККР (короткострокові кредити і позики)); <p>Показники забезпеченості запасів джерелами їх формування:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● надлишок або нестача власних оборотних коштів для формування запасів; ● надлишок або нестача довгострокових джерел формування запасів для формування запасів; ● надлишок або нестача загальної величини головних джерел формування запасів для формування запасів <p>Відповідно виділяють чотири типи фінансової ситуації за ступенем їх стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) абсолютна стійкість фінансового стану; 2) нормальна стійкість фінансового стану; 3) нестійкий фінансовий стан; 4) кризовий фінансовий стан. 	<p>Дискусійними є складові розрахунків та найменування типів фінансових ситуацій (але ж можна просто виділити чотири типи фінансової стійкості).</p>
24	Пласкова Н.С., 2010 р.	<p>...показник забезпеченості власними оборотними джерелами фінансування не всіх оборотних активів, а саме виробничих запасів. Виділяє таку класифікацію фінансової стійкості:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● абсолютна фінансова незалежність: матеріально-виробничі запаси (МВЗ) менше або дорівнюють власним оборотним коштам (ВОК = (ВК + ДЗ + ДМП – НА)); 	<p>Див. попередні зауваження в даній таблиці. Дискусійними є складові розрахунків та найменування типів фінансової стійкості.</p>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
		<ul style="list-style-type: none"> • нормальна фінансова стійкість: $MВЗ \leq ВОК + \text{короткострокові кредити та позики (ККЗ)}$; • високий ступінь фінансової залежності: $MВЗ < ВОК + (ККЗ)$ короткострокова заборгованість постачальникам (КЗП); • кризовий фінансовий стан: $MВЗ > ВОК + ККЗ + КЗП$ 	
25	Бузирев В. В., Нужина І. П., 2010 р.	<p>Власний оборотний капітал або чисті оборотні активи: (ВК + ДЗ) – НА.</p> <p>Для визначення типу фінансової ситуації застосовуються такий показник, як надлишок або нестача джерел коштів для формування запасів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) запаси; 2) сума оборотних коштів, сформована тільки за рахунок власного капіталу (ВК – НА); 3) сума оборотних коштів, сформована за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань — власний оборотний капітал: (ВК + ДЗ) – НА; 4) загальна величина основних джерел формування запасів: (ВК + ДЗ + ККЗ (короткострокові кредити і позики)) – НА. <p>Показник забезпеченості запасів джерелами формування:</p> <ul style="list-style-type: none"> • надлишок (нестача) оборотних коштів (сформованих лише з урахуванням ВК) для формування запасів; • надлишок (нестача) власного оборотного капіталу для формування запасів; • надлишок (нестача) загальної величини джерел формування запасів. <p>Типи фінансових ситуацій:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ абсолютна незалежність; ✓ нормальна незалежність; ✓ нестійкий стан; ✓ кризовий стан. 	Див. попередні зауваження даної таблиці Дискусійними є складові розрахунків та найменування типів фінансової стійкості. <i>Недоліком є те, що мова йде лише про запаси. Якщо ж на підприємстві через специфіку діяльності немає запасів, тоді як?</i>

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
26	Черненко А. Ф., Башарина А. Б., 2010 р.; Пожидаєва Т. О., 2010 р.	<p>Показники — джерела формування запасів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • власні оборотні кошти: $ВOK = BK - HA$; • власні і довгострокові джерела фінансування запасів: $ВД = ВOK + ДЗ$ (довгострокові зобов'язання); • загальна величина головних дерел формування запасів: $ЗД = ВOK + ДЗ + ККР$ (короткострокові кредити і позики). <p>Показники надлишку (нестачі) джерел формування запасів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • надлишок (нестача) власних оборотних коштів; • надлишок (нестача) власних та довгострокових джерел формування запасів; • надлишок (нестача) головних дерел формування запасів. <p>Чотири типи фінансової стійкості:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ абсолютна; ✓ нормальна; ✓ нестійкий фінансовий стан; ✓ кризовий фінансовий стан. 	<p>Пожидаєва Т.О. (2010 р.) використовує:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) наявність власних оборотних коштів; 2) наявність власного та привірного до нього капіталу — перманентного капіталу, але з аналогічними методиками їх визначення. <p>Див. попередні зауваження в даній таблиці. Дискусійними є складові розрахунків та найменування типів фінансової стійкості.</p>
27	Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.	<p>Один із критеріїв оцінювання фінансової стійкості — надлишок або нестача джерел коштів для формування запасів (матеріальних оборотних фондів).</p> <p>Власні оборотні кошти: $ВOK = (BK + ДЗ) - HA$.</p> <p>Власні оборотні кошти та ККР і позики: $ВOK = (BK + ДЗ) + ККР іП - HA$.</p>	<p>Така методика притаманна тільки для ВФА.</p> <p>Див. попередні зауваження в даній таблиці. Дискусійними є складові розрахунків та найменування типів фінансової стійкості.</p>

Продовження табл. 4.1

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
		<p>Власні оборотні кошти та ККР і позики, тимчасово вільні джерела зсобів (резервний капітал, фонд накопичення та споживання) та ін. (ТВД):</p> $\text{ВОК} = (\text{ВК} + \text{ДЗ}) + \text{ККР іП} + \text{ДВД} - \text{НА}.$ <p>Чотири типи фінансової стійкості:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ абсолютна стійкість фінансового стану; ✓ нормальна стійкість; ✓ нестійкий фінансовий стан; <p>кризовий фінансовий стан.</p>	
28	Кір'янова З. В., Седова О. І., 2011 р.	<p>Для характеристики джерел формування запасів показники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність власних оборотних коштів: $\text{НВОК} = \text{Реальний власний капітал} - \text{Необоротні активи} - \text{Довгострокова дебіторська заборгованість};$ 2. Наявність довгострокових джерел формування запасів (ДД): $\text{ДД} = \text{НВОК} + \text{Довгострокові пасиви};$ 3. Загальна величина основних джерел формування запасів (ЗД): $\text{ЗД}_r = \text{НВОК} + \text{Довгострокові пасиви} + \text{Короткострокові кредити та позикові кошти}.$ <p>Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх формування.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Надлишок (нестача) НВОК: $\text{НВОК} - \text{Запаси (включаючи не списаний ПДВ за придбаними цінностями)};$ 2. Надлишок (нестача) довгострокових джерел фінансування запасів: $\text{ДД} - \text{Запаси (включаючи не списаний ПДВ за придбаними цінностями)};$ 	Див. попередні зауваження в даній таблиці. Дискусійними є складові розрахунків та найменування типів фінансової стійкості.

№ з/п	Автори	Типи фінансової стійкості та методики їх розрахунку	Дискусійні питання та примітки
		<p>3. Надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: ЗД – Запаси (включаючи не списаний ПДВ за придбаними цінностями).</p> <p>Типи фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна стійкість фінансового стану; 2. Нормальна стійкість фінансового стану; 3. Нестійкий фінансовий стан; 4. Кризовий фінансовий стан. 	
29	Глишева Н. М., Крилов С. І., 2011 р.	<p>Абсолютні показники оцінювання фінансової стійкості, в якості яких використовуються показники, що характеризують ступінь забезпеченості запасів джерелами фінансування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) надлишок (нестача) власних джерел фінансування: (ВК – НА) – Запаси; 2) надлишок (нестача) власних та довгострокових позикових джерел фінансування запасів: (ВК + ДКЗ (довгострокові кредити та позики) – НА) – Запаси; 3) надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: (ВК+ ДКЗ (довгострокові кредити та позики) + ККЗ (короткострокові кредити та позики) – НА) – Запаси. <p>Типи фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) абсолютна фінансова стійкість; 2) нормальна фінансова стійкість; 3) відносна фінансова нестійкість; 4) абсолютна фінансова нестійкість 	Див. попередні зауваження даної таблиці. Дискусійними є складові розрахунків та найменування типів фінансової стійкості

Як видно з табл. 4.1, існують самі різні точки зору щодо методики визначення типів фінансової стійкості.

Найбільш дискусійними питаннями, які найчастіше зустрічаються, є:

- вихідна база для визначення наявних джерел формування запасів. Раніше було розглянуто думки різних вчених-аналітиків щодо методики визначення наявності власних оборотних коштів і зроблено висновок, що доцільним є виділення таких глобальних та головних абсолютних показників:

- 1) фінансової стійкості — наявність власного оборотного капіталу як різниці між власним капіталом і необоротними активами з витратами майбутніх періодів;

- 2) ліквідності — наявність постійних оборотних коштів як різниці між оборотними активами та поточними зобов'язаннями.

Саме із цих головних абсолютних показників фінансової стійкості та ліквідності треба виходити для визначення типів фінансової стійкості;

- складові для розширення вихідної бази джерел формування запасів. Одні автори до включають до власних оборотних коштів (активів, засобів з урахуванням того, що їх визначають як оборотні активи мінус поточні зобов'язання) короткострокові кредити банків під товарно-матеріальні цінності, аванси отримані, кредиторську заборгованість за товарними операціями, довгострокові кредити та позики, довгострокові зобов'язання, тимчасово вільні джерела тощо, інші автори додають до власного оборотного капіталу або власних оборотних коштів (як різниця між власним капіталом та необоротними активами, при цьому можуть залучати забезпечення наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів та ін.) довгострокові зобов'язання, короткострокові кредити;

- включення таких додаткових показників, як коефіцієнти забезпеченості запасів різними джерелами фінансування, що по суті дублюють попередні розрахунки — співвідношення запасів з відповідними джерелами їх формування.

Практично всі вчені-аналітики дотримуються спільної думки щодо чотирьох типів фінансової стійкості з такими назвами:

- 1) абсолютна фінансова стійкість, з чим погоджується і автор монографії стосовно даної назви;

- 2) нормальна фінансова стійкість, з такою назвою автор також згодна;

- 3) нестійкий фінансовий стан. На особисту точку зору, бажано вжити назву «передкризова фінансова стійкість». Сьогодні існує

назва третього типу фінансової стійкості як нестійкий фінансовий стан, але мова йде про типи фінансової стійкості, тому в назві обов'язково має бути словосполучення «фінансова стійкість». У зв'язку з цим і пропонується вказати, що це передкризова фінансова стійкість, а не нестійкий фінансовий стан, оскільки поняття «фінансовий стану» комплексне, більш широке, ніж фінансова стійкість, яка, до речі, входить до складових його характеристики;

4) кризовий фінансовий стан. Автор монографії пропонує назву «кризова фінансова стійкість». Існуюча на сьогодні назва четвертого типу фінансової стійкості «кризовий фінансовий стан», на особисту точку зору дослідника, також не відображає тип фінансової стійкості, тому автор і вказує, що це кризова фінансова стійкість, а не кризовий фінансовий стан, оскільки поняття «фінансовий стан включає поняття фінансова стійкість», як його складову ознаку для надання йому оцінки.

У подальшому дослідженні типів фінансової стійкості автор монографії вводить також інші назви типів фінансової стійкості у зв'язку з розширенням їх класифікації.

У попередніх особистих наукових дослідженнях автор наголошувала на тому, що визначення типу фінансової стійкості відбувається лише за умов наявності власних оборотних коштів [215, с. 234; 216, с. 173]. У подальших наукових дослідженнях автор монографії дійшла дещо інших висновків щодо цього.

Враховуючи запропонований автором підхід до визначення абсолютних показників у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі, доцільно і виділити окремі типи фінансової стійкості й розмежувати за видами аналізу з відповідними методиками розрахунку.

Варто передусім зупинитися на розробленні методики визначення типів фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі.

У зовнішньому фінансовому аналізі автор запропонувала два узагальнюючі показники фінансової стійкості, відповідно рекомендується два варіанти визначення типів фінансової стійкості:

1-й варіант із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника — наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів;

2-й варіант із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника — наявність (нестача) капіталу для формування матеріальних оборотних активів.

Виникає питання: який варіант обрати? На особисту точку зору, тим суб'єктам господарювання, які практично не мають матеріальних оборотних коштів або мають, але дуже мало (наприклад, ті, що не виробляють продукцію, а надають певні послуги: наприклад, освітянські установи, консалтингові компанії, автотранспортні організації, перукарні, інвестиційні компанії та ін.), доцільно застосовувати перший варіант визначення типів фінансової стійкості. Тим суб'єктам господарювання, основна операційна діяльність яких пов'язана з виробничою сферою, торговельною діяльністю, тобто які мають великі залишки виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції, товарів та інших складових запасів, доцільніше застосовувати другий варіант визначення типів фінансової стійкості.

Розглянемо дані варіанти.

Перший варіант. Якщо застосовується показник (нестачі) капіталу для формування оборотних активів, порівнюються оборотні активи з відповідними джерелами їх формування, тобто з:

- ✓ власним оборотним капіталом;
- ✓ власним оборотним та довгостроковим капіталом;
- ✓ власним оборотним, довгостроковим і поточним (короткостроковим) капіталом, забезпеченням наступних витрат і платежів, доходами майбутніх періодів.

Відповідно **вирізняються такі типи фінансової стійкості** за даними запропонованих форм балансу (дод. Г та дод. Д).

1. Чиста абсолютна фінансова стійкість:

$$OA = HВОК,$$

тобто

$$\begin{aligned} & \text{Розд. III АБ} + \text{Розд. IV АБ} = \text{Розд. I ПБ} - \\ & - \text{Розд. I АБ} - \text{Розд. II АБ} - \text{Розд. V АБ}. \end{aligned}$$

Це означає, що суб'єкт господарювання повністю сам себе фінансує, не використовує позикові кошти і абсолютно не залежить від зовнішнього середовища. На жаль, така ситуація не є доброю, оскільки свідчить про те, що керівництво не може працювати з позиковим капіталом, а це не є правильним в умовах дії ринкової економіки з обов'язковим залученням до своєї діяльності «чужого» капіталу. Наприклад, немає жодного суб'єкта ринкової економіки, у якого б не існувало дебіторської заборгованості (наші гроші безвідсотково працюють на когось, відповідно треба, що б і «чужі» гроші працювали на нас, наприклад у вигляді кредиторської заборгованості тощо). Це чистий ідеальний варіант фінан-

сової стійкості, який дійсно відображає платоспроможність суб'єкта господарювання в тому її розумінні, який було конкретизовано автором монографії в попередніх дослідженнях.

2. Абсолютна фінансова стійкість:

$$OA = НВОК + ДЗ + ПЗДЗ,$$

тобто

$$\text{Розд. III АБ} + \text{Розд. IV АБ} = \text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \\ - \text{Розд. II АБ} - \text{Розд. V АБ} + \text{Розд. III ПБ} + \text{Ряд. 510 Розд. IV ПБ}.$$

Це означає, що суб'єкт господарювання фінансує свою діяльність за рахунок власних та довгострокових позикових коштів, не використовує короткострокові позикові кошти, за винятком поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, які витікають з того, що залучається довгостроковий позиковий капітал. Така ситуація на практиці також зустрічається рідко, хоча й буде свідчити про платоспроможність суб'єкта економіки за умови відсутності прострочених поточних зобов'язань за довгостроковими зобов'язаннями. Це можна побачити за даними статистичної форми звітності.

3. Нормальна фінансова стійкість:

$$OA = НВОК + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ДМП,$$

тобто

$$\text{Розд. III АБ} + \text{Розд. IV АБ} = (\text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \text{Розд. II АБ} - \\ - \text{Розд. V АБ}) + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ} + \text{Розд. II ПБ} + \text{Розд. V ПБ} \\ \text{(поряд з позиковим капіталом для формування} \\ \text{оборотних активів (але не менше ніж 30 \% від їх величини)} \\ \text{залучається також власний капітал)}.$$

Така рівність свідчить про те, що поряд із застосуванням позикового капіталу для формування оборотних активів (не менше ніж 30 %) залучається також власний капітал. А це означає, що суб'єкт господарювання є фінансово стійким, хоча і використовує позикові кошти. Але тут треба звернути увагу на те, що він має замало або взагалі не має товарно-матеріальних цінностей.

4. Нижче нормальної фінансова стійкість:

$$OA = НВОК + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ДМП,$$

тобто

$$\text{Розд. III АБ} + \text{Розд. IV АБ} = (\text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \text{Розд. II АБ} - \\ - \text{Розд. V АБ}) + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ} + \text{Розд. II ПБ} + \text{Розд. V ПБ},$$

(поряд з позиковим капіталом для формування оборотних активів (але вже менше ніж 30 % від їх величини) залучається також власний капітал).

Така рівність свідчить про те, що поряд із застосуванням позикового капіталу для формування оборотних активів (але вже менше ніж 30 %) залучається також власний капітал. Тобто суб'єкт господарювання має власний оборотний капітал, але не так вже й багато. Його досить для фінансування до 30 % оборотних активів. А це означає, що суб'єкт господарювання в принципі є фінансово стійким, хоча й використовує позикові кошти і має невелику величину власного оборотного капіталу. Зростає ступінь фінансового ризику, оскільки в господарському обороті використовується позиковий капітал, питома вага якого зростає порівняно з попереднім типом фінансової стійкості.

5. Передкризова фінансова стійкість:

$$OA = - (HBOK) + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ДМП,$$

тобто

**Розд. III АБ + Розд. IV АБ = - (Розд. I ПБ - Розд. I АБ - Розд. II АБ - Розд. V АБ) + Розд. III ПБ + Розд. IV ПБ + Розд. II ПБ + Розд. V ПБ.
(відсутність власного оборотного капіталу та фінансування (до 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу).**

Це означає, що суб'єкт господарювання фінансує всі свої оборотні активи та частину (до 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу, тобто він не має власного оборотного капіталу, але має власний капітал. Виникає високий фінансовий ризик і істотна залежність діяльності суб'єкта економіки від зовнішнього середовища. Він втрачає свою фінансову незалежність і фінансову стійкість.

6. Кризова фінансова стійкість:

$$OA = - (HBOK) + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ДМП,$$

тобто

**Розд. III АБ + Розд. IV АБ = - (Розд. I ПБ - Розд. I АБ - Розд. II АБ - Розд. V АБ) + Розд. III ПБ + Розд. IV ПБ + Розд. II ПБ + Розд. V ПБ
(відсутність власного оборотного капіталу та фінансування (більше 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу, можлива взагалі відсутність власного капіталу).**

Суб'єкт господарювання також не має власного оборотного капіталу, але фінансує всі свої оборотні активи та частину (але вже більше 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу, або взагалі він не має власного капіталу, тобто у валюті розд. I пасиву балансу отримується від'ємна величина за рахунок великої суми непокритого збитку. Існує високий фінансовий ризик і істотна залежність діяльності суб'єкта економіки від зовнішнього середовища. Суб'єкт господарювання по суті втратив свою фінансову незалежність та фінансову стійкість і став на межу банкрутства.

Другий варіант. Якщо застосовується показник наявності (нестачі) капіталу (джерел фінансування) для формування матеріальних оборотних активів, то порівнюються матеріальні оборотні активи з відповідними джерелами їх формування, тобто з:

- ✓ власним матеріально-оборотним капіталом;
- ✓ власним матеріально-оборотним і довгостроковим капіталом;
- ✓ власним матеріально-оборотним, довгостроковим і поточним (короткостроковим) капіталом.

Дана методика рекомендується для тих суб'єктів господарювання, які мають великі обсяги матеріальних оборотних активів.

Відповідно вирізняють такі типи фінансової стійкості за даними запропонованих форм балансу (дод. Г та дод. Д).

1. Нормальна фінансова стійкість 1-го рівня:

$$\text{МОА} = \text{НВМОК},$$

тобто

$$\begin{aligned} \text{Розд. III АБ} = & \text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \text{Розд. II АБ} - \\ & - \text{Розд. V АБ} - \text{Розд. IV АБ}. \end{aligned}$$

Це означає, що суб'єкт господарювання фінансує всі свої матеріальні (нефінансові) оборотні активи за рахунок власного матеріально-оборотного капіталу. Проте вважається, що подібна ситуація не є нормальною, оскільки частина матеріального оборотного капіталу повинна фінансуватися також за рахунок позикового капіталу. Фінансова стійкість абсолютного типу свідчить про те, що керівництво не може працювати з позиковими коштами. Це питання є дискусійним. На думку автора монографії, за даними балансу важко визначити, яка саме частина власного оборотного капіталу спрямована на формування нефінансових оборотних активів, а яка на формування фінансових оборотних активів. Тому вважається за доцільне, що така ситуація є цілком

нормальною в умовах фінансової кризи, оскільки для забезпечення стійкого фінансового стану суб'єкт господарювання повинен мати найменший фінансовий ризик та відповідну фінансову незалежність від зовнішнього середовища.

2. Нормальна фінансова стійкість 2-го рівня:

$$\text{МОА} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ},$$

тобто

$$\text{Розд. III АБ} = \text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \text{Розд. II АБ} - \text{Розд. V АБ} - \\ - \text{Розд. IV АБ} + \text{Розд. III ПБ} + \text{Ряд. 510 Розд. IV ПБ}.$$

Це означає, що суб'єкт господарювання фінансує свої матеріальні оборотні активи за рахунок не тільки власного матеріально-оборотного капіталу, але й за рахунок довгострокових позикових коштів, а також з використанням поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, які виникають тоді, коли залучається довгостроковий позиковий капітал, та за умови відсутності прострочених поточних зобов'язань за довгостроковими зобов'язаннями. Це можна побачити за даними статистичної форми звітності.

3. Нормальна фінансова стійкість 3-го рівня:

$$\text{МОА} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ},$$

тобто

$$\text{Розд. III АБ} = \text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \text{Розд. II АБ} - \text{Розд. V АБ} - \\ - \text{Розд. IV АБ} + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ}.$$

Така нерівність свідчить про те, що для формування матеріальних оборотних активів поряд із застосуванням власного матеріально-оборотного капіталу залучається також довгостроковий і короткостроковий позиковий капітал. Тобто суб'єкт господарювання має власний матеріально-оборотний капітал, але не так вже й багато. Тому й залучається капітал зі сторони. За умови відсутності прострочених боргів це означає, що суб'єкт господарювання в принципі є фінансово стійким, хоча й використовує позикові кошти і має невеликий власний матеріально-оборотний капітал.

4. Передкризова фінансова стійкість:

$$\text{МОА} = - (\text{НВМОК}) + \text{ДЗ} + \text{ПЗ},$$

тобто

$$\text{Розд. III АБ} < - (\text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \text{Розд. II АБ} - \text{Розд. V АБ} - \\ - \text{Розд. IV АБ}) + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ}$$

(відсутність власного матеріально-оборотного капіталу та фінансування фінансових оборотних активів і частини (до 50 %) необоротних активів за рахунок позикового капіталу, але наявність власного капіталу)

Це означає, що суб'єкт господарювання фінансує всі свої матеріальні оборотні активи, а також фінансові оборотні активи та певну частину (до 50 %) необоротних активів за рахунок позикового капіталу, тобто він не має власного матеріально-оборотного капіталу, але має власний капітал. Виникає високий фінансовий ризик і істотна залежність діяльності суб'єкта економіки від зовнішнього середовища. Він втрачає свою фінансову незалежність та фінансову стійкість.

5. Кризова фінансова стійкість:

$$\text{МОА} = - (\text{НВМОК}) + \text{ДЗ} + \text{ПЗ},$$

тобто

$$\text{Розд. III АБ} = - (\text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \text{Розд. II АБ} - \text{Розд. V АБ} - \text{Розд. IV АБ}) + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ}$$

(відсутність власного матеріально-оборотного капіталу та фінансування всіх оборотних активів і більшої частини (більше 50 %) необоротних активів за рахунок позикового капіталу, можлива взагалі відсутність власного капіталу).

Суб'єкт господарювання також не має власного матеріально-оборотного капіталу, але фінансує всі свої матеріальні оборотні активи, фінансові оборотні активи та частину (більше 50 %) необоротних активів за рахунок позикового капіталу, або взагалі він не має власного капіталу, тобто у валюті розд. I пасиву балансу отримується від'ємна величина за рахунок великої суми непокритого збитку. Існує високий фінансовий ризик і істотна залежність діяльності суб'єкта економіки від зовнішнього середовища. Суб'єкт господарювання по суті втратив свою фінансову незалежність та фінансову стійкість і став на межу банкрутства.

Запропоновані у зовнішньому фінансовому аналізі типи фінансової стійкості та методика їх визначення відображено в табл. 4.2.

Запропонована автором у зовнішньому фінансовому аналізі система двох варіантів визначення типів фінансової стійкості суб'єктів господарювання залежно від видів їх діяльності та величини матеріально-оборотних активів допоможе користувачам швидше й точніше визначити причини зміни фінансової стійкості, зрозуміти та розробити шляхи її поліпшення, передбачити певні покращені перспективи її динаміки.

Таблиця 4.2

**ТИПИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
У ЗОВНІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ**

№ з/п	Типи фінансової стійкості	Методика визначення за запропонованою формою балансу
Перший варіант із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника — «наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів»		
1	Чиста абсолютна фінансова стійкість	$OA = НВОК = BK - HA - BМП,$ тобто $\text{Розд. III AB} + \text{Розд. IV AB} = \text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB}$
2	Абсолютна фінансова стійкість	$OA = НВОК + ДЗ + ПЗДЗ,$ тобто $\text{Розд. III AB} + \text{Розд. IV AB} = \text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB} + \text{Розд. III ПБ} + \text{Ряд. 510 Розд. IV ПБ}$
3	Нормальна фінансова стійкість	$OA = НВОК + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ДМП,$ тобто $\text{Розд. III AB} + \text{Розд. IV AB} = (\text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB}) + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ} + \text{Розд. II ПБ} + \text{Розд. V ПБ}$ (поряд з позиковим капіталом для формування оборотних активів (але не менше ніж 30 % від їхньої величини) залучається також власний капітал)
4	Нижче нормальної фінансова стійкість	$OA = НВОК + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ДМП,$ тобто $\text{Розд. III AB} + \text{Розд. IV AB} = (\text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB}) + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ} + \text{Розд. II ПБ} + \text{Розд. V ПБ}$ (поряд з позиковим капіталом для формування оборотних активів (але вже менше ніж 30 % від їхньої величини) залучається також власний капітал)
5	Передкризова фінансова стійкість	$OA = - (НВОК) + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ДМП,$ тобто $\text{Розд. III AB} + \text{Розд. IV AB} = - (\text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB}) + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ} + \text{Розд. II ПБ} + \text{Розд. V ПБ}$ (відсутність власного оборотного капіталу та фінансування (до 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу)

№ з/п	Типи фінансової стійкості	Методика визначення за запропонованою формою балансу
6	Кризова фінансова стійкість	$OA = - (HBOK) + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ДМП,$ тобто $\text{Розд. III AB} + \text{Розд. IV AB} = - (\text{Розд. I PB} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB} - \text{Розд. IV AB}) + \text{Розд. III PB} + \text{Розд. IV PB} + \text{Розд. II PB} + \text{Розд. V PB}$ (відсутність власного оборотного капіталу та фінансування (більше 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу, можлива взагалі відсутність власного капіталу)
Другий варіант із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника — «наявність (нестача) капіталу для формування матеріальних оборотних активів»		
1	Нормальна фінансова стійкість 1-го рівня	$MOA = HBOK,$ тобто $\text{Розд. III AB} = \text{Розд. I PB} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB} - \text{Розд. IV AB}$
2	Нормальна фінансова стійкість 2-го рівня	$MOA = HBOK + ДЗ + ПЗДЗ,$ тобто $\text{Розд. III AB} = \text{Розд. I PB} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB} - \text{Розд. IV AB} + \text{Розд. III PB} + \text{Ряд. 510 Розд. IV PB}$
3	Нормальна фінансова стійкість 3-го рівня	$MOA = HBOK + ДЗ + ПЗ,$ тобто $\text{Розд. III AB} = \text{Розд. I PB} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB} - \text{Розд. IV AB} + \text{Розд. III PB} + \text{Розд. IV PB}$
4	Передкризова фінансова стійкість	$MOA = - (HBOK) + ДЗ + ПЗ,$ тобто $\text{Розд. III AB} = - (\text{Розд. I PB} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB} - \text{Розд. IV AB}) + \text{Розд. III PB} + \text{Розд. IV PB}$ (відсутність власного матеріально-оборотного капіталу та фінансування фінансових оборотних активів і частини (до 50 %) необоротних активів за рахунок позикового капіталу, але наявність власного капіталу)
5	Кризова фінансова стійкість	$MOA = - (HBOK) + ДЗ + ПЗ,$ тобто $\text{Розд. III AB} = - (\text{Розд. I PB} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB} - \text{Розд. IV AB}) + \text{Розд. III PB} + \text{Розд. IV PB}$ (відсутність власного матеріально-оборотного капіталу та фінансування всіх оборотних активів і більшої частини (більше 50 %) необоротних активів за рахунок позикового капіталу, можлива взагалі відсутність власного капіталу)

4.2. Удосконалення методики визначення типу фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі

Необхідно розглянути методику визначення типів фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі. Попередньо було досліджено та запропоновано у внутрішньому фінансовому аналізі два узагальнюючих абсолютних показника фінансової стійкості: наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) та наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів).

У внутрішньому фінансовому аналізі автором було запропоновано два узагальнюючі показники фінансової стійкості, тому рекомендується і два варіанти визначення типів фінансової стійкості:

1-й варіант із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів)»;

2-й варіант із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів)».

Виникає питання: який варіант обрати? Як було зазначено раніше, тим суб'єктам господарювання, які практично не мають матеріальних оборотних коштів або мають, але дуже мало (наприклад, які не виробляють продукцію, а надають певні послуги) доцільно застосовувати перший варіант визначення типів фінансової стійкості. Суб'єктам господарювання, основна операційна діяльність яких пов'язана з виробничою сферою, торговельною діяльністю, тобто які мають великі залишки виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції, товарів та інших складових запасів, доцільніше застосовувати другий варіант визначення типів фінансової стійкості. Але можна паралельно використовувати і перший варіант. Це залежатиме від мети аналізу, його завдань, проміжних результатів дослідження, необхідності поглиблення та деталізації аналітичного вивчення фінансової стійкості.

Слід нагадати, що у внутрішньому фінансовому аналізі час проведення аналізу і відповідно визначення типу фінансової стійкості не завжди може збігатися зі звітними датами складання фінансової звітності. Тому всі дані, як правило, беруть з аналітич-

ного обліку за даними аналітичних рахунків, які потім зводять до субрахунків і синтетичних рахунків і залишки за якими переносять у бухгалтерський баланс. Якщо час проведення аналізу збігається зі звітними датами, то частину даних для прискорення розрахунків можна брати зі звітності. Коли час проведення аналізу не збігається з датою складання звітності, тоді вихідну інформацію отримують тільки за даними аналітичного обліку. Кожен суб'єкт господарювання розробляє свій робочий план рахунків, у якому вказуються всі стандартні синтетичні рахунки та субрахунки, що у нього застосовуються, а також власні коди аналітичних рахунків, які відрізняються в усіх суб'єктах економіки. Тому автор монографії в методиці визначення типів фінансової стійкості буде застосовувати тільки ті рахунки, які є стандартними і які вказуються у Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Пропонуються такі варіанти та відповідні методики визначення типу фінансової стійкості у **внутрішньому фінансовому аналізі**:

Перший варіант. Якщо застосовується показник наявності (нестачі) джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів), то порівнюються оборотні господарські засоби (ресурси) з відповідними джерелами їх формування, тобто з:

- власними оборотними джерелами;
- власними оборотними та довгостроковими джерелами;
- власними оборотними, довгостроковими та поточними (короткостроковими) джерелами, забезпеченням наступних витрат і платежів, доходами майбутніх періодів.

Виділяються такі типи фінансової стійкості.

1. Чиста абсолютна фінансова стійкість:

$$\text{ОГР} = \text{НВОД},$$

тобто:

**Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Сума по рах. 40—44
за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких
відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки
по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39.**

Це означає, що суб'єкт господарювання повністю сам себе фінансує, не використовує позикові джерела і абсолютно не залежить від зовнішнього середовища. Дана ситуація не є задовільною, оскільки свідчить про те, що керівництво не може працювати з позиковими коштами, а це не є правильним в умовах дії ринкової економіки з обов'язковим залученням до своєї діяльно-

сті «чужих» коштів. Наприклад, не існує жодного суб'єкта ринкової економіки, який не мов би дебіторської заборгованості (наші гроші безвідсотково працюють на когось, відповідно треба, що б і «чужі» гроші працювали на нас, наприклад у вигляді кредиторської заборгованості тощо). Це чистий ідеальний варіант фінансової стійкості, який дійсно відображає платоспроможність суб'єкта господарювання в тому її розумінні, який було конкретизувати автором монографії в попередніх дослідженнях.

2. Абсолютна фінансова стійкість:

$$\text{ОГР} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ},$$

тобто:

Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Сума по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в розд. III ПБ + + Сума по рах. 61 – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39.

Це означає, що суб'єкт господарювання фінансує свою діяльність за рахунок власних і довгострокових позикових коштів, не використовує короткострокові позикові кошти, за винятком поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, які виникають тоді, коли залучаються довгострокові позикові джерела. Така ситуація на практиці також складається рідко, хоча й буде свідчити про платоспроможність суб'єкта економіки за умови відсутності протрочених поточних зобов'язань за довгостроковими зобов'язаннями. Це можна побачити за даними аналітичного обліку.

3. Нормальна фінансова стійкість:

$$\text{ОГР} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

тобто:

Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 + Суми по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в розд. III ПБ + (Сума по рах. 61 + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в розд. IV ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в 2 розд. ПБ + Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в 5 розд. ПБ (поряд з позиковими джерелами для формування оборотних господарських ресурсів (але не менше ніж 30 % від їх величини) залучаються також власні джерела).

Така рівність свідчить про те, що поряд із застосуванням позикових коштів для формування оборотних ресурсів (не менше ніж 30 %) залучаються також власні джерела. А це означає, що суб'єкт господарювання є фінансово стійким, хоча й використовує позикові кошти. Але треба звернути увагу на те, що він має замало або взагалі не має товарно-матеріальних цінностей.

4. Нижче нормальної фінансова стійкість:

$$\text{ОГР} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

тобто:

Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 + Суми по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в розд. III ПБ + (Сума по рах. 61 + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в розд. IV ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в розд. II ПБ + Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в розд. V ПБ (поряд з позиковими коштами для формування оборотних ресурсів (але вже менше ніж 30 % від їх величини) залучаються також власні джерела).

Така рівність свідчить про те, що поряд із позиковими джерелами для формування оборотних ресурсів (але вже менше ніж 30 %) залучаються також власні джерела коштів. Тобто суб'єкт господарювання має власні оборотні джерела, але не так вже й багато. Їх досить для фінансування до 30 % оборотних ресурсів. А це означає, що суб'єкт господарювання в принципі є фінансово стійким, хоча й використовує позикові кошти і має невелику величину власних оборотних джерел. Зростає ступінь фінансового ризику, оскільки в господарському обороті використовуються позикові кошти, питома вага яких зростає порівняно з попереднім типом фінансової стійкості.

5. Передкризова фінансова стійкість:

$$\text{ОГР} = (-\text{НВОД}) + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

тобто:

Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Сума по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 + Суми по рах. 50—55, залишки по яких відображаються

в розд. III ПБ + (Сума по рах. 61 + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в розд. IV ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в розд. II ПБ + Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в розд. V ПБ (відсутність власних оборотних джерел та фінансування (до 50 %) необоротних ресурсів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикових джерел).

Це означає, що суб'єкт господарювання фінансує всі свої оборотні ресурси та частину (до 50 %) необоротних ресурсів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикових коштів, тобто він не має власних оборотних джерел коштів, але має власні джерела коштів. Виникає високий фінансовий ризик і істотна залежність діяльності суб'єкта економіки від зовнішнього середовища. Він втрачає свою фінансову незалежність і фінансову стійкість.

6. Кризова фінансова стійкість:

$$\text{ОГР} = (-\text{НВОД}) + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

тобто:

Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – – Сума по рах. 39 + Суми по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в 3 розд. ПБ + + (Сума по рах. 61 + + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в розд. IV ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в розд. II ПБ + Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в розд. V ПБ (відсутність власних оборотних джерел та фінансування (більше 50 %) необоротних ресурсів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикових джерел, можлива повна відсутність власних джерел).

Суб'єкт господарювання також немає власних оборотних джерел, але фінансує всі свої оборотні ресурси та частину (але вже більше 50 %) необоротних ресурсів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикових джерел, або взагалі він не має власних джерел. Існує високий фінансовий ризик і істотна залежність діяльності суб'єкта економіки від зовнішнього середовища. Суб'єкт господарювання по суті втратив фінансову незалежність і фінансову стійкість і став на межу банкрутства.

Другий варіант. Якщо застосовується показник наявності (нестачі) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів), то порівнюються матеріальні оборотні ресурси (запаси) з відповідними джерелами їх формування, тобто з:

- власними матеріально-оборотними джерелами;
- власними матеріально-оборотними та довгостроковими джерелами;
- власними матеріально-оборотними, довгостроковими та поточними (короткостроковими) джерелами.

Дана методика рекомендується для тих суб'єктів господарювання, які мають великі обсяги матеріальних оборотних ресурсів, тобто які мають багато запасів.

Пропонується вирізняти такі типи фінансової стійкості.

1. Нормальна фінансова стійкість 1-го рівня:

$$\text{МОР} \leq \text{НВМОД},$$

тобто:

Суми по рах. 20—28 \leq Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в розд. IV АБ.

Це означає, що суб'єкт господарювання фінансує всі свої матеріальні (нефінансові) оборотні засоби або запаси за рахунок власних матеріально-оборотних джерел. Існує думка, що подібна ситуація не є нормальною, оскільки частина матеріальних оборотних ресурсів має фінансуватися також за рахунок позикових джерел коштів. І якщо фінансова стійкість має абсолютний тип, то це свідчить про те, що керівництво не може працювати з позиковими коштами. Це питання є дискусійним. На думку автора монографії, навіть за даними аналітичного обліку неможливо визначити, яка саме частина власних оборотних джерел спрямована на формування нефінансових оборотних ресурсів, а яка на формування фінансових оборотних ресурсів. Тому така ситуація є цілком нормальною, оскільки для забезпечення стійкого фінансового стану в умовах фінансової кризи суб'єкт господарювання повинен мати невеликий фінансовий ризик і відповідну фінансову незалежність від зовнішнього середовища.

2. Нормальна фінансова стійкість 2-го рівня:

$$\text{МОР} \leq \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ},$$

тобто:

Суми по рах. 20—28 \leq Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Суми по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ.

Це означає, що суб'єкт господарювання фінансує свої запаси за рахунок не тільки власних матеріально-оборотних джерел, але й за рахунок довгострокових позикових коштів — довгострокових кредитів і позик під запаси (ДКП), довгострокових векселів виданих під запаси (ДВВ), поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями під запаси (ПЗДЗ).

3. Нормальна фінансова стійкість 3-го рівня:

$$\text{МОР} \leq \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА},$$

тобто:

Суми по рах. 20—28 \leq Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Суми по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) + Суми по рах. 60, 62, 63, 681(під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в 4 розд. АБ.

Така нерівність свідчить про те, що для формування запасів поряд із застосуванням власних матеріально-оборотних джерел залучаються також довгострокові та короткострокові позикові джерела: довгострокові кредити та позики під запаси (ДКП), довгострокові векселі видані під запаси (ДВВ), поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями під запаси (ПЗДЗ), короткострокові кредити та позики під запаси (ККП), короткострокові векселі видані під запаси (КВВ), короткострокова кредиторська заборгованість під запаси (ККЗ), поточні зобов'язання з одержаних авансів (ПЗОА). Тобто суб'єкт господарювання має власні матеріально-оборотні джерела, але не так вже й багато. Тому й залучаються кошти зі сторони. За умови відсутності прострочених боргів це означає, що суб'єкт господарювання в принципі є фінансово стійким, хоча й використовує позикові кошти і має невеликі власні оборотні джерела коштів.

4. Передкризова фінансова стійкість:

$MOP \leq (-НВМОД) + ДКП + ДВВ + ПЗДЗ + ККП + КВВ + ККЗ + ПЗОА,$
тобто:

Суми по рах. 20—28 \leq Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I

ПБ + Суми по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) + Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в розд. IV АБ

(відсутність власних матеріально-оборотних джерел та фінансування фінансових оборотних ресурсів і частини (до 50 %) необоротних ресурсів за рахунок позикових джерел коштів, але наявність власних джерел коштів).

Це означає, що суб'єкт господарювання фінансує всі свої матеріальні оборотні ресурси, а також фінансові оборотні ресурси та певну частину (до 50 %) необоротних ресурсів за рахунок позикових джерел, тобто він не має власних оборотних джерел, але має власні джерела коштів. Виникає високий фінансовий ризик і істотна залежність діяльності суб'єкта економіки від зовнішнього середовища. Він втрачає фінансову незалежність і фінансову стійкість.

5. Кризова фінансова стійкість:

$MOP \geq (-НВМОД) + ДКП + ДВВ + ПЗДЗ + ККП + КВВ +$
 $+ ККЗ + ПЗОА,$

тобто:

Суми по рах. 20—28 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Суми по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) + Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в розд. IV АБ

(відсутність власних оборотних джерел та фінансування всіх оборотних ресурсів і більшої частини (більше 50 %) необоротних ресурсів за рахунок позикових джерел, можлива взагалі відсутність власних джерел коштів).

Суб'єкт господарювання також не має власних оборотних джерел, але фінансує всі свої матеріальні оборотні ресурси, фінансові оборотні ресурси та частину (більше 50 %) необоротних ресурсів за рахунок позикових джерел, або взагалі він не має власних джерел. Існує високий фінансовий ризик і істотна залежність

діяльності суб'єкта економіки від зовнішнього середовища. Суб'єкт господарювання по суті втратив свою фінансову незалежність і фінансову стійкість і став на межу банкрутства.

Запропоновані у внутрішньому фінансовому аналізі типи фінансової стійкості та методика їх визначення відображено в табл. 4.3.

Таблиця 4.3

**ТИПИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
У ВНУТРІШНЬОМУ ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ**

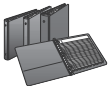
№ з/п	Типи фінансової стійкості	Методика визначення за запропонованою формою балансу
Перший варіант із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів)»		
1	Чиста абсолютна фінансова стійкість	$\text{ОГР} = \text{НВОД},$ тобто: Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39
2	Абсолютна фінансова стійкість	$\text{ОГР} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ},$ тобто Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Суми по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в розд. III ПБ + Сума по рах. 61 – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39
3	Нормальна фінансова стійкість	$\text{ОГР} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ВМП},$ тобто: Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 + Суми по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в розд. III ПБ + (Сума по рах. 61 + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в розд. IV ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в II розд. ПБ + Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в розд. V ПБ (поряд з позиковими джерелами для формування оборотних господарських ресурсів (але не менше ніж 30 % від їх величини) залучаються також власні джерела)

№ з/п	Типи фінансової стійкості	Методика визначення за запропонованою формою балансу
4	Нижче нормальної фінансова стійкість	$\text{ОГР} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ВМП},$ тобто: Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 + Суми по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в розд. III ПБ + (Сума по рах. 61 + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в 4 розд. ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в розд. II ПБ + Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в розд. V ПБ (поряд з позиковими коштами для формування оборотних ресурсів (але вже менше ніж 30 % від їх величини) залучаються також власні джерела)
5	Передкризова фінансова стійкість	$\text{ОГР} = (-\text{НВОД}) + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ВМП},$ тобто: Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 + Суми по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в розд. III ПБ + (Сума по рах. 61 + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в розд. IV ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в розд. II ПБ + Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в розд. V ПБ (відсутність власних оборотних джерел та фінансування (до 50 %) необоротних ресурсів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикових джерел)
6	Кризова фінансова стійкість	$\text{ОГР} = (-\text{НВОД}) + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ВМП},$ тобто: Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 + Сума по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в розд. III ПБ + (Сума по рах. 61 + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в розд. IV ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в розд. II ПБ + Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в розд. V ПБ (відсутність власних оборотних джерел та фінансування (більше 50 %) необоротних ресурсів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикових джерел, можлива взагалі відсутність власних джерел)

№ з/п	Типи фінансової стійкості	Методика визначення за запропонованою формою балансу
Другий варіант із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів)»		
1	Нормальна фінансова стійкість 1-го рівня	$\text{МОР} \leq \text{НВМОД},$ тобто: Сума по рах. 20—28 \leq Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в розд. IV АБ
2	Нормальна фінансова стійкість 2-го рівня	$\text{МОР} \leq \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ},$ тобто: Суми по рах. 20—28 \leq Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Суми по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в розд. IV АБ
3	Нормальна фінансова стійкість 3-го рівня	$\text{МОР} \leq \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА},$ тобто: Суми по рах. 20—28 \leq Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Суми по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) + Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в розд. IV АБ
4	Передкризова фінансова стійкість	$\text{МОР} \leq \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА},$ тобто: Суми по рах. 20—28 \leq Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Суми по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) + Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в розд. IV АБ (відсутність власних оборотних джерел та фінансування фінансових оборотних ресурсів та частини (до 50 %) необоротних ресурсів за рахунок позикових джерел коштів, але наявність власних джерел коштів)

№ з/п	Типи фінансової стійкості	Методика визначення за запропонованою формою балансу
5	Кризова фінансова стійкість	$\text{MOP} \geq (-\text{НВМОД}) + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА},$ <p>тобто:</p> <p>Суми по рах. 20—28 \geq Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Суми по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) + Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в IV розд. АБ (відсутність власних оборотних джерел та фінансування всіх оборотних ресурсів і більшої частини (більше 50 %) необоротних ресурсів за рахунок позикових джерел, можлива повна відсутність власних джерел коштів)</p>

Запропонована автором у внутрішньому фінансовому аналізі система двох варіантів визначення типів фінансової стійкості суб'єктів господарювання залежно від видів їх діяльності, яка буде впливати на величину матеріальних оборотних активів, допоможе швидше та точніше розібратися його користувачам в причинах зміни фінансової стійкості, зрозуміти та розробити шляхи її поліпшення, передбачити певні покращені перспективи її динаміки.

Висновки

У зовнішньому фінансовому аналізі пропонується два варіанти визначення типу фінансової стійкості:

1-й варіант із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника — наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів для суб'єктів господарювання з невеликими сумами матеріальних оборотних активів, коли оборотні активи порівнюються з відповідними джерелами їх формування. Пропонується виділити шість типів фінансової стійкості.

1. Чиста абсолютна фінансова стійкість:

$$\text{ОА} = \text{НВОК},$$

тобто:

$$\begin{aligned} \text{Розд. III АБ} + \text{Розд. IV АБ} &= \text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \\ &- \text{Розд. II АБ} - \text{Розд. V АБ}. \end{aligned}$$

2. Абсолютна фінансова стійкість:

$$OA = НВОК + ДЗ + ПЗДЗ,$$

тобто:

$$\text{Розд. III АБ} + \text{Розд. IV АБ} = \text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \\ - \text{Розд. II АБ} - \text{Розд. V АБ} + \text{Розд. III ПБ} + \text{Ряд. 510 Розд. IV ПБ}.$$

3. Нормальна фінансова стійкість:

$$OA = НВОК + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ДМП,$$

тобто:

$$\text{Розд. III АБ} + \text{Розд. IV АБ} = (\text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \\ - \text{Розд. II АБ} - \text{Розд. V АБ}) + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ} + \\ + \text{Розд. II ПБ} + \text{Розд. V ПБ}$$

(поряд з позиковим капіталом для формування оборотних активів (але не менше ніж 30 % від їх величини) залучається також власний капітал).

4. Нижче нормальної фінансова стійкість:

$$OA = НВОК + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ДМП,$$

тобто:

$$\text{Розд. III АБ} + \text{Розд. IV АБ} = (\text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \\ - \text{Розд. II АБ} - \text{Розд. V АБ}) + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ} + \\ + \text{Розд. II ПБ} + \text{Розд. V ПБ}$$

(поряд з позиковим капіталом для формування оборотних активів (але вже менше ніж 30 % від їх величини) залучається також власний капітал).

5. Передкризова фінансова стійкість:

$$OA = - (НВОК) + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ДМП,$$

тобто:

$$\text{Розд. III АБ} + \text{Розд. IV АБ} = - (\text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \\ - \text{Розд. II АБ} - \text{Розд. V АБ}) + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ} + \\ + \text{Розд. II ПБ} + \text{Розд. V ПБ}$$

(відсутність власного оборотного капіталу та фінансування (до 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу).

6. Кризова фінансова стійкість:

$$OA = - (НВОК) + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ДМП,$$

тобто:

$$\text{Розд. III АБ} + \text{Розд. IV АБ} = - (\text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \\ - \text{Розд. II АБ} - \text{Розд. V АБ}) + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ} + \\ + \text{Розд. II ПБ} + \text{Розд. V ПБ}.$$

(відсутність власного оборотного капіталу та фінансування (більше 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу, можлива взагалі відсутність власного капіталу).

2-й варіант — із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) капіталу для формування матеріальних оборотних активів» для суб'єктів господарювання з великими сумами матеріальних оборотних активів, коли матеріальні оборотні активи порівнюються з відповідними джерелами їх формування. Пропонується виділити п'ять типів фінансової стійкості.

1. Нормальна фінансова стійкість 1 рівня:

$$\text{МОА} = \text{НВМОК},$$

тобто:

$$\text{Розд. III АБ} = \text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \text{Розд. II АБ} - \\ - \text{Розд. V АБ} - \text{Розд. IV АБ}.$$

2. Нормальна фінансова стійкість 2 рівня:

$$\text{МОА} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗДЗ},$$

тобто:

$$\text{Розд. III АБ} = \text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \text{Розд. II АБ} - \\ - \text{Розд. V АБ} - \text{Розд. IV АБ} + \text{Розд. III ПБ} + \text{Ряд. 510 Розд. IV ПБ}.$$

3. Нормальна фінансова стійкість 3 рівня:

$$\text{МОА} = \text{НВМОК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ},$$

тобто:

$$\text{Розд. III АБ} = \text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I АБ} - \text{Розд. II АБ} - \\ - \text{Розд. V АБ} - \text{Розд. IV АБ} + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ}.$$

Слід зауважити, що з підвищенням рівня нормальної фінансової стійкості її стан погіршується.

4. Передкризова фінансова стійкість:

$$\text{МОА} = - (\text{НВМОК}) + \text{ДЗ} + \text{ПЗ},$$

тобто:

$$\text{Розд. III AB} = - (\text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB} - \text{Розд. IV AB}) + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ}$$

(відсутність власного матеріально-оборотного капіталу та фінансування фінансових оборотних активів і частини (до 50 %) необоротних активів за рахунок позикового капіталу, але наявність власного капіталу).

5. Кризова фінансова стійкість:

$$\text{МОА} = - (\text{НМВОК}) + \text{ДЗ} + \text{ПЗ},$$

тобто:

$$\text{Розд. III AB} = - (\text{Розд. I ПБ} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB} - \text{Розд. IV AB}) + \text{Розд. III ПБ} + \text{Розд. IV ПБ}$$

(відсутність власного матеріально-оборотного капіталу та фінансування всіх оборотних активів і більшої частини (більше 50 %) необоротних активів за рахунок позикового капіталу, можлива взагалі відсутність власного капіталу).

Запропонована автором у зовнішньому фінансовому аналізі система двох варіантів визначення типів фінансової стійкості суб'єктів господарювання залежно від видів їх діяльності допоможе користувачам швидше й точніше визначити причини зміни фінансової стійкості, зрозуміти та розробити шляхи її поліпшення, передбачити певні покращені перспективи її динаміки.

У внутрішньому фінансовому аналізі типів фінансової стійкості, який доповнює, розширює та поглиблює проведення зовнішнього аналізу типів фінансової стійкості суб'єктів господарювання, запропоновано виділити також два варіанти її визначення.

1-й варіант із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів)» для суб'єктів господарювання з невеликими сумами матеріальних оборотних активів, коли оборотні активи порівнюються з відповідними джерелами їх формуванню. Пропонується виділити шість типів фінансової стійкості.

Якщо застосовується показник наявності (нестачі) джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів), то порівнюються оборотні господарські засоби (ресурси) з відповідними джерелами їх формування, тобто з:

- власними оборотними джерелами;
- власними оборотними та довгостроковими джерелами;

• власними оборотними, довгостроковими та поточними (короткостроковими) джерелами, забезпеченням наступних витрат і платежів, доходами майбутніх періодів.

Вирізняються такі типи фінансової стійкості.

1. Чиста абсолютна фінансова стійкість:

$$\text{ОГР} = \text{НВОД},$$

тобто:

Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39.

2. Абсолютна фінансова стійкість:

$$\text{ОГР} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ},$$

тобто:

Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Суми по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в розд. III ПБ + Сума по рах. 61 – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ—сума по рах. 39.

3. Нормальна фінансова стійкість:

$$\text{ОГР} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

тобто:

Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39, терміном більше 1 року + Суми по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в розд. III ПБ + (Сума по рах. 61 + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в розд. IV ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в розд. II ПБ + Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в розд. V ПБ (поряд з позиковими джерелами для формування оборотних господарських ресурсів (але не менше ніж 30 % від їх величини) залучаються також власні джерела).

4. Нижче нормальної фінансова стійкість:

$$\text{ОГР} = \text{НВОД} + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ДМП},$$

тобто:

Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39, терміном більше 1 року + Суми по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в розд. III ПБ + (Сума по рах. 61 + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в розд. IV ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в розд. II ПБ + Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в розд. V ПБ (поряд з позиковими коштами для формування оборотних ресурсів (але вже менше ніж 30 % від їх величини) залучаються також власні джерела).

5. Передкризова фінансова стійкість:

$$\text{ОГР} = (-\text{НВОД}) + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ВМП},$$

тобто:

Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 + Суми по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в розд. III ПБ + (Сума по рах. 61 + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються в розд. IV ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в розд. II ПБ + Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в розд. V ПБ (відсутність власних оборотних джерел та фінансування (до 50 %) необоротних ресурсів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикових джерел).

6. Кризова фінансова стійкість:

$$\text{ОГР} = (-\text{НВОД}) + \text{ДЗД} + \text{ПЗДЗ} + \text{ПЗД} + \text{ЗНВП} + \text{ВМП},$$

тобто:

Алгебраїчна сума по рах. 20—38 = Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 + Суми по рах. 50—55, залишки по яких відображаються в розд. III ПБ + (Сума по рах. 61 + Суми по рах. 60, 62—68), залишки по яких відображаються

в розд. IV ПБ + Суми по рах. 47—49, залишки по яких відображаються в розд. II ПБ + Сума по рах. 69, залишок по якій відображається в розд. V ПБ (відсутність власних оборотних джерел та фінансування (більше 50 %) необоротних ресурсів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикових джерел, можлива повна відсутність власних джерел).

2-й варіант із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів)» для тих суб'єктів господарювання, які мають багато запасів, тобто які займаються виробничою або торговельною діяльністю. Якщо застосовується показник надлишку (нестачі) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів), то порівнюються матеріальні оборотні ресурси (запаси) з відповідними джерелами їх формування, тобто з:

- власними матеріально-оборотними джерелами;
- власними матеріально-оборотними та довгостроковими джерелами;
- власними матеріально-оборотними, довгостроковими та поточними (короткостроковими) джерелами.

Пропонується вирізняти такі типи фінансової стійкості.

1. Нормальна фінансова стійкість 1-го рівня:

$$\text{МОР} \leq \text{НВМОД},$$

тобто:

Суми по рах. 20—28 \leq Сума по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в розд. IV АБ

2. Нормальна фінансова стійкість 2-го рівня:

$$\text{МОР} \leq \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ},$$

тобто:

Суми по рах. 20—28 \leq Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Суми по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в розд. IV АБ.

3. Нормальна фінансова стійкість 3-го рівня:

$$\text{МОР} \leq \text{НВМОД} + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \\ + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА},$$

тобто:

Суми по рах. 20—28 ≤ Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Суми по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) + Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в розд. IV АБ.

4. Передкризова фінансова стійкість:

$$\text{MOP} \leq (-\text{НВМОД}) + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \\ + \text{ККП} + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА},$$

тобто:

Суми по рах. 20—28 ≤ Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Суми по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) + Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в розд. IV АБ (відсутність власних оборотних джерел та фінансування фінансових оборотних ресурсів та частини (до 50 %) необоротних ресурсів за рахунок позикових джерел коштів, але наявність власних джерел коштів).

5. Кризова фінансова стійкість:

$$\text{MOP} \geq (-\text{НВМОД}) + \text{ДКП} + \text{ДВВ} + \text{ПЗДЗ} + \text{ККП} + \\ + \text{КВВ} + \text{ККЗ} + \text{ПЗОА},$$

тобто:

Суми по рах. 20—28 ≥ Суми по рах. 40—44 за мінусом сум по рах. 45 та 46, залишки по яких відображаються в розд. I ПБ + Суми по рах. 50—51 (під запаси) + Сума по рах. 61 (під запаси) + Суми по рах. 60, 62, 63, 681 (під запаси) – Суми по рах. 10—19, залишки по яких відображаються в розд. I та II АБ – Сума по рах. 39 – Суми по рах. 30—38, залишки по яких відображаються в розд. IV АБ (відсутність власних оборотних джерел та фінансування всіх оборотних ресурсів і більшої частини (більше 50 %) необоротних ресурсів за рахунок позикових джерел, можлива повна відсутність власних джерел коштів).

Запропонована автором у внутрішньому фінансовому аналізі система двох варіантів визначення типів фінансової стійкості суб'єктів господарювання залежно від видів їх діяльності, яка буде впливати на величину матеріальних оборотних активів, допоможе користувачам швидше й точніше визначити причини зміни фінансової стійкості, зрозуміти та розробити шляхи її поліпшення, передбачити певні покращені перспективи її динаміки.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗОНИ БЕЗПЕЧНОСТІ ОСНОВНОЇ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

5.1. Удосконалення методики визначення запасу фінансової стійкості — зони безпечності основної операційної діяльності суб'єктів економіки

Під час проведення фінансового аналізу суб'єкта господарювання важливо визначити запас фінансової стійкості (зони безпечності), під яким розуміють той обсяг реалізації, який забезпечує суб'єкту економіки певну стійкість його фінансового стану.

Доцільно розглянути визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності) діяльності суб'єктів економіки. Сьогодні існують різні точки зору щодо цього (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

ГРУПУВАННЯ ДУМОК СТОСОВНО ВИЗНАЧЕННЯ ЗАПАСУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ (ЗОНИ БЕЗПЕЧНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ) СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності діяльності) суб'єктів господарювання
1	Савицька Г.В.	<i>Савицькая Г.В.</i> Анализ хозяйственной деятельности предприятия. — 4-е изд., перераб. И доп. — Минск: ООО «Новое знание», 2000. — 688 с.	Запас фінансової стійкості визначається заданими: 1) виручка від реалізації продукції без ПДВ, АЗ та ін.; 2) прибуток; 3) повна собівартість реалізованої продукції; 4) змінні витрати; 5) постійні витрати; 6) маржинальний дохід; 7) частка маржинального доходу у виручці; 8) поріг рентабельності; 9) запас фінансової стійкості в тис. крб та у % (с. 631). * (але не розкривається склад постійних та змінних витрат. Притаманна методика для внутрішнього фінансового аналізу).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності діяльності) суб'єктів господарювання
2	Ляхтіонова Л.А.	<i>Ляхтіонова Л.А.</i> Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : Монографія. — К. : КНЕУ, 2001. — 387 с.	<p>Запас фінансової стійкості визначається за даними:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) виручка від реалізації продукції без ПДВ, АЗ та ін.; 2) повна собівартість реалізованої продукції; 3) прибуток; 4) постійні витрати; 5) змінні витрати; 6) маржинальний дохід; 7) поріг рентабельності 8) запас фінансової стійкості в тис. крб та у %. <p>Поріг рентабельності ($\Pi_{\text{рен}}$) являє собою відношення суми постійних витрат (ПЗ) до питомої ваги маржинального доходу у виручці (ПВМД):</p> $\Pi_{\text{рен}} = \frac{\text{ПЗ}}{\text{ПВМД}},$ $\text{ЗФС} = \frac{\text{ВР} - \Pi_{\text{рен}}}{\text{ВР}} \times 100 \% \text{ або}$ $\text{ЗФС} = \text{ВР} - \Pi_{\text{рен}}.$ <p>(с. 235—236).</p>
3	Мельник В. М.	<i>Мельник В. М.</i> Основи економічного аналізу: короткий теоретико-методологічний курс. — Навч. посіб. — К. : «Кондор», 2003. — 128 с.	<p>Аналізуючи фінансовий стан підприємства, необхідно знати запас його фінансової стійкості (зону безпеки). З цією метою розраховується поріг рентабельності: сума виручки, яка необхідна для того, щоб покрити всі постійні витрати підприємства. Прибутку при цьому не буде, але не буде і збитку. Рентабельність при такій виручці дорівнюватиме нулю.</p> <p>Розраховується поріг рентабельності відношенням суми постійних витрат у складі собівартості реалізованої продукції до частки маржинального доходу від виручки. Маржинальний дохід підприємства — це сума постійних витрат та прибутку.</p> <p>Виходячи з порогу рентабельності, можна розрахувати запас фінансової стійкості підприємства за формулою:</p> $\text{ЗФС} = ((\text{виручка} - \text{поріг рентабельності}) / \text{виручка}) \times 100 \text{ (с. 127)}.$

Продовження табл. 5.1

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності діяльності) суб'єктів господарювання
4	Лахтіонова Л. А.	Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств : навч. посіб. — К. : КНЕУ, 2004. — 365 с.	<p>Під час проведення фінансового аналізу підприємства важливо визначити запас фінансової стійкості (зони безпечності), під яким розуміють той обсяг реалізації, який забезпечує підприємству певну стійкість його фінансового стану.</p> <p>Для цього використовують такі показники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) виручка від реалізації (без ПДВ і АЗ) (ряд. 035 ф. № 2); 2) маржинальний дохід (ряд. 050 ф. № 2); 3) постійні витрати (рядки 070, 080 ф. № 2); 4) поріг рентабельності; 5) запас фінансової стійкості. <p>Поріг рентабельності ($\Pi_{\text{рен}}$) являє собою відношення суми постійних витрат (ПЗ) до питомої ваги маржинального доходу у виручці (ПВМД):</p> $\Pi_{\text{рен}} = \frac{\text{ПЗ}}{\text{ПВМД}}$ $\text{ЗФС} = \frac{\text{ВР} - \Pi_{\text{рен}}}{\text{ВР}} \times 100 \%$ <p>або $\text{ЗФС} = \text{ВР} - \Pi_{\text{рен}}$.</p> <p>(с. 174—175)</p>
5	Савицька Г. В.	Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. — 2-вид., випр. I доп. — К. : Знання, 2005. — 662 с.	<p>Запас фінансової стійкості визначається за даними:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) виручка від реалізації продукції без ПДВ, АЗ та ін.; 2) прибуток від реалізації продукції до виплати процентів і податків; 3) повна собівартість реалізованої продукції; 4) змінні витрати; 5) постійні витрати; 6) маржинальний прибуток; 7) частка маржинального прибутку у виручці; 8) беззбитковий обсяг продаж; 9) запас фінансової стійкості в тис. крб та у % (с. 589).* <p>* (Притаманна методика для внутрішнього фінансового аналізу).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності діяльності) суб'єктів господарювання
6	Шеремет О. О.	<i>Шеремет О. О.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : Кондор, 2005. — 196 с.	<p>... запас фінансової стійкості (зони безпечності, запас фінансової безпеки) — розуміють той обсяг реалізації, який забезпечує підприємству певну стійкість його фінансового становища.</p> <p>Така оцінка базується на системі «директ-кастінг».</p> <p>При визначенні запасу фінансової безпеки використовують такі показники:</p> <p>1) чиста виручка від реалізації продукції; 2) повна собівартість продукції; 3) прибуток; 4) постійні витрати; 5) змінні витрати; 6) маржинальний дохід; 7) поріг рентабельності; 8) запас фінансової стійкості.</p> <p>Постійні витрати і прибуток складають маржинальний дохід підприємства.</p> <p>Поріг рентабельності являє собою відношення суми постійних витрат у собівартості продукції до питомої ваги маржинального доходу у виручці. Точка беззбитковості використовується для розрахунку запасу фінансової стійкості (безпеки).</p> $\text{ЗФС} = \frac{\text{ВР} - \text{П}_{\text{рен}}}{\text{ВР}} \times 100 \% \text{ або}$ $\text{ЗФС} = \text{ВР} - \text{П}_{\text{рен}}.$ <p>(с. 97—98).*</p> <p>(Не вказується, який прибуток, повна собівартість саме якої продукції: виробленої чи реалізованої?)</p>
7	Білик М. Д.	<i>Білик М. Д., Павловська О. В., Прутуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : КНЕУ, 2005. — 592 с.	<p>Важливим аспектом фінансового аналізу є визначення запасу фінансової стійкості, що дає змогу належним чином обґрунтувати управлінські рішення в бізнесі. Такий аналіз прийнято називати маржинальним аналізом. Методика його базується на вивченні співвідношення між трьома групами важливих економічних показників: «витрати — обсяг виробництва (реалізації) продукції — прибуток» і прогнозуванні величини кожного із цих показників при заданому значенні інших. Даний метод управлінських розрахунків називають ще аналізом беззбитковості або сприяння доходу, або CVP-аналізом.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності діяльності) суб'єктів господарювання
			<p>Для розрахунку запасу фінансової стійкості (зони безпечності) підприємства використовують такі показники форми № 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виручку від реалізації (без ПДВ і АЗ) (рядок 035 ф. № 2); • маржинальний дохід (ряд. 050 ф. № 2); • постійні витрати (рядки 070, 080 ф. № 2). <p>На основі вказаних даних ф. № 2 визначають поріг рентабельності та запас фінансової стійкості.</p> <p>Маржинальний дохід підприємства являє собою постійні витрати і прибуток.</p> <p>Поріг рентабельності ($\Pi_{\text{рен}}$) являє собою відношення суми постійних витрат (ПЗ) до питомої ваги маржинального доходу у виручці (ПВМД):</p> $\Pi_{\text{рен}} = \frac{\text{ПЗ}}{\text{ПВМД}},$ $\text{ЗФС} = \frac{\text{ВР} - \Pi_{\text{рен}}}{\text{ВР}} \times 100 \% \text{ або}$ $\text{ЗФС} = \text{ВР} - \Pi_{\text{рен}}.$ <p>(с. 332—333).*</p> <p>(Вказана думка збігається з думкою Л.А. Лахтіонової)</p>
8	Ковальчук М. І.	<p><i>Ковальчук М. І.</i> Економічний аналіз діяльності підприємств АПК : підручник. — К. : КНЕУ, 2005. — 390 с.</p>	<p>Для визначення запасу фінансової стійкості за даними фінансового звіту Ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» потрібно зробити додаткові розрахунки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (код 035). 2. Повна собівартість реалізованої продукції (коди: 040 + 070 + 080). 3. Прибуток від реалізації (ряд. 1 – ряд. 2). 4. Постійні витрати (адміністративні витрати + амортизація) 5. Змінні витрати (ряд. 2 – ряд. 4). 6. Маржинальний дохід (ряд. 1 – ряд. 5 або ряд. 3 + ряд. 4). 7. Частка маржинального доходу у виручці (ряд. 6 : ряд. 1). 8. Беззбитковий обсяг продаж (ряд. 4 : ряд. 7). 9. Запас фінансової стійкості (ряд. 1 – ряд. 8). 10. Поріг рентабельності (ряд. 9 : ряд. 1 × Ч 100), % (с. 341).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності діяльності) суб'єктів господарювання
9	Шморгун Н. П., Головка І. В.	<i>Шморгун Н. П., Головка І. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб — К. : ЦНЛ, 2006. — 528 с.</i>	Оцінювання запасу фінансової стійкості визначають за допомогою спеціальних методів аналізу: аналіз критичного обсягу реалізації, визначення зони безпечності, розрахунок показників операційного, фінансового, операційно-фінансового лівериджу (с. 70—85).
10	Костирко Р. О.	<i>Костирко Р. А. Фінансовий аналіз : учеб. пособ. — Х. : Фактор, 2007. — 784 с.</i>	Для визначення запасу фінансової стійкості потрібно зробити розрахунки: 1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції 2. Собівартість реалізованої продукції 3. Валовий прибуток 4. Змінні витрати в собівартості продукції 5. Постійні витрати 6. Маржинальний дохід (ряд. 3 + ряд. 5). 7. Частка маржинального доходу у виручці (ряд. 6 : ряд. 1 × 100 %). 8. Поріг рентабельності (ряд. 4 : ряд. 7 × 100 %). 9. Запас фінансової стійкості: • тис. грн. (ряд. 1 – ряд. 8). • % (ряд. 9 : ряд. 1 × 100), % (с. 438).
11	Базилінська О. Я.	<i>Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія і практика : навч. посіб / О. Я. Базилінська. — К.: ЦУЛ, 2009. — 328 с.</i>	3. Оцінювання запасу фінансової стійкості характеризують: — поріг рентабельності; — зона безпеки; — показники операційного, фінансового, операційно-фінансового лівериджу (с. 112—113). 3.1. Поріг рентабельності Визначення порогу рентабельності називають ще аналізом взаємозв'язків витрати — обсяг — прибуток. Основним показником є точка безбитковості (критичний обсяг реалізації, поріг рентабельності). Точка безбитковості характеризує обсяг реалізації, при якому доходи підприємства дорівнюють його витратам, а прибуток, як і збиток, дорівнює нулю. Змінні витрати — сировина і заробітна плата (ф. № 2, ряд. 040).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності діяльності) суб'єктів господарювання
			<p>Постійні витрати — адміністративні витрати і витрати на збут (ф. № 2, ряд. 079, 080) (с. 113). ЕВІТ – прибуток до сплати відсотків та податків = прибуток до оподаткування (ф. № 2, ряд. 170) – витрати на сплату відсотків (ф. № 2, ряд. 140). Виручка (чистий дохід) (ф. № 2, ряд. 035). Обсяг реалізації (с. 114). Маржинальний прибуток: 1) виручка – постійні витрати; 2) ЕВІТ + постійні витрати. Коефіцієнт маржинального прибутку показує частку маржинального прибутку в чистому доході: Маржинальний прибуток / Виручка (чистий дохід) = (Виручка (чистий дохід) – Змінні витрати) / Виручка (чистий дохід) = 1 – Змінні витрати / Виручка (чистий дохід) (с. 115). Точка беззбитковості: Постійні витрати / ((Ціна продукції – Середні змінні витрати) / Ціна продукції) = = Постійні витрати / (1 – Середні змінні витрати / ціна продукції) = 1 – Постійні витрати / Коефіцієнт маржинального прибутку (с. 115).</p> <p>3.2. Аналіз зони безпеки</p> <p>Зона безпеки характеризує величину можливого зниження обсягу продаж без ризику понести збитки. Зона безпеки аналізується за допомогою запасу міцності (абсолютного показника) та коефіцієнта запасу міцності (відносного показника). Запас міцності показує величину, на яку фактичний або запланований обсяг реалізації перевищує поріг рентабельності: ЗМ = Виручка (чистий дохід) – точка беззбитковості в грошовому вимірі. Коефіцієнт запасу міцності: ЗМ = (Виручка (чистий дохід) – Точка беззбитковості в грошовому вимірі) / (Виручка (чистий дохід) (с. 116). Коефіцієнт запасу міцності характеризує ризик нерентабельної роботи підприємства (зворотний зв'язок). Чим більшою є величина коефіцієнта запасу міцності, тим фінансово стійкішим підприємство, тим менший ризик збитковості (с. 116).</p>

Як видно з даних табл. 5.1, Г. В. Савицька пропонує визначення запасу фінансової стійкості з урахуванням повної собівартості реалізованої продукції, яку можна визначити тільки за даними внутрішнього фінансового аналізу, крім того, не розкривається склад постійних та змінних витрат, не вказується, який саме прибуток береться для розрахунку та від чого прибуток [табл. 5.1, 1, с. 631; 2000 р.], а пізніше наголошує, що це прибуток від реалізації продукції до виплати відсотків та податків [табл. 5.1, 5, с. 589; 2005 р.].

Автор даної монографії також раніше досліджувала це питання і розкривала його за даними звітності до реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності [табл. 5.1, 2 с. 235] та за вихідною інформацією після їх трансформації [табл. 5.1, 4, с. 174], але така методика характерна тільки для зовнішнього фінансового аналізу.

Загальну традиційну теоретичну схему визначення запасу фінансової стійкості дає В.М. Мельник, але вказує на визначення маржинального доходу підприємства як на суму постійних витрат та прибутку. Таким чином, не показує практичне застосування наведеної формули розрахунку та методики аналізу [табл. 5.1, 3, с. 127]. Схильний до визначення запасу фінансової стійкості саме у внутрішньому фінансовому аналізі і О. О. Шеремет, який вказує на використання в методиці розрахунку повної собівартості продукції, але не наголошує якої саме продукції — випущеної чи реалізованої, який саме прибуток береться до уваги [табл. 5.1, 6, с. 97—98]. Дотримується поглядів автора даної монографії щодо визначення запасу фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі і М. Д. Білик [табл. 5.1, 7, с. 332—333].

М. І. Ковальчук пропонує визначення запасу фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі, але з урахуванням визначення повної собівартості реалізованої продукції за даними звіту про фінансові результати як сума ряд. 040, 070, 080, тобто як сума собівартості реалізованої продукції, адміністративних витрат та витрат на збут. Але пізніше в методиці аналізу до постійних витрат відносить тільки адміністративні витрати, а витрати на збут до них не включає, що суперечить національним стандартам бухгалтерського обліку, відповідно до яких витрати на збут є постійними витратами і вони не включаються до собівартості випущеної та реалізованої продукції та напряму списуються у дебет рах. 79 «Фінансові результати», тому окремо виділяються у звіті про фінансові результати як і адміністративні витрати. Для правильного визначення запасу фінансової стійкості

дійсно треба чітко розібратися в складі постійних та змінних витрат суб'єктів господарювання. Але це буде розглянуто пізніше в особистих дослідженнях. М.І. Ковальчук пропонує розраховувати прибуток від реалізації продукції як різницю між чистим доходом (ряд. 035 ф. № 2) та повною собівартістю реалізованої продукції (ряд. 040 + ряд. 070 + ряд. 080). До постійних витрат відносить тільки адміністративні витрати та амортизацію, не вказуючи джерело даних. Змінні витрати пропонує розраховувати як різницю між повною собівартістю реалізованої продукції та постійними витратами (адміністративними витратами та амортизацією). Маржинальний дохід у такому разі пропонує розраховувати двома шляхами: 1) як чистий дохід (виручка) від реалізації продукції мінус постійні витрати (адміністративні витрати та амортизація); 2) як прибуток від реалізації (із застосуванням у методиці розрахунку повної собівартості реалізованої продукції) плюс постійні витрати (адміністративні витрати та амортизація). Звичайним методом розраховується частка маржинального доходу у виручці та знаходиться так званий беззбитковий обсяг продажів як відношення постійних витрат (адміністративних витрат та амортизації) до частки маржинального доходу у виручці. Результат даного розрахунку прийнято вважати порогом рентабельності. Але М. І. Ковальчук розмежовує поняття беззбиткового обсягу продажів і порогу рентабельності. У запропонованій ним методиці визначення запасу фінансової стійкості наступним кроком є розрахунок саме запасу фінансової стійкості як різниці між чистою виручкою (доходом) від реалізації продукції та беззбитковим обсягом продажів. А поріг рентабельності автор пропонує розраховувати так: запас фінансової стійкості поділити на чисту виручку та помножити на 100 %. По суті те, що автор називає порогом рентабельності, є запасом фінансової стійкості, обчисленим у відсотках, а беззбитковий обсяг продажів і є порогом рентабельності. Приєднаться до такої особистої точки зору автора даної монографії і дотримується аналогічної думки і Р. О. Костирко [табл. 5.1, 10, с. 438]. Але Р. О. Костирко виділяє змінні витрати в собівартості продукції. Заслуговує на увагу в запропонованій М. І. Ковальчуком методиці визначення запасу фінансової стійкості ідея роздуму над складом постійних витрат суб'єкта господарювання, але до цього автор монографії звернеться пізніше.

Заслуговують на увагу пропозиції Н. П. Шморгун та І. В. Головко щодо оцінювання фінансової стійкості за допомогою спеціальних методів аналізу: аналіз критичного обсягу реалізації, визначення зони безпечності, розрахунок показників операційно-

го, фінансового, операційно-фінансового лівериджу. Автори також ототожнюють поняття критичного обсягу реалізації, порогу рентабельності, точки самоокупності, точки беззбитковості, а запас фінансової стійкості називають зоною безпечності — запасом міцності та вказують на розрахунок коефіцієнта запасу міцності як відношення запасу міцності до точки беззбитковості [табл. 5.1, 9, с. 70—85]. Але автори розрізняють поняття маржинального доходу та валового прибутку. Раніше автор даної монографії зазначала, що маржинальний дохід визначається як виручка мінус змінні витрати, тобто за даними ф. № 2 «Звіт про фінансові результати» — це різниця між «чистою» виручкою від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та собівартістю реалізованої продукції, куди входять змінні витрати, а постійні, такі як адміністративні витрати та витрати на збут, не включаються до її складу.

Але знову виникає проблема складу постійних та змінних витрат, величина яких впливає на визначення маржинального доходу і відповідно запасу фінансової стійкості.

Більшість учених-аналітиків взагалі не розглядають питання визначення запасу фінансової стійкості суб'єкта господарювання, але, на особисту думку автора, така точка зору не є правильною, тому що обов'язково в ринкових умовах господарювання потрібно знати крайні нижні та припустимі межі своєї діяльності, щоб не «проїдати» власний і позиковий капітал і не стати банкрутом.

Автор даної монографії пропонує дві методики визначення запасу фінансової стійкості: одна — для використання у зовнішньому фінансовому аналізі, друга — для застосування у внутрішньому фінансовому аналізі.

Усім зовнішнім користувачам необхідно володіти інформацією про фінансову стійкість суб'єкта господарювання, щоб бути впевненим у його успішній діяльності з метою досягнення ними своїх особистих цілей від його існування. Однією із головних характеристик фінансової стійкості суб'єктів змішаної економіки з переважними елементами ринкових відносин є оцінювання її запасу або зони безпечності діяльності суб'єкта господарювання.

Для оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) суб'єкта господарювання треба мати дані про чисту виручку (чистий дохід) від реалізації продукції, надання послуг, виконання робіт, продажу товарів; маржинальний дохід; постійні витрати; змінні витрати; поріг рентабельності або рівень беззбиткового обсягу реалізації продукції, надання послуг, виконання робіт, продажу товарів.

На основі сучасних розроблених методик визначення фінансової стійкості можна виділити такі дискусійні питання:

- склад постійних та змінних витрат суб'єктів економіки;
- сутність понять маржинального доходу, валового прибутку, прибутку від реалізації, прибутку від реалізації до виплат відсотків і податків або просто прибутку;
- сутність понять беззбиткового обсягу продажів та порогу рентабельності;
- сутність поняття та методики визначення запасу фінансової стійкості в тисячах гривень та у відсотках, порогу рентабельності;
- тотожність або різниця між методиками визначення запасу фінансової стійкості у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі;
- визначення запасу фінансової стійкості в цілому для діяльності суб'єкта господарювання чи для певних її видів: тільки для основної операційної діяльності, тільки для операційної діяльності або для фінансової діяльності чи інвестиційної.
- вплив виду діяльності на методику визначення запасу фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Раніше автор монографії пропонувала методику визначення запасу фінансової стійкості за даними форми № 2 «Звіт про фінансові результати» тільки для основної операційної діяльності, тобто її застосовували тільки у зовнішньому фінансовому аналізі, сутність якої полягала в наступному.

Для визначення запасу фінансової стійкості пропонувалося використовувати такі показники:

- 1) виручка від реалізації (без ПДВ і АЗ) (ряд. 035 ф. № 2);
- 2) маржинальний дохід (ряд. 050 ф. № 2);
- 3) постійні витрати (ряд. 070, 080 ф. № 2);
- 4) поріг рентабельності;
- 5) запас фінансової стійкості [табл. 5.1, 4, с. 174]

У короткостроковому періоді всі витрати щодо обсягу виробництва поділяють на умовно-змінні та умовно-постійні.

Умовно-змінні витрати змінюються зі зміною обсягу виробництва. Для агрокомбінату (проводилося аналітичне дослідження на прикладі агрокомбінату) — це насіння, корми, посадковий матеріал, паливо, заробітна плата робітників, які виконують основні технологічні роботи, тощо.

Умовно-постійні витрати не змінюються зі зміною обсягу виробництва. Для агрокомбінату це, наприклад, амортизація основних засобів, орендна плата, витрати на управління та організацію виробництва, заробітна плата службовців, керівного складу та ін.

Виходячи зі світового досвіду, загальна схема визначення маржинального доходу суб'єкта господарювання — це постійні витрати + прибуток. Це зазначає також і О. Я. Базилінська [табл. 5.1, 11, с. 115].

Але пропонується й інший варіант його визначення. **Маржинальний дохід можна також розрахувати іншим способом: як різницю між «чистою» виручкою від реалізації продукції, надання послуг, виконання робіт, продажу товарів і змінними витратами, тобто собівартістю реалізованої продукції, наданих послуг, виконаних робіт, проданих товарів.** На це в попередніх наукових дослідженнях автора безпосередньо не наголошувалося, але саме так було визначено маржинальний дохід, який і являв собою валовий прибуток за формою № 2 «Звіт про фінансові результати» ряд. 050.

Поріг рентабельності ($\Pi_{\text{рен}}$) являє собою відношення суми постійних витрат (ПЗ) до питомої ваги маржинального доходу у виручці (ПВМД):

$$\Pi_{\text{рен}} = \frac{\text{ПЗ}}{\text{ПВМД}}. \quad (5.1)$$

Економічний зміст цього показника полягає в тому, що визначається та сума виручки, яка необхідна для покриття всіх постійних витрат підприємства. Прибутку при цьому не буде, але не буде й збитку. Рентабельність тут дорівнює нулю. По суті, поріг рентабельності це і є беззбитковий обсяг продажів, на якому наголошує М. І. Ковальчук. Даний показник використовується для розрахунку запасу фінансової стійкості (ЗФС):

$$\text{ЗФС} = \frac{\text{ВР} - \Pi_{\text{рен}}}{\text{ВР}} \times 100 \%, \quad (5.2)$$

або

$$\text{ЗФС} = \text{ВР} - \Pi_{\text{рен}}. \quad (5.3)$$

У першому розрахунку отримується запас фінансової стійкості у відсотках, а в другому розрахунку — у тисячах гривень.

При цьому було наголошено, що розрахований таким чином запас фінансової стійкості стосується лише основної операційної діяльності без урахування інших операційних доходів і витрат, а також доходів і витрат від інвестиційної та фінансової

діяльності і надзвичайних подій. І рекомендувалося додатково звертати увагу на фінансові результати від іншої операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та надзвичайних подій [табл. 5.1, 4 с. 175].

Сьогодні така методика визначення запасу фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі також має право на життя, але треба врахувати виділені автором монографії дискусійні питання.

Одним із головних дискусійних питань є питання тотожності або розмежування методики визначення запасу фінансової стійкості у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі. Безумовно, виходячи з різних можливостей до доступу віхідних даних, різних потреб за часом у проведенні такого оцінювання, треба розмежувати методику визначення запасу фінансової стійкості на зовнішній і внутрішній фінансовий аналіз.

Спочатку варто зупинитися на зовнішньому фінансовому аналізі. Для визначення запасу фінансової стійкості суб'єкта господарювання треба користуватися такими показниками ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»:

1) виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без ПДВ і АЗ та інших вирахувань (ряд. 035), її також часто називають «чистою» виручкою або «чистим» доходом;

2) постійні витрати (рядки 070 «Адміністративні витрати», 080 «Витрати на збут»).

3) валовий дохід (ряд. 050), раніше автор монографії виділяла як маржинальний дохід, тобто різниця між «чистою» виручкою (ряд. 035) та змінними витратами (ряд. 040 «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)», до складу якої не входять постійні витрати, такі як адміністративні витрати та витрати на збут відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку). Тому автор наголошувала на тому, що валовий прибуток і маржинальний дохід — це однакові поняття, виходячи з методології відображення інформації про постійні та змінні витрати в бухгалтерському обліку і визначення собівартості випущеної та реалізованої продукції згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку і відповідним відображенням такої інформації у фінансовій звітності, в даному разі — у ф. № 2 «Звіт про фінансові результати». Деякі автори під поняттям валового прибутку розуміють прибуток від реалізації і вказують на це, або наголошують на прибутку від реалізації до сплати відсотків і податків.

З такою точкою зору автор цілком згодна, тому що по суті валовий прибуток і є прибутком від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до сплати відсотків та податків. Але, щоб не було плутанини у термінах і з урахуванням того, що джерелом інформації для аналізу виступає звітна форма № 2 «Звіт про фінансові результати», доцільно використовувати все-таки термін «валовий прибуток», бо це термінологія фінансової звітності згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку.

Проте така методика визначення маржинального доходу потребує уточнення, оскільки до складу собівартості виробленої продукції згідно П(С)БО 16 «Витрати» включаються всі змінні витрати та постійні розподілені загальновиробничі витрати (дебет рахунка 23 «Виробництво» кредит рахунка 91 «Загальновиробничі витрати» в частині постійних розподілених загальновиробничих витрат), до складу собівартості реалізованої продукції включаються також постійні нерозподілені загальновиробничі витрати (дебет рахунка 90 «Собівартість реалізації» кредит рахунка 91 «Загальновиробничі витрати» в частині постійних нерозподілених загальновиробничих витрат) та наднормативні виробничі витрати.

Тому, якщо у суб'єкта господарювання немає загальновиробничих і наднормативних виробничих витрат, то наведена раніше автором методика визначення маржинального доходу та запасу фінансової стійкості є правильною для зовнішнього фінансового аналізу. Це буде залежати від виду діяльності господарюючого суб'єкта. Наприклад, така методика буде характерною для торговельних підприємств, у яких відсутній рахунок 91 «Загальновиробничі витрати».

Таку методику визначення запасу фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі для основної операційної діяльності автор розглядала в попередніх особистих дослідженнях і залишає її незмінною.

Для тих господарюючих суб'єктів, у яких є загально виробничі витрати та наднормативні виробничі витрати, вона потребує уточнення.

Склад постійних та змінних витрат і уточнення методики визначення маржинального доходу та запасу фінансової стійкості буде розглянуто нижче.

Наступним дискусійним питанням є розмежування деякими вченими поняття беззбиткового обсягу продажів та порогу рентабельності. Як зауважувала раніше автор монографії, вже це абсо-

лютно однакові поняття і вони однаково розраховуються за даними ф. № 2 як відношення суми постійних витрат до питомої ваги маржинального доходу у виручці, тобто визначається та сума виручки, яка потрібна для покриття всіх постійних витрат суб'єкта господарювання. Прибутку при цьому не буде, але не буде й збитку. Рентабельність тут дорівнює нулю. Це і є точка самоокупності, точка беззбитковості, критичний обсяг реалізації, на чому наголошують також Н. П. Шморгун, І. В. Головка. М. І. Ковальчук пропонує визначати поріг рентабельності як відношення запасу фінансової стійкості до чистої виручки, виражений у відсотках. Але це є запас фінансової стійкості, виражений у відсотках, на чому наголошує автор даної монографії, а також Г. В. Савицька, В. М. Мельник, О. О. Шеремет, М. Д. Білик та Р. О. Костирко.

З урахуванням виділених автором дискусійних питань постає ще одне: чи можна визначити запас фінансової стійкості для інших видів діяльності суб'єкта господарювання, а саме — для іншої операційної діяльності, фінансової діяльності, інвестиційної діяльності, а також від операційної діяльності, яка включає в себе основну та іншу операційну?

Для відповіді на таке запитання треба звернутися до класифікації витрат, яка відіграє головну роль у методиці визначення запасу фінансової стійкості.

Вихідним моментом, на якому ґрунтується методика оцінювання запасу фінансової стійкості суб'єкта господарювання, є розподіл витрат на постійні та змінні.

Автор раніше досліджувала питання класифікації витрат суб'єкта господарювання (рис. 5.1).

Як видно з наведеної класифікації, не можна розрахувати запас фінансової стійкості з урахуванням іншої операційної діяльності, оскільки неможливо віднести інші операційні витрати до змінних витрат, але й постійними їх вважати не можна, тому що такий розподіл витрат пов'язаний з обсягами випуску продукції. Тому визначити запас фінансової стійкості окремо для іншої операційної діяльності або в цілому для операційної діяльності, тобто основної операційної та іншої операційної діяльності разом, неможливо. Це саме стосується й фінансової та інвестиційної діяльності.

У зв'язку із цим необхідно наголосити, що визначається **запас фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності суб'єкта господарювання.**

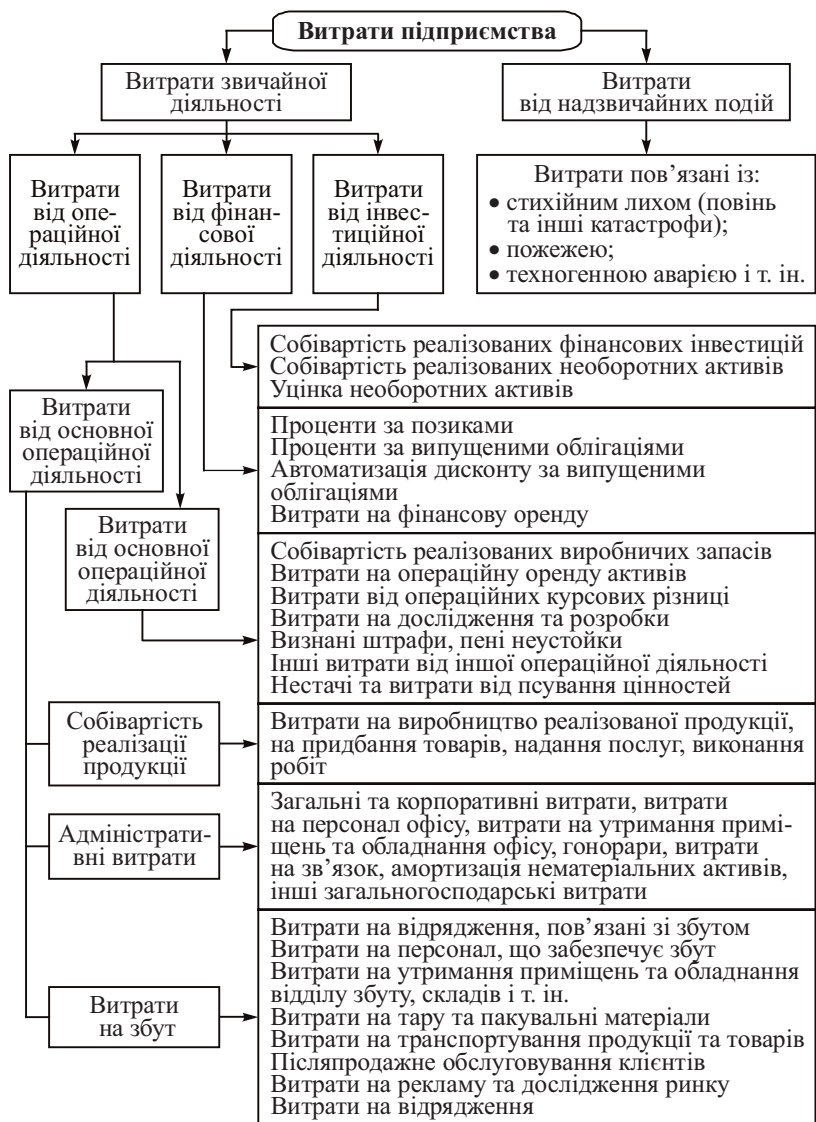

Рис. 5.1. Класифікація витрат суб'єкта господарювання [216, с. 227]

Результати дослідження запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності суб'єкта господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі на прикладі української компанії були висвітлені в Швеції в доповіді «*Estimation of a company's financial stability reserve to evaluate perspective of participation in international business*» («Визначення запасу фінансової стійкості компанії для оцінки перспектив участі в міжнародному бізнесі») на 5-й Міжнародній конференції 14—15 вересня 2009 р. в Балтійській бізнес-школі в м. Кальмар (Швеція).

Необхідно уточнити методику визначення маржинального доходу та запасу фінансової стійкості для тих господарюючих суб'єктів, у яких є загальновиробничі та наднормативні виробничі витрати.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», *собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)* складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, *нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат*. До *виробничої собівартості продукції (робіт, послуг)* включаються: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; *змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати*.

Перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) устанавлюються підприємством.

До складу загальновиробничих витрат включаються:

— витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо; відрахування на соціальні заходи й медичне страхування апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо);

— амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення;

— амортизація нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення;

— витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;

— витрати на вдосконалення технології й організації виробництва (оплата праці та відрахування на соціальні заходи працівників, зайнятих удосконаленням технології й організації виробництва, поліпшенням якості продукції, підвищенням її надійності, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі; витрати матеріалів, купівельних комплектуючих виробів і напівфабрикатів, оплата послуг сторонніх організацій тощо);

— витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень;

— витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальновиробничого персоналу; відрахування на соціальні заходи, медичне страхування робітників та апарату управління виробництвом; витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг);

— витрати на охорону праці, техніку безпеки і охорону навколишнього природного середовища;

— інші витрати (внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів зі складів до цехів і готової продукції на склади; нестачі незавершеного виробництва; нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей у цехах; оплата простоїв тощо).

Загальновиробничі витрати поділяються на постійні і змінні.

До змінних загальновиробничих витрат належать витрати на обслуговування і управління виробництвом (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності. Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо), виходячи з фактичної потужності звітного періоду.

До постійних загальновиробничих витрат відносяться витрати на обслуговування і управління виробництвом, що залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності. Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо) при нормальній потужності. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включаються до складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) у періоді їх виникнення. Загальна сума розподілених та нерозподілених постійних загальновиробничих витрат не може перевищувати їх фактичну величину.

Перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат устанавлюються підприємством.

У фінансовій звітності в формі № 2 не показуються взагалі загальновиробничі витрати і відповідно відсутня інформація про їх розподіл на змінні, постійні розподілені та постійні нерозподілені. Також немає даних про наднормативні витрати. Але їх треба врахувати при визначенні маржинального доходу.

Як свідчать отримані статистичні дослідження величина постійних загальновиробничих та наднормативних витрат у собівар-

тості реалізованої продукції складає в середньому 4—5 %. Тому рекомендується у зовнішньому фінансовому аналізі наступна методика визначення запасу фінансової стійкості — зони безпечності основної операційної діяльності для тих суб'єктів господарювання, у яких є загально виробничі та наднормативні витрати, із застосуванням таких показників:

1) виручка від реалізації (без ПДВ і АЗ) (ряд. 035 ф. № 2);

2) собівартість реалізованої продукції за мінусом постійних витрат (постійних розподілених та постійних нерозподілених загально виробничих, наднормативних виробничих) (ряд. 040 ф. № 2 – ряд. 040 ф. № 2 × 5 % / 100 %);

3) маржинальний дохід: чиста виручка — собівартість реалізованої продукції за мінусом постійних витрат (постійних розподілених і постійних нерозподілених загально виробничих, наднормативних виробничих), тобто (ряд. 035 ф. № 2 – (ряд. 040 ф. № 2 – ряд. 040 ф. № 2 × 5 % / 100 %));

4) постійні витрати: адміністративні витрати, витрати на збут, постійні розподілені та постійні нерозподілені загально виробничі витрати, наднормативні виробничі витрати (рядки 070, 080 ф. № 2 та ряд. 040 ф. № 2 × 5 % / 100 %);

5) поріг рентабельності ($\Pi_{\text{рен}}$) як відношення суми постійних витрат (ПЗ) до питомої ваги маржинального доходу у виручці (ПВМД):

$$\Pi_{\text{рен}} = \frac{\text{ПЗ}}{\text{ПВМД}}; \quad (5.4);$$

6) запас фінансової стійкості (ЗФС):

$$\text{ЗФС} = \frac{\text{ВР} - \Pi_{\text{рен}}}{\text{ВР}} \times 100 \%, \quad (5.5)$$

або

$$\text{ЗФС} = \text{ВР} - \Pi_{\text{рен}}. \quad (5.6)$$

У першому розрахунку отримується запас фінансової стійкості — зони безпечності основної операційної діяльності для тих суб'єктів господарювання, у яких є загально виробничі та наднормативні виробничі витрати, визначається у відсотках, а в другому розрахунку — у тисячах гривень.

Тепер необхідно зупинитися на дослідженні запасу фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі. На думку автора монографії, у внутрішньому фінансовому аналізі методика визначення запасу фінансової стійкості для основної операційної

діяльності буде носити дещо інший характер. Автор пропонує тут класифікувати витрати на постійні та змінні не тільки по відношенню до обсягів випущеної, але й по відношенню до обсягів реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Відповідно до цього частина витрат на збут матиме змінний, а не постійний характер (витрати на відрядження, пов'язані зі збутом, витрати на персонал, що забезпечує збут, витрати на тару та пакувальні матеріали, витрати на транспортування товарів та інші витрати, які будуть змінюватися зі зміною обсягів реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)). Ці дані можна взяти тільки з аналітичного обліку до рахунку 93 «Витрати на збут». Інша їх частина може мати постійний характер (витрати на утримання приміщення та устаткування відділу збуту, складів, витрати на дослідження ринку та інші, які не будуть змінюватися зі зміною обсягів реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)). Ці дані також можна взяти тільки з аналітичного обліку до рахунку 93 «Витрати на збут».

Таким чином, у внутрішньому фінансовому аналізі автор пропонує наступну методику оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності суб'єкта господарювання:

1-й варіант, коли час проведення внутрішнього фінансового аналізу співпадає з часом складання фінансової звітності (інформаційною базою служить форма № 2 «Звіт про фінансові результати» та аналітичні дані до рах. 93 «Витрати на збут», рах. 91 «Загальновиробничі витрати», відповідних рахунків, з яких списуються наднормативні виробничі витрати:

1) «чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ряд. 035);

2) змінні витрати: собівартість реалізованої продукції (ряд. 040) — загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») — наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (за даними аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут»);

3) маржинальний) дохід: ряд. 1 – ряд. 2 даної методики розрахунку, тобто:

«чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ряд. 035) – змінні витрати (собівартість реалізованої продукції (ряд. 040) – загально виробничі

розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (за даними аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут»);

4) постійні витрати («Адміністративні витрати» (ряд. 070) + частина витрат на збут, яка відноситься до постійних витрат (за даними аналітичного обліку до рахунку 93 «Витрати на збут») + загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») + наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати);

- 5) питома вага маржинального доходу у чистій виручці (ряд. 3 / ряд. 1 даної методики розрахунку);
- 6) поріг рентабельності (ряд. 4 / ряд. 5 даної методики розрахунку);
- 7) запас фінансової стійкості:
 - а) у тис. грн (ряд. 1 – ряд. 6 даної методики розрахунку);
 - б) у % ((ряд. 1 – ряд. 6) / ряд. 1 даної методики розрахунку \times 100 % або ряд. 7а / ряд. 1 даної методики розрахунку \times 100 %).

2-й варіант, коли час проведення внутрішнього фінансового аналізу не співпадає з часом складання фінансової звітності (інформаційною базою служать дані аналітичного обліку:

1) «чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): «грязна» виручка – ПДВ – АЗ – Інші вирахування з доходу (сума по кредиту рах. 70 «Дохід від реалізації» – сума по кредиту рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами» в частині ПДВ та обов'язкових платежів (АЗ) – сума по субрах. 704 «Вирахування з доходу»);

2) змінні витрати: собівартість реалізованої продукції (рах. 90 «Собівартість реалізації») – загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (дані аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут» в частині їх змінної величини);

3) маржинальний) дохід: ряд. 1 – ряд. 2 даної методики розрахунку;

4) постійні витрати: адміністративні витрати (рах. 92 «Адміністративні витрати») + частина витрат на збут, яка відноситься до постійних витрат (дані аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут» у частині їх постійної величини) + загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») + наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати);

5) питома вага маржинального доходу у чистій виручці (ряд. 3 / ряд. 1 даної методики розрахунку);

6) поріг рентабельності (ряд. 4 / ряд. 5 даної методики розрахунку);

7) запас фінансової стійкості:

а) у тис. грн (ряд. 1 – ряд. 6 даної методики розрахунку);

б) у % ((ряд. 1 – ряд. 6) / ряд. 1 даної методики розрахунку × Ч 100 % або ряд. 7а / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 %)).

У суб'єктів малого підприємництва, які застосовують План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва та відповідно фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва або спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, у зовнішньому фінансовому неможливо за даними ф. № 2-м та ф. № 2-мс «Звіт про фінансові результати» визначити запас фінансової стійкості — зони безпечності основної їх діяльності, оскільки такі показники як постійні витрати не відображаються взагалі. Відповідно неможливо розрахувати поріг рентабельності та запас фінансової стійкості.

Якщо ж суб'єкти малого підприємництва застосовують загальний План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та відповідно звичайний їх фінансовий звіт, то методика визначення у зовнішньому фінансовому аналізі запасу фінансової стійкості — зони безпечності основної діяльності суб'єктів малого підприємництва аналогічна запропонованій вище.

Відповідно слід зауважити особливості визначення запасу фінансової стійкості або зони безпечності основної операційної діяльності у внутрішньому фінансовому аналізі для суб'єктів малого підприємництва.

У суб'єктів малого підприємництва, які застосовують План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підпри-

ємництва, методика визначення запасу фінансової їх стійкості — зони безпечності основної діяльності у внутрішньому фінансовому аналізі відбувається за аналітичними даними наступним чином:

1) «чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): «грязна» виручка – ПДВ – АЗ – Інші вирахування з доходу (аналітичні дані по кредиту рах. 70 «Дохід від реалізації» про загальний дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за мінусом аналітичних даних про вирахування з доходу) — аналітичні дані по кредиту рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами» в частині ПДВ та обов’язкових платежів (АЗ);

2) змінні витрати: собівартість реалізованої продукції (рах. 90 «Собівартість реалізації») – загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (дані аналітичного обліку до рах. 96 «Інші витрати» в частині змінної величини витрат на збут);

3) маржинальний) дохід: ряд. 1 – ряд. 2 даної методики розрахунку;

4) постійні витрати: адміністративні витрати (дані аналітичного обліку до рах. 96 «Інші витрати» в частині адміністративних витрат) + частина витрат на збут, яка відноситься до постійних витрат (дані аналітичного обліку до рах. 96 «Інші витрати» в частині постійної величини витрат на збут) + загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») + наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати);

5) питома вага маржинального доходу у чистій виручці (ряд. 3 / ряд. 1 даної методики розрахунку);

6) поріг рентабельності (ряд. 4 / ряд. 5 даної методики розрахунку);

7) запас фінансової стійкості:

а) у тис. грн (ряд. 1 – ряд. 6 даної методики розрахунку);

б) у % ((ряд. 1 – ряд. 6) / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 % або ряд. 7а / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 %)).

Таким чином, автор пропонує розмежувати методики визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності суб’єкта господарювання у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі. У внутрішньому фінансо-

вому аналізу додатково розмежувати витрати на збут на змінні та постійні залежно від зміни обсягів реалізації продукції, продажу товарів, надання послуг, виконання робіт. Це допоможе точніше визначити реальний запас фінансової стійкості його основної операційної діяльності, що допоможе уникнути «проїдання» власних і позикових джерел фінансування, яке може призвести до банкрутства, та підвищить їх раціональне використання.

5.2. Удосконалення організації аналізу фінансової стійкості

Подальшого дослідження вимагають питання організаційних етапів аналізу фінансової стійкості. Розглянемо існуючі пропозиції вчених щодо цього (дод. Є). За даними вихідної таблиці в дод. Є можна зробити такі висновки.

Організація проведення аналізу фінансової стійкості залежить передусім від того, що під нею розуміється.

Французький учений Б. Коллас (1997 р.) не вживає поняття «фінансова стійкість», але під нею розуміє заборгованість, тому відповідно й виокремлює аналіз заборгованості, який обмежується показниками тільки пасиву балансу [131, с. 48—49]. З даною позицією не можна погодитися, оскільки таке поняття є набагато ширшим і організація аналізу є більш обсяговою, хоча й базується в основному на аналізі джерел фінансування діяльності суб'єкта господарювання. Так, і вітчизняні вчені не виділяють відносні показники саме фінансової стійкості, а вказують на окрему групу показників фінансового стану: **Д. В. Шиян** (2005 р.) — структури капіталу [358, с. 65—69], **Н. І. Строченко** (2005 р.) — джерел формування оборотного капіталу [358, с. 98—102], з чим не можна також погодитися по вище вже вказаній причині;

Учений з Ірландського інституту менеджменту в м. Дублін Уолш Кяран (2001 р., 2006 р.) під фінансовою стійкістю розуміє здатність компанії долати операційні труднощі (2006 р.) [306 с. 124], тому пропонує її аналіз розглядати в короткостроковому аспекті — аналіз ліквідності та в довгостроковому аспекті — аналіз безпосередньо фінансової стійкості, тобто можна зрозуміти, що мова йде про довгострокову ліквідність. При цьому він пропонує в довгостроковому аспекті досліджувати показники: 1) покриття; 2) фінансової стійкості; 3) фінансовий важіль (ліверидж) або жирінг (2001 р.) [с. 304, с. 140—149]. Але не можна погодитися з тим, що під фінансовою стійкістю розуміється здатність компанії долати тільки операційні труднощі. Вище було

розглянуто сутність фінансової стійкості суб'єкта господарювання і доведено, що це поняття набагато ширше. Вважається, що ліквідність компанії та її фінансова стійкість — це різні поняття, які з різних сторін характеризують її фінансовий стан. Тому не доцільно вводити в організаційні етапи аналізу фінансової стійкості аналіз ліквідності. Аналіз ліквідності є окремим етапом аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання. Але позитивним моментом є виділення окремого етапу в аналізі фінансової стійкості — це дослідження фінансового лівериджу, про що наголошувалося автором даної монографії вище. Також відбувається дещо некоретне вживання поняття фінансової стійкості як досліджуваного об'єкта в цілому та виокремлення окремого другого коефіцієнту фінансової стійкості, який являє собою цілу сукупність трьох дискусійних відносних показників, виходячи з наявних проблем визначення позикового капіталу, на чому наголошує сам автор.

Американські вчені Т. Р. Карлін і А. Р. Макмін (2001 р.) не вживають поняття «фінансова стійкість», але розуміють під нею ліверидж (залучення коштів) як співвідношення між зобов'язаннями та власним капіталом і виділяють дві групи відносних показників: 1) коефіцієнти залучення коштів (ліквідаційного типу); 2) коефіцієнти залучення коштів (операційного типу) або покриття [108, с. 40; с. 284—292]. Але вище було розглянуто поняття «фінансова стійкість» і доведено, що воно ширше за визначення лівериджу. Тому і організація її аналізу є набагато об'ємнішою;

Американський учений Л. А. Бернстайн (2002 р.) розділяє поняття ліквідності та структури капіталу і довгострокової платоспроможності (під якими розуміє фінансову стійкість). За логікою викладення матеріалу можна виокремити наступну послідовність аналізу фінансової стійкості: 1) ефекти фінансового лівериджу; 2) коефіцієнт фінансового лівериджу; 3) структурний аналіз, або аналіз структури капіталу; 4) показники розподілу активів (покриття активів); 5) показники покриття витрат і дивідендів [42, с. 440—474]. Але не можна погодитися з тим, що під поняттям «платоспроможність» автор розуміє фінансову стійкість, бо це різні економічні категорії фінансового аналізу. Позитивним є виокремлення аналізу фінансового лівериджу та більш глибоке вивчення фінансової стійкості суб'єктів господарювання. У подальшому розробленні організаційних етапів аналізу фінансової стійкості в методологічному плані автор даної монографії буде дотримуватися поглядів американського вченого, але все-таки вважає, що аналіз фінансової стійкості є набагато ширшим і більш за обсягом;

Британський учений Венді МакКензі (2003 р.; 2006 р.) не вживає поняття «фінансова стійкість» розглядає питання аналізу довго- та середньострокової платоспроможності, тобто визначає, чи в змозі компанія виконати свої довгострокові зобов'язання (по суті у вітчизняній методиці фінансового аналізу вноситься питання аналізу фінансової стійкості). Виділяє в аналізі:

1) позитивний показник чистої вартості (у 2006 р. — позитивний чистий капітал); 2) фінансовий важіль або жирінг (у 2006 р. — співвідношення позикового та власного капіталу і також називає лівериджем); 3) покриття відсотків; 4) графік позикових виплат погашення кредиту (у 2006 р. — графік погашення кредиту [239, с. 155—166; 238, с. 268—279]. Знову ж таки не можна погодитися з тим, що це є аналіз платоспроможності. Але автор вже виокремлює як окрему ділянку аналізу — аналіз абсолютного показника, аналіз фінансового важеля, що дійсно необхідно виділяти як окремі етапи в організації аналізу фінансової стійкості.

Американські вчені Джон Леслі Лівінгстон і Теодор Гроссман (2008 р.) також не виділяють поняття «фінансова стійкість», а наголошують на довгостроковій платоспроможності, яка відображає здатність компанії сплачувати відсотки і суму боргу за довгостроковим кредитом» [307, с. 33], з чим не можна погодитися. У вітчизняній методиці аналізу — це частина поняття кредитоспроможності суб'єкта господарювання. Виділяють в аналізі такі показники: 1) коефіцієнт забезпеченості відсотка; 2) коефіцієнт заборгованості; 3) коефіцієнт фінансового лівериджу (ліверидж) [307, с. 33—34]. У вітчизняній методиці аналізу — це є частина показників фінансової стійкості, яка також є складовою аналізу кредитоспроможності позичальника.

Так, вітчизняний учений Р. О. Костирко запозичує досвід іноземних вчених і поряд з терміном «фінансова стійкість» вживає термін «довгострокова платоспроможність» і наголошує на аналізі фінансової стійкості та довгострокової платоспроможності [137, с. 418—425], хоча надає більш глибоке аналітичне дослідження. Але все-таки його не можна пов'язувати з платоспроможністю, хоча б і на перспективу діяльності суб'єкта господарювання.

К. В. Измайлова (2001 р., 2007 р.) серед інших показників аналізу фінансової стійкості виділяє показники за критерієм платоспроможності (ліквідності) [98, с. 84—93; 99 с. 113—125]. З даною позицією автора також не можна погодитися, оскільки показники платоспроможності та ліквідності — це є показники інших складових характеристики фінансового стану суб'єкта

господарування, які існують окремо від фінансової стійкості. Таке ж саме зауваження стосується О. В. Павловської (2002 р.) та М. І. Конєвої (2003 р.), які також у складі показників фінансової стійкості виокремлюють показники платоспроможності [255, с. 214; 107, с. 113—129]. Аналогічно показники ліквідності та платоспроможності в складі показників фінансової стабільності виділяє В. О. Мец (2003 р.) [77, 238—242]. В. І. Головка, А. В. Мінченко, В. М. Шарманська (2006 р.) у складі показників фінансової стійкості виділяють показники ліквідності [66, с. 149—153].

Американський учений Роберт С. Хігінс (2007 р.) аналізує фінансовий «важіль» (борговий потенціал компанії) як показник відношення позикового капіталу до власного капіталу за такими коефіцієнтами: 1) коефіцієнти балансу; 2) коефіцієнти покриття; 3) коефіцієнти ринкової вартості [321, с. 65—70]. Але фінансова стійкість компанії — це не тільки відношення позикового капіталу до власного, це поняття набагато ширше. Тому й методика її аналізу передбачає більшу кількість організаційних етапів аналітичної роботи.

Британські вчені П. Етріл, Е. Маклейні (2007 р., 2010 р.) не вживають поняття «фінансова стійкість», а замінюють його терміном «боргове навантаження». Оцінку боргового навантаження проводять за такими показниками: 1) коефіцієнт боргового навантаження; 2) коефіцієнт покриття відсотків [361, с. 200—202; 362, с. 200—202]. Слід знову зауважити, що поняття «фінансова стійкість» — це не просто боргове навантаження, зміст даного терміна набагато ширший, тому й організація аналізу включає більшу кількість не тільки відносних показників, а й видів аналітичних робіт під час проведення її дослідження.

Серед різноманітних пропозицій щодо послідовності проведення аналізу фінансової стійкості заслуговують на увагу позиції таких учених:

Український учений К. В. Ізмайлова (2001 р., 2007 р.) розглядає фінансову стійкість за критеріями: 1) стабільність джерел покриття запасів; 2) платоспроможність (ліквідність); 3) ринкова стійкість; 4) показники грошового потоку для оцінювання фінансової стійкості [98, с. 84—93; 99 с. 113—125].

Але перший критерій доцільно виділити як аналіз абсолютних показників фінансової стійкості та як визначення типу фінансової стійкості. Другий критерій взагалі вилучити, бо з ним не можна погодитися, як було зазначено раніше. Третій і четвертий критерії також доцільно вилучити, але замінити їх аналізом відносних показників фінансової стійкості з відповідним науково обгрунто-

ваним групуванням. Це допоможе виконавцям аналізу краще виконувати аналітичну роботу. Таким чином, немає потреби визначати показники ліквідності (платоспроможності), оскільки це інші складові аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання. Простежується суперечність у підходах до визначення понять ринкової та «фінансова стійкість». Вихідною думкою автора даної монографії є те, що поняття фінансової стійкості ширше за поняття «ринкова стійкість», а в переліку показників ринкової стійкості виділяється група показників фінансової стійкості з погляду джерел фінансування. Таким чином, порушується логіка підходу до даних понять. Позитивним є те, що виділяються відносні показники на основі даних грошових потоків. Треба вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих етапів в аналізі фінансової стійкості.

Російський учений О. В. Єфімова (2002 р.), яка виділяє таке різнобіччя в підходах методики аналізу — розгляд фінансової стійкості, як 1) характеристики поточного фінансового стану за даними бухгалтерського балансу; 2) оцінювання стабільності функціонування суб'єкта господарювання як у теперішній час, так і в перспективі (прихильником якого є сама вчена). Вказані підходи можуть бути охарактеризовані як статичний та динамічний [84, с. 295—302, с. 510, с. 429—437]. Але аналіз за даними балансу важко віднести до поточного фінансового стану, скоріше це буде фінансовий стан за минулий або звітний період, але ніяк не поточний, бо це суперечить поняттю самого балансу. Мова може йти про фінансову стійкість за минулий період за даними фінансової звітності, а не тільки за даними балансу, тому що існують такі показники, які розраховуються із залученням даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати» та форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів» і на майбутній період — за прогнозованими вихідними показниками за даними прогнозованої фінансової звітності, а також за даними аналітичного обліку у внутрішньому фінансовому аналізі. Вважається за необхідне виділення абсолютних показників фінансової стійкості, але не у складі показників ліквідності та платоспроможності, як це розглядає автор. Доцільно класифікувати відносні показники. У викладенні матеріалу окремі відносні показники фінансової стійкості розкидані по окремих параграфах і не систематизуються в окремому питанні, яке було б присвячене саме аналізу фінансової стійкості. Слід розглядати оцінювання запасу фінансової стійкості та аналіз фінансового лівериджу як окремі організаційні етапи її аналітичного дослідження.

Український учений В.О. Мец (2003 р.) організацію аналізу фінансової стійкості звела до розгляду таких класів показників: 1) показники з установленими нормативними значеннями (усі показники ліквідності та платоспроможності); 2) показники без установлених нормативних значень (показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності); 3) основні показники фінансової стабільності [77, с. 238—242]. Не можна погодитися із включенням до аналізу фінансової стійкості показників ліквідності та платоспроможності з указаних вище причин, а також показників рентабельності та ділової активності, бо це інші за змістом та призначенням показники ефективності використання капіталу та фінансового стану суб'єктів господарювання. Абсолютні показники виділяються як показники аналізу складу та структури майна і джерел його утворення, а не як абсолютні показники фінансової стійкості (фінансової стабільності. — *Авт.*). Тому й типи фінансової стійкості автор не виділяє, а це є необхідним кроком в її аналізі. З метою поглиблення аналізу фінансової стійкості слід вказати оцінювання запасу фінансової стійкості та аналіз фінансового лівериджу як окремі організаційні етапи в її дослідженні та розглянути класифікацію її відносних показників.

Білоруський учений Г. В. Савицька (2005 р.) викладає аналіз фінансової стійкості за схемою: 1) оцінювання на основі аналізу співвідношення власного та позикового капіталу; 2) оцінювання операційного лівериджу і запасу фінансової стійкості; 3) аналіз фінансової рівноваги між активами і пасивами. Оцінювання фінансової стійкості підприємства за функціональною ознакою; 4) оцінювання фінансової стійкості підприємства, засноване на співвідношенні фінансових і нефінансових активів. По суті відбувається дублювання таких етапів в організації аналізу фінансової стійкості:

- оцінювання на основі аналізу співвідношення власного та позикового капіталу — це аналіз відносних показників фінансової стійкості, але без їх класифікації. Тут же розглядається ефект фінансового лівериджу;

- оцінювання операційного лівериджу і запасу фінансової стійкості є аналіз операційного лівериджу та аналіз запасу фінансової стійкості як двох окремих етапів в організації її дослідження;

- аналіз фінансової рівноваги між активами і пасивами та оцінювання фінансової стійкості підприємства за функціональною ознакою являють собою окремі етапи в аналізі фінансової стійкості, які подаються подальшим аналізом абсолютного показника «власний оборотний капітал» і відносних показників, які задію-

ють актив та пасив балансу, подальшим аналізом абсолютних її показників та визначенням типу фінансової стійкості;

- оцінювання фінансової стійкості підприємства, що ґрунтується на співвідношенні фінансових і нефінансових активів, являє собою аналіз співвідношення певних груп активів і певних груп пасивів балансу.

Безумовно, така схема аналізу фінансової стійкості має право на життя, але в даній організації аналізу фінансової стійкості слід врахувати, що аналіз фінансової стійкості проводиться не тільки у зовнішньому фінансовому аналізі, а й у внутрішньому. Тому варто її відносні показники систематизувати за певними групами, правильно побудувати склад кожної класифікаційної групи, знати призначення кожного коефіцієнта. Тоді аналітикам буде легше проводити дослідження, а користувачам — швидше опанувати його результати. Питання ефекту фінансового лівериджу включено до розділу, який присвячено аналізу ефективності й інтенсивності використання капіталу підприємства [287, с. 543]. Слід також зауважити, що автор даної монографії в своїх попередніх дослідженнях включала дане питання до розділу, присвяченому також аналізу ефективності використання капіталу [215, с. 296; 216, с. 266].

Український вчений М. Д. Білик (2005 р.), яка виділяє абсолютні та відносні показники фінансової стійкості, виокремлює три методичні підходи до її аналізу за відносними показниками: 1) коефіцієнтний; 2) агрегатний; 3) інтегральний [43, с. 312—327].

При цьому в коефіцієнтному методі, на який вказує як на найбільш поширений, виділяє два основні підходи в аналізі фінансової стійкості: 1) дослідження джерел фінансування на основі даних пасиву балансу; 2) вивчення напрямів використання коштів на основі взаємозв'язку між активом і пасивом балансу. Пропонує застосовувати два підходи водночас, що є правильним. Але в умовах глобалізації та з урахуванням світового досвіду аналізу можна також вказати на застосування таких показників, які будуються за даними не тільки балансу, а й звіту про фінансові результати та звіту про рух грошових коштів, які будуть свідчити про рівень забезпеченості або покриття витрат і боргів за рахунок прибутку і грошових коштів, що поглиблює аналітичне дослідження фінансової стійкості.

Виділяє також два класи показників фінансової стабільності, посилаючись на думку В.О. Мец. До першого класу відносить показники з установленими нормативними значеннями (показни-

ки ліквідності та платоспроможності), а до другого — показники без установлених нормативних значень (показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності). Але показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності — це показники, що відносяться до інших складових фінансового аналізу суб'єктів господарювання, які виокремлюються паралельно поряд з їх фінансовою стійкістю. Не можна ототожнювати поняття рентабельності та фінансової стійкості, ділової активності та фінансової стійкості.

Паралельно розглядає іншу класифікацію відносних показників з розмежуванням їх на коефіцієнти капіталізації та коефіцієнти покриття.

Агрегатний метод є доповненням до першого підходу, і в ньому визначаються типи поточної фінансової стійкості, а при застосуванні інтегрального методу поєднанні два вище вказані підходи. Але, слід зауважити, що сам по собі жоден з методів застосовуються дуже рідко. Для всебічного вивчення фінансової стійкості досліджуються абсолютні показники, на які вказує й сама науковець; визначається тип поточної фінансової стійкості (агрегатний метод, як вказує сама автор) або просто тип фінансової стійкості, аналізуються відносні показники (коефіцієнтний метод за автором), визначається запасу фінансової стійкості. З урахуванням світової практики та вітчизняного досвіду обов'язково має розглядатися фінансовий ліверидж. По суті визначення типу поточної фінансової стійкості та визначення типу просто фінансової стійкості означає одне й те саме, але в першому варіанті застосовується абсолютне відхилення за складовими в розрахунках, а у другому варіанті — відносне відхилення цих самих складових. Однак слід зауважити, що в даній колективній праці — навчальному посібнику з фінансового аналізу Н. М. Причуляк розглядає ефект фінансового важеля, але в складі питання про дослідження рентабельності капітала, що включено до розділу «Аналіз джерел формування майна підприємства» [43, с. 213].

Український учений Н. В. Тарасенко (2006 р.) визначає подає такі три організаційні етапи: **1) розрахунок абсолютних і відносних показників фінансової стійкості, їх оцінка та аналіз;** **2) вивчення факторів**, які впливають на фінансову стійкість; їх якісна та кількісна оцінка; **3) заключний:** розробка заходів щодо прийняття управлінських рішень з підвищення фінансової стійкості та зміцнення платоспроможності [301, с. 254—280].

Відносні показники об'єднуються у такі групи: 1) показники структури капіталу; 2) показники, що характеризують стан оборотних коштів; 3) показники, що характеризують стан основного капіталу.

По суті автор розглядає етапи проведення аналізу фінансової стійкості не тільки в методичному плані, як це роблять інші вчені, він торкається ще й суто загальноприйнятих етапів в організаційному плані проведення аналітичного дослідження на мікрорівні — це заключний етап — розробка заходів з мобілізації виявлених резервів для поліпшення фінансової стійкості. Тобто вказує на загальноприйнятую технологію проведення економічного, аналізу суб'єктів господарювання, у тому числі й фінансового, тільки не починає зі збору вихідної інформації, але вказує на факторний аналіз і на заключний етап як на підготовку матеріалів для прийняття управлінських рішень. Тому вважається, що дещо порушується загальноприйнята організаційна система побудови аналітичного дослідження, оскільки практично необхідно було б почати з відбору та перевірки інформації для проведення аналізу фінансової стійкості, а потім вже вказувати на розрахунок абсолютних і відносних її показників. На особисту точку зору автора монографії, вважається за доцільне уточнити перший та другий етапи аналізу, оскільки в першому вказується на аналіз показників, а в другому показується факторний аналіз фінансової стійкості. Але факторний аналіз розглядається через показники фінансової стійкості. На першому етапі доцільно вказати просто на оцінку показників, а їх аналіз опустити на другий етап. Оцінювання показників чи порівняно з установленими нормативами, чи в динаміці — це є аналітичне дослідження, тобто аналіз. А вже факторний аналіз — це є інша річ та інший етап аналітичного дослідження. Але не вказується на оцінювання запасу фінансової стійкості, аналіз фінансового лівериджу, визначення типів фінансової стійкості, що є обов'язковим для вивчення фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Українські вчені В. О. Подольської, О. В. Ярш (2007 р.) фінансову стійкість оцінюють за двома ознаками: 1) з урахуванням ступеня покриття запасів джерелами фінансування; 2) з урахуванням рівня ліквідності оборотних активів. При цьому оцінюють фінансову стійкість з використанням: 1) узагальнюючих показників (узагальнюючим показником фінансової незалежності є надлишок або нестача джерел фінансування для формування запасів, який визначають як різницю між величиною джерел покриття та величиною запасів, розглядають абсолютні показники

фінансової стійкості та визначають її типи); 2) часткових показників (до яких відносять відносні показники фінансової стійкості). До дискусійних питань слід віднести групування та склад показників, розгляд показників ліквідності оборотних активів у складі показників фінансової стійкості; склад та кількість організаційних етапів аналізу фінансової стійкості; відсутність оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.

Російські вчені О. Ф. Іонова та Н. М. Селезньова (2009 р.) аналіз фінансової стійкості поділяють на такі організаційні етапи: 1) оцінювання та аналіз абсолютних і відносних показників фінансової стійкості; 2) ранжування факторів за значимістю, якісне й кількісне оцінювання їх впливу на фінансову стійкість організації; 3) прийняття управлінського рішення з метою підняття фінансової стійкості та платоспроможності організації. Всі відносні показники фінансової стійкості поділяють на: 1) показники, що визначають стан оборотних коштів; 2) показники, що визначають стан основних засобів; 3) показники, що характеризують фінансову незалежність організації [103, с. 373—375]. Автори дотримуються загальної структури етапів організації аналітичного дослідження, яка закінчується прийняттям управлінського рішення.

Російські вчені М. П. Любушин та Н. Е. Бабичева (2010 р.) виділяють такі методи та моделі аналізу фінансової стійкості: 1) традиційний, 2) ресурсний, 3) ресурсно-управлінський, 4) метод, заснований на використанні теорії «непарних множин» та інших моделей розрахунку [234, с. 238].

Російські вчені О. Г. Жуліна та Н. О. Іванова (2011 р.) виділяють три взаємозв'язані напрями аналізу фінансової стійкості: 1) аналіз впливу факторів на фінансову стійкість організації; 2) оцінювання ризику в аналізі фінансової стійкості; 3) аналіз фінансової стійкості за джерелами даних, а також наступні методи її долідження: абсолютні показники та фінансові коефіцієнти [91, с. 95—98].

Найбільш поширеною щодо проведення аналізу фінансової стійкості є пропозиція, яка складається з трьох етапів (хоча вчені не називають їх етапами і не вокремлиють це питання як організацію аналітичної роботи з дослідження фінансової стійкості, але автор даної монографії простежила дані питання за логікою викладення матеріалу):

- 1) визначення абсолютних показників фінансової стійкості;
- 2) визначення типу фінансової стійкості;
- 3) визначення відносних показників фінансової стійкості.

Тільки Л. А. Лахтіонова (2001 р.; 2004 р.), О.О. Шеремет (2005 р.) додають у даній схемі четвертий етап — оцінювання запасу фінансової стійкості.

Про необхідність включення оцінки запасу фінансової стійкості в її аналіз наголошують Г.В. Савицька (2000 р.) [284, с. 631], (2005 р.) [287, с. 589], В. М. Мельник (2003 р.) [241, с. 127], О. О. Шеремет (2005 р.) [354, с. 97—98], М. Д. Білик (2005 р.) [43, с. 332—333], М.І. Ковальчук (2005 р.) [128, с. 341], Н.П. Шморгун, І.В. Головка (2007 р.) [359, с. 438], Р.О. Костирко (2007 р.) [137, с. 438], О. Я. Базилінська (2009 р.) [35, с. 112—116], Н.С. Пласкова (2010 р.) [261, с. 220].

Це справді важливе питання в дослідженні фінансової стійкості та окрема ділянка аналітичної роботи. Тому аналіз запасу фінансової стійкості або зони безпечності основної операційної діяльності треба залишити як окремий етап в організації аналізу фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Таким чином, на основі поглядів більшості вчених та з урахуванням пропозицій щодо оцінювання запасу фінансової стійкості доцільно виділити такі етапи аналізу фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі (до уваги не береться глобальний аналіз фінансової стійкості):

- 1) визначення абсолютних показників фінансової стійкості та їх аналіз;
- 2) визначення типу фінансової стійкості;
- 3) визначення відносних показників фінансової стійкості та їх аналіз;
- 4) оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності.

Дискусійним є питання включення окремого етапу в організацію аналізу фінансової стійкості — це дослідження фінансового лівериджу. На виокремленні даного дослідження наголошує вчений з **Ірландського інституту менеджменту в Дубліні** Уолш Кяран (2001 р.), який вказує на аналіз **фінансового важеля (лівериджу) або жирінгу** [304, с. 140—149]. Автор даної монографії також у попередніх своїх працях розглядала аналіз фінансового лівериджу, але не в складі аналізу фінансової стійкості, а як окремий розділ фінансового аналізу суб'єктів господарювання (2001 р.) [215, с. 313—320], (2005 р.) [216, с. 286—293]. **Американський учений Л. А. Берстайн** (2002 р.) також виокремлює дослідження фінансового важеля як окрему ділянку аналітичної роботи при вивченні структури капіталу і довгострокової платоспроможності (під якими розуміє фінансову стійкість), але при

цьому вказує на: 1) ефект фінансового лівериджу з розрахунком індексу фінансового лівериджу та 2) коефіцієнт фінансовго лівериджу [42, с. 440—474]. **Британський учений Венді МакКензі (2003 р.; 2006 р.)** також виокремлює в складі аналізу довго- та середньострокової платоспроможності (по суті це і є аналіз фінансової стійкості) дослідження фінансового важеля або жирінгу, але вказує на вивчення співвідношення позикового та власного капіталу і також називає це лівериджем [239, с. 155—166; 238, с. 268—279]. Н.П. Шморгун, І.В., Головка (2006 р.) виділяють окремо в аналізі фінансової стійкості дослідження ефекту фінансового лівериджу, а параграфи операційного лівериджу та окремо фінансового лівериджу включили до питання оцінювання запасу фінансової стійкості [359, с. 79—85]. І автор даної монографії розглядала окремий розділ «Аналіз виробничо-фінансового лівериджу» в монографії та навчальному посібнику з фінансового аналізу, але не включала його до складу аналізу фінансової стійкості [215, с. 313—320; 216, с. 286—293].

Враховуючи цінність результативної інформації, яку несе дослідження виробничо-фінансового лівериджу, пропозиції вітчизняних та іноземних учених щодо його дослідження, **доцільно додати ще один організаційний етап в аналізі фінансової стійкості: зовнішній фінансовий аналіз — це етап аналізу фінансового лівериджу; внутрішній фінансовий аналіз — це етап аналізу операційно-фінансового лівериджу.** Чому саме операційно-фінансового, а не виробничо-фінансового лівериджу? Змінилася термінологія в розподілі видів діяльності суб'єктів господарювання, тому правильним є вживання терміна «операційної діяльності», а не «виробнича» діяльності, але по суті мова буде йти саме про обсяги виробленої та реалізованої продукції. Оскільки беруться дані в натуральних вимірниках за обсягами реалізованої продукції, тому операційний ліверидж можна визначити тільки у внутрішньому аналізі.

Крім того, велика кількість різного роду показників фінансової стійкості вимагала їх певної систематизації з метою полегшення їх використання та осмислення отриманих результатів, оформлення вірних аналітичних висновків і вироблення науково обґрунтованих пропозицій.

Запропоновану автором монографії класифікацію абсолютних та відносних показників доцільно використовувати в організації аналізу фінансової стійкості. Тому **автор пропонує організаційні етапи — аналіз абсолютних і відносних її показників дода-**

тково поділити (крім проведення глобального аналізу фінансової стійкості):

1) етап визначення абсолютних показників фінансової стійкості та їх аналіз поділити на:

а) визначення та аналіз головних абсолютних показників;

б) визначення та аналіз узагальнюючих, комплексних і часткових абсолютних показників;

2) етап — визначення відносних показників фінансової стійкості та їх аналіз поділити на:

а) визначення та аналіз головних відносних показників;

б) визначення та аналіз додаткових і допоміжних відносних показників.

Під час проведення глобального аналізу фінансової стійкості виокремити такі організаційні етапи:

1) визначення глобальних абсолютних показників фінансової стійкості та їх аналіз у динаміці;

2) визначення глобальних відносних показників фінансової стійкості та їх аналіз:

- на основі балансу: показники співвідношення пасиву балансу, показники співвідношення певних груп пасиву та активу балансу;

- на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати: показники співвідношення грошових потоків з активом балансу, показники співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу, показники співвідношення балансу та звіту про фінансові результати;

- на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів: показники співвідношення між певними видами прибутків та певними видами відсотків і фінансових витрат, показники співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами.

Отже, у методологічному плані можна виділити такі загальні організаційні етапи аналізу фінансової стійкості у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі фінансової стійкості (крім глобального аналізу та за винятком суб'єктів малого підприємництва):

1) визначення абсолютних показників фінансової стійкості та їх аналіз:

а) визначення та аналіз головних абсолютних показників;

б) визначення та аналіз узагальнюючих, комплексних і часткових абсолютних показників;

2) визначення типу фінансової стійкості;

3) визначення відносних показників фінансової стійкості та їх аналіз:

а) визначення та аналіз головних відносних показників;

б) визначення та аналіз додаткових і допоміжних відносних показників.

4) аналіз операційно-фінансового лівериджу;

5) оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності.

Детальніше організаційні етапи в межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу можна подати з урахуванням конкретних абсолютних та відносних показників і відповідних методик визначення типів та оцінювання запасу фінансової стійкості.

**Деталізовані організаційні етапи аналізу
фінансової стійкості у зовнішньому фінансовому аналізі
(крім глобального аналізу та за виключенням
суб'єктів малого підприємництва):**

**I етап. Визначення абсолютних показників
фінансової стійкості та їх аналіз**

а) визначення та аналіз головних абсолютних показників — позитивний власний капітал і наявність власного оборотного капіталу;

б) визначення та аналіз:

— **узагальнюючих показників:**

1. наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів:

— **комплексних показників:**

1) наявність джерел (капіталу) для формування оборотних активів — часткових показників: 1) наявність власного оборотного капіталу; 2) наявність власного оборотного та довгострокового залученого (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) капіталу для формування оборотних активів; 3) наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів; 4) наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів;

2) забезпеченість оборотних активів джерелами (капіталом) для їх формування — часткових показників: 1) наявність

(нестача) власного оборотного капіталу для формування оборотних активів; або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним капіталом формування оборотних активів; 2) наявність (нестача) власного оборотного та довгострокового позикового капіталу для формування оборотних активів; або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним та довгостроковим позиковим капіталом формування оборотних активів; 3) наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів; або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) позиковим капіталом формування оборотних активів; 4) наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів; або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) позиковим капіталом, забезпеченнями наступних витрат і платежів, доходами майбутніх періодів формування оборотних активів;

2) наявність (нестача) джерел фінансування (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів:

— комплексних показників:

1) наявність джерел (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів — часткових показників: 1) наявність власного матеріально-оборотного капіталу; 2) наявність власного матеріально-оборотного та довгострокового залученого капіталу для формування матеріальних оборотних активів; 3) наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування матеріальних оборотних активів;

2) забезпеченість матеріальних оборотних активів капіталом для їх формування — часткових показників: 1) наявність (нестача) власного матеріально-оборотного капіталу для формування матеріальних оборотних активів; або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним капіталом формування матеріальних оборотних активів; 2) наявність (нестача) власного оборотного та довгострокового позикового капіталу для формування матеріальних оборотних активів; або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним та довгостроковим позиковим капіталом формування матеріальних оборотних активів; 3) наявність (нестача) власного оборотного, довгостро-

кового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування матеріальних оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним та довгостроковим і поточним (короткостроковим) позиковим капіталом формування матеріальних оборотних активів.

II етап. Визначення типу фінансової стійкості

1-й варіант: із застосуванням узагальнюючого абсолютно-го показника — наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів для суб'єктів господарювання, у яких невеликі суми матеріальних оборотних активів (чиста абсолютна фінансова стійкість; абсолютна фінансова стійкість; нормальна фінансова стійкість; нижче нормальної фінансова стійкість; передкризова фінансова стійкість; кризова фінансова стійкість).

2-й варіант: із застосуванням узагальнюючого абсолютно-го показника — наявність (нестача) капіталу для формування матеріальних оборотних активів для суб'єктів господарювання, у яких великі суми матеріальних оборотних активів (нормальна фінансова стійкість 1-го рівня; нормальна фінансова стійкість 2-го рівня; нормальна фінансова стійкість 3-го рівня; передкризова фінансова стійкість; кризова фінансова стійкість).

III етап. Визначення відносних показників фінансової стійкості та їх аналіз

а) визначення та аналіз головних відносних показників:
— на основі балансу:

1) показники співвідношення певних груп пасиву балансу: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власного капіталу); коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикового капіталу); коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля); частка (коефіцієнт) довгострокового (перманентного) капіталу в загальному капіталі; коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнта фінансового важеля; коефіцієнти структури довгострокового (перманентного) капіталу (коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу та коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу); коефіцієнти структури позикового капіталу (коефіцієнт довгострокових зобов'язань та коефіцієнт поточних зобов'язань);

2) показники співвідношення певних груп активу та пасиву балансу: коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості; коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом; коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу; коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом; коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом; коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами;

— **на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати:** а) показники співвідношення грошових потоків з активом балансу (коефіцієнт фінансування); б) показники співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу (коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку); в) показники балансу та звіту про фінансові результати (коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку);

— **основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів:** а) показники співвідношення між певними видами прибутків і певними видами відсотків і фінансових витрат (рівень фінансового лівериджу: коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності; коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності); б) показники співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами (коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок грошових коштів);

б) визначення та аналіз додаткових і допоміжних відносних показників фінансової стійкості:

— **на основі балансу:**

1) показники співвідношення пасиву балансу (коефіцієнт кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях, коефіцієнт страхування бізнесу);

2) показники співвідношення певних груп активу балансу (коефіцієнт довгострокової дебіторської заборгованості в складі загальної її величини; коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних активів; коефіцієнт запасів в оборотних активах; коефіцієнт мобільності оборотних активів; коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів; коефіцієнт реальної вартості основних засобів; коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів; коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі загальних активів);

3) показники співвідношення певних груп активу та пасиву балансу (коефіцієнт довгострокового позикового капіталу в необоротних активах, співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю).

IV етап. Аналіз фінансового лівериджу

V етап. Оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності.

А) Оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності для суб'єктів господарювання, у яких немає загальновиробничих і наднормативних виробничих витрат:

1-й етап — визначається виручка від реалізації (без ПДВ і АЗ) — це сума по ряд. 035 ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»;

2-й етап — визначається маржинальний дохід — це сума по ряд. 040 ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»;

3-й етап — визначаються постійні витрати — це сума по рядках 070, 080 ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»;

4-й етап — визначається поріг рентабельності (Прент), який являє собою відношення суми постійних витрат (ПВ) до питомої ваги маржинального доходу у виручці (ПВМД) : $\text{Прент} = \text{ПВ} / \text{ПВМД}$;

5-й етап — визначається запас фінансової стійкості (ЗФС):

— у тис. грн : $\text{ЗФС} = \text{ЧВР} - \text{П рент}$

— у % : $\text{ЗФС} = (\text{ЧВР} - \text{П рент}) / \text{ЧВР} \times 100 \%$.

Б) Оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності для суб'єктів господарювання, у яких є загальновиробничі та наднормативні виробничі витрати:

1-й етап — визначається виручка від реалізації (без ПДВ і АЗ) (ряд. 035 ф. № 2);

2-й етап — визначається собівартість реалізованої продукції за мінусом постійних витрат (постійних розподілених і постійних нерозподілених загальновиробничих, наднормативних виробничих) (ряд. 040 ф. № 2 – ряд. 040 ф. № 2 $\times 5\% / 100\%$);

3-й етап — визначається маржинальний дохід: чиста виручка — собівартість реалізованої продукції за мінусом постійних витрат (постійних розподілених і постійних нерозподілених загальновиробничих, наднормативних виробничих), тобто (ряд. 035 ф. № 2 – (ряд. 040 ф. № 2 – ряд. 040 ф. № 2 $\times 5\% / 100\%$));

4-й етап — визначаються постійні витрати: адміністративні витрати, витрати на збут, постійні розподілені та постійні нерозподілені загальновиробничі витрати, наднормативні виробничі витрати (рядки 070, 080 ф. № 2 та ряд. 040 ф. № 2 $\times 5\% / 100\%$);

5-й етап — визначається поріг рентабельності рентабельності (Прент), який являє собою відношення суми постійних витрат (ПВ) до питомої ваги маржинального доходу у виручці (ПВМД) :
$$\text{Прент} = \text{ПВ} / \text{ПВМД};$$

6-й етап — визначається запас фінансової стійкості (ЗФС):

- в тис. грн : $\text{ЗФС} = \text{ЧВР} - \text{П рент};$
- у % : $\text{ЗФС} = (\text{ЧВР} - \text{П рент}) / \text{ЧВР} \times 100 \%;$

Деталізовані організаційні етапи аналізу фінансової стійкості у внутрішньому фінансовому аналізі (за винятком суб'єктів малого підприємництва):

I етап. Визначення абсолютних показників фінансової стійкості та їх аналіз

а) визначення та аналіз головних абсолютних показників — позитивні власні джерела фінансування і наявність власних оборотних джерел фінансування;

б) визначення та аналіз:

— узагальнюючих показників:

1) наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів):

— комплексних показників:

1) наявність джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів): — часткових показників:

1) наявність власних оборотних джерел; 2) наявність власних оборотних та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів); 3) наявність власних оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів); 4) наявність власних оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних господарських засобів (ресурсів);

2) забезпеченість оборотних господарських засобів (ресурсів) джерелами для їх формування — часткових показників: 1) наявність (нестача) власних оборотних джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів); або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними джерелами формування

оборотних господарських засобів (ресурсів); 2) наявність (нестача) власних оборотних та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів); або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотними та довгостроковими залученими (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів); 3) наявність (нестача) власних оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів); або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними, довгостроковими та поточними (короткостроковими) позиковими джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів); 4) наявність (нестача) власних оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних господарських засобів (ресурсів); або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними, довгостроковими, поточними (короткостроковими) позиковими джерелами, забезпеченнями позитивних витрат і платежів та доходами майбутніх періодів формування оборотних господарських засобів (ресурсів).

2) наявність джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів):

— комплексних показників:

1) наявність джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) — часткових показників: 1) наявність власних матеріально-оборотних джерел; 2) наявність власних оборотних та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів); 3) наявність власних матеріально-оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів);

2) забезпеченість матеріальних оборотних ресурсів (запасів) джерелами для їх формування — часткових показників: 1) наявність (нестача) власних матеріально-оборотних джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними джерелами формування матеріальних оборотних ресурсів (запасу); 2) наявність (нестача) власних матеріально-оборотних і довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зо-

бов'язаннями) джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними та довгостроковими зобов'язаннями, джерелами формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів); 3) наявність (нестача) власних матеріально-оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними, довгостроковими, поточними (короткостроковими) позиковими джерелами формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів).

II етап. Визначення типу фінансової стійкості

1-й варіант: із застосуванням узагальнюючого абсолютно-го показника — наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) для суб'єктів господарювання, у яких невеликі суми матеріальних оборотних ресурсів (чиста абсолютна фінансова стійкість; абсолютна фінансова стійкість; нормальна фінансова стійкість; нижче нормальної фінансова стійкість; передкризова фінансова стійкість; кризова фінансова стійкість).

2-й варіант: із застосуванням узагальнюючого абсолютно-го показника — наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) для суб'єктів господарювання, у яких великі суми матеріальних оборотних ресурсів (нормальна фінансова стійкість 1-го рівня; нормальна фінансова стійкість 2-го рівня; нормальна фінансова стійкість 3-го рівня; передкризова фінансова стійкість; кризова фінансова стійкість).

III етап. Визначення відносних показників фінансової стійкості та їх аналіз

а) визначення та аналіз головних відносних показників:

1) співвідношення певних груп джерел фінансування: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власних джерел фінансування); коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикових джерел фінансування); коефіцієнт фінансової напруги; коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля); частка довгострокових джерел фінансування в загальних його джерелах; коефіцієнт фінан-

сового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля; коефіцієнти структури довгострокових (перманентних) джерел фінансування (коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування та коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування); коефіцієнти структури позикових джерел фінансування (коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування та коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування);

2) співвідношення джерел фінансування та ресурсів: коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості; коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) ринковий; коефіцієнт маневреності (мобільності) власних джерел фінансування; коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування; коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування; коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами, коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування;

3) співвідношення грошових потоків з господарськими засобами (ресурсами): коефіцієнт фінансування;

4) співвідношення грошових потоків з джерелами фінансування: коефіцієнти обслуговування боргу (коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку, коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку);

5) співвідношення між певними видами прибутків і певними видами відсотків і фінансових витрат: рівень фінансового лівериджу; коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності; коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності, покриття дивідендів за привілейованими акціями за рахунок прибутку;

6) співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами: коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок грошових коштів;

б) визначення та аналіз додаткових і допоміжних відносних показників фінансової стійкості:

1) співвідношення джерел фінансування: коефіцієнт кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях; коефіцієнт страхування бізнесу; коефіцієнт страхування статутного капіталу; коефіцієнт страхування власного капіталу;

2) співвідношення ресурсів: коефіцієнт довгострокової дебіторської заборгованості в складі її загальної величини; коефіцієнт

дебіторської заборгованості в складі оборотних ресурсів; коефіцієнт запасів в оборотних ресурсах; коефіцієнт мобільності оборотних ресурсів; коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих ресурсів; коефіцієнт реальної вартості основних засобів; коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів; коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі загальних ресурсів;

3) співвідношення джерел фінансування та ресурсів: коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування в оборотних ресурсах; співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю.

IV етап. Аналіз операційно-фінансового лівериджу

V етап. Оцінка запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності

1-й варіант: час проведення внутрішнього фінансового аналізу співпадає з часом складання фінансової звітності

(інформаційною базою служить форма № 2

«Звіт про фінансові результати» та аналітичні дані до рах. 93 «Витрати на збут», рах. 91 «Загально виробничі витрати», відповідних рахунків, з яких списуються наднормативні виробничі витрати:

1) «чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ряд. 035);

2) змінні витрати: собівартість реалізованої продукції (ряд. 040) – загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (за даними аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут»);

3) маржинальний) дохід: ряд. 1 – ряд. 2 даної методики розрахунку, тобто:

«чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ряд. 035) – змінні витрати (собівартість реалізованої продукції (ряд. 040) – загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат

на збут, яка відноситься до змінних витрат (за даними аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут»));

4) постійні витрати («Адміністративні витрати» (ряд. 070) + частина витрат на збут, яка відноситься до постійних витрат (за даними аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут») + загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») + наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати);

5) питома вага маржинального доходу у чистій виручці (ряд. 3 / ряд. 1 даної методики розрахунку);

6) поріг рентабельності (ряд. 4 / ряд. 5 даної методики розрахунку);

7) запас фінансової стійкості:

а) у тис. грн (ряд. 1 – ряд. 6 даної методики розрахунку);

б) у % ((ряд. 1 – ряд. 6) / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 % або ряд. 7а / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 %).

2-й варіант: час проведення внутрішнього фінансового аналізу не співпадає з часом складання фінансової звітності (інформаційною базою слугують дані аналітичного обліку:

1) «чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) : «грязна» виручка – ПДВ – АЗ – Інші вирахування з доходу (сума по кредиту рах. 70 «Дохід від реалізації» – сума по кредиту рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами» в частині ПДВ та обов'язкових платежів (АЗ) – сума по субрах. 704 «Вирахування з доходу»);

2) змінні витрати: собівартість реалізованої продукції (рах. 90 «Собівартість реалізації») – загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (дані аналітичного обліку до рахунку 93 «Витрати на збут» в частині їх змінної величини);

3) маржинальний) дохід: ряд. 1 – ряд. 2 даної методики розрахунку;

4) постійні витрати: адміністративні витрати (рах. 92 «Адміністративні витрати») + частина витрат на збут, яка відноситься до постійних витрат (дані аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут» в частині їх постійної величини) + загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналі-

тичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») + над-
нормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до
відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати);

5) питома вага маржинального доходу у чистій виручці (ряд. 3 /
ряд. 1 даної методики розрахунку);

6) поріг рентабельності (ряд. 4 / ряд. 5 даної методики розра-
хунку);

7) запас фінансової стійкості:

а) у тис. грн (ряд. 1 – ряд. 6 даної методики розрахунку);

б) у % ((ряд. 1 – ряд. 6) / ряд. 1 даної методики розрахунку ×
Ч 100 % або ряд. 7а / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 %)).

Деталізовані організаційні етапи глобального аналізу фінансової стійкості (за винятком суб'єктів малого підприємництва)

**I етап. Визначення глобальних абсолютних показників
фінансової стійкості — позитивний власний капітал
і наявність власного оборотного капіталу — та їх аналіз
у динаміці**

**II етап. Визначення відносних глобальних показників
фінансової стійкості та їх аналіз**

— на основі балансу:

1) показники співвідношення пасиву балансу: коефіцієнт
фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації вла-
сного капіталу); коефіцієнт фінансової залежності (заборгованос-
ті, концентрації позикового капіталу); коефіцієнт фінансового
ризиків (плече фінансового важеля); частка (коефіцієнт) довго-
строкового (перманентного) капіталу в загальному капіталі; кое-
фіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля;
коефіцієнти структури довгострокового (перманентного)
капіталу (коефіцієнт незалежності довгострокового (перманент-
ного) капіталу та коефіцієнт залежності довгострокового (перма-
нентного) капіталу);

**2) показники співвідношення певних груп активу та паси-
ву балансу:** коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої за-
боргованості; коефіцієнт забезпечення необоротних активів вла-
сним капіталом;

— на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, ба-
лансу та звіту про фінансові результати: а) показники співвід-
ношення грошових потоків з активом балансу (коефіцієнт фінан-

сування); б) показники співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу (коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку); в) показники балансу та звіту про фінансові результати (коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку);

— на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів:

1) показники співвідношення між певними видами прибутків та певними видами відсотків і фінансових витрат: рівень фінансового лівериджу, коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності, коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності;

2) показники співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами: коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок грошових коштів.

Деталізовані організаційні етапи аналізу фінансової стійкості суб'єкта малого підприємництва у зовнішньому фінансовому аналізі (крім глобального аналізу)

I етап. Визначення абсолютних показників фінансової стійкості та їх аналіз

а) визначення та аналіз головних абсолютних показників — позитивний власний капітал і наявність власного оборотного капіталу;

б) визначення та аналіз:

— узагальнюючих показників:

1) наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів:

— комплексних показників:

1) наявність джерел (капіталу) для формування оборотних активів — часткових показників: 1) наявність власного оборотного капіталу; 2) наявність власного оборотного та довгострокового залученого (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) капіталу для формування оборотних активів; 3) наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів; 4) наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів;

2) забезпеченість оборотних активів джерелами (капіталом) для їх формування — часткових показників: 1) наявність (нестача) власного оборотного капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним капіталом формування оборотних активів; 2) наявність (нестача) власного оборотного та довгострокового позикового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним та довгостроковим позиковим капіталом формування оборотних активів; 3) наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) позиковим капіталом формування оборотних активів; 4) наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) позичковим капіталом;

2) наявність (нестача) джерел фінансування (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів:

— комплексних показників:

1) наявність джерел (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів — часткових показників: 1) наявність власного матеріально-оборотного капіталу; 2) наявність власного матеріально-оборотного та довгострокового залученого капіталу для формування матеріальних оборотних активів; 3) наявність власного матеріально-оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування матеріальних оборотних активів;

2) забезпеченість матеріальних оборотних активів капіталом для їх формування — часткових показників: 1) наявність (нестача) власного оборотного капіталу для формування матеріальних оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним капіталом формування матеріальних оборотних активів; 2) наявність (нестача) власного матеріально-оборотного та довгострокового позикового капіталу для формування матеріальних оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним матеріально-оборотним та довгостроковим позиковим капіталом формування матеріальних оборотних активів; 3) наявність (нестача) власного матеріально-оборотного,

довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування матеріальних оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) довгостроковим і поточним (короткостроковим) позиковим капіталом формування матеріальних оборотних активів.

II етап. Визначення типу фінансової стійкості

1-й варіант: із застосуванням узагальнюючого абсолютно-го показника — наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів для суб'єктів господарювання, у яких невеликі суми матеріальних оборотних активів (чиста абсолютна фінансова стійкість; абсолютна фінансова стійкість; нормальна фінансова стійкість; нижче нормальної фінансова стійкість; передкризова фінансова стійкість; кризова фінансова стійкість).

2-й варіант: із застосуванням узагальнюючого абсолютно-го показника — наявність (нестача) капіталу для формування матеріальних оборотних активів для суб'єктів господарювання, у яких великі суми матеріальних оборотних активів (нормальна фінансова стійкість 1-го рівня; нормальна фінансова стійкість 2-го рівня; нормальна фінансова стійкість 3-го рівня; передкризова фінансова стійкість; кризова фінансова стійкість).

III етап. Визначення відносних показників фінансової стійкості та їх аналіз

а) визначення та аналіз головних відносних показників — співвідношення певних груп показників за даними балансу:

1) співвідношення певних груп пасиву балансу як джерел фінансування господарських ресурсів суб'єктів господарювання — *показники співвідношення певних груп пасиву балансу* (коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власного капіталу); коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикового капіталу); коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля); частка (коефіцієнт) довгострокового (перманентного) капіталу в загальному капіталі; коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля; коефіцієнти структури довгострокового (перманентного) капіталу (коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу та коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу); коефіцієнти структури позиково-

го капіталу (коефіцієнт довгострокових зобов'язань і коефіцієнт поточних зобов'язань));

2) співвідношення певних груп пасиву та активу балансу — *показники співвідношення певних груп пасиву та активу балансу* (коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості; забезпечення необоротних активів власним капіталом; коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу; коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом; коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом; коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами);

б) визначення та аналіз додаткових і допоміжних відносних показників фінансової стійкості — *співвідношення певних груп показників за даними балансу*:

1) співвідношення певних груп пасиву балансу як джерел фінансування господарських ресурсів суб'єктів господарювання — *показники співвідношення певних груп пасиву балансу* (коефіцієнт кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях, коефіцієнт страхування бізнесу);

2) співвідношення певних груп пасиву та активу балансу — *показники співвідношення пасиву та активу балансу* (коефіцієнт довгострокового позикового капіталу в необоротних активах; співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю);

3) співвідношення певних груп активу балансу як видів господарських засобів, на які спрямовуються джерела фінансування, — *показники співвідношення активу балансу* (коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних активів; коефіцієнт запасів в оборотних активах коефіцієнт мобільності оборотних активів; коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів; коефіцієнт реальної вартості основних засобів і нематеріальних активів; коефіцієнт зносу основних засобів і нематеріальних активів; коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів; коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі загальних активів).

IV етап. Аналіз операційно-фінансового лівериджу

V етап. Оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності

Для тих для суб'єктів малого підприємництва, які застосовують План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва та відповідно фінансовий звіт суб'єкта малого підприєм-

ництва або спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства — відсутній.

Для тих для суб'єктів малого підприємництва, які застосовують загальний План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та відповідно звичайний їх фінансовий звіт, то методика визначення у зовнішньому фінансовому аналізі запасу їх фінансової стійкості — зони безпечності основної діяльності аналогічна до великих та середніх підприємств:

**А) Оцінювання запасу фінансової стійкості
(зони безпечності) основної операційної діяльності
для суб'єктів малого підприємництва,**

у яких немає загальнопромислових та наднормативних витрат:

1-й етап — визначається виручка від реалізації (без ПДВ і АЗ) — це сума по ряд. 035 ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»;

2-й етап — визначається маржинальний дохід — це сума по ряд. 050 ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»;

3-й етап — визначаються постійні витрати — це сума по рядках 070, 080 ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»;

4-й етап — визначається поріг рентабельності (Прент), який являє собою відношення суми постійних витрат (ПВ) до питомої ваги маржинального доходу у виручці (ПВМД): $\text{Прент} = \text{ПВ} / \text{ПВМД}$;

5-й етап — визначається запас фінансової стійкості (ЗФС):

— в тис. грн: $\text{ЗФС} = \text{ЧВР} - \text{П рент}$

— у %: $\text{ЗФС} = (\text{ЧВР} - \text{П рент}) / \text{ЧВР} \times 100\%$

**Б) Оцінювання запасу фінансової стійкості
(зони безпечності) основної операційної діяльності
для суб'єктів малого підприємництва, у яких є
загальнопромислові та наднормативні виробничі витрати:**

1-й етап — визначається виручка від реалізації (без ПДВ і АЗ) (ряд. 035 ф. № 2);

2-й етап — визначається собівартість реалізованої продукції за мінусом постійних витрат (постійних розподілених та постійних нерозподілених загальнопромислових, наднормативних виробничих) (ряд. 040 ф. № 2 — ряд. 040 ф. № 2 \times 5 % / 100 %);

3-й етап — визначається маржинальний дохід: чиста виручка — собівартість реалізованої продукції за мінусом постійних витрат (постійних розподілених та постійних нерозподілених загальнопромислових, наднормативних виробничих), тобто (ряд. 035 ф. № 2 — (ряд. 040 ф. № 2 — ряд. 040 ф. № 2 \times 5 % / 100 %));

4-й етап — визначаються постійні витрати: адміністративні витрати, витрати на збут, постійні розподілені та постійні нерозподілені загальнопромислові витрати, наднормативні виробничі витрати (рядки 070, 080 ф. № 2 та ряд. 040 ф. № 2 × 5 % / 100 %);

5-й етап — визначається поріг рентабельності рентабельності (Прент), який являє собою відношення суми постійних витрат (ПВ) до питомої ваги маржинального доходу у виручці (ПВМД):
$$\text{Прент} = \text{ПВ} / \text{ПВМД};$$

6-й етап — визначається запас фінансової стійкості (ЗФС):

— в тис. грн: $\text{ЗФС} = \text{ЧВР} - \text{Прент}$

— у %: $\text{ЗФС} = (\text{ЧВР} - \text{Прент}) / \text{ЧВР} \times 100 \%$

Деталізовані організаційні етапи аналізу фінансової стійкості суб'єкта малого підприємництва у внутрішньому фінансовому аналізі:

I етап. Визначення абсолютних показників фінансової стійкості та їх аналіз

а) визначення та аналіз головних абсолютних показників — позитивні власні джерела фінансування і наявність власних оборотних джерел фінансування;

б) визначення та аналіз:

— узагальнюючих показників:

1) наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів):

— комплексних показників:

1) наявність джерел формування оборотних господарських засобів (ресурсів) — часткових показників: 1) наявність власних оборотних джерел; 2) наявність власних оборотних та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів); 3) наявність власних оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів); 4) наявність власних оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних господарських засобів (ресурсів);

2) забезпеченість оборотних господарських засобів (ресурсів) джерелами для їх формування — часткових показників: 1) наявність (нестача) власних оборотних джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) або забезпече-

ність (незабезпеченість) власними оборотними джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів); 2) наявність (нестача) власних оборотних і довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними та довгостроковими залученими (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів); 3) наявність (нестача) власних оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними, довгостроковими та поточними (короткостроковими) позиковими джерелами формування оборотних господарських засобів (ресурсів); 4) наявність (нестача) власних оборотних, довгострокових та поточних (короткострокових) позикових джерел, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними оборотними, довгостроковими, поточними (короткостроковими) позиковими джерелами, забезпеченнями наступних витрат і платежів та доходами майбутніх періодів формування оборотних господарських засобів;

2) наявність (нестача) джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів):

— комплексних показників:

1) наявність джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) — часткових показників: 1) наявність власних матеріально-оборотних джерел; 2) наявність власних матеріально-оборотних і довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів); 3) наявність власних матеріально-оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів);

2) забезпеченість матеріальних оборотних ресурсів (запасів) джерелами для їх формування — часткових показників: 1) наявність (нестача) власних матеріально-оборотних джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними джерелами формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів); 2) наявність (нестача) власних матеріально-оборот-

них та довгострокових залучених (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними та довгостроковими залученнями (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) джерелами формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів); 3) наявність (нестача) власних матеріально-оборотних, довгострокових і поточних (короткострокових) позикових джерел для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) або забезпеченість (незабезпеченість) власними матеріально-оборотними, довгостроковими, поточними (короткостроковими) позиковими джерелами формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів).

II етап. Визначення типу фінансової стійкості

1-й варіант: із застосуванням узагальнюючого абсолютноного показника — наявність (нестача) джерел фінансування для формування оборотних господарських засобів (ресурсів) для суб'єктів господарювання, у яких невеликі суми матеріальних оборотних ресурсів (чиста абсолютна фінансова стійкість; абсолютна фінансова стійкість; нормальна фінансова стійкість; нижче нормальної фінансова стійкість; передкризова фінансова стійкість; кризова фінансова стійкість).

2-й варіант: із застосуванням узагальнюючого абсолютноного показника — наявність (нестача) джерел фінансування для формування матеріальних оборотних ресурсів (запасів) для суб'єктів господарювання, у яких великі суми матеріальних оборотних ресурсів (нормальна фінансова стійкість 1-го рівня; нормальна фінансова стійкість 2-го рівня; нормальна фінансова стійкість 3-го рівня; передкризова фінансова стійкість; кризова фінансова стійкість).

III етап. Визначення відносних показників фінансової стійкості та їх аналіз

а) визначення та аналіз головних відносних показників:

1) співвідношення певних груп джерел фінансування: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власних джерел фінансування); коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикових джерел фінансування); коефіцієнт фінансової напруги; коефіцієнт фінансового

ризик (плече фінансового важеля); частка (коефіцієнт) довгострокових (перманентних) джерел фінансування в його загальних джерелах; коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля; коефіцієнти структури довгострокових (перманентних) джерел фінансування (коефіцієнт незалежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування та коефіцієнт залежності довгострокових (перманентних) джерел фінансування); коефіцієнти структури позикових джерел фінансування (коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування та коефіцієнт поточних позикових джерел фінансування);

2) співвідношення джерел фінансування та ресурсів: коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості; коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) ринковий; коефіцієнт маневреності (мобільності) власних джерел фінансування; коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними джерелами фінансування; коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів власними оборотними джерелами фінансування; коефіцієнт забезпечення оборотних ресурсів постійними оборотними коштами; коефіцієнт забезпечення необоротних ресурсів власними джерелами фінансування;

3) співвідношення грошових потоків з господарськими господарськими засобами (ресурсами): коефіцієнт фінансування;

4) співвідношення грошових потоків з джерелами фінансування: коефіцієнти обслуговування боргу (коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку, коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку);

5) співвідношення між певними видами прибутків та певними видами відсотків і фінансових витрат: рівень фінансового лівериджу: коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності; коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності, покриття дивідендів за привілейованим акціям за рахунок прибутку;

б) співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами: коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок грошових коштів;

б) визначення та аналіз додаткових та допоміжних відносних показників фінансової стійкості:

1) співвідношення джерел фінансування: коефіцієнт кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях; коефіцієнт страхування бізнесу; коефіцієнт страхування статутного капіталу; коефіцієнт страхування власного капіталу;

2) співвідношення певних груп господарських засобів (ресурсів): коефіцієнт довгострокової дебіторської заборгованості в складі її загальної величини; коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних ресурсів; коефіцієнт запасів в оборотних ресурсах; коефіцієнт мобільності оборотних ресурсів; коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих ресурсів; коефіцієнт реальної вартості основних засобів; коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів; коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі загальних ресурсів

3) співвідношення певних груп господарських засобів і джерел фінансування: коефіцієнт довгострокових позикових джерел фінансування в необоротних ресурсах; співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю.

IV етап. Аналіз операційно-фінансового лівериджу

V етап. Оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності.

Для тих для суб'єктів малого підприємництва, які застосовують загальний План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, визначення у внутрішньому фінансовому аналізі запасу їх фінансової стійкості — зони безпечності основної діяльності аналогічно до великих та середніх підприємств:

1-й варіант: час проведення внутрішнього фінансового аналізу співпадає з часом складання фінансової звітності (інформаційною базою служить форма № 2 «Звіт про фінансові результати» та аналітичні дані до рах. 93 «Витрати на збут», рах. 91 «Загально виробничі витрати», відповідних рахунків, з яких списуються наднормативні виробничі витрати:

1) «чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ряд. 035);

2) змінні витрати: собівартість реалізованої продукції (ряд. 040) – загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (за даними аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут»);

3) маржинальний) дохід: ряд. 1 – ряд. 2 даної методики розрахунку, тобто: «чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ряд. 035) – змінні витрати (собівартість реалізованої продукції (ряд. 040) – загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (за даними аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут»));

4) постійні витрати («Адміністративні витрати» (ряд. 070) + частина витрат на збут, яка відноситься до постійних витрат (за даними аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут») + загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати»)) + наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати);

5) питома вага маржинального доходу у чистій виручці (ряд. 3 / ряд. 1 даної методики розрахунку);

6) поріг рентабельності (ряд. 4 / ряд. 5 даної методики розрахунку);

7) запас фінансової стійкості:

а) у тис. грн (ряд. 1 – ряд. 6 даної методики розрахунку);

б) у % (ряд. 1 – ряд. 6) / ряд. 1 даної методики розрахунку × Ч 100 % або ряд. 7а / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 %).

2-й варіант: час проведення внутрішнього фінансового аналізу не співпадає з часом складання фінансової звітності (інформаційною базою служать дані аналітичного обліку):

1) «чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): «грязна» виручка – ПДВ – АЗ – Інші вирахування з доходу (сума по кредиту рах. 70 «Дохід від реалізації» – сума по кредиту рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами» в частині ПДВ та обов'язкових платежів (АЗ) – сума по субрах. 704 «Вирахування з доходу»);

2) змінні витрати: собівартість реалізованої продукції (рах. 90 «Собівартість реалізації») – загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (дані аналітичного обліку до рахунку 93 «Витрати на збут» в частині їх змінної величини);

3) маржинальний) дохід: ряд. 1 – ряд. 2 даної методики розрахунку;

4) постійні витрати: адміністративні витрати (рах. 92 «Адміністративні витрати») + частина витрат на збут, яка відноситься до постійних витрат (дані аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут» в частині їх постійної величини) + загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») + наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати);

5) питома вага маржинального доходу у чистій виручці (ряд. 3 / ряд. 1 даної методики розрахунку);

6) поріг рентабельності (ряд. 4 / ряд. 5 даної методики розрахунку);

7) запас фінансової стійкості:

а) у тис. грн (ряд. 1 – ряд. 6 даної методики розрахунку);

б) у % ((ряд. 1 – ряд. 6) / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 % або ряд. 7а / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 %)).

Для тих для суб'єктів малого підприємництва, які застосовують План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва, визначення запасу фінансової їх стійкості — зони безпечності основної діяльності — відбувається за аналітичними даними наступним чином:

1) «чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): «грязна» виручка – ПДВ – АЗ – Інші вирахування з доходу (аналітичні дані по кредиту рах. 70 «Дохід від реалізації» про загальний дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за мінусом аналітичних даних про вирахування з доходу) – аналітичні дані по кредиту рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами» в частині ПДВ та обов'язкових платежів (АЗ));

2) змінні витрати: собівартість реалізованої продукції (рах. 90 «Собівартість реалізації») – загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (дані аналітичного обліку до рах. 96 «Інші витрати» в частині змінної величини витрат на збут);

3) маржинальний) дохід: ряд. 1 – ряд. 2 даної методики розрахунку;

4) постійні витрати: адміністративні витрати (дані аналітичного обліку до рах. 96 «Інші витрати» в частині адміністративних витрат) + частина витрат на збут, яка відноситься до постійних витрат (дані аналітичного обліку до рах. 96 «Інші витрати» в частині постійної величини витрат на збут) + загальновиробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») + наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати);

5) питома вага маржинального доходу у чистій виручці (ряд. 3 / ряд. 1 даної методики розрахунку);

б) поріг рентабельності (ряд. 4 / ряд. 5 даної методики розрахунку);

7) запас фінансової стійкості:

а) у тис. грн (ряд. 1 – ряд. 6 даної методики розрахунку);

б) у % (ряд. 1 – ряд. 6) / ряд. 1 даної методики розрахунку \times Ч 100 % або ряд. 7а / ряд. 1 даної методики розрахунку \times 100 %).

Деталізовані організаційні етапи глобального аналізу фінансової стійкості суб'єктів малого підприємництва

I етап. Визначення глобальних абсолютних показників фінансової стійкості — позитивний власний капітал і наявність власного оборотного капіталу — та їх аналіз у динаміці

II етап. Визначення відносних глобальних показників фінансової стійкості — співвідношення певних груп показників за даними балансу та їх аналіз

1) показники співвідношення певних груп пасиву балансу: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власного капіталу); коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикового капіталу); коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля); частка (коефіцієнт) довгострокового (перманентного) капіталу в загальному капіталі; коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля; коефіцієнти структури довгострокового (перманентного) капіталу (коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу та коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу);

2) показники співвідношення певних груп активу та пасиву балансу: коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої за-

боргованості; коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом.

Висновки

У результаті проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

- **по-перше**, при оцінювання запасу фінансової стійкості визначається не просто зона безпечності діяльності суб'єкта господарювання, під якою розуміється вся діяльність у комплексі за всіма її видами (операційна, фінансова, інвестиційна), а визначається **запас фінансової стійкості як зона безпечності саме основної операційної його діяльності**;

- **по-друге**, необхідно **розрізнити методикау визначення запасу фінансової стійкості для основної операційної діяльності для зовнішнього фінансового аналізу та внутрішнього фінансового аналізу. У внутрішньому фінансовому аналізі також пропонується розмежовувати методикау оцінювання запасу основної операційної діяльності за критерієм розмежування витрат на збут на постійні та змінні.**

У короткостроковому періоді всі витрати відносно обсягу виробництва поділяють на умовно-змінні та умовно-постійні. Умовно-змінні витрати змінюються зі зміною обсягу виробництва.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» *собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)* складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, *нерозподілених постійних загальновиробничих витрат і наднормативних виробничих витрат*

До *виробничої собівартості продукції (робіт, послуг)* включаються: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; *змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.*

Було уточнено методикау визначення запасу фінансової стійкості — зони безпечності основної операційної діяльності суб'єктів господарювання з урахуванням загальновиробничих і наднормативних виробничих витрат.

У зовнішньому фінансовому аналізі витрати на збут за критерієм по відношенню до обсягів виробництва є постійними, тому вони не включаються до собівартості продукції, а у внутрішньому фінансовому аналізі за критерієм по відношенню до реалізованої продукції поділяються на постійні та

змінні. Інформаційною базою слугують аналітичні дані до рах. 93 «Витрати на збут». Та частина витрат на збут, яка є постійною, не включається до собівартості реалізованої продукції, а та частина цих витрат, яка є змінною, включається до собівартості реалізованої продукції;

• **по-третє**, для визначення запасу фінансової стійкості використовуються такі показники:

- 1) виручка від реалізації;
- 2) змінні витрати;
- 3) маржинальний дохід;
- 4) постійні витрати;
- 5) поріг рентабельності;
- 6) запас фінансової стійкості;

• **по-четверте**, методика визначення запасу фінансової стійкості суб'єкта господарювання буде залежати від виду діяльності господарюючого суб'єкта (наявні або відсутні загальновиробничі та наднормативні виробничі витрати), та від того, чи є він суб'єктом малого підприємництва, чи ні (який застосовується план рахунків і відповідна фінансова звітність);

• **по-п'яте**, поріг рентабельності ($P_{\text{рент}}$) являє собою відношення суми постійних витрат (ПЗ) до питомої ваги маржинального доходу у виручці (ПВМД):

$$P_{\text{рент}} = \frac{\text{ПЗ}}{\text{ПВМД}}.$$

Економічний зміст цього показника полягає в тому, що визначається та сума виручки, яка необхідна для покриття всіх постійних витрат підприємства. Прибутку при цьому не буде, але не буде й збитку. Рентабельність тут дорівнює нулю. Даний показник використовується для розрахунку запасу фінансової стійкості (ЗФС):

$$\text{ЗФС} = \frac{\text{ВР} - P_{\text{рент}}}{\text{ВР}} \times 100 \%,$$

або

$$\text{ЗФС} = \text{ВР} - P_{\text{рент}}.$$

У першому розрахунку отримується запас фінансової стійкості у відсотках, а у другому розрахунку — у тисячах гривень.

• **по-шосте**, розрахований таким чином запас фінансової стійкості стосується лише основної операційної діяльності без урахування інших операційних доходів і витрат, а також доходів і витрат від інвестиційної та фінансової діяльності та надзвичайних подій. Рекомендується додатково звертати увагу на фінансові результати від іншої операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та надзвичайних подій, бо для них неможливо визначити запас фінансової стійкості;

• **по-сьоме**, у зовнішньому фінансовому аналізі запропоновані такі варіанти визначення запасу фінансової стійкості (за винятком суб'єктів малого підприємництва, у яких застосовується План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва та відповідно фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва або спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, запас фінансової стійкості не розраховується за відсутністю даних):

— для тих суб'єктів господарювання, у яких є загально виробничі та наднормативні виробничі витрати, із застосуванням таких показників:

1) виручка від реалізації (без ПДВ і АЗ) (ряд. 035 ф. № 2);

2) собівартість реалізованої продукції за мінусом постійних витрат (постійних розподілених і постійних нерозподілених загально виробничих, наднормативних виробничих) (ряд. 040 ф. № 2 – – ряд. 040 ф. № 2 × 5 % / 100 %);

3) маржинальний дохід: чиста виручка — собівартість реалізованої продукції за мінусом постійних витрат (постійних розподілених і постійних нерозподілених загально виробничих, наднормативних виробничих), тобто (ряд. 035 ф. № 2 – (ряд. 040 ф. № 2 – ряд. 040 ф. № 2 × 5 % / 100 %));

4) постійні витрати: адміністративні витрати, витрати на збут, постійні розподілені та постійні нерозподілені загально виробничі витрати, наднормативні виробничі витрати (рядки 070, 080 ф. № 2 та ряд. 040 ф. № 2 × 5 % / 100 %);

5) поріг рентабельності ($P_{\text{рент}}$) як відношення суми постійних витрат (ПЗ) до питомої ваги маржинального доходу у виручці (ПВМД): $P_{\text{рент}} = \text{ПЗ} / \text{ПВМД}$;

6) запас фінансової стійкості (ЗФС):

$$\text{ЗФС} = (\text{ВР} - P_{\text{рент}}) / \text{ВР} \times 100 \%$$

або

$$\text{ЗФС} = \text{ВР} - \text{Прент};$$

— для тих суб'єктів господарювання, у яких відсутні загально виробничі та наднормативні виробничі витрати, із застосуванням таких показників:

- 1) виручка від реалізації (без ПДВ і АЗ) (ряд. 035 ф. № 2);
- 2) маржинальний дохід (ряд. 050 ф. № 2);
- 3) постійні витрати (рядки 070, 080 ф. № 2);
- 4) поріг рентабельності;
- 5) запас фінансової стійкості;

• по-восьме, у внутрішньому фінансовому аналізі запропоновано наступну методику оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності суб'єкта господарювання (за винятком суб'єктів підприємницької діяльності які застосовують План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва):

1-й варіант, коли час проведення внутрішнього фінансового аналізу співпадає з часом складання фінансової звітності (інформаційною базою служить форма № 2 «Звіт про фінансові результати» та аналітичні дані до рах. 93 «Витрати на збут», рах. 91 «Загальновиробничі витрати», відповідних рахунків, з яких списуються наднормативні виробничі витрати:

1) «чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ряд. 035);

2) змінні витрати: собівартість реалізованої продукції (ряд. 040) – загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (за даними аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут»);

3) маржинальний) дохід: ряд. 1 – ряд. 2 даної методики розрахунку, тобто:

«чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ряд. 035) – змінні витрати (собівартість реалізованої продукції (ряд. 040) – загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (за даними аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут»));

4) постійні витрати («Адміністративні витрати» (ряд. 070) + частина витрат на збут, яка відноситься до постійних витрат (за даними аналітичного обліку до рахунку 93 «Витрати на збут») + загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») + наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати);

5) питома вага маржинального доходу у чистій виручці (ряд. 3 / ряд. 1 даної методики розрахунку);

6) поріг рентабельності (ряд. 4 / ряд. 5 даної методики розрахунку);

7) запас фінансової стійкості:

а) у тис. грн (ряд. 1 – ряд. 6 даної методики розрахунку);

б) у % ((ряд. 1 – ряд. 6) / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 % або ряд. 7а / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 %).

2-й варіант, коли час проведення внутрішнього фінансового аналізу не співпадає з часом складання фінансової звітності (інформаційною базою служать дані аналітичного обліку):

1) «чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): «грязна» виручка – ПДВ – АЗ – Інші вирахування з доходу (сума по кредиту рах. 70 «Дохід від реалізації» – сума по кредиту рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами» в частині ПДВ та обов'язкових платежів (АЗ) – сума по субрах. 704 «Вирахування з доходу»);

2) змінні витрати: собівартість реалізованої продукції (рах. 90 «Собівартість реалізації») – загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (дані аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут» в частині їх змінної величини);

3) маржинальний) дохід: ряд. 1 – ряд. 2 даної методики розрахунку;

4) постійні витрати: адміністративні витрати (рах 92 «Адміністративні витрати») + частина витрат на збут, яка відноситься до постійних витрат (дані аналітичного обліку до рах. 93 «Витрати на збут» в частині їх постійної величини) + загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») + наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати);

5) питома вага маржинального доходу у чистій виручці (ряд. 3 / ряд. 1 даної методики розрахунку);

6) поріг рентабельності (ряд. 4 / ряд. 5 даної методики розрахунку);

7) запас фінансової стійкості:

а) у тис. грн (ряд. 1 – ряд. 6 даної методики розрахунку);

б) у % ((ряд. 1 – ряд. 6) / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 % або ряд. 7а / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 %)).

по-дев'яте, у суб'єктів малого підприємництва, які застосовують План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва, методика визначення запасу фінансової їх стійкості — зони безпечності основної діяльності у внутрішньому фінансовому аналізі відбувається за аналітичними даними наступним чином:

1) «чиста» виручка або «чистий» дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): «грязна» виручка – ПДВ – АЗ – Інші вирахування з доходу (аналітичні дані по кредиту рах. 70 «Дохід від реалізації» про загальний дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за мінусом аналітичних даних про вирахування з доходу) – аналітичні дані по кредиту рах. 64 «Розрахунки за податками й платежами» в частині ПДВ та обов'язкових платежів (АЗ));

2) змінні витрати: собівартість реалізованої продукції (рах. 90 «Собівартість реалізації») – загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») – наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати) + частина витрат на збут, яка відноситься до змінних витрат (дані аналітичного обліку до рах. 96 «Інші витрати» в частині змінної величини витрат на збут);

3) маржинальний) дохід: ряд. 1 – ряд. 2 даної методики розрахунку;

4) постійні витрати: адміністративні витрати (дані аналітичного обліку до рах. 96 «Інші витрати» в частині адміністративних витрат) + частина витрат на збут, яка відноситься до постійних витрат (дані аналітичного обліку до рах. 96 «Інші витрати» в частині постійної величини витрат на збут) + загально виробничі розподілені та нерозподілені постійні витрати (за даними аналітичного обліку до рах. 91 «Загально виробничі витрати») + наднормативні виробничі витрати (за даними аналітичного обліку до відповідних рахунків, з яких списуються дані витрати);

5) питома вага маржинального доходу у чистій виручці (ряд. 3 / ряд. 1 даної методики розрахунку);

6) поріг рентабельності (ряд. 4 / ряд. 5 даної методики розрахунку);

7) запас фінансової стійкості:

а) у тис. грн (ряд. 1 – ряд. 6 даної методики розрахунку);

б) у % ((ряд. 1 – ряд. 6) / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 % або ряд. 7а / ряд. 1 даної методики розрахунку × 100 %));

• **по-десяте**, з урахуванням світового досвіду проведення аналізу фінансової стійкості та на основі попередніх досліджень автора даної монографії, досягнень вітчизняної теорії і практики аналізу фінансової стійкості, запропоновано:

— розмежування організаційних етапів аналізу фінансової стійкості на зовнішній і внутрішній фінансовий аналіз, а також виокремлення на проведення глобального порівняльного фінансового аналізу фінансової стійкості суб'єктів господарювання різних країн світу;

— у **методологічному плані розроблену** загальну схему організаційних етапів як для зовнішнього, так і для внутрішнього (крім глобального) аналізу фінансової стійкості, яка полягає в наступному:

1. Визначення абсолютних показників фінансової стійкості та їх аналіз:

а) визначення та аналіз головних абсолютних показників;

б) визначення та аналіз узагальнюючих, комплексних і часткових показників;

2. Визначення типу фінансової стійкості;

3. Визначення відносних показників фінансової стійкості та їх аналіз:

а) визначення та аналіз головних відносних показників;

б) визначення та аналіз додаткових і допоміжних показників.

4. Аналіз фінансових та виробничо-фінансового лівериджу.

5. Оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності;

— деталізовані організаційні етапи в межах зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу з урахуванням конкретних абсолютних і відносних показників та відповідних методик визначення типів і оцінювання запасу фінансової стійкості для великих і середніх підприємств та для суб'єктів малого підприємництва;

— деталізовані організаційні етапи для проведення порівняльного глобального аналізу фінансової стійкості з урахуванням конкретних абсолютних та відносних її показників для великих і середніх підприємств та для суб'єктів малого підприємництва.

**ПРИКЛАД РЕАЛІЗАЦІЇ
ЗАПРОПОНОВАНОЇ МЕТОДИКИ
ТА ОРГАНІЗАЦІЇ АНАЛІЗУ
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ НА ПРАКТИЦІ**

**6.1. Приклад реалізації запропонованої методики
та організації аналізу фінансової стійкості
суб'єкта господарювання (суб'єкт господарювання
не є суб'єктом малого підприємництва)
у зовнішньому фінансовому аналізі**

Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості

Аналіз фінансової стійкості буде розглянуто на прикладі Казанківського хлібоприймального підприємства (далі — ХПП) за даними річного балансу (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

**БАЛАНС КАЗАНКІВСЬКОГО ХЛІБОПРИЙМАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА
НА 31.12.20XX р., тис. грн**

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	1,4	4,0
первісна вартість	011	1,7	5,7
накопичена амортизація	012	0,3	0,7
Незавершені капітальні інвестиції	020	6,7	9,9
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	1513,8	1629,4
первісна вартість	031	1611,9	1885,9
знос	032	98,1	256,5

Продовження табл. 6.1

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Довгострокові біологічні активи: справедлива (залишкова) вартість	035		
первісна вартість	036		
накопичена амортизація	037		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040		233,7
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055		
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056		
Знос інвестиційної нерухомості	057		
Відстрочені податкові активи	060		60,5
Гудвіл	065		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080	1521,9	1937,5
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	2,1	21,6
Поточні біологічні активи	110	2,6	2,6
Незавершене виробництво	120		
Готова продукція	130		
Товари	140	51,1	344,5
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			

Продовження табл. 6.1

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
чиста реалізаційна вартість	160	203,1	2226,5
первісна вартість	161	203,1	2226,5
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	189,2	382,3
за виданими авансами	180	86,2	70,7
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210		0,4
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
у національній валюті	230	26,8	1187,0
у т. ч. в касі	231		
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250	20,7	1,6
Усього за розділом II	260	581,8	4237,2
III. Витрати майбутніх періодів	270	0,6	1,5
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275		
БАЛАНС	280	2104,3	6176,2
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	1111,1	1111,1
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330		

Продовження табл. 6.1

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокри- тий збиток)	350	(677,2)	(130,5)
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом I	380	433,9	980,6
II. Забезпечення майбутніх витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400		
Інші забезпечення	410		
Сума страхових резервів	415		
Сума часток перестраховиків у стра- хових резервах	416	0	0
Залишок сформованого призового фо- нду, що підлягає виплаті переможцям лотереї	417		
Залишок сформованого резерву на ви- плату джекпоту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї	418		
Цільове фінансування	420		
Сума коштів (товари, послуги, робо- ти), отриманих у вигляді благодійної допомоги, які відповідно до законо- давства звільняються від оподаткуван- ня податком на додану вартість	421		
Усього за розділом II	430		
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зо- бов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460		

Закінчення табл. 6.1

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Інші довгострокові зобов'язання	470	150,0	
Усього за розділом III	480	150,0	
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи	530	126,4	2431,8
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	52,0	
з бюджетом	550	12,4	179,8
з позабюджетних платежів	560		3,1
зі страхування	570	16,1	10,3
з оплати праці	580	36,3	21,1
з учасниками	590		
із внутрішніх розрахунків	600		
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605		
Інші поточні зобов'язання	610	1277,2	2549,5
Усього за розділом IV	620	1520,4	5195,6
V. Доходи майбутніх періодів	630		
БАЛАНС	640	2104,3	6176,2

Дане підприємство займається складуванням та обробкою сільськогосподарської продукції. Отже, ХПП нічого не виробляє, а тільки надає тимчасові складські послуги та постійні послуги з оброблення сільськогосподарської продукції (наприклад, сорту-

вання та сушка зернових, насіння соняшника та ін.), паралельно в невеликих обсягах займається торгівлею і не є суб'єктом малого підприємництва.

У даному розділі буде показано реалізацію запропонованої методики аналізу фінансової стійкості на практиці порівняно з існуючою методикою оцінювання фінансової стійкості суб'єкта економіки.

Слід розглянути два варіанти оцінювання фінансової стійкості суб'єкта господарювання та дати їм порівняльну характеристику:

1-й варіант — за методикою аналізу, яку автор монографії використовувала раніше у наукових дослідженнях і за якою оцінюють фінансову стійкість сьогодні інші вчені;

2-й варіант — за методикою аналізу, яку автор монографії пропонує за результатами проведеного дослідження.

Аналіз фінансової стійкості суб'єкта господарювання починається з дослідження її абсолютних показників, які потім використовуватимуться у визначенні типів фінансової стійкості.

1-й варіант аналізу абсолютних показників фінансової стійкості

За чинного методикою аналізу фінансової стійкості до абсолютного показника фінансової стійкості належить показник «наявність власних оборотних коштів» як різниця оборотних активів та поточних зобов'язань (про нього див. п. 2.1. та п. 2.2 даної монографії та монографію автора «Аналіз платоспроможності та ліквідності суб'єктів підприємницької діяльності»).

Даний абсолютний показник фінансової стійкості Казанківського ХПП показано в табл. 6.2.

Таблиця 6.2

АНАЛІЗ АБСОЛЮТНОГО ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КАЗАНКІВСЬКОГО ХПП

№ з/п	Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
1	Наявність власних оборотних коштів (розд. II АБ – розд. IV ПБ)	581,8 – – 1520,4	– 938,6	4237,2 – – 5195,6	– 958,4	– 19,8

Як свідчать отримані результати, Казанківське ХПП не має власних оборотних коштів, що свідчить про проблеми з ліквідністю даного суб'єкта господарювання.

З урахуванням запропонованого та відповідно обґрунтованого визначення ліквідності суб'єкта господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі як здатність і швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як по мірі надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів доцільно приєднатися до тих учених-аналітиків, які виділяють даний показник у системі показників ліквідності. В якості підтвердження вірності такої висловленої думки є точки зору іноземних учених далекого зарубіжжя Б. Коласа [131, с. 89], Л.А.Бернстайна [42, с. 398—402] та МакКензі Венді [238, с. 282]. Але Б. Коллас (1997 р.) називає його як майновий чистий робочий капітал. Л.А. Берстайн (2002 р.) виокремив даний абсолютний показник як робочий капітал або чистий робочий капітал, але до оборотних активів чомусь включив витрати майбутніх періодів, хоча перед цим виклав обґрунтовану думку про недоцільність включення даних витрат в аналіз ліквідності. Таким чином, автор сам собі суперечать. МакКензі Венді спочатку не виділяв такий показник (2003 р.), а потім вказав, але як на чисті поточні активи (2006 р.)

Варто також виділити думки вчених близького зарубіжжя, а саме з Росії, — В. В. Ковальова (2001 р.) [121, с. 306—310], (2008 р.) [124, с. 265—274], О.В. Єфімової (2002 р.) [84, с. 102—103], О.В. Соловйової (2004 р.) [295, с. 317, 319] та Віт. В. Ковальова (2008 р.) [124, с. 265—274], які також виділяють такий абсолютний показник ліквідності, але кожен з іншою назвою. Наприклад, О.В. Соловйова (2004 р.) виокремлює його під назвою «оборотний капітал», що не є виправданим.

У Положенні про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженому наказом Міністерства фінансів України, Фондом державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312 та в Методичних рекомендаціях щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалених Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99 даний показник вказується як чистий оборотний капітал, а в Методичних рекомендаціях з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджених Центральною

спількою споживчих товариств України від 28.07.2006 р. він визначається як забезпеченість робочим капіталом, власні оборотні кошти або власний оборотний капітал.

Тому було внесено пропозицію назвати даний показник «наявність постійних оборотних коштів», бо за такою методикою розрахунку різниці між оборотними активами та поточними зобов'язаннями в результаті залишаються ті оборотні активи, які фінансуються за рахунок постійного капіталу, тобто власного капіталу та довгострокових зобов'язань (до уваги не беруть доходи майбутніх періодів та забезпечення наступних витрат і платежів через розглянуті вище причини), а не тільки за рахунок саме власного капіталу.

Доповненням до обґрунтування такої думки автора монографії є те, що в **Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства**, затверджених наказом **Міністерства економіки України** від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом **Міністерства економіки України** від 6 березня 2006 р. № 81 різниця між оборотними активами та короткостроковими зобов'язаннями називається власними оборотними засобами і визначається, що вона є тією частиною оборотних активів, яка фінансується за рахунок власних коштів і довгострокових зобов'язань (хоча відносять його до показників фінансової стійкості). Таким чином ще раз підтверджується, що в результаті отриманої різниці між оборотними активами та поточними зобов'язаннями залишаються ті оборотні активи, які фінансуються за рахунок постійного капіталу, а саме власного капіталу та довгострокових зобов'язань.

Було уточнено назву даного показника та запропоновано єдиний **абсолютний показник ліквідності суб'єктів господарювання — наявність постійних оборотних коштів (НПОК), який розраховується як різниця між оборотними матеріальними та фінансовими активами і поточними зобов'язаннями.**

Він показує, скільки оборотних активів залишиться у суб'єкта господарювання після погашення поточних зобов'язань. Постійні оборотні кошти завжди мають бути у суб'єкта господарювання, щоб він був ліквідним. Відсутність таких коштів свідчатиме про неможливість погашення поточних боргів за рахунок оборотних активів, що призведе до проїдання власного та позикового капіталу і в перспективі набуття статусу банкрута. Саме така ситуація спостерігається на досліджуваному підприємстві.

Наявність постійних оборотних коштів у суб'єкта господарювання буде свідчити про його ліквідність. Рівність між оборотни-

ми активами та поточними зобов'язаннями буде свідчити про нульову величину постійних оборотних коштів. Якщо Казанківське ХПП не поповнить їх, то втратить свою ліквідність з усіма відповідними негативними наслідками.

2-й варіант аналізу абсолютних показників фінансової стійкості

За запропонованими етапами організації аналізу фінансової стійкості першим етапом є визначення абсолютних показників фінансової стійкості та їх аналіз. Нижче розкривається даний етап її аналітичного дослідження.

I етап. Визначення абсолютних показників фінансової стійкості та їх аналіз

а) визначення та аналіз головних абсолютних показників — позитивний власний капітал і наявність власного оборотного капіталу;

б) визначення та аналіз узагальнюючого показника наявності (нестача) капіталу для формування оборотних активів; — комплексних показників:

1) наявність капіталу для формування оборотних активів — часткових показників: 1) наявність власного оборотного капіталу; 2) наявність власного оборотного та довгострокового залученого (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) капіталу для формування оборотних активів; 3) наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів; 4) наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів;

2) забезпеченість оборотних активів капіталом для їх формування — часткових показників: 1) наявність (нестача) власного оборотного капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним капіталом формування оборотних активів; 2) наявність (нестача) власного оборотного та довгострокового позикового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним та довгостроковим позиковим капіталом формування оборотних активів; 3) наявність (нестача) власного обо-

ротного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим і поточним (короткостроковим) позиковим капіталом формування оборотних активів; 4) наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) позиковим капіталом, забезпеченнями наступних витрат і платежів, доходами майбутніх періодів формування оборотних активів.

У зв'язку з тим, що Казанківське ХПП за специфікою діяльності не має значних матеріальних оборотних активів, не доцільно вивчати такий узагальнюючий показник, як наявність (нестача) джерел фінансування (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів, та відповідно такі комплексні показники, як: 1) наявність джерел (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів та відповідні часткові показники; 2) забезпеченість матеріальних оборотних активів капіталом для їх формування та відповідні часткові показники. Тому автор монографії опускає розрахунки цих показників, які не є характерними для даного суб'єкта господарювання.

Для вивчення абсолютних показників фінансової стійкості за запропонованою методикою аналізу та проведення подальшого аналітичного дослідження треба трансформувати чинний баланс підприємства в запропоновану перетворену форму (табл. 6.3).

Таблиця 6.3

**ТРАНСФОРМОВАНИЙ БАЛАНС
ДЛЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КАЗАНКІВСЬКОГО
ХЛІБПРИЙМАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА 31.12.20XX р., тис. грн**

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
I. Необоротні нематеріальні та матеріальні активи			
Нематеріальні активи			
залишкова вартість	010	1,4	4,0
первісна вартість	011	1,7	5,7
накопичена амортизація	012	0,3	0,7

Продовження табл. 6.3

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Матеріальні активи:			
незавершені капітальні інвестиції	020	6,7	9,9
Основні засоби: залишкова вартість	030	1513,8	1629,4
первісна вартість	031	1611,9	1885,9
знос	032	98,1	256,5
Довгострокові біологічні активи: залишкова вартість	035		
первісна вартість	036		
накопичена амортизація	037		
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості (055)	038		
Первісна вартість інвестиційної нерухомості (056)	039		
Знос інвестиційної нерухомості (057)	040		
Гудвіл	041		
Усього за розділом I (сума ряд. 010, 020, 030, 035, 038, 041)	042	1521,9	1643,3
II. Необоротні фінансові активи			
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств (040)	043		233,7
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		60,5
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом II (сума ряд. 043—070)	080		294,2
Разом необоротних активів	090	1521,9	1937,5

Продовження табл. 6.3

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
III. Оборотні матеріальні активи			
Запаси:			
виробничі запаси	100	2,1	21,6
поточні біологічні активи	110	2,6	2,6
незавершене виробництво	120		
готова продукція	130		
товари (крім необоротних активів та груп вибуття)	140	51,1	344,5
необоротні активи та групи вибуття (275)	141		
Усього за розділом III (сума ряд. 100—141)	149	55,8	368,7
IV. Оборотні фінансові активи			
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	203,1	2226,5
первісна вартість	161	203,1	2226,5
резерв сумнівних боргів	162	()	()
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	189,2	382,3
за виданими авансами	180	86,2	70,7
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210		0,4
Поточні фінансові інвестиції	220		
Еквіваленти грошових коштів	225		
Грошові кошти:			
в національній валюті	230	26,8	1187,0
у т.ч. в касі	231		
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250	20,7	1,6

Продовження табл. 6.3

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Усього за розділом IV (сума ряд. 150, 160, 170—230, 240, 250)	260	526,0	3868,5
Разом оборотних активів	265	581,8	4237,2
V. Витрати майбутніх періодів	270	0,6	1,5
БАЛАНС (сума ряд. 042, 080, 149, 260, 270 або сума ряд. 090, 265, 270)	280	2104,3	6176,2
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	1111,1	1111,1
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330		
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	(677,2)	(130,5)
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом I (алгебраїчна сума ряд. 300—370)	380	433,9	980,6
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400		
Інші забезпечення	410		
Сума страхових резервів	415		
Сума часток перестраховування у страхових резервах	416	0	0
Залишок сформованого призового фонду, що підлягає виплаті переможцям лотереї	417		
Залишок сформованого резерву спрямованого на виплату джекпоту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї	418		
Цільове фінансування	420		
Сума коштів (товари, роботи, послуги), у вигляді благодійної допомоги, які відповідно до законодавства звільняються від оподаткування податком на додану вартість	421		

Закінчення табл. 6.3

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Усього за розділом II (алгебраїчна сума ряд. 400—421)	430		
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460		
Інші довгострокові зобов'язання	470	150,0	
Усього за розділом III (сума ряд. 440—470)	480	150,0	
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	126,4	2431,8
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	52,0	
з бюджетом	550	12,4	179,8
з позабюджетних платежів	560		3,1
зі страхування	570	16,1	10,3
з оплати праці	580	36,3	21,1
з учасниками	590		
із внутрішніх розрахунків	600		
Інші поточні зобов'язання	610	1277,2	2549,5
Усього за розділом IV (сума ряд. 500—610)	620	1520,4	5195,6
Разом довгострокових та поточних зобов'язань (сума ряд. 480, 620)	625	1670,4	5195,6
V. Доходи майбутніх періодів	630		
БАЛАНС (сума ряд. 380, 430, 480, 620, 630, або ряд. 380, 430, 625, 630)	640	2104,3	6176,2

У даній монографії було запропоновано такі абсолютні показники фінансової стійкості, як позитивний власний капітал та наявність власного оборотного капіталу (див. п. 2.1 монографії). Розрахунок даних показників відображено в табл. 6.4.

Таблиця 6.4

**АНАЛІЗ ГЛОБАЛЬНИХ ТА ГОЛОВНИХ АБСОЛЮТНИХ ПОКАЗНИКІВ
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КАЗАНКІВСЬКОГО ХПП**

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
1	Позитивний власний капітал	2104,3 – – 150,0 – 1520,4	+ 433,9	6176,2 – – 2549,5	980,6	+ 546,7
2.	Наявність власного оборотного капіталу	433,9 – – 1521,9 – 0,6	– 1088,6	980,6 – 1643,3 – – 294,2 – 1,5	– 958,4	+ 130,2

Як свідчать отримані результати, Казанківське ХПП має позитивний власний капітал, що з позитивної сторони свідчить про мінімальну умову фінансової стійкості досліджуваного підприємства. Тобто на початок року ХПП мало 433,9 тис. грн позитивної величини тих активів, які фінансуються за рахунок суто власного капіталу. На кінець року ця сума зросла на 546,7 тис. грн, тобто більше ніж у два рази, і становила 980,6 тис. грн позитивної величини тих активів, які сформовані за рахунок суто позитивної величини власного капіталу в загальному капіталі даного суб'єкта господарювання. Це свідчить про поліпшення мінімальної умови фінансової стійкості Казанківського ХПП.

Разом з тим видно, що воно не має власного оборотного капіталу, тобто тієї суми власного капіталу, яка залишалася б для фінансування дійсно саме оборотних активів. А це означає, що оборотні активи фінансуються повністю за рахунок позикового капіталу, крім того, ще й частина необоротних активів фінансується за рахунок позикового капіталу. Відсутність власного оборотного капіталу свідчить про проблеми з фінансовою стійкістю ХПП, хоча ситуація з його нестачею дещо поліпшилася, оскільки в динаміці спостерігається зменшення дефіциту даного капіталу на 130,2 тис. грн: з 1088,6 тис. грн на початок року до 958,4 тис. грн на його кінець.

Разом з тим слід зазначити, що власний капітал досліджуваного підприємства складається тільки із статутного капіталу, величина якого залишилася без змін у сумі 1111,1 тис. грн, і зменшує його величину непокритий збиток, який зменшився в динаміці на 546,7 тис. грн: з 677,2 тис. грн на початок року до 130,5 тис. грн на кінець року. Прибутковість діяльності ХПП за звітний рік викликала поліпшення його фінансової стійкості через зменшення дефіциту наявності власного оборотного капіталу. Але ХПП треба краще працювати та отримувати прибутки не тільки для подальшого розвитку, а й передусім для покриття понесених раніше збитків, для збільшення величини власного капіталу і відповідно зменшення позикового капіталу, щоб вирівняти ситуацію з власним оборотним капіталом. Необхідно зменшити величину позикового капіталу і розібратися зі складом та станом поточних зобов'язань, а також з'ясувати склад і стан оборотних фінансових активів (див. розд. IV активу запропонованої форми балансу — табл. 6.3), оскільки величина оборотних матеріальних активів підприємства незначна (див. розд. 3 запропонованої форми балансу — табл. 6.3).

Керівництву даного підприємства треба негайно вжити заходів, для того, щоб появився власний оборотний капітал.

Усі суб'єкти господарювання для стійкого фінансового стану обов'язково повинні мати власний оборотний капітал. Він є вихідним абсолютним показником фінансової стійкості для подальшого визначення її типів.

Далі слід розглянути узагальнюючі, комплексні та часткові абсолютні показники фінансової стійкості даного підприємства (табл. 6.5).

Як видно з даних табл. 6.5, у досліджуваного підприємства є проблеми з фінансовою стійкістю. Так, воно має дефіцит власного оборотного капіталу в сумі 1088,6 тис. грн на початок року та 958,4 тис. грн на кінець року, хоча його величина зменшилася в динаміці на 130,2 тис. грн. Існує також дефіцит власного оборотного та довгострокового залученого капіталу для формування оборотних активів у сумі 938,6 тис. грн на початок року та в сумі 958,4 тис. грн на кінець року, тобто дефіцит ще й зріс у динаміці на 19,8 тис. грн. Як видно з даних трансформованого балансу (табл. 6.3), причиною такої тенденції є те, що на кінець року були погашені всі довгострокові зобов'язання, але при цьому зросли необоротні нематеріальні та матеріальні активи та з'явилися необоротні фінансові активи.

Таблиця 6.5
АНАЛІЗ УЗАГАЛЬНЮЮЧИХ, КОМПЛЕКСНИХ ТА ЧАСТКОВИХ АБСОЛЮТНИХ ПОКАЗНИКІВ
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КАЗАНКІВСЬКОГО ХІП

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
1	Наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів (узагальнюючий показник)					
1.1	Наявність джерел (капіталу) формування оборотних активів (комплексний показник)					
1.1.1	Часткові показники (перша група показників) Наявність власного оборотного капіталу (НВОК)* (* дефіцит НВОК зменшився на 130,2 тис. грн)	433,9 – – 1521,9 – 0,6	– 1088,6	980,6 – 1643,3 – – 294,2 – 1,5	– 958,4	+ 130,2*
1.1.2	Наявність власного оборотного та довгострокового залученого (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) капіталу для формування оборотних активів (НВОКДК)	433,9 + 150,0 – – 1521,9 – 0,6	– 938,6	980,6 – 1643,3 – – 294,2 – 1,5	– 958,4	– 19,8
1.1.3	Наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів (НВОКДКПК)	433,9 + 150,0 + + 1520,4 – – 1521,9 – 0,6	581,8	980,6 + 5195,6 – – 1643,3 – 294,2 – – 1,5	4237,2	+ 3655,4

1.1.4	<p>Наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу, забезпечення наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів (НК)</p> <p>ХПП не має забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів, тому показники 1.1.3 та 1.1.4 аналогічні</p>	<p>433,9 + 150,0 + + 1520,4 – – 1521,9 – 0,6</p>	<p>581,8</p>	<p>980,6 + 5195,6 – – 1643,3 – 294,2 – – 1,5</p>	<p>4237,2</p>	<p>+ 3655,4</p>
1.2	<p>Забезпеченість оборотних активів джерелами (капіталом) для їх формування (комплексний показник)</p>					
1.2.1	<p>Часткові показники (друга група показників)</p> <p>Наявність (нестача) власного оборотного капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним капіталом формування оборотних активів нестача ВОК для формування оборотних активів зросла на 1608,4 тис. грн)</p>	<p>– 1088,6 – – 581,8</p>	<p>– 1670,4</p>	<p>– 958,4 – 4237,2</p>	<p>– 3278,8</p>	<p>– 1608,4*</p>

Закінчення табл. 6.5

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
1.2.2	Наявність (нестача) власного оборотного та довгострокового позикового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним та довгостроковим позиковим капіталом формування оборотних активів	- 938,6 - 581,8	- 1520,4	- 958,4 - 4237,2	- 3278,8	- 1758,4
1.2.3	Наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) позиковим капіталом формування оборотних активів	581,8 - 581,8	0	4237,2 - 4237,2	0	-
1.2.4	Наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) позиковим капіталом, забезпеченнями наступних витрат і платежів, доходами майбутніх періодів формування оборотних активів	581,8 - 581,8	0	4237,2 - 4237,2	0	-

Але досліджуване підприємство має власний оборотний, довгостроковий і поточний (короткостроковий) позиковий капітал для формування оборотних активів у сумі 581,8 тис. грн на початок року та 4237, 2 тис. грн на кінець року, тобто його величина зросла на 3655,4 тис. грн (4237, 2 тис. грн – 581,8 тис. грн). ХПП не має забезпечень наступних витрат і платежів та доходів майбутніх періодів, тому показник «наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів» буде дорівнювати попередньому абсолютному показнику.

Враховуючи, що ХПП не має забезпечень наступних витрат і платежів і доходів майбутніх періодів, всі джерела фінансування, які залишилися після проведення попередніх розрахунків, спрямовані відповідно до балансового рівняння на фінансування оборотних активів. Тому отримані результати наявності або нестачі власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу для формування оборотних активів дорівнюють нулю, тобто величині оборотних активів як на початок, так і на кінець року (табл. 6.5).

Визначення типу фінансової стійкості суб'єкта економіки 1-й варіант визначення типу фінансової стійкості

За чинними методиками визначення типів фінансової стійкості всі вони призначаються тільки для внутрішнього фінансового аналізу. Одну з таких методик розглядала раніше і автор даної монографії. Для зовнішнього фінансового аналізу така методика не передбачалася.

2-й варіант визначення типу фінансової стійкості

За запропонованими етапами організації аналізу фінансової стійкості другим є визначення типу фінансової стійкості. Нижче розкривається даний етап її аналітичного дослідження.

2-й етап. Визначення типу фінансової стійкості.

У зв'язку з тим, що Казанківське ХПП за специфікою діяльності не має значних матеріальних оборотних активів, треба застосувати перший варіант визначення типу фінансової стійкості.

Перший варіант визначення типу фінансової стійкості полягає в застосуванні узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) капіталу для формування оборотних ак-

тивів» для суб'єктів господарювання, у яких невеликі суми матеріальних оборотних активів. При цьому виділяється: чиста абсолютна фінансова стійкість; абсолютна фінансова стійкість; нормальна фінансова стійкість; нижче нормальної фінансова стійкість; передкризова фінансова стійкість; кризова фінансова стійкість.

Треба зважити на те, що досліджуване підприємство не має власного оборотного капіталу, тому воно може мати передкризову або кризову фінансову стійкість:

• **передкризова фінансова стійкість:**

$$OA = - (HBOK) + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ВМП,$$

тобто

Розд. III АБ + Розд. IV АБ = - (Розд. I ПБ - Розд. I АБ - Розд. II АБ - Розд. V АБ) + Розд. III ПБ + Розд. IV ПБ + Розд. II ПБ + Розд. V ПБ
(відсутність власного оборотного капіталу та фінансування (до 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу);

• **кризова фінансова стійкість:**

$$OA = - (HBOK) + ДЗ + ПЗ + ЗНВП + ВМП,$$

тобто

Розд. III АБ + Розд. IV АБ = - (Розд. I ПБ - Розд. I АБ - Розд. II АБ - Розд. V АБ) + Розд. III ПБ + Розд. IV ПБ + Розд. II ПБ + Розд. V ПБ
(більше 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу, можлива повна відсутність власного капіталу).

Спочатку необхідно визначити тип фінансової стійкості на початок року.

Вихідні дані для розрахунку:

- оборотні активи — 581,8 тис. грн;
- нестача власного оборотного капіталу — 1088,6 тис. грн;
- довгострокові зобов'язання — 150,0 тис. грн;
- поточні зобов'язання — 1520,4 тис. грн;
- забезпечення наступних витрат і платежів та доходи майбутніх періодів — відсутні;
- необоротні активи — 1521,9 тис. грн;
- витрати майбутніх періодів — 0,6 тис. грн.

Таким чином:

$$\begin{aligned} & 581,8 \text{ тис. грн} = (-1088,6 \text{ тис. грн}) + 150,0 \text{ тис. грн} + \\ & \quad + 1520,4 \text{ тис. грн}; 581,8 \text{ тис. грн} = 581,8 \text{ тис. грн}; \\ & (1521,9 \text{ тис. грн} + 0,6 \text{ тис. грн}) : (150,0 \text{ тис. грн} + 1520,4 \text{ тис. грн}) \times \\ & \quad \text{Ч } 100 \% = 1522,5 \text{ тис. грн} : 1670,4 \times 100 \% = 91 \%. \end{aligned}$$

Це означає, що Казанківське ХПП має **кризову фінансову стійкість**, тобто спостерігається відсутність власного оборотного капіталу та фінансування понад 50 % необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу.

Даний суб'єкт господарювання фінансує всі свої оборотні активи та значну частину — 91 % (тобто понад 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу, тобто він не має власного оборотного капіталу, але має власний капітал. Існує високий фінансовий ризик і суттєва залежність діяльності суб'єкта економіки від зовнішнього середовища. Він втратив свою фінансову незалежність і фінансову стійкість.

На кінець року вихідні дані дорівнюють:

- оборотні активи — 4237,2 тис. грн;
- нестача власного оборотного капіталу — 958,4 тис. грн;
- довгострокові зобов'язання — відсутні;
- поточні зобов'язання — 5195,6 тис. грн;
- забезпечення наступних витрат і платежів та доходи майбутніх періодів — відсутні;
- необоротні активи — 1937,5 тис. грн;
- витрати майбутніх періодів — 1,5 тис. грн.

Таким чином:

$$\begin{aligned} & 4237,2 \text{ тис. грн} = (-958,4 \text{ тис. грн}) + 5195,6 \text{ тис. грн}; \\ & \quad 4237,2 \text{ тис. грн.} = 4237,2 \text{ тис. грн}; \\ & (1937,5 \text{ тис. грн} + 1,5 \text{ тис. грн}) : 5195,6 \text{ тис. грн} \times 100 \% = \\ & \quad = 1939 \text{ тис. грн} : 5195,6 \text{ тис. грн} \times 100 \% = 37 \%. \end{aligned}$$

Як видно з отриманих даних, ХПП поліпшило тип фінансової стійкості і має **передкризову фінансову стійкість**, тобто спостерігається відсутність власного оборотного капіталу та фінансування до 50 % необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу.

Даний суб'єкт господарювання фінансує всі свої оборотні активи та частину — 37 % (тобто до 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу. Він не має власного оборотного капіталу, але має власний капітал. ХПП вийшло із кризового типу фінансової стійкості, але все

ж таки є високий фінансовий ризик і суттєва залежність діяльності суб'єкта економіки від зовнішнього середовища.

Звертається увага на те, що керівництво ХПП бажає визначити тип фінансової стійкості за допомогою ще й другого варіанту, враховуючи, що ситуація з фінансовою стійкістю незадовільна.

Другий варіант — із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) джерел фінансування «капіталу» для формування матеріальних оборотних активів» для суб'єктів господарювання, у яких великі суми матеріальних оборотних активів. При цьому виділяється: нормальна фінансова стійкість 1-го рівня, нормальна фінансова стійкість 2-го рівня, нормальна фінансова стійкість 3-го рівня, передкризова фінансова стійкість, кризова фінансова стійкість.

Вихідні дані для розрахунку на початок року:

- матеріальні оборотні активи — 55,8 тис. грн;
- власний матеріально-оборотний капітал: 433,9 тис. грн – – 1521,9 тис. грн – 0,6 тис. грн – 526,0 тис. грн = –1614,6 тис. грн, тобто нестача власного матеріально-оборотного капіталу становить 1614,6 тис. грн;
- довгострокові зобов'язання — 150,0 тис. грн;
- поточні зобов'язання — 1520,4 тис. грн;
- забезпечення наступних витрат і платежів та доходи майбутніх періодів — відсутні;
- необоротні активи — 1521,9 тис. грн;
- витрати майбутніх періодів — 0,6 тис. грн.

Таким чином:

$$55,8 \text{ тис. грн} = (-1614,6 \text{ тис. грн}) + 150,0 \text{ тис. грн} + 1520,4 \text{ тис. грн};$$

$$55,8 \text{ тис. грн} = 55,8 \text{ тис. грн};$$

$$(1521,9 \text{ тис. грн} + 0,6 \text{ тис. грн}) : (150,0 \text{ тис. грн} + 1520,4 \text{ тис. грн}) \times \\ \times 100 \% = 1522,5 \text{ тис. грн} : 1670,4 \times 100 \% = 91 \%$$

Це означає, що Казанківське ХПП має **кризову фінансову стійкість**, тобто спостерігається відсутність власного матеріально-оборотного капіталу та фінансування понад 50 % необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу.

Вихідні дані для розрахунку на кінець року:

- матеріальні оборотні активи — 368,7 тис. грн;
- власний матеріально-оборотний капітал: 980,6 тис. грн – – 1643,3 тис. грн – 294,2 тис. грн – 1,5 тис. грн – 3868,5 тис. грн = – 4826,9 тис. грн, тобто нестача власного матеріально-оборотного капіталу становить 4826,9 тис. грн;

- довгострокові зобов'язання — відсутні;
- поточні зобов'язання — 5195,6 тис. грн;
- забезпечення наступних доходів і платежів та доходи майбутніх періодів — відсутні;
- необоротні активи — 1937,5 тис. грн;
- витрати майбутніх періодів — 1,5 тис. грн.

Таким чином:

$$\begin{aligned}
 368,7 \text{ тис. грн} &= (-4826,9 \text{ тис. грн}) + 5195,6 \text{ тис. грн}; \\
 368,7 \text{ тис. грн} &= 368,7 \text{ тис. грн}; \\
 (1937,5 \text{ тис. грн} + 1,5 \text{ тис. грн}) : 5195,6 \text{ тис. грн} \times 100 \% &= \\
 &= 1939 \text{ тис. грн} : 5195,6 \text{ тис. грн} \times 100 \% = 37 \%.
 \end{aligned}$$

Тобто ХПП має передкризову фінансову стійкість.

Як видно з отриманих даних, типи фінансової стійкості за другим варіантом, тобто **із застосуванням узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) капіталу для формування матеріальних оборотних активів»** збігаються з визначеними типами фінансової стійкості за допомогою **узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів»**. Проте нестача власного матеріально-оборотного капіталу на кінець року стала ще більшою на 3212,3 тис. грн (4826,9 тис. грн – 1614,6 тис. грн). Але наявність матеріальних оборотних активів не є характерною з урахуванням специфіки діяльності ХПП, яке надає послуги. Це ще раз підкреслює, що тим суб'єктам господарювання, у яких за специфікою діяльності немає або ж небагато матеріальних оборотних активів, доцільно застосовувати перший варіант рекомендованої методики визначення типів фінансової стійкості, тобто за допомогою **узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів»**.

Аналіз відносних показників фінансової стійкості 1-й варіант аналізу відносних показників фінансової стійкості

Перелік і визначення відносних показників фінансової стійкості за чинною методикою наведено в п. 1.2 даної монографії.

Відносні показники фінансової стійкості Казанківського ХПП показано в табл. 6.6.

Динаміку показників фінансової стійкості демонструє рис. 6.1.

Таблиця 6.6

АНАЛІЗ ВІДНОСНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КАЗАНКІВСЬКОГО ХПП

№ з/п	Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
1	<i>Наявність власних оборотних коштів</i> (*даний показник внесено в таблицю довідково, оскільки він використовується для розрахунку інших відносних показників фінансової стійкості)	581,8 – 1520,4	- 938,6	4237,2 – 5195,6	- 958,4	- 19,8
2	Коефіцієнт фінансової незалежності	$\frac{433,9}{2104,3}$	0,21	$\frac{980,6}{6176,5}$	0,16	- 0,05
3	Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{150 + 1520,4}{2104,3}$	0,79	$\frac{5195,6}{6176,2}$	0,84	+ 0,05
4	Коефіцієнт фінансового ризику	$\frac{150 + 1520,4}{433,9}$	3,85	$\frac{5195,6}{980,6}$	5,30	+ 1,45
5	Коефіцієнт фінансової стійкості	$\frac{433,9}{150 + 1520,4}$	0,26	$\frac{980,6}{5195,6}$	0,19	- 0,07
6	Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів	$\frac{581,8}{1521,9}$	0,38	$\frac{4273,2}{1937,5}$	2,19	+ 1,81
7	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$\frac{150}{433,9 + 150}$	0,26	—	—	- 0,26

Закінчення табл. 6.6

№ з/п	Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
8	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	$\frac{150}{150 + 1520,4}$	0,09	—	—	-0,09
9	Коефіцієнт поточних зобов'язань	$\frac{1520,4}{150 + 1520,4}$	0,91	$\frac{5195,6}{5195,6}$	1,00	+0,09
10	Коефіцієнт фінансового лівериджу	$\frac{150}{433,9}$	0,35	—	—	-0,35
11	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	—	—	—	—	—
12	Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними коштами	—	—	—	—	—
13	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	—	—	—	—	—
14	Стабільність структури оборотних коштів	—	—	—	—	—
15	Індекс постійного активу	$\frac{1521,9}{433,9}$	3,51	$\frac{1937,5}{980,6}$	1,98	-1,53
16	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	$\frac{1513,8}{2104,3}$	0,72	$\frac{1629,4}{6176,2}$	0,26	-0,46

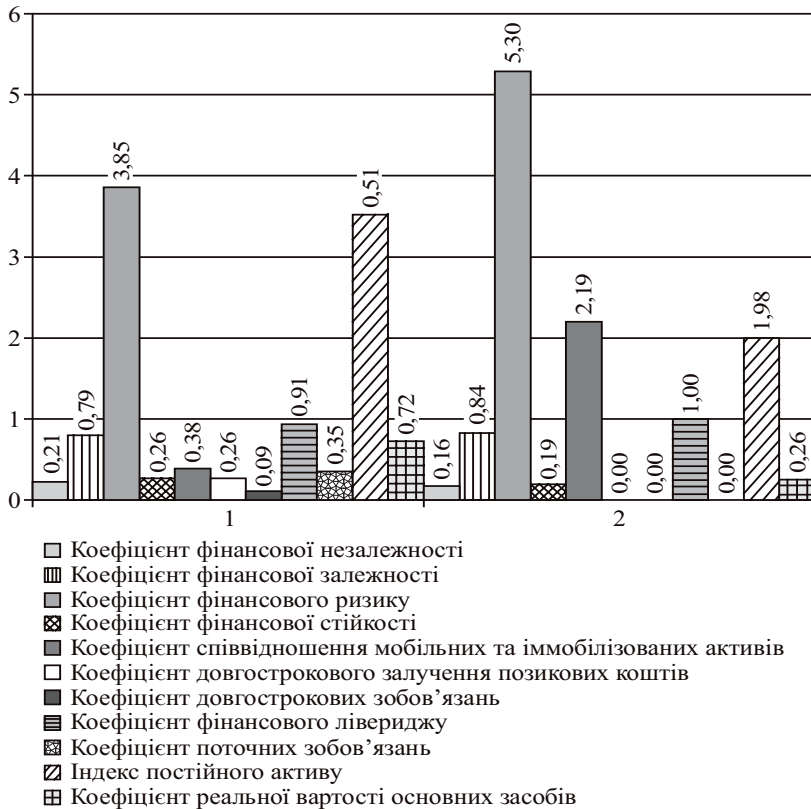

Рис. 6.1. Динаміка показників фінансової стійкості підприємства:
1 — на початок року; 2 — на кінець року

Коефіцієнт самофінансування:
попередній рік — Казанківське ХПП має від'ємний грошовий потік — вплив грошових коштів становив 62 тис. грн (табл. 6.7);
звітний рік — 0,28 (1160,2 тис. грн : 4140,25 тис. грн).

Таблиця 6.7

ВИТЯГ ІЗ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Стаття	Код	За звітний період	За попередній період
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			

Продовження табл. 6.7

Стаття	Код	За звітний період	За попередній період
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Сплачені:	150		
відсотки	160	×	×
податки на прибуток	170	37,9	69,0
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Реалізація:			
фінансових інвестицій	180		
необоротних активів	190		
майнових комплексів	200		
Отримано:			
відсотки	210		
дивіденди	220		
Інші надходження	230		649,0
Придбання:			
фінансових інвестицій	240	(233,7)	()
необоротних активів	250	(283,9)	(544,8)
майнових комплексів	260	()	()
Інші платежі	270	()	(1127,0)
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	280	(517,6)	(1022,8)
Рух коштів від надзвичайних подій	290		
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	300	(517,6)	(1022,8)
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження власного капіталу	310		
Отримані позики	320		
Інші надходження	330		
Погашення позики	340	()	()
Сплачені дивіденди	350	()	()

Стаття	Код	За звітний період	За попередній період
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Інші платежі	360	(332,7)	()
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	370	(332,7)	
Рух коштів від надзвичайних подій	380		
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	390	(332,7)	
Чистий рух коштів за звітний період	400	1160,2	(62,0)
Залишок коштів на початок року	410	26,8	88,8
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	420		
Залишок коштів на кінець року	430	1187,0	26,8

Коефіцієнт обслуговування боргу:

Попередній рік – 1,8 (1800 тис. грн + 150 тис. грн + 1520,4 тис. грн : 2 : 960,8 тис. грн);

Звітний рік – 1,7 (150 тис. грн + 1520,4 тис. грн + 5195,6) : 2 : 2010,5 тис. грн).

Як свідчать отримані результати, Казанківське ХПП не є фінансово стійким. Про це свідчить низький рівень коефіцієнтів фінансової незалежності, фінансової стійкості та самофінансування, високий рівень коефіцієнтів фінансової залежності, фінансового ризику, які погіршуються в динаміці. Негативно також оцінюється досить високий рівень коефіцієнта фінансового лівериджу на початок звітного періоду.

Позитивним є співвідношення мобільних та іммобілізованих активів, яке значно поліпшилося на кінець звітного року. Позитивної оцінки заслуговує група коефіцієнтів, які характеризують структуру позикового капіталу: коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, коефіцієнти поточних і довгострокових зобов'язань. Але це не може докорінно вплинути на загальну оцінку фінансової стійкості ХПП. Інші показники фінансової стійкості неможливо розрахувати через відсутність власних оборотних коштів.

2-й варіант аналізу відносних показників фінансової стійкості

За запропонованими етапами організації аналізу фінансової стійкості третім етапом є визначення та аналіз відносних показників фінансової стійкості. Нижче розкривається даний етап її аналітичного дослідження.

3-й етап. Визначення відносних показників фінансової стійкості та їх аналіз

Запропоновану методику визначення та результати розрахунку рекомендованих головних відносних показників фінансової стійкості показано в табл. 6.8 і 6.9, а рекомендованих її додаткових і допоміжних — в табл. 6.11.

Як видно з даних таблиць, ситуація з фінансовою стійкістю з боку відносних її показників погіршилася оскільки ХПП, як на початок, так і на кінець року, не має власного оборотного капіталу, тому ціла низка головних відносних показників не визначається через відсутність такої складової їх розрахунку (табл. 6.8).

Таблиця 6.8

АНАЛІЗ ГОЛОВНИХ ВІДНОСНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КАЗАНКІВСЬКОГО ХПП (ПЕРША ГРУПА ГОЛОВНИХ ПОКАЗНИКІВ — ПОКАЗНИКИ НА ОСНОВІ БАЛАНСУ)

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
Перша підгрупа головних показників — показники співвідношення пасиву балансу						
1	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, консолідації власного капіталу)	$\frac{433,9}{2104,3}$	0,21	$\frac{980,6}{6176,5}$	0,16	- 0,05

Продовження табл. 6.8

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
2	Коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикового капіталу)	$\frac{150 + 1520,4}{2104,3}$	0,79	$\frac{5195,6}{6176,2}$	0,84	+ 0,05
3	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)	$\frac{150 + 1520,4}{433,9}$	3,85	$\frac{5195,6}{980,6}$	5,30	+ 1,45
4	Коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля	$\frac{150}{433,9}$	0,35	—	—	- 0,35
5	Частка (коефіцієнт) довгострокового (перманентного) капіталу в загальному капіталі (у західній практиці вважається нормальне значення 0,9, нижнє критичне 0,75)	$\frac{433,9 + 150}{2104,3}$	0,28	$\frac{980,6}{6176,5}$	0,16	- 0,12
6. Коефіцієнти структури довгострокового (перманентного) капіталу або довгострокових (перманентних) джерел фінансування						
6.1	Коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу	$\frac{433,9}{433,9 + 150}$	0,74	$\frac{980,6}{980,6}$	1,00	+ 0,26
6.2	Коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу	$\frac{150,0}{433,9 + 150}$	0,26	—	—	- 0,26

Продовження табл. 6.8

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
7. Показники структури позикового капіталу						
7.1	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	$\frac{150}{150 + 1520,4}$	0,09	—	—	- 0,09
7.1	Коефіцієнт поточних зобов'язань	$\frac{1520,4}{150 + 1520,4}$	0,91	$\frac{5195,6}{5195,6}$	1,00	+ 0,09
Друга підгрупа головних показників — показники співвідношення певних груп пасиву та активу балансу						
8	Коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості	$\frac{(150 + 1520,4 - 26,8)}{433,9}$	3,79	$\frac{(5195,6 - 1187,0)}{980,6}$	4,09	+ 0,30
9	Коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом <i>(більше 1)</i>	$\frac{433,9}{1521,9}$	0,29	$\frac{980,6}{1937,5}$	0,51	+ 0,22
10	Коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу* (*у зв'язку з відсутністю власного оборотного капіталу даний показник не розраховується)	—	—	—	—	—

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
11	Коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом* (*у зв'язку з відсутністю власного оборотного капіталу даний показник не розраховується)	—	—	—	—	—
12	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом* (*у зв'язку з відсутністю власного оборотного капіталу даний показник не розраховується)	—	—	—	—	—
13	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами* (*у зв'язку з відсутністю постійних оборотних коштів даний показник не розраховується)	—	—	—	—	—

Таблиця 6.9

АНАЛІЗ ГОЛОВНИХ ВІДНОСНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КАЗАНКІВСЬКОГО ХПЗ
(ДРУГА ГРУПА ГОЛОВНИХ ПОКАЗНИКІВ — ПОКАЗНИКИ НА ОСНОВІ БАЛАНСУ ТА ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ
КОШТІВ, БАЛАНСУ ТА ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ТРЕТЯ ГРУПА ГОЛОВНИХ ПОКАЗНИКІВ —
ПОКАЗНИКИ НА ОСНОВІ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ)

№ з/п	Показники	За попередній рік		За звітний рік		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
<i>Друга група головних показників</i> — показники на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати						
Перша підгрупа головних показників — показники співвідношення грошових потоків з активом балансу						
1	Коефіцієнт фінансування	$(-62,0) / ((2000 + 2104,3) / 2)$	- 0,03	$1160,2 / ((2104,3 + 6176,2) / 2)$	0,28	+ 0,31
Друга підгрупа головних показників — показники співвідношення грошових потоків з певними групами пасиву балансу						
Коефіцієнти обслуговування боргу						
2	Коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку	$960,8 / ((1800 + 150 + 1520,4) / 2)$	0,55	$2010,5 / ((150 + 1520,4 + 5195,6) / 2)$	0,56	+ 0,01
Третя підгрупа головних показників — показники співвідношення балансу та звіту про фінансові результати						
3	Коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку	$288,1 / ((1800 + 150 + 1520,4) / 2)$	0,17	$705,9 / ((150 + 1520,4 + 5195,6) / 2)$	0,21	+ 0,04

№ з/п	Показники	За попередній рік		За звітний рік		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
Третя група головних показників — показники на основі звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів						
Перша підгрупа головних показників — показники співвідношення між певними видами прибутків та певними видами відсотків і фінансових витрат						
4	Рівень фінансового лівериджу* (*не можна розраховувати, бо за звітні періоди має чисті збитки, крім останнього звітного року)	—	—	—	—	—
5	Коефіцієнт покриття банківських відсотків за рахунок прибутку від операційної діяльності* (*не розраховується за відсутністю банківських відсотків)	—	—	—	—	—
6	Коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок прибутку від звичайної діяльності* (*не розраховується за відсутністю фінансових витрат)	—	—	—	—	—
Друга підгрупа головних показників — показники співвідношення між грошовими потоками та фінансовими витратами						
7	Коефіцієнт покриття фінансових витрат за рахунок грошових коштів* (*не розраховується за відсутністю фінансових витрат)	—	—	—	—	—

Крім того, видно, що Казанківське ХПП має досить низький рівень коефіцієнта фінансової незалежності, який ще й спав у динаміці на 5 %: з 21 % на початок року до 16 % на кінець року.

Це пояснюється тим, що темп зростання власного капіталу менший за темп зростання загального капіталу даного суб'єкта господарювання (табл. 6.3). Слід нагадати, що рекомендовані межі даного показника коливаються в межах 70 %, 60 % і 50 % залежно від виду діяльності, галузевої належності досліджуваних суб'єктів господарювання, оборотності їх капіталу, рівня рентабельності діяльності. У даному разі, коли ХПП має непокриті збитки (див. баланс — табл. 6.3), хоча й отримало у звітному році прибуток (див. звіт про фінансові результати табл. 6.10), але досягнутий рівень коефіцієнта фінансової незалежності є досить низьким.

Таблиця 6.10

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ КАЗАНКІВСЬКОГО ХПП ЗА 20XX Р.

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	4353,6	16175,2
Податок на додану вартість	015	(725,6)	(2695,9)
Акцизний збір	020	()	()
	025	()	()
Інші вирахування з доходів	030	()	()
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	3628,0	13479,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(2340,6)	(12836,2)
Валовий:			
прибуток	050	1287,4	643,1
збиток	055	()	()
Інші операційні доходи	060	17,2	48,4
у т. ч. дохід від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції одержаних унаслідок сільськогосподарської діяльності	061		

Продовження табл. 6.10

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Адміністративні витрати	070	(549,3)	(398,4)
Витрати на збут	080	()	()
Інші операційні витрати	090	(49,4)	(5,0)
у т. ч. витрати від первісних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних унаслідок сільськогосподарської діяльності	091		
Фінансові результати від операційної діяльності:			
прибуток	100	705,9	288,1
збиток	105	()	()
Дохід від участі в капіталі	110		
Інші фінансові доходи	120	0,8	
Інші доходи	130		
Фінансові витрати	140	()	()
Втрати від участі в капіталі	150	()	()
Інші витрати	160	()	(1001,1)
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток	170	706,7	
	174		
збиток	175	()	(713,0)
у т. ч. прибуток від припиненої діяльності та/або прибуток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття унаслідок припинення діяльності	176		
у т. ч. збиток від припиненої діяльності та/або збиток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття унаслідок припинення діяльності	177		

Закінчення табл. 6.10

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(160,0)	(96,0)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185		
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
прибуток	190	546,7	
збиток	195	()	(809,0)
Надзвичайні:			
доходи	200		
витрати	205	()	()
Податки з надзвичайного прибутку	210	()	()
Чистий:			
прибуток	220	546,7	
збиток	225	()	(809,0)
Забезпечення матеріального заохочення	226		

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Матеріальні витрати	230	641,1	640,1
Витрати на оплату праці	240	696,7	646,9
Відрахування на соціальні заходи	250	244,8	242,7
Амортизація	260	162,6	54,1
Інші операційні витрати	270	385,8	345,9
Разом	280	2131,0	1929,7

Відповідно, спостерігається високий рівень коефіцієнта фінансової залежності та коефіцієнта фінансового ризику (табл. 6.8). Так, коефіцієнт фінансової залежності зріс на 5 %: з 79 % на початок року до 84 % на кінець року, а коефіцієнт фінансового ризику також значно збільшився (в 1,4 разу) та перевищує одиницю як на початок (3,85), так і на кінець (5,3) звітної періоду (табл. 6.8). Аналогічно досить низькою є частка довгострокового (перманентного) капіталу в загальному капіталі підприємства: 28 % на початок року та спадання до 16 % на кінець року, тоді як у західній практиці вважається нормальним значення 90 %, а нижнє критичне — 75 %.

Позитивними є показники структури довгострокового (перманентного) капіталу: коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу на початок року становив 74 %, а на кінець — 100 %, тому що були погашені всі довгострокові зобов'язання (див. трансформований баланс, поданий у табл. 6.3). Відповідно коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу на початок року становив лише 26 %, а на кінець — дорівнює нулю. Але такий позитивний рівень і динаміка даних коефіцієнтів порівняно з негативним досягненням розглянутих вище відносних показників не може суттєво впливати на поліпшення фінансової стійкості даного суб'єкта господарювання. Відповідних висновків заслуговують і коефіцієнти довгострокових і поточних зобов'язань. Позитивно оцінюється низький рівень довгострокового позикового капіталу в загальному складі позикового капіталу, про що свідчить досягнутий низький рівень коефіцієнта довгострокових зобов'язань — 9 % на початок року та нульове його значення на кінець року з причини погашення довгострокових зобов'язань. Відповідно коефіцієнт поточних зобов'язань на початок звітної періоду дорівнював 91 %, а на кінець — всі 100 %. Та все ж така їх позитивна динаміка не може вирівняти ситуацію з поліпшення фінансової стійкості.

Досить високим є коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості, який ще й зріс у динаміці з 3,79 на початок року до 4,09 на кінець року, що свідчить про погіршення ситуації з фінансовою стійкістю ХПП.

Значно менше рекомендованих меж має коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом. Даний показник зріс у динаміці на 22 %: з 29 % на початок року до 51 % на кінець року. Проте його рівень усе-таки вдвічі менше за рекомендоване значення — це більше 1 (або більше 100 %).

Важливим у дослідженні фінансової стійкості є вивчення рівня грошової віддачі інвестицій, про яку свідчить коефіцієнт фінансування і який досяг позитивних змін (табл. 6.9). Так, у попередньому році ХПП мало від'ємний потік грошових коштів, тобто спостерігався відплив грошей у сумі 62 тис. грн (табл. 6.7) і на кожную гривню вкладених інвестицій був дефіцит грошових коштів у сумі 3 коп., а у звітному році отримано приплив грошових коштів у сумі 1160,2 тис. грн і на кожную гривню вкладених інвестицій уже припадає грошей у сумі 28 коп.

Позитивної динаміки заслуговує коефіцієнт обслуговування боргу на основі грошового потоку, який зріс на 1 %: з 55 % до 56 %. Це означає, що позиковий капітал на 1/2 забезпечений реальними грошовими коштами від операційної діяльності.

Такої позитивної динаміки заслуговує і коефіцієнт обслуговування боргу на основі операційного прибутку, який також зріс на 4 %: з 17 % на початок року до 21 % на кінець року. Тобто, на початок звітного періоду припадало 17 коп. операційного прибутку на 1 грн позикового капіталу, а на кінець — уже 21 коп. на 1 грн позикових коштів. Але в умовах нестійкого фінансового стану, які склалися для даного підприємства, даний показник має досягати значно більшої величини.

До головних показників фінансової стійкості належить також рівень фінансового лівериджу (РФЛ) як відношення темпу зростання чистого прибутку до темпу зростання валового прибутку. Порівнюючи вихідні дані за 2008-й та 2007 р. цей показник не можна математично розрахувати, оскільки в 2007 р. досліджуване підприємство мало чистий збиток у сумі 809 тис. грн, але мало валовий прибуток у сумі 643,1 тис. грн, а в 2008 р. отримало вже чистий прибуток у сумі 546,7 тис. грн і мало валовий прибуток у сумі 1287,4 тис. грн. Таким чином і без математичних розрахунків видно, що темпи зростання чистого прибутку перевищують темпи зростання валового прибутку (за чистим фінансовим результатом ХПП зі збиткового стало прибутковим), тому це сприяло поліпшенню фінансової стійкості даного суб'єкта господарювання. У зв'язку із цим така динаміка рівня фінансового лівериджу оцінюється доволі позитивно.

Як видно з отриманих результатів, практично всі досягнуті рівні головних показники на основі балансу оцінюються негативно. Вони свідчать про погіршення фінансової стійкості ХПП. Досягнуті ж значення головних показників на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати, тобто з додаванням показників грошових потоків і фінансо-

вих результатів, свідчать про поліпшення його фінансової стійкості.

Тому для більш детального аналізу фінансової стійкості слід долучити додаткові та допоміжні показники, які будуються тільки на основі балансу (табл. 6.11).

Таблиця 6.11

**АНАЛІЗ ДОДАТКОВИХ ТА ДОПОМІЖНИХ ВІДНОСНИХ ПОКАЗНИКІВ
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КАЗАНКІВСЬКОГО ХПП**

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
Перша група додаткових та допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення пасиву балансу						
1	Коефіцієнт кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях	$\frac{1520,4}{1520,4}$	1,00	$\frac{5195,6}{5195,6}$	1,00	—
2	Коефіцієнт страхування бізнесу* *У зв'язку з відсутністю резервного капіталу даний показник не розраховується	—	—	—	—	—
Друга група додаткових та допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення активу балансу						
3	Коефіцієнт довгострокової дебіторської заборгованості в складі її загальної величини* * У зв'язку з відсутністю довгострокової дебіторської заборгованості даний показник не розраховується	—	—	—	—	—

Закінчення табл. 6.11

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
4	Коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних активів	$\frac{203,1 + 189,2 + 86,2}{581,8}$	0,82	$\frac{2226,5 + 382,3 + 70,7 + 0,4}{4237,2}$	0,63	- 0,19
5	Коефіцієнт запасів в оборотних активах	$\frac{55,8}{581,8}$	0,10	$\frac{368,7}{4237,2}$	0,09	- 0,01
6	Коефіцієнт мобільності оборотних активів	$\frac{26,8}{581,8}$	0,05	$\frac{1187,0}{4237,2}$	0,28	+ 0,23
7	Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів	$\frac{581,8}{1521,9}$	0,38	$\frac{4273,2}{1937,5}$	2,19	+ 1,81
8	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	$\frac{1513,8}{2104,3}$	0,72	$\frac{1629,4}{6176,2}$	0,26	- 0,46
9	Коефіцієнт зносу основних засобів	$\frac{98,1}{1611,9}$	0,06	$\frac{256,5}{1885,9}$	0,14	+ 0,08
10	Коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів	$\frac{1513,8 + 2,1 + 2,6}{2104,3}$	0,72	$\frac{1629,4 + 21,6 + 2,6}{6176,2}$	0,27	- 0,45
11	Коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі загальних активів	$\frac{203,1 + 189,2 + 86,2}{581,8}$	0,82	$\frac{2226,5 + 382,3 + 70,7 + 0,4}{4237,2}$	0,63	- 0,19
Третя група додаткових та допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення пасиву та активу балансу						
12	Коефіцієнт довгострокового позикового капіталу в необоротних активах	$\frac{150,0}{1521,9}$	0,10	—	—	- 0,10
13	Співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю	$\frac{203,1 + 189,2 + 86,2}{1520,4}$	0,31	$\frac{2226,5 + 382,3 + 70,7 + 0,4}{5195,6}$	0,52	+ 0,21

Як видно з отриманих результатів, усі поточні зобов'язання представлені тільки кредиторською заборгованістю і коефіцієнт кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях як на початок, так і на кінець року дорівнює 100 %. Це означає, що ХПП не використовує у своїй діяльності короткострокові кредити і разом з тим головне місце в складі кредиторської заборгованості посідає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги та інші поточні зобов'язання (табл. 6.3).

Важливим додатковим дослідженням фінансової стійкості є розгляд поряд з кредиторською заборгованістю дебіторської заборгованості. Позитивним є відсутність довгострокової дебіторської заборгованості і тому нульове значення коефіцієнта довгострокової дебіторської заборгованості в складі загальної її величини. Разом з тим вагоме місце в складі оборотних активів посідає саме поточна дебіторська заборгованість, хоча її частка і спала на кінець року, про що свідчить коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних активів, який знизився з 82 % на початок року до 63 % на кінець року. Це означає повернення грошових коштів в оборот самого підприємства, що підвищило його фінансову стійкість через показники на основі грошових потоків. Досить низьким є коефіцієнт запасів в оборотних активах (10 % на початок року та 9 % на кінець року), але даний показник не є характерним для даного суб'єкта господарювання через специфіку його діяльності.

Знизився в динаміці коефіцієнт реальної вартості основних засобів, разом з тим підвищився коефіцієнт зносу основних засобів. Але це треба розглядати як нормальне явище для працюючого підприємства, оскільки загальний капітал зростає, тому частка основних засобів спадає, а основні засоби зношуються в процесі роботи. Крім того, рівень зносу основних засобів досить низький, що свідчить про їх гарний технічний стан.

Знизився в динаміці коефіцієнт реальної вартості виробничих фондів, але цей показник також не є характерним для даного суб'єкта господарювання через специфіку його діяльності.

Заслуговує на позитивну оцінку динаміка коефіцієнта мобільності оборотних активів (5 % на початок року та 28 % на кінець року) та коефіцієнта співвідношення мобільних та іммобілізованих активів (38 % на початок року та 219 % на кінець року). Мобільних активів на кінець року стало значно більше ніж іммобілізованих активів, і разом з тим вони поряд з власним капіталом фінансуються за рахунок саме позикового капіталу. І якщо на початок року в фінансуванні брав участь довгостроковий позиковий

капітал (коефіцієнт довгострокового позикового капіталу в необоротних активах становив 10 %), то на кінець року він взагалі вже не є джерелом фінансування.

Поточні зобов'язання значно перевищують поточні активи, а коефіцієнт співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю значно нижче рекомендованого значення як на початок, так і на кінець року, хоча динаміка спостерігається в позитивний бік. Так, на початок звітної періоду даний коефіцієнт становив 31 %, а на кінець — 52 %. Тобто на кінець року дебіторська заборгованість менша за кредиторську наполовину, а рекомендується мати приблизно однакову їх величину, тобто співвідношення має бути 1:1. Це означає, що ХПП використовує в господарському обороті «чужі» гроші, тобто його діяльність залежить від зовнішніх інвесторів, від зовнішнього середовища, тому воно має високий фінансовий ризик. Таким чином, ХПП має проблеми з фінансовою стійкістю своєї діяльності. Доцільним є дослідження якості кредиторської заборгованості, тобто з'ясування питання, чи є прострочені борги. Але це можна дослідити тільки у внутрішньому фінансовому аналізі.

Керівництву ХПП треба негайно вжити заходів для підвищення рівня власного капіталу та зниження рівня позикового капіталу, щоб досягти фінансової стійкості. З метою зниження фінансового ризику треба досягти рівня фінансування оборотних активів за рахунок власного капіталу та вжити заходів з досягнення наявного власного оборотного капіталу, поліпшення типу фінансової стійкості та вирівнювання відносних показників до рекомендованих меж.

IV-й етап. Аналіз фінансового лівериджу

Аналіз фінансового лівериджу відбувається за традиційною методикою, тому це питання автор монографії не розглядає.

Визначення запасу фінансової стійкості — зони безпечності основної операційної діяльності суб'єкта господарювання

Оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) діяльності підприємства проводиться за схемою і методикою її визначення, яку автор монографії пропонувала і раніше у своїх дослідженнях. Але уточнюється вид діяльності даного запасу — це саме основна операційна діяльність. Таким чином, порівняно з результатами дослідження даного питання, досягнутими автором даної монографії раніше, різниця полягає тільки в назві виду діяльності та в уточненні величини маржинального доходу за ЗФС. Більш правильно назвати як «оцінювання запасу (зони безпечно-

сті) основної операційної діяльності суб'єкта господарювання», а розрахунки лишаються без змін. Тому розглядається тільки один варіант визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності Казанківського ХПП, який запропоновано виділити як 5-й етап аналітичного дослідження фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

V етап. Оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності

Необхідно розглянути два варіанти оцінювання запасу фінансової стійкості (забезпеченості) основної операційної діяльності:

1-й варіант — за методикою аналізу, яку автор монографії використовувала раніше та за якою оцінюють її інші вчені;

2-й варіант — за методикою аналізу, яку автор монографії пропонує за результатами проведеного дослідження:

1-й варіант оцінювання запасу фінансової стійкості (зона безпечності) основної операційної діяльності.

Визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності Казанківського ХПП за минулий і звітний роки і його аналіз показано в табл. 6.12. Таблиця складена за даними звіту про фінансові результати (табл. 6.10).

Таблиця 6. 11

АНАЛІЗ ЗАПАСУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ (ЗОНИ БЕЗПЕЧНОСТІ) ОСНОВНОЇ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КАЗАНКІВСЬКОГО ХПП

№ з/п	Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення (+/-)
1	Виручка від реалізації за мінусом ПДВ і АЗ, тис. грн	13479,3	3628,0	- 9851,3
2	Сума маржинального доходу, тис. грн	643,1	1287,5	+ 644,4
3	Сума умовно-постійних витрат, тис. грн	398,4	549,3	+ 150,9
4	Частка маржинального доходу у виручці (ряд. 2 : ряд. 1), %	4,8	35,5	+ 30,7
5	Поріг рентабельності, тис. грн	8300,0	1547,3	- 6752,7
6	Запас фінансової стійкості			
а)	— тис. грн	5179,3	2080,7	- 3098,6
б)	— %	38,4	57,4	+ 19,0

У минулому році Казанківському ХПП треба було реалізувати продукції на суму 8300 тис. грн, щоб покрити всі витрати. Фактично виручка становила 13479,3 тис. грн, за якої запас становив 5179,3 тис. грн, або 38,4 %.

У звітному році слід було реалізувати продукції на суму 1547,3 тис. грн, щоб покрити всі витрати. За такої виручки рентабельність дорівнює нулю. Фактично виручка становила 3628 тис. грн, що вище порогу рентабельності на 2080,7 тис. грн, або на 57,4 %. Це і є запас фінансової стійкості основної операційної діяльності. Виручка може зменшитися ще на 57,3 %, і тільки тоді рентабельність дорівнюватиме нулю.

Якщо виручка впаде ще більше, то підприємство за результатами основної операційної діяльності стане збитковим, буде «проїдати» власний і позиковий капітал, стане банкрутом. Тому варто постійно стежити за порогом рентабельності та запасом фінансової стійкості основної операційної діяльності як головного виду діяльності з метою отримання значної та вагомої частини прибутку від загальної діяльності створеного суб'єкта господарювання.

У звітному році порівняно з минулим роком запас фінансової стійкості основної операційної діяльності в абсолютному вимірі зменшився більш ніж у два рази — на 3098,6 тис. грн (2080,7 тис. грн – 5179,3 тис. грн), або на 59,8 % (3098,6 тис. грн. / 5179,3 тис. грн × 100 %), а у відносному вимірі збільшився на 19 % (57,4 % – 38,4 %). Тому можна зробити висновок про погіршення фінансової стійкості основної операційної діяльності даного суб'єкта господарювання.

У цілому Казанківське ХПП як у минулому, так і у звітному роках має запас фінансової стійкості основної операційної діяльності, але слід зауважити про різке зниження чистої виручки підприємства у звітному році порівняно з минулим роком на 9851,3 тис. грн, або на 73,1 % (9851,3 тис. грн / 13479,3 тис. грн × 100 %).

2-й варіант оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності

Слід зауважити, що Казанківське ХПП за специфікою своєї діяльності має 91 рахунок «Загальновиробничі витрати», тому і методика визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності буде відрізнятися від діючої методики його розрахунку, яка не враховувала даний вид витрат. Визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основ-

ної операційної діяльності Казанківського ХПП у динаміці за минулий і звітний роки та його аналіз показано в таблиці 6.13. Дана таблиця складена за даними звіту про фінансові результати (табл. 6.10).

Таблиця 6.13

**ЗАПАС ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ (ЗОНА БЕЗПЕЧНОСТІ)
ОСНОВНОЇ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КАЗАНКІВСЬКОГО ХПП
ЗА ЗАПРОПОНОВАНОЮ МЕТОДИКОЮ АНАЛІЗУ**

№ з/п	Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення (+/-)
1.	Виручка від реалізації за мінусом ПДВ і АЗ, тис. грн (ряд. 035 ф. № 2)	13479,3	3628,0	- 9851,3
2.	Собівартість реалізованої продукції за мінусом постійних витрат (постійних розподілених та постійних нерозподілених загально виробничих, наднормативних виробничих витрат), тис. грн (ряд.040 ф. № 2 – ряд.040 ф. № 2 × Ч 5 % : 100 %)	12194,4	2223,6	- 9970,8
3.	Сума маржинального доходу, тис. грн (ряд. 035 ф. № 2 – (ряд.040 ф. № 2 – – ряд. 040 ф. № 2 × 5 % : 100 %) або ряд. 1 табл. – ряд. 2 табл.)**	1284,9	1404,4	+ 119,5
4.	Сума умовно-постійних витрат, тис. грн (ряд. 070 ф. № 2 + ряд. 080 ф. № 2 + + ряд. 040 ф. № 2 × 5 % : 100 %)	1040,2	666,3	- 373,9
5.	Частка маржинального доходу у виручці, % (ряд. 3 табл. : ряд. 1 табл. × Ч 100 %)	9,5	38,7	+ 29,2
6.	Поріг рентабельності, тис. грн (ряд. 4 табл. : (ряд. 5 табл. : 100 %)	10949,5	1721,7	- 9227,8
7.	Запас фінансової стійкості:			
а)	— тис. грн (ряд. 1 табл. – ряд. 6 табл.)	2529,8	1906,3	- 623,5
б)	— % ((ряд. 1 табл – ряд. 6 табл.) : ряд. 1 табл. × 100 % або ряд. 7а : ряд. 1 табл. × 100 %)	18,8	52,5	+ 33,7

* ряд. 2 таблиці:

— за минулий рік: 12836,2 тис. грн. – 12836,2 тис. грн × 5 % / 100 % = 12836,2 тис. грн – 641,8 тис. грн = 12194,4 тис. грн;

— за звітний рік: 2340,6 тис. грн – 2340,6 тис. грн × 5 % / 100 % = 2340,6 тис. грн – 117,0 тис. грн. = 2223, 6 тис. грн.

** ряд. 3 таблиці:

— за минулий рік: $13479,3 \text{ тис. грн} - (12836,2 \text{ тис. грн} - 12836,2 \text{ тис. грн} \times 5 \% / 100\%) = 1284,9 \text{ тис. грн}$ або $13479,3 \text{ тис. грн} - 12194,4 \text{ тис. грн} = 1284,9 \text{ тис. грн}$;

— за звітний рік: $3628,0 \text{ тис. грн} - (2340,6 \text{ тис. грн} - 2340,6 \text{ тис. грн} \times 5 \% / 100 \%) = 1404,4 \text{ тис. грн}$ — $3628,0 \text{ тис. грн} - 2223,6 \text{ тис. грн} = 1404,4 \text{ тис. грн}$.

*** ряд. 4 таблиці:

— за минулий рік: $398,4 \text{ тис. грн} + 12836,2 \text{ тис. грн} \times 5 \% / 100 \% = 398,4 \text{ тис. грн.} + 641,8 \text{ тис. грн} = 1040,2 \text{ тис. грн}$;

— за звітний рік: $549,3 \text{ тис. грн} + 2340,6 \text{ тис. грн} \times 5 \% / 100 \% = 549,3 \text{ тис. грн.} + 117,0 \text{ тис. грн} = 666,3 \text{ тис. грн}$.

У минулому році Казанківському ХПП необхідно було реалізувати продукції на суму 10949,5 тис. грн, щоб покрити всі витрати. Фактично виручка становила 13479,3 тис. грн, за якої запас становив 2529,8 тис. грн, або 18,8 %.

У звітному році необхідно було реалізувати продукції на суму 1721,7 тис. грн, щоб покрити всі витрати. За такої виручки рентабельність дорівнює нулю. Фактично виручка становила 3628 тис. грн, що вище порогу рентабельності на 1906,3 тис. грн, або на 52,5 %. Це і є запас фінансової стійкості основної операційної діяльності. Виручка може зменшитися ще на 52,5 % і тільки тоді рентабельність дорівнюватиме нулю.

Якщо виручка впаде ще більше, то підприємство по результатам основній операційній діяльності стане збитковим, буде «проїдати» власний і позиковий капітал, стане банкрутом. Таким чином, край необхідно постійно слідкувати за порогом рентабельності та запасом фінансової стійкості основної операційної діяльності як головного виду діяльності з метою отримання значної та вагомої частини прибутку від загальної діяльності створеного суб'єкта господарювання.

У звітному році порівняно з минулим роком запас фінансової стійкості основної операційної діяльності в абсолютному вимірі зменшився на 623,5 тис. грн (1906,3 тис. грн – 2529,8 тис. грн) або на 24,6 % ($623,5 \text{ тис. грн} / 2529,8 \text{ тис. грн} \times 100 \%$), тобто приблизно на $\frac{1}{4}$), а у відносному вимірі збільшився на 33,7 % ($52,5 \% - 18,8 \%$), тобто в 2,8 рази ($52,5 / 18,8 = 2,8$).

У цілому Казанківське ХПП як у минулому році, так і у звітному, проте слід зауважити про різке зниження чистої виручки підприємства в динаміці на 9851,3 тис. грн або на 73,1 % ($9851,3 \text{ тис. грн} / 13479,3 \text{ тис. грн} \times 100 \%$).

Крім того, за запропованою уточненою методикою його визначення порівняно з існуючою методикою його розрахунку:

1) реальна величина собівартості реалізованої продукції за мінусом постійних витрат (постійних розподілених і постійних нерозподілених загально виробничих, наднормативних виробничих витрат) становить менші величини: у минулому році — 12194,4 тис. грн, а не 12836,2 тис. грн, тобто різниця складає 641,8 тис. грн, а у звітному році — 2223,6 тис. грн, а не 2340,6 тис. грн, тобто різниця складає 117 тис. грн (табл. 6.13);

2) сума маржинального доходу відповідно становить більші величини: у минулому році — 1284,9 тис. грн, а не 643,1 тис. грн, тобто збільшення складає 641,8 тис. грн, а у звітному році — 1404,4 тис. грн, а не 1287,5 тис. грн, відповідно збільшення складає 116,9 тис. грн;

3) відповідно зросли суми умовно-постійних витрат: у минулому році — 1040,2 тис. грн, а не 398,4 тис. грн, тобто збільшення складає 641,8 тис. грн, а у звітному році — 666,3 тис. грн, а не 594,3 тис. грн, відповідно збільшення складає 117 тис. грн;

4) частка маржинального доходу у виручці також зросла: у минулому році — 38,7 %, а не 35,5 %, тобто збільшення складає 3,2 %, а у звітному році — 9,5 %, а не 4,8 %, відповідно збільшення складає 4,7 %;

5) аналогічно зросла величина порогу рентабельності: у минулому році — 10949,5 тис. грн, а не 8300 тис. грн, тобто збільшення складає 2649,5 тис. грн., а у звітному році — 1721,7 тис. грн, а не 1547,6 тис. грн, відповідно збільшення складає 174,1 тис. грн;

6) запас фінансової стійкості значно зменшився:

— в абсолютному вимірі: у минулому році — 2529,8 тис. грн, а не 5179,3 тис. грн, тобто різниця складає 2649,5 тис. грн (зменшення складає більш ніж в два рази) , а у звітному році — 1906,3 тис. грн, а не 2080,4 тис. грн, тобто різниця складає 174,1 тис. грн.

— у відносному вимірі: у минулому році – 18,8 %, а не 38,4 %, тобто зменшення складає 19,6 % (більш ніж у два рази), а у звітному році — 52,5 %, а не 57,3 %, відповідно різниця складає 4,8 %.

Таким чином, чітко видно недоліки існуючої методики визначення запасу фінансової стійкості (зони) безпечності діяльності суб'єкта господарювання та переваги запропонованої уточненої методики його розрахунку у зовнішньому фінансовому аналізі для тих суб'єктів господарювання, у яких є загальновиробничі та наднормативні виробничі витрати.

У цілому можна зробити і більш чіткі та вірніші висновки про погіршення фінансової стійкості основної операційної діяльності даного суб'єкта господарювання на основі різкого спадання в динаміці чистої виручки підприємства в 3,7 разів (13479,3 тис. грн /

3628 тис. грн), незначного зростання маржинального доходу в 0,9 разу (1284,9 тис. грн / 1404,4 тис. грн) та значного зменшення порогу рентабельності в 6,4 разу (10949,5 тис. грн / 1721,7 тис. грн).

Також варто зауважити, що даний запас фінансової стійкості стосується лише зони безпечності основної операційної діяльності без урахування інших операційних доходів і витрат, а також доходів і витрат від інвестиційної та фінансової діяльності і надзвичайних подій. Тому слід додатково звертати увагу на фінансові результати від іншої операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та надзвичайних подій.

Аналіз фінансових результатів від іншої операційної, фінансової та інвестиційної діяльності показано в табл. 6.14.

Таблиця 6.14

**АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ВІД ІНШОЇ ОПЕРАЦІЙНОЇ,
ФІНАНСОВОЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ ВПЛИВУ
НА ЗАПАС ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ (ЗОНИ БЕЗПЕЧНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ)
КАЗАНКІВСЬКОГО ХПП**

№ з/п	Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення (+/-)
1	Інші операційні доходи	48,4	17,2	- 31,2
2.	Інші операційні витрати	(5,0)	(49,4)	(+ 44,4)
3.	Фінансовий результат від іншої операційної діяльності (ряд. 1 – ряд.2):			
3.1.	— прибуток			
3.2.	— збиток	43,4	(32,2)	(+ 75,6)
4.	Інші фінансові доходи	—	0,8	+ 0,8
5.	Фінансовий результат від фінансової діяльності:			
5.1.	— прибуток		0,8	+ 0,8
5.2.	— збиток			
6.	Інші витрати	(1001,1)	—	(- 1001,1)
7.	Фінансовий результат від інвестиційної діяльності:			
7.1.	— прибуток			
7.2.	— збиток	(1001,1)		(- 1001,1)

Закінчення табл. 6.14

№ з/п	Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення (+/-)
8.	Загальний фінансовий результат від іншої операційної, фінансової та інвестиційної діяльності:			
8.1.	— прибуток			
8.2.	— збиток	(957,7)	(31,4)	(- 926,3)

Як видно з даних табл. 6.14, у минулому році був отриманий прибуток від іншої операційної діяльності в сумі 43,4 тис. грн. Це напряду збільшило запас фінансової стійкості (зони безпечності) діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання з боку іншої операційної діяльності. А от отриманий збиток від інвестиційної діяльності в сумі 1000,1 тис. грн викликав значне зменшення запасу фінансової стійкості (зони безпечності) діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання. Таким чином, з боку інвестиційної діяльності відбулося зменшення запасу фінансової стійкості досліджуваного підприємства. Фінансова діяльність на підприємстві була відсутня. Загальний фінансовий результат від іншої операційної та неопераційної діяльності склав збиток в сумі 957,7 тис. грн і таким чином зменшив запас фінансової стійкості діючого суб'єкта господарювання.

У звітному році ХППІ вже мало збитки від іншої операційної діяльності в сумі 32,2 тис. грн. Це напряду знизило запас фінансової стійкості (зони безпечності) діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання з боку іншої операційної діяльності. А от отриманий прибуток від фінансової діяльності в сумі 0,8 тис. грн викликав незначне збільшення запасу фінансової стійкості (зони безпечності) діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання з боку даного виду діяльності. Інвестиційна діяльність у звітному році була відсутня. Загальний фінансовий результат від іншої операційної та неопераційної діяльності склав збиток у сумі 31,4 тис. грн і таким чином зменшив запас фінансової стійкості діючого суб'єкта господарювання.

У динаміці загальний фінансовий результат від іншої операційної та неопераційної діяльності, а це є збиток, як в минулому, так і у звітному році, зменшився на 926,3 тис. грн. Така позитивна динаміка спадання величини збитку оцінюється позитивно,

тому що скорочення понесеного збитку впливає позитивно на фінансову стійкість суб'єкта господарювання. Керівництву Казанківського ХПП необхідно розібратися з динамікою понесених збитків і розробити заходи щодо поліпшення запасу фінансової стійкості свого підприємства.

Отже, можна зробити такий загальний висновок з фінансової стійкості досліджуваного підприємства.

Казанківське ХПП має позитивний власний капітал, що з позитивної сторони свідчить про мінімальну умову фінансової стійкості досліджуваного підприємства. На кінець року він зріс більше ніж у два рази. Це свідчить про поліпшення мінімальної умови фінансової стійкості даного суб'єкта господарювання.

Разом з тим Казанківський ХПП не має власного оборотного капіталу, тобто тієї суми власного капіталу, яка залишалася б для фінансування дійсно саме оборотних активів. А це означає, що оборотні активи фінансуються повністю за рахунок позикового капіталу, крім того, ще й частина необоротних активів фінансується за рахунок позикового капіталу. Відсутність власного оборотного капіталу — це свідчення про проблеми з фінансовою стійкістю ХПП, хоча ситуація з його нестачею дещо поліпшилася, оскільки в динаміці спостерігається зменшення дефіциту даного капіталу.

Разом з тим слід зазначити, що власний капітал досліджуваного підприємства складається тільки зі статутного капіталу, величина якого залишилася без змін. Зменшує його величину непокритий збиток, який зменшився в динаміці. Прибутковість діяльності ХПП за звітний рік викликала поліпшення його фінансової стійкості через зменшення дефіциту наявності власного оборотного капіталу. Але ХПП треба краще працювати та отримувати прибутки з метою не тільки подальшого його розвитку, але й в першу чергу для покриття понесених раніше збитків і збільшення величини власного капіталу і відповідно зменшення позикового капіталу для вирівнювання ситуації з власним оборотним капіталом.

Керівництву даного підприємства треба негайно вжити заходів з появи власного оборотного капіталу.

Усі суб'єкти господарювання для стійкого фінансового стану обов'язково повинні мати власний оборотний капітал. Він є вихідним абсолютним показником фінансової стійкості для подальшого визначення її типів.

Існує також дефіцит власного оборотного та довгострокового залученого капіталу для формування оборотних активів, який ще й зріс у динаміці.

Але досліджуване підприємство має власний оборотний, довгостроковий і поточний (короткостроковий) позиковий капітал для формування оборотних активів і його величина зростає.

ХПП не має забезпечень наступних витрат і платежів та доходів майбутніх періодів, тому показник «наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів» буде дорівнювати попередньому абсолютному показнику.

Враховуючи, що ХПП не має забезпечень наступних витрат і платежів і доходів майбутніх періодів, усі джерела фінансування, які залишилися після проведення попередніх розрахунків, спрямовані відповідно до балансового рівняння на фінансування оборотних активів. Тому отримані результати наявності або нестачі власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів дорівнюють нулю, тобто величині оборотних активів як на початок, так і на кінець року.

Казанківське ХПП на початок року мало **кризову фінансову стійкість**, тобто спостерігається відсутність власного оборотного капіталу та фінансування 91 % (понад 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу. Існує високий фінансовий ризик і суттєва залежність діяльності суб'єкта економіки від зовнішнього середовища.

На кінець року ХПП поліпшило тип фінансової стійкості і має **передкризову фінансову стійкість**, тобто спостерігається відсутність власного оборотного капіталу та фінансування до 50 % необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу. Даний суб'єкт господарювання фінансує всі свої оборотні активи та частину — 37 % (тобто до 50 %) необоротних активів з витратами майбутніх періодів за рахунок позикового капіталу. Він не має власного оборотного капіталу, але має власний капітал. ХПП вийшло із кризового типу фінансової стійкості, але все-таки є високий фінансовий ризик і вагома залежність діяльності суб'єкта економіки від зовнішнього середовища.

Практично всі досягнуті рівні головних показників на основі балансу оцінюються негативно вони свідчать про погіршення фінансової стійкості ХПП. Досягнуті значення головних показників на основі балансу та звіту про рух грошових коштів, балансу та звіту про фінансові результати, тобто з додаванням показників грошових потоків та фінансових результатів, свідчать про поліпшення його фінансової стійкості.

Поглиблене вивчення додаткових і допоміжних показників фінансової стійкості свідчить про те, що ХПП використовує в господарському обороті «чужі» гроші (кредиторська заборгованість значно перевищує дебіторську, хоча це співвідношення вирівнюється в динаміці), тобто його діяльність залежить від зовнішніх інвесторів, від зовнішнього середовища, тому воно має високий фінансовий ризик. Таким чином, ХПП має проблеми з фінансовою стійкістю своєї діяльності. Доцільним є дослідження якості кредиторської заборгованості, тобто з'ясування питання, чи є прострочені борги. Але це можна дослідити тільки у внутрішньому фінансовому аналізі.

У минулому році Казанківському ХПП запас фінансової стійкості основної операційної діяльності становив 2529,8 тис. грн, або 18,8 %.

У звітному році Казанківське ХПП має запас фінансової стійкості основної операційної діяльності в сумі 1906,3 тис. грн, або на 52,5 %.

У звітному році порівняно з минулим роком запас фінансової стійкості основної операційної діяльності в абсолютному вимірі зменшився більш на 623,5 тис. грн (1906,3 тис. грн – 2529,8 тис. грн) або на 59,8 % (3098,9 тис. грн. / 5179,3 тис. грн. × 100 %) приблизно на 1/4,3, а у відносному вимірі збільшився на 33,7 % (52,5 % – 18,8 %).

У цілому можна зробити висновок про погіршення в динаміці фінансової стійкості основної операційної діяльності даного суб'єкта господарювання, оскільки відбулося різке спадання чистої виручки в 3,7 разу, незначне зростання маржинального доходу в 0,9 разу та значного зменшення порогу рентабельності в 6,4 разу.

У минулому році був отриманий прибуток від іншої операційної діяльності в сумі 43,4 тис. грн, що на пряму збільшило запас фінансової стійкості (зони безпечності) діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання, а от отриманий збиток від інвестиційної діяльності в сумі 1000,1 тис. грн викликав значне зменшення її запасу.

У звітному році ХПП вже мало збитки від іншої операційної діяльності в сумі 32,2 тис. грн, що на пряму знизило запас фінансової стійкості (зони безпечності) діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання, а от отриманий прибуток від фінансової діяльності у сумі 0,8 тис. грн викликав незначне його збільшення.

Проте загальний сумарний вплив фінансових результатів від не операційної та іншої операційної діяльності — це є понесений збиток як у минулому, так і у звітному році, зменшив величину

запасу фінансової стійкості (зони безпечності) діяльності Казанківського ХПП.

Таким чином, враховуючи той факт, що ХПП мало валовий прибуток як на початок, так і на кінець року, це суттєво вплинуло на те, що дане підприємство має запас фінансової стійкості основної операційної діяльності. Якщо б воно не мало валового прибутку, то не було б і даного запасу. Крім того, ХПП має допустиму величину умовно-постійних витрат, які теж впливають на величину запасу фінансової стійкості основної операційної діяльності.

Разом з тим, керівництву ХПП треба негайно вжити заходів із подальшого підвищення рівня власного капіталу та зниження рівня позикового капіталу для досягнення фінансової стійкості. З метою зниження фінансового ризику слід досягти рівня фінансування оборотних активів за рахунок власного капіталу та вжити заходів з досягнення наявного власного оборотного капіталу, поліпшення типу фінансової стійкості та вирівнювання відносних показників до рекомендованих меж. Це стосується передусім її головних показників, які найбільш яскраво розкривають сутність фінансової стійкості, є найбільш важливими та обов'язковими при оцінюванні її рівня.

У чому полягають переваги запропонованої методики та організації аналізу фінансової стійкості суб'єктів господарювання (крім суб'єктів малого підприємництва) у зовнішньому фінансовому аналізі:

• **по-перше**, вірно логічно побудовані п'ять організаційних етапів проведення аналізу фінансової стійкості:

1-й етап. Визначення абсолютних показників фінансової стійкості та їх аналіз:

а) визначення та аналіз головних абсолютних показників;

б) визначення та аналіз узагальнюючих, комплексних і часткових показників;

2-й етап. Визначення типу фінансової стійкості;

3-й етап. Визначення відносних показників фінансової стійкості та їх аналіз:

а) визначення та аналіз головних відносних показників;

б) визначення та аналіз додаткових і допоміжних показників.

4-й етап. Аналіз виробничо-фінансового лівериджу.

5-й етап. Оцінювання запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності.

Це дозволяє в повному обсязі дослідити фінансову стійкість за комплексом складових, які її характеризують;

- **по-друге**, з урахуванням світового досвіду вкрай необхідним є вивчення в динаміці мінімальної умови фінансової стійкості — це величини позитивного власного капіталу;

- **по-третє**, більш правильним є дослідження такого головного абсолютного показника фінансової стійкості, як наявність власного оборотного капіталу, який дійсно характеризує ту суму власного капіталу, яка залишається для фінансування дійсно саме оборотних активів. Від’ємне значення цього показника означає дефіцит власного капіталу для фінансування частини оборотних активів;

- **по-четверте**, за допомогою запропонованої системи подальших абсолютних показників фінансової стійкості з розподілом їх залежно від виду діяльності, пов’язаної з величиною всіх оборотних активів та безпосередньо матеріальних оборотних активів, — це узагальнюючих показників, комплексних показників і часткових показників — надається деталізована конкретна оцінка наявності або нестачі окремих джерел фінансування для формування оборотних активів або відповідно матеріальних оборотних активів, яка потім застосовується у визначенні типу фінансової стійкості досліджуваного суб’єкта господарювання;

- **по-п’яте**, розроблена класифікація та методика визначення типу фінансової стійкості суб’єкта господарювання залежно від розміру оборотних активів або матеріальних оборотних активів дає більш об’єктивну оцінку стану фінансової стійкості підприємства;

- **по-шосте**, розроблена класифікація відносних показників на глобальні (входять до складу головних показників), головні, додаткові та допоміжні з розмежуванням їх на джерела вихідної інформації і певні співвідношення, їх удосконалений склад і методика визначення допомагають глибше та детальніше вивчити сутність становища з фінансовою стійкістю, науково обґрунтувати причини її стану, розробити шляхи або заходи з її поліпшення та доведення до кращого рівня;

- **по-сьоме**, уточнена назва та удосконалена методика визначення запасу фінансової стійкості (зони безпечності) основної операційної діяльності та доповнення вивчення впливу фінансових результатів від іншої операційної, фінансової та інвестиційної діяльності на загальний запас фінансової стійкості підприємства доповнюють та забезпечують вірні розрахунки та комплексний підхід як заключний етап її дослідження та оцінювання.

6.2. Приклад реалізації запропонованої методики та організації аналізу фінансової стійкості суб'єкта малого підприємництва у зовнішньому фінансовому аналізі

Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості

Аналіз фінансової стійкості буде розглянуто на прикладі суб'єкта малого підприємництва — приватне підприємство «Глобус Україна» за даними річного фінансового звіту.

Приватне підприємство «Глобус Україна» (далі — ПП «Глобус Україна») — підприємство, яке здійснює торговельну діяльність у сфері оптової та роздрібної торгівлі непродовольчих (галантерейних) товарів. Підприємство розташоване в Оболонському районі м. Києва і було засноване у 2003 р.

Підприємство діє на принципах повного господарського розрахунку, самокупності та самофінансування, має право від свого імені володіти, користуватись та розпоряджатися власним майном відповідно до призначення і предмету діяльності, а також укладати угоди, набувати, орендувати і відчужувати майно, бути позивачем та відповідачем у арбітражному та третейському суді, Має право самостійно здійснювати зовнішньоекономічну діяльність.

Приватне підприємство «Глобус Україна» створено з метою отримання прибутків від підприємницької діяльності і для задоволення матеріальних та соціальних потреб засновника підприємства та його працівників.

Предметом діяльності підприємства є оптово-роздрібна торгівля непродовольчою продукцією невласного виробництва, а саме продукція фірм «Solingen» та «DUP» німецького та чеського виробників: манікюрні вироби (ножиці (перукарські, манікюрні, педикюрні), леза, пилки, терки, пінцети, різці, спонжі та ін.). До цих виробів також пропонується спектр супутніх аксесуарів, які є невід'ємною частиною якісних виробів (шкіряні чохла, пластикові блистери, планшети, футляри та ін.).

Продукція компаній «Solingen» та «DUP» виготовлена з високоякісної інструментальної сталі (вітчизняний аналог ЦТС-19), шкіри та дерева. Для виготовлення продукції використовуються найновітніші полімери та інші синтетичні, безпечні для здоров'я людини та природи речовини й мастила.

Для керівництва поточною діяльністю підприємства створено виконавчий орган в особі директора, який вирішує усі фінансово-

господарські питання діяльності підприємства, за винятком тих, що входять до виключної компетенції засновника. Директор контролює ведення бухгалтерського, податкового та статистичного обліку та складання звітності на підприємстві, за організацію яких відповідає бухгалтер.

ПП «Глобус Україна» має власний офіс у Києві, складські приміщення, автомобільне господарство.

Більшість прибутку, що нині отримує приватне підприємство «Глобус Україна», спрямовується на подальший розвиток суб'єкта господарювання.

Сьогодні ПП «Глобус Україна» реалізує свою продукцію багатьом магазинам, супермаркетам, торговельним кіоскам, перукарським салонам не тільки в Києві, а й по всій Україні.

Слід проаналізувати фінансову стійкість ПП «Глобус Україна» за даними річного фінансового звіту (табл. 6.15 та табл. 6.16), показати реалізацію запропонованої методики аналізу фінансової стійкості на практиці порівняно з нинішньою методикою її оцінювання, яка, до речі, ніколи не виокремлювалася як спеціальна для суб'єктів малого підприємництва.

Тому спочатку доцільно розглянути два варіанти оцінювання фінансової стійкості та дати їх порівняльну характеристику:

1-й варіант — за методикою аналізу, яку автор монографії використовувала раніше у своїх наукових дослідженнях (доцільно зауважити, що сьогодні питання аналізу фінансової стійкості суб'єктів малого підприємництва не висвітлено в теорії аналізу та не показано застосування даного аналізу на практиці).

2-й варіант — за методикою аналізу, яку автор монографії пропонує за результатами проведеного дослідження.

Таблиця 6.15

БАЛАНС ПП «ГЛОБУС УКРАЇНА» НА 31.12.20XX р., тис. грн

Форма № 1-м

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	020		
Основні засоби:			
Залишкова вартість	030	8,9	7,5

Продовження табл. 6.15

Актив	Код рядка	На початок звіт-ного року	На кінець звіт-ного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
первісна вартість	031	8,9	8,9
знос	032		(1,4)
Довгострокові біологічні активи:			
справедлива (залишкова) вартість	035		
первісна вартість	036		
накопичена амортизація	037		
Довгострокові фінансові інвестиції	040		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080	8,9	7,5
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100		
Поточні біологічні активи	110		
Готова продукція	130	12,0	39,4
Дебіторська заборгованість за то-вари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	497,2	463,0
первісна вартість	161	497,2	463,0
резерв сумнівних боргів	162	()	()
Дебіторська заборгованість за роз-рахунками			
з бюджетом	170		
Інша поточна дебіторська заборго-ваність	210		4,0
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	21,2	21,5
у т. ч. в касі	231		
в іноземній валюті	240		

Закінчення табл. 6.15

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Інші оборотні активи	250		
Усього за розділом II	260	530,4	527,9
III. Витрати майбутніх періодів	270		
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275		
БАЛАНС	280	539,3	535,4
Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	0,1	0,1
Додатковий капітал	320		
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	44,8	32,4
Неоплачений капітал	360	()	()
Усього за розділом I	380	44,9	32,5
II. Забезпечення наступних витрат і цільове фінансування	430		
III. Довгострокові зобов'язання	480		
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	488,7	499,2
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з бюджетом	550	3,2	1,5
зі страхування	570	0,9	0,7
з оплати праці	580	1,6	1,5
Інші поточні зобов'язання	610		
Усього за розділом IV	620	494,4	502,9
V. Доходи майбутніх періодів	630		
БАЛАНС	640	539,3	535,4

Таблиця 6.16

**ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПП «ГЛОБУС УКРАЇНА»
ЗА 20XX рік, тис. грн**

Форма № 2-м

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період попереднього року
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	1100,0	1286,6
Непрямі податки та інші вирахування з доходу	020	(183,3)	(214,4)
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (010—020)	030	916,7	1072,2
Інші операційні доходи	040		
Інші доходи	050		
Надзвичайні доходи	060		
Разом чисті доходи (030 + 040 + 050)	070	916,7	1072,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	080	(901,4)	(998,5)
Інші операційні витрати	090	(27,7)	(28,0)
у тому числі:	091		
	092		
Інші витрати	100		
Разом витрати (080 + 090 + 100)	120	(929,1)	(1026,0)
фінансовий результат до оподаткування	130	(12,4)	46,2
Податок на прибуток	140	()	(11,6)
Чистий прибуток (збиток)	150	(12,4)	34,6
Забезпечення матеріального заохочення	160		

Аналіз фінансової стійкості суб'єкта малого підприємництва починається з дослідження абсолютних її показників, які потім використовуються у визначенні типів фінансової стійкості.

1-й варіант аналізу абсолютних показників фінансової стійкості суб'єкта малого підприємництва

За чинного методикою аналізу фінансової стійкості до абсолютного показника фінансової стійкості відноситься показник «наявність власних оборотних коштів» як різниця оборотних активів та поточних зобов'язань.

Даний абсолютний показник фінансової стійкості ПП «Глобус Україна» показано в табл. 6.17.

Таблиця 6.17

АНАЛІЗ АБСОЛЮТНОГО ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПП «ГЛОБУС УКРАЇНА», ТИС. ГРН

№ з/п	Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
1	Наявність власних оборотних коштів (розд. II АБ – розд. IV ПБ)	530,4 – – 494,4	+ 36,0	527,9 – – 502,9	+ 25,0	– 11,0

Як свідчать отримані результати, ПП «Глобус Україна» має постійні (в даному разі можна сказати й власні, оскільки воно не має довгострокових зобов'язань) оборотні кошти. На початок року вони становили 36 тис. грн а на кінець року знизилися на 11 тис. грн і досягли суми 25 тис. грн. Але, виходячи із сутності ліквідності суб'єкта господарювання та показників, які її характеризують, цей показник є абсолютним показником ліквідності і свідчить про ліквідність даного суб'єкта господарювання з позиції перевищення оборотних активів над поточними зобов'язаннями.

Наявність постійних оборотних коштів показує, скільки оборотних активів залишиться у суб'єкта господарювання після погашення поточних зобов'язань. Постійні оборотні кошти завжди мають бути у суб'єкта господарювання, щоб він був ліквідним. Відсутність таких коштів буде свідчити про неможливість погашення поточних боргів за рахунок оборотних активів, що призведе до проїдання власного та позикового капіталу і в перспективі прийняття статусу банкрута.

2-й варіант аналізу абсолютних показників фінансової стійкості

За запропонованими етапами організації аналізу фінансової стійкості першим етапом є визначення абсолютних показників фінансової стійкості та їх аналіз. Нижче розкривається даний етап її аналітичного дослідження.

1-й етап. Визначення абсолютних показників фінансової стійкості та їх аналіз

а) визначення та аналіз головних абсолютних показників «позитивний власний капітал» і «наявність власного оборотного капіталу»;

б) визначення та аналіз узагальнюючого показника — наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів та:

— **комплексних показників:**

1) наявність джерел (капіталу) для формування оборотних активів — часткових показників: 1) наявність власного оборотного капіталу; 2) наявність власного оборотного та довгострокового залученого (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) капіталу для формування оборотних активів; 3) наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів; 4) наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів;

2) забезпеченість оборотних активів капіталом для їх формування — часткових показників: 1) наявність (нестача) власного оборотного капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним капіталом формування оборотних активів; 2) наявність (нестача) власного оборотного та довгострокового позикового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним або довгостроковим капіталом формування оборотних активів; 3) наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) позиковим капіталом формування обо-

ротних активів; 4) наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) позиковим капіталом, забезпеченнями наступних витрат та платежів, доходами майбутніх періодів формування оборотних активів;

У зв'язку з тим, що ПП «Глобус Україна» не має значних матеріальних оборотних активів, хоча є торговим підприємством, не доцільним є вивчення такого узагальнюючого показника, як наявність (нестача) джерел фінансування (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів, та відповідно таких комплексних показників, як: 1) наявність джерел (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів і відповідних до нього часткових показників та 2) забезпеченість матеріальних оборотних активів капіталом для їх формування і відповідних йому часткових показників. Тому автор монографії опускає розрахунки цих показників, які не є характерними для даного суб'єкта господарювання.

Для вивчення абсолютних показників фінансової стійкості за запропонованою методикою їх аналізу та проведення подальшого аналітичного її дослідження необхідно трансформувати чинний баланс підприємства в запроповану перетворену його форму (табл. 6.18).

Таблиця 6.18

**ТРАНСФОРМОВАНИЙ БАЛАНС ДЛЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
ПП «ГЛОБУС УКРАЇНА» НА 31.12.2008 р., тис. грн**

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
I. Необоротні нематеріальні та матеріальні активи			
Матеріальні активи:			
незавершені капітальні інвестиції	020		
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	8,9	7,5
первісна вартість	031	8,9	8,9

Продовження табл. 6.18

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
знос	032		(1,4)
Довгострокові біологічні активи:			
залишкова вартість	035		
первісна вартість	036		
накопичена амортизація	037	()	()
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості (055)	038		
Первісна вартість інвестиційної нерухомості (056)	039		
Знос інвестиційної нерухомості (057)	040	()	()
Гудвіл (065)	041		
Усього за розділом I (сума ряд. 020, 030, 035, 038, 041)	042	8,9	7,5
II. Необоротні фінансові активи			
Довгострокові фінансові інвестиції	043		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом II (ряд. 043 + + ряд. 070)	080		
Разом необоротних активів (ряд. 042 + ряд. 080)	090	8,9	7,5
III. Оборотні матеріальні активи			
Виробничі запаси	100		
Поточні біологічні активи	110		
Готова продукція	130	12,0	39,4
Необоротні активи та групи вибуття	141		
Усього за розділом III (сума ряд. 100—141)	149	12,0	39,4

Продовження табл. 6.18

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
IV. Оборотні фінансові активи			
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	497,2	463,0
первісна вартість	161	497,2	463,0
резерв сумнівних боргів	162	()	()
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	170		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210		4,0
Поточні фінансові інвестиції	220		
Еквіваленти грошових коштів	225		
Грошові кошти:			
в національній валюті	230	21,2	21,5
в т. ч. в касі	231		
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250		
Усього за розділом IV (сума ряд. 160, 170, 210—230, 240, 250)	260	518,4	488,5
Разом оборотних активів (ряд. 149 + 260)	265	530,4	527,9
V. Витрати майбутніх періодів	270		
БАЛАНС (сума ряд. 090 + 265 + + 270)	280	539,3	535,4
Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	0,1	0,1
Додатковий капітал	320		
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	44,8	32,4

Закінчення табл. 6.18

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Неоплачений капітал	360	()	()
Усього за розділом I (алгебраїчна сума ряд. 300—360)	380	44,9	32,5
II. Забезпечення наступних витрат і цільове фінансування	430		
III. Довгострокові зобов'язання	480		
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	488,7	499,2
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з бюджетом	550	3,2	1,5
зі страхування	570	0,9	0,7
з оплати праці	580	1,6	1,5
Інші поточні зобов'язання	610		
Усього за розділом IV (сума ряд. 500—610)	620	494,4	502,9
Разом довгострокових та поточних зобов'язань (ряд. 480 + 620)	625	494,4	502,9
V. Доходи майбутніх періодів	630		
БАЛАНС (сума ряд. 380, 430, 625, 360)	640	539,3	535,4

У даній монографії було запропоновано такі абсолютні показники фінансової стійкості, як позитивний власний капітал та наявність власного оборотного капіталу. Розрахунок даних показників відображено в табл. 6.19.

Таблиця 6.19

**АНАЛІЗ ГОЛОВНИХ АБСОЛЮТНИХ ПОКАЗНИКІВ
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПП «ГЛОБУС УКРАЇНА», тис. грн**

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
1	Позитивний власний капітал	539,3 – 494,4	44,9	535,4 – 502,9	32,5	– 12,4
2	Наявність власного оборотного капіталу	44,9 – 8,9	+ 36,0	32,5 – 7,5	+ 25,0	– 11,0

Як свідчать отримані результати, ПП «Глобус Україна» має позитивний власний капітал, що з позитивного боку свідчить про мінімальну умову фінансової стійкості досліджуваного підприємства. Таким чином, на початок року ПП мало 44,9 тис. грн позитивної величини тих активів, які фінансуються за рахунок суто власного капіталу. На кінець року ця сума, на жаль, зменшилася на 12,4 тис. грн, тобто на 27,8 % ($12,4 / 44,9 \times 100\%$) і склала 32,5 тис. грн позитивної величини тих активів, які сформовані за рахунок суто позитивної величини власного капіталу в загальному капіталі даного суб'єкта господарювання. Це свідчить про погіршення майже на третину мінімальної умови фінансової стійкості ПП «Глобус Україна».

Разом з тим видно, що воно має власний оборотний капітал, тобто ту суму власного капіталу, яка залишається для фінансування дійсно саме оборотних активів. На початок звітної періоду власний оборотний капітал становив 36 тис. грн, але його величина зменшилася на кінець звітної періоду на 11 тис. грн, тобто на 30,5 % ($11 \text{ тис. грн} / 36 \text{ тис. грн} \times 100\%$) і досягла лише 25 тис. грн. Таким чином, наявність власного оборотного капіталу зменшилася приблизно на третину.

Слід зазначити, що власний капітал досліджуваного підприємства складається тільки зі статутного капіталу, величина якого залишилася без змін у сумі 0,1 тис. грн, і зменшує його величину лише зниження нерозподіленого прибутку на 12,4 тис. грн з 44,8 тис. грн на початок року до 32,4 тис. грн на його кінець.

За результатами діяльності за звітний рік ПП отримало чистий збиток у сумі 12,4 тис. грн (див. звіт про фінансові результати — табл. 6.16), що і призвело до зниження суми нерозподіленого прибутку ((див. баланс — табл. 6.18).

Збитковість діяльності ПП за звітний рік викликала погіршення його фінансової стійкості через зменшення як позитивного власного капіталу, так і наявності власного оборотного капіталу.

Тому ПП треба виявити причини понесених у звітному році збитків (у минулому році підприємство було прибуткове), розробити шляхи їх ліквідації та отримувати прибутки з метою його подальшого успішного розвитку та збільшення величини власного капіталу, відповідно зростання наявності власного оборотного капіталу що сприятиме зміцненню фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Усі суб'єкти господарювання для стійкого фінансового стану обов'язково повинні мати власний оборотний капітал. Він є вихідним абсолютним показником фінансової стійкості для подальшого визначення її типів.

Далі необхідно розглянути узагальнюючі, комплексні та часткові абсолютні показники фінансової стійкості даного підприємства (табл. 6.20).

Таблиця 6.20

**АНАЛІЗ УЗАГАЛЬНЮЮЧИХ, КОМПЛЕКСНИХ
ТА ЧАСТКОВИХ АБСОЛЮТНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
ПП «ГЛОБУС УКРАЇНА», тис. грн**

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
1	Наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів (узагальнюючий показник)					
1.1	Наявність джерел (капіталу) формування оборотних активів (комплексний показник)					
1.1.1	Часткові показники (перша група показників) Наявність власного оборотного капіталу (НВОК) (дефіцит НВОК зменшився на 130,2 тис. грн)	44,9 – – 8,9	+ 36,0	32,5 – – 7,5	+ 25,0	– 11,0

Продовження табл. 6.20

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
1.1.2	Наявність власного оборотного та довгострокового залученого (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) капіталу для формування оборотних активів (НВОКДК)* *ПП «Глобус Україна» не має довгострокового залученого (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) капіталу, тому показники 1.1.1 та 1.1.2 аналогічні	44,9 – – 8,9	+ 36,0	32,5 – – 7,5	+ 25,0	– 11,0*
1.1.3	Наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів (НВОКДКПК)	44,9 + + 494,4 – – 8,9	+ 530,4	32,5 + + 502,9 – – 7,5	+ 527,9	– 2,5
1.1.4	Наявність власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів (НК)* *ПП не має забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів, тому показники 1.1.3 та 1.1.4 аналогічні	44,9 + + 494,4 – – 8,9	+ 530,4	32,5 + + 502,9 – – 7,5	+ 527,9	– 2,5*

Продовження табл. 6.20

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
1.2	Забезпеченість оборотних активів джерелами (капіталом) їх формування (комплексний показник)					
1.2.1	Часткові показники (друга група показників) Наявність (нестача) власного оборотного капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним капіталом формування оборотних активів	36,0 – – 530,4	– 494,4	25,0 – – 527,9	– 502,9	+ 8,5
1.2.2	Наявність (нестача) власного оборотного та довгострокового позикового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним та довгостроковим позиковим капіталом формування оборотних активів* *ПП «Глобус Україна» не має довгострокового залученого (включаючи поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) капіталу, тому показники 1.2.1 та 1.2.2 аналогічні	36,0 – – 530,4	– 494,4	25,0 – – 527,9	– 502,9	+ 8,5*

Закінчення табл. 6.20

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
1.2.3	Наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим та поточним (короткостроковим) позиковим капіталом формування оборотних активів	530,4 – 530,4	0	527,9 – 527,9	0	—
1.2.4	Наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) позикового капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів або забезпеченість (незабезпеченість) власним оборотним, довгостроковим, поточним (короткостроковим) позиковим капіталом, забезпеченнями наступних витрат і платежів, доходами майбутніх періодів формування оборотних активів* *ПП не має забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів, тому показники 1.2.3 та 1.2.4 аналогічні	530,4 – 530,4	0	527,9 – 527,9	0	—

Як видно з даних табл. 6.20, у досліджуваного підприємства є власний оборотний капітал у сумі 36 тис. грн на початок року та 25 тис. грн на кінець року, хоча його величина зменшилася в динаміці на 11 тис. грн за відсутності довгострокового позикового капіталу та короткострокових кредитів.

Але досліджуване підприємство має власний оборотний та поточний (короткостроковий) позиковий капітал для формування оборотних активів у сумі 530,4 тис. грн на початок року та 527,9 тис. грн на кінець року, таким чином його величина дещо зменшилася — на 2,5 тис. грн. ПП не має забезпечень наступних витрат і платежів та доходів майбутніх періодів, тому показник «наявність (нестача) власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, доходів майбутніх періодів для формування оборотних активів» дорівнюватиме попередньому абсолютному показнику.

Враховуючи, що ПП не має забезпечень наступних витрат і платежів та доходів майбутніх періодів, усі джерела фінансування, які залишилися після проведення попередніх розрахунків, спрямовані відповідно до балансового рівняння на фінансування оборотних активів. Тому отримані результати наявності або нестачі власного оборотного, довгострокового та поточного (короткострокового) капіталу для формування оборотних активів дорівнюють нулю, тобто величині оборотних активів як на початок, так і на кінець року (табл. 6.19).

Визначення типу фінансової стійкості суб'єкта економіки

1-й варіант визначення типу фінансової стійкості

Чинні методики визначення типів фінансової стійкості позначаються тільки для внутрішнього фінансового аналізу і не виокремлюються як для суб'єктів малого підприємництва. Одну з таких методик було розглянуто раніше і автором даної монографії. У зовнішньому фінансовому аналізі таку методику не використовують.

2-й варіант визначення типу фінансової стійкості

За запропонованими етапами організації аналізу фінансової стійкості другим етапом є визначення типу фінансової стійкості. Нижче розкривається даний етап її аналітичного дослідження.

2-й етап. Визначення типу фінансової стійкості.

У зв'язку з тим, що ПП «Глобус Україна» не має значних матеріальних оборотних активів, треба застосувати перший варіант визначення типу фінансової стійкості.

Перший варіант визначення типу фінансової стійкості полягає в застосуванні узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів для суб'єктів господарювання», у яких невеликі суми матеріальних оборотних активів і при цьому виділяється: чиста абсолютна фінансова стійкість; абсолютна фінансова стійкість; нормальна фінансова стійкість; нижче нормальної фінансова стійкість; передкризова фінансова стійкість; кризова фінансова стійкість.

Слід зважити на те, що досліджуване підприємство має величину власного оборотного капіталу, тому воно вже не може мати передкризову або кризову фінансову стійкість, але може мати один із трьох варіантів фінансової стійкості: 1) чисту абсолютну; 2) абсолютну; 3) нормальну.

Спочатку варто визначити тип фінансової стійкості на початок року.

Вихідні дані для розрахунку:

- оборотні активи — 530,4 тис. грн;
- наявність власного оборотного капіталу — 36,0 тис. грн;
- довгострокові зобов'язання — відсутні;
- поточні зобов'язання — 494,4 тис. грн;
- забезпечення наступних витрат і платежів та доходи майбутніх періодів — відсутні;
- необоротні активи — 8,9 тис. грн;
- витрати майбутніх періодів — відсутні.

Таким чином:

$$530,4 \text{ тис. грн} = 36,0 \text{ тис. грн} + 494,4 \text{ тис. грн},$$

$$530,4 \text{ тис. грн} = 530,4 \text{ тис. грн}$$

$$(44,9 \text{ тис.} : 530,4 \text{ тис. грн} \times 100 \% = 8,5 \%)$$

(поряд з позиковим капіталом для формування оборотних активів (але менше ніж 30 % від їх величини, а — це 8,5 %) залучається також власний капітал).

Це означає, що ПП «Глобус Україна» має **нижче нормальної фінансову стійкість**.

Отримана рівність свідчить про те, що поряд із застосуванням позикового капіталу для формування оборотних активів 8,5 % (менше ніж 30 %) залучається також власний капі-

тал. Тобто суб'єкт господарювання має власний оборотний капітал, але не так вже й багато. Його досить для фінансування тільки 8,5 % оборотних активів. А це означає, що суб'єкт господарювання в принципі є фінансово стійким, хоча й використовує позикові кошти і має значну величину власного оборотного капіталу. Зростає ступінь фінансового ризику, оскільки в господарському обороті використовується позиковий капітал, питома вага якого зростає порівняно з попереднім типом фінансової стійкості — це нормальна фінансова стійкість.

На кінець року вихідні дані дорівнюють:

- оборотні активи — 527,9 тис. грн;
- наявність власного оборотного капіталу — 25,0 тис. грн;
- довгострокові зобов'язання — відсутні;
- поточні зобов'язання — 502,9 тис. грн;
- забезпечення наступних витрат і платежів та доходи майбутніх періодів — відсутні;
- необоротні активи — 7,5 тис. грн;
- витрати майбутніх періодів — відсутні.

Таким чином:

$$527,9 \text{ тис. грн} = 25,0 \text{ тис. грн} + 502,9 \text{ тис. грн},$$

$$527,9 \text{ тис. грн} = 527,9 \text{ тис. грн}$$

$$32,5 \text{ тис. грн} : 527,9 \text{ тис. грн} \times 100 \% = 6,2 \%$$

(поряд з позиковим капіталом для формування оборотних активів (але менше ніж 30 % від їх величини, а це 6,2 %) залучається також власний капітал).

Це означає, що ПП «Глобус Україна» і на кінець року має **нижче нормальної фінансову стійкість**.

Отримана рівність свідчить про те, що поряд із позиковим капіталом для формування оборотних активів 6,2 % (менше ніж 30 %) залучається також власний капітал. Тобто суб'єкт господарювання має власний оборотний капітал, але не так вже й багато. Його досить для фінансування тільки 6,2 % оборотних активів. А це означає, що суб'єкт господарювання в принципі є фінансово стійким, хоча й використовує позикові кошти і має незначну величину власного оборотного капіталу. Враховуючи, що відсоток залученого власного капіталу для фінансування оборотних активів зменшився, можна зробити висновок, що на кінець року ще більше зріс ступінь фінансового ризику, оскільки в господарському обороті використовується позиковий капітал, питома вага якого зростає порівняно з початком року.

Слід звернути увагу на те, що керівництво ПП забажало визначити тип фінансової стійкості за допомогою ще й другого варіанта застосовуючи узагальнюючий абсолютний показник — наявність (нестача) джерел фінансування (капіталу) для формування матеріальних оборотних активів, враховуючи, що ситуація з фінансовою стійкістю складна і вид діяльності — торгівля.

Вихідні дані для розрахунку на початок року:

- матеріальні оборотні активи — 12,0 тис. грн;
- фінансові оборотні активи — 518,4 тис. грн;
- довгострокові зобов'язання — відсутні;
- поточні зобов'язання — 494,4 тис. грн;
- забезпечення наступних витрат і платежів та доходи майбутніх періодів — відсутні;
- необоротні активи — 8,9 тис. грн;
- витрати майбутніх періодів — відсутні;
- наявність власного матеріально-оборотного капіталу: 44,9 тис. грн – 8,9 тис. грн – 518,4 тис. грн = – 482,4 тис. грн, тобто нестача ВМОК складає 482,4 тис. грн.

Враховуючи, що ПП не має власного матеріально-оборотного капіталу, тому воно може мати передкризову або кризову фінансову стійкість.

Передкризова фінансова стійкість:

$$\text{МОА} = - (\text{НВОК}) + \text{ДЗ} + \text{ПЗ},$$

тобто

$$\text{Розд. III AB} = - (\text{Розд. I PB} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB} - \text{Розд. IV AB}) + \text{Розд. III PB} + \text{Розд. IV PB}$$

(відсутність власного матеріально-оборотного капіталу та фінансування фінансових оборотних активів і частини (до 50 %) необоротних активів за рахунок позикового капіталу, але наявність власного капіталу).

Кризова фінансова стійкість:

$$\text{МОА} = - (\text{НВОК}) + \text{ДЗ} + \text{ПЗ},$$

тобто

$$\text{Розд. III AB} = - (\text{Розд. I PB} - \text{Розд. I AB} - \text{Розд. II AB} - \text{Розд. V AB} - \text{Розд. IV AB}) + \text{Розд. III PB} + \text{Розд. IV PB}$$

(відсутність власного матеріально-оборотного капіталу та фінансування всіх оборотних активів і більшої частини (більше 50 %) необоротних активів за рахунок позикового капіталу, можлива повна відсутність власного капіталу).

Таким чином:

$$12,0 \text{ тис. грн} = (-482,4) \text{ тис. грн} + 494,4 \text{ тис. грн},$$

$$12,0 \text{ тис. грн} = 12,0 \text{ тис. грн}$$

$$(8,9 \text{ тис. грн} : 494,4 \text{ тис. грн} \times 100 \% = 1,8 \%)$$

(відсутність власного матеріально-оборотного капіталу та фінансування фінансових оборотних активів і частини (до 50 %) необоротних активів за рахунок позикового капіталу, але наявність власного капіталу).

Це означає, що ПП «Глобус Україна» має **передкризову фінансову стійкість на початок року.**

На кінець року вихідні дані дорівнюють:

- матеріальні оборотні активи — 39,4 тис. грн;
- фінансові оборотні активи — 488,5 тис. грн;
- довгострокові зобов'язання — відсутні;
- поточні зобов'язання — 502,9 тис. грн;
- забезпечення наступних витрат і платежів та доходи майбутніх періодів — відсутні;
- необоротні активи — 7,5 тис. грн;
- витрати майбутніх періодів — відсутні;
- наявність власного матеріально-оборотного капіталу: **32,5 тис. грн – 7,5 тис. грн – 488,5 тис. грн = – 463,5 тис. грн**, тобто нестача ВМОК становить 463,5 тис. грн.

Таким чином:

$$39,4 \text{ тис. грн} = (-463,5) \text{ тис. грн} + 502,9 \text{ тис. грн},$$

$$39,4 \text{ тис. грн} = 39,4 \text{ тис. грн}$$

$$(7,5 \text{ тис. грн} : 502,9 \text{ тис. грн} \times 100 \% = 1,5 \%)$$

(відсутність власного матеріально-оборотного капіталу та фінансування фінансових оборотних активів і частини (до 50 %) необоротних активів за рахунок позикового капіталу, але наявність власного капіталу).

Це означає, що ПП «Глобус Україна» і на кінець року має **передкризову фінансову стійкість.**

Таким чином, керівництво ПП «Глобус Україна», застосовуючи другий варіант визначення типів фінансової стійкості за допомогою **узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) капіталу для формування матеріальних оборотних активів»**, отримало підтверджувальний висновок про погіршення стану фінансової стійкості та підвищення фінансового ризику, оскільки за таким критерієм воно має навіть передкризову фінансову стійкість (слід нагадати, що за типом фінансова стійкість

нижче нормальної наступною йде передкризова фінансова стійкість, яка визначається в першому варіанті за допомогою узагальнюючого абсолютного показника «наявність (нестача) капіталу для формування оборотних активів»).

Аналіз відносних показників фінансової стійкості 1-й варіант аналізу відносних показників фінансової стійкості

Перелік та визначення відносних показників фінансової стійкості за чинного методикою наведено в п. 1.2 даної монографії.

Відносні показники фінансової стійкості ПП «Глобус Україна» подано в табл. 6.21.

Таблиця 6.21

АНАЛІЗ ВІДНОСНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПП «ГЛОБУС УКРАЇНА»

№ з/п	Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
<i>A</i>	<i>B</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	$\frac{44,9}{539,3}$	0,08	$\frac{32,5}{535,4}$	0,06	- 0,02
2	Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{494,4}{539,3}$	0,92	$\frac{502,9}{535,4}$	0,94	+ 0,02
3	Коефіцієнт фінансового ризику	$\frac{494,4}{44,9}$	11,01	$\frac{502,9}{32,5}$	15,47	+ 4,46
4	Коефіцієнт фінансової стійкості	$\frac{44,9}{494,4}$	0,09	$\frac{32,5}{502,9}$	0,06	- 0,03
5	Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів	$\frac{530,4}{8,9}$	59,60	$\frac{527,9}{7,5}$	70,39	+ 10,79
6	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	—	—	—	—	—

Закінчення табл. 6.21

№ з/п	Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
<i>A</i>	<i>B</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
7	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	—	—	—	—	—
8	Коефіцієнт поточних зобов'язань	$\frac{494,4}{494,4}$	1,00	$\frac{502,9}{502,9}$	1,00	—
9	Коефіцієнт фінансового лівериджу	—	—	—	—	—
10	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{36,0}{44,9}$	0,80	$\frac{25,0}{32,5}$	0,77	- 0,03
11	Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними коштами	$\frac{36,0}{12,0}$	3,00	$\frac{25,0}{39,4}$	0,63	- 2,37
12	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	$\frac{12,00}{36,0}$	0,33	$\frac{39,4}{25,0}$	1,58	+ 1,25
13	Стабільність структури оборотних коштів	$\frac{36,0}{530,4}$	0,07	$\frac{25,0}{527,9}$	0,05	- 0,02
14	Індекс постійного активу	$\frac{8,9}{539,3}$	0,02	$\frac{7,5}{535,4}$	0,01	- 0,01
15	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	$\frac{8,9}{539,3}$	0,02	$\frac{7,5}{535,4}$	0,01	- 0,01

Як свідчать отримані результати в табл. 6.21, ПП «Глобус Україна» має низькі показники фінансової незалежності, фінансової стійкості (самофінансування) та зависокі рівні коефіцієнтів фінансової залежності, фінансового ризику, які ще й погіршуються в динаміці.

Підвищився за звітний рік коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів, і це оцінюється позитивно. На підприємстві відсутні довгострокові зобов'язання, у зв'язку із чим неможливо розрахувати коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, коефіцієнт довгострокових зобов'язань та коефіцієнт фінансового лівериджу. Але відсутність довгострокових зобов'язань як окремого виду позикового капіталу заслуговує на позитивну оцінку, тому що підприємство має високий рівень плеча фінансового важеля (коефіцієнта фінансового ризику) та коефіцієнта фінансової залежності. У даних умовах господарювання недоцільним є залучення довгострокових позикових коштів, особливо якщо отримано збитки, що може призвести до банкрутства. Відповідно до цього коефіцієнт поточних зобов'язань як на початок, так і на кінець звітного року порівнює одиниці.

На кінець звітного року досяг рекомендованого значення коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними коштами, і це оцінюється позитивно.

Досить високим є коефіцієнт маневреності власного капіталу, рівень якого на кінець року зменшується, але це не оцінюється позитивно, тому що пояснюється зменшенням власних оборотних коштів і зменшенням власного капіталу за рахунок отримання збитку.

У зв'язку з тим, що необоротні активи підприємства складаються тільки з основних засобів, індекс постійного активу та коефіцієнт реальної вартості основних засобів є рівними між собою.

Негативним є зменшення в динаміці індексу постійного активу та коефіцієнта реальної вартості основних засобів, яке відбувається за рахунок зростання зносу основних засобів та скорочення вартості загальних активів (валюти балансу).

2-й варіант аналізу відносних показників фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності

За запропонованими етапами організації аналізу фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності третім етапом є визначення та аналіз відносних показників фінансової стійкості. Нижче розкривається даний етап аналітичного дослідження.

3-й етап. Визначення відносних показників фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності та їх аналіз

Запропонована методика визначення та результати розрахунку рекомендованих головних відносних показників фінансової стій-

кості суб'єктів підприємницької діяльності наведено в табл. 6.22, а рекомендованих додаткових і допоміжних — у табл. 6.23.

Таблиця 6.22

АНАЛІЗ ГОЛОВНИХ ВІДНОСНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПП «ГЛОБУС УКРАЇНА» (ПОКАЗНИКИ НА ОСНОВІ БАЛАНСУ)

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
Перша група головних показників — показники співвідношення пасиву балансу						
1	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, власності, концентрації власного капіталу)	$\frac{44,9}{539,3}$	0,08	$\frac{32,5}{535,4}$	0,06	- 0,02
2	Коефіцієнт фінансової залежності (заборгованості, концентрації позикового капіталу)	$\frac{494,4}{539,3}$	0,92	$\frac{502,9}{535,4}$	0,94	+ 0,02
3	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)	$\frac{494,4}{44,9}$	11,01	$\frac{502,9}{32,5}$	15,47	+ 4,46
4	Коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового важеля	—	—	—	—	—
5	Частка або коефіцієнт довгострокового (перманентного) капіталу в загальному капіталі (у західній практиці вважається нормальним значення 0,9, нижнє критичне 0,75)	$\frac{44,9}{539,3}$	0,08	$\frac{32,5}{535,4}$	0,06	- 0,02
6. Коефіцієнти структури довгострокового (перманентного) капіталу або довгострокових (перманентних) джерел фінансування						
6.1	Коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу	$\frac{44,9}{44,9}$	1,00	$\frac{32,5}{32,5}$	1,00	—

Закінчення табл. 6.22

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
6.2.	Коефіцієнт залежності довгострокового (перманентного) капіталу	—	—	—	—	—
7 Показники структури позикового капіталу						
7.1	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	—	—	—	—	—
7.2	Коефіцієнт поточних зобов'язань	$\frac{494,4}{494,4}$	1,00	$\frac{502,9}{502,9}$	1,00	—
Друга група головних показників — показники співвідношення певних груп пасиву та активу балансу						
8	Коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості	$\frac{(494,4 - 21,2)}{44,9}$	10,54	$\frac{(502,9 - 21,5)}{32,5}$	14,81	+ 4,27
9	Коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом (більше 1)	$\frac{44,9}{8,9}$	5,04	$\frac{32,5}{7,5}$	4,33	- 0,71
10	Коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу	$\frac{36,0}{44,9}$	0,80	$\frac{25,0}{32,5}$	0,77	- 0,03
11	Коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом	$\frac{36,0}{12,0}$	3,00	$\frac{25,0}{39,4}$	0,63	- 23,7
12	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом	$\frac{36,0}{530,4}$	0,07	$\frac{25,0}{527,9}$	0,05	- 0,02
13	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів постійними оборотними коштами	$\frac{36,0}{530,4}$	0,07	$\frac{25,0}{527,9}$	0,05	- 0,02

Як свідчать отримані результати в табл. 6.20, ПП «Глобус Україна» має досить низький коефіцієнт фінансової незалежності, який ще й спав у динаміці на 2 %: з 8 % на початок року до 6 % на кінець року. Відповідно дане ПП має високий коефіцієнт фінансової залежності, який також ще й зріс у динаміці на ті ж 2 % із 92 % на початок року до 94 % на кінець року. Це свідчить про вагому залежність діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання від зовнішніх інвесторів і відповідно про підвищений фінансовий ризик. Так, коефіцієнт фінансового ризику також досить високий і зріс у динаміці з 11,01 на початок звітної періоду до 15,47 на кінець.

Рівні цих трьох показників погіршилися в динаміці.

Доволі низькою порівняно з рекомендованими межами (а в західній практиці вважається нормальним значення 90 %, нижнє критичне — 75 %) є частка довгострокового капіталу в загальному капіталі, яка також ще й зменшується в динаміці на 2 % з мізерного рівня 8 % на початок року до 6 % на кінець року.

Високим є коефіцієнт фінансового ризику на основі чистої заборгованості, який ще й зріс у динаміці на 4,27 з 10,54 на початок аналізованого року до 14,81 % на кінець року.

Разом з тим доволі низьким є коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом та коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом, які також зменшилися в динаміці на 2 %: з 7 % на початок року до 5 % на кінець року кожен відповідно.

До позитивних змін слід віднести передусім доволі високий рівень коефіцієнта забезпечення необоротних активів власним капіталом, який повинен бути за рекомендованими межами більше одиниці, а на базовому підприємстві він досяг рівня 5,04 на початок року та 4,33 на кінець року. Позитивної оцінки заслуговує коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу, який перевищує рекомендовані оптимальне значення 50 % і мінімальне 30 %), але чим показник вище, тим краще. На початок року він дорівнював 80 %, а на кінець — 77 %. Разом з тим таке спадання пояснюється зменшенням власного оборотного капіталу та зменшенням власного капіталу за рахунок отриманого збитку.

Доволі високим на початок року був коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом — 300 %, але до кінця року він досяг рекомендованого значення і дорівнює 63 %. Нормальним явищем є рівень коефіцієнта 60—80 %. Деякі автори нижньою критичною величиною вважають 50 %.

У зв'язку з відсутністю довгострокового позикового капіталу позитивно оцінюється структура перманентного капіталу, який є повністю незалежним, про що свідчить коефіцієнт незалежності довгострокового (перманентного) капіталу. Він дорівнює по 100 % як на початок, так і на кінець звітної періоду. З такої ж причини позитивною є і структура позикового капіталу, про що свідчить стовідсоткове значення коефіцієнта поточних зобов'язань як на початок, так і на кінець року відповідно.

Таке становище оцінюється позитивно, оскільки відсутність довгострокових зобов'язань як окремого виду позикового капіталу заслуговує на позитивну оцінку, тому що підприємство має високий рівень плеча фінансового важеля (коефіцієнта фінансового ризику) та коефіцієнта фінансової залежності. У даних умовах господарювання недоцільним є залучення довгострокових позикових коштів, особливо якщо є збитки, що може призвести до банкрутства. А базове підприємство отримало збитки у звітному році порівняно з попереднім роком (див. звіт про фінансові результати в табл. 6.15).

Таке важке становище з фінансовою стійкістю за її головними відносними показниками потребує більш детального та поглибленого її вивчення за допомогою додаткових і допоміжних відносних показників (табл. 6.23).

Таблиця 6.23

АНАЛІЗ ДОДАТКОВИХ І ДОПОМІЖНИХ ВІДНОСНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПП «ГЛОБУС УКРАЇНА» (ПОКАЗНИКИ НА ОСНОВІ БАЛАНСУ)

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
Перша група додаткових і допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення пасиву балансу						
1	Коефіцієнт кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях	$\frac{494,4}{494,4}$	1,00	$\frac{502,9}{502,9}$	1,00	—

Продовження табл. 6.23

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
2	Коефіцієнт страхування бізнесу* *У зв'язку з відсутністю резервного капіталу даний показник не розраховується	—	—	—	—	—
Друга група додаткових та допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення активу балансу						
3	Коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних активів	$\frac{497,2}{530,4}$	0,94	$\frac{(463,0 + 0,4)}{527,9}$	0,88	- 0,06
4	Коефіцієнт запасів в оборотних активах	$\frac{12,0}{530,4}$	0,02	$\frac{39,4}{527,9}$	0,07	+ 0,05
5	Коефіцієнт мобільності оборотних активів	$\frac{21,2}{530,4}$	0,04	$\frac{21,5}{527,9}$	0,04	—
6	Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів	$\frac{530,4}{8,9}$	59,60	$\frac{527,9}{7,5}$	70,39	+ 10,79
7	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів і нематеріальних активів	$\frac{8,9}{539,3}$	0,02	$\frac{7,5}{535,4}$	0,01	- 0,01
8	Коефіцієнт зносу основних засобів і нематеріальних активів	0	0	$\frac{1,4}{8,9}$	0,16	+ 0,16
9	Коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі загальних активів	$\frac{497,2}{539,3}$	0,92	$\frac{(463,0 + 0,4)}{535,4}$	0,87	- 0,05

Закінчення табл. 6.23

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)
		розрахунок	рівень показника	розрахунок	рівень показника	
А	Б	1	2	3	4	5
3 група додаткових і допоміжних показників фінансової стійкості — показники співвідношення пасиву та активу балансу						
10	Коефіцієнт довгострокового позикового капіталу в необоротних активах	—	—	—	—	—
11	Співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю	497,2 / 494,4	1,01	(463,0 + 0,4) / 502,9	0,92	—

Усі поточні зобов'язання представлено тільки кредиторською заборгованістю як на початок, так і на кінець звітного року, про свідчить 100 %-й рівень коефіцієнта кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях у динаміці.

У зв'язку із цим необхідно дослідити додатково дебіторську заборгованість. Високе значення має коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних активів, який дещо знизився в динаміці на 6 % з 94 % на початок року до 88 % на кінець року. Відповідно запаси в складі оборотних активів займають незначну частку, про що свідчить низький рівень коефіцієнта запасів в оборотних активах: на початок року — 2 %, а на кінець — 7 %. Відповідно коефіцієнт мобільності оборотних активів також має низьке значення — 4 % на початок і кінець звітної періоду відповідно. Але коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів зріс на 10,79 з рівня 59,6 на початок року до 70,39 на кінець року. Але це пояснюється значною величиною саме дебіторської заборгованості в складі мобільних (оборотних) активів (див. коефіцієнт дебіторської заборгованості в складі оборотних активів) та низьким значенням частки необоротних активів у складі загального капіталу (див. баланс — табл. 6.17 та рівень і динаміку коефіцієнта реальної вартості основних засобів, оскільки необоротні активи представлено тільки основними засобами). Коефіцієнт реальної вартості основних засобів досить низький — 2 % на початок року та 1 % на кінець року, проте він не є характерним для даного суб'єкта господарювання.

Коефіцієнт зносу основних засобів на початок року дорівнював нулю, а на кінець року дорівнював 16 %.

Негативним є зменшення в динаміці коефіцієнта реальної вартості основних засобів, яке відбувається за рахунок зростання зносу основних засобів. Проте рівень зносу 16 % — є свідченням їх гарного технічного стану.

Також додатково характеризує погіршення фінансової стійкості скорочення величини загальних активів (пасивів) (валюти балансу). Це свідчить про скорочення діяльності даного суб'єкта господарювання і додатком до цього є висновки про збитковість діяльності у звітному році (див. табл. 6.15).

Враховуючи, що істотну частку в складі оборотних активів має саме дебіторська заборгованість, а в складі поточних зобов'язань — кредиторська заборгованість, доцільно для доповнення та роз'яснення до карти оцінювання фінансової стійкості вивчити їх співвідношення. Таким чином, слід визначити коефіцієнт співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю. Як видно з даних табл. 6.23, даний показник як на початок, так і на кінець року відповідає рекомендованим межах: 1,01 та 0,92 відповідно.

Таким чином, за умови, що всі види заборгованості не є простроченими, проблемна ситуація з фінансовою стійкістю має певне виправдання. Сподіваючись на повернення дебіторами боргів у встановлені строки та відповідну сплату кредиторам кредиторської заборгованості, ПП може знизити рівень свого фінансового ризику та за умови повернення прибутковості своїй діяльності збільшити власний капітал, зменшити позиковий капітал і таким чином відповідно поліпшити фінансову стійкість.

IV-й етап. Аналіз фінансового лівериджу

Аналіз фінансового лівериджу відбувається за традиційною методикою, тому це питання автор монографії не розглядає.

V етап. Оцінювання запасу фінансової стійкості (дані безпечності) основної операційної діяльності відсутні, тому що спрощений фінансовий звіт

Слід зауважити, що до сьогодні в літературі не розглядався аналіз фінансової стійкості суб'єкта підприємницької діяльності — суб'єкта малого підприємництва.

Запропонована методика та організація аналізу фінансової стійкості суб'єкта малого підприємництва допоможе проводити її кваліфіковане дослідження та оцінювання, що сприятиме виявленню резервів її поліпшення та розробленню заходів з їх мобілізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 № 87.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс»: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 № 87.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» : Затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 № 87.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів» : Затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 № 87.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 5 «Звіт про власний капітал» : Затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 № 87.

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318.

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 № 87.

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.11.2003 № 617 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 03.10.2007 № 1100).

10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» : Затв. наказом Міністерства фінансів України від 02.07.2007 № 779.

11. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291.

12. Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій : Затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291 зі змінами та доповненнями.

13. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» від 05.03.2008 № 353.

14. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження змін до деяких положень (стандартів) бухгалтерського обліку» від 31.05.2008 № 756.

15. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Затв. наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26.01.2001 № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8.02.2001 за № 121/5312.

16. Критерії оцінки фінансового стану недержавного пенсійного фонду: Затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27.06.2006 № 5945.

17. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств: Затв. Центральною спілкою споживчих товариств України від 28.07.2006.

18. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: Затв. наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 № 14 зі змінами та доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6.03.2006 № 81.

19. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків): Схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23.02.2001 № 99.

20. *Абрютина М.С.* Финансовый анализ коммерческой деятельности: учеб. пособие / М. С. Абрютина. — М.: Финпресс, 2002. — 176 с.

21. *Абрютина М.С.* Анализ финансово-экономической деятельности: предприятия / М.С. Абрютина, А.В. Грачева. — М.: ДИС, 1998.

22. *Адамов Н.А.* Учет, анализ и аудит в строительстве : учеб. пособие / Н.А. Адамов, А. В. Войко, П.А. Соколов. — М.: Финансы и статистика, 2006. — 320 с.

23. *Алексеев И.В.* Финансовый анализ: техника розрахунків та моделювання економічних ситуацій : навч. посіб. / І.В. Алексеев, А.С. Мороз, Є.М. Романів, І.Б. Хома. — Л.: Бескид Біт, 2003. — 152 с.

24. Анализ бухгалтерской (финансовой) отчетности : Учебно-метод. комплекс / Под ред. Л.М. Полковского. — М.: Финансы и статистика, 2008. — 384 с.

25. Анализ финансовой отчетности / Под. ред. М.А. Вахрушиной, Н.С. Пласковой. — М.: Вузовский учебник, 2008. — 367 с.

26. Анализ финансовой отчетности: учеб пособие для студентов, обучающихся по специальности «Финансы и кредит», «Бухгалтерский учет, анализ и аудит» / Под общ. ред. О.В. Ефимовой, М.В. Мельник. — 4-е изд., испр. и доп. — М.: Издательство «Омега-Л», 2008. — 451 с.

27. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятий (объединений): учебник / Под ред. В.А. Раевского. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 1988. — 415 с.

28. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности: учебник / Н. О. Русак, В.И. Стражев, О.Ф. Мигун и др.; под общ. ред. В.И. Стражева. — Минск, 1998. — 398 с.

29. *Андреева Г.И.* Економічний аналіз: Навч.-метод. посіб. / Г.И. Андреева. — К. : Знання, 2008. — 263 с.

30. *Арабян К.К.* Анализ бухгалтерской (финансовой) отчетности внешними пользователями / К.К. Арабян. — М. : КНОРУС, 2010. — 304 с.

31. *Артеменко В.Г.* Анализ финансовой отчетности: учеб. пособие для студентов, обучающихся по специальности «Бухгалтерский учет, анализ и аудит» / В.Г. Артеменко, В.В. Остапова. — 2-е изд., испр. — М.: Издательство «Омега-Л», 2008. — 272 с.

32. *Артеменко В.Г.* Финансовый анализ: Учеб. пособие / В.Г. Артеменко, М.В. Беллендир. — М. : ДИС, 1997. — 128 с.

33. *Бабець Є.К.* Теорія економічного аналізу: навч. посіб. / Є.К. Бабець, М.І. Горлов, С.О. Жуков, В.П. Стасюк. — К. : ВД «Професіонал», 2007. — 384 с.

34. *Багров В.П.* Економічний аналіз: навч. посіб. / В.П. Багров, І.В. Багрова. — К. : ЦНЛ, 2006. — 160 с.

35. *Базилінська О.Я.* Финансовый анализ: теория і практика: навч. посіб / О.Я. Базилінська. — К.: ЦУЛ, 2009. — 328 с.

36. *Баканов М.И.* Теория экономического анализа : учебник / М.И. Баканов, М.В. Мельник, А.Д. Шеремет; под. ред. М.И. Баканова. — 5-е изд., перераб. и доп. — М. : Финансы и статистика, 2006. — 536 с.

37. *Балабанов И.Т.* Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом? / И.Т. Балабанов. — М. : Финансы и статистика, 1995.

38. *Бариленко В.И.* Анализ финансовой отчетности: учеб. пособие / В.И. Бариленко, С.И. Кузнецов, Л.К. Плотникова, О.В. Кайро; под общ. ред. В.И. Бариленко. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : КНОРУС, 2008. — 432 с.

39. *Барнгольц С.Б.* Методология экономического анализа деятельности хозяйствующего субъекта / С.Б. Барнгольц, М.В. Мельник. — М.: Финансы и статистика, 2002.

40. *Басовский Л.Е.* Теория экономического анализа: учеб. пособие / Л.Е. Басовский. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 222 с.

41. *Басовский Л.Е., Басовская Е.Н.* Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: Учеб. пособие / Л.Е. Басовский, Е.Н. Басовская. — М. : ИНФРА-М, 2009. — 366 с.

42. *Бернстайн Л.А.* Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация: пер. с англ. / Л.А. Бернстайн; науч. ред. пер. И.И. Елисеева ; гл. ред. серии Я.В. Соколов. — М. : Финансы и статистика, 2002. — 624 с.

43. *Білик М.Д.* Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. — К.: КНЕУ, 2005. — 592 с.

44. *Бланк И.А.* Концептуальные основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. — К. : Ника-Центр, Эльга, 2003. — 448 с.

45. *Бланк И.А.* Основы финансового менеджмента. — Т. 1 / И.А. Бланк. — К. : Ника-Центр, 1999. — 592 с.
46. *Бланк И.А.* Основы финансового менеджмента. — Т. 2 / И.А. Бланк. — К. : Ника-Центр, 1999. — 512 с.
47. *Бланк И.А.* Управление активами и капиталом предприятия / И.А. Бланк. — К. : Ника-Центр, Эльга, 2003. — 448 с.
48. *Бланк И.А.* Управление формированием капитала / И.А. Бланк. — К. : Ника-Центр, 2000. — 512 с.
49. *Бланк И.А.* Финансовый менеджмент: Учеб. курс / И.А. Бланк. — К.: Ника-Центр, 1999. — 528 с.
50. *Богатко А.Н.* Основы экономического анализа хозяйствующего субъекта / А.Н. Богатко. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 208 с.
51. *Бороненкова С.А.* Управленческий анализ: Учеб. пособ. / С.А. Бороненкова. — М. : Финансы и статистика, 2002.
52. *Бочаров В.В.* Финансовый анализ / В.В. Бочаров. — СПб.: Питер, 2002. — 240 с.
53. *Бригхем Ю.Ф.* Энциклопедия финансового менеджмента / Сокр. пер. с англ. / Ю.Ф. Бригхем. — 5-е изд. — М.: РАГС, ОАО «Экономика», 1998.
54. *Бригхем Є.Ф.* Основы финансового менеджменту: підручник: пер. з англ. / Є.Ф. Бригхем. — К.: КП «ВАЗАКО»; Вид-во «МОЛОДЬ», 1997. — 998 с.
55. *Бузырев В.В.* Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности строительного предприятия: учебник / В.В. Бузырев, И.П. Нужина. — М.: КНОРУС. 2010. — 336 с.
56. *Бухгалтерский анализ: пер. с англ.* — К.: Торгово-издательское бюро ВНУ, 1993. — 428 с.
57. *Бухгалтерский учет и анализ в США.* — М.: СТ-СЕРВИС, 1994. — 432 с.
58. *Вахрушева М. А.* Бухгалтерский управленческий учет: учеб. пособие / М. А. Вахрушева. — М.: Финстатинформ, 2000. — 359 с.
59. *Бахрушина М.А.* Управленческий анализ: учеб. пособие для студентов, обучающихся по спец. «Бухгалтерский учет, анализ и аудит» / М.А. Бахрушина. — 7-е изд., стер. — М.: Изд-во «Омега-Л», 2011. — 399 с.
60. *Волкова О.Н.* Управленческий анализ / О.Н. Волкова. — М.: ТК «Велби», изд-во «Проспект», 2007. — 304 с.
61. *Гадзевич О. І.* Основы економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств: Навч. посіб. / О.І. Гадзевич. — К. : Кондор, 2007. — 180 с.
62. *Галицкая С.В.* Финансовый менеджмент. Финансовый анализ. Финансы предприятий / С.В. Галицкая. — М.: Эксмо, 2007. — 652 с.
63. *Гинзбург А.И.* Экономический анализ / А.И. Гинзбург. — СПб.: Питер, 2003. — 176 с.
64. *Голов С.Ф.* Управлінський облік: підручник / С.Ф. Голов. — 4-те вид. — К. : Лібра, 2008. — 704 с.

65. *Голов С.Ф.* Фінансовий та управлінський облік / С.Ф. Голов, В.І. Єфіменко. — К.: ТОВ «Автоінтерсервіс», 1996. — 544 с.
66. *Головко В.І.* Фінансово-економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека: Навч. посіб. / В.І. Головко, А.В. Мінченко, В.М. Шарманська. — К.: ЦНЛ, 2006. — 648 с.
67. *Головко Т.В.* Анализ финансовой отчетности / Т.В. Головко. — К.: Компас, 2000.
68. *Гордієнко П.Л.* Стратегічний аналіз: Навч. посіб. / П.Л. Гордієнко. — К.: Алерта, 2006. — 404 с.
69. *Грабовецький Б.Є.* Економічний аналіз: Навч. посіб. / Б.Є. Грабовецький. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 256 с.
70. *Грэй С. Дж.* Финансовый учет: глобальный подход: пер. с англ. / Сидней Дж. Грэй, Белверд Е. Нидлз. — М.: Волтер Клоувер, 2008. — 616 с.
71. *Дєєва Н.М.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / Н.М. Дєєва, О.І. Дедіков. — К.: ЦУЛ, 2007. — 328.
72. *Доля В.Т.* Экономический анализ: теория, практические методики: Учеб. пособие / В.Т. Доля. — К.: Кондор, 2003. — 208 с.
73. *Донцова Л.В.* Анализ финансовой отчетности / Л.В. Донцова, И.А. Никифорова. — 6-е изд. — М.: Изд-во «Дело и сервис», 2008. — 368 с.
74. *Донцова Л.В.* Комплексный анализ бухгалтерской отчетности / Л.В. Донцова, И.А. Никифорова. — М.: Дело и сервис, 2001. — 304 с.
75. *Друкер П.Ф.* Задачи менеджмента в XXI веке : пер. с англ. / П.Ф. Друкер. — М.: Вильямс, 2000. — 272 с.
76. *Друри К.* Введение в управленческий и производственный учет: пер. с англ. / К. Друри. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. — 560 с.
77. Економічний аналіз: навч. посіб. / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток та ін. ; за ред. М.Г. Чумаченка. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с.
78. Экономический анализ : учебник / Под. общ. ред. Л. Т. Гиляровской. — 2-е изд., доп. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 615 с.
79. Економічний аналіз господарської діяльності / В.І. Іващенко, М.А. Болюх. — К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2001. — 204 с.
80. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: навч. посіб. — К.: ЦНЛ, 2005. — 400 с.
81. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 3 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — 952 с.
82. *Ефимова О.В.* Анализ финансовой отчетности: учеб. пособ. / Е.И. Бородин и др; под. Общ. ред. О.В. Ефимовой и М.В. Мельник. — 4-е изд., испр. и доп. — М.: Изд-во «Омега-Л», 2008. — 451 с.
83. *Ефимова О.В.* Анализ финансовой отчетности: учеб. пособ. / Е.И. Бородин и др; под. Общ. ред. О.В. Ефимовой и М.В. Мельник. — 4-е изд., испр. и доп. — М.: Изд-во «Омега-Л», 2009. — 451 с.
84. *Ефимова О.В.* Финансовый анализ / О.В. Ефимова. — 4-е изд., перераб. и доп. — М.: Бухгалтерский учет, 2002. — 528 с.

85. *Ефимова О.В.* Финансовый анализ: современный инструментарий для принятия экономических решений: учебник / О.В. Ефимова. — М.: Изд-во «Омега-Л», 2009. — 350 с.

86. *Ефимова О.В.* Финансовый анализ: современный инструментарий для принятия экономических решений: учебник / О.В. Ефимова. — 3-е изд., испр. и доп. — М.: Изд-во «Омега-Л», 2010. — 351 с.

87. *Єлейко Я.І.* Основи фінансового аналізу / Я.І. Єлейко, О.М. Кандибко, М.Л. Лапішко, Т.С. Смовженко. — Л.: Львів. банків. ін-т НБУ, 2000. — 141 с.

88. *Єфіменко В.* Міжнародна науково-практична конференція «Бухгалтерський учет: прошле, настояще, будуще» / В. Єфіменко, Л. Лахтіонова. — Бухгалтерський облік і аудит. — 2010. — № 5. — С. 54—56.

89. *Жарылгасова Б.Т.* Анализ финансовой отчетности / Б.Т. Жарылгасова. — М.: Кнорус, 2008. — 304 с.

90. *Жарылгасова Б.Т.* Анализ финансовой отчетности: Учебник / Б.Т. Жарылгасова, А.Е. Суглобова, В.Ю. Савин. — 3-е изд, перераб. и доп. — М.: ТИТАН ЭФФЕКТ, 2011. — 320 с.

91. *Жулина Е.Г.* Анализ финансовой отчетности: учеб. пособ. / Е.Г. Жулина, Н.А. Иванова. — М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К*», 2011. — 272 с.

92. *Іванієнко В. В.* Фінансовий аналіз : навч. посіб. / В.В. Іванієнко. — 2-ге вид. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. — 168 с.

93. *Івахненко В.М.* Курс економічного аналізу: навч. посіб. / В.М. Івахненко. — К.: Знання-Прес, 2000. — 297 с.

94. *Івахненко В.М.* Курс економічного аналізу: навч. посіб. / В.М. Івахненко. — 5-те вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2006. — 261 с.

95. *Івахненко В.М.* Курс економічного аналізу: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В.М. Івахненко, М.І. Горбатов. — Вид. 2-ге, переоб. і доп. — К.: КНЕУ, 2005. — 302 с.

96. *Івахненко В.М.* Економічний аналіз: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В.М. Івахненко, М.І. Горбатов, В.С. Львовичкин. — К.: КНЕУ, 1999. — 176 с.

97. *Ізмайлова К. В.* Фінансовий аналіз: навч. посіб. / К.В. Ізмайлова. — К.: МАУП, 2000. — 152 с.

98. *Ізмайлова К. В.* Фінансовий аналіз: навч. посіб. / К. В. Ізмайлова. — 2-ге вид., стереотип. — К.: МАУП, 2001. — 152 с.

99. *Ізмайлова К.В.* Фінансовий аналіз у будівництві: навч. посіб. / К.В. Ізмайлова. — К. : Кондор, 2007. — 236 с.

100. *Ільшєва Н.Н.* Анализ в управлении финансовым состоянием коммерческой организации / Н.Н. Ильшева, С.И. Крылов. — М.: Финансы и статистика, ИНФРА-М, 2008. — 240 с.

101. *Ільшєва Н.Н.* Анализ финансовой отчетности / Н.Н. Ильшева. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. — 431 с.

102. *Ільшєва Н.Н.* Анализ финансовой отчетности: учебник/ Н.Н. Ильшева, С.И. Крылов. — М.: Финансы и статистика, ИНФРА-М, 2011. — 480 с.

103. *Ионова А.Ф., Селезнева Н.Н.* Финансовый анализ: учеб. / А.Ф. Ионова, Н.Н. Селезнева. — 2-е изд. — М.: Проспект, 2009. — 624 с.
104. *Казакова Н.А.* Управленческий анализ и диагностика предпринимательской деятельности: учеб. пособ. / Н.А. Казакова. — М.: Финансы и статистика, ИНФРА-М, 2009. — 496 с.
105. *Казакова Н.А.* Экономический анализ в оценке бизнеса и управлении инвестиционной привлекательностью компании: учеб. пособие. / Н.А. Казакова. — М.: Финансы и статистика, ИНФРА-М, 2009. — 240 с.
106. *Калина А.В.* Современный экономический анализ и прогнозирование (микро- и макроуровень): учеб.-метод. пособие / А.В. Калина, М.И. Конева, В.А. Ященко. — 2-ге изд. — К.: МАУП, 1998. — 272 с.
107. *Калина А.В.* Современный экономический анализ и прогнозирование (микро- и макроуровень): учеб.-метод. пособие / А.В. Калина, М.И. Конева, В.А. Ященко. — 3-ге изд., перераб. и доп. — К.: МАУП, 2003. — 416 с.
108. *Карлин Т.Р.* Анализ финансовых отчетов (на основе GAAP): Учебник / Т.Р. Карлин, А.Р. Макмин. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 448 с.
109. *Кивачук В.С.* Оздоровление предприятия: экономический анализ / В.С. Кивачук. — М.: Изд-во деловой и учеб. лит.; Мн.: Амалфея, 2002. — 384 с.
110. *Кислов Б.Б.* Бухгалтерский баланс: техника составления / Б.Б. Кислов. — М.: Пресс-Медиа; Росбух, 2008. — 420 с.
111. *Кіндрацька Г.І.* Економічний аналіз: теорія і практика: підручник / Г.І. Кіндрацька, М.Г. Білик, А.Г. Загородній; за ред. А.Г. Загороднього. — Л.: Магнолія Плюс, 2006. — 428 с.
112. *Кіндрацька Г.І.* Економічний аналіз: підручник / Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній; за ред. проф. А.Г. Загороднього. — 3-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 487 с.
113. *Кирьянова З.В.* Анализ финансовой отчетности: учебник для бакалавров / З.В. Кирьянова, Е.И. Седова. — М.: Изд-во Юрайт, 2011. — 426 с.
114. *Кирьянова З.В.* Анализ финансовой отчетности: учебник для бакалавров / З.В. Кирьянова, Е.И. Седова. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Изд-во Юрайт, 2012. — 428 с.
115. *Ковалев А.И.* Анализ финансового состояния предприятия / А.И. Ковалев, В.П. Привалов. — М.: Центр экономики и маркетинга, 2001. — 256 с.
116. *Ковалев А.И.* Финансовый анализ деятельности предприятия / А.И. Ковалев, В.П. Привалов. — М., 1997.
117. *Ковалев А.П.* Основы стоимостного анализа: учеб. пособие / А.П. Ковалев, В.В. Рыжова. — М.: Финансы и статистика, 2007. — 208 с.
118. *Ковалев В.В.* Введение в финансовый менеджмент / В.В. Ковалев. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 768 с.
119. *Ковалев В.В.* Управление финансами: учеб. пособие / В.В. Ковалев. — М.: ФБК-ПРЕСС, 1998. — 160 с.

120. *Ковалев В.В.* Финансовый анализ / В.В. Ковалев. — М.: Финансы и статистика, 1998. — 512 с.
121. *Ковалев В.В.* Финансовый анализ: методы и процедуры / В.В. Ковалев. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 560 с.
122. *Ковалев В.В.* Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В.В. Ковалев. — 2-ге изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 1998. — 512 с.
123. *Ковалев В.В.* Анализ хозяйственной деятельности: учебник / В.В. Ковалев, О.М. Волкова. — М.: ТК «Велби», Изд-во «Прспект», 2007. — 424 с.
124. *Ковалев В.В.* Анализ баланса или как понимать баланс: Учеб. практ. пособие / В.В. Ковалев, Вит. В. Ковалев. — М.: Проспект, 2008. — 448 с.
125. *Ковалев В.В.* Курс финансовых вычислений. — 2-ге изд., перераб. и доп. / В.В. Ковалев, В.А. Уланов. — М.: Финансы и статистика, 2002.
126. *Ковалев В.В., Ковалев Вит. В.* Анализ баланса или как понимать баланс: Учеб. практ. пособие / В.В. Ковалев, Вит. В. Ковалев. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Проспект, 2010. — 560 с.
127. *Ковалев В.В., Ковалев Вит. В.* Анализ баланса или как понимать баланс: Учеб. практ. пособие / В.В. Ковалев, Вит. В. Ковалев. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Проспект, 2012. — 784 с.
128. *Ковальчук М.І.* Економічний аналіз діяльності підприємств АПК: підручник / М.І. Ковальчук. — К.: КНЕУ, 2005. — 390 с.
129. *Ковальчук М.І.* Економічний аналіз у сільському господарстві: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М.І. Ковальчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 282 с.
130. *Козак В.Г.* Аналіз фінансового стану акціонерного товариства / В.Г. Козак, Г.Я. Козак. — К.: Аграрна наука, 2000. — 172 с.
131. *Коласс Б.* Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: учеб. пособие / Б. Коласс; пер. с франц. под ред. Я.В. Соколова. — М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. — 576 с.
132. *Комаринський Я.* Фінансово-інвестиційний аналіз: Навч. посіб. / Я. Комаринський, І. Яремчук. — К.: «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, Агентство «Книга пам'яті України», 1996. — 298 с.
133. *Кононенко О.* Анализ финансовой отчетности / О. Кононенко. — Х.: Фактор, 2002. — 144 с.
134. *Коробов М.Я.* Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. / М.Я. Коробов. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. — 378 с.
135. *Коробов М.Я.* Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. / М. Я. Коробов. — 3-тє вид., перероб і доп. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. — 294 с.
136. *Костырко Л.А.* Стратегия финансово-экономической деятельности хозяйствующего субъекта: методология и организация: монография / Л. А. Костырко. — Луганск: Изд-во ВНУ им. Даля, 2002. — 360 с.

137. *Костырко Р.А.* Финансовый анализ : учеб. пособие / Р.А. Костырко. — Х.: Фактор, 2007. — 784 с.

138. *Крайник О.П.* Финансовый менеджмент: навч. посіб. / О.П. Крайник, З.В. Клепикова. — Л.: ИНТЕЛЕКТ; К.: Дакор, 2001. — 260 с.

139. *Крамаренко Г.О.* Финансовый анализ: Підручник / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 392 с.

140. *Крейнина М. Н.* Финансовый менеджмент: Учеб. пособ. / М.Н. Крейнина. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Изд-во «Дело и Сервис», 2001.

141. *Кузьмін В.В.* Фінансові основи підприємництва: навч. посіб. / В.В. Кузьмін. — К.: ЦНЛ, 2006. — 192 с.

142. *Купалова Г.І.* Теорія економічного аналізу: Навч. посіб. / Г.І. Купалова. — К.: Знання, 2008. — 639 с.

143. *Лахтіонова Л.А.* Аналіз платоспроможності та ліквідності суб'єктів підприємницької діяльності: монографія / Л.А. Лахтіонова. — К.: КНЕУ, 2010. — 657 с.

144. *Лахтіонова Л.А.* Анализ платежеспособности субъекта хозяйствования по данным финансового и управленческого учета / Л.А. Лахтіонова // 36-я Междунар. науч.-практ. конф. «Татуровские чтения» на тему «Управленческий учет: теория, практика и перспективы развития» 26—27 июня 2008 г., Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, г. Москва, Россия. — М.: МАКС Пресс, 2008.

145. *Лахтіонова Л.А.* Аналіз грошових коштів та платоспроможності суб'єктів господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі / Л.А. Лахтіонова // VI Міжнар. наук.-практ. конф. «Облік, контроль та аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю», 8—10 квітня 2009 р., м. Черкаси. — Черкаси : ЧДТУ, 2009.

146. *Лахтіонова Л.А.* Аналіз фінансового стану малих підприємств за даними балансу / Л.А. Лахтіонова. — Наук. зб. «Фінанси, облік, аудит». Вип. 1. — К.: КНЕУ, 2003.

147. *Лахтіонова Л. А.* Анализ финансовой устойчивости компании с использованием абсолютных ее показателей по данным бухгалтерской отчетности / Л.А. Лахтіонова // Междунар. науч.-практ. конф. «Институциональное развитие бухгалтерского учета и контроля. Новые возможности бухгалтерского образования», 30 июня 2011 г. Росийский экономический университет имени Г.В. Плеханова, г. Москва, Россия. — в 2 т. — Т. 2 / под ред. В. В. Панкова, В. И. Петровой. — М. : ФГБОУ ВПО «РЭУ им. Г. В. Плеханова», 2012. — М.: РЭУ, 2011.

148. *Лахтіонова Л.А.* Аналітичні можливості ф. № 1-м «Баланс» як джерела інформації про фінансовий стан суб'єктів малого підприємництва / Л.А. Лахтіонова // Тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми фінансово-економічного розвитку підприємництва та малого бізнесу в Україні (регіональний аспект)» 17—18 квітня 2003 р. — Чернівці: БДФЕІ, 2003.

149. *Лахтіонова Л.А.* Види ліквідності суб'єктів господарювання в залежності від меж відносних показників / Л.А. Лахтіонова // IX Між-

нар. наук.-практ. конф. «Теорія і практика сучасної економіки» 24—26 вересня 2008 р., Черкас. держ. технол. ун-т, м. Черкаси. — Черкаси: ЧДТУ, 2008.

150. *Лахтіонова Л.А.* Види фінансового аналізу та прийняття рішень на їх основі / Л.А. Лахтіонова // Матеріали Загальноукраїнської наук.-метод. конф. «Проблеми теорії та практики обліку, аудиту, аналізу та шляхи їх розв'язання» 6—8 травня 2003 р. — Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2003.

151. *Лахтіонова Л.А.* Визначення кола завдань сучасного економічного аналізу суб'єктів господарювання. / Л.А. Лахтіонова. — Зб. наук. праць Черкас. держ. технол. ун-ту. Сер. : Економічні науки. — Вип. 19. Ч. 2. — Черкаси: ЧДТУ, 2008.

152. *Лахтіонова Л.А.* Визначення маржинального доходу компанії у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі / Л. А. Лахтіонова. — Зб. наук. праць «Фінанси, облік, аудит». Спец. вип. — К. : КНЕУ, 2012. (у друку).

153. *Лахтіонова Л.А.* Використання ЕОМ при здійсненні кореляційно-регресійного методу для проведення економічного аналізу багатofакторних зв'язків у стохастичних моделях / Л.А. Лахтіонова. — Зб. наук. праць Черкас. держ. технол. ун-ту «Автоматика-97». — Черкаси: ЧДТУ, 1998.

154. *Лахтіонова Л.А.* Внешний анализ финансовой устойчивости компании с использованием абсолютных ее показателей / Л.А. Лахтіонова // XXXIX Междунар. науч.-практ. конф. «Татуровские чтения» на тему «Реформирование бухгалтерского учета, аудита и бухгалтерского образования в соответствии с Международными стандартами» 28—29 июня 2011 г., Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, г. Москва, Россия. — М.: МАКС Пресс, 2011.

155. *Лахтіонова Л.А.* Глобальні абсолютні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання / Л.А. Лахтіонова // XII Міжнар. наук.-практ. конф. «Теорія і практика сучасної економіки» 5—7 жовтня 2011 р., Черкас. держ. технол. ун-т, м. Черкаси. — Черкаси: ЧДТУ, 2011. — 332 с.

156. *Лахтіонова Л.А.* Економічна категорія «ліквідність» сучасного фінансового аналізу в умовах розвитку ринкових підприємницьких відносин / Л.А. Лахтіонова // V Міжнар. наук.-практ. конф. «Облік, контроль та аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» 16—18 квітня 2008 р., Черкас. держ. технол. ун-т, м. Черкаси. — Черкаси: ЧДТУ, 2008

157. *Лахтіонова Л.А.* Економічна категорія «платоспроможність» в сучасному фінансовому аналізі підприємницької діяльності / Л.А. Лахтіонова. — Зб. наук. праць Черкас. держ. технол. ун-ту. Сер.: Економічні науки. — Вип. 23. Ч. 1. — Черкаси: ЧДТУ, 2009.

158. *Лахтіонова Л.А.* Економічна категорія «фінансова стійкість» в сучасному фінансовому аналізі підприємницької діяльності / Л.А. Лахтіонова. — Наукові праці КНТУ: Економічні науки. — Зб. наук. праць. — Вип. 16. Ч. 2. — Кіровоград: КНТУ, 2009.

159. *Лахтіонова Л.А.* Економічні категорії «фінансова рівновага», «фінансова стабільність» та «фінансова стійкість» в сучасному фінансовому аналізі підприємницької діяльності / Л.А. Лахтіонова. — Вісник Нац. ун-ту водного госп-ва та природокористування. — Зб. наук. праць. Економіка. — Вип. 4(48). Ч. 1. — Рівне: Нац. ун-т водного госп-ва та природокористування, 2009.

160. *Лахтіонова Л.А.* Завдання фінансового аналізу в управлінні фінансами підприємства / Л.А. Лахтіонова. — Вчені записки Кримського інженерно-педагогічного ун-ту. Економічні науки. Вип. 10. — Симферополь: КІПУ, 2007.

161. *Лахтіонова Л. А.* Загальна система групування відносних показників фінансової стійкості компанії у внутрішньому аналізі на основі світового досвіду її дослідження / Л.А. Лахтіонова. Зб. наук. праць «Вчені записки». — Вип. 14. — Ч. 2. — К.: КНЕУ, 2012.

162. *Лахтіонова Л.А.* Застосування фінансового аналізу в управлінні ризиками інвестиційної діяльності / Л. А. Лахтіонова. — Наукові праці КНТУ: Економічні науки. — Зб. наук. праць. — Вип. 12. Ч. 2. — Кіровоград: КНТУ, 2007.

163. *Лахтіонова Л.А.* Інформаційне забезпечення економічного аналізу на мікрорівні / Л. А. Лахтіонова // Тези доповідей I Всеукраїнською наук.-практ. конф. «Облік і контроль в управлінні підприємницькою діяльністю» 22 — 23 травня 2003 р. — Кіровоград: КДТУ, 2003.

164. *Лахтіонова Л.А.* Інформаційне забезпечення економічного аналізу на мікрорівні / Л. А. Лахтіонова // Наукові праці Кіровоградського держ. техн. ун-ту: Економічні науки. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит. — Зб. наук. праць. — Вип. 4. — Кіровоград: КДТУ, 2003.

165. *Лахтіонова Л.А.* Исследование ликвидности как прогнозной платежеспособности субъекта хозяйствования в глобальном стратегическом анализе / Л.А. Лахтіонова // Учет, анализ и аудит: Научный специализированный журнал / Гл. ред.. Хорин А.Н. — Вип. 2. — М.: МАКС Пресс, 2010. — 224 с. (По материалам XXXVIII Междунар. науч.-практ. конф. «Татуровские чтения» на тему «Стратегический экономический анализ и его информационное обеспечение. Функционально-стоимостной анализ» 28—29 июня 2010 г., Моск. гос. ун-т им. М.В. Ломоносова, г. Москва, Россия).

166. *Лахтіонова Л.А.* Критерії та види стійкості суб'єктів ринкової економіки» / Л.А. Лахтіонова // Зб. наук. праць «Формування ринкової економіки». Вип. 20. — К.: КНЕУ, 2008 р.

167. *Лахтіонова Л.А.* Ликвідність та платоспроможність як складові категорійного апарату фінансового аналізу на мікрорівні / Л.А. Лахтіонова // III Міжнар. наук.-практ. конф. аспірантів, молодих вчених та науковців «Проблеми та перспективи розвитку регіональної ринкової економіки», присвячена 10-річчю КІ ДУЕП, 14—16 квітня 2008 р., м. Кременчук. — Кременчук : КІ ДУЕП, 2008.

168. *Лахтіонова Л.А.* Маржинальний дохід та валовий прибуток у фінансовій звітності українських компаній / Л. А. Лахтіонова // Міжнар.

наук.-практ. конф. «Роль і місце бухгалтерського обліку, контролю й аналізу у розвитку економічної науки та практики» 6—7 грудня 2012 р. — К.: КНЕУ, 2012.

169. *Лахтіонова Л.А.* Методика аналізу власного капіталу за даними фінансової звітності / Л.А. Лахтіонова. — 3б. наук. праць Дніпропетровського нац. ун-ту «Економіка: проблеми теорії та практики». Вип. 177. Том II. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. (За матеріалами Всеукраїнської наук.-практ. конф. молодих вчених «Бухгалтерський облік та фінансова звітність як інструменти контролю» 27 лютого 2003 р., м. Дніпропетровськ).

170. *Лахтіонова Л.А.* Методика аналізу запасу фінансової стійкості основної операційної діяльності за даними фінансової звітності / Л. А. Лахтіонова // Всеукраїнська наук.-практ. конф. «Сучасний стан та перспективи розвитку державного контролю і аудиту в Україні» 25—26 листопада 2009 р. — К.: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2009.

171. *Лахтіонова Л.А.* Методика та організація глобального аналізу фінансової стійкості суб'єкта господарювання за даними проміжної фінансової звітності / Л.А. Лахтіонова // 3б. наук. праць «Фінанси, облік, аудит». Спец. вип., присвячений 35-річчю кафедри обліку, аналізу та аудиту в АПК — К.: КНЕУ, 2012.

172. *Лахтіонова Л.А.* Методологические вопросы анализа ликвидности баланса / Л.А. Лахтіонова // XXXVII Междунар. науч.-практ. конф. «Татуровские чтения» на тему: «Комплексный экономический анализ его информационное обеспечение», посвященная 80-летию Заслуженного профессора МГУ А.Д. Шеремета, 18 сентября 2009 г., МГУ им. М.В. Ломоносова, г. Москва, Россия. — М.: ТЕИС, 2010.

173. *Лахтіонова Л.А.* Місце і роль фінансового аналізу в сучасних умовах господарювання / Л.А. Лахтіонова // Збірник тезів доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. 16—18 жовтня 2000 р. «Удосконалення обліку та аналізу господарської діяльності на основі впровадження нових Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні. — К.: КНЕУ, 2000.

174. *Лахтіонова Л.А.* Місце фінансових інвестицій в аналізі ліквідності суб'єктів господарювання / Л.А. Лахтіонова // Матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. «Інноваційно-інвестиційна модель розвитку національної економіки» 26 лютого 2008 р., м. Донецьк / НАНУ, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Ін-т економіки пром-ті. — Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2008.

175. *Лахтіонова Л.А.* Моделювання процедур фінансового аналізу ліквідності підприємств / Л.А. Лахтіонова // Вісник Київ. нац. торговельно-екон. ун-ту»: — Спецвипуск. — 2008. — № 5. — К.: КНТЕУ, 2008. (За матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. «Моделювання систем і процесів обліку, аналізу та аудиту» 10—11 квітня 2008 р., м. Київ, Київ. нац. торгов.-екон. ун-т).

176. *Лахтіонова Л.А.* Модель анализа финансовой устойчивости компании во время финансового кризиса в условиях глобализации эконо-

номики / Л.А. Лахтионова // Сб. науч. статей Всероссийской науч.-практ. конф. «Проблемы развития предпринимательства в условиях кризиса» 30 сентября 2010 г. Том 1. ГОУ ВПО «Санкт-Петербургский гос. ун-т сервиса и экономики», г. Санкт-Петербург, Россия. — СПб.: СПбГУСЭ, 2010.

177. *Лахтионова Л.А.* Модель внутрішнього аналізу фінансової стійкості компанії на основі абсолютних її показників / Л.А. Лахтионова // Наукові праці КНТУ: Економічні науки. — Кіровоград: КНТУ, 2010.

178. *Лахтионова Л.А.* Модель зовнішнього аналізу фінансової стійкості компанії на основі абсолютних її показників / Л.А. Лахтионова // Зб. наук. праць Черкас. держ. технол. ун-ту. Сер.: Економічні науки. Вип. 29. Ч. II. — Черкаси: ЧДТУ, 2011.

179. *Лахтионова Л.А.* Наявність власних оборотних джерел фінансування — абсолютний показник фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі / Л.А. Лахтионова // Наукові праці КНТУ: Економічні науки. Вип. 18. Ч. 2. — Кіровоград: КНТУ, 2010.

180. *Лахтионова Л.А.* Наявність власного оборотного капіталу — абсолютний показник фінансової стійкості суб'єкта господарювання у зовнішньому фінансовому аналізі показників / Л.А. Лахтионова // Зб. наук. праць Черкас. держ. технол. ун-ту. Сер.: Економічні науки. Вип. 26. Ч. II. — Черкаси: ЧДТУ, 2010.

181. *Лахтионова Л.А.* Організація економічного аналізу підприємницької діяльності / Л.А. Лахтионова // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє Вип. 6. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2003.

182. *Лахтионова Л.А.* Організація економічного аналізу підприємницької діяльності / Л.А. Лахтионова // Збірник тезів доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. «Розвиток підприємницької діяльності на Україні: історія та сьогодення» 24 березня 2003 р. — Тернопіль, 2003.

183. *Лахтионова Л.А.* Особливості фінансового аналізу реструктуризованих аграрних підприємств // Міжвідомчий наук. зб. «Проблеми формування ринкової економіки». Спец. вип. Реструктуризація аграрних підприємств і земельна реформа: стан, проблеми, перспективи. — К.: КНЕУ, 2000.

184. *Лахтионова Л.А.* Показники фінансової стійкості в аналізі кредитоспроможності позичальника / Л.А. Лахтионова // Зб. наук. праць Держ. вищого навч. закладу «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана» «Фінанси, облік, аудит». Вип. 10. — К.: КНЕУ, 2007.

185. *Лахтионова Л.А.* Поняття категорії «витрати» відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку та Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності / Л.А. Лахтионова // Науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал Міністерства фінансів України «Фінанси України», 8(129) серпень 2006 р.

186. *Лахтионова Л.А.* Поняття ринкової та фінансової стійкості суб'єктів господарювання / Л.А. Лахтионова // VII Міжнар. наук.-практ.

конф. «Облік, контроль та аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю», 14—16 квітня 2010 р., Черкас. держ. технол. ун-т, м. Черкаси. Т. II. — Черкаси : ЧДТУ, 2010.

187. *Лахтіонова Л.А.* Поняття фінансової стійкості суб'єктів господарювання / Л.А. Лахтіонова // Міжнар. наук.-практ. конф. «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит в епоху глобальних змін» 23 жовтня 2009 р., ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», м. Київ. — К.: КНЕУ, ФПБАУ, 2009.

188. *Лахтіонова Л.А.* Проблеми визначення наявності власного оборотного капіталу для підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю суб'єктів господарювання / Л. А. Лахтіонова // V Міжнар. наук.-практ. конф. «Реформування економіки України: стан та перспективи» 25—26 листопада 2010 р., ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», м. Київ. — К.: МІБО КНЕУ, 2010.

189. *Лахтіонова Л.А.* Проблеми дослідження фінансової стійкості господарюючого суб'єкта в умовах фінансової кризи у зовнішньому фінансовому аналізі / Л. А. Лахтіонова // XI Міжнар. наук.-практ. конф. «Теорія і практика сучасної економіки» 6—8 жовтня 2010 р., Черкас. держ. технол. ун-т, м. Черкаси. — Черкаси: ЧДТУ, 2010.

190. *Лахтіонова Л.А.* Проблемы развития теоретических основ бухгалтерского учета: предмет, объекты, метод / Л. А. Лахтіонова // Проблемы теории бухгалтерского учета: Материалы Междунар. научн. конф., посвященной 80-летию д.э.н, проф. В.Ф. Паляя (Москва, 23—24 октября 2007 г.) — М.: ВЗФЭИ, 2009.

191. *Лахтіонова Л.А.* П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів»: переваги методики аналізу грошових потоків / Л.А. Лахтіонова // Науково-практичний журнал «Регіональні перспективи», липень 2001 р., № 4 (17).

192. *Лахтіонова Л.А.* Развитие построения и содержания бухгалтерского баланса с целью усиления его аналитических возможностей: украинский опыт / Л. А. Лахтіонова // Доклады Междунар. науч.-практ. конф. «Взгляд из прошлого в будущее» 10—11 февраля 2011 г., г. Санкт-Петербург, Россия. Т. 2. — СПб.: Нестор-История, 2011.

193. *Лахтіонова Л.А.* Развитие построения и содержания бухгалтерского баланса с целью усиления его аналитических возможностей: украинский опыт / Л. А. Лахтіонова // Тезисы Междунар. науч.-практ. конф. «Взгляд из прошлого в будущее» 10—11 февраля 2011 г., г. Санкт-Петербург, Россия. Т. 2. — СПб.: Нестор-История, 2011.

194. *Лахтіонова Л.А.* Реформування бухгалтерського обліку у відповідності до ринкових умов / Л. А. Лахтіонова // 36. тезів наук. конф. «Бізнес і підприємливість на Хмельниччині». — Хмельницький: Інститут бізнесу, 1998.

195. *Лахтіонова Л.А.* Розробка загальної системи групування відносних показників фінансової стійкості господарюючих суб'єктів у зовнішньому фінансовому аналізі / Л. А. Лахтіонова // 36. наук. праць Чер-

кас. держ. технол. ун-ту. Сер.: Економічні науки. Вип. 25. Ч. 1. — Черкаси : ЧДТУ, 2010.

196. *Лахтіонова Л.А.* Система групування відносних показників фінансової стійкості в оцінці кредитоспроможності позичальника в умовах фінансової кризи / Л. А. Лахтіонова // II Міжнар. наук.-практ. конф. «Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу» 3 листопада 2011 р., ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана, м. Київ. — К.: КНЕУ, 2011.

197. *Лахтіонова Л.А.* Система групування показників фінансової стійкості для суб'єктів малого підприємництва / Л. А. Лахтіонова // — Міжнар. наук.-практ. конф. «Роль і місце бухгалтерського обліку, контролю й аналізу в розвитку економічної науки та практики» 14 травня 2010 р., ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», м. Київ. — К.: КНЕУ, 2010.

198. *Лахтіонова Л.А.* Стратегічний аналіз фінансового ризику та шляхи його зниження / Л. А. Лахтіонова. — Зб. наук. праць за матеріалами Першої Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Проблеми економічного ризику: аналіз та управління. — К.: КНЕУ, 1998.

199. *Лахтіонова Л.А.* Сутність, предмет, завдання та види економічного аналізу в системі управління діяльністю суб'єктів господарювання / Л. А. Лахтіонова // Проблеми формування ринкової економіки: Міжвід. наук. зб. Спец. вип. Трансформація курсу «Економічний аналіз діяльності підприємства». — К.: КНЕУ, 2002.

200. *Лахтіонова Л.А.* Сутність та предмет економічного аналізу суб'єкта господарювання / Л. А. Лахтіонова // Матеріали та тести виступів VI-ї Міжнар. наук. конф. «Наукові дослідження в сфері бухгалтерського обліку, контролю та аналізу: теоретико-практичне значення та напрямки подальшого розвитку» 18—19 жовтня 2007 р. — Житомир: ЖДТУ, 2007.

201. *Лахтіонова Л.А.* Типи фінансової стійкості для компаній із значними обсягами запасів відповідно до виду їх діяльності (внутрішній фінансовий аналіз) / Л. А. Лахтіонова // Зб. наук. праць «Формування ринкової економіки». Вип. 26. Ч. 2. — К.: КНЕУ, 2011.

202. *Лахтіонова Л.А.* Типи фінансової стійкості компанії у зовнішньому фінансовому аналізі / Л. А. Лахтіонова // Зб. наук. праць «Економічний аналіз» / Тернопільський нац. екон.ун-т. Вип. 9. Ч. 2. — Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ, 2011.

203. *Лахтіонова Л.А.* Типи фінансової стійкості для компанії з незначними обсягами запасів відповідно до виду їх діяльності (внутрішній фінансовий аналіз) / Л. А. Лахтіонова // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Сер.: Економіка. Вип. 2(34). (Зб. наук. праць). — Ужгород: Ужгородський нац. ун-т, 2011 р.

204. *Лахтіонова Л.А.* Типи фінансової стійкості для компаній з незначними обсягами запасів відповідно до виду їх діяльності (зовнішній фінансовий аналіз) / Л.А. Лахтіонова. — Зб. наук. праць «Формування ринкової економіки». Спец. вип. «Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи». У 2-х ч. — Ч. 1. — К.: КНЕУ, 2011 р.

205. *Лахтіонова Л.А.* Типи фінансової стійкості для компаній із значними обсягами запасів відповідно до виду їх діяльності (зовнішній фінансовий аналіз) / Л. А. Лахтіонова // Зб. наук. праць «Економіка та підприємництво», 2011 р., № 27. — К.: КНЕУ, 2011.

206. *Лахтіонова Л.А.* Типи фінансової стійкості компаній та методика їх визначення за рекомендованою формою балансу з незначними обсягами запасів / Л.А. Лахтіонова // Зб. наук. праць «Економіка та підприємництво», 2012 р., № 29. — К.: КНЕУ, 2012.

207. *Лахтіонова Л.А.* Типи фінансової стійкості компаній та методика їх визначення за рекомендованою формою балансу із значними обсягами запасів відповідно до виду їх діяльності / Л.А. Лахтіонова // Зб. наук. праць «Формування ринкової економіки». Спец. вип. «Економіка та підприємництво. Теорія та практика». — К. : КНЕУ, 2012.

208. *Лахтіонова Л.А.* Трансформація українського балансу з метою подняття його аналітичності як главної форми фінансової отчетности в условиях глобализации экономики / Л.А. Лахтіонова // Сб. научн. трудов по материалам Междунар. науч.-практ. конф. «Бухгалтерский учет: прошлое, настоящее, будущее» 16—17 февраля 2010 года, г. Краснодар, Россия. — Краснодар : Кубанский. гос. ун-т, Просвещение-Юг, 2010.

209. *Лахтіонова Л.А.* Трансформування балансу з метою підняття його аналітичності / Л.А. Лахтіонова // IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Реформування економіки України: стан та перспективи» 26—27 листопада 2009 р. — К.: КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2009.

210. *Лахтіонова Л.А.* Уточнення об'єктів економічного аналізу на мікрорівні в сучасних умовах господарювання / Л.А. Лахтіонова // Науковий журнал «Вісник Хмельницького національного університету». «Економічні науки». 2008 р. — № 1. Т.1. — Хмельницький: ХНУ, 2008.

211. *Лахтіонова Л.А.* Уточнення поняття ліквідності активів суб'єктів ринкової / Л.А. Лахтіонова // Зб. наук. праць Держ. вищого навч. закладу «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана» «Фінанси, облік, аудит». Вип. 12. — К.: КНЕУ, 2008.

212. *Лахтіонова Л.А.* Уточнення поняття ліквідності суб'єкта економіки в ринкових умовах підприємницького господарювання / Л.А. Лахтіонова // Зб. наук. праць Черкас. держ. технол. ун-ту. Сер.: Економічні науки. — Вип. 22. Ч. 2. — Черкаси: ЧДТУ, 2009.

213. *Лахтіонова Л.А.* Факторний аналіз коефіцієнта поточної ліквідності в умовах комп'ютерних технологій / Л.А. Лахтіонова // Зб. наук. праць Поділ. держ. аграрно-тех. ун-ту. Вип. 16. Т. 2. — Кам'янець-Подільський : Ін-т бізнесу та фінансів, 2008. — 232 с. (За матеріалами IV Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 25-річчю кафедри інформаційних технологій «Інформатика і комп'ютерні технології в агропромисловому комплексі» 21—23 лютого 2008 року, м. Кам'янець-Подільський).

214. *Лахтіонова Л.А.* Фінансовий аналіз: Методичні матеріали для дистанційного вивчення курсу. — К.: Навчально-методичний комплекс «Національний технічний університет України «КПІ» — Міжнародний університет фінансів», 2007.

215. *Лахтіонова Л.А.* Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія / Л.А. Лахтіонова. — К.: КНЕУ, 2001. — 387 с.

216. *Лахтіонова Л.А.* Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: навч. посіб. / Л.А. Лахтіонова. — К.: КНЕУ, 2005. — 365 с.

217. *Лахтіонова Л.А.* Фінансова стійкість суб'єкта господарювання: глобальний аналіз за відносними показниками / Л.А. Лахтіонова // Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. «Облік, контроль та аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» 18—20 квітня 2011 р. в 3 т. Т. II. Аналіз та контроль підприємницької діяльності. Моделювання і прогнозування економіки / Черкас. держ. технол. ун-т, м. Черкаси. — Черкаси : ЧДТУ, 2011.

218. *Лахтіонова Л.А.* Фінансова стійкість суб'єктів господарювання: аналіз за головними відносними показниками / Л.А. Лахтіонова // Матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. «Облік, контроль та аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» 18—19 квітня 2012 року у 3 т. Т. III / Черкас. держ. технол. ун-т, м. Черкаси. — Черкаси : ЧДТУ, 2012.

219. *Лахтіонова Л., Ефименко В., Кириченко Н.* Аналіз доходів і расходов малого підприємства по данным отчета о финансовых результатах: украинский опыт / Л. Лахтионова, В. Ефименко, Н. Кириченко // Proceedings of the 51st International scientific conference of Daugavpils university, Latvia. — Volume 2. — Daugavpils: Daugavpils University, 2010.

220. *Лахтіонова Л., Ефименко В., Кириченко Н.* Аналіз доходів і расходов малого підприємства по данным отчета о финансовых результатах: украинский опыт / Л. Лахтионова, В. Ефименко, Н. Кириченко // Тезиси 51-ої Міжнародн. науч.-практ. конф. Даугавпільського університета 15—18 апреля 2009 г., Латвія. — Abstracts of the 51st International scientific conference of Daugavpils university, Latvia. — Daugavpils: Daugavpils University, 2009.

221. *Лахтіонова Л.А., Кириченко Н.О.* Аналіз витрат підприємства у зовнішньому фінансовому аналізі / Л.А. Лахтіонова, Н.О. Кириченко // Зб. наук. праць Черкас. держ. технол. ун-ту. Сер.: Економічні науки. Вип. 18. Ч. III. — Черкаси : ЧДТУ, 2007.

222. *Лахтіонова Л.А., Кириченко Н.О.* Аналіз витрат суб'єкта малого підприємства у зовнішньому фінансовому аналізі / Л.А. Лахтіонова, Н.О. Кириченко // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Сер.: Економіка. Спецвип. 22 Ч. II. (Зб. наук. праць). — Ужгород: Ужгородський нац. ун-т, 2007 р. — 401 с. (За матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми та шляхи вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності в умовах глобалізації економіки» 3—6 жовтня 2007 р., м. Ужгород).

223. *Лахтіонова Л.А., Кириченко Н.О.* Аналіз впливу використання робочого часу на фінансові результати діяльності підприємницьких фо-

рмувань / Л.А. Лахтіонова, Н.О. Кириченко // Тези Міжнар. наук.-практ. конф. «Соціально-економічна політика та розвиток регінів в умовах переходу до постіндустріального суспільства» 21 березня 2008 року, м. Дніпропетровськ. У 2 т. Т. II. — Дніпропетровськ: ДДФА, 2008.

224. *Лахтіонова Л.А., Кириченко Н.О.* Аналіз впливу ефективності використання трудових ресурсів на фінансові результати підприємницької діяльності / Л.А. Лахтіонова, Н.О. Кириченко // Науково-теоретичний журнал Дніпропетровської держ. фінансової академії «Вісник ДДФА». Серія «Економічні науки», № 1(19)'2008 — Дніпропетровськ: ДДФА, 2008.

225. *Лахтіонова Л.А., Кириченко Н.О.* Аналіз доходів підприємства у зовнішньому фінансовому аналізі / Л.А. Лахтіонова, Н.О. Кириченко // Науковий журнал «Вісник Хмельницького національного університету». «Економічні науки». — 2007 р. — № 4. Т.2. — Хмельницький: ХНУ, 2007.

226. *Лахтіонова Л.А., Кириченко Н.О.* Аналіз доходів суб'єкта малого підприємництва у зовнішньому фінансовому аналізі / Л.А. Лахтіонова, Н.О. Кириченко // Науковий журнал «Вісник Хмельницького національного університету». «Економічні науки». — 2007 р. — № 6. Т.2. — Хмельницький: ХНУ, 2007.

227. *Лахтіонова Л.А., Кириченко Н.О.* Зміст економічного аналізу суб'єкта господарювання / Л.А. Лахтіонова, Н.О. Кириченко // Науковий журнал «Вісник Хмельницького національного університету». «Економічні науки». 2007 р. — № 6. Т.3. — Хмельницький: ХНУ, 2007.

228. *Лахтіонова Л.А., Кириченко Н.О.* Факторний аналіз виручки від реалізації продукції у зовнішньому фінансовому аналізі / Л.А. Лахтіонова, Н.О. Кириченко // Зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Теорія та практика ринкових перетворень: економічний та соціальний аспекти», м. Вінниця, 20 — 22 березня 2008 р. Т. III. — Вінниця: ВІЕ ТНЕУ, 2008.

229. *Лахтіонова Л.А., Кириченко Н.О.* Функції економічного аналізу на мікрорівні / Л.А. Лахтіонова, Н.О. Кириченко // Зб. наук. праць Держ. вищого навч. закладу «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана» «Фінанси, облік і аудит». Вип. 11. — К.: КНЕУ, 2008.

230. *Лахтіонова Л.А., Марчук В.В.* Застосування обчислювальної техніки для аналізу та прогнозування фінансового стану підприємства / Л.А. Лахтіонова Л.А., В.В. Марчук // Тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. «Удосконалення економічного механізму функціонування аграрних підприємств в умовах невизначеності» 19—20 травня 2004 р. — К.: КНЕУ, 2004.

231. *Лахтіонова Л.А., Панасенко Є.В.* Застосування інтегрованої системи комплексного аналізу і обробки даних в стратегічному аналізі діяльності підприємства / Л.А. Лахтіонова Л.А., Є.В. Панасенко. — Зб. наук. праць «Фінанси, облік, аудит». Вип. 2. — К.: КНЕУ, 2003.

232. *Липсиц И.В.* Экономический анализ реальных инвестиций: учебник / И.В. Липсиц, В.В. Косов. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Магистро, 2009. — 383 с.

233. *Любушин Н.П.* Анализ финансово-экономической деятельности предприятия : учебник / Н.П. Любушин, В.Б. Лещева, В.Г. Дьякова. — Под общ. ред. Н.П. Любушина. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 471 с.

234. *Любушин Н.П.* Финансовый анализ: учебник / Н.П. Любушин, Н.Э. Бабичева. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Эксмо, 2010. — 336 с.

235. *Литвин Б.М.* Финансовый анализ: Навч. посіб. / Б.М. Литвин, М.В. Стельмах. — К. : Хай-Тек Прес, 2008. — 336 с.

236. *Лытнева Н.А.* Бухгалтерский учет и анализ / Н.А. Лытнева, Н.В. Парушина, Е.А. Кыштымова. — Ростов н/Д, Феникс, 2011. — 604 с.

237. *Макарьева В.И.* Анализ финансово-хозяйственной деятельности организации / В.И. Макарьева. — 2-ге изд., перераб. и доп. — М. : Финансы и статистика, 2007. — 304 с.

238. *МакКензи В.* Использование и интерпретация финансовой отчетности : пер. с англ. / В. МакКензи. — Днепроп.: Баланс-Клуб Бизнес Букс, 2006. — 600 с.

239. *МакКензи В.* Посібник Financial Times з аналізу та використання фінансової звітності: пер. з англ. / В. МакКензи. — К.: Всеувиго; Наук. думка, 2003. — 283 с.

240. *Маркарьян Э.А. и др.* Управленческий анализ в отраслях / Э. А. Маркарьян и др. — М.: НИЦ «Март», 2007. — 220 с.

241. *Мельник В.М.* Основы економічного аналізу: короткий теоретико-методологічний курс: навч. посіб. / В.М. Мельник. — К.: Кондор, 2003. — 128 с.

242. *Мельник М.В.* Экономический анализ в аудите / М.В. Мельник, В.Г. Когденко. — ЮНИТИ-ДАНА, 2007. — 543 с.

243. *Мельник М.В.* Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия: учеб. пособ. / М.В. Мельник, Е.Б. Герасимова. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ФОРУМ, 2009. — 192 с.

244. *Мельничук Г.М.* Анализ хозяйственной деятельности в промышленности : учебник / Г.М. Мельничук. — К.: Выща шк., 1990. — 318 с.

245. *Метод та технічні прийоми економічного аналізу / За ред. М. Г. Чумаченко.* — К.: КІНГ, 1972. — 193 с.

246. *Мец В.О.* Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. посіб. / В.О. Мец. — К.: КНЕУ, 1999. — 132 с.

247. *Миддлтон Д.* Бухгалтерский учет и принятие финансовых решений: пер. с англ. / Д. Миддлтон. — М.: Аудит: ЮНИТИ, 1997. — 408 с.

248. *Мних С.В.* Економічний аналіз: підручник / С.В. Мних. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: ЦНЛ, 2005. — 472 с.

249. *Мних С.В.* Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник / С. В. Мних. — К.: КНТЕУ, 2008. — 514 с.

250. *Мних Є.В.* Економічний аналіз на промисловому підприємстві: навч. посіб. / Є.В. Мних, П.Ю. Буряк. — Л.: Світ, 1998. — 208 с.

251. *Мних Є.В.* Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. — К.: КНТЕУ, 2010. — 412 с.

252. *Мошенський С.З.* Економічний аналіз : підручник / С.З. Мошенський, О.В. Олійник; за ред. Ф.Ф. Бутинця. — 2-ге вид., перероб. і доп. — Житомир: ПП «Рута», 2007. — 704 с.

253. *Нестеренко Ж.К.* Економічний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства: навч. посіб. / Ж.К. Нестеренко, А.В. Череп. — К.: ЦНЛ, 2005. — 122 с.

254. *Обербринкманн Ф.* Современное понимание бухгалтерского баланса : пер. с нем. / Ф. Обербринкманн; под ред. Я.В. Соколова. — М.: Финансы и статистика, 2003. — 416 с.

255. *Павловська О.В.* Фінансовий аналіз: навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. / О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. — К.: КНЕУ, 2002. — 388 с.

256. *Панков Д.А.* Бухгалтерский учет и анализ за рубежом : учеб. пособие / Д.А. Панков. — 3-е изд. — М.: Новое знание, 2005. — 251 с.

257. *Перар Ж.* Управление финансами с упражнениями : пер. с фр. / Ж. Перар. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 360 с.

258. *Петряєва З.Ф.* Організація і методика економічного аналізу: Навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. / З.Ф. Петряєва, Г.Г. Хмеленко. — Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. — 236 с.

259. *Пласкова Н.С.* Анализ финансовой отчетности: учебник / Н.С. Пласкова. — М.: Эксмо, 2010. — 384 с.

260. *Пласкова Н.С.* Экономический анализ: учебник / Н.С. Пласкова. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Эксмо, 2009. — 704 с.

261. *Пласкова Н.С.* Экономический анализ: учебник / Н.С. Пласкова. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Эксмо, 2010. — 704 с.

262. *Пласкова Н.С.* Стратегический и текущий экономический анализ: учебник / Н.С. Пласкова. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Эксмо, 2010. — 640 с. (Полный курс МВА).

263. *Пожидаева Т.А.* Анализ финансовой отчетности: учеб. пособ. / Т.А. Пожидаева. — 3-е изд., стер. — М.: КНОРУС, 2010. — 320 с.

264. *Попович М.Я.* Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Підручник / М.Я. Попович. — 3-тє вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 630 с.

265. *Подольська В.О.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / В.О. Подольська, О. В. Ярш. — К.: ЦНЛ, 2007. — 488 с.

266. *Попов В.М.* Ситуационный анализ бизнеса и практика принятия решений: учеб. пособие для вузов / В.М. Попов, С.И. Ляпунов, В.В. Филиппов, Г.В. Медведев. — М.: КноРус, 2001. — 384 с.

267. *Попов В. М.* Анализ финансовых решений в бизнесе / В.М. Попов, С.Г. Млодык, А.А. Зверев. — М.: КНОРУС, 2004. — 288 с.

268. *Попович П.Я.* Економічний аналіз та аудит на підприємстві: підручник / П.Я. Попович. — 3-тє вид., перероб. і доп. — Тернопіль: Екон. думка, 1998. — 199 с.

269. Принятие финансовых решений в управлении бизнесом: концепции, задачи, ситуации: учебник / В.Н. Вяткин, Д.Д. Хэмитон, А.Ю. Казак. — М.; Екатеринбург: ЗАО «Издательский дом “Ява”», 1998. — 256 с.

270. *Прокопенко І.Ф.* Методика і методологія економічного аналізу: навч. посіб. / І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін. — К.: ЦУЛ, 2008. — 430 с.

271. *Прокопенко І.Ф.* Аналіз фінансово-господарської діяльності із застосуванням ПК / І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін, В.В. Москаленко. — К.: ЦНЛ, 2006. — 336 с.

272. *Прокопенко І.Ф.* Курс економічного аналізу: підручник / І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін, З.Ф. Петряєва; за ред. І.Ф. Прокопенка. — Х.: Легас, 2004. — 384 с.

273. *Протасов В.Ф.* Анализ деятельности предприятия (фирмы): производство, экономика, финансы, инвестиции, маркетинг / В.Ф. Протасов. — М.: Финансы и статистика, 2003. — 536 с.

274. *Прыкин Б.В.* Технично-экономический анализа производства: учебник для вузов / Б.В. Прыкин. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. — 399 с.

275. *Прыкина Л. В.* Экономический анализ на предприятии: учебник / Л. В. Прыкина. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. — 360 с.

276. *Пятов М.Л.* Анализ финансовой отчетности: Учеб пособие / М.Л. Пятов, Н.А. Соколова. — М.: Изд-во «Бухгалтерский учет», 2011. — 352 с.

277. *Пятов М.Л.* Учимся читать баланс / М.Л. Пятов. — М.: Экомо, 2008. — 224 с.

278. *Райан Б.* Стратегический учет для руководителя: пер. с англ. / Б. Райан. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. — 616 с.

279. *Редченко К.І.* Стратегічний аналіз у бізнесі: навч. посіб. / К.І. Редченко. — 2-ге вид., доп. — Л.: Новий світ — 2000, 2003. — 272 с.

280. *Риполь-Сарагоси Ф.Б.* Основы финансового и управленческого анализа / Ф.Б. Риполь-Сарагоси. — М.: ПРИОР, 2000. — 224 с.

281. *Ришар Ж.* Аудит и анализ хозяйственной деятельности предприятия: пер. с фр. / Ж. Ришар; под ред. А.Л. Белых. — М.: Аудит: ЮНКТИ, 1997.

282. *Русак Н. А.* Финансовый анализ субъекта хозяйствования: Справочное пособие / Н.А. Русак, В.А. Русак. — Минск : Выш. шк., 1997. — 309 с.

283. *Савицкая Г В.* Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г.В. Савицкая. — 2-е изд., перераб. и доп. — Минск: ИП «Экоперспектива», 1998. — 498 с.

284. *Савицкая Г.В.* Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г.В. Савицкая. — 4-е изд., перераб. и доп. — Минск: ООО «Новое знание», 2000. — 688 с.

285. *Савицкая Г.В.* Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г.В. Савицкая. — 7-е изд., испр. — Минск: Новое знание, 2002. — 704 с.
286. *Савицкая Г.В.* Анализ хозяйственной деятельности предприятий АПК: Учебник / Г.В. Савицкая. — Минск : ИП «Экоперспектива», 1992.
287. *Савицкая Г.В.* Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г.В. Савицкая. — 2-ге вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2005. — 662 с.
288. *Савчук В.П.* Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций / В.П. Савчук. — К.: Изд. дом «Максимум», 2001 р. — 600 с.
289. *Салига С.Я.* Финансовый анализ: навч. посіб. / С.Я. Салига, Н.В. Дацій, С.О. Корещька, Н.В. Нестеренко, К.С. Салига. — К.: ЦНЛ, 2006. — 210 с.
290. *Самуэльсон П.* Основания экономического анализа: пер. с англ. / П. Самуэльсон; под ред. И.А. Ватника. — СПб.: Экон. школа, 2002.
291. *Селезнева Н.Н.* Анализ финансовой отчетности организации / Н.Н. Селезнева. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. — 583 с.
292. *Скоун Т.* Управленческий учет: как его использовать для контроля бизнеса : пер. с англ. / Т. Скоун. — М.: Аудит: ЮНИТИ, 1997. — 179 с.
293. *Соболева Е.А.* Финансово-экономический анализ деятельности турфирмы: учеб. пособие / Е.А. Соболева, И.И. Соболев. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 2006. — 112 с.
294. *Соколова Г.Н.* Информационные технологии экономического анализа / Г.Н. Соколова. — М. : Экзамен, 2002. — 320 с.
295. *Соловьева О.В.* Международная практика учета и отчетности : Учебник / О.В. Соловьева. — М.: ИНФРА-М, 2004. — 332 с.
296. *Сопко В.В.* Облік та аналіз в управлінні підприємством / В.В. Сопко та ін. — К.: Техніка, 1992. — 182 с.
297. *Сопко В.В.* Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник / В.В. Сопко, В.П. Завгородній. — К.: КНЕУ, 2004. — 412 с.
298. *Соснаускене О.М.* Финансовый анализ организации по данным бухгалтерской отчетности / О.М. Соснаускене. — М.: Экзамен, 2008. — 234 с.
299. *Старостенко Г.Г.* Финансовый анализ : навч. посіб. / Г.Г. Старостенко, Н.В. Мірко. — К.:ЦНЛ, 2006. — 224 с.
300. *Стоун Д.* Бухгалтерский учет и финансовый анализ : подготовительный курс: пер. с англ. / Д. Стоун, К. Хитчинг. — М.: Сирин, Бизнес-Информ, 1998. — 302 с.
301. *Тарасенко Н.В.* Економічний аналіз: навч. посіб. / Н.В. Тарасенко. — Л.: Новий світ — 2000, 2006. — 344 с.
302. Теория анализа хозяйственной деятельности: учебник / В.В. Осмоловский, Л.В. Кравченко, Н.А. Русак и др.; под общ. ред. В.В. Осмоловского. — Минск: Новое знание, 2001. — 318 с.

303. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / Т.М.Чебан, Калінська, І. О. Дмитрієнко ; за ред. проф. В. Є. Труша. — К. : ЦНЛ, 2003. — 214 с.

304. Уолш Кяран. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства : пер. з англ. / Уолш Кяран. — К.: Всеуито; Наук. думка, 2001. — 367 с.

305. Уолш Кяран. Ключевые показатели менеджмента. Полное руководство по работе с критическими числами, управляющими вашим бизнесом / Пер с англ.. О.В. Чумаченко. — 4-е изд. — К.: Companion Group, 2008. — 880 с.

306. Уолш Кяран. Ключевые показатели менеджмента: руководство по работе с критическими числоами, управляющими вашим бизнесом / Пер. с англ. О.В. Чумаченко. — 4-е изд. — К.: Companion Group, 2006. — 400 с.

307. Управление финансами: бизнес-курс МВА: учебник / под ред. Джона Лесли Ливингстона и Теодора Гроссмана; пер. с англ. Н.Е. Русановой. — 3-е изд., стер. — М.: Изд-во «Омега-Л», 2008. — 837 с.

308. Управление финансовой деятельностью предприятий (организаций): учеб. пособие / В.И. Бережной, Е.В. Бережная, О.Б. Биздай и др. — М.: Финансы и статистика, ИНФРА-М, 2008. — 336 с.

309. Управленческий учет : учеб. пособие / Под ред. А. Д. Шеремета. — 2-е изд. — М. : ФБК-ПРЕСС, 2001. — 512 с.

310. Фінансова діяльність підприємства : підручник / О.М. Бандурка, М.Я. Коробов, П.І. Орлов, К.Я. Петрова. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Либідь, 2002. — 384 с.

311. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / О.А. Магопечь, І.Г. Давидов, А.І. Сорокіна, Н.Ю. Головченко. — Кіровоград: ТОВ «КОД», 2010. — 280 с.

312. Фінанси підприємства: навч. посіб. / За ред. Г.Г. Кірейцева. — К.: ЦУЛ, 2002. — 268 с.

313. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / За ред. Г.Г. Кірейцева. — К.: ЦУЛ, 2002. — 496 с.

314. Фінансовий менеджмент: підручник / Кер. колективу авт. і наук. ред. А.М. Поддєрьогін. — К.: КНЕУ, 2005. — 536 с.

315. Фінансово-економічний аналіз: підручник / П.Ю. Буряк, М.В. Римар, М.Т. Бець та ін.; За заг. ред. П.Ю. Буряка, М.В. Римара. — К.: ВД «Професіонал», 2004. — 528 с.

316. Финансовое планирование и контроль: пер. с англ. / Под ред. М.А. Поукока и А.Х. Тейлора. — М.: ИНФРА: М, 1996. — 480 с.

317. *Фролова Т.О.* Фінансовий аналіз: навч.-метод. посіб. для самост. вивч / Т.О. Фролова. — К. : Вид-во Европ. Ун-ту, 2005. — 253 с.

318. *Хан Д.* Планирование и контроль: концепция контролинга : пер. с нем. / Д. Хан; под ред. и с предисл. А.А. Турчака, Л.Г. Головача, М.Л. Лукашевича. — М.: Финансы и статистика, 1997.

319. *Хеддервик К.* Финансовый и экономический анализ деятельности предприятий: Междунар. организация труда: пер. с англ. / К. Хеддервик; под ред. Ю.И. Воропаева. — М : Финансы и статистика, 1996.

320. Хелферт Э. Техника финансового анализа : пер. с англ. / Э. Хелферт. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. — 664 с.

321. Хиггинс Р.С. Финансовый анализ: инструменты для принятия бизнес-решений: пер. с англ. / Р.С. Хиггинс. — М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2007. — 464 с.

322. Хорнгрен Ч.Т., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект: пер. с англ. / Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Фостер. — М.: Финансы и статистика, 1995. — 416 с.

323. Цал-Цалко Ю.С. Финансовый анализ: Підручник / Ю.С. Цал-Цалко. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 566 с.

324. Цал-Цалко Ю.С. Финансова звітність підприємства та її аналіз: навч. посіб. / Ю.С. Цал-Цалко. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: ЦУЛ, 2002. — 360 с.

325. Царенко О.М. Економічний аналіз діяльності підприємств агропромислового комплексу: навч. посіб. / О.М. Царенко. — 2-ге вид., перероб. — Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. — 240 с.

326. Цигилик І.І. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства: Навч. посіб. / І.І. Цигилик, С.О. Кропельницька, О.І. Мозіль. — К.: ЦНЛ, 2004. — 123 с.

327. Черненко А.Ф. Анализ финансовой отчетности: учеб. пособ. / А.Ф. Черненко, А.Б. Башарина. — Ростов н/Д.: Феникс, 2010. — 285 с.

328. Чернов В.А. Управленческий анализ и анализ коммерческой деятельности / В.А. Чернов; под ред. М.И. Баканова. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 320 с.

329. Чернов В.А. Экономический анализ: торговля, общественное питание, туристический бизнес / В.А. Чернов; под ред. М.И. Баканова. — М.: ЮНИТИ, 2003.

330. Черногорский С.А. Анализ бухгалтерской отчетности и принятие управленческих решений / С.А. Черногорский, Ли Вэй. — 2-е изд. — СПб.: Издат. дом Герла, 2007. — 256 с.

331. Чечевицина Л.Н. Анализ финансово-хозяйственной деятельности : учеб. пособие / Л.М. Чечевицина, И.Н. Чуев. — 3-е изд., перераб. и доп. — Ростов н/Д.: Феникс, 2006. — 384 с.

332. Чигринська О.С. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. / О.С. Чигринська, Т.М. Власюк. — К.: ЦНЛ, 2006. — 232 с.

333. Чопозова А.И. Методика финансового анализа: теория и практика: учеб. пособ. / А.И. Чопозова, И.А. Демченко. — М.: Финансы и статистика; Ставрополь: АГРУС, 2008. — 136 с.

334. Чумаченко Н.Г. Внутриводской экономический анализ / Н.Г. Чумаченко. — К.: Техника, 1968.

335. Чумаченко Н.Г. Статистико-математические методы анализа в управлении производством США / Н.Г. Чумаченко. — М.: Статистика, 1973.

336. Чумаченко Н.Г. Учет и анализ в промышленном производстве США / Н.Г. Чумаченко. — М.: Финансы, 1971.

337. *Чумаченко Н.Г.* Функционально-стоимостный анализ / Н.Г. Чумаченко, В.М. Дегтярева, Ю.С. Игумнов. — К.: Выща шк., 1985. — 224 с.

338. *Шадрина Г.В.* Управленческий анализ / Г.В. Шадрина. — М.: Альфа-Пресс, 2008. — 320 с.

339. *Шеремет А.Д.* Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: Учебник / А.Д. Шеремет. — М.: ИНФРА-М, 2009. — 367 с.

340. *Шеремет А. Д.* Анализ финансово-хозяйственной деятельности / А. Д. Шеремет. — М.: Институт профессиональных бухгалтеров России, 2003.

341. *Шеремет А.Д.* Комплексный анализ хозяйственной деятельности: Учебник для вузов / А.Д. Шеремет. — М.: ИНФРА-М, 2009. — 416 с.

342. *Шеремет А. Д.* Аудит: учебник / А.Д. Шеремет, В.П. Суйц. — 2-е изд. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 352 с.

343. *Шеремет А.Д.* Теория экономического анализа: учебник / А.Д. Шеремет. — 2-е изд., доп. — М.: ИНФРА-М, 2005. — 366 с.

344. *Шеремет А.Д.* Теория экономического анализа: учебник. — 2-е изд., доп. — М.: ИНФРА-М, 2009. — 367 с.

345. *Шеремет А.Д.* Управленческий анализ на предприятиях связи / А.Д. Шеремет, Е.Н. Дадеркина. — М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2002. — 144 с.

346. *Шеремет А.Д.* Методика финансового анализа / А.Д. Шеремет, Е.В. Негашев. — М.: ИНФРА-М., 1999. — 208 с.

347. *Шеремет А.Д.* Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций / А.Д. Шеремет, Е.В. Негашев. — М.: ИНФРА-М, 2003.

348. *Шеремет А.Д.* Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций / А. Д. Шеремет, Е. В. Негашев. — 2-е изд., перераб. и доп. — М: ИНФРА-М, 2010. — 208 с.

349. *Шеремет А.Д.* Методика финансового анализа / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин. — М.: ИНФРА-М, 1995.

350. *Шеремет А.Д.* Финансовый анализ в коммерческом банке / А.Д. Шеремет, Т.Н. Щербакова. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 256 с.

351. *Шеремет А.Д.* Финансы предприятий: менеджмент и анализ: Учеб. пособ. / А.Д. Шеремет, А.Ф. Ионова. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2009. — 479 с.

352. *Шеремет А.Д.* Методика финансового анализа: учеб. пособие / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, Е. В. Негашев. — М.: ИНФРА-М., 2000. — 207 с.

353. *Шеремет О.О.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / О.О. Шеремет. — К.: Міленіум, 2003. — 160 с.

354. *Шеремет О.О.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / О.О. Шеремет. — К. : Кондор, 2005. — 196 с.

355. *Шеремет О. О.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2009. — 196 с.

356. *Шило В.П.* Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства : навч. посіб. / В.П. Шило, Н.І. Верхо-

глядова, С.Б. Ільїна, А.Г. Темченко, О.М. Брадул. — К.: Кондор, 2005. — 240 с.

357. *Шим Дж. К.* Методы управления стоимостью и анализа затрат: пер. с англ. / Дж. К. Шим, Дж. Г. Сигел. — М.: Финансы, 1996. — 344 с.

358. *Шиян Д.В.* Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Д.В. Шиян, Н.І. Строченко. — К.: А.С.К., 2005. — 240 с.

359. *Шморгун Н.П.* Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Н.П. Шморгун, І.В. Головка. — К.: ЦНЛ, 2006. — 528 с.

360. *Шредер Н.Г.* Анализ финансовой отчетности / Н.Г. Шредер. — М.: Альфа-Пресс, 2008. — 176 с.

361. *Этрилл П.* Финансы и бухгалтерский учет для неспециалистов: пер. с англ. / Питер Этрилл, Эдди Маклейни. — 2-е изд. — М.: Альпине Бизнес Букс, 2007. — 512 с.

362. *Этрилл П.* Финансы и бухгалтерский учет для неспециалистов / Питер Этрилл, Эдди Маклейни: Пер. с англ. — 3-е изд. — М.: Альпине Паблшера, 2010. — 502 с.

363. *Efimenko V., Lakhtionova L., Kirichenko N.* Global analysis of financial results of the activity of economic subjects according the data of the financial reports. — International Scientific Conference «Finance and Accounting: Theory and Practice, Development and Trends». — University of Latvia, Riga, on September 18—19, 2008. — Latvia: Riga, 2009.

364. *Lakhtionova L.A.* Analysis financial state of enterprise according statistics of form № 1 « Balance». — The international annual scientific session « The Romanian economy: present-day and perspectives « the 27—28 th of June 2003 at the «Stefan cel Mare» University of Suceava. — Romania, Suceava, 2003.

365. *Lakhtionova L.* Analysis of financial stability of companies in conditions of globalization of economy. — International Scientific Conference New challenges of economic and business development — 2012. May 10—12, 2012, Riga, University of Latvia. — Latvia: Riga, 2012.

366. *Lakhtionova L.* Analysis and management by financial stability of company: Ukrainian experience. — International Conference «Current Issues management of Business and Society Development — 2011, May 5 — 7, 2011, Riga, University of Latvia. — Latvia: Riga, 2011.

367. *Lakhtionova L.* Analysis of financial stability of company from data of their financial reports: Ukrainian experience // Business Analysis, Accounting, Taxes and Auditing., November 10—11, 2011, Tallinn, Estonia, Tallinn university of technology. — Estonia: Tallinn, 2011.

368. *Lakhtionova L.* Global analysis of liquidity of business entities. Глобальный анализ ликвидности субъектов хозяйствования. — Sixth International Scientific Conference «Science and Studies of Accounting and Finance: Problems and Perspectives» 24-th of October,

2008 in Lithuanian University of Agriculture. — Lithuania, Kaunas, 2008.

369. *Lakhtionova L.* Methodic and organization of analysis of financial stability of company from data of their financial reports: Ukrainian experience // The International Scientific Conference «Accounting, Audit, Analysis: Science in the Context of Innovation and Globalization», March 29 — 30, 2012, Vilnius, Lithuania, Vilnius University. 1st Part. — Vilnius: Vilnius University, 2012.

370. *Lakhtionova L.A.* Organization stages of analysis of financial position of enterprise according to statistics of form no 1 «Balance sheet». — International Conference «Business Analysis, Accounting, Taxes and Auditing, November 6-7, 2008, Tallinn University of Technology. — Estonia: Tallinn, 2008.

371. *Lakhtionova L. A.* Financial stability of company and social status of its employees // 36. матеріалів Міжнар. конф. «Україна на шляху до Європейської соціальної держави» 26 травня 2011 р., м. Київ. — К.: КНЕУ, 2011.

372. *Lakhtionova L., Efimenko V., Kirichenko N.* Organization stages of analysis of form № 2 «Report about financial results»: Ukrainian experience // The International Scientific Conference «Accounting, Audit, Analysis: Science in the Context of Innovation and Globalization», March 29—30, 2012, Vilnius, Lithuania, Vilnius University. 1st Part. — Vilnius: Vilnius University, 2012.

373. *Lakhtionova L., Kirichenko N.* Analysis of report about financial results at small enterprise: Ukrainian experience. — 5-th Edition of Scientific Conference «MIKROFIRMA 2009», May 11—14, 2009, Poland: Szczecin, Szczecinskiy University, Germany: Berlin, Fachhochschule für Technik und Wirtschaft Berlin; 6-th Edition of Scientific Conference «MIKROFIRMA 2010», May 10—13, 2010. — Poland: Szczecin, Szczecinskiy University, 2010.

374. *Lakhtionova L., Kirichenko N.* Model of the analysis of financial results according to the financial reporting for decision-making on management of the company at the time of financial crisis in conditions of globalization of economy // International Conference «New socio-economic challenges of development in Europe 2010», October 7—9, 2010 Riga, University of Latvia. — Riga: University of Latvia, 2011.

375. Financial reporting and analysis / Lawrence Revsine, Daniel W. Collins, W. Bruce Jonson. — 3-rd ed. — Pearson, Prentice Hall, 2005. — 1070 p.

376. Financial reporting and analysis / David A. Guenther. — University of Colorado at Boulder: McGraw-Hill Irwin, 2005. — 521 p.

377. Financial accounting and Reporting A global perspective / Herve Stolowy and Michel J. Lebas. — Second Edition. — Thomson, 2006. — 667 p.

378. Financial accounting reporting and analysis. — International edition. — Barry Elliott and Jamil Elliot. — Financial Times. — Pearson Education, 2002. — 800 p.

379. *Siegel, Joel G.* The financial troubleshooter spotting solving in your company / Joel G. Siegel, Jae K. Shim, David Minars. — McGraw-Hill, 1993. — 228 p.

380. The vest-pocket guide to business Rations / Michael R. Tyran: Compiled and edited by Fred Dahl. — Prentice Hall Englewood Cliffs, New Jersey, 1992.

381. Economic Annals — XXI №10'1999) <http://www.soskin.info/e-ea.php?pokazold=19991087&n=10&y=1999>

382. <http://www.slovnyk.com/ua/terminu/slovo.php?id=5442>

ДОДАТКИ

Таблиця

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
1	Коласс Б.	<i>Коласс Б.</i> Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: Учеб. пособ. / пер. с франц. под ред. проф. Я.В. Соколова. — М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. — 576 с.	Французький учений не вживає поняття фінансової стійкості, але під нею розуміє заборгованість, тому відповідно і виокремлює аналіз заборгованості, який обмежується показниками тільки пасиву балансу (с. 48—49).
2	Перар Ж.	<i>Перар Ж.</i> Управление финансами с упражнениями / Пер. с фр. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 360 с.	Французький учений вживає поняття фінансової стійкості, але не розкриває його зміст (с. 77). Фінансові показники поділяє на чотири групи: 1) ліквідності; 2) заборгованості (по суті вітчизняні показники фінансової стійкості); 3) управління або активності; 4) рентабельності (с. 78—87).
3	Савицька Г.В.	<i>Савицька Г.В.</i> Анализ хозяйственной деятельности предприятия: 4-е изд., перераб. и доп. — Минск: ТОВ «Новое знание», 2000. — 688 с.	Фінансова стійкість підприємства — це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, яке змінюється, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику (с. 607).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			Виділяє чотири типи фінансової стійкості притримуючись думок А. Д. Шеремета та В. В. Ковальова (але так можна зробити тільки у внутрішньому фінансовому аналізі та на це не вказується) (с. 619).
4	Козак В.Г., Козак Г.Я.	<i>Козак В.Г., Козак Г.Я.</i> Аналіз фінансового стану акціонерного товариства. — К.: Аграрна наука, 2000. — 172 с.	Сутність фінансової стійкості полягає у співвідношенні вартості матеріальних оборотних засобів і величини власних і позикових джерел формування (с. 36).
5	Уолш Кяран	<i>Уолш Кяран.</i> Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства : пер. з англ. — К. : Всеуито ; Наукова думка, 2001. — 367 с.	Найпростішим тестом фінансової міцності компанії є запитання, чи матиме вона достатньо коштів зараз та у найближчому майбутньому, щоб вчасно розплатитися за всіма поточними зобов'язаннями. Негативна відповідь означає, що компанія знаходиться у стані фінансової кризи незалежно від її операційної прибутковості (с. 129). Під фінансовою стійкістю ми маємо на увазі здатність компанії долати операційні труднощі. Перед цим ми розглянули критерії короткострокової ліквідності, однак довгостроковий аспект цієї проблеми є ще більш важливим (с. 140).
6	Карлін Т.Р., Макмін А.Р.,	<i>Карлін Т.Р., Макмін А.Р.</i> Анализ финансовых отчетов (на основе GAAP) : учебник. — М. : ИНФРА-М, 2001. — 448 с.	Ліверидж — (залучення коштів) — співвідношення між зобов'язаннями та власним капіталом (с. 40).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
7	Ізмайлова К.В.	<i>Ізмайлова К.В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — 2-е вид., стереотип. — К. : МАУП, 2001. — 152 с.	Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є фінансова стійкість. Фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Цей ступінь незалежності можна оцінювати за різними критеріями: — рівнем покриття матеріальних обігових коштів (запасів) стабільними джерелами фінансування; — платоспроможністю підприємства (його потенційною спроможністю покрити термінові зобов'язання мобільними активами); — часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування (с. 83). Виділяє чотири типи фінансової стійкості за даними балансу (короткострокові кредити під запаси)
8	Ковальов А.І., Привалов В.П.	<i>Ковалев А.И., Привалов В.П.</i> Аналіз фінансового состояния предприятия. — М. : Центр экономики и маркетинга, 2001. — 256 с.	Фінансова стійкість, тобто фінансова незалежність підприємства, — спроможність маневрувати власними коштами, достатня фінансова забезпеченість безперерійного процесу діяльності (с. 50).
9	Ковальов В.В.	<i>Ковалев В.В.</i> Фінансовий аналіз: методи и процедуры. — М. : Финансы и статистика, 2001. — 560 с.	Одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства — <i>стабільність</i> його діяльності з позиції довгострокової перспективи. Виникає проблема оцінки спроможності підприємства відповідати за своїми довгостроковими фінансовим зобов'язаннями — в цьому сутність оцінки <i>фінансової стійкості підприємства</i> (с. 321).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
10	Бернстайн Л.А.	<i>Бернстайн Л.А.</i> Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация: пер. с англ. / Науч. ред. перевод. чл.-кор. РАН И.И. Елисеева. Гл. ред. серии проф. Я. В. Соколов. — М. : Финансы и статистика, 2002. — 624 с.	Розділяє поняття ліквідності та структури капіталу і довгострокової платоспроможності (під якими розуміє фінансову стійкість) (с. 441).
11	Сфімова О.В.	<i>Ефимова О.В.</i> Финансовый анализ. — 4-е изд., перераб. и доп. — М. : Бухгалтерский учет, 2002. — 528 с.	У вітчизняній практиці фінансового аналізу ще не склався єдиний підхід до поняття фінансової стійкості та методики її аналізу. Різноманітність у підходах пов'язані з тим, що деякі автори розглядають фінансову стійкість підприємства в якості однієї з характеристик поточного фінансового стану підприємства. Відповідно до неї аналіз проводиться за даними бухгалтерської звітності, а точніше — бухгалтерського балансу. Другий підхід, прихильником якого є автор даної книги, полягає в тому, що аналіз фінансової стійкості розглядається як оцінка стабільності функціонування підприємства як в теперішній час, так і в перспективі. Вказані підходи можуть бути охарактеризовані як статичний та динамічний підхід. Динамічний підхід більшою мірою відповідає цільовій спрямованості фінансового аналізу — обґрунтованому виробітку управлінських рішень, наслідки впливу якого на фінансовий стан повинні проявитися в майбутньому (с. 429).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Фінансова стійкість відображає фінансовий стан підприємства, за якого воно здатне за рахунок раціонального управління матеріальними, трудовими та фінансовими ресурсами створити таке перевищення доходів над витратами, за якого досягається стабільний приплив грошових коштів, який дозволяє підприємству забезпечити його поточну та перспективну платоспроможність, а також задовольнити інвестиційні очікування власників (с. 429).</p> <p>Відповідно до даного визначення фінансова стійкість — більш широке поняття, ніж платоспроможність або тільки характеристика структури капіталу (як це підкреслюється в інших визначеннях). Таким чином, фінансова стійкість являє собою комплексне поняття, що характеризується системою показників. Найбільш часто в економічній літературі описується спосіб оцінки фінансової стійкості, заснований на аналізі співвідношення окремих розділі активу та пасиву балансу (с. 429).</p>
12	Бочаров В.В.	<i>Бочаров В.В.</i> Фінансовий аналіз. — СПб. : Питер, 2002. — 240 с.	<p><i>Фінансова стійкість</i> характеризується стабільним перевищенням доходів над витратами, вільним маневруванням грошовими коштами та їх ефективним використанням у процесі поточної (операційної) діяльності (с. 74).</p> <p><i>Зміст фінансової стійкості</i> характеризується ефективним формуванням та використанням грошових ресурсів, необхідних для нормальної виробничо-комерційної діяльності. До власних фінансових ресурсів, якими володіє підприємство, відносяться передусім чистий (нерозподілений) прибуток та амортизаційні відрахування.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Зовнішньою ознакою фінансової стійкості виступає платоспроможність господарюючого суб'єкта (с. 74).</p> <p><i>Фінансова стійкість господарюючого суб'єкта</i> — це такий стан його грошових ресурсів, який забезпечує розвиток підприємства переважно за рахунок власних засобів при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності за мінімального рівня підприємницького ризику (с. 75).</p> <p>Перераховуються фактори, які впливають на фінансову стійкість (с. 75—76).</p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості за даними балансу (с. 77—78).</p>
13	Абрютіна М.С.	<i>Абрютіна М.С.</i> Финансовый анализ коммерческой деятельности : учеб. пособие. — М. : Финпресс, 2002. — 176 с.	<i>Фінансова стійкість підприємства</i> — це стабільність фінансового стану підприємства, що забезпечується достатньою часткою власного капіталу в складі джерел фінансування. Таке визначення ми знаходимо у М.Н. Крейніної (<i>Крейніна М.Н.</i> Финансовый менеджмент : учеб. пособие. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Дело и Сервис, 2001). І з ним не можна погодитися (с. 79).
14	Коробов М.Я.	<i>Коробов М.Я.</i> Финансово-экономический анализ деятельности предприятий : навч. посіб. — 3-вид., перероб і доп. — К. : Т-во Знання, КОО, 2002. — 294 с.	<p>Коло найважливіших показників діяльності підприємств і показників, які характеризують стан, рух і розміщення їх фінансових ресурсів, тобто <i>фінансову стійкість</i>, включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> — прибутковість (рентабельність) діяльності підприємства; — наявність і динаміку основних та оборотних коштів; — раціональність розміщення (використання) власних і залучених фінансових ресурсів (основних і оборотних коштів);

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>—ступінь фінансової незалежності підприємства (фінансової автономії);</p> <p>— ліквідність і платоспроможність (с. 276).</p>
15	Павловська О.В.	<p><i>Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю.</i> Фінансовий аналіз : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К. : КНЕУ, 2002. — 388 с.</p>	<p><i>Фінансово стійким</i> є такий господарський суб'єкт, котрий за рахунок власних коштів покриває кошти, вкладені в активи (основні засоби, нематеріальні активи, оборотні кошти), не допускає невірної дебіторської та кредиторської заборгованості і розраховується за своїми зобов'язаннями в зазначений термін (<i>Балабанов И.Т.</i> Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом? — М. : Финансы и статистика, 1995. — С. 317—318.)</p> <p><i>На фінансову стійкість підприємства впливають такі фактори:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> —стан підприємства на товарному ринку; —виробництво якісної продукції; —становище підприємства в діловому співробітництві; —залежність підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів; —наявність неплатоспроможних дебіторів; —ефективність господарських і фінансових операцій. <p><i>Фінансова стійкість</i> є відображенням стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства та завдяки ефективному їх використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції (с. 214).</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стійкості (с. 217—218).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
16	Цал-Цалко Ю.С.	<i>Цал-Цалко Ю.С.</i> Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навч. посіб. — 2-вид, перероб. і доп. — К. : ЦУЛ, 2002. — 360 с.	<p><i>Фінансова стабільність</i> підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства.</p> <p>Вона залежить від структури зобов'язань підприємства і характеризується співвідношенням власного і залученого капіталу.</p> <p><i>Фінансова стійкість</i> передбачає те, що ресурси, вкладені у підприємницьку діяльність, повинні окупитися за рахунок грошових надходжень від господарювання, а одержаний прибуток забезпечувати самофінансування і незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування майна (активів).</p> <p><i>Фінансова стійкість</i> — це стан активів підприємства, що гарантує йому достатню платоспроможність.</p> <p><i>Фінансова стійкість</i> підприємства залежить від розміщення його активів та джерел їх формування (с. 204).</p> <p><i>Фінансово стійким</i> можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних активів спроможне забезпечити запаси, не допустити невинуватої кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями (с. 205).</p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості (с. 205).</p> <p>Розглядає таке поняття, як ринкова активність і показники, які її характеризують (с. 252—257).</p>
17	Венді МакКензі	<i>Мак Кензі, Венді.</i> Посібник Financial Times з аналізу та використання фінансової звітності : пер. з англ. — К. : Всеуви-то ; Наукова думка, 2003. — 283 с.	<p>Розглядає питання аналізу довгочасної середньострокової платоспроможності, тобто чи в змозі компанія виконати свої довгочасні зобов'язання (с. 155).</p> <p>(По суті виноситься у вітчизняному розумінні питання аналізу фінансової стійкості.)</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
18	Мец В.О.	Економічний аналіз : Навч. посіб. / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов, та ін. ; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. — 2-е Вид., перероб. і доп. — К. : КНЕУ, 2003. — 556 с.	<p><i>Фінансова стабільність</i> підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів, Цей показник дає загальну оцінку фінансової стабільності. У світовій і вітчизняній обліково-аналітичній практиці розроблено систему показників, що характеризують фінансову стабільність підприємства. Ці показники поділяють на два класи.</p> <p>До першого класу відносять показники зі встановленими нормативними значеннями (усі перелічені показники ліквідності та платоспроможності); до другого класу — показники, без установлених нормативних значень (показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності).</p> <p>Основні показники фінансової стабільності (с. 238—239).</p>
19	Конєва М.І.	<i>Калина А.В., Конєва М.І., Яценко В.А.</i> Современный экономический анализ и прогнозирование (микро- и макроуровень) : Учеб.-метод. пособие. — 3-е изд., перераб. и доп. — К. : МАУП, 2003. — 416 с.	<p><i>Фінансово стійким</i> є такий суб'єкт господарювання, який за рахунок власних коштів покриває засоби, вкладені в активи (основні фонди, нематеріальні активи, оборотні засоби), не допускає невідповідної дебіторської та кредиторської заборгованості і розраховується у терміни за своїми зобов'язаннями (с. 113).</p> <p><i>Основою фінансової стійкості</i> є раціональна організація та використання оборотних засобів (с. 113).</p> <p><i>Аналіз фінансової стійкості</i> включає: — аналіз складу та розміщення активів суб'єкта господарювання;</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>—аналіз динаміки та структури джерел фінансових ресурсів; —аналіз наявності власних оборотних коштів; —аналіз кредиторської заборгованості; —аналіз наявності та структури оборотних засобів; —аналіз дебіторської заборгованості; — аналіз платоспроможності (с. 114).</p>
20	Гіляров-ська Л.Т.	Экономический анализ: учебник / Под. общ. ред. Л.Т. Гиляровской. — 2-е изд., доп. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 615 с.	<p><i>Фінансова стійкість</i> — цілеспрямована риса фінансового аналізу, а пошук внутрішньогосподарських можливостей, засобів та способів її зміцнення являють глибокий економічний зміст та визначають характер проведення та змістовності. Як будь-яка фінансово-економічна категорія, <i>фінансова стійкість</i> виражається системою кількісних та якісних показників і тісно пов'язана з показниками ліквідності та забезпеченості оборотних активів... Якщо ліквідність кількісно виражається певним рівнем перевищення оборотних активів над зобов'язаннями і забезпечує таким чином конкретний стан платоспроможності, то платоспроможність надає загальне уявлення про фінансові можливості (забезпеченості) організації сплатити (погасити) в термін у повному обсязі короткострокові зобов'язання на момент (дату) їх виникнення. Співвідношення вартості або всіх активів організації, або тільки оборотних активів чи головної складової — матеріально-виробничих запасів і затрат з величиною (вартістю) власного та/або позикового капіталу як головних джерел їх формування визначають <i>ступінь фінансової стійкості</i>.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Забезпеченість хоч би тільки запасів і наступних затрат джерелами їх формування виражає сутність фінансової стійкості, в той час як платоспроможність виступає її зовнішнім проявом (с. 249—250).</p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості.</p>
21	Лахтіонова Л.А.	<p><i>Лахтіонова Л.А.</i> Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств : навч. посіб. — К. : КНЕУ, 2004. — 365 с.</p>	<p>Фінансова стійкість відображає постійне стабільне перевищення доходів над витратами, вільне маневрування грошовими коштами підприємства, здатність шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробництва і реалізації продукції, а також витрати на його розширення та оновлення (с. 162)</p> <p>Отже, фінансова стійкість — це такий стан фінансових ресурсів, за якого підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також витрати на його розширення та оновлення (с. 162)</p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості (Внутрішній фінансовий аналіз).</p>
22	Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А.	<p>Фінансово-економічний аналіз : підручник / Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т. та ін. ; під заг. ред. П.Ю. Буряка, М.В. Римара. — К. : ВД «Професіонал», 2004. — 528 с.</p>	<p><i>Фінансова стабільність</i> підприємства є однією з найважливіших характеристики фінансового стану підприємства. Вона пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів. У світовій і вітчизняній обліково-аналітичній практиці розроблено систему показників, що характеризують фінансову стабільність підприємства. Ці показники поділяють на два класи.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
	Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В.		<p><i>До першого класу</i> відносять показники зі встановленими нормативними значеннями (показники ліквідності та платоспроможності); <i>до другого класу</i> — показники без установлених нормативних значень (показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності).</p> <p>Уже з самої методики визначення коефіцієнтів випливає, що аналіз коефіцієнтів — це знаходження співвідношення між двома окремими показниками. Як бачимо, коефіцієнтів є багато, але їх всіх можна об'єднати в п'ять груп за характеристиками:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) можливості погашення поточних зобов'язань; 2) руху поточних активів; 3) власного капіталу; 4) трезультатів основної діяльності; 5) інформації про ринкові ситуації (с. 314).
23	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф.	<i>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф.</i> Курс економічного аналізу : підручник / За ред. І.Ф. Прокопенка. — Х. : Легас, 2004. — 384 с.	<p><i>Ознаками стійкості фінансового стану підприємства є:</i></p> <p>— досягнення намічених розмірів прибутку і рентабельності (від суми прибутку залежать можливості підприємства щодо створення фондів, кошти яких можуть направлятися на соціальні цілі);</p> <p>— оптимальний розподіл прибутку, що залишається в розпорядженні трудового колективу; ліквідність балансу, що відбиває сприятливе співвідношення (не більше ніж 1:1) між сумою його фінансових зобов'язань і вартістю активів (коштів, цінних паперів, оборотних матеріальних активів), які швидко реалізуються і за необхідності можуть бути спрямовані на погашення зобов'язань;</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>— наявність власних оборотних коштів не нижче планового розміру, в іншому разі підприємство не має можливості створити необхідні запаси сировини, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції для безперебійного, ритмічного випуску продукції;</p> <p>— раціональне використання основних засобів, скорочення невстановленого устаткування, незавершеного будівництва тощо;</p> <p>— раціональне використання власних і позикових засобів, оптимальне розміщення їх на стадіях кругообігу, недопущення вкладень оборотних коштів у наднормативні запаси і витрати, відволікання на позапланові цілі;</p> <p>— платіжна дисципліна підприємства, тобто своєчасність розрахунків з постачальниками, робітниками та службовцями, фінансовими органами, банками.</p> <p>Таким чином, <i>сутність фінансової стійкості</i> визначається ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів, а платоспроможність є її зовнішнім проявом (с. 241—242). Фінансова стійкість підприємства залежить від розміщення його активів та джерел їх формування (с. 243).</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стійкості.</p>
24	Савицька Г.В.	<i>Савицька Г.В.</i> Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. — 2-вид., випр. і доп. — К. : Знання, 2005. — 662 с.	Фінансовий стан підприємства (ФСП) — це складна економічна категорія, що відображає на певний момент стан капіталу в процесі його кругообороту і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку.

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Якщо поточна платоспроможність — це зовнішній прояв фінансового стану підприємства, то <i>фінансова стійкість</i> — внутрішня його сторона, що забезпечує стабільну платоспроможність у тривалій перспективі, в основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат, позитивних і негативних грошових потоків. <i>Фінансова стійкість підприємства</i> — це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику (с. 572).</p> <p>Найповніше фінансову стійкість підприємства може бути розкрито на основі вивчення рівноваги між статтями активу і пасиву балансу. Фінансову рівновагу можна розглянути за двома підходами, що взаємно доповнюють один одного.</p> <p><i>Перший (майновий) підхід</i> до оцінювання фінансової рівноваги виходить з позиції кредиторів: припускає збалансованість активів і пасивів балансу за термінами і спроможність підприємства вчасно погашати свої борги (ліквідність балансу).</p> <p><i>Другий (функціональний) підхід</i> виходить з позиції керівництва підприємства, що ґрунтується на функціональній рівновазі між джерелами капіталу і використанні їх в основних циклах господарської діяльності (операційний, інвестиційний, грошовий цикли).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Збалансованість додатного і від'ємного потоків коштів можлива за умови зрівноваженості активів і пасивів за термінами використання і за циклами. Отже, фінансова рівновага активів і пасивів балансу лежить в основі оцінки фінансової стійкості підприємства, його ліквідності й платоспроможності. Одні автори отожднюють поняття «фінансова рівновага» і «фінансова стійкість», інші, думку яких ми поділяємо, вважають, що друге ширше від першого, оскільки для фінансової стійкості і стабільності ФСП важлива не лише фінансова рівновага балансу на певну дату, а й гарантії збереження його в майбутньому. А такими гарантами виступають фінансово-господарські результати діяльності підприємства: прибутковість капіталу, рентабельність продажів, швидкість оборотності капіталу, вкладеного в активи, коефіцієнт стійкості його зростання (с. 590).</p>
25	Шеремет О.О.	<p><i>Шеремет О.О.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : Кондор, 2005. — 196 с.</p>	<p><i>Аналіз фінансової стійкості підприємства</i> — одна з найважливіших характеристик його діяльності та фінансово-економічного добробуту. Вона характеризує результат його поточного, інвестиційного та фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за свої борги й зобов'язання і нарощувати економічний потенціал. В ринковій економіці фінансова стійкість виступає головною умовою життєдіяльності і основою стабільності стану підприємства. <i>Фінансова стійкість</i> характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використанням.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p><i>Фінансова стійкість</i> відображає постійне стабільне перевищення доходів над витратами, вільне маневрування грошовими коштами підприємства, здатність шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробництва і реалізації продукції, а також затрати на його розширення і оновлення. Тобто, <i>фінансова стійкість</i> — це такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення (с. 87).</p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості (с. 89—90).</p>
26	Мних Є.В.	<p><i>Мних Є.В.</i> Економічний аналіз : підручник : 2-е вид., перероб. і доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.</p>	<p>Головна умова ефективного функціонування підприємства в умовах ринкового середовища — стійкість його економіки. Для кожного господарюючого суб'єкта існує: внутрішня, фінансова та загальна стійкість. <i>Внутрішня стійкість</i> досягається при такому стані економіки підприємства, який забезпечує досить високий фінансовий результат його діяльності. <i>Фінансова стійкість</i> досягається при стабільному перевищенні доходів над витратами, вільному маневруванні грошовими коштами та стійкому економічному зростанні. <i>Загальна стійкість</i> характеризується позитивним сальдо чистого грошового потоку (перевищенням позитивного грошового потоку над негативним).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p><i>Фінансова стійкість</i> визначається раціональною забезпеченістю потреб підприємства фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових умовах. Вона характеризується системою абсолютних і відносних показників (с. 186—187).</p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості.</p>
27	Нестеренко Ж.К., Череп А.В.	<i>Нестеренко Ж.К., Череп А.В.</i> Економічний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства : навч. посіб. — К. : ЦНЛ, 2005. — 122 с.	<p><i>Фінансова стійкість</i> — це певний стан розрахунків підприємства, який гарантує його постійну платоспроможність (с. 92).</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стійкості (ВФА).</p>
28	Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижигов В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В.	Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства : навч. посіб. — К. : ЦНЛ, 2005. — 400 с.	<p><i>Фінансова стабільність</i> підприємства — це його надійно гарантована платоспроможність у звичайних умовах господарювання й випадкових змін на ринку (с. 272).</p>
29	Фролова Т.О.	<i>Фролова Т.О.</i> Фінансовий аналіз : навч.-метод. посіб. для самост. і практ. завдань. — К. : Вид-во Европ. ун-ту, 2005. — 253 с.	<p><i>Фінансова стійкість</i> — визначається стабільним перевищенням доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування коштами підприємства і безперервний процес виробництва і реалізації продукції. Фінансова стійкість формується в процесі всієї виробничо-господарської діяльності і є головним компонентом загальної стійкості підприємства (с. 100).</p> <p><i>Економічною сутністю фінансової стійкості підприємства</i> є забезпеченість його запасів і витрат різними видами джерел фінансування (с. 101).</p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості (ЗФА).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
30	Білик М.Д.	<i>Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержичка Н.Ю.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : КНЕУ, 2005. — 592 с.	<p><i>Фінансова стабільність підприємства є однією із найважливіших характеристик фінансового стану підприємства і пов'язана з рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів.</i></p> <p><i>Фінансова стабільність — це спроможність підприємства досягати стану фінансової рівноваги при збереженні достатнього ступеня фінансової стійкості та зберігати цей стан у довгостроковій перспективі при ефективному управлінні фінансами.</i></p> <p><i>Складовими елементами фінансової стабільності є: фінансова рівновага підприємства, ресурсна, потенційна та фінансова стійкість.</i> Основними із цих складових фінансової стабільності є фінансова рівновага та фінансова стійкість.</p> <p><i>Фінансова рівновага підприємства — це відповідність обсягів формування та використання (споживання) власних фінансових ресурсів. Така фінансова рівновага досягається оптимізацією співвідношення між часткою коштів, що капіталізуються, і тією їх часткою, що спрямовується на споживання, а також узгодження джерел формування та напрямів використання власних фінансових ресурсів, встановлення оптимального співвідношення між внутрішніми і зовнішніми джерелами формування власних фінансових ресурсів. Фінансова рівновага — це агрегований показник, тому досягнення фінансової рівноваги значною мірою залежить від ефективності облікової політики підприємства, політики формування та розподілу прибутку підприємства, амортизаційної, дивідендної, емісійної політики тощо.</i></p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Досягнення фінансової рівноваги — одна із найважливіших умов забезпечення фінансової стабільності, оскільки зростання можливостей щодо забезпечення приросту власних фінансових ресурсів означає підвищення фінансової стійкості та приводить до зростання ринкової вартості підприємства.</p> <p><i>Ресурсна стійкість</i> — це оптимальна структура трудових і матеріальних ресурсів підприємства. Вона сприяє економії витрат за рахунок скорочення потреб у фінансових ресурсах на їх фінансування, а отже, приводить до зростання прибутковості підприємства. Постійне збільшення прибутку дає змогу підприємству забезпечити в необхідній мірі формування власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел, що, у свою чергу, сприяє досягненню фінансової рівноваги та фінансовій стабілізації стану підприємства.</p> <p><i>Потенційна стійкість</i> — це можливість підприємства щодо нарощування обсягів діяльності та його спроможність вийти на новий рівень фінансової рівноваги. Підприємство може досягати як повної так і часткової фінансової стабілізації. Повна фінансова стабілізація досягається підприємством тільки при створенні передумов для стабільного зменшення вартості капіталу, що використовується, та постійного зростання ринкової вартості підприємства. Виконання такого завдання потребує прискорення темпів економічного розвитку підприємства на основі коригування окремих параметрів фінансової стратегії.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Головною метою розробленої підприємством фінансової стратегії має бути забезпечення високих темпів стійкого економічного зростання підприємства, а саме таких, які б не порушували його фінансової рівноваги. Тільки в разі додержання цих вимог при реалізації фінансової стратегії буде забезпечуватись досягнення певного ступеня фінансової стабільності підприємства.</p> <p><i>Фінансова стійкість</i> — це такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення.</p> <p><i>Фінансова стійкість</i> — один із головних чинників, що впливає на досягнення підприємством фінансової рівноваги та фінансової стабільності. У системі складових елементів фінансової стабільності підприємства <i>фінансова стійкість</i> займає одне із головних місць (с. 303—305).</p> <p>Виділяє три методичні підходи до визначення фінансової стійкості за відносними показниками: 1) коефіцієнтний, 2) агрегатний, 3) інтегральний (с. 314).</p> <p>Дискусія.</p>
31	Ковальчук М.І.	<i>Ковальчук М.І.</i> Економічний аналіз діяльності підприємств АПК : підручник. — К. : КНЕУ, 2005. — 390 с.	Важливе значення для зміцнення економічного становища підприємства має його <i>фінансова стабільність, або стійкість</i> . Вона характеризується системою показників, які відображують співвідношення власних і позикових засобів, основних і оборотних активів, залежність від кредиторів та інвесторів, співвідношення окремих видів активу і пасиву балансу тощо.

№з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p><i>Фінансова стійкість</i> відображує такий стан активів і пасивів підприємства, який дає змогу вільно розпоряджатися власним капіталом, грошовими коштами та їх еквівалентами, ефективно використовувати всі ресурси, забезпечує безперервний процес виробничої, комерційної та фінансової діяльності, відтворення і розширення виробництва (с. 333).</p>
32	Венді МакКензі	<p><i>Мак Кензи Венди.</i> Использование и интерпретация финансовой отчетности : пер. с англ. — Днепропетровск : Бизнес-Клуб Бизнес Букс, 2006. — 600 с.</p>	<p>Розглядає питання аналізу довгота середньострокової платоспроможності, тобто чи в змозі компанія виконати свої довгострокові зобов'язання (с. 268). (По суті у вітчизняному розумінні вноситься питання аналізу фінансової стійкості.)</p>
33	Чечевичина Л.М., Чуєв І.М.	<p><i>Чечевичина Л.Н.</i> Анализ финансово-хозяйственной деятельности : учеб. пособие. / Л.М. Чечевичина, И.Н. Чуев. — 3-е изд., доп. и перераб. — Ростов — н/Д : Феникс, 2006. — 384 с.</p>	<p>Якщо поточна платоспроможність — це зовнішній прояв фінансового стану підприємства, то <i>фінансова стійкість</i> — внутрішня його сторона, що забезпечує стабільну платоспроможність у тривалій перспективі, в основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат, позитивних і негативних грошових потоків (с. 315). Співвідношення вартості матеріальних оборотних активів (запасів і затрат) з величиною власних та позикових джерел їх формування визначають <i>фінансову стійкість</i>. Забезпеченість запасів і затрат джерелами їх формування виражає сутність фінансової стійкості, платоспроможність виступає її зовнішнім проявом (с. 315). Виділяє чотири типи фінансової стійкості.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
34	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В.	<i>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В.</i> Аналіз фінансово-господарської діяльності із застосуванням ПК. — К. : ЦНЛ, 2006. — 336 с.	<p><i>Ознаками стійкості фінансового стану підприємства є:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — досягнення намічених розмірів прибутку і рентабельності (від суми прибутку залежать можливості підприємства щодо створення фондів, кошти яких можуть направлятися на соціальні цілі); — оптимальний розподіл прибутку, що залишається в розпорядженні трудового колективу; — ліквідність балансу, що відбиває сприятливе співвідношення (не більше ніж 1:1) між сумою його фінансових зобов'язань і вартістю активів (коштів, цінних паперів, оборотних матеріальних активів), які швидко реалізуються і за необхідності можуть бути спрямовані на погашення зобов'язань; — наявність власних оборотних, коштів не нижче планового розміру, в іншому разі підприємство не має можливості створити необхідні запаси сировини, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції для безперебійного, ритмічного випуску продукції; — раціональне використання основних засобів, скорочення невстановленого устаткування, незавершеного будівництва тощо; — раціональне використання власних і позикових засобів, оптимальне розміщення їх на стадіях кругообігу, недопущення вкладень оборотних коштів у наднормативні запаси і витрати, відволікання на позапланові цілі; — платіжна дисципліна підприємства, тобто своєчасність розрахунків з постачальниками, робітниками та службовцями, фінансовими органами, банками.

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Таким чином, <i>сутність фінансової стійкості</i> визначається ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів, а платоспроможність є її зовнішнім проявом (с. 269).</p> <p>Фінансова стійкість підприємства залежить від розміщення його активів і джерел їх формування (с. 270).</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стійкості.</p>
35	Тарасенко Н.В.	<p><i>Тарасенко Н.В.</i> Економічний аналіз : навч. посіб. — Л. : «Новий світ — 2000», 2006. — 344 с.</p>	<p><i>Фінансову стійкість</i> підприємства характеризують такі чинники:</p> <ul style="list-style-type: none"> — фінансова забезпеченість безперервності діяльності; — фінансова незалежність від зовнішніх джерел фінансування; — здатність вільно маневрувати грошовими коштами; — забезпечення покриття затрат на розширення та оновлення виробництва; — стабільне перевищення доходів над витратами. <p>Отже, <i>фінансова стійкість</i> — це такий стан фінансових ресурсів, їх розподілу та використання, що забезпечує діяльність підприємства на основі збільшення прибутку, платоспроможність і кредитоспроможність підприємства в умовах допустимого рівня ризику (с. 274).</p> <p><i>Фінансова стійкість</i> будь-якого суб'єкта господарювання залежить від низки чинників, які можна класифікувати за ознаками:</p> <ul style="list-style-type: none"> — за місцем виникнення: зовнішні і внутрішні; — за значущістю результату: основні і другорядні; — за структурою: прості, складні; — за часом дії: постійні, тимчасові (с. 274).

№з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p><i>До внутрішніх чинників</i> відносять:</p> <ul style="list-style-type: none"> — вибір виду діяльності, складу та структури продукції (робіт, послуг); — упровадження нових технологічних моделей та забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції; — забезпечення оптимального співвідношення між умовно-постійними та умовно-змінними витратами; — розмір витрат, їх динаміка в зіставленні з грошовими доходами; — склад і структура майна та фінансових ресурсів; — ефективне управління оборотними активами, недопущення понад нормативних залишків сировини, матеріалів, готової продукції, яка не знаходить попиту; — розмір сплаченого статутного капіталу; — правильний вибір тактики і стратегії управління фінансовими ресурсами та прибутками; — фінансове прогнозування, дослідження та розроблення можливих шляхів розвитку фінансів підприємства в перспективі (с. 275). <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості (ВФА).</p>
36	Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г.	<p><i>Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика : підручник / За ред. проф. А.Г. Загороднього. — Л. : Магнолія Плюс, 2006. — 428 с.</i></p>	<p>Однією з основних характеристик фінансового стану підприємства є його <i>фінансова стійкість, економічним змістом якої є забезпеченість запасів підприємства стійкими джерелами їх формування, гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів. Фінансово стійким</i> вважають підприємство, доходи якого стабільно перевищують витрати, у якого забезпечується відповідність вартості запасів і величини власних та позикових джерел їх формування, яке має можливість вільно маневрувати грошовими коштами з метою їх ефективного використання, не допускає невиправдано високої дебіторської та кредиторської заборгованості, має оптимальну структуру джерел фінансування (капіталу) і своєчасно розраховується за своїми зобов'язаннями.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p><i>Основою фінансової стійкості є раціональна організація і використання оборотних коштів підприємства.</i></p> <p><i>Значення і сутність фінансової стійкості найбільш повно відображаються в її показниках (с. 292—293).</i></p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості (ВФА).</p>
37	Салига С.Я., Даций Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С.	<i>Салига С.Я., Даций Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С. Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : ЦНЛ, 2006. — 210 с.</i>	<p><i>Фінансова стабільність ... відображає такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи коштами, здатне шляхом ефективного їхнього використання забезпечувати безперервний процес виробництва й реалізації продукції й послуг, а також витрати по його розширенню й відновленню (с. 108).</i></p> <p><i>Отже, фінансова стабільність повинна характеризуватися таким станом фінансових ресурсів, що відповідає вимогам ринку й відповідає потребам розвитку підприємства (с. 108).</i></p> <p><i>Фінансова стабільність — одна з характеристик відповідності структури джерел фінансування в структурі активів. На відміну від платоспроможності, яка оцінює оборотні активи й короткострокові зобов'язання підприємства, фінансова стабільність визначається на основі співвідношення різних видів джерел фінансування і його відповідності складу активів (с. 108—109).</i></p> <p><i>Фінансова стабільність — це стабільність фінансового становища підприємства, забезпечувана достатньою часткою власного капіталу в складі джерел фінансування.</i></p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Достатня частка власного капіталу означає, що позикові джерела фінансування використовуються підприємством лише в тих межах, у яких воно може забезпечити їх повне й своєчасне повернення. І з цього погляду короткострокові зобов'язання за сумою не повинні перевищувати вартості ліквідних активів (крім самих коштів і фінансових вкладень сюди належать дебіторська заборгованість і запаси готової продукції, призначені для продажу) (с. 109).</p> <p>З погляду впливу на <i>фінансову стабільність</i> підприємства <i>визначальними внутрішніми факторами</i> є:</p> <ul style="list-style-type: none"> — галузева приналежність підприємства; — склад і структура продукції та надаваних послуг, їхня частка в загальному платоспроможному попиті; — величина й структура витрат, їхня динаміка в порівнянні із грошовими доходами; — розмір оплаченого статутного капіталу; — стан майна й фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви, їхній склад і структуру; — технологія й модель організації виробництва й управління і т.д. <p><i>До зовнішніх факторів</i>, що впливають на <i>фінансову стабільність</i> підприємства, належать:</p> <ul style="list-style-type: none"> — економічні умови господарювання; — пануюча в суспільстві техніка й технологія; — платоспроможний попит споживачів; — економічна й фінансово-кредитна політика уряду й прийняті ним рішення;

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>— законодавчі акти з контролю за діяльністю підприємств; — загальна політична й економічна стабільність; — податкова й кредитна політика; — конкуренція; — ступінь розвитку фінансового ринку; — ступінь розвитку страхової справи й зовнішньоекономічних зв'язків; — зміна курсу валют; — налагодженість економічних зв'язків з партнерами й т.д. (с. 109—111).</p> <p><i>Фінансова стабільність</i> підприємства визначається ступенем забезпеченості запасів і витрат власними й позиковими джерелами їхнього формування, співвідношенням обсягів власних і позикових коштів і характеризується системою абсолютних і відносних показників (с. 111).</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стійкості.</p>
38	Старостенко Г.Г., Мірко Н.В.	<i>Старостенко Г.Г., Мірко Н.В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — ЦНЛ, 2006. — 224 с.	<p><i>Фінансова стійкість або фінансова стабільність</i> підприємства є однією з найважливіших характеристик його фінансового стану. Вона характеризує можливість підприємства своєчасно поповнювати виробничі запаси, вести розрахунки і здійснювати платежі за рахунок власних джерел (с. 151).</p> <p><i>Фінансова стійкість</i> досягається при стабільному перевищенні доходів над витратами, вільному маневруванні грошовими коштами та стійкому економічному зростанні.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p><i>Фінансова стійкість</i> визначається раціональною забезпеченістю потреб підприємства фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових умовах (с. 151).</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стійкості.</p>
39	Шморгун Н.П., Головко І.В.	<p><i>Шморгун Н.П., Головко І.В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : ЦНЛ, 2006. — 528 с.</p>	<p><i>Фінансова незалежність підприємства</i> характеризує такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство може вільно маневрувати грошовими коштами для забезпечення безперервного процесу фінансово-господарської діяльності, а також його оновлення та розширення, тобто задовольняє потребам розвитку підприємства і відповідає вимогам зовнішнього середовища (с. 56).</p> <p>Для забезпечення фінансової незалежності підприємство повинно мати гнучку структуру фінансових ресурсів. Значення і сутність фінансової незалежності яскраво відображаються в її показниках — відносних та абсолютних (с. 56). Як будь-яка фінансово-економічна категорія, <i>фінансова стійкість</i> виражається системою кількісних та якісних показників і тісно пов'язана з показниками ліквідності й забезпеченості обіговими активами (с. 68).</p> <p>Для аналізу фінансової стійкості використовується інформація фінансових звітів.</p> <p><i>Фінансова стійкість підприємства</i> залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами і визначається оптимальною структурою активів, <i>оптимальним співвідношенням власних і запозичених коштів</i>. Останнє характеризується відносними показниками <i>фінансової незалежності</i>, де одним з основних є коефіцієнт фінансового ризику. Основним абсолютним показником є величина робочого капіталу (с. 68—69).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
40	Хиггинс, Роберт С.	<i>Хиггинс, Роберт С.</i> Финансовый анализ: инструменты для принятия бизнес-решений. : пер. с англ. — М. : ООО «И.Д. Вильямс», 2007. — 464 с.	Розглядає фінансовий «важіль» (борговий потенціал компанії) як показник відношення позикового капіталу до власного капіталу, який вимірюють такі коефіцієнти (с. 65).
41	Етрілл П., Маклейні Е.	<i>Этрилл П.</i> Финансы и бухгалтерский учет для неспециалистов / Питер Этрилл, Эдди Маклейни : пер. с англ. — 2-е изд. — М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. — 512 с.	Розглядають головні п'ять груп коефіцієнтів: 1) рентабельності; 2) ефективності; 3) ліквідності; 4) боргового навантаження; 5) інвестицій (с. 180). Під борговим навантаженням розуміється вітчизняне поняття фінансової стійкості.
42	Ковальов В.В., Волкова О.М.	<i>Ковалев В.В., Волкова О.М.</i> Анализ хозяйственной деятельности : учебник. — М. : ТК Велби, Изд-во «Прспект», 2007. — 424 с.	Одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства — <i>стабільність</i> його діяльності з позиції довгострокової перспективи. Вона пов'язана передусім із загальною структурою підприємства, рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів (с. 256).
43	Деєва Н.М., Дедіков О.І.	<i>Деєва Н.М., Дедіков О.І.</i> Финансовый анализ : навч. посіб. — К. : ЦУЛ, 2007. — 328.	<i>Фінансова стійкість</i> — це такий стан фінансових ресурсів підприємства, при якому воно вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також витрати на його розширення та оновлення (с. 51). <i>Фінансова стійкість</i> підприємства тісно пов'язана з його перспективною платоспроможністю. Її аналіз дає змогу визначити фінансові можливості підприємства на відповідну перспективу (с. 51). Виділяють чотири типи фінансової стійкості.

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
44	Подольська В.О., Яріш О.В.	<i>Подольська В.О., Яріш О.В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : ЦНЛ, 2007. — 488 с.	<p>Основним завданням аналізу фінансової стійкості є оцінка величини і структури активів та пасивів. Це необхідно для того, щоб дати відповідь на питання:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● чи фінансово залежне підприємство від зовнішніх джерел фінансування? ● зростає чи знижується рівень цієї залежності? ● чи є структура балансу задовільною? ● чи відповідає стан активів та пасивів підприємства завданням його фінансово-господарської діяльності? <p>Фінансову стійкість підприємства оцінюють за двома ознаками:</p> <ul style="list-style-type: none"> — з урахуванням ступеня покриття запасів джерелами фінансування; — з урахуванням рівня ліквідності оборотних активів (с. 189). <p>Узагальнюючим показником фінансової незалежності є надлишок або нестача джерел фінансування для формування запасів, який визначають як різницю між величиною джерел покриття та величиною запасів (с. 190—191).</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стійкості з урахуванням платоспроможності.</p>
45	Мошенський С.З., Олійник О.В.	<i>Мошенський С.З., Олійник О.В.</i> Економічний аналіз: Підручник / За ред. Ф.Ф. Бутинця. — 2-ге вид., доп. і перероб. — Житомир: ПП «Рута», 2007. — 704 с.	<p>Під фінансовою стійкістю підприємства розуміють його платоспроможність в часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними та залученими джерелами (с. 453).</p> <p><i>Фінансова стійкість</i> підприємства передбачає, що ресурси, вкладені у підприємницьку діяльність, повинні окупитися за рахунок грошових надходжень, а отриманий прибуток забезпечувати фінансування та незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p><i>Фінансова стійкість</i> відображає збалансованість засобів і джерел їх формування, доходів і витрат, грошових і товарних потоків, оцінюється на підставі співвідношення власного та залученого капіталу підприємства, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, достатності забезпечення матеріальних оборотних засобів власними джерелами тощо (453).</p> <p><i>При цьому треба дати відповідь на такі питання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — яка структура джерел фінансування; — наскільки підприємство незалежне від зовнішніх джерел фінансування; — як змінюється рівень цієї незалежності і чи здатне підприємство підтримувати бажану структуру; — чи відповідає співвідношення активів і джерел утворення майна підприємства завданням його діяльності (с. 453). <p><i>За системного та комплексного підходу до аналізу підприємство розглядається як складний економічний організм, функціонування якого можна описати за допомогою системи параметрів. Тому існуючі методи аналізу фінансової стійкості підприємства передбачають проведення дослідження в кілька етапів, склад і кількість яких, а також порядок розрахунку показників у різних літературних джерелах відрізняються залежно від завдань дослідження і тлумачення поняття «фінансова стійкість». Найбільш розповсюджений підхід передбачає проведення аналізу фінансової стійкості в наступній послідовності:</i></p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>1. Загальна оцінка фінансової стійкості передбачає визначення:</p> <ul style="list-style-type: none"> — стійкості капіталу; — ресурсної стійкості; — стійкості управління (с. 454). <p>Дослідження стійкості капіталу дозволяє встановити одну з можливих причин фінансової стійкості (нестійкості) підприємства. Так, збільшенню частки власного капіталу за рахунок будь-якого із джерел сприяє посиленню фінансової стійкості підприємства. При цьому наявність нерозподіленого прибутку може розглядатися як джерело поповнення оборотних засобів, зниження рівня поточної кредиторської заборгованості.</p> <p>Особлива роль аналізу структури капіталу при оцінці фінансової стійкості зумовлена його функціями: статутний і додатковий капітал підприємства дає змогу організувати процес виробництва продукції, застосовувати прогресивні технології, висококваліфіковану робочу силу, посилити власні позиції на ринку. Крім того, розмір власного капіталу забезпечує довіру партнерів підприємства (як інших підприємств, так і банків), що визначає можливість отримати від них фінансові вкладення за необхідності для усунення дії несприятливих факторів. Якщо обсяг власного капіталу невеликий, то кредитори мають певний підприємницький ризик. Власний капітал відіграє роль «буферу», захищає підприємство від банкрутства.</p> <p>Окрім власного капіталу господарська діяльність підприємств підтримується залученим капіталом. Використання залученого капіталу впливає як на ступінь ризику, так і на дохід підприємства.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Порядок аналізу складу і структури зобов'язань підприємства розглянуто в темі 14 (с. 454).</p> <p>Аналіз ресурсної стійкості як складової фінансової стійкості повинен охоплювати, наступні аспекти:</p> <ul style="list-style-type: none"> — зміст і рівень співробітництва підприємства з суб'єктами ринкової інфраструктури (підприємствами—постачальниками ресурсів, банками—споживачами продукції); — ступінь інтегрованості підприємства у системі виробничих відносин; — спроможність підприємства до залучення коштів; — контроль грошових потоків (с. 454—455). <p>Аналіз стійкості управління проводиться з точки зору адекватності організаційної та виробничої структури підприємства обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юнктурі (с. 455).</p> <p><i>Фінансова залежність чи співвідношення між власним капіталом підприємства і його зобов'язаннями</i> — це ключ до фінансової стабільності та надійності підприємства, з одного боку, і до інтенсивності використання капіталу та зростання рентабельності в цілому — з іншого. Чим активніше використовує підприємство залучений капітал, тим більше у акціонерів потенційних можливостей отримати прибуток. Одночасно зростає і ризик невиконання всіх зобов'язань, взятих підприємством при залученні цього капіталу.</p> <p>Аналогічну «балансуючу» роль у сфері виробництва відіграє операційна залежність [див. тему 17], яка відображається на ліквідності підприємства та управлінні економічним ризиком. Між двома видами залежностей — фінансовою і операційною — існує тісний зв'язок. Вони впливають на ступінь економічного ризику в цілому, а відповідно, і на фінансовий стан підприємства (с. 455).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>2. <i>Визначення типу фінансової стійкості підприємства.</i></p> <p>Узагальнюючим показником фінансової стійкості є надлишок або недостача джерел формування запасів, що отримується у вигляді різниці між величиною джерел формування та вартістю запасів. При цьому мається на увазі забезпеченість запасів такими джерелами, як власні оборотні засоби, довгострокові та короткострокові кредити, кредиторська заборгованість (с. 455). (За основу прийнято методику, запропоновану в посібнику: <i>Шеремет А.Д., Негайев Е.В.</i> Методика фінансового аналіза. — М. : ИНФРА-М., 1999. — 208 с.)</p> <p>Для характеристики джерел формування запасів застосовується кілька показників, які відображають ступінь охоплення різних видів джерел:</p> <p>1) наявність власних оборотних засобів визначається за формулою: $ВК + ЗНВП + ДМП - НА;$</p> <p>2) наявність довгострокових джерел формування запасів визначається шляхом збільшення наявних власних оборотних засобів на суму довгострокових зобов'язань: $ВК + ЗНВП + ДМП + ДЗ - НА;$</p> <p>3) показник загальної величини джерел формування запасів визначається: $ВК + ЗНВП + ДМП + ДЗ + ПЗ - НА.$</p> <p>Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості джерелами їх формування: надлишком або недостачею (с. 456).</p> <p>3. <i>Комплексна оцінка фінансової стійкості</i> підприємства проводиться шляхом розрахунку відносних показників, які можна розділити на дві групи: — з позиції структури джерел фінансування — коефіцієнти капіталізації, а саме, співвідношення власних і залучених коштів, їх частки у валюті балансу тощо;</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>— з позиції витрат, пов'язаних з обслуговуванням зовнішніх джерел — коефіцієнти покриття, за допомогою яких оцінюють спроможність підприємства підтримувати структуру джерел засобів, що склалася. Залучення коштів пов'язано з необхідністю постійних фінансових витрат (витрати з уплати відсотків за користування позиками, витрати з фінансової оренди), які, як мінімум, мають покриватися поточним доходом (с. 457).</p> <p><i>Не має жорстких, визначених нормативів наведених показників. На їх величину впливають такі фактори: імідж підприємства, вид економічної діяльності, кредитна політика, особливості виробничого циклу, оборотність оборотних активів. При цьому сформульована така аксіома: власники підприємств надають перевагу розумному зростанню в динаміці частки залученого капіталу; навпаки, кредитори надають перевагу підприємствам з високою часткою власного капіталу.</i></p> <p><i>Щодо рівня залученого капіталу існують різні, іноді суперечливі судження. Найбільш поширеною є думка, що питома вага власного капіталу має бути достатньо високою, на рівні 50 %.</i></p> <p><i>Вважається, що в підприємство з високою часткою власного капіталу кредитори вкладають більше коштів, оскільки воно з більшою імовірністю може погасити борги за рахунок власних коштів. Наприклад, японським корпораціям властива висока питома вага залученого капіталу (майже 80 %).</i></p> <p><i>Оскільки джерелами формування ресурсів підприємств в Японії в основному є банки, то високий рівень концентрації залученого капіталу свідчить про рівень довіри до корпорації з боку банків, а отже, про її фінансову надійність.</i></p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Для промислових підприємств України вважається, що питома вага власного капіталу має бути достатньо високою, адже за його рахунок мають покриватися всі необоротні активи підприємства й ті оборотні активи, які забезпечують безперерйну діяльність (с. 461).</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стійкості</p>
46	Костирко Р.О.	<p>Костырко Р.А Финансовый анализ: Учеб. пособ. — Х.: Фактор, 2007. — 784 с.</p>	<p>Одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства — <i>стабільність</i> його діяльності з позиції довгострокової перспективи. Вона пов'язана, перед усім, із загальною фінансовою структурою підприємства, рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів (Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент. — М. : Финансы и статистика, 1999. — 768 с. — С. 233), (с. 413).</p> <p><i>Загальне поняття стійкості підприємства</i> — це стан його рівноваги, який передбачає своєчасність та економічність при збереженні основних законів розвитку, таких як цілеспрямованість, динамізм, адапційність та керованість (Костырко Л.А. Стратегия финансово-экономической деятельности хозяйствующего субъекта: методология и организация : монография. — Луганск : Изд-во ВНУ им. Даля, 2002. — 360 с. — С. 310—311), (с. 413).</p> <p>Головним компонентом загальної стійкості підприємства виступає фінансова стійкість. На відміну від поняття «платоспроможність» поняття «фінансова стійкість» — більш широке, тому що включає в себе оцінку різних сторін діяльності підприємства (с. 414—415).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p><i>Фінансова стійкість</i> характеризується станом фінансових ресурсів, їх розподілом та використанням, що забезпечує розвиток організації на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику (с. 414).</p> <p>На <i>фінансову стійкість впливають фактори</i>, які можна класифікувати за такими ознаками:</p> <ul style="list-style-type: none"> — за місцем виникнення: зовнішні і внутрішні; — за значущістю результату: основні і другорядні; — за структурою: прості, складні; — за часом дії: постійні, тимчасові (с. 414). <p>До <i>внутрішніх факторів відносяться</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> — галузева приналежність організації; — структура продукції (послуг), їхня частка в загальному платоспроможному попиті; — величина й структура витрат; — розмір оплаченого статутного капіталу; — величина витрат, їх динамічність порівняно з грошовими доходами; — стан майна й фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви, їхній склад і структуру. <p>До <i>зовнішніх факторів відносять</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> — економічні умови господарювання; — платоспроможний попит і рівень доходів споживачів; — податкова й кредитна політика; — законодавчі акти з контролю за діяльністю підприємств; — зовнішньоекономічні зв'язки (<i>Костырко Л.А.</i> Стратегия финансово-экономической деятельности хозяйствующего субъекта: методология и организация : монография. — Луганск: Изд-во ВНУ им. Даля, 2002. — 360 с. — С. 314—317) (с. 414).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p><i>Фінансова стійкість</i> підприємства тісно пов'язана з його довгостроковою платоспроможністю, але ототожнювати ці поняття не можна, тому що між їх сутністю є деяка різниця. Здатність підприємства своєчасно здійснювати платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі, переносити непередбачені потреби і підтримувати свою платоспроможність в несприятливих умовах свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки. Якщо платоспроможність — це зовнішній прояв фінансового стану, то фінансова стійкість — внутрішній його бік, що відображає збалансованість грошових та товарних потоків, доходів та витрат, засобів та джерел їх формування (с. 415).</p> <p>Виділяє такі стійкості: внутрішня, загальна, капітальна, комерційна, організаційно-структурна, функціональна, фінансова (с. 415).</p> <p><i>Фінансова стійкість</i> є відображенням стабільного перевищення доходів над витратами. Вона забезпечує вільне маневрування грошовими засобами суб'єкта господарювання і шляхом їх ефективного використання сприяє безперервному процесу виробництва та реалізації продукції, а також витрат з розширення та оновлення виробництва (<i>Костырко Л.А.</i> Стратегия финансово-экономической деятельности хозяйствующего субъекта: методология и организация : монография. — Луганск : Изд-во ВНУ им. Даля, 2002. — 360 с. — С. 311), (с. 415).</p> <p><i>Фінансова стійкість</i> служить залогом виживання та основою стабільності підприємства, тобто це такий стан фінансів, який гарантує його постійну платоспроможність (с. 415).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Стійкий фінансовий стан досягається при достатньому власному капіталі, добрій якості активів, достатньому рівні рентабельності, ліквідності, стабільних доходах і широких можливостях залучення позикових коштів (с. 415). Надається схема взаємозв'язку фінансової стійкості та платоспроможності (с. 416). Виділяє чотири типи фінансової стійкості</p>
47	Ізмайлова К.В.	<i>Ізмайлова К.В.</i> Фінансовий аналіз у будівництві : навч. посіб. — К. : Кондор, 2007. — 236 с.	<p>Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є <i>фінансова стійкість</i>. <i>Фінансова стійкість</i> характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Цей ступінь незалежності можна оцінювати за різними критеріями: — рівнем покриття матеріальних обігових коштів (запасів) стабільними джерелами фінансування; — платоспроможністю підприємства (його потенційною спроможністю покрити термінові зобов'язання мобільними активами); — часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування (с. 113). Виділяє чотири типи фінансової стійкості.</p>
48	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І.	<i>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І.</i> Методика і методологія економічного аналізу: Навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2008. — 430 с	<p><i>Ознаками стійкості фінансового стану</i> підприємства є: — досягнення намічених розмірів прибутку і рентабельності (від суми прибутку залежать можливості підприємства щодо створення фондів, кошти яких можуть направлятися на соціальні цілі); — оптимальний розподіл прибутку, що залишається в розпорядженні трудового колективу (с. 332);</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>— ліквідність балансу, що відбиває сприятливе співвідношення (не більше ніж 1:1) між сумою його фінансових зобов'язань і вартістю активів (коштів, цінних паперів, оборотних матеріальних активів), які швидко реалізуються і за необхідності можуть бути спрямовані на погашення зобов'язань;</p> <p>— наявність власних оборотних коштів не нижче планового розміру, в іншому разі підприємство не має можливості створити необхідні запаси сировини, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції для безперерійного, ритмічного випуску продукції;</p> <p>— раціональне використання основних засобів, скорочення невстановленого устаткування, незавершеного будівництва тощо;</p> <p>— раціональне використання власних і позикових засобів, оптимальне розміщення їх на стадіях кругообігу, недопущення вкладень оборотних коштів у наднормативні запаси і витрати, відволікання на позапланові цілі;</p> <p>— платіжна дисципліна підприємства, тобто своєчасність розрахунків з постачальниками, робітниками та службовцями, фінансовими органами, банками.</p> <p>Таким чином, <i>сутність фінансової стійкості</i> визначається ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів, а платоспроможність є її зовнішнім проявом (с. 333).</p> <p>Фінансова стійкість підприємства залежить від розміщення його активів та джерел їх формування (с. 334).</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стійкості.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
49	Ковальов В.В., Ковальов Віт. В.	<i>Ковалев В.В., Ковалев Вит. В.</i> Анализ баланса или как понимать баланс : учеб. практ. Пособие. — М. : Проспект, 2008. — 448 с.	Під фінансовою стійкістю розуміють здатність підприємства підтримувати цільову структуру джерел фінансування (с. 279).
50	Чопозова А.І. Демченко І.А.	<i>Чопозова А.И.</i> Методика финансового анализа: теория и практика : учеб. пособие. / А.И. Чопозова, И.А. Демченко. — М. : Финансы и статистика; Ставрополь : АГРУС, 2008. — 136 с.	Не вживають поняття «фінансова стійкість», а наголошують на показниках структури сукупного капіталу (с. 15).
51	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28.07.2006 р.	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28.07.2006 р.	<p>1. Загальні положення</p> <p>1.3. Фінансова стабільність досягається за рахунок ритмічної і ефективної роботи підприємства, вмілого управління виробничими фондами і джерелами їх формування, тобто управління активами і пасивами підприємства. Цьому сприяють прогнозоване розміщення та ефективне використання власного і залученого капіталу, всебічний аналіз і об'єктивна оцінка фінансового стану за даними фінансової звітності, вжиття оптимальних управлінських рішень щодо забезпечення фінансової стабільності.</p> <p>1.4. Основними ознаками фінансової стабільності підприємства є фінансова стійкість, рентабельність, платоспроможність, кредитоспроможність, ліквідність і ділова активність.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Вони є основою аналізу і оцінки фінансового стану підприємства у прийнятті необхідних управлінських рішень щодо його зміцнення.</p> <p>2. Визначення термінів <i>Фінансова стійкість характеризується забезпеченістю підприємства власним капіталом, його розміщенням і використанням.</i></p>
52	<p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 року № 81</p>	<p>Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 року № 81</p>	<p>Не вказується поняття фінансової стійкості, але розглядаються показники фінансової стійкості</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
53	<p>Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312</p>	<p>Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312</p>	<p>Чітко не вказується поняття «фінансова стійкість», але вказується на аналіз платоспроможності (фінансової стійкості). Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства здійснюється за даними балансу підприємства, характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності.</p> <p>Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників (коефіцієнтів): коефіцієнта платоспроможності (автономії), коефіцієнта фінансування, коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами та коефіцієнта маневреності власного капіталу.</p>
54	<p>Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99</p>	<p>Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99</p>	<p>Чітко не вказується поняття «фінансова стійкість», але вказується на аналіз платоспроможності (фінансової стійкості). Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства здійснюється за даними балансу підприємства, характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників (коефіцієнтів): коефіцієнта платоспроможності (автономії), коефіцієнта фінансування, коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами та коефіцієнта маневреності власного капіталу. (Повторює наведене вище Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації.)</p>
55	Литвин Б.М., Стельмах М.В.	Литвин Б.М., Стельмах М.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : Хай-Тек Прес, 2008. — 336 с.	Фінансова стійкість — це такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподіл і використання, що забезпечують йому незалежність від зовнішніх джерел фінансування (с. 109).
56	Джон Лесли Лівінгстон (США)	Управление финансами: бизнес-курс MBA : учебник / под ред. Джона Лесли Ливингстона и Теодора Гроссмана ; пер. с англ. Н. Е. Русановой. — 3-е изд., стер. — М. : Омега-Л, 2008. — 837 с.	Автор не виділяє поняття фінансової стійкості, а наголошує на довгостроковій платоспроможності (с. 33), з чим не можна погодитися. Довгострокова платоспроможність відображає здатність компанії сплачувати відсотки і суму боргу за довгостроковим кредитом (с. 33).
57	Бариленко В.І., Кузнецов С.І., Плотникова Л.К., Кайро О.В.	Анализ финансовой отчетности : учеб. пособие / В. И. Бариленко, С. И. Кузнецов, Л.К. Плотникова, О.В. Кайро; под общ. ред. В.И. Бариленко. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: КноРус, 2008. — 432 с.	Вказується на поняття «фінансова незалежність» і «фінансова стійкість». У найбільш загальному вигляді фінансова незалежність підприємства характеризує структуру його капіталу і ступінь залежності від зовнішніх джерел фінансування (с. 6). Фінансова стійкість підприємства характеризує його здатність здійснювати господарську діяльність переважно за рахунок власних засобів (коштів) при збереженні платоспроможності (с. 62).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
58	Пласкова Н.С., 2009 р.	<i>Пласкова Н.С.</i> Экономический анализ: учебник / Пласкова Н.С. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Эксмо, 2009. — 704 с.	У широкому розумінні під фінансовою стійкістю організації слід розуміти її здатність не тільки підтримувати досягнутий рівень ділової активності та ефективності бізнесу, а й нарощувати його, гарантуючи при цьому платоспроможність, підвищуючи інвестиційну привабливість у межах припустимого рівня ризику (с. 219).
59	Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.	<i>Мельник М.В., Герасимова Е.Б.</i> Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия: учеб. пособ. / М.В. Мельник, Е.Б. Герасимова. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ФОРУМ, 2009. — 192 с.	Фінансовий стан відображає здатність організації фінансувати свою поточну діяльність на розширеній основі, постійно підтримувати свою платоспроможність та інвестиційну привабливість. Для цього підприємство повинно мати достатній обсяг капіталу, оптимальну структуру активів та джерел їх фінансування (с. 135). Не менш важливо використовувати засоби таким чином, щоб доходи постійно перевищували витрати, забезпечуючи тим самим стабільну платоспроможність та зростання рентабельності. Фінансовий стан залежить від результатів виробничої, комерційної та фінансової діяльності суб'єкта господарювання (с. 136). Виділяють два головні напрями аналізу фінансового стану: 1) аналіз структури капіталу. При цьому вивчається: — ліквідність; — достатність фінансування та оптимальність структури його джерел; 2) аналіз рентабельності капіталу (с. 136—137).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			<p>Окремого розділу з аналізу фінансової стійкості немає, а є тема 9 «Фінансовий стан комерційної організації та методи його аналізу» та в п. 9.5 «Аналіз ліквідності та платоспроможності» вказується, що «Для оцінки фінансової стійкості організації необхідно розрахувати величину власного оборотного капіталу та його частку у фінансуванні оборотних активів організації» (с. 151). Таким чином, автори не виділяють у темі 9 «Фінансовий стан комерційної організації та методи його аналізу» пункт з аналізу фінансової стійкості, проте в пункті з аналізу ліквідності та платоспроможності вказують на дані показники фінансової стійкості і наголошують на цьому. Доцільніше було б виділити окреме питання.</p>
60	Магопець О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю.	Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Магопець О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю. — Кіровоград : ТОВ «КОД», 2010. — 280 с.	<p>Фінансова стійкість є відображенням стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства та завдяки ефективному їх використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції (с. 125).</p> <p>Фінансова стійкість підприємства — це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику (с. 125).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
61	Мних Є.В., Барабаш Н.С.	<i>Мних Є.В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. — К. : КНТЕУ, 2010. — 412 с.	<p>Головна умова ефективного функціонування підприємства в умовах ринкового середовища — стійкість його економіки. Для кожного господарюючого суб'єкта існує: внутрішня, фінансова та загальна стійкість. <i>Внутрішня стійкість</i> досягається при такому стані економіки підприємства, який забезпечує досить високий фінансовий результат його діяльності. <i>Фінансова стійкість</i> досягається при стабільному перевищенні доходів над витратами, вільному маневруванні грошовими коштами та стійкому економічному зростанні. <i>Загальна стійкість</i> характеризується позитивним сальдо чистого грошового потоку (перевищенням позитивного грошового потоку над негативним). <i>Фінансова стійкість</i> визначається раціональною забезпеченістю потреб підприємства фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових умовах. Вона характеризується системою абсолютних і відносних показників (с. 141).</p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості.</p>
62	Єфімова О.В.	<i>Єфімова О.В.</i> Финансовый анализ: современный инструмент для принятия экономических решений : учебник / О.В. Ефимова. — 3-е изд., испр. и доп. — М. : Омега-Л, 2010. — 351 с.	<p>Не виділяє поняття «фінансова стійкість» з змістом, проте вказує розд. 3 «Аналіз джерел фінансування та довгострокової платоспроможності» (с. 107): 3.1. Джерела фінансування компанії. 3.2. Аналіз власного капіталу. 3.3. Аналіз позикового капіталу. 3.4. Визначення вартості капіталу організації. 3.5. Оцінка раціональності структури пасиву, де вживає термін «фінансова стійкість» і вказує, що найважливішим питанням в аналізі фінансової стійкості є оцінка раціональності співвідношення власного та позикового капіталу (с. 151) (с. 107).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
			Під довгостроковою платоспроможністю розуміється здатність підприємства розрахуватися за своїми зобов'язаннями в довгостроковій перспективі. Довгострокова платоспроможність напряму впливає на фінансову стійкість організації (с. 37).
63	Пласкова Н.С.	<i>Пласкова Н.С.</i> Аналіз фінансової отчетности : учебник / Пласкова Н.С. — М. : Эксмо, 2010. — 384 с.	Аналіз фінансової стійкості організації дозволяє уявити її фінансовий стан та оцінити фінансові ризики, що супроводжують діяльність організації (с. 149). У широкому розумінні під фінансовою стійкістю організації слід розуміти її здатність не тільки підтримувати досягнутий рівень ділової активності та ефективності бізнесу, а й нарощувати його, гарантувати при цьому платоспроможність, підвищувати інвестиційну привабливість в межах припустимого рівня ризику (с. 149). По тексту вказує на класифікацію фінансової незалежності організації, що по суті є типами фінансової стійкості (с. 153—154).
64	Пласкова Н.С.	<i>Пласкова Н.С.</i> Экономический анализ: учебник / Пласкова Н.С. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Эксмо, 2010. — 704 с.	Аналіз фінансової стійкості організації дозволяє уявити її фінансовий стан та оцінити фінансові ризики, що супроводжують діяльність організації (с. 218). У широкому розумінні під фінансовою стійкістю організації слід розуміти її здатність не тільки підтримувати досягнутий рівень ділової активності та ефективності бізнесу, а й нарощувати його, гарантувати при цьому платоспроможність, підвищувати інвестиційну привабливість у межах припустимого рівня ризику (с. 218). По тексту вказує на класифікацію фінансової незалежності організації, що по суті є типами фінансової стійкості (с. 223—224).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
65	Любушин М.П., Бабичева Н.Е.	<i>Любушин Н.П.</i> Финансовый анализ: учебник / Н.П. Любушин, Н.Э. Бабичева. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Эксмо, 2010. — 336 с.	Стійкість організації — це такий фінансовий стан, за якого господарська діяльність забезпечує виконання всіх зобов'язань перед своїми працівниками, іншими організаціями та державою (с. 236). На відміну від поняття «платоспроможність», «кредитоспроможність» поняття «фінансова стійкість» більш широке, тому що передбачає оцінку різних боків діяльності організації. Якщо поточна платоспроможність — це зовнішній прояв фінансового стану організації, то фінансова стійкість — внутрішній прояв, який дозволяє забезпечити стабільну платоспроможність у довготривалій перспективі завдяки збалансуванню активів та пасивів, доходів і витрат, позитивних та негативних грошових потоків (с. 237).
66	Жуліна О.Г., Іванова Н.О.	<i>Жуліна Е.Г.</i> Анализ финансовой отчетности : учеб. пособ. / Е. Г. Жулина, Н.А. Иванова. — М. : Изд. торг. корпорация «Дашков и К*», 2011. — 272 с.	Одним з елементів фінансового аналізу діяльності організації є вивчення показників, що відображають її фінансову стійкість. Вона характеризується стабільним перевищенням доходів над витратами, вільним маневруванням грошовими коштами та ефективним їх використанням в процесі поточної (операційної) діяльності. Аналіз фінансової стійкості на визначену дату дозволяє встановити, наскільки раціонально організація керує власними та позиковими коштами протягом періоду, що передує цій даті (с. 91). Зміст фінансової стійкості характеризується ефективним формуванням та використанням грошових ресурсів, необхідних для нормальної виробничо-комерційної діяльності (с. 91).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Визначення фінансової стійкості суб'єкта господарювання
67	Литнева Н.О., Парушина Н.В., Киштимова Є.О.	<i>Литнева Н.А.</i> Бухгалтерский учет и анализ / Н.А. Литнева, Н.В. Парушина, Е.А. Киштимова. — Ростов н/Д. : Феникс, 2011. — 604 с.	Фінансова стійкість організації характеризується системою абсолютних та відносних показників. Вона визначається співвідношенням вартості матеріальних оборотних коштів (запасів і затрат) і величин власних і позикових джерел коштів для їх формування. Забезпеченість запасів і затрат джерелами коштів для їх формування є сутністю фінансової стійкості будь-якої організації (с. 575).
68	Кір'янова З.В., Седова О.І.	<i>Кирьянова З.В.</i> Анализ финансовой отчетности: учебник для бакалавров / З.В. Кирьянова, Е.И. Седова. — М. : Урайт, 2011.	Наступним кроком аналізу бухгалтерської (фінансової) звітності є розрахунок показників фінансової стійкості. Їх розраховують для того, щоб визначити склад та структуру активів підприємства і забезпеченість їх джерелами покриття. Ці показники дозволяють оцінити ступінь захищеності інвесторів та кредиторів, тому що відображають здатність підприємства погасити довгострокові зобов'язання. Дану групу показників називають ще показниками структури капіталу та платоспроможності або коефіцієнтами управління джерелами засобів (с. 157).
69	Ілишева Н.М., Крылов С.І.	<i>Ильшева Н.Н.</i> Анализ финансовой отчетности : учебник/ Н.Н. Ильшева, С.И. Крылов. — М. : Финансы и статистика, ИНФРА-М, 2011. — 480 с.	Фінансова стійкість комерційної організації визначається співвідношенням позикових та власних коштів у структурі її капіталу і характеризує ступінь незалежності комерційної організації від позикових джерел фінансування (с. 35).

ДУМКИ ВЧЕНИХ-АНАЛІТИКІВ СТОСОВНО ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

№ з/п	Автори	Нааявність власних оборотних коштів	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	Коефіцієнт фінансової залежності	Коефіцієнт фінансового ризику (під час фінансового вагелі)	Коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості)	Грошова віддача інвестицій	Коефіцієнт співвідношення мобільних та імпобілізованих активів	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	Коефіцієнт поточних зобов'язань	Коефіцієнт фінансового лівериджу	Коефіцієнт обслуговування боргу	Коефіцієнт маневреності власного капіталу (власних оборотних коштів)	Коефіцієнт маневреності власного капіталу (власних коштів)	Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами	Коефіцієнт маневреності робочих коштів	Стабільність структури оборотних коштів	Індекс постійного активу	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів
А	Б	+	+	+	+	+/-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
1	Савицька Г.Б., 2000 р.	+	+	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-

Виділяє додатково:

— факторний аналіз коефіцієнта фінансового ризику (детермінована модель як добуток частки позикового капіталу у валорі балансу, частки основного капіталу у загальних активах (валорі балансу), співвідношення поточних активів та основного капіталу, частки власного оборотного капіталу в поточних активах, частки власного капіталу у власному оборотному капіталі) (с. 611);

— коефіцієнт самофінансування;

1) як відношення суми самофінансованого доходу (реінвестований прибуток + амортизація) до загальної суми внутрішніх і зовнішніх джерел фінансових доходів (а саме: внутрішні джерела — це прибуток + амортизація; зовнішні джерела — це випуск акцій + займи короткострокові та довгострокові);

2) як відношення суми самофінансованого доходу до доданої вартості (с. 613).

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
2	Козак В.Г., Козак Г.Я., 2000 р.	+	+	+	+	+	-	-	+/-	-	+	+	-	+/-	-	-	+/-	-	+

1. Виділяють децю інші назви:

— коефіцієнт фінансової незалежності як коефіцієнт самостійності;

— коефіцієнт фінансової залежності називають коефіцієнтом позикових коштів або **коефіцієнтом власності (з чим не можна по-голитися)**;

— ототожують коефіцієнт фінансового лівериджу з коефіцієнтом довгострокового залучення позикових коштів, **що не одне й те саме**;

— коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) називають коефіцієнтом стійкості або заборгованості, **з чим також не можна поглитися, бо то є інші показники**;

— **стабільність структури оборотних коштів** називають коефіцієнтом забезпечення підприємства власними засобами і визначають як відношення власних оборотних коштів до оборотних активів, включаючи витрати майбутніх періодів (не можна погодитися з витратами майбутніх періодів).

2. Виділяють як коефіцієнт маневрування власних коштів показник з іншою методикою розрахунку як відношення оборотних засобів до власного капіталу або тільки до статутного капіталу.

3. Виділяють додатково:

— **коефіцієнтом забезпечення власними засобами** — це відношення власних оборотних засобів до оборотних активів;

— коефіцієнт дебіторської заборгованості як її частку у валюті балансу;

— коефіцієнт власних та довготермінових позикових коштів як відношення власних і довготермінових позикових коштів до валюти балансу;

— коефіцієнт автономії джерел формування запасів і затрат як співвідношення власних оборотних засобів до загальної суми джерел формування запасів і затрат (**не зовсім зрозуміло із загальними сумами джерел формування запасів і затрат**);

— коефіцієнт кредиторської заборгованості та інших пасивів як відношення суми кредиторської заборгованості та інших пасивів до загальної суми зобов'язань підприємства (**не зрозуміло, що автори мають на увазі під іншими пасивами. Якщо мова йде про інші поточні пасиви, то такий показник вже вказували як коефіцієнт короткострокових або поточних зобов'язань**);

— коефіцієнт нагромадження амортизації як відношення суми амортизації (зносу, спрацювання) до початкової вартості амортизованого майна;

— коефіцієнт співвідношення чистих мобільних активів і всіх мобільних активів (**але не вказує, що таке чисті мобільні активи**) (с. 36—43).

Продовження дод. Б

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
3	Ізмайлова К.В., 2001 р.	+	+	+/-	+	-	+	+	+	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-
<p>1. <i>Виділяє всі показники</i>, наведені по рядку в таблиці та нижчепераераховані показники як <i>показники ринкової стійкості</i>, а не конк-ретно фінансової стійкості, хоч вказує, що вони її характеризують:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт фінансової залежності як відношення пасивів (валюти балансу) до власного капіталу (з чим не можна погодитися); — коефіцієнт виробничих фондів як відношення балансової вартості основних засобів, виробничих запасів та незавершеного ви-робництва до підсумку балансу (більше або дорівнює 0,5); — коефіцієнт структури довгострокових вкладень як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів (досить специфічний показник); — коефіцієнт автономії джерел формування запасів як співвідношення власних оборотних засобів до загальної суми джерел фор-мування запасів (не зовсім зрозуміло щодо загальних сум джерел формування запасів, до яких відносять власні оборотні кош-ти, довгострокові кредити та позики, короткострокові кредити та позики. Чому саме коефіцієнт автономії, коли вказується на позикові кошти?); — коефіцієнт кредиторської заборгованості як відношення суми кредиторської заборгованості до загальної суми зобов'язань; — співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю (с. 84—93). <p>2. Розглядає <i>показники платоспроможності (ліквідності) в складі аналізу фінансової стійкості</i>.</p> <p>3. Виділяє <i>додатково показник грошового потоку для оцінювання фінансової стійкості</i> — рентабельність на основі грошового пото-ку як відношення грошового потоку до виручки від реалізації продукції, який визначає не тільки прибуткову, а й «грошову» проду-кцію (не згодні, бо він показує просто частку грошових коштів у виручці, а від якої саме продукції — не відомо) (с. 93—94).</p>																			
4	Кова-льов А.І., Прива-лов В.П., 2001 р.	+	+	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-
<p>1. <i>Виділяють три групи показників фінансової стійкості</i>: 1) що характеризують власні та позикові кошти (коефіцієнти автономії, фінансової залежності, позикових коштів, покриття інвестицій); 2) що характеризують стан оборотних засобів (коефіцієнти забезпеченості поточних акти-вів власними оборотними коштами, забезпечення матеріально-виробничих запасів власними оборотними коштами, співвідношення матері-ально-виробничих запасів та власних оборотних коштів, покриття запасів, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт маневре-ності функціонуючого капіталу); 3) що характеризують стан основних засобів (коефіцієнти забезпеченості нерухомого майна власним капіталом, реальної вартості майна, накопичення амортизації, співвідношення поточних активів та нерухомості) (с. 58).</p>																			

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>2. Виділяють <i>децю інші назви</i>:</p> <p>— стабільність структури оборотних коштів називають коефіцієнтом забезпеченості поточних активів (більше або дорівнює 0,5 — розкладає на складові і пов'язує з коефіцієнтом поточної ліквідності);</p> <p>— індекс постійного активу називають коефіцієнтом забезпеченості нерухомого майна власним капіталом і міняють чисельник і знаменник показника.</p> <p>3. <i>Виділяють додатково</i>:</p> <p>— коефіцієнт покриття інвестицій як відношення власних та довгострокових позикових коштів до загальних активів (у західній практиці вважається нормальним значення 0,9, нижче критичне — 0,75);</p> <p>— коефіцієнт покриття запасів як відношення суми власних оборотних коштів, короткострокових кредитів банків та позик, кредиторської заборгованості за товарними операціями до матеріально-виробничих запасів (більше 1);</p> <p>— коефіцієнт забезпеченості функціонуючого капіталу як відношення грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень до власних оборотних коштів;</p> <p>— коефіцієнт реальної вартості майна — реальної вартості основних засобів та матеріальних оборотних засобів як відношення реальних активів до загальної суми капіталу;</p> <p>— коефіцієнт накопичення амортизації як відношення суми зносу основних засобів та нематеріальних активів до первісної їх вартості (норматив 0,25) (с. 51—57).</p>																			
5	Ковальов В.В., 2001 р.	-	+	+	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
<p>1. <i>Всі показники поділяються на дві групи</i>, які умовно можна назвати 1) <i>коефіцієнтами капіталізації</i> (співвідношення власних і позикових засобів та їх частка у валюті балансу), та 2) <i>коефіцієнтами покриття</i>.</p> <p><i>Коефіцієнти капіталізації</i> характеризують структуру довгострокових пасивів: коефіцієнти концентрації власного капіталу, концентрації залучених засобів, фінансової залежності, структури довгострокових джерел фінансування (фінансової залежності капіталізованих джерел та фінансової незалежності капіталізованих джерел, рівень фінансового лівериджу).</p> <p>Коефіцієнти покриття дозволяють зробити оцінку того, чи може компанія підтримувати структуру джерел коштів, що скалася: коефіцієнти забезпеченості відсотків до сплати, покриття постійних фінансових витрат.</p>																			
<p>2. Додатково виділяють:</p> <p>— <i>коефіцієнти капіталізації</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● коефіцієнт фінансової залежності — зворотний коефіцієнту концентрації власного капіталу (але сам автор вказує на незовсім практичну зручність цього показника); ● коефіцієнти структури довгострокових джерел фінансування; ● коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел (як відношення довгострокових пасивів до суми власного капіталу та довгострокових пасивів) (у таблиці — це коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів); 																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
✓	коefficient фінансової незалежності капіталізованих джерел (як відношення власного капіталу до суми власного капіталу та довгострокових пасивів);																		
— <i>коefficientи покриття</i> :																			
●	коefficientи забезпеченості відсотків до сплати (відношення прибутку без вирахування відсотків і податків до відсотків до сплати) – повинно бути більше 1;																		
●	коefficient покриття постійних фінансових витрат (відношення прибутку без вирахування відсотків і податків до суми відсотків до сплати та витрат по фінансовій оренді). (с. 325—330).																		
3. Інші показники див. Ковальов, 1999 р. (с. 330).																			
●	Ковальов В. В. додає наступні показники платоспроможності та ліквідності:																		
—	абсолютний показник: величина власних оборотних коштів як різниця між оборотними активами та короткостроковими пасивами;																		
—	п'ять відносних показників:																		
●	коefficient забезпеченості поточної діяльності власними оборотними коштами як відношення власних оборотних коштів до оборотних активів (нижня критична межа — 10 %) (в аналізі фінансової стійкості — це стабільність структури оборотних коштів) ;																		
●	доля власних оборотних коштів у покритті запасів як відношення власних оборотних коштів до запасів і затрат (нижня критична межа — 50 %) (в аналізі фінансової стійкості — це coefficient забезпечення запасів власними оборотними коштами) ;																		
●	коefficient покриття запасів як співвідношення величини «нормальних» (обрунтованих) джерел покриття запасів (позики банків під товарні запаси, кредиторська заборгованість за поставлені сировину і матеріали та ін.) і суми запасів (якщо рівень менше одиниці, то поточний фінансовий стан нестійкий);																		
●	маневреність власного капіталу як відношення власних оборотних коштів до власного капіталу (визначається індивідуально);																		
●	маневреність власних оборотних коштів як відношення грошових коштів до власних оборотних коштів (від 0 до 1, зростання оцінюється позитивно) (с. 306—309, 313—317).																		
Всі ці показники, на думку автора монографії, є показниками фінансової стійкості																			
А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
6	Івашенко В.І., Болох М.А., 2001 р.	+	+	+/-	+	+/-	-	+	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-
1. Розділяють coefficient концентрації залученого капіталу (аналогічна методика розрахунку) та coefficient фінансової залежності (але як відношення активів до власного капіталу — менше 1,9), з останнім показником не можна погодитися, навіть за логікою судження;																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>2. Додатково виділяють:</p> <p>— загальна капіталовіддача як відношення реалізованої продукції до валюти балансу (більше 2 і залежить від спеціалізації);</p> <p>— коефіцієнт ефективності використання фінансових ресурсів (всього майна) як середня величина валюти балансу, з чим не можна погодитися, бо доцільно для оцінки ступеня ефективності використання всіх господарських засобів порівнювати темпи зміни валюти балансу з темпами змін фінансових результатів;</p> <p>— коефіцієнт структури довгострокових вкладень як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів (менше 0,3) (на думку автора монографії, то необхідно уточнити назву даного показника як коефіцієнт довгострокових залучених коштів у необоротних активах);</p> <p>— коефіцієнт участі власних та довгострокових залучених коштів у матеріальних запасах як відношення власних та довгострокових залучених коштів до запасів (більше 1,0);</p> <p>3. Виділяють:</p> <p>— коефіцієнт фінансової стійкості, але як відношення власного та довгострокового капіталу до валюти балансу (більше 0,6), з чим не можна погодитися (с. 132—135).</p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості (с. 131).</p>																			
7	Уолш ран, 2001 р.	–	+	+	+/-	+/-	–	–	–	–	–	+/-	–	–	–	–	–	–	–
<p>Фінансова стійкість компанії:</p> <p>— коефіцієнт покриття фінансових витрат: операційний прибуток (до виплати відсотків і податків) / виплачені кредитні відсотки;</p> <p>— коефіцієнт фінансової стійкості (співвідношення позикового та власного капіталу) дуже важливий, але по різному його називають та по різному розраховують:</p> <p>Дискусія, що таке позиковий капітал:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● лише довгострокові позики (зобов'язання); ● довгострокові позики (зобов'язання) та короткострокові позики; тобто весь капітал, на який нараховуються відсотки; ● довгострокові позики (зобов'язання) та поточні зобов'язання, тобто всі зобов'язання. <p>Відповідно три коефіцієнта:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. коефіцієнт фінансової стійкості: відношення позикового капіталу до власного; 2. коефіцієнт фінансової незалежності: власний капітал / валюта балансу; 3. Коефіцієнт заборгованості: позиковий капітал / валюта балансу – автор надає перевагу даному варіанту. <p>— фінансовий важіль (ліверидж) або жирінг (не наводить прикладу формулу розрахунку як показника) (с. 140—149).</p>																			

Продовження дод. Б

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
8	Карлн Т.Р., Максін А.Р., 2001 р.	-	-	+/-	+/-	-	+/-	-	+/-	-	-	+/-	-	-	-	-	-	-	-
<p>Коефіцієнти — це не тільки найбільш відомий і широко застосований інструмент аналізу фінансової звітності, а також інструмент, який більш за все переоцінили та яким найчастіше зловживають. Не зважаючи на це, коефіцієнти розраховувати легко, їх правильне плумачення є більш проблематичним (с. 40).</p> <p>Розрізняють поняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> — ліквідність — здатність виконати поточні зобов'язання та перетворити активи в грошову готівку; — ліверидж — (залучення коштів) — співвідношення між зобов'язаннями та власним капіталом; — платоспроможність або покриття — здатність компанії погасити поточні платіжні зобов'язання; — прибутковість — здатність компанії продавати продукцію або надавати послуги за ціною, що перевищує витрати на неї; — активність — ефективність використання компанією її активів (вона коливається за часом, особливо у компанії із циклічним характером операцій) (с. 40). <p>1. Коефіцієнти залучення коштів (ліквідційного типу):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) коефіцієнт «заборгованість / капітал»: сукупні зобов'язання / власний (акціонерний) капітал; 2) коефіцієнт «заборгованість / капіталізація» (інколи називають «довгострокова заборгованість / власний капітал»): довгострокова заборгованість / (довгострокова заборгованість + власний капітал); <p>2. Коефіцієнти залучення коштів (операційного типу) або покриття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) коефіцієнт «кошти або готівка / поточні зобов'язання»: надходження коштів (готівка) / виплати = (прибуток після сплати податків + амортизація + інші нарахування) / поточні виплати за довгостроковими позиками; 2) коефіцієнт «відсотки сплачені / дохід»: (прибуток до сплати податків + відсотки сплачені) / відсотки сплачені; 3) коефіцієнт виплати дивідендів: дивіденди, виплачені готівкою / прибуток після сплати податків; 4) розширений коефіцієнт покриття постійних витрат: (прибуток після сплати податків + амортизація + інші виплати неготівкою + відсоткові витрати + лізингові платежі) / (поточні виплати за довгостроковими позиками + відсоткові витрати + лізингові платежі) (с. 40; с. 284—292). 																			
9	Єфімова О.В., 2002 р.	+/-	+	-	+	-	-	-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/-	+/-
<p>1. Виділяє показники: 1) наявність власних оборотних коштів та 2) забезпеченість власними оборотними коштами (відношення власних оборотних коштів до оборотних активів) (по суті — це є стабільність структури оборотних коштів) як показники ліквідності та платоспроможності, з чим не можна погодитися (с. 102).</p>																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>2. Виділяє:</p> <p>— коефіцієнт фінансової залежності як відношення суми капіталу з переважним правом (довгостроковий позиковий капітал) та привілейованих акцій до різних активів та поточних пасивів;</p> <p>— коефіцієнт самофінансування називає коефіцієнтом фінансування з аналогічною методикою розрахунку;</p> <p>— коефіцієнт фінансової стійкості, але як відношення суми власного капіталу та довгострокових пасивів до валюти балансу;</p> <p>3. Додатково виділяє:</p> <p>— коефіцієнт інвестування як відношення власного капіталу до необоротних активів — показник, обернений індексу постійного активу;</p> <p>— коефіцієнт залежності, але як відношення довгострокових зобов'язань до суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань;</p> <p>— розрахункове значення власного капіталу в руб. як добуток відношення критичного обсягу продажів до фактичного обсягу продажів та сукупних пасивів (с. 295 — 302, 510).</p> <p>При прогнозуванні фінансової стійкості розглядається аналіз фінансової стійкості з позиції оцінювання операційного циклу.</p> <p>Застосовуються такі показники:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● період обороту кредиторської заборгованості; ● потреба у власному капіталі; ● потреба у власному оборотному капіталі; ● величина оборотних активів; ● очікувана величина кредиторської заборгованості (с. 429—437). 																			
10	Боچارов В.В., 2002 р.	+	+	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
<p>1. Додатково виділяє:</p> <p>— наявність власних і довгострокових позикових джерел фінансування запасів як власний капітал – необоротні активи + довгострокові кредити та позики;</p> <p>— загальна величина основних джерел формування запасів як наявність власних і довгострокових позикових джерел фінансування запасів + короткострокові кредити та позики (с. 77);</p> <p>— коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами як відношення власних оборотних коштів до оборотних активів (більше або дорівнює 0,1);</p> <p>— коефіцієнт майна виробничого призначення як відношення суми необоротних активів та запасів до валюти балансу ($\geq 0,5$) (с. 83—84).</p> <p>2. Виділяє:</p> <p>— коефіцієнт фінансового ризику називає коефіцієнтом заборгованості;</p> <p>— коефіцієнт фінансової залежності називає коефіцієнтом фінансової напруги (не більше 0,5) (с. 77—84).</p>																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
11	Абсолютна М.С., 2002 р.	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+/-	-	-
12	Павловська О.В., 2002 р.	+	+	-	+	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	-	-	-	+

Виділяє:
 — коефіцієнт фінансового ризику називає коефіцієнтом фінансування з аналогічною методикою розрахунку (с. 80).
 Додатково виділяє **таким показник платоспроможності та ліквідності**:
 — коефіцієнт забезпеченості власними коштами як відношення власного оборотного капіталу до оборотних активів (по суті це є стабільність структури оборотних коштів), із чим не можна погодитися, бо це показник фінансової стійкості.

1. *Для визначення рівня фінансової стійкості підприємства необхідний аналіз*: складу і розміщення активів господарського суб'єкта; динаміки і структури джерел фінансових ресурсів; наявності власних оборотних коштів; кредиторської заборгованості; наявності і структури оборотних коштів; дебіторської заборгованості; платоспроможності (с. 214).

2. Додатково виділяє:
 — темп приросту реальних активів як відношення вартості реальних активів (залишкової вартості основних засобів, зносу основних засобів та матеріалів, грошових коштів без урахування використання позикових коштів) за звітний рік до їх величини за минулий (базисний) рік. **Не зрозуміло, про знос яких матеріалів йде мова**;
 — **коефіцієнт мобільності всіх засобів** як відношення оборотних активів до валюти балансу;
 — **коефіцієнт мобільності оборотних засобів** як відношення грошових коштів та короткострокових фінансових вкладень до оборотних активів;
 — коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними джерелами їх формування як відношення власних оборотних і довгострокових позикових коштів до вартості запасів і затрат підприємства (більше або дорівнює 0,6 – 0,8) (с. 219), з чим не можна погодитися, бо довгострокові позикові кошти не є власними джерелами формування запасів. Крім того, неправильним є вислів «запасів і затрат», бо згідно з чинною методикою складання балансу (див. П(С)БО 2 «Баланс») вживається термін «запаси», під яким розуміється старе поняття «запаси і затрати»);
 — коефіцієнт майна виробничого призначення як відношення суми основних засобів, капітальних вкладень, устаткування, виробничих запасів і незавершеного виробництва до вартості всього майна підприємства (більше або дорівнює 0,5);
 — коефіцієнт вартості запасів і затрат до валюти балансу. **Не можна погодитися зі старою назвою «запаси і затрати»**;
 — коефіцієнт кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань як відношення суми кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань до загальної суми зобов'язань підприємства (не зрозуміло, що автори мають на увазі під іншими поточними зобов'язаннями. Якщо мова йде про інші поточні зобов'язання, то такий показник вже вказували як коефіцієнт короткострокових або поточних зобов'язань);

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>— коефіцієнт прогнозу банкрутства як відношення чистих оборотних активів до валюти балансу. Чисті оборотні активи = Всі оборотні активи – (Короткострокові кредити і позики + Поточні зобов'язання). Не можна погодитися з тим, що розділяються поняття короткострокові кредити і позики та поточні зобов'язання. Відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку до складу поточних зобов'язань входить короткострокові кредити і позики.</p> <p>3. Видляє:</p> <p>— коефіцієнт фінансового ризику називає коефіцієнтом співвідношення позикових та власних коштів (с. 215 — 221)</p>																			
13	Цал-Цалко Ю С., 2002 р.	+	+	+/-	+/-	+	-	-	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+/-	-
<p>1. Розділяє коефіцієнт концентрації залученого капіталу (аналогічна методика розрахунку) та коефіцієнт фінансової залежності (але як відношення активів до власного капіталу), з останнім показником не можна погодитися, навіть за логікою судження.</p> <p>2. Видляє <i>дещо інші назви</i>:</p> <p>— стабільність структури оборотних коштів називає коефіцієнтом забезпеченості оборотних активів робочим капіталом;</p> <p>— коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) називає коефіцієнтом фінансування, з чим також не можна погодитися, бо то є інший показник.</p> <p>3. Додатково видляє:</p> <p>— коефіцієнт залучених джерел у необоротних активах як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів (на власну точку зору, необхідно уточнити назву даного показника як коефіцієнт довгострокових залучених коштів у необоротних активах);</p> <p>— коефіцієнт забезпечення власними коштами як відношення різниці між власним капіталом та необоротними активами до оборотних активів (більше 0,1);</p> <p>— коефіцієнт страхування бізнесу як відношення резервного капіталу до валюти балансу (більше 0,1);</p> <p>— коефіцієнт страхування статутного капіталу як відношення резервного капіталу до статутного капіталу (за планом);</p> <p>— коефіцієнт страхування власного капіталу як відношення резервного капіталу до власного капіталу (більше 0,1) (с. 205—210).</p>																			
14	Бернстайн Л.А., 2002 р.	-	+/-	-	+/-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	+/-	+/-
<p>Розділяє поняття ліквідності та структури капіталу і довгострокової платоспроможності (під якими розуміє фінансову стійкість). Концепція фінансового лівериджу — фінансовий ліверидж означає включення в структуру капіталу підприємства заборгованості, яка дає постійний прибуток.</p> <p>1. Ефекти фінансового лівериджу: індекс фінансового лівериджу = прибуток на власний капітал / прибуток на всі засоби (кожна складова розраховується за спеціальними формулами: прибуток на власний капітал = (чистий дохід – дивіденди за привілейованими акціями) / середню величину акціонерного капітала; прибуток на суму активів = (чистий дохід + чисті витрати на виплату відсотків (1 — ставка податку)) / середня величина активів.</p>																			

Продовження дод. Б

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>2. Коefіцієнт фінансового лівериджу: сума активів / акціонерний капітал.</p> <p>3. Структурний аналіз або аналіз структури капіталу: загальний коefіцієнт, який визначає співвідношення величини заборгованості до власного капіталу; позикові засоби / величина всього акціонерного капіталу:</p> <p>1) співвідношення позикових коштів та власного капіталу: а) позикові кошти / власний капітал та б) сума власного капіталу / сума позикових коштів;</p> <p>2) співвідношення довгострокової заборгованості та власного капіталу.</p> <p>4. Показники розподілу активів (покрита активів):</p> <p>1) основні засоби / власний капітал;</p> <p>2) чисті матеріальні активи у відсотках до довгострокової заборгованості (виключаються із таких активів сумнівні в плані їх реалізації);</p> <p>3) сума зобов'язань / сума чистих матеріальних активів (включаючи робочий капітал).</p> <p>4) Показники покриття постійних витрат за рахунок прибутку: концепція базового коefіцієнта покриття постійних витрат за рахунок прибутку = прибуток, який є для покриття постійних витрат / постійні витрати.</p> <p>5) Покриття постійних витрат за рахунок грошових потоків = (грошові кошти, отримані в результаті господарської діяльності, до оподаткування + постійні витрати) / постійні витрати).</p> <p>6) Покриття дивідендів за привілейованими акціями за рахунок прибутку = (дохід до оподаткування + постійні витрати) / (постійні витрати + дивіденди за привілейованими акціями* (1 / (1 — Ставка податку))) (с. 440—474).</p> <p>США, Нью-Йорк</p>																			
15	Мец В.О., 2003 р.	+	+	+/-	-	+/-	-	-	+	-	-	-	-	+/-	-	-	+/-	+/-	-
<p>1. Ці показники поділяє на два класи. До першого класу відносять показники з установленими нормативними значеннями (усі перелічені показники ліквідності та платоспроможності); до другого класу — показники без установлених нормативних значень (показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності). І тут ж виділяє основні показники фінансової стабільності (с. 238—239). Не зрозуміло підхід до класифікації показників фінансової стабільності та наступне визначення показників фінансової стабільності.</p> <p>2. Виділяє:</p> <p>— коefіцієнт фінансової залежності, але як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися;</p> <p>— коefіцієнт маневреності власного капіталу, але як відношення суми оборотного капіталу до власного капіталу (0,4—0,6);</p> <p>— коefіцієнт фінансової стійкості називає коefіцієнтом співвідношення власних та залучених коштів, але розраховує як відношення (розд. III ПБ + короткострокові кредити з розд. IV ПБ) до власного капіталу і називає його найбільш загальним показником фінансової стійкості, але в чисельнику з поточних зобов'язань бере тільки короткострокові кредити та позики, що абсолютно не логічно;</p>																			

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
3. Додатково виділяє:																			
— коефіцієнт структури довгострокових вкладень як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів, з чим не можна погодитися, навіть щодо самої назви — до чого тут структура;																			
— коефіцієнт структури залученого капіталу як: довгострокові зобов'язання (3 розд. пасиву) / залучений капітал (4 розд. пасиву) / поточні зобов'язання (с. 240) — не зрозуміло, що означає така термінологія та така методика розрахунку. Коментарі до показника відсутні;																			
— коефіцієнт відношення виробничих активів і вартості майна як відношення виробничих активів (основних засобів, виробничих запасів, незавершеного виробництва, тварин на вирощуванні та відгодівлі) плюс витрати майбутніх періодів до валови балансу (мінімальне значення 0,5), 3 даним показником та його рекомендаціям значенням не можна погодитися;																			
— коефіцієнт окупності відсотків за кредити як відношення суми чистого прибутку і витрат на виплату відсотків до витрат на виплату відсотків за кредити (не менше 3). Не зрозуміло логіку судження.																			
— коефіцієнт стабільності економічного зростання як відношення різниці між чистим прибутком і дивідендами, що їх виплачено акціонерам, до власного капіталу;																			
— коефіцієнт чистої виручки як відношення суми чистого прибутку та амортизаційних відрахувань до виручки від реалізації продукції і послуг.																			
3. Виділяє <i>децю інші назви:</i>																			
— стабільність структури оборотних коштів називає коефіцієнтом забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами (мінімальне значення 0,1);																			
— індекс постійного активу називає коефіцієнтом співвідношення необоротних і власних коштів (0,5—0,8) (с. 238—242).																			
16	Конева М.І., 2003 р.	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
1. <i>Аналіз фінансової стійкості</i> включає: аналіз складу та розміщення активів суб'єкта господарюючого; аналіз динаміки та структури джерел фінансувальних ресурсів; аналіз наявності власних оборотних коштів; аналіз кредиторської заборгованості; аналіз наявності та структури оборотних засобів; аналіз дебіторської заборгованості; аналіз платоспроможності.																			
2. Додатково виділяє:																			
— темп приросту реальних активів як відношення вартості реальних активів (не включаються до реальних активів нематеріальні активи, знос основних засобів та матеріалів, використання прибутку, позикові кошти) за звітний рік до їх величини за минулий (базисний) рік. Не зрозуміло, про знос яких матеріалів йде мова;																			
— показники платоспроможності, з чим не можна погодитися (с. 113—129).																			
Додає до показників платоспроможності:																			
— коефіцієнт фінансової стійкості;																			
— коефіцієнт залучення коштів — відношення заборгованості до суми поточних активів (с. 134), які по суті є показниками фінансової стійкості																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
17	Гінзбург А.І., 2003 р.	-	+	-	+	+/-	-	-	-	-	-	-	-	+/-	-	-	-	-	-
Виділяє:																			
— коефіцієнт фінансової стійкості, але як відношення валюти балансу до суми власного капіталу, з чим не можна погодитися;																			
— коефіцієнт маневреності власного капіталу, але як відношення залишкової вартості основних засобів до короткострокових та довгострокових зобов'язань (0,05—0,85), з чим не можна погодитися (с. 152).																			
18	Дьякова В.Г., 2003 р.	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
1. Додатково виділяє:																			
— коефіцієнт структури довгострокових вкладень як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів, з чим не можна погодитися, навіть щодо самої назви — до чого тут структура;																			
— коефіцієнт стійкого фінансування як відношення суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань до необоротних та поточних активів, з чим не можна погодитися, бо, на власну точку зору, довгостроковий капітал не буде характеризувати стійкість фінансування, як і поточний позиковий капітал, безпосередньо на який вказує сама автор;																			
— коефіцієнт реальної вартості майна як відношення суми основних засобів, сировини, незавершеного виробництва і малоцінних та швидкозношуваних предметів до вартості всього майна підприємства – валюти балансу (більше або дорівнює 0,5) (с. 111—113).																			
Виділяє чотири типи фінансової стійкості, але таке можливе тільки у внутрішньому фінансовому аналізі (с. 113).																			
19	Гіляровська Л.Г., 2003 р.	+/-	+	+	+/-	+/-	-	+	-	-	-	+/-	-	+	-	-	+/-	+	-
1. Виділяє:																			
— чисті оборотні активи як різницю між оборотним активами та поточними зобов'язаннями;																			
— власні оборотні кошти як різницю між власним капіталом та необоротними активами.																			
1. Виділяє <i>десять типів назви</i> :																			
— коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) називає фінансовим лівериджем, з чим не можна погодитися;																			
— стабільність структури оборотних коштів називає як коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами (відношення власних оборотних коштів до оборотних активів).																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
2. Додатково виділяє:																			
— коефіцієнт фінансування як відношення власного та довгострокового залученого капіталу до валового балансу (більше або дорівнює 0,7);																			
— коефіцієнт інвестування як відношення власного капіталу до необоротних активів (більше або дорівнює 1);																			
— коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів та чистих активів;																			
— коефіцієнт співвідношення активів та власного капіталу;																			
— коефіцієнт співвідношення оборотних активів та власного капіталу;																			
— коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості (с. 253—255).																			
20	Венді МакКензі, 2003 р.	+/-	+/-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	+/-	-	-	-	-	-	-	-
Розглядає аналіз платоспроможності:																			
1) миттєвої (коефіцієнти швидкої ліквідності, термінової ліквідності, кислотної тесту);																			
2) короткострокової (чисті поточні активи (як різниця між поточними зобов'язаннями та поточними активами) та коефіцієнт поточної ліквідності);																			
3) довго- та середньострокової.																			
Розглядає питання аналізу довго- та середньострокової платоспроможності, тобто чи в змозі компанія виконати свої довгострокові зобов'язання і по суті виноситися у вітчизняному розумінні питання аналізу фінансової стійкості.																			
Виділяє:																			
— позитивний показник чистої вартості — це є чисті активи (всі активи (ДЗ + ПЗ) або це є капітал і резерви);																			
— фінансовий важіль або жиринг;																			
Коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу (лівериджу):																			
1) бухгалтерський підхід — традиційний підхід розрахунку фінансового важеля (традиційний жиринг) — це відношення ідвострокових позикового капіталу до основного капіталу (вкладеного), (тобто загального капіталу). У вітчизняній літературі це є коефіцієнт фінансової залежності або концентрації позикового капіталу;																			
2) комерційний підхід — за загальною схемою: співвідношення довгострокового позикового капіталу і три способи його розрахунку:																			
1) на основі довгострокової заборгованості: коефіцієнт співвідношення довгострокової заборгованості і власного капіталу : відношення довгострокових кредитів до капіталу та резервів;																			
2) на основі всіх зобов'язань: коефіцієнт співвідношення загальної заборгованості та резервів відношення загальної заборгованості до сукупного капіталу та резервів ;																			
3) на основі чистих зобов'язань: коефіцієнт співвідношення чистих зобов'язань і сукупного капіталу та резервів : відношення чистих зобов'язань: і до сукупного капіталу та резервів , тобто: (загальна сума заборгованості — короткострокові позики) / сукупний капітал та резерви .																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>(Не зрозумілими є значення в останніх двох показниках). — покриття відсотків — коефіцієнт покриття позикових відсотків (коефіцієнт покриття фінансових витрат): 1) прибуток до сплати відсотків / сума нарахованих позикових відсотків. Але мова йде про операційний прибуток; 2) на основі грошового потоку: грошовий потік від операційної діяльності / виплачений відсоток); — графік позикових виплат погашення кредиту (с. 155—166).</p>																			
21	Ляхтіонова Л.А., 2004 р.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
22	Буряк П.Ю., Рymar M.B., Бель М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В., 2004 р.	+/-	+	+/-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+/-	-	-	+/-	+/-	-
<p>1. У світовій і вітчизняній обліково-аналітичній практиці розроблено систему показників, що характеризують фінансову стабільність підприємства. Ці показники поділяють на два класи. <i>До першого класу</i> відносять показники з установленими нормативними значеннями (показники ліквідності та платоспроможності); <i>до другого класу</i> — показники без установлених нормативних значень (показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності). Уже із самої методики визначення коефіцієнтів випливає, що аналіз коефіцієнтів — це знаходження співвідношення між двома окремими показниками. Як бачимо, коефіцієнтів є багато, але їх усіх можна об'єднати в п'ять груп за характеристиками: можливість погашення поточних зобов'язань; руху поточних активів; власного капіталу; результатів основної діяльності; інформації про ринкові ситуації (с. 314). Не зрозуміло логіку мислення в класифікації показників.</p> <p>2. Виділяє: — коефіцієнт фінансової залежності, але як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися;</p>																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>— коефіцієнт маневреності власного капіталу, але як відношення 2 розд. активу «Оборотні активи» до власного капіталу, з чим не можна погодитися, бо порушено термінологію.</p> <p>Див. Мец В.О.</p> <p>3. Виділяє <i>децю іншї назви:</i></p> <p>— стабільність структури оборотних коштів називає коефіцієнтом забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (мінімальне значення 0,1);</p> <p>4. Індекс постійного активу називає коефіцієнтом співвідношення необоротних і власних коштів (0,5—0,8).</p> <p>Додатково виділяє:</p> <p>— коефіцієнт структури довгострокових вкладень як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів, з чим не можна погодитися, навіть щодо самої назви — до чого тут структура;</p> <p>— коефіцієнт відношення виробничих активів і вартості майна як відношення виробничих активів плюс витрати майбутніх періодів до валового балансу (мінімальне значення 0,5);</p> <p>— коефіцієнт окупності відсотків за кредити як відношення суми чистого прибутку і витрат на виплату відсотків до витрат на виплату відсотків за кредити (не менше 3). Не зрозуміло логіку судження.</p> <p>— коефіцієнт стабільності економічного зростання як відношення різниці між чистим прибутком і дивідендами, що їх виплачено акціонерам, до власного капіталу;</p> <p>— коефіцієнт чистої виручки як відношення суми чистого прибутку та амортизаційних відрахувань до виручки від реалізації продукції і послуг (с. 315—319).</p>																			
23	Прокопенко І.Ф., Ганнін В.І., Петряєва З.Ф., 2004 р.	+/-	+	+	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+/-	-	+/-	+	-
<p>1. Але власні оборотні кошти розраховують як різницю між сумою розд. I, II, III пасиву балансу та необоротними активами (с. 284).</p> <p>2. Виділяють <i>децю іншї назви:</i></p> <p>— стабільність структури оборотних коштів як коефіцієнт забезпеченості власними засобами (більше 0,1);</p> <p>— коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами як коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними засобами (0,6—0,8);</p> <p>3. Додатково виділяють:</p> <p>— коефіцієнт реальної вартості майна як відношення суми основних засобів, сировини і матеріалів, незавершеного виробництва і матеріалів та швидкозношуваних предметів до вартості всього майна підприємства — валюти балансу (більше 0,5);</p> <p>— коефіцієнт зносу основних засобів (с. 287).</p> <p>(У всіх розрахунках до власного капіталу додають прирівнені кошти (розд. II пасиву), до позикового капіталу — доходи майбутніх періодів, до оборотних активів — витратати майбутніх періодів), з чим не можна погодитися) (с. 287).</p>																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
24	Цити-лик І. І., Кропельницька С.О., Мозиль О.І., 2004 р.	-	-	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
Додатково включують коефіцієнт нагромадження амортизації як відношення суми нагромадженої амортизації до первісної вартості (не вказується амортизації саме чоґо), Доволі загально																			
25	Соловйова О.В., 2004 р.	-	-	+/-	+/-	-	-	-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Розглядає довгострокову платоспроможність.																			
Змінює назви коефіцієнтів:																			
1) коефіцієнт заборгованості до власного капіталу : всі зобов'язання або довгострокові зобов'язання / власний капітал;																			
2) коефіцієнт заборгованості : всі зобов'язання або довгострокові зобов'язання / активи;																			
3) заробіток відсотків (Додатково виокремлює): прибуток до сплати податків та відсотків / витрати на відсотки (с. 325—326).																			
26	Шермет О.О., 2005 р.	+	+	+	+	+	-	+/-	+	-	-	-	-	+	+	-	+	+	+
1. Видляє децю інші назви:																			
— коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів називає коефіцієнтом мобільності;																			
2. Додатково включас:																			
— наявність власних та довгострокових позикових джерел фінансування запасів і затрат як власні оборотні кошти + довгострокові пасиви;																			
— загальна величина основних джерел формування запасів і затрат як наявність власних та довгострокових позикових джерел фінансування запасів + короткострокові кредити та позики (за виключенням позик, не погашених у термін) (с. 88);																			
— коефіцієнт виробничих фондів як відношення виробничих фондів (суми основних засобів, виробничих запасів, незавершеного виробництва) до валової балансу (0,5—0,65);																			
— коефіцієнт накопичення амортизації як відношення суми зносу (амортизації) основних засобів і нематеріальних активів до первісної їх вартості (с. 88—94).																			

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
27	Савицька Г.В., 2005 р.	+	+	+	+	+/-	-	-	+/-	-	+/-	-	-	+	-	-	+	-	-
<p>1. При розрахунках показників до власного капіталу відносить забезпечення доходів майбутніх періодів, з чим не можна погодитися.</p> <p>2. Розділяє коефіцієнт концентрації залученого капіталу (аналогічна методика розрахунку) та коефіцієнт фінансової залежності (але як відношення валюти балансу до власного капіталу), з останнім показником не можна погодитися, навіть за логікою судження.</p> <p>3. Ототожнює показники: коефіцієнт фінансового лівериджу та плече фінансового важеля (коефіцієнт фінансового ризику).</p> <p>4. Виділяє <i>децю інші назви</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів називає коефіцієнтом фінансової залежності капіталізованих джерел; — коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості) називає коефіцієнтом покриття боргів власним капіталом — коефіцієнт платоспроможності, з чим не можна погодитися щодо назви платоспроможності; <p>5. Виділяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт поточних зобов'язань (заборгованості), але як відношення короткострокових зобов'язань до валюти балансу. <p>6. Додатково виділяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — частку чистих активів (реальної величини власного капіталу) в загальній валюті балансу (але не надає поняття чистих активів); — коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел; — коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел як відношення власного капіталу до суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань (с. 574—600). 																			
28	Мних Є.В., 2005 р.	+	+	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	+	-	-	-	+
<p>Додатково виділяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт мобільності оборотних активів як відношення грошових коштів та короткострокових фінансових інвестицій до оборотних активів; — коефіцієнт майна виробничого призначення як відношення вартості основних засобів і матеріальних оборотних засобів до загальної величини чистих активів (але не вказується, яка вартість основних засобів та що таке чисті активи) (с. 188—191). 																			
29	Білик М.Д., 2005 р.	+	+	+	+/-	-	-	-	+/-	+	-	-	-	+/-	+	-	-	+	-
<p>1. Виділяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт фінансової залежності, але як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися; — коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів, але як відношення довгострокових залучених коштів до власного капіталу, з чим не можна погодитися. 																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>2. При розрахунку: — коефіцієнта фінансового ризику до залучених коштів додає забезпечення та доходи майбутніх періодів, з чим не можна погодитися; — коефіцієнт маневреності власного капіталу у визначенні власних оборотних коштів використовує витрати майбутніх періодів, з чим не можна погодитися.</p> <p>3. Додатково виділяє: — коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів, з чим не можна погодитися, навіть щодо самої назви – до чого тут структура; — коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел як відношення власного капіталу до суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань; — коефіцієнт накопичення зносу як відношення суми зносу основних засобів до первісної їх вартості; — коефіцієнт реальної вартості майна як відношення суми основних засобів, виробничих запасів, незавершеного виробництва та матеріальних та швидкозношуваних предметів до вартості всього майна підприємства – валюти балансу (більше 0,5).</p> <p>4. Ототожнює поняття коефіцієнта фінансової незалежності (автономії) та коефіцієнта платоспроможності, з чим не можна погодитися (с. 312—327).</p>																			
30	Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р.	+/-	+	+	-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/-	-	-	-	-
<p>1. Власні оборотні кошти розраховують як різницю між власним капіталом та необоротними активами, з чим не можна погодитися.</p> <p>2. Виділяють <i>дещо інші назви</i>: — коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами називають коефіцієнтом покриття запасів і затрат.</p> <p>3. Додатково виділяють: — коефіцієнт інвестування як відношення власного капіталу до необоротних активів (дорівнює 1); — коефіцієнт маневреності як відношення оборотних активів до власного капіталу (0,4—0,6) (не зрозуміло сутність такого показника).</p> <p>4. Виділяють коефіцієнт фінансової стійкості, але як відношення суми власних коштів, довгострокових і короткострокових кредитів та позик до валюти балансу (0,5—1,0) (с. 94—97).</p>																			

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
31	Фролова Т.О., 2005 р.	+/-	+	+/-	+	-	-	-	+/-	-	-	+/-	-	+	+	-	-	+/-	-

1. Абсолютні показники:

Для характеристики джерел формування матеріальних оборотних активів (запасів і витрат) використовується кілька показників, які характеризують види джерел:

1) наявність власних оборотних коштів:

— перший спосіб: Власний капітал – Необоротні активи = ІП – ІА

— другий спосіб: (ІА + ІІА) – (ІІП + ІІІП + ІУП + VП);

2) наявність власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування запасів і витрат (функціонує як капітал): Власний капітал + Довгострокові зобов'язання – Необоротні активи.

3) загальна величина основних джерел формування запасів і витрат:

Власний капітал + Довгострокові зобов'язання + Короткострокові кредити – Необоротні активи.

2. Всі відносні показники поділяє на дві групи:

1) коефіцієнти капіталізації (автономії, фінансової незалежності, фінансової залежності, фінансового ризику, забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами, коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними оборотними коштами, коефіцієнт маневреності власного капіталу);

2) коефіцієнти покриття (структури покриття довгострокових вкладень, структури довгострокових джерел фінансування, забезпеченості за кредитами або покриття відсотків).

3. Виділяє:

— коефіцієнт фінансової залежності, але як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися;

— ототожене коефіцієнт фінансового ризику та коефіцієнт фінансового лівериджу, але останній – це інший показник.

4. Виділяє щею інші назви:

— стабільність структури оборотних коштів називає коефіцієнтом забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами і до оборотних активів додає розд. ІІІ активу;

— коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів називає коефіцієнтом структури довгострокових джерел фінансування.

5. Додатково виділяє:

— коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів, з чим не можна погодитися, навіть щодо самої назви — до чого тут структура;

— коефіцієнт забезпеченості по кредитах або коефіцієнт покриття відсотків як відношення суми фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування та фінансових витрат до суми фінансових витрат (с. 101—108).

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
32	Шило В.П., Верхоголь- дова Н.І., Львіна С.Б., Тевчен- ко А.Г., Бра- дуд О.М., 2005 р.	+/-	+	+/-	+/-	-	+/-		+	-	-		-	+	+	-	+		+

1. Існує два погляди на проведення аналізу фінансової стійкості. Перший полягає у вивченні структури активів та пасивів підприємства з метою оцінки, наскільки підприємство є незалежним з фінансового погляду та чи відповідає стан його активів та пасивів особливостям його діяльності. Другий погляд полягає у вивченні фінансової стійкості підприємства за допомогою групи аналітичних показників, які характеризують структуру фінансових ресурсів, вкладених у майно підприємства та співвідношення між окремими їх джерелами.

1.1. Якщо користуватися першим варіантом оцінки фінансової стійкості, то на попередньому етапі аналізу необхідно проаналізувати склад та структуру активів підприємства. Цей аналіз дає змогу визначити питому вагу кожного з елементів активів, а також оцінити темп приросту реальних активів. Реальні активи — це реально існуюче власне майно та фінансові вкладення за їх дійсною вартістю. До реальних активів не належать нематеріальні активи, знос основних фондів та матеріалів, використання прибутку, позичені засоби. Темп приросту реальних активів характеризує інтенсивність нарощування майна та визначається як відношення основних засобів та вкладень без урахування: зносу, торгової націнки на нереалізовані товари, нематеріальних активів, використаного прибутку; запасів і затрат, грошових коштів, розрахунки та інших активів без урахування використаних позичених засобів за поточний період до їх величини за попередній період (с. 24). Далі аналізуються: коефіцієнти автономії, фінансової стійкості, фінансової залежності, залученого капіталу (с. 25—26).

1.2. Аналіз фінансової стійкості за іншим напрямом базується на оцінці залишків або нестач джерел коштів для формування запасів і витрат. При цьому А.М. Поддєрьогін та багато інших виокремлюють чотири типи фінансової стійкості (с. 26—27).

2. Показники фінансової стійкості короткострокової перспективи (табл. 5) підприємства відповідають показникам забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування (с. 143—144).

3. Показники фінансової стійкості довгострокової перспективи: коефіцієнти автономії, фінансової стійкості, фінансової залежності від довгострокових вкладень (с. 144—145, с. 234).

4. Виділяють:

— власні оборотні кошти, але як різницю між сумою оборотних активів та доходів майбутніх періодів та сумою поточних зобов'язань і витрат майбутніх періодів (с. 144), з чим категорично не можна погодитися;

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>— загальноприйнятій коефіцієнт фінансової залежності плується і показується як коефіцієнт залученого капіталу, а окремо виділяється авторами власний коефіцієнт фінансової залежності, але як відношення валюти балансу до власного капіталу (с. 26), з чим не можна погодитися;</p> <p>— називають коефіцієнт фінансового ризику коефіцієнтом фінансової стійкості, з чим не можна погодитися;</p> <p>— називають коефіцієнт фінансової стійкості коефіцієнтом фінансової стабільності (с. 145).</p> <p>— називають коефіцієнт співвідношення мобільних та немобілізованих активів коефіцієнтом мобільності (с. 94).</p>																			
<p>5. Додатково виділяють:</p> <p>— коефіцієнт залежності від довгострокових вкладень як відношення довгострокових зобов'язань до суми власних коштів та прямих витрат до них коштів, з чим також не можна погодитися (с. 145).</p> <p>— коефіцієнт виробничих фондів – відношення вартості основних засобів, виробничих запасів, незавершеного виробництва до валюти балансу (0,5—0, 65);</p> <p>— коефіцієнт накопичення амортизації – відношення суми зносу (амортизації) основних засобів та нематеріальних активів до їх первісної вартості (с. 93—95).</p>																			
33	Шиян Д.В., 2005 р.	+/-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-
<p>1. Автор не виділяє показники саме фінансової стійкості, але він всі показники фінансового стану поділяє на показники: 1) ділової активності; 2) рентабельності; 3) структури капіталу; 4) ліквідності та платоспроможності. По суті третя група являє собою показники фінансової стійкості (с. 65—69).</p> <p>2. Додатково виділяє:</p> <p>— коефіцієнт структури довгострокових вкладень як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів, з чим не можна погодитися, навіть щодо самої назви — до чого тут структура;</p> <p>— коефіцієнт співвідношення поточних зобов'язань та власного капіталу;</p> <p>— коефіцієнт залежності робочого капіталу як відношення довгострокових зобов'язань до робочого капіталу;</p> <p>— коефіцієнт ліквідності робочого капіталу як відношення платіжних засобів (готової продукції, дебіторської заборгованості, грошових коштів, поточних фінансових інвестицій) до робочого капіталу.</p> <p>3. Виділяє ще інші назви:</p> <p>— коефіцієнт фінансової незалежності називають коефіцієнтом забезпеченості власним капіталом (с. 65—69).</p>																			

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
34	Костенко Т.Д., Підгора С.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.	+/-	+	+/-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	+	-	+/-	+	-
<p>1. Виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — власні оборотні кошти як різницю між власним капіталом і необоротними активами; — робочий (оборотний) капітал як різницю між сумою власного капіталу і довгострокових зобов'язань та необоротними активами. <p>2. Виділяють дещо інші назви:</p> <ul style="list-style-type: none"> — розділяють коефіцієнт концентрації позикового капіталу та коефіцієнт фінансової залежності і останній розраховують як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися; — стабільність структури оборотних коштів називають коефіцієнтом забезпеченості власними оборотними коштами. <p>3. Додатково виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт забезпеченості обороту власними оборотними коштами як відношення власних оборотних коштів до виторгу від реалізації продукції; — коефіцієнт забезпеченості запасів «нормальними» джерелами фінансування як відношення суми власних оборотних коштів, банківських кредитів і позик (довгострокові та короткострокові), кредиторської заборгованості за товарними операціями до запасів; — коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел як відношення власного капіталу до суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань (с. 274—282). 																			
35	Ковальчук М.І., 2005 р.	+/-	+	+	-	+/-	-	+/-	-	-	-	+	-	+	+	+/-	+/-	+/-	-
<p>1. Виділяє дещо інші назви:</p> <ul style="list-style-type: none"> — стабільність структури оборотних коштів називає коефіцієнтом забезпеченості оборотних активів власними коштами; — індекс постійного активу називає коефіцієнтом забезпечення необоротних активів; — коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів називає коефіцієнтом співвідношення оборотних та необоротних активів. 																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>2. Виділяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт фінансової стійкості, але як відношення суми власного та довгострокового позикового капіталу до валюти балансу (0,5—0,9); — коефіцієнт маневреності робочого капіталу (власних оборотних коштів), але як відношення суми грошових коштів та їх еквівалентів до власних оборотних коштів; — ефекти фінансового важеля (лівериджу) та рівень виробничого лівериджу (с. 338—340). <p>3. Додатково виділяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт покриття запасів як відношення суми власних оборотних коштів, короткострокових банківських кредитів і позик та кредиторської заборгованості по товарним операціям до запасів; — коефіцієнт фінансової стабільності, але по суті це є коефіцієнт фінансової стійкості; — коефіцієнт інвестування як відношення власного та довгострокового залученого капіталу до основних засобів та інших владень, з чим не можна погодитися, бо не зрозумілим є знаменник показника; — рівень функціонуючого капіталу як відношення різниці між сумою активів та довгострокових інвестицій до суми активів балансу, з чим не можна погодитися, бо не зрозумілою є сутність такого розрахунку, а коментарі не надаються автором (с. 333—345). 																			
36	Горбатов М.І., 2005 р.	+/-	+	-	-	-	-	-	-	-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	-
<p>1. Наявність власних оборотних коштів: власний капітал — необоротні активи (с. 88). Всі віднесені показники виділяє як показники ринкової стійкості.</p> <p>2. Виділяє дещо інші назви:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт поточних зобов'язань називає коефіцієнтом короткострокової заборгованості. <p>3. Додатково виділяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними коштами як відношення власних та довгострокових позикових засобів до вартості запасів і затрат (більше 0,6—0,8); — коефіцієнт маневреності як відношення власних оборотних коштів до суми власних та довгострокових позикових коштів (оптиміальне значення 0,5); — коефіцієнт майна виробничого призначення як відношення вартості основних засобів (взятих з балансу за вирахуванням зносу), капітальних вкладень, виробничих запасів, незавершеного виробництва до підсумку балансу (більше або дорівнює 0,5); — коефіцієнт автономії запасів і затрат показує, яка частка власних оборотних коштів у загальній частині величини основних джерел формування запасів і затрат (с. 99—101). 																			

Продовження дод. Б

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
37	Шеремет А.Д., 2005 р.	-	+	-	+/-	-	-	+	+	-	+/-	-	-	+	-	-	+/-	-	-
<p>Розглядає таку систему відносних показників: 1) оцінки рентабельності організації; 2) оцінки ефективності управління або прибутковості продукції; 3) оцінки ділової активності або капіталовіддачі; 4) оцінки ринкової стійкості; 5) оцінки ліквідності балансу; 6) платоспроможності (с. 251).</p> <p>Показники ринкової стійкості (у вітчизняному розумінні — фінансової стійкості) або задовільності структури балансу:</p> <p>Додатково виділяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт майна виробничого призначення: (основні засоби + нематеріальні активи + капітальні вкладення + запаси) / підсумок балансу; — коефіцієнт автономії джерел формування запасів: власні оборотні кошти / загальні джерела формування запасів; — коефіцієнт кредиторської заборгованості: кредиторська заборгованість та інші пасиви / загальні зобов'язання (с. 253—256). 																			
38	Головко В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.	+/-	+	+/-	-	+/-	-	-	-	-	-	+/-	-	+/-	+	+	+/-	-	-
<p>1. У всіх показниках при розрахунках враховуються розд. III активу, розд. II та V пасиву балансу.</p> <p>2. Наявність власних оборотних коштів визначають як різницю між сумою власного капіталу, забезпечень, довгострокових зобов'язань та необоротними активами або як різницю між сумою оборотних активів, витрат майбутніх періодів та сумою поточних зобов'язань, доходів майбутніх періодів.</p> <p>3. Автори не виділяють показники саме фінансової стійкості, але вони виділяють їх як показники ліквідності (коефіцієнт маневреності власного капіталу), структури джерел засобів майна та оборотності оборотних коштів.</p> <p>4. Виділяють <i>децю іншї назви</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> — загальноприйнятій коефіцієнт фінансової стійкості називають коефіцієнтом фінансування; — стабільність структури оборотних коштів називають коефіцієнтом забезпечення власним оборотним капіталом (показник з групи оборотності оборотних коштів). <p>5. Виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт фінансової залежності як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися (2—1). — коефіцієнт фінансової стійкості, але як відношення суми власного та довгострокового позикового капіталу до валюти балансу (0,5—0,9); 																			

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>— коєфіцієнт маневреності робочого капіталу (власних оборотних коштів), але як відношення суми грошових коштів та їх еквівалентів до власних оборотних коштів (показник з групи оборотності оборотних коштів).</p> <p>6. Додатково виділяють:</p> <p>— коєфіцієнт власних інвестицій як відношення власного капіталу до необоротних активів;</p> <p>— коєфіцієнт інвестування власних та довгострокових залучень як відношення необоротних активів до довгострокових засобів користування (суми розд. I, II, III пасиву балансу) (0,4—0,9) (с. 149—153).</p>																			
39	Чечевіци-на Л.М., Чув Л.М., 2006 р.	+	+		+	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
<p>1. Абсолютні показники.</p> <p>Для характеристики джерел формування запасів і витрат використовується кілька показників:</p> <p>1) наявність власних оборотних коштів: Власний капітал – Необоротні активи;</p> <p>2) наявність власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування запасів і витрат: Власний капітал + Довгострокові зобов'язання – Необоротні активи;</p> <p>3) загальна величина основних джерел формування запасів і витрат: Власний капітал + Довгострокові зобов'язання + Короткострокові кредити (крім позик, не погашених у термін) – Необоротні активи.</p> <p>2. Додатково виділяють:</p> <p>— коєфіцієнт маневреності як відношення власних оборотних коштів до суми власного та довгострокового залученого капіталу (більше 0,5);</p> <p>— коєфіцієнт мобільності засобів як відношення оборотних активів до валюти балансу;</p> <p>— коєфіцієнт мобільності оборотних активів як відношення грошових коштів та короткострокових фінансових інвестицій до оборотних активів;</p> <p>— коєфіцієнт забезпечення запасів і витрат власними джерелами засобів для їх формування як відношення суми власного та довгострокового залученого капіталу до запасів і затрат (0,6—0,8);</p> <p>— коєфіцієнт майна виробничого призначення як відношення вартості основних засобів, капітальних вкладень, незавершеного виробництва, запасів, устаткування до загальної величини активів (більше 0,5);</p> <p>— коєфіцієнт матеріальних оборотних засобів як відношення кредиторської заборгованості до загальної величини активів;</p> <p>— коєфіцієнт кредиторської заборгованості як відношення кредиторської заборгованості до позикового капіталу, з чим не можна погодитися щодо знаменника, бо доцільно взяти тільки поточні зобов'язання;</p> <p>— коєфіцієнт автономії джерел формування запасів і затрат як відношення суми власних оборотних коштів до суми основних джерел формування запасів і затрат (але не надають складові знаменника) (с. 316—324).</p>																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
40	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.	+/-	+	+	-	-	+	+	+	+	-	+/-	+	+	+/-	-	+/-	+	-
<p>1. Але власні оборотні кошти розраховують як різниця між сумою розд. I, II, III пасиву балансу та необоротними активами (с. 271).</p> <p>2. До власного капіталу відносять також розд. 2 пасиву, а до позикового поточного — розд. 5 пасиву.</p> <p>3. Виділяють <i>децю іншої назви</i>:</p> <p>— стабільність структури оборотних коштів як коефіцієнт забезпеченості власними засобами (більше 0,1);</p> <p>— коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами як коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними засобами (0,6—0,8);</p> <p>4. Додатково виділяють:</p> <p>— коефіцієнт реальної вартості майна як відношення суми основних засобів, сировини і матеріалів, незавершеного виробництва і малоцінних та швидкозношуваних предметів до вартості всього майна підприємства – валюти балансу (більше 0,5);</p> <p>— коефіцієнт зносу основних засобів (с. 271—274).</p> <p>(У всіх розрахунках до власного капіталу додають прирівнені кошти (2 розд. пасиву), до позикового капіталу — доходи майбутніх періодів, до оборотних активів — витрати майбутніх періодів, з чим не можна погодитися).</p>																			
41	Гарасенко Н.В., 2006 р.	+	+/-	+	+	+/-	-	-	+	-	+	+/-	-	+/-	+	-	+	+	-
<p>1. До абсолютних показників, які характеризують фінансову стійкість підприємства, відомі економісти <i>А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін, Г.С. Савицька</i> відносять як найбільш узагальнюючий показник фінансової стійкості залишок або нестачу джерел коштів для формування запасів і затрат. Цей показник отримують у вигляді різниці розміру джерел коштів і розміру запасів і витрат (с. 275).</p> <p>2. Відносні показники об'єднують у такі групи:</p> <p>1) показники структури капіталу, що характеризують фінансову незалежність від зовнішніх позикових коштів: коефіцієнти фінансової незалежності; фінансової стійкості; фінансової залежності; плече фінансового важеля (коефіцієнт фінансового ризику); кредиторської забортованості та інших поточних зобов'язань; довгострокового залучення позикових коштів; короткострокової забортованості (поточних зобов'язань); капітальної покриття; участі акціонерного або пайового капіталу в загальній сумі джерел фінансування;</p>																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>2) показники, що характеризують стан оборотних коштів: коефіцієнти маневрування власного оборотного капіталу; забезпечення матеріальних оборотних фондів власними джерелами фінансування; стабільності структури оборотних коштів;</p> <p>3) показники, що характеризують стан основного капіталу: частка основного капіталу у власному (індекс постійного активу; коефіцієнт модернізації; реальної вартості майна (основних і матеріальних оборотних коштів) (с. 277).</p> <p>3. Виділяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт фінансової стійкості, але як відношення суми власного капіталу та довгострокових коштів (за вирахуванням використаних позикових коштів) до валюти балансу; — коефіцієнт капітального покриття, але по суті це є коефіцієнт фінансової незалежності; — ототожнює назви показників: коефіцієнт маневрування власного капіталу — коефіцієнт мобільності. <p>4. Додатково виділяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань як відношення кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань до поточних зобов'язань, з чим не можна погодитися, бо не зрозуміло, що відноситься саме до інших поточних зобов'язань; — коефіцієнт участі акціонерного або пайового капіталу в загальній сумі джерел фінансування як відношення статутного капіталу до валюти балансу; — коефіцієнт модернізації як відношення зносу основних засобів та нематеріальних активів до первісної їх вартості; — коефіцієнт реальної вартості майна виробничого призначення як відношення залишкової вартості основних засобів, капітальних вкладень, устаткування, виробничих запасів, незавершеного виробництва до загального капіталу; — коефіцієнт окупності відсотків як відношення суми чистого прибутку, податків, відсотків за кредит до суми сплачених відсотків; — коефіцієнт ділової активності як відношення виторгу від реалізації до середньої вартості капіталу (валюти балансу), але це є оборотність загального капіталу — інша група показників — ділової активності; — коефіцієнт ефективності використання фінансових ресурсів (усього капіталу) як відношення прибутку до валюти балансу, але це є рентабельність загального капіталу — інша група показників — рентабельності; — коефіцієнт ефективності використання власного капіталу як відношення прибутку (за мінусом платежів до бюджету) до власного капіталу, але це є рентабельність власного капіталу — інша група показників — рентабельності; — рівень фінансового лівериджу як відношення темпів зростання чистого прибутку до темпів зростання валового прибутку (с. 254—280). 																			
42	Кіндраль-ка Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.	+/-	+	+/-	+	+/-	-	-	+/-	-	-	+	-	-	-	-	+/-	-	-
<p>А. Розрізняють абсолютні та відносні показники фінансової стійкості.</p> <p>А.1. У склад абсолютних показників фінансової стійкості виділяють групу показників наявності джерел формування запасів та групи показників забезпеченості запасів джерелами їх формування.</p>																			

Продовження дод. Б

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
До першої групи належать показники, що відображають різний рівень охоплення окремих видів джерел формування запасів:																			
— власні джерела формування запасів — різниця між величиною власного капіталу підприємства і величиною його необоротних активів;																			
— власні і довгострокові позикові джерела формування запасів — сума власних джерел формування запасів та величини довгострокових обов'язків;																			
— загальна величина основних джерел формування запасів — сума попереднього показника і величини короткострокових кредитів банків.																			
Називним показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники другої групи — показники забезпеченості запасів джерелами їх формування, їх надлишок або нестача, що розраховується як різниця цих показників із сумою запасів (с. 293—294).																			
А.2. Відносні показники:																			
1. Розділяються коефіцієнт концентрації залученого капіталу (аналогічна методика розрахунку) та коефіцієнт фінансової залежності (але як відношення валюти балансу до власного капіталу), з останнім показником не можна погодитися, навіть за логікою судження.																			
2. Виділяють:																			
— коефіцієнт фінансової стійкості або довгострокової фінансової незалежності, але як відношення суми власного капіталу та довгострокових позикових коштів до валюти балансу, з чим не можна погодитися, бо довгостроковий позиковий капітал — це не власний капітал і він не свідчить про фінансову незалежність.																			
3. Виділяють <i>децю інші назви</i> :																			
— коефіцієнт довгострокової залучення позикових коштів називає коефіцієнтом фінансової залежності капіталізованих джерел; стабільність структури оборотних коштів називають коефіцієнтом забезпечення власним оборотним капіталом.																			
4. Додатково виділяють:																			
— коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел як відношення власного капіталу до перманентного капіталу;																			
— коефіцієнт покриття процентів як відношення суми фінансового результату (прибуток) від звичайної діяльності до оподаткування та фінансових витрат до фінансових витрат (с. 292—303).																			
43	Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.	+	+	+/-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	+/-	-
1. Виділяють як показники фінансової стабільності (с. 42—46).																			
2. Виділяють:																			
— коефіцієнт фінансової залежності , але як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися.																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>3. Виділяють <i>децю інші назви</i>: — стабільність структури оборотних коштів називають коефіцієнтом забезпечення оборотних коштів власними оборотним коштами; 4. Додатково виділяють: — коефіцієнт структури залученого капіталу як відношення ряд. 480 до суми ряд. 480, 620, 430, 630, по суті це є коефіцієнт довгострокових зобов'язань; — коефіцієнт співвідношення виробничих активів і вартості майна як відношення виробничих активів (основні засоби — залишки вартість, нематеріальні активи — залишкова вартість, виробничі запаси, тварини на вирощуванні та відгодівлі, незавершене виробництво плюс витрати майбутніх періодів) (с. 42—46).</p>																			
44	Салига С.Я., Дайів Н.В., Корейська С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.	+	+	+/-	+	-	-	-	+	+/-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
<p>А1. У складі абсолютних показників фінансової стійкості виділяють групу показників наявності джерел формування запасів та групи показників забезпеченості запасів джерелами їх формування. До першої групи належать показники, що відображають різний рівень охоплення окремих видів джерел формування запасів: — Наявність власних оборотних коштів — різниця між величиною власного капіталу підприємства і величиною його необоротних активів: ● власні оборотні та довгострокові позикові джерела формування запасів — сума власних джерел формування запасів та величини довгострокових зобов'язань, ● загальна величина основних джерел формування запасів — сума попереднього показника і величини короткострокових кредитів банків. Називним показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники другої групи — показники забезпеченості запасів джерелами їх формування, їх надлишок або нестача, що розраховується як різниця цих прказників із сумою запасів (с. 111—112). А.2. Відносні показники: 1. Виділяють: — коефіцієнт фінансової залеженості, але як відношення валютності балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися.</p>																			

Продовження дод. Б

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
2. Додатково виділяють:																			
— коефіцієнт структури довгострокових зобов'язань як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів, з урахуванням назви показника не можна зрозуміти логіку такого розрахунку;																			
3. Виділяють децю інші назви:																			
— коефіцієнт довгострокових зобов'язань називають коефіцієнтом структури позикового капіталу, з чим не зовсім можна погодитися (с. 115—118).																			
45	Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006р.	+	+	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	+	-	-	-	+
A1. У світовій і вітчизняній обліково-аналітичній практиці розроблено систему абсолютних і відносних показників, що характеризують фінансову стабільність підприємства.																			
A2. До абсолютних показників фінансової стійкості підприємства належать: наявність власного оборотного капіталу, наявність власного оборотного і довгостроково залученого капіталу, загальна величина капіталу для формування запасів і затрат (с. 151).																			
A3. Відносні показники:																			
1. Додатково виділяють:																			
— коефіцієнт нагромадження амортизації як відношення амортизації основних засобів та нематеріальних активів до їх первісної вартості;																			
— коефіцієнт мобільності оборотних активів як відношення грошових коштів та короткострокових фінансових інвестицій до оборотних активів;																			
— коефіцієнт майна виробничого призначення як відношення основних засобів та матеріальних оборотних активів до загальної величини чистих активів (с. 155—157).																			
46	Шморгул Н.П., Головко І.В., 2006р.	+	+	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Автори окремо не виділяють показники фінансової стійкості, а вказують на показники аналізу фінансового стану підприємства, а саме — показники фінансової незалежності, з чим не можна погодитися, бо існують показники, які навіски відображають саме фінансову залежність. На їх думку, фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами і визначається оптимальною структурою активів, оптимальним співвідношенням власних і запозичених коштів. Останнє характеризується відносними показниками фінансової незалежності, де одним з основних є коефіцієнт фінансового ризику. Основним абсолютним показником є величина робочого капіталу (с. 68—69).																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>2. Додатково виділяють такі показники фінансової незалежності:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт покриття відсотків як відношення суми прибутку до виручування відсотків за користування кредитами та сплати податків до відсотків; — мультиплікатор власного капіталу як відношення активів до власного капіталу, з чим не можна погодитися за логікою мислення (с. 56—57); — операційний ліверидж, фінансовий ліверидж, ефекти фінансового лівериджу (с. 79—82). <p>3. Ряд відносних показників фінансової стійкості відносять до показників ділової активності:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт забезпеченості підприємства власними оборотними коштами як відношення власних оборотних коштів до оборотних активів; — коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів як відношення коштів до власних оборотних коштів; — коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами; — коефіцієнт покриття запасів як відношення джерел покриття запасів до запасів (с. 59). 																			
47	Венді МакКензі, 2006 р.	+/-	+/-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	+/-	-	-	-	-	-	-	-
<p>1. Розглядає аналіз платоспроможності:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. миттєвої (коефіцієнти швидкої ліквідності, термінової ліквідності, кислотної тесту); 2. короткострокової (чисті поточні активи (як різниця між поточними зобов'язаннями та поточними активами) та коефіцієнт поточної ліквідності); 3. довго- та середньострокової. <p>Розглядає питання аналізу довго- та середньострокової платоспроможності, тобто чи в змозі компанія виконати свої довгострокові зобов'язання і по суті виноситися у вітчизняному розумінні питання аналізу фінансової стійкості.</p> <p>2. Виділяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — позитивний чистий капітал — це є чисті активи (всі активи — всі зобов'язання (ДЗ + ПЗ) або це є капітал і резерви); — співвідношення позикового та власного капіталу (також називає лівериджем); — коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу (лівериджу) <p>1) традиційний коефіцієнт з точки зору підходу «нашої компанії» — це відношення суми кредитів для інвестованого капіталу (вкладеного) (тобто загального капіталу). У вітчизняній літературі це є коефіцієнт фінансової залежності або концентрації позикового капіталу;</p> <p>2) з точки зору інвесторів — за загальною схемою: співвідношення позикового та власного капіталу і три способи його розрахунку:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) коефіцієнт співвідношення довгострокової заборгованості і власного капіталу; відношення довгострокових кредитів до капіталу та резервів; 2) коефіцієнт співвідношення загальної заборгованості та власного капіталу; відношення загальної заборгованості до капіталу та резервів (застосовується у невеликих приватних компаніях, у яких обмежений доступ до довгострокових кредитів); 																			

Продовження дод. Б

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>3) коефіцієнт співвідношення загальної заборгованості та власного капіталу: відношення чистої заборгованості до власного капіталу, тобто: (загальна сума заборгованості — грошові кошти та короткострокові депозити) / капітал та резерви. Застосовується найчастіше і для великих та багатонаціональних компаній;</p> <p>— покриття відсотків — коефіцієнт покриття відсотків (забезпечення відсотків):</p> <p>1) прибуток до сплати відсотків / відсоткові платежі. Але мова йде про операційний прибуток;</p> <p>2) на основі грошового потоку: грошовий потік від операційної діяльності / чисті відсоткові платежі (відсотки отримані — відсотки сплачені);</p> <p>— графік погашення кредиту (с. 268—279) (Британія)</p>																			
48	Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.	+/-	+/-	+	+/-	-	-	+	+	+/-	+/-	+/-	-	+	-	-	-	-	-
<p>Кількісно фінансова стійкість може оцінюватися з двох позицій:</p> <p>— з позиції структури джерел засобів;</p> <p>— з позиції витрат на обслуговування зовнішніх джерел.</p> <p>У зв'язку з цим виділяються і дві групи показників фінансової стійкості:</p> <p>1) показники капіталізації або лівериджу (співвідношення власних та позикових коштів у валюті балансу: коефіцієнти концентрації власного капіталу, фінансової залежності, концентрації позикового капіталу, маневреності концентрації власного капіталу, структури покриття довгострокових вкладень, коефіцієнти структури довгострокових джерел фінансування (довгострокового залучення позикових засобів, фінансової незалежності капіталізованих джерел), структури залучених засобів, структури позикових засобів, співвідношення власних та залучених засобів, рівень фінансового лівериджу. Але вони дають загальну характеристику фінансової стійкості;</p> <p>2) показники покриття: коефіцієнти забезпеченості відсотків до сплати, покриття постійних фінансових витрат.</p> <p>Окремо виділяється показник — вартість чистих активів (с. 259—268).</p> <p>1. Наявність власних оборотних коштів виділяють як показник ліквідності та платоспроможності (с. 243). Критика понять.</p> <p>2. Виділяють:</p> <p>— поряд з коефіцієнтом концентрації залучених коштів <i>коефіцієнт фінансової залежності</i>, але як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися;</p> <p>— <i>коефіцієнт фінансового ризику</i> називають коефіцієнтом співвідношення власних та залучених (довгострокові зобов'язання та поточні зобов'язання) коштів і розраховують як відношення залучених коштів до власних (порушено логіку навіть у назві).</p>																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
3. Додатково виділяють:																			
— коефіцієнт структури покриття довгострокових зобов'язань як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів, з урахуванням назви показника не можна зрозуміти логіку такого розрахунку;																			
— коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел як відношення власного капіталу до перманентного капіталу;																			
— коефіцієнт структурної залученості засобів як відношення короткострокової кредиторської заборгованості до позикового капіталу (довгострокові та поточні зобов'язання); (по суті — це є коефіцієнт поточних зобов'язань);																			
— коефіцієнт структури позикових засобів як відношення довгострокових пасивів до залучених коштів (довгострокових пасивів та короткострокових позикових коштів фінансового характеру) (по суті — це є коефіцієнт довгострокових зобов'язань);																			
— коефіцієнт забезпеченості відсотків до сплати як відношення прибутку до вирахування відсотків та податків до відсотків до сплати;																			
— коефіцієнт покриття постійних фінансових витрат як відношення прибутку до вирахування відсотків та податків до відсотків до сплати та витрат з фінансової оренди;																			
— вартість чистих активів: (необоротні активи + оборотні активи (ПДВ + заборгованість засновників з внесення в статутний капітал + власні акції, викуплені в акціонерів) – (цільове фінансування та надходження + довгострокові пасиви + (короткострокові пасиви – доходи майбутніх періодів – фонди споживання)) (с. 259–268).																			
Додатково виділяють такі показники платоспроможності та ліквідності:																			
— абсолютний показник: величина власних оборотних коштів як різниця між оборотними активами та короткостроковими пасивами;																			
— відносні показники:																			
— коефіцієнт забезпеченості поточної діяльності власними оборотними коштами як відношення власних оборотних коштів до оборотних активів (нижня критична межа — 10 %);																			
— доля власних оборотних коштів в покритті запасів як відношення власних оборотних коштів до запасів і затрат (нижня критична межа — 50 %);																			
— коефіцієнт покриття запасів як співвідношення величини «нормальних» (обрунтованих) джерел покриття запасів (позики банків під товарні запаси, кредиторська заборгованість за поставлені сировину і матеріали та ін.) і суми запасів (якщо рівень менше одиниці, то поточний фінансовий стан нестійкий);																			
— маневреність власних оборотних коштів як відношення грошових коштів до власних оборотних коштів (від 0 до 1, зростання оцінюється позитивно) (с. 306–309, 241—253)																			
49	Дєва Н.М., Дєдков О.Л., 2007 р.	+	+/-	+	+	-	-	+	+	-	-	-	+	+	+/-	-	+/-	-	-
1. Наявність власних оборотних коштів (різниця між власними коштами та необоротними активами) виділяють як показник ліквідності (с. 48), а на с. 127 виділяється показник чистих мобільних активів як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями в складі показників фінансової стійкості.																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>2. Коefіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами та стабільність структури оборотних коштів, але дещо з іншими назвами виділяють у складі показників ліквідності (с. 48).</p> <p>3. Виділяють: — поряд з коefіцієнтом концентрації залучених коштів <i>коefіцієнт фінансової залежності</i>, але як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися.</p> <p>4. Додатково виділяють: — коefіцієнт структури довгострокових зобов'язань як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів, з урахуванням назви показника не можна зрозуміти логіку такого розрахунку; — власні оборотні та довгострокові позикові джерела формування запасів — сума власних джерел формування запасів та величини довгострокових зобов'язань; — загальна величина основних джерел формування запасів — сума попереднього показника і величини короткострокових кредитів банків; Називним показником наявності джерел формування запасів відповідають три наступні показники — показники забезпеченості запасів джерелами їх формування, їх надлишок або нестача, яка розраховується як різниця цих показників із сумою запасів (с. 48, 125—136).</p> <p>Додають до показників ліквідності: — маневреність власних оборотних коштів (капіталу, що функціонує) як відношення грошових коштів до капіталу (від 0 до 1); — частка власних оборотних коштів у покритті запасів — відношення власних оборотних коштів до запасів (50 %); — коefіцієнт покриття запасів — відношення «нормальних» джерел покриття запасів до запасів (значення показника менше 1, то фінансовий стан вважається нестійким);</p> <p>Додають показники платоспроможності: — коefіцієнт забезпеченості власними коштами — відношення власних оборотних коштів до поточних активів (с. 106—116).</p>																			
50	Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	+/-	+	+	+	+	-	+/-	+/-	-	+	+	-	+	+	+	+/-	-	+
<p>A1. Фінансову стійкість підприємства оцінюють за двома ознаками: — з урахуванням ступеня покриття запасів джерелами фінансування; — з урахуванням рівня ліквідності оборотних активів (с. 189).</p> <p>A2. Узагальнюючим показником фінансової незалежності є надлишок або нестача джерел фінансування для формування запасів, який визначають як різницю між величиною джерел покриття та величиною запасів (с. 190—191).</p>																			

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1. Додатково виділяють такі узагальнюючі показники:																			
— Наявність власних оборотних коштів (різниця між власними коштами та необоротними активами) та як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями;																			
— власні оборотні та довгострокові позикові джерела формування запасів — сума власних джерел формування запасів та величини довгострокових зобов'язань;																			
— загальна величина основних джерел формування запасів — сума попереднього показника і величини короткострокових кредитів банків;																			
Називним показникам наявності джерел формування запасів відповідають три наступні показники: показники забезпеченості запасів джерелами їх формування, їх надлишок або нестача, яка розраховується як різниця цих показників із сумою запасів.																			
A3. Виділяють часткові показники фінансової стійкості (враховують розд. III активу, II та V пасиву балансу):																			
1. Виділяють:																			
— поряд з коефіцієнтом концентрації залучених коштів (до позикового капіталу відносять розд. I, II, III, V ПБ) коефіцієнт фінансової залежності , але як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися;																			
— стабільність структури оборотних коштів називає коефіцієнтом забезпеченості оборотних активів;																			
— коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів називають коефіцієнтом довгострокового залучення і до довгострокового позикового капіталу відносять: розд. II ПБ понад 1 рік + розд. III ПБ + розд. V ПБ понад 1 рік (с. 197).																			
2. Додатково виділяють:																			
— коефіцієнт забезпеченості товарів як відношення власних оборотних коштів до товарів;																			
— коефіцієнт реальної вартості основних засобів та запасів як відношення вартості основних засобів та запасів до валюти балансу;																			
— коефіцієнт інвестування як відношення власного капіталу до вартості основних засобів;																			
— коефіцієнт покриття запасів як відношення «нормальних» джерел фінансування (власний капітал – необоротні активи + забезпечення + довгострокові зобов'язання + доходи майбутніх періодів понад 1 рік + короткострокові кредити та позики + поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями) до запасів;																			
— коефіцієнтом фінансової стійкості (1) як відношення стабільних джерел фінансування (розд. I, II, III, V пасиву балансу) до валюти балансу;																			
— коефіцієнтом фінансової стійкості (1 I) як відношення власного капіталу до поточних зобов'язань;																			
— коефіцієнт нагромадження амортизації як відношення амортизації основних засобів до первісної їх вартості;																			
— коефіцієнт придатності основних засобів як відношення їх залишкової вартості до первісної;																			
— коефіцієнтом покриття процентів як відношення суми фінансового результату (прибуток) від звичайної діяльності до оподаткування та фінансових витрат до фінансових витрат (с. 195—197).																			
Додають до показників ліквідності та платоспроможності:																			
— коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості;																			
— коефіцієнт співвідношення активів як відношення оборотних та необоротних активів (більше 1), по суті це є коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів (с. 153).																			

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
51	Мошенський С.З., Олішник О.В., 2007 р.	+/–	+	+/–	+	–	–	+	+	+	+	–	–	+	+	+/–	+/–	–	–
<p>A1. Для характеристики джерел формування запасів застосовується кілька показників, які відображають ступінь охоплення різних видів джерел:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність власних оборотних джерел визначається за формулою: $VK + ЗНВП + ДМП - НА$; 2. Наявність довгострокових джерел формування запасів визначається шляхом збільшення наявних власних оборотних засобів на суму довгострокових зобов'язань: $VK + ЗНВП + ДМП + ДЗ - НА$; 3. Показник загальної величини джерел формування запасів визначається: $VK + ЗНВП + ДМП + ДЗ + ПЗ - НА$. <p>Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості джерелами їх формування: надлишком або нестачею (с. 456).</p> <p>A2. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства проводиться шляхом розрахунку відносних показників, які можна розділити на дві групи:</p> <ul style="list-style-type: none"> — з позиції структури джерел фінансування — коефіцієнти капіталізації, а саме, співвідношення власних і залучених коштів, їх частки у валюті балансу тощо (коефіцієнти автономії, фінансової залежності, маневреності робочого капіталу, фінансової стійкості, фінансування (співвідношення залучених коштів і власних), стійкості фінансування, концентрації залученого капіталу, структури фінансування необоротних активів, довгострокового залучення позикових коштів, забезпечення власними оборотними засобами, довгострокових зобов'язань, поточних зобов'язань, страхування бізнесу, забезпечення запасів робочим капіталом); — з позиції витрат, пов'язаних з обслуговуванням зовнішніх джерел, — коефіцієнти покриття, за допомогою яких оцінюють спроможність підприємства підтримувати структуру джерел засобів, що складалася. Залучення коштів пов'язано з необхідністю постійних фінансових витрат (витрати з уплати відсотків за користування позиками, витрати з фінансової оренди), які, як мінімум, мають покриватися поточним доходом (с. 457). <p>В окремих показниках: маневреність робочого капіталу враховують розд. V пасиву та розд. III, активу балансу.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виділяють: <ul style="list-style-type: none"> — поряд з коефіцієнтом концентрації залученого капіталу коефіцієнт фінансової залежності, але як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися; 2. Виділяють децю інші назви: <ul style="list-style-type: none"> — стабільність структури оборотних коштів називає коефіцієнтом забезпеченості оборотних активів; — коефіцієнт фінансового ризику називають коефіцієнтом співвідношення залученого та власного капіталу (фінансування). 																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
3. Додатково виділяють:																			
— коефіцієнт стійкості фінансування як відношення стабільних джерел фінансування (розд. I, II, III, пасиву балансу) до валюти балансу (0,8—0,9);																			
— коефіцієнт структури фінансування необоротних активів як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів, з урахуванням назви показника не можна зрозуміти логіку такого розрахунку;																			
— коефіцієнт страхування бізнесу як відношення резервного капіталу до валюти балансу (більше 0,2);																			
— коефіцієнт забезпеченості відсотків як відношення прибутку до вираховування відсотків та податків до відсотків до сплати (за даними бухгалтерського обліку) (більше 1) (с. 450—460).																			
52	Костирко Р.О., 2007 р.	+/-	+	+/-	+	+/-	-	-	+/-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-
Виділяє абсолютні та відносні показники. Система відносних показників з урахуванням світової та вітчизняної обліково-аналітичної практики: коефіцієнти капіталізації (автономії, концентрації залучених засобів, фінансової залежності, фінансового ризику, маневреності власного капіталу), коефіцієнти покриття (поточної заборгованості, довгострокової фінансової незалежності (фінансової стійкості), покриття боргів власним капіталом, структури покриття довгострокових вкладень, структури довгострокових джерел фінансування (структури довгострокових джерел фінансування та фінансової незалежності капіталізованих джерел)), інтегральна оцінка стійкості функціонування підприємства. (с. 418—425).																			
1. Виділяє абсолютні показники:																			
— наявність власних оборотних засобів визначається за формулою: ВК – НА;																			
— наявність довгострокових джерел формування запасів визначається шляхом збільшення наявних власних оборотних засобів на суму довгострокових зобов'язань: ВК + ДЗ – НА;																			
— показник загальної величини джерел формування запасів визначається: ВК + ДЗ + ПЗ (за виключенням позик, не погашених у термін) – НА;																			
Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості джерелами їх формування: надлишком або нестачею (с. 419—422).																			
Відносні показники:																			
2. Виділяє:																			
— поряд з коефіцієнтом концентрації залученого капіталу виділяє <i>коефіцієнт фінансової залежності</i> , але як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися;																			
— коефіцієнт фінансової стійкості, але як відношення перманентного капіталу до валюти балансу і називає його паралельно коефіцієнтом довгострокової фінансової незалежності.																			

Продовження дод. Б

	А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
3. Виділяє <i>децю інци</i> назви: — коефіцієнт фінансової стійкості називає коефіцієнтом покриття боргів власним капіталом; — коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів називає коефіцієнтом структури довгострокових джерел фінансування. 4. Додатково виділяє: — коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів, з урахуванням назви показника не можна зрозуміти логіку такого розрахунку; — коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел як відношення власного капіталу до перманентного капіталу; — інтегральну оцінку стійкості функціонування підприємства (с. 418—430). Додає до показників ліквідності та платоспроможності: — коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами як відношення власних оборотних коштів до поточних зобов'язань (більше 0,1) (с. 131).																					
53	Газзевич О.І., 2007 р.	+/-	+	-	-	+	-	-	-	+/-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
A1. Виділяє: 1) показники капіталізації (автономії, маневреності власного капіталу, фінансового ризику), 2) показники покриття (покриття довгострокових вкладень, фінансової незалежності капіталізованих джерел, довгострокового залучення позикових коштів) (с. 87—88). 1. Додатково виділяє: — коефіцієнт покриття довгострокових вкладень як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів, з урахуванням назви показника не можна зрозуміти логіку такого розрахунку; — коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел як відношення власного капіталу до перманентного капіталу (с. 87—88). A2. Конкретизує чотири типи фінансової стійкості без пояснень показників (с. 88).																					
54	Ізмайлова К.В., 2007 р.	+/-	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	-	-	-	-	-
A 1. Розглядає фінансову стійкість за критеріями: 1) стабільність джерел покриття; 2) платоспроможність (ліквідність); 3) ринкова стійкість; 4) прошитої потоки (с. 113—125). A 2. Виділяє абсолютні показники фінансової стійкості за критерієм стабільності джерел покриття: — наявність власних оборотних коштів визначається за формулою: ВК – НА; — наявність власних оборотних коштів та довгострокових джерел формування запасів визначається шляхом збільшення наявних власних оборотних засобів на суму довгострокових кредитів та позик: ВК + ДКП – НА; — показник власних оборотних коштів та довгострокових і короткострокових кредиторів та позик формування запасів визначається: ВК + ДКП – ККП – НА.																					

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості джерелами їх формування: надлишком або нестачею (с. 113—114).</p> <p>А 3. Виділяє в аналізі фінансової стійкості показники платоспроможності:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт поточної ліквідності як відношення різниці поточних активів і запасів до поточних пасивів; — коефіцієнт швидкої ліквідності як відношення різниці поточних активів і запасів до поточних пасивів; <p>А 4. Виділяє в аналізі фінансової стійкості показники ринкової стійкості. І тут же в тексті вказує на показники фінансової стійкості. Виділяє показники фінансової стійкості за ознакою структури джерел фінансування.</p> <p>1. Виділяє коефіцієнт фінансової залежності, але як відношення валюти балансу до власного капіталу, з чим не можна погодитися.</p> <p>2. Виділяє <i>децю інші назви</i>: коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів називає коефіцієнтом мобільності.</p> <p>3. Додатково виділяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт виробничих фондів як відношення виробничих фондів (основних засобів, виробничих запасів, незавершеного виробництва) до валюти балансу; — коефіцієнт довгострокових вкладень як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів, з урахуванням назви показника не можна зрозуміти логіку такого розрахунку; — коефіцієнт джерел формування запасів як відношення власних оборотних коштів до суми ВК + ДКП – ККП; — коефіцієнт кредиторської заборгованості як відношення кредиторської заборгованості до всіх зобов'язань, з чим не можна погодитися, бо немає розшифровки, що таке саме кредиторська заборгованість в даному випадку; — коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (с. 117—122). <p>А 5. Виділяє аналіз фінансової стійкості за показниками грошових потоків.</p> <p>Додатково виділяє рентабельність на основі грошового потоку як відношення грошового потоку до виручки від реалізації (с. 123—124).</p>																			
55	Етріл П., Маклейні Е., 2007 р.	–	–	–	–	–	–	–	+/-	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
<p>Розглядають головні п'ять груп коефіцієнтів: 1) рентабельності; 2) ефективності; 3) ліквідності; 4) боргового навантаження; 5) інвестицій (с. 180).</p> <p>Під борговим навантаженням розуміється вітчизняне поняття фінансової стійкості.</p> <p>Оцінка боргового навантаження:</p> <p>1) коефіцієнт боргового навантаження: довгострокові зобов'язання / (акціонерний капітал + резерви + довгострокові зобов'язання);</p> <p>2) коефіцієнт покриття відсотків: прибуток до вирахування відсотків і податків / відстоки до сплати (с. 200—202).</p>																			

Продовження дод. Б

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
56	Прокopen-ко І. Ф., Ганін В. І., 2008 р.	+/-	+	+	+	-	-	-	+	-	-	+/-	+	+/-	-	-	+/-	+	-
<p>1. Розділяють поняття оборотні (розд. II активу) та поточні (розд. II активу та частина до I року розд. III активу) активи (с. 327).</p> <p>2. Але власні оборотні кошти розраховують як різницю між сумою розд. I, II, III пасиву балансу та необоротними активами (с. 334).</p> <p>3. Виділяють <i>децю інші назви</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> — стабільність структури оборотних коштів як коефіцієнт забезпеченості власними засобами (більше 0,1); — коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами як коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними засобами (0,6—0,8). <p>4. Додатково виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — абсолютний показник — джерела формування запасів як сума власних оборотних коштів, кредити та позики поточні під запаси, розрахунки з кредиторами по товарних операціях (кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги та векселі видані); — <i>коефіцієнт реальної вартості майна як відношення суми основних засобів, сировини і матеріалів, незавершеного виробництва і малоцінних та швидкозношуваних предметів до вартості всього майна підприємства — валюти балансу (більше 0,5)</i>; — <i>коефіцієнт зносу основних засобів</i> (с. 337). <p>(У всіх розрахунках до власного капіталу додають прирівнені кошти (розд. II пасиву), до позикового капіталу — доходи майбутніх періодів, до оборотних активів — витрати майбутніх періодів), з чим не можна погодитися) (с. 337).</p>																			
57	Ковальов В. В., Ковальов В. В., 2008 р.	-	+	+	-	-	-	-	+	-	-	+/-	-	-	-	-	-	-	-
<p>Під фінансовою стійкістю розуміють здатність підприємства підтримувати цільову структуру джерел фінансування (с. 279).</p> <p><i>Показники фінансової стійкості поділяються на дві групи: 1) коефіцієнти капіталізації (дають уявлення про структуру джерел фінансування) та 2) коефіцієнти покриття (дозволяють судити про здатність підтримувати структуру джерел, яка складалася).</i></p> <p><i>Коефіцієнти капіталізації:</i> коефіцієнти концентрації власного капіталу, концентрації залучених засобів, фінансової залежності загальної, фінансової залежності капіталізованих джерел та фінансової незалежності капіталізованих джерел, рівень фінансового лівериджу балансовий, рівень фінансового лівериджу ринковий.</p> <p><i>Коефіцієнти покриття:</i> коефіцієнти забезпеченості відсотків до сплати, покриття постійних фінансових витрат.</p> <p>2. Додатково виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● <i>коефіцієнти капіталізації:</i> <p>— коефіцієнт фінансової залежності — зворотний коефіцієнту концентрації власного капіталу (але сам автор вказує на незовсім практичну зручність цього показника);</p>																			

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>◆ коефіцієнти структури довгострокових джерел фінансування: — коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел (як відношення довгострокових пасивів до суми власного капіталу та довгострокових пасивів) (у таблиці — це коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів); — коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел (як відношення власного капіталу до суми власного капіталу та довгострокових пасивів); — рівень фінансового лівериджу ринковий: довгострокові позикові кошти / ринкова капіталізація (тобто варієть власного капіталу не за балансовою вартістю, а за ринковою); ◆ коефіцієнти забезпеченості відсотків до сплати (відношення прибутку без врахування відсотків і податків до відсотків до сплати) — має бути більше 1; ◆ коефіцієнти забезпеченості відсотків до сплати (відношення прибутку без врахування відсотків і податків до суми відсотків до сплати та витрат на фінансову оренду) (с. 325—330).</p> <p>3. Інші показники див. Ковалев, 1999 р. (с. 330). Ковальов В.В. додатково виділяє наступні показники платоспроможності та ліквідності: — абсолютний показник: величина власних оборотних коштів як різниці між оборотними активами та короткостроковими пасивами; — відносні показники: ● коефіцієнт покриття оборотних активів власним капіталом як відношення власних оборотних коштів до оборотних активів (нижня критична межа — 10 %) (в аналізі фінансової стійкості — це стабільність структури оборотних коштів); ● маневреність оборотних активів як відношення грошових коштів та їх еквівалентів до оборотних коштів (визначається індивідуально); ● маневреність (рухомість) власних оборотних коштів як відношення грошових коштів та їх еквівалентів до власних оборотних коштів (від 0 до 1, зростання оцінюється позитивно) (с. 276).</p> <p>Всі ці показники, на думку автора монографії, є показниками фінансової стійкості</p>																			
58	Чолозова А.І., Демченко І.А., 2008 р.	+/-	+	+	+/-	-	-	+	-	-	-	+/-	-	+	-	-	+/-	+	-
<p>Не вживають поняття фінансової стійкості, а наголошують на показниках структури сукупного капіталу. Виділяють: — коефіцієнт фінансової стійкості, але як відношення власного та довгострокового позикового капіталу до активів; — коефіцієнт фінансування як відношення власного капіталу до позикового; — коефіцієнт інвестування, але як протилежний індексу постійного активу; — стабільність структури оборотних коштів називає як коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними засобами; коефіцієнт фінансового ризику як фінансовий ліверидж.</p>																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Додатково виділяють:																			
— коефіцієнт співвідношення оборотних активів та власного капіталу; з чим не можна погодитися;																			
— коефіцієнт співвідношення оборотних активів та власного капіталу;																			
— коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості (с. 15—16).																			
59	Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.	+/-	+	+/-	+/-	-	-	-	+/-	-	-	-	-	+/-	-	-	+/-	-	-
Виділяють абсолютні та відносні показники.																			
Навність власних оборотних коштів: $K_{вл} = BK - HA = p. 380 - p. 080$ (с. 114).																			
Відносні показники фінансової стійкості поділяють на дві групи: 1) коефіцієнти покриття, що характеризують фінансову стан підприємства з позиції структури джерел засобів та 2) коефіцієнти покриття, що характеризують фінансову стійкість з позиції витрат, пов'язаних з обслуговуванням зовнішніх джерел фінансування (с. 118).																			
Коефіцієнти покриття: коефіцієнти автономії (або фінансової незалежності), фінансової залежності (або позикового капіталу), фінансового ризику, забезпеченості оборотних активів, забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами, маневреності власного капіталу.																			
Коефіцієнти покриття: коефіцієнти структури покриття довгострокових вкладень, структури довгострокових джерел фінансування (довгострокового залучення позикових засобів, фінансової незалежності капіталізованих джерел), забезпеченості за кредитами (с. 118—120).																			
1. Виділяють коефіцієнти капіталізації:																			
— коефіцієнт фінансової залежності (або позикового капіталу): валюта балансу / власний капітал (с. 118) — не зрозуміло логіку такого показника (с. 118—119);																			
— коефіцієнт фінансового ризику: $(ЗНВП + ДЗ + ПЗ) / BK$ (с. 119);																			
— стабільність структури оборотних коштів як коефіцієнт забезпеченості оборотних активів: $(ВОК) / \text{оборотні активи}$. Нормативне значення дорівнює $0,6 - 0,8$ (с. 119). Не зрозуміло назву показника.																			
Виділяють коефіцієнти покриття:																			
2. Додатково виділяють як коефіцієнти покриття:																			
— коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень: $ДЗ / HA$ (с. 120);																			
— коефіцієнти структури довгострокових джерел фінансування;																			
— коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел (як відношення довгострокових зобов'язань до суми власного капіталу та довгострокових пасивів) (у таблиці — це коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів);																			
— коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел (як відношення власного капіталу до суми власного капіталу та довгострокових пасивів);																			
— коефіцієнт забезпеченості по кредитах або покриття відсотків: $(\text{Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування} + \text{фінансові витрати}) / \text{фінансові витрати}$ (с. 121).																			

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
60	Джон Леслі Лівінгстон, 2008 р. (США)	-	-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
<p>Аналіз фінансової звітності поділяє на дослідження показників: 1) короткострокової ліквідності; 2) довгострокової платоспроможності; 3) рентабельності. Автор не виділяє поняття фінансової стійкості, а наголошує на довгостроковій платоспроможності (с. 33), з чим не можна погодитися. «Довгострокова платоспроможність відображає здатність компанії сплачувати відсотки і суму боргу за довгостроковим кредитом» (с. 33).</p> <p>Виділяє такі показники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) коефіцієнт забезпеченості відсотка: прибуток до оподаткування / витрати за відсотками (с. 33). Характеризує ступінь захисту кредиторів від несплати за відсотками (с. 33); 2) коефіцієнт заборгованості: позиковий капітал / (позиковий + власний капітал) (с. 33—34). Відображає здатність компанії сплачувати основну частину довгострокового кредиту (с. 33); 3) коефіцієнт фінансового лівериджу (ліверидж): ДЗ / ВК (с. 34). <p>Проте в таблиці «Головні фінансові коефіцієнти» надає коефіцієнт заборгованості як: Довгостроковий кредит / (Довгостроковий кредит + ВК) (с. 40), а коефіцієнт покриття як: Дохід до вирахування відсотків і податків / Відсотки за довгостроковим кредитом (с. 40). Можливо неточності в перекладі, або автор використовує різну термінологію.</p>																			
61	Барленко В.І., 2008 р.	+/-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<p>Перший етап оцінювання фінансової незалежності та фінансової стійкості: три абсолютні показники наявності власних оборотних коштів залежно від ступеня охоплення можливих джерел формування запасів та отримані показники порівнюються з фактичною наявністю запасів (с. 62—62).</p> <p>Другий етап оцінювання фінансової незалежності та фінансової стійкості: визначаються типи фінансової стійкості (с. 63—64).</p> <p>Третій етап оцінювання фінансової незалежності та фінансової стійкості: визначаються відносні показники.</p> <p>Проте виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт співвідношення власного та позикового капіталу, який по суті є коефіцієнтом фінансового ризику (с. 64). <p>Додатково виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт маневреності як відношення власних оборотних коштів до власних та прирівняних до них джерел фінансування (с. 64); — коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними джерелами фінансування як відношення власних оборотних коштів до оборотних активів (с. 64—65). 																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
62	Сфімова О.В., 2008 р., 2009 р. Ана- лиз финансо- вой отчетно- сти : учеб. пособие. / Е. И. Боро- дина и др.; под. общ. ред. О. В. Ефимовой и М. В. Мель- ник. — 4-е изд., испр. и доп. — М. : Омега-Л, 2008; 2009. — 451 с.	-	+	-	+	+/-	-	-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Виділяє як показники фінансової структури та довгострокової платоспроможності (с. 291).																			
Проте виділяє:																			
— як коефіцієнт фінансової стійкості: відношення власного капіталу та довгострокових пасивів до валюти балансу (с. 295);																			
— коефіцієнт залежності від довгострокових зобов'язань: відношення довгострокових зобов'язань до суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань (с. 295); по суті це є коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів;																			
— коефіцієнт фінансування як відношення власного капіталу до позикового; по суті це є коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості) (с. 295)																			

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
63	Єфімова О.В., 2009 р. <i>Ефимова О.В.</i> Финансовый анализ: современ- ный инст- рументарий для принятия эко- номических решений: учеб- ник / О.В. Ефи- мова. — М.: Изд-во «Омега- Л», 2009. — 350 с.	+/-	+/-	+/-	+/-	-	-	-	+/-	-	-	-	-	-	-	+/-	-	-	-
<p>Взагалі не виділяє поняття та відповідний розділ з аналізу фінансової стійкості. Розділ, який розглядає загальноприйняті показники фінансової стійкості, називає «3. Аналіз джерел фінансування та довгостро- ковий платоспроможності» (с. 107). В п. 3.1 «Джерела фінансування компанії» розглядає показник «чисті активи»: активи — зобо'язання (с. 126). В п. 3.5 «Оцінка раціональності структури пасивів» вказує, що «найважливішим питанням в аналізі фінансової стійкості є оцінка раціональності співвідношення власного та позикового капіталу» (с. 151) та виділяє: — коефіцієнт незалежності, по суті це є коефіцієнт фінансової незалежності, але автор відкидає назву «фінансової» (с. 152); — коефіцієнт залежності: відношення довгострокових зобов'язань до суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань (с. 152); по суті це є коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів. В паралельному виданні в 2008 р. та 2009 р. з Є.І. Бо- родіною та М.В. Мельник (Аналіз фінансової отчетности: учеб. пособие / Е.И. Бородина и др; под. общ. ред. О.В. Ефимовой и М.В. Мельник. — 4-е изд., испр. и доп. — М.: Изд-во «Омега-Л», 2008, 2009. — 451 с.) виділяє даний показник як «коефіцієнт за- лежності від довгострокових зобов'язань» (с. 295), проте в даному самостійному виданні автор уже не вказує на «від довгостроко- вих зобов'язань», з чим не можна погодитися; — коефіцієнт фінансування як відношення власного капіталу до позикового; по суті це є коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості) (с. 153). Додатково виділяє: — коефіцієнт стійкості: (ВК + ДЗ) / Валюта баланса (с. 152).</p>																			

Продовження дод. Б

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Для оцінки ризику структури пасивів, а точніше для оцінки ризику дефолту, виділяє групу коефіцієнтів процентного покриття без їх назв (с. 157):																			
— відношення операційного прибутку до величини відсотків за позиковим капіталом: ЕВІТ / сума відсотків за позиковим капіталом (с. 157);																			
— ЕВІТДА / сума відсотків за позиковим капіталом, де ЕВІТДА — операційний прибуток до сплати відсотків, податків та амортизації (с. 157);																			
— NCFBVT / сума відсотків за позиковим капіталом, де NCFBVT — чистий грошовий потік від операційної діяльності до сплати відсотків, податків (с. 157).																			
Викладена думка автора відрізняється від попередніх та паралельних думок у виданнях 2008 та 2009 років. Було виділено показники фінансової структури та довгострокової платоспроможності.																			
64	Базилінська О.Я., 2009 р.	-	+/-	+/-	+/-	+	-	-	-	+	-	-	-	+/-	+/-	-	+	-	-
Виділяє (до ВК включає ЗНВП, а до ПК включає ДМП):																			
— коефіцієнт фінансової незалежності як відношення суми власного капіталу (розд. І, та II ПБ) до валюти балансу (с. 66), з чим не можна погодитися;																			
— коефіцієнт фінансової незалежності: валюта балансу / власний капітал (розд. I та II ПБ) (с. 67), з чим не можна погодитися;																			
— мультиплікатор власного капіталу: ВБ / ВК (с. 67), з чим не можна погодитися;																			
— коефіцієнт концентрації позикового капіталу: ПК / ВБ, до позикового капіталу відносить ДМП (с. 67—68), але ж він повинен бути тождяним коефіцієнту фінансової залежності – автор сам собі суперечить;																			
— коефіцієнт фінансового ризику, але до позикового капіталу відносить ДМП(с. 68);																			
— коефіцієнт фінансової стабільності як протилежний коефіцієнту фінансового ризику, але до ВК включає ЗНВП, а до позикового ДМП (с. 70);																			
— коефіцієнт довгострокової заборгованості: ДЗ / (ВК + ДЗ) (с. 70), по суті це є коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів;																			
— коефіцієнт маневреності власного капіталу: робочий капітал (до ОА відносить частину ВМП до 12 міс.), а до ПЗ частину ДМП до 12 міс) (с. 72);																			
— коефіцієнт покриття запасів (с. 112), (але до ОА відносить частину ВМП до 12 міс.), а до ПЗ частину ДМП до 12 міс), по суті є коефіцієнтом забезпечення запасів власними оборотними коштами.																			
Додатково включає:																			
— коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел: ВК / (ВК + ДЗ) (с. 71);																			
— коефіцієнт покриття відсотків: (прибуток до сплати податку (ф. № 2 ряд. 170) + витрати на сплату відсотків (ф. № 2 ряд. 140) / витрати на сплату відсотків (ф. № 2 ряд. 140) (с. 71).																			

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
65	Пласкова Н.С., 2009 р. <i>Пласкова Н.С. Экономический анализ : учебник / Н.С. Пласкова — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Эксмо, 2009. — 704 с.</i>	-	+/-	+/-	+/-	-	-	-	-	-	-	+/-	-	+/-	+/-	-	-	+/-	-

В широкому розумінні під фінансовою стійкістю організації слід розуміти її здатність не тільки підтримувати досягнутий рівень ділової активності та ефективності бізнесу, а й нарощувати його, гарантуючи при цьому платоспроможність, підвищуючи інвестиційну привабливість в межах допустимого рівня ризику (с. 219).

Виділяє:

- коефіцієнт фінансування: $ВК / ПК$ (с. 226), по суті це є коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості);
- коефіцієнт фінансової незалежності (автономії): $ВК / активи$ (с. 226), але вірніше до загального капіталу — пасиву балансу;
- коефіцієнт фінансової залежності: $ПК / активи$ (с. 226), але вірніше до загального капіталу — пасиву балансу;
- коефіцієнт фінансової стійкості: $(ВК + ДЗ) / активи$ (226), з чим не можна погодитися;
- коефіцієнт фінансового важеля називає також коефіцієнтом фінансового лівериджу (с. 226), з чим не можна погодитися;
- коефіцієнт маневреності власного капіталу: $(ВК + ДЗ - НА) / ВК$ (с. 226);
- коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами: $(ВК + ЛЗ - НА) / ОА$ (с. 227), по суті це є стабільність структури оборотних коштів, але змінено чисельник;
- коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами: $(ВК + ЛЗ - НА) / запаса$ (с. 227), по суті це є коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами, але змінено чисельник;
- коефіцієнт інвестування: $ВК / НА$ (с. 227), по суті це є індекс постійного активу, але навпаки.

Додатково виділяє:

- коефіцієнт постійного активу: $(НА - ДЗ) / ВК$ (с. 227).

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
66	Шермет А.Д., 2009 р. <i>Шермет А.Д. Анализ и диагностика финансовой деятельности предприятия</i> : учебник. — М.: ИНФРА-М, 2009. — 367 с.	-	+/-	-	+/-	-	-	+	+	-	+/-	-	-	+/-	-	-	+/-	-	-
<p>Виділяє такі показники фінансової стійкості в п. 10.2 «Аналіз фінансової стійкості» в розд. 10 «Аналіз і діагностика фінансового стану та платоспроможності» (с. 279—292).</p> <p>Показник чистих активів збігається з реальним власним капіталом (с. 292—293).</p> <p>Абсолютні показники фінансової стійкості — показники забезпеченості запасів джерелами, призначеними для їх формування (с. 294—296).</p> <p>Визначення типів фінансової стійкості (с. 296).</p> <p>Виділяє такі відносні показники фінансової ринкової стійкості:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт автономії (фінансової незалежності): $VK / \text{активи}$ (с. 297), але <i>вірніше — до загального капіталу — пасиву балансу</i>; — коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів (с. 297), <i>по суті це є коефіцієнт фінансового ризику</i>; — коефіцієнт маневреності (с. 297), <i>по суті це є коефіцієнт маневреності власного капіталу</i>; — коефіцієнт забезпеченості (частка власних оборотних коштів в оборотних активах) (с. 297), <i>по суті це є показник «стабільність структури оборотних коштів»</i>. <p>Часткові відносні показники фінансової стійкості:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів (с. 299) (+); — коефіцієнт короткострокової заборгованості, по суті це є коефіцієнт поточних зоб'язань (с. 299); — <i>коефіцієнт кредиторської заборгованості та інших пасивів: кредиторська заборгованість та інші пасиви / загальні зоб'язання</i> (с. 299); — <i>частка простроченої кредиторської заборгованості в пасивах: прострочена кредиторська заборгованість / сукупні пасиви</i> (с. 299—300); — <i>показник відношення дебіторської заборгованості до сукупних активів: (ДДЗ + КДЗ + потенційні оборотні активи, які підлягають поверненню) / сукупні активи</i> (с. 300). 																			

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
67	Шеремет А.Д., 2009 р. <i>Шеремет А.Д., Ионина А.Ф.</i> , Финансы предприятия: менеджмент и анализ : Учеб. пособие. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2009. — 479 с.	+/-	+	-	+/-	-	-	+	+/-	-	+/-	-	-	+/-	-	+/-	-	-	-
<p>У розділі 11 «Фінансовий стан: аналіз та оцінка», який вміщує пункти: 11.1. «Сутність, фактори та системи показників, що характеризують фінансовий стан підприємства», 11.2. «Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства», 11.3. «Аналіз складу, структури та динаміки джерел формування активів», 11.4. «Порядок розрахунку чистих активів», 11.5. «Аналіз фінансового стану за абсолютними показниками бухгалтерського балансу», 11.6. «Методика аналізу фінансового стану з використанням фінансових коефіцієнтів», 11.7. «Оцінка ступеня фінансового стану організації на основі групування активів та зобов'язань» (с. 380—417), — на жаль не виділено аналіз показників фінансової стійкості.</p> <p>Окремо не виділяє аналіз та показники фінансової стійкості і не вживає поняття фінансової стійкості, проте в тексті п. 11.1. «Сутність, фактори та системи показників, що характеризують фінансовий стан підприємства» в складі переліку аналітичних блоків аналізу фінансового стану вказує на «аналіз фінансової стійкості, що характеризується структурою балансу і що відображає фінансові результати господарської діяльності» (с. 381). Проте виділяються блоки: з аналізу ліквідності активів та балансу, з аналізу платоспроможності.</p> <p>Взагалі автор виділяє в п. 11.1 такі блоки аналітичного дослідження абсолютних та відносних фінансових показників в аналізі фінансового стану:</p> <ul style="list-style-type: none"> — структурний аналіз активів та пасивів; — аналіз фінансової стійкості, що характеризується структурою балансу і що відображає фінансові результати господарської діяльності; — аналіз ліквідності активів та балансу; — аналіз платоспроможності (с. 380—381). 																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p><i>Не зовсім зрозумілою є така позиція автора.</i></p> <p>п.11.3. «Аналіз складу, структури та динаміки джерел формування активів» автор класифікує джерела фінансування: власний капітал та резерви, довгострокові позикові кошти, короткострокові позикові кошти та кредиторська заборгованість (с. 386). Узагальнено джерела коштів можна поділити на власні та позикові (прирівнюючи до останніх і кредиторську заборгованість) (с. 386).</p> <p>У п.11.3. «Аналіз складу, структури та динаміки джерел формування активів» автор дає такі показники структури пасивів:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт автономії: власні кошти (ВК) / загальна величина джерел фінансування (валюта балансу — загальні джерела фінансування) (с. 386); — коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів (плече фінансового важеля); — показник чистих активів = реальний власний капітал (с. 387); — <i>коефіцієнт накопичення власного капіталу</i>: (резервний капітал — нерозподілений прибуток (непокритий збиток)) / реальний власний капітал (с. 389); — коефіцієнт співвідношення короткострокових зобов'язань та перманентного капіталу: скориговані короткострокові зобов'язання та пасиви / (реальний власний капітал + скориговані довгострокові зобов'язання) (с. 392). <p>У п. 11.5. «Аналіз фінансового стану за абсолютними показниками бухгалтерського балансу» автор наголошує, що «забезпеченість запасів джерелами формування є сутністю фінансової стійкості, а платоспроможність виступає її зовнішнім проявом» (с. 395, але з цим не можна погодитися, бо для тих суб'єктів господарювання, які не мають запасів через специфіку своєї діяльності, таке визначення не є правильним).</p> <p>У п. 11.5. «Аналіз фінансового стану за абсолютними показниками бухгалтерського балансу» автор дає такі абсолютні показники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) наявність власних оборотних коштів (Власні джерела + Довгострокові позикові кошти) – основні засоби і вкладення (розд. І АБ) (с. 397); 2) загальна величина головних джерел формування запасів та 1) надлишок (нестача) власних оборотних коштів; 2) надлишок (нестача) загальної величини головних джерел формування запасів (с. 397—398). Але по суті це абсолютні показники фінансової стійкості. <p>Відповідно виділяє такі чотири типи фінансової ситуації за ступенем їх стійкості (але ж можна просто виділити чотири типи фінансової стійкості):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) абсолютна стійкість фінансового стану; 2) нормальна стійкість фінансового стану; 3) нестійкий фінансовий стан; 4) кризовий фінансовий стан (с. 399). <p>У п. 11.6. «Методика аналізу фінансового стану з використанням фінансових коефіцієнтів» всі фінансові коефіцієнти, під якими він розуміє «відносні показники фінансового стану організації, розраховуються у вигляді відношення абсолютних показників фінансового стану або ж їх лінійних комбінацій» (с. 400). Із цим не можна погодитися, бо в поняття фінансового стану не входить поняття фінансових результатів та відповідні їх коефіцієнти як відносні показники.</p>																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Проте автор дає таке характерне групування фінансових коефіцієнтів (як відносних показників фінансового стану) за економічним змістом:																			
— показники оцінки рентабельності організації, ефективності управління або прибутковості продукції, ділової активності або капіталовіддачі;																			
— показники оцінки <i>ринкової</i> стійкості;																			
— показники оцінки ліквідності балансу як основи платоспроможності;																			
— показники платоспроможності (с. 400).																			
Наголоси:																			
2. Розрахунок і оцінка фінансових коефіцієнтів ринкової стійкості (задовільності структури балансу):																			
— коефіцієнт автономії: ВК / підсумок балансу (с. 401) (вже не вказує як у паралельному виданні: <i>Шеремет А.Д.</i> Аналіз и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учебник. — М. : ИНФРА-М, 2009. — 367 с. — до активів (с. 297) і це є правильним);																			
— коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів (плече фінансового важеля) (с. 401), (вже вказує порівняно як у паралельному виданні: <i>Шеремет А.Д.</i> Аналіз и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учебник. — М. : ИНФРА-М, 2009. — 367 с. (с. 297), що це є плече фінансового важеля і це є правильним; <i>по суті це є коефіцієнт фінансового ризику</i>);																			
— коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів (с. 401), (а у паралельному виданні: <i>Шеремет А.Д.</i> Аналіз и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учебник. — М. : ИНФРА-М, 2009. — 367 с. — не вказує на даний показник і це є правильним);																			
— коефіцієнт маневреності (с. 402), але <i>по суті це є коефіцієнт маневреності власного капіталу (є непочитність, як і в паралельному виданні)</i> ;																			
— коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними джерелами фінансування (с. 402), <i>по суті це є показник «стабільність структури оборотних коштів»;</i>																			
— коефіцієнт майна виробничого призначення: (основні виробничі засоби + нематеріальні активи + капітальні інвестиції + запаси) / підсумок балансу (більше або дорівнює 0,5) (с. 402); в попередньому видданні не вказував; проте цей показник буде залежати від виду діяльності суб'єкта господарювання;																			
Частрові показники: (у попередньому виданні не вказував):																			
— коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів: довгострокові кредити та позики / (власні джерела + довгострокові кредити та позики) (с. 403); по суті це є показник «коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів»;																			
— коефіцієнт короткострокової заборгованості: короткострокові зобов'язання / загальні зобов'язання (с. 403); по суті це є коефіцієнт поточних зобов'язань;																			
— коефіцієнт автономії джерел формування запасів: власні оборотні кошти / головні джерела формування запасів (с. 403);																			
— коефіцієнт кредиторської заборгованості та інших пасивів: кредиторська заборгованість та інші пасиви / загальні зобов'язання (с. 403).																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
68	Мельник М.В., Герасимова О.Б., 2009 р.	+/-	+		-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+/-	+/-	-	-

Фінансовий стан відображає здатність організації фінансувати свою поточну діяльність на розширеній основі, постійно підтримувати свою платоспроможність та інвестиційну привабливість Для цього підприємство повинно мати достатній обсяг капіталу, оптиміальну структуру активів та джерел їх фінансування (с. 135). Не менш важливо використовувати засоби таким чином, щоб доходи постійно перевищували витрати, забезпечуючи тим самим стабільну платоспроможність та зростання рентабельності. Фінансовий стан залежить від результатів виробничої, комерційної та фінансової діяльності суб'єкта господарювання (с. 136). Виділяють два головні напрями аналізу фінансового стану:

1) аналіз структури капіталу. При цьому вивчається

— ліквідність;

— достатність фінансування та оптимальність структури його джерел;

2) аналіз рентабельності капіталу (с. 136—137).

Окремого розділу з аналізу фінансової стійкості немає, а є тема 9 «Фінансовий стан комерційної організації та методи його аналізу» та в п. 9.5 «Аналіз ліквідності та платоспроможності» вказується, що «для оцінки фінансової стійкості організації необхідно розрахувати величину власного оборотного капіталу та його частку у фінансуванні оборотних активів організації» (с. 151). Таким чином, автор не виділяє в темі 9 «Фінансовий стан комерційної організації та методи його аналізу» пункту з аналізу фінансової стійкості, проте в пункті з аналізу ліквідності та платоспроможності вказує на дані показники фінансової стійкості і наголошує на цьому. Додальніше було б виділити окреме питання.

У п. 9. 5 «Аналіз ліквідності та платоспроможності»:

«Для оцінки фінансової стійкості» даються такі показники:

— власний оборотний капітал: $(ВК + ДЗ) - НА$ (с. 151);

— чисті оборотні активи: $ОА - ПЗ$ (с. 152);

— темпи росту реалізації більше або + $ВОК$ (с. 153);

— коефіцієнт забезпеченості оборотних активів $ВОК: ВОК / ОА$ (с. 153);

— коефіцієнт забезпеченості запасів $ВОК: ЗАП / ОА$ (с. 153);

— коефіцієнт маневреності власного капіталу: $ВОК / ВЕ$ (с. 153).

У п.9.5 «Аналіз структури джерел фінансування активів»:

«Сукупний капітал — сума власного капіталу та довгострокових кредитів і позик» (с. 170), з чим не можна погодитися, бо сукупний капітал — сума всіх пасивів.

— коефіцієнт автономії: $ВК / Валюта\ балансу$ (с. 172);

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>— коефіцієнт залежності: Загальна заборгованість / Валюта балансу (с. 173);</p> <p>— <i>коефіцієнт банківської заборгованості</i> (фінансового важеля): ПК / ВК (с. 173);</p> <p>— коефіцієнт фінансової стійкості: (ВК + ДКРП) / Валюта балансу 174);</p> <p>Розглядає виробничий важіль та ефект виробничого важеля (с. 176—178).</p> <p>В т.7 «Маржинальний аналіз в управлінні співвідношенням затрати — обсяг виробництва — прибуток» розглядається запас фінансової міцності (с. 122—123).</p>																			
69	Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99	+/–	+/–	–	+/–	+	–	–	–	–	–	–	–	+	–	–	+/–	–	–
<p>Вживається поняття фінансової стійкості (платоспроможності або автономії).</p> <p>Чистий оборотний капітал розраховується як різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями. Його наявність та величина свідчать про спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність.</p> <p>По суті це є наявність власних оборотних коштів, але чітко не оговорюється — чи це є показник ліквідності чи фінансової стійкості.</p>																			

Продовження дод. Б

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>Разом з тим виділяються:</p> <p>— коєфіцієнт фінансової стійкості (платоспроможності або автономії) розраховується як відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність.</p> <p>Але по суті це є коєфіцієнт фінансової незалежності;</p> <p>— коєфіцієнт структури капіталу (фінансування) розраховується як співвідношення залучених та власних засобів і характеризує залежність підприємства від залучених засобів. По суті виділяється показник — коєфіцієнт фінансового ризику.</p> <p>— коєфіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами розраховується як відношення величини чистого оборотного капіталу до величини оборотних активів підприємства і показує забезпеченість підприємства власними оборотними засобами. По суті виділяється показник стабільність структури оборотних коштів (ССОК) — розраховується як відношення суми власних оборотних коштів до всієї сукупності оборотних коштів: ССОК = $\frac{\text{II п. А Б - IV п. П Б}}{\text{II п. А Б}}$.</p>																			
70	Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерства юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312	+/-	+/-	-	+/-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+/-	-	-
<p>Вживається поняття «аналіз платоспроможності» (фінансової стійкості).</p> <p>Чистий оборотний капітал розраховується як різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями. Його наявність та величина свідчать про спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність.</p>																			

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>Але відносяться до показників ліквідності підприємства. По суті це є наявність власних оборотних коштів.</p> <p>Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства здійснюється за даними балансу підприємства, характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності.</p> <p>Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників (коєфіцієнтів): коєфіцієнта платоспроможності (автономії), коєфіцієнта фінансування, коєфіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами та коєфіцієнта маневреності власного капіталу:</p> <p>— коєфіцієнт платоспроможності (автономії) розраховується як відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність. Але по суті це є коєфіцієнт фінансової незалежності;</p> <p>— коєфіцієнт фінансування розраховується як співвідношення залучених та власних засобів і характеризує залежність підприємства від залучених засобів. По суті видляється показник – коєфіцієнт фінансового ризику;</p> <p>— коєфіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами розраховується як відношення величини чистого оборотного капіталу до величини оборотних активів підприємства і показує забезпеченість підприємства власними оборотними засобами. По суті видляється показник <i>стабільність оборотних коштів</i> (ССОК) — розраховується як відношення суми власних оборотних коштів до всієї сукупності оборотних коштів: $ССОК = \frac{\text{II п. А Б} - \text{IV п. П Б}}{\text{II п. А Б}}$.</p>																			
71	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фактивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затвержені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81	+/–	+/–	+/–	+/–	–	–	–	+	+/–	–	+/–	–	+/–	–	+/–	–	–	–

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>Навність власних оборотних коштів називається як власні оборотні засоби.</p> <p><i>Але до показників ліквідності відносяться:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — маневреність власних оборотних засобів і розраховується як відношення оборотних активів до власних оборотних засобів (для нормального функціонування підприємства цей показник змінюється в межах від 0 до 1); — частка власних оборотних коштів у покритті запасів (рекомендована нижня межа цього показника становить 50 відсотків) — по суті є коефіцієнт маневреності робочого капіталу (власних оборотних коштів); — коефіцієнт фінансової автономії як відношення власного капіталу до валової балансу (критичне значення — 0,5; збільшення значення цього показника або зростання показника свідчить про припинення фінансової залежності підприємства від позикових коштів). <p>До показників фінансової стійкості відносяться:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт концентрації власного капіталу (зростання цього показника свідчить про збільшення фінансової стійкості, стабільності та незалежності підприємства) як відношення власного капіталу до валової балансу. Але по суті вказані в Методичних рекомендаціях коефіцієнт фінансової автономії та коефіцієнт концентрації власного капіталу — це два однакові показники, але один відноситься до показників фінансової стійкості, а інший до показників платоспроможності, з чим не можна погодитися; — коефіцієнт фінансової залежності виділяється як: $B / (BK + ЗНВП + ДМП)$, з чим не можна погодитися; — та поряд надається коефіцієнт концентрації позикового капіталу: $ПК / B$, але ж коефіцієнт фінансової залежності та коефіцієнт концентрації позикового капіталу за своєю економічною суттю та виходячи із самої їх назви тотожні; <p>як: (ОА – ПЗ) / ВК;</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт довгострокових зобов'язань виділяється як коефіцієнт структури позикового капіталу; — коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів, але це є коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля); — показник фінансового лівериджу виділяється як: $ВК / B - ВК$, з чим не можна погодитися, оскільки розраховується відношенням довгострокових зобов'язань до власного капіталу. <p>Додатково виділяються:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт структури довгострокових вкладень ДП / НА показує, яка частина основних засобів та інших необоротних активів фінансується зовнішніми інвесторами. Збільшення значення цього показника в динаміці свідчить про зростання залежності підприємства від зовнішніх інвесторів; — коефіцієнт забезпечення власними засобами (зростання цього показника забезпечує для неплатоспроможного підприємства можливість використання позабудових заходів відновлення платоспроможності; граничне значення — 0,1); $(BK + ЗНВП + ДМП - НА) / OA$, з чим не можна погодитися, бо не зрозуміла назва та відповідно методика визначення такого показника; — продуктивність праці, тис. грн/особу; фондвіддача, грн/грн; оборотність коштів у розрахунках, оборотів та час обороту коштів у розрахунках, днів; оборотність запасів та час обороту запасів; час обороту кредиторської заборгованості; тривалість операційного циклу; тривалість фінансового циклу; коефіцієнт погіршення дебіторської заборгованості; оборотність власного капіталу; оборотність сукупного капіталу; коефіцієнт стійкості економічного росту; поточна платоспроможність; коефіцієнт Бівера. Проте більшість даних показників відносяться до показників оборотності, ділової активності та ефективності використання капіталу підприємства, його платоспроможності, але ніяк не до показників фінансової стійкості. 																			

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
72	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральним офісом спільною споживчих товариств України від 28.07.2006 р.	+/-	+	-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+/-	-	-
<p>Плутаються поняття фінансової стабільності та фінансової стійкості. Наголошується, що основними ознаками фінансової стабільності підприємства є фінансова стійкість, рентабельність, платоспроможність, кредитоспроможність, ліквідність і ділова активність. Величина власних оборотних коштів (власного оборотного капіталу) визначається як різниця між власними і прямими до них коштами і необоротними активами (I + II + III + V розділи пасиву балансу мінус I та III розділи активу балансу) або II розділ активу балансу мінус IV розділ пасиву балансу. Вказується, що за абсолютною величиною вони рівні.</p> <p>Разом з тим:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт фінансової незалежності паралельно виділяють і як коефіцієнт забезпеченості власним капіталом; — коефіцієнт фінансової стійкості розраховують як: (довгострокові + поточні зобов'язання (III + IV розділи пасиву балансу)) / Власний капітал, з чим не можна погодитися, оскільки за такою методикою розрахунку це є коефіцієнт фінансового ризику; але сам коефіцієнт фінансового ризику не виділяється; — коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом: Власний оборотний капітал* / Оборотні активи (II розділ активу балансу), по суті це є стабільність структури оборотних коштів. <p>Додатково виділяються:</p> <p>коефіцієнт інвестування: (власний капітал + довгострокові зобов'язання) / Необоротні активи (I розділ активу балансу).</p>																			
73	Магопель О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головаченко Н.Ю., 2010 р.	+/-	+/-	+/-	+/-	-	-	-	-	-	-	+/-	-	+/-	+/-	-	+/-	-	-
<p>Виділяють абсолютні та відносні показники.</p> <p>Власний оборотний капітал: $ВОК = ВК + ЗНВП + ДЗ + ДМП - НА - ВМП$ Або $ВОК = ОА - ПЗ$ (с. 128).</p> <p>Всі відносні показники ФС поділяють на:</p> <ul style="list-style-type: none"> — показники, що визначають стан основних та оборотних коштів (коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами, коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів, коефіцієнт маневреності власного капіталу); 																			

Продовження дод. Б

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>— показники, що характеризують фінансову незалежність підприємства (коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), коефіцієнт концентрації позикового капіталу, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт поточної заборгованості, коефіцієнт стійкого фінансування; коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел, коефіцієнт покриття боргів власним капіталом (платоспроможності), коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового ризику), (с. 132).</p> <p>Виділяють:</p> <p>як показники, що визначають стан основних та оборотних коштів</p> <p>— стабільність структури оборотних коштів як коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами (с. 129);</p> <p>— коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами як коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами запасів (с. 129);</p> <p>— коефіцієнт маневреності власного капіталу: $ВОК / ВК = (ОА - ПЗ) / (ВК + ЗНВП + ДМП)$ (с. 130);</p> <p>як показники, що визначають фінансову незалежність підприємства:</p> <p>— коефіцієнт фінансової незалежності (автономії): $(ВК + ЗНВП + ДМП) / \text{Баланс}$ (с. 130). Не можна погодитися зі складом ВК;</p> <p>— коефіцієнт концентрації позикового капіталу: $ПК / \text{валюта балансу}$ (с. 130)</p> <p>та паралельно</p> <p>— коефіцієнт фінансової залежності: $\text{валюта балансу} / (ВК + ЗНВП + ДМП)$ (с. 131). Не зрозуміла логіка розрахунку.</p> <p>— коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості) як коефіцієнт покриття боргів власним капіталом (платоспроможності): $ВК / ПК = (ВК + ЗНВП + ДМП) / (ДЗ + ПЗ)$ (с. 132);</p> <p>— коефіцієнт фінансового лівериджу або коефіцієнт фінансового ризику: $ПК / ВК = (ДЗ + ПЗ) / (ВК + ЗНВП + ДМП)$ (с. 132).</p> <p>Додатково виділяють:</p> <p>— коефіцієнт поточної заборгованості: $ПК / ЗК$ (с. 131). Доцільно визначати коефіцієнт поточних зобов'язань;</p> <p>— коефіцієнт стійкого фінансування: $(ВК + ДЗ) / \text{валюта балансу}$ (с. 131);</p> <p>— коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел: $ВК / (ВК + ДЗ) = (ВК + ЗНВП + ДМП) / (ВК + ЗНВП + ДМП + ДЗ)$ (с. 131);</p> <p>— коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел: $ДЗ / (ВК + ДЗ) = (ДЗ) / (ВК + ЗНВП + ДМП + ДЗ)$ (с. 132).</p>																			
74	Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.	+	+	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	+	-	-	-	+
<p>Виділяють абсолютні та відносні показники.</p> <p>Найвизначальніший показник фінансової незалежності власного оборотного капіталу (Кво) визначають як різницю власного капіталу (Кв) та суми необоротних активів (НА): $Кво = Кв - НА$ (с. 142).</p> <p>Виділяють:</p> <p>— коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами як коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними коштами: $(ВК - НА) / \text{запаси}$ (с. 145);</p>																			

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Додатково виділяють:																			
— коефіцієнт нагромадження амортизації: АМ / початкова вартість майна (с. 144—145);																			
— <i>коефіцієнт мобільності оборотних активів</i> як відношення грошових коштів та короткострокових фінансових інвестицій до оборотних активів (с. 145);																			
— коефіцієнт майна виробничого призначення як відношення вартості основних засобів і матеріальних оборотних засобів до загальної величини чистих активів (але не вказує, яка вартість основних засобів та що таке чисті активи) (с. 146).																			
75	Арабян К.К., 2010 р.	–	+	–	+/-	–	+/-	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	+/-	–
Виділяє тільки відносні показники фінансової стійкості, проте у розрахунках показано як НВОК: ВК – НА (с. 247):																			
— коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) як коефіцієнт капіталізації (плече фінансового важеля) (с. 247);																			
— стабільність структури оборотних коштів як коефіцієнт забезпеченості власними джерелами фінансування (с. 247). Не зрозуміло чого саме забезпечення;																			
— коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості) як коефіцієнт фінансування (с. 247).																			
Проте виділяє:																			
— коефіцієнт фінансової стійкості: (ВК + ДЗ) / Валюта балансу (с. 248).																			
76	Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.	+/-	+	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	+/-	+/-	–	+/-	–	–
Виділяють абсолютні та відносні показники фінансової стійкості.																			
Наввність власних оборотних коштів: Реальний власний капітал — НА (с. 140).																			
Виділяють:																			
— коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) як коефіцієнт автономії джерел формування запасів: власні оборотні кошти / загальні джерела формування запасів (с. 148);																			
— стабільність структури оборотних коштів як коефіцієнт забезпеченості власними коштами: ВОК / оборотні активи (с. 149). Не зрозуміло забезпечення чого саме і чим саме;																			
— коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами як коефіцієнт забезпечення запасів власними джерелами: НВОК / Запаси;																			
але НВОК = (реальний власний капітал (ВК) – необоротні активи (НА) — довгострокова дебіторська заборгованість).																			
Додатково виділяють коефіцієнт маневреності: ВОК / Реальний власний капітал. Рекомендоване значення 0,5 (с. 146); не зрозуміло назву показника.																			

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
77	Черненко А.Ф., Башарина А.Б., 2010 р.	+/-	+	-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/-	-	+/-	-	-
<p>Виділяють абсолютні та відносні показники. Власні оборотні кошти: власний капітал (ряд. 490 «Капітал і резерви») – необоротні активи (ряд. 190 «Необоротні активи») (с. 175); Виділяють: — стабільність структури оборотних коштів як коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами: (Капітал та резерви – Необоротні активи) / оборотні активи (с. 177). Не зрозуміло, забезпечення чого саме та методика розрахунку показника; — коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами: (Капітал та резерви – Необоротні активи) / запаси (с. 177); — коефіцієнт фінансового ризику як коефіцієнт фінансової стійкості (с. 177).</p>																			
78	Єфімова О.В., 2010 р.	+/-	+/-	+/-	+/-	-	-	-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	+/-	-	-
<p>Не виділяє поняття фінансової стійкості у змісті, проте вказує розд. 3 «Аналіз джерел фінансування та довгострокової платоспроможності» (с. 107); 3.1. Джерела фінансування компанії. 3.2. Аналіз власного капіталу. 3.3. Аналіз позикового капіталу. 3.4. Визначення вартості капіталу організації. 3.5. Оцінка раціональності структури пасиву, де вживає термін «фінансова стійкість» і вказує, що найважливішим питанням в аналізі фінансової стійкості є оцінка раціональності співвідношення власного та позикового капіталу (с. 151). (с. 107). Під довгостроковою платоспроможністю розуміється здатність підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями в довгостроковій перспективі. Довгострокова платоспроможність напряму впливає на фінансову стійкість організації (с. 37). Не виділяє абсолютні показники фінансової стійкості, але у складі показників поточної платоспроможності та ліквідності вказує на показники: 1) власні оборотні кошти (в розрахунках відносних показників) $ВОК = ВК - НА$ тільки за відсутності ДЗ, тобто $ВОК = ВК + ДЗ - НА$; 2) чисті оборотні активи: $ЧОА = ОА - ПЗ$ (с. 43). Виділяє відносні показники структури сукупного капіталу. Виділяє: — коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів як коефіцієнт залежності (с. 152); — коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) як коефіцієнт фінансування (с. 153). Додатково виділяє: — коефіцієнт фінансової стійкості: $(ВК + ДЗ) / \text{Валюта балансу}$ (с. 152); — показники ефекту фінансового важеля та вплив на рентабельність власного капіталу (ROE) (с. 156—157);</p>																			

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>— показники оцінки ризику структури пасивів — оцінки ризику дефолту — коефіцієнти відсоткового покриття:</p> <p>1) ЕВТ (операційний прибуток до сплати відсотків і податків) / сума відсотків за позиковим капіталом; 2) ЕВТДА (операційний прибуток до сплати відсотків і податків та амортизації) / сума відсотків по позиковому капіталу; 3) НСФВТ (прошовий потік від операційної діяльності до сплати відсотків і податків) / сума відсотків за позиковим капіталом (с. 157).</p> <p>Виділяє в складі показників поточної платоспроможності та ліквідності коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами: 1-й варіант: $(ВК - НА) / ОА$; 2-й варіант: $(ОА - ПЗ) / ОА$; 3-й варіант: $(ВК + ДЗ - НА) / ОА$ (с. 43); по суті це є показник фінансової стійкості — стабільність структури оборотних коштів;</p>																			
79	Пласкова Н.С., 2010 р.	+/-	+/-	+	+	+/-	-	-	-	-	-	+/-	-	+/-	-	+/-	-	+/-	-
<p>Виділяє абсолютні та відносні показники.</p> <p>Власні оборотні кошти (ВОК): $(Капітал та резерви + ДМП + ДЗ - НА)$ (с. 153).</p> <p>— коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості) як коефіцієнт фінансування (с. 155);</p> <p>Проте паралельно вказує на:</p> <p>— коефіцієнт фінансової стійкості: $(ВК + ДЗ) /$ активи (с. 155);</p> <p>— коефіцієнт фінансової незалежності (автономії): $ВК /$ активи (с. 155), доцільніше вказати на загальний капітал;</p> <p>— коефіцієнт фінансової залежності: $ВК /$ активи (с. 155), доцільніше вказати на загальний капітал;</p> <p>— стабільність структури оборотних коштів як коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами: $(ВК + ДЗ - Необоротні активи) /$ оборотні активи (с. 156);</p> <p>— показник, протилежний індексу постійного активу як коефіцієнт інвестування: $ВК / НА$ (с. 156);</p> <p>— коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами як коефіцієнт забезпеченості запасів власним оборотним капіталом: $(ВК + ДЗ - НА) /$ запаси (с. 156).</p> <p>Додатково виділяє:</p> <p>— коефіцієнт постійного активу: $(НА - ДЗ) / ВК$ (с. 156);</p> <p>— коефіцієнт власних оборотних коштів у сукупних активах: $(ВК + ДЗ - НА) /$ Активи (с. 156).</p>																			
80	Любушин М.П., Бабчева Н.Е., 2010 р.	+/-	+/-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/-	-	-	-	-	-
<p>Виділяють абсолютні та відносні показники.</p> <p>Власні оборотні кошти: $ВК - НА = (Капітал та резерви + ДЗ) - НА$ (с. 242).</p>																			

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>Виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) як коефіцієнт концентрації власного капіталу (автономії) (с. 240); — коефіцієнт фінансової залежності як коефіцієнт концентрації позикового капіталу (с. 240); — коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) як коефіцієнт позикових та власних коштів (капіталізації) (с. 240). <p>Додатково виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт структури довгострокових вкладень; ДЗ / НА (с. 241); — коефіцієнт стійкого фінансування: перманентний капітал / (НА + ОА) або валюта балансу = (ВК + ДЗ) / валюта балансу (с. 241); — коефіцієнт реальної вартості майна: (ОЗ + сировина + НЗВ) / валюта активу балансу (с. 241). 																			
81	Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.	+/-	+	+/-	+/-	-	+	-	-	-	-	-	-	+/-	-	-	+/-	-	-
<p>Виділяють абсолютні та відносні показники.</p> <p>Найвпевніші власних оборотних коштів (ряд. 490 «Капітал і резерви» — ряд. 190 «Необоротні активи») (с. 95);</p> <p>Виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт фінансової залежності як коефіцієнт концентрації позикового капіталу (с. 99); — коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) як коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів або як коефіцієнт капіталізації (с. 99); — коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості) як коефіцієнт фінансування (с. 99); — стабільність структури оборотних коштів як коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами: (Капітал та резерви + ДМП + Резерви майбутніх витрат – Необоротні активи) / оборотні активи (с. 100). Не зрозуміло, забезпечення чого саме та методика розрахунку показника; — коефіцієнт маневреності власного капіталу (власних коштів) як коефіцієнт маневреності: (Капітал та резерви + ДМП + Резерви майбутніх витрат – Необоротні активи) / (Капітал та резерви + ДМП + Резерви майбутніх витрат) (с. 100). Не зрозуміло, маневреності чого саме та методика розрахунку показника; а саме: склад розрахунку власних оборотних коштів та власних коштів. <p>Додатково виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт майна виробничого призначення: (необоротні активи + запаси + ПДВ з придбаних цінностей) / валюта балансу (с. 100). 																			

A	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
82	Литнева Н.О., Парушина Н.В., Клишмова Є.О., 2011 р.	+/-	+	+/-	+	+/-	-	+	-	-	-	-	-	+/-	+	-	+/-	-	-
<p>Виділяють п. 20.6. «Методика аналізу фінансового стану та фінансової стійкості» (с. 573), проте в тексті наголошують, що головним напрямком аналізу фінансового стану є оцінка фінансової стійкості розвитку економічного суб'єкта в динаміці та на перспективу (с. 573).</p> <p>Виділяють абсолютні та відносні показники.</p> <p>Нааявність власних оборотних коштів (ряд. 490 «Капітал і резерви» – ряд. 190 «Необоротні активи») (с. 575).</p> <p>Виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — стабільність структури оборотних коштів як коефіцієнт забезпеченості власними коштами: (Капітал та резерви – Необоротні активи) / оборотні активи. Нормативне значення 0,1 (с. 578). Не зрозуміло, забезпечення чого саме та методика розрахунку показника; — коефіцієнт маневреності власного капіталу (власних коштів) як коефіцієнт маневреності. Оптимільне значення 0,5 (с. 578). Не зрозуміло, маневреності чого саме та методика розрахунку показника; — коефіцієнт фінансової залежності: відношення загального капіталу або валюти балансу до власного капіталу (с. 579). Не зрозуміло логіку розрахунку даного показника; — коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості) як коефіцієнт фінансування. Рекомендоване значення: більше або дорівнює 0,7 (с. 580) та паралельно — коефіцієнт самофінансування (фінансової стійкості) як коефіцієнт фінансової стійкості: (власний капітал + довгострокові зобов'язання) / валюта балансу. Рекомендоване значення: більше або дорівнює 0,6 (с. 580). <p>Додатково виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт співвідношення власного капіталу та короткострокової заборгованості: власний капітал / короткострокову заборгованість (с. 579); — коефіцієнт реальної вартості майна: (нематеріальні активи + основні засоби + матеріали + незавершене виробництво + товари (готова продукція)) / вартість майна (с. 580); — коефіцієнт стійкості економічного зростання: (чистий прибуток – дивіденди) / власний капітал (с. 581). <p>Але в практичному прикладі в таблиці вказують на значення коефіцієнтів в одиницях в динаміці за попередній рік та звітний рік (с. 581), що суперечать природі визначення показників, а саме: їх значення визначаються на початок та кінець звітного періоду.</p>																			

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
83	Крільнова З.В., Сєдова О.І., 2011 р.	+/-	+	+/-	+/-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/-	-	-	-	-	-
<p>Виділяють абсолютні та відносні показники. Абсолютні показники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) чисті активи; 2) різниця реального власного капіталу та статутного капіталу є необхідним показником фінансової стійкості організації; 3) наявність власних оборотних коштів: <p>НВОК = Реальний власний капітал – необоротні активи — довгострокова дебіторська заборгованість (с. 161—165). Виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт фінансової залежності як коефіцієнт позикового капіталу (с. 158—159); — коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) як коефіцієнт залежності капіталу: залучений капітал / власний капітал (с. 159); — стабільність структури оборотних коштів як коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами: (Капітал та резерви – Необоротні активи) / оборотні активи. Нормативне значення: більше або дорівнює 0,1 (с. 159). Не зрозуміло, забезпечення чого саме та методика розрахунку показника; — коефіцієнт маневреності власного капіталу (власних коштів) як коефіцієнт маневреності. Оптиміальне значення 0,5 (с. 159). Не зрозуміло, маневреності чого саме та методика розрахунку показника. 																			
84	Іллішева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.	+/-	+	+/-	+/-	-	-	-	-	+/-	+/-	-	-	+/-	+/-	-	+/-	-	-
<p>Виділяють абсолютні та відносні показники. Абсолютні показники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Власний оборотний капітал. Два способи розрахунку ВОК залежно від того, які пасиви вважаються джерелами фінансування оборотних активів комерційної організації: <ul style="list-style-type: none"> 1) джерела фінансування оборотних активів – власний капітал, ДЗ та короткострокові зобов'язання (КЗ): ВОК = ОА – КЗ – ДЗ = ВК – НА (необоротні активи); 2) джерела фінансування оборотних активів – власний капітал та короткострокові зобов'язання (КЗ): ВОК = ОА – КЗ = ВК + ДЗ – НА (необоротні активи) 																			

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
<p>НВОК = Реальний власний капітал – необоротні активи — довгострокова дебіторська заборгованість (с. 40—41). Виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт фінансової залежності: відношення загального капіталу або валюти балансу до власного капіталу (с. 43). Не зрозуміло логіку розрахунку даного показника та паралельно коефіцієнт фінансової залежності як коефіцієнт концентрації позикового капіталу (с. 43); — коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) як коефіцієнт заборгованості капіталу: залучений капітал / власний капітал (с. 43); — стабільність структури оборотних коштів як коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами: (ВОК) / оборотні активи. Нормативне значення: більше або дорівнює 0,1 (с. 43). Не зрозуміло, забезпечення чого саме та методика розрахунку показника; — коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами як частка покриття власними оборотними коштами запасів (с. 43); — коефіцієнт маневреності власного капіталу (власних коштів) як коефіцієнт мобільності власного капіталу (с. 43); — коефіцієнт довгострокових зобов'язань як коефіцієнт структури позикового капіталу (с. 43); — коефіцієнт поточних зобов'язань як частка поточних зобов'язань в позиковому капіталі (с. 43); <p>Додатково виділяють:</p> <ul style="list-style-type: none"> — частку покриття власними оборотними коштами та довгостроковими кредитами та позиками запасів: (ВОК + ДКК) / Запаси (с. 43); — частку довгострокових кредитів та позик у довгострокових зобов'язаннях (с. 43); — частку відкладених податкових зобов'язань у довгострокових зобов'язаннях (с. 43); — частку кредиторської заборгованості в короткострокових зобов'язаннях (с. 43); — частку короткострокових кредитів і позик у короткострокових зобов'язаннях (с. 43). 																			

Знак «+» означає аналогічну методику розрахунку показника з аналогічною назвою, знак «-» означає відсутність такого показника, знак «+/-» означає аналогічну назву показника, але з іншою методикою його розрахунку, яка розкривається в даній таблиці, або іншу назву, але аналогічну методику розрахунку, на що є посилення в таблиці.

Таблиця

**ДУМКИ ВЧЕНИХ-АНАЛІТИКІВ ЩОДО АБСОЛЮТНИХ ПОКАЗНИКІВ
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
ТА ВИЗНАЧЕННЯ НА ЇХ ОСНОВІ ЇЇ ТИПУ**

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
1	Савицька Г.В.	<i>Савицькая Г.В.</i> Аналіз хозяйственной деятельности предприятия. — 4-е изд., перераб. и доп. — Минск : ТОВ «Новое знание», 2000. — 688 с.	<p>1. <i>Власні оборотні кошти:</i> 1) різниця між необоротними активами та розділ. I і II пасиву (перманентний капітал); 2) різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями (с. 616—617).</p> <p>2. <i>Забезпеченість матеріальних оборотних активів плановими джерелами фінансування</i> (власні оборотні кошти + короткострокові кредити банку під товарно-матеріальні цінності + нормальна (непрострочена) заборгованість постачальникам, терміни погашення якої не наступили + отримані аванси від покупців): різниця між запасами та плановими джерелами фінансування (с. 618).</p> <p><i>Типи фінансової стійкості:</i> 1. <i>Абсолютна стійкість фінансового стану:</i> Запаси менше планових джерел фінансування. Коефіцієнт забезпеченості запасів і затрат більше одиниці.</p> <p>2. <i>Нормальна стійкість, за якої гарантується платоспроможність підприємства:</i> Запаси = Планові джерела фінансування. Коефіцієнт забезпеченості запасів і затрат = 1.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3. <i>Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан:</i> Запаси = Планові джерела фінансування + Тимчасово залучені засоби (резервний капітал + фонд накопичення та споживання) + Перевищення нормальної кредиторської заборгованості над дебіторською та ін. Коефіцієнт забезпеченості запасів і затрат з урахуванням тимчасово залучених засобів = 1. Платоспроможність порушується, але її можна відновити</p> <p>4. <i>Кризовий фінансовий стан:</i> Запаси більше ніж: Планові джерела фінансування + Тимчасово залучені засоби (резервний капітал + фонд накопичення та споживання) + Перевищення нормальної кредиторської заборгованості над дебіторською та ін. Коефіцієнт забезпеченості запасів і затрат з урахуванням тимчасово залучених засобів менше 1 (с. 619—620).</p> <p>Тільки внутрішній фінансовий аналіз. Виділяє чотири типи фінансової стійкості дотримуючись думок А. Д. Шеремета та В. В. Ковальова (але так можна зробити тільки у внутрішньому фінансовому аналізі, та на це не вказується) (с. 619).</p>
2	Ізмайлова К.В.	<i>Ізмайлова К.В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб — 2-е вид., стереотип. — К. : МАУП, 2001. — 152 с.	Розглядає абсолютні показники фінансової стійкості і вказує на порівняння запасів з ВОК, ВОК + Довгострокові кредити та позики, ВОК.+ Довгострокові кредити та позики + Короткострокові кредити та позики. 1. Власні оборотні кошти (ВОК) = ВК – НА.

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>2. Загальноприйняте ВОК або робочий капітал: $OA - ПЗ$ або $ВК + ДЗ - НА$ (с. 84). <i>Типи фінансової стійкості з урахуванням, що $ВОК = ВК - НА$, $З$ — запаси:</i></p> <p>1. Абсолютна стійкість фінансового стану, платоспроможність підприємства гарантована: $З < ВОК$.</p> <p>2. Нормальна стійкість, за якої гарантована платоспроможність підприємства: $З < ВОК + \text{Довгострокові кредити та позики}$.</p> <p>3. Нестійкий фінансовий стан: $З < ВОК + \text{Довгострокові кредити та позики} + \text{Короткострокові кредити та позики}$. Платоспроможність порушується, але її можна відновити.</p> <p>4. Кризовий фінансовий стан: $З > ВОК + \text{Довгострокові кредити та позики} + \text{Короткострокові кредити та позики}$ Визначаються за даними балансу (с. 84—85). Виділяє чотири типи фінансової стійкості, дотримуючись думки А. Д. Шеремета.</p>
3	Іващенко В.І., Болюх М.А.,	Економічний аналіз господарської діяльності / Іващенко В.І., Болюх М.А. — К. : ЗАТ «НІЧЛА-ВА», 2001. — 204 с.	<p>1. <i>Узагальнюючий показник фінансової стійкості</i> — це лишок або нестача джерел засобів, що формують запаси (запаси і затрати).</p> <p>2. В практиці капіталістичних фірм застосовується <i>показник чистих мобільних засобів</i> = OA — короткотермінова заборгованість. <i>Три показники забезпеченості запасів джерелами їх формування:</i></p> <p>1. Лишок (нестача) $ВОК$: $ВОК - З$.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>2. Лишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів: $\text{ФЗ (ВОК + Довгострокові кредити та позики)} - 3$.</p> <p>3. Лишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: $\text{ГФЗ (ФЗ+ Короткострокові кредити та позики)} - 3$ (с. 127—128).</p> <p>Типи фінансової стійкості: 1. <i>Абсолютна фінансова стійкість.</i> 2. <i>Нормальна фінансова стійкість:</i> Підприємство платоспроможне. 3. <i>Нестійкий фінансовий стан:</i> Порушується платоспроможність. Необхідні додаткові джерела фінансування. Можливість відновлення платоспроможності. 4. <i>Кризовий фінансовий стан:</i> Підприємство неплатоспроможне і знаходиться на межі банкрутства. (с. 131). Визначаються за даними балансу.</p>
4	Бочаров В.В.	<i>Бочаров В.В.</i> Финансовый анализ. — СПб. : Питер, 2002. — 240 с.	<p>1. Наявність власних оборотних коштів: $\text{ВОК} = \text{ВК} - \text{НА}$.</p> <p>2. Наявність власних та довгострокових позикових коштів фінансованих запасів (ФЗ): $\text{ФЗ} = \text{ВК} - \text{НА} + \text{Довгострокові кредити та позики}$, або $\text{ФЗ} = \text{ВОК} + \text{Довгострокові кредити та позики}$.</p> <p>3. Загальна величина головних джерел формування запасів (ГФЗ): $\text{ГФЗ} = \text{ФЗ} + \text{Короткострокові кредити та позики}$.</p> <p><i>Три показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування:</i> 1. Надлишок (нестача) ВОК: $\text{ВОК} - 3$.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>2. Надлишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів: ФЗ – 3.</p> <p>3. Надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: ГФЗ – 3.</p> <p>Трифакторна модель: $M =$ (надлишок (нестача) ВОК; надлишок (нестача) власних та довгострокових джерел фінансування запасів; надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів), яка характеризує тип фінансової стійкості:</p> <p>1. <i>Абсолютна фінансова стійкість:</i> $M(1;1;1)$. Висока платоспроможність, підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів.</p> <p>2. <i>Нормальна фінансова стійкість:</i> $M(0;1;1)$. Нормальна платоспроможність. Рациональне використання позикових коштів. Висока дохідність поточної діяльності.</p> <p>3. <i>Нестійкий фінансовий стан:</i> $M(0;0;1)$. Порушується нормальна платоспроможність. Необхідні додаткові джерела фінансування. Можливість відновлення платоспроможності.</p> <p>4. <i>Кризовий (критичний) фінансовий стан:</i> $M(0;0;0)$. Підприємство неплатоспроможне і знаходиться на межі банкрутства. (с. 77—78). Визначаються за даними балансу.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
5	Абрюті-на М.С.	<i>Абрютина М.С.</i> Финансовый анализ коммерческой деятельности : учеб. пособие. — М. : Финпрес, 2002. — 176 с.	Робочий капітал = ВК – НА (с. 80).
6	Єфімова О.В.	<i>Ефимова О.В.</i> Финансовый анализ. — 4-е изд., перераб. и доп. — М. : Бухгалтерский учет, 2002. — 528 с.	Не виділяє абсолютні показники фінансової стійкості, але у складі показників ліквідності та платоспроможності (з чим не можна погодитися) вказує на показники: 1) наявність власних оборотних коштів: ВОК = ВК – НА тільки за відсутності ДЗ, тобто ВОК = ВК + ДЗ – НА; 2) чисті оборотні активи: ЧОА = ОА – ПЗ (с. 102).
7	Павловська О.В.	<i>Павловська О.В., Припуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю.</i> Финансовый анализ : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К. : КНЕУ, 2002. — 388 с.	Виділяє абсолютні показники: 1. Наявність власних оборотних коштів: ВОК = ВК + ЗНВП – НА. 2. Наявність власних і довгострокових позикових коштів для формування запасів і затрат (ВОКДЗ): ВОК + ДЗ. 3. Загальна величина основних джерел коштів для формування запасів і затрат (ГФЗ): ВОК + ДЗ + ПЗ + ДМП. <i>Три показники забезпеченості запасів і затрат джерелами їх фінансування:</i> 1. Лишок (нестача) ВОК: ВОК – З. 2. Лишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів: ВОКДЗ – З. 3. Лишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: ГФЗ – З. (с. 230—231).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>абсолютна фінансова стійкість</i>; 2) <i>нормальна фінансова стійкість</i>; 3) <i>нестійкий фінансовий стан</i>; 4) <i>кризовий фінансовий стан</i>. <p>Підприємство знаходиться на межі банкрутства (с. 217—218). Визначаються за даними балансу.</p>
8	Цал-Цалко Ю.С.	<p><i>Цал-Цалко Ю.С.</i> Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навч. посіб. — 2-вид, перероб. і доп. — К. : ЦУЛ, 2002. — 360 с.</p>	<p>Власні оборотні активи або робочий капітал (ВОК або РК) = ОА – ПЗ (с. 206—207).</p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Абсолютна фінансова стійкість</i>: власні оборотні активи повністю забезпечують запаси. 2. <i>Нормально стійкий фінансовий стан</i>: запаси забезпечуються за рахунок власних оборотних активів та довгострокових зобов'язань. 3. <i>Нестійкий фінансовий стан</i>: запаси забезпечуються за рахунок власних оборотних активів, довгострокових і короткострокових кредитів і позик, тобто за рахунок основних джерел формування запасів. 4. <i>Кризовий фінансовий стан</i>: запаси не забезпечуються за рахунок всіх вищевказаних джерел. Підприємство знаходиться на межі банкрутства (с. 205). <p>Довгострокові зобов'язання та довгострокові і короткострокові кредитів й позики — це різні речі. Як розуміти? Не вказується, на основі чого визначаються.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
9	Мец В.О.	Економічний аналіз : навч. посіб. / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатов, та ін. ; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. — Вид. 2-е, перероб. і доп.-К. : КНЕУ, 2003. — 556 с.	Два способи розрахунку наявності власних оборотних коштів: 1-й спосіб: $ВOK = BK + ЗНВП + ДЗ - НА$; 2-й спосіб: $ВOK = OA - ПЗ$ (але виділяє їх не як абсолютні показники фінансової стійкості (фінансової стабільності. — Авт.), а як показник аналізу складу та структури майна і джерел його утворення (с. 238). Тому і типи не виділяє.
10	Гіляровська Л.Т.	Экономический анализ : учебник / Под. общ. ред. Л.Т. Гиляровской. — 2-е изд., доп. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 615 с.	Виділяє: — чисті оборотні активи як різницю між оборотним активами та поточними зобов'язаннями; — власні оборотні кошти (ВOK) як різницю між власним капіталом та необоротними активами; — надлишок (нестача) коштів для стійкої забезпеченості запасів: $(BK - НА) + ККР + КЗ + заборгованість власникам (засновникам з виплати доходів) + інші короткострокові зобов'язання - З$ (с. 251—255). Виділяє чотири типи фінансової стійкості за даними бухгалтерського балансу: 1. Абсолютна фінансова стійкість. $З < ВOK + ККЗ + КЗ$; 2. Нормальна стійкість: $З = ВOK + ККЗ + КЗ$; 3. Нестійкий фінансовий стан: $З = (BK - НА) + ККР + КЗ + заборгованість власникам (засновникам з виплати доходів) + інші короткострокові зобов'язання$; 4. Критичний фінансовий стан: $З > (BK - НА) + ККР + КЗ + заборгованість власникам (засновникам з виплати доходів) + інші короткострокові зобов'язання$ (с. 251—252).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
11	Дьякова В.Г.,	<i>Любушин Н.П., Лецева В.Б., Дьякова В.Г.</i> Анализ финансово-экономической деятельности предприятия : учебник. — Под общ. ред. проф. Н.П. Любушина. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 471 с.	Одним із критеріїв оцінки фінансової стійкості підприємства є надлишок або нестача джерел коштів для формування запасів і затрат (матеріальних оборотних фондів) (с. 113). Виділяє чотири типи фінансової стійкості, посилаючись на думку Г.В. Савицької.
12	Лахтіонова Л.А.	<i>Лахтіонова Л.А.</i> Финансовый анализ сельского хозяйства : учеб. пособие. — К. : КНЕУ, 2004. — 365 с.	<p style="text-align: center;">НВОК = ОА – ПЗ</p> <p>Характеризуючи фінансову ситуацію на основі думок А. Д. Шеремета, Р. С. Сайфуліна, В. В. Ковальова, Г. В. Савицької, розглядається чотири типи фінансової стійкості.</p> <p>Перший тип фінансової стійкості — абсолютна стійкість фінансового стану підприємства, коли запаси і витрати менше суми власного оборотного капіталу та кредитів банку під товарно-матеріальні цінності:</p> $ЗЗ < \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}}$ <p>де ЗЗ — запаси і витрати; КР_{тмц} — кредити під товарно-матеріальні цінності.</p> <p>Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат джерелами засобів (К_{зз}) більше одиниці:</p> $K_{зз} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}}}{ЗЗ} > 1.$ <p>Другий тип фінансової стійкості — нормальна стійкість фінансового стану, коли гарантується платоспроможність підприємства і виконується умова</p> $ЗЗ = \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}}$ <p>та відповідно дорівнює одиниці коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат джерелами засобів</p> $\text{бів } K_{зз} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}}}{ЗЗ} = 1.$

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Третій тип фінансової стійкості — нестійкий (передкризовий) фінансовий стан, коли відбувається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відтворення рівноваги платіжних засобів і платіжних зобов'язань за рахунок залучення тимчасово вільних джерел засобів (Дтв) в оборот підприємства</p> $ЗЗ = \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + \text{Д}_{\text{тв}}$ <p>і відповідно:</p> $K_{\text{зз}} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + \text{Д}_{\text{тв}}}{ЗЗ} = 1.$ <p>Фінансова нестійкість вважається припустимою, якщо виконуються такі умови:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виробничі запаси (ВЗ) і готова продукція (ГП) дорівнюють сумі короткострокових кредитів і позикових коштів (ККПК), що беруть участь у формуванні запасів, або перевищують її: $\text{ВЗ} + \text{ГП} \geq \text{ККПК};$ 2. Незавершене виробництво (НВ) і витрати майбутніх періодів (ВМП) дорівнюють величині власного оборотного капіталу або менші від неї: $\text{НВ} + \text{ВМП} \leq \sum \text{ВОК}.$ <p>Четвертий тип фінансової стійкості — кризовий фінансовий стан, коли підприємство знаходиться на межі банкрутства, за якого запаси і витрати більші суми власних оборотних коштів, кредитів під товарно-матеріальні цінності та залучених тимчасово вільних джерел засобів:</p> $ЗЗ > \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + \text{Д}_{\text{тв}}$

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>і відповідно</p> $K_{33} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + \text{Д}_{\text{тв}}}{33} < 1.$ <p>(с. 171—173). Виділяє чотири типи фінансової стійкості (внутрішній фінансовий аналіз).</p>
13	Буряк П.Ю., Римар М.В., Бець М.Т., Карпінський Б.А., Майор О.В., Максимів Л.І., Савчук О.Я., Савчук Н.В.	Фінансово-економічний аналіз : підручник / П. Ю. Буряк, М. В. Римар, М. Т. Бець та ін. під заг. ред. П. Ю. Буряка, М. В. Римара. — К. : ВД «Професіонал», 2004. — 528 с.	<p>Аналітична оцінка фінансової стійкості залежно від забезпеченості власними засобами. Оцінювати фінансовий стан підприємства доцільно за допомогою показників наявності достатньої величини джерел для формування запасів і витрат підприємства:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) наявність власних оборотних засобів ($O_{об}$) — джерела власних засобів — основні засоби (с. 320—321). 2) наявність власних і довгострокових позичкових джерел формування запасів і витрат ($Z_{3п}$); 3) загальна величина основних джерел формування запасів і витрат ($ЗАГ_{3п}$). <p>За цими показниками наявності джерел формування запасів і витрат оцінюють три рівні забезпеченості запасами і рівні витрат: надлишок (недостатність) власних оборотних засобів ($\pm O_{об}$); надлишок (недостатність) власних і довгострокових позичкових джерел формування запасів і витрат ($\pm Z_{3п}$); надлишок (недостатність) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат ($\pm ЗАГ_{3п}$).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Розрахунки цих трьох показників дають змогу класифікувати фінансові ситуації за рівнем їх стійкості. Для визначення фінансової стійкості використовується тривимірний показник. У табл. 14.2 наведено співвідношення цих показників залежно від характеру фінансового стану підприємства.</p> <p>Фінансова нестійкість вважається допустимою, коли величина вартості, що залучається для формування запасів та витрат короткострокових кредитів і позичкових засобів, не перевищує сумарної вартості виробничих запасів, готової продукції, товарів (найбільш ліквідної частини запасів і витрат), тобто коли виконуються умови:</p> <p>«Виробничі запаси» + «готова продукція» + «Товари» (за собівартістю) \geq «Короткострокові кредити» + «Позичкові засоби» (беруть участь у формуванні запасів і витрат);</p> <p>«Вартість незавершеного виробництва» + «Витрати майбутніх періодів» \leq «Позичкові засоби короткострокові» + «Дебіторська заборгованість підприємства» (с. 320—321).</p>

Таблиця 14.2. Характеристика фінансової ситуації за тривимірним показником

Абсолютна стійкість	Нормальна стійкість	Нестійке фінансове становище	Кризовий фінансовий стан
$O_{об} \geq 0$	$O_{об} < 0$	$O_{об} < 0$	$O_{об} < 0$
$Z_{зп} \geq 0$	$Z_{зп} \geq 0$	$Z_{зп} < 0$	$Z_{зп} < 0$
$ЗАГ_{зп} \geq 0$	$ЗАГ_{зп} \geq 0$	$ЗАГ_{зп} \geq 0$	$ЗАГ_{зп} < 0$
1 – 1,1	0 – 1,1	0 – 0,1	0 – 0,0

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
14	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф.	<i>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф.</i> Курс економічного аналізу : підручник / За ред. І.Ф. Прокопенка. — Харків : Легас, 2004. — 384 с.	<p>З метою деталізації аналізу фінансового стану доцільно розглянути багаторівневу схему покриття виробничих запасів і витрат (ВЗ). Залежно від того, якого виду джерела коштів використовуються для формування запасів, можна з певним ступенем умовності судити про рівень платоспроможності господарюючого об'єкта.</p> <p>Власний оборотний капітал (ВОК) можна визначити за такою формулою:</p> $\text{ВОК} = \text{П1} + \text{П2} + \text{ПЗ} - \text{А1},$ <p>де П1, П2, ПЗ — підсумки I, II, III розділів пасиву балансу; А1 — підсумок I розділу активу балансу.</p> <p>Джерелами формування запасів (ДФЗ) є власний оборотний капітал, короткострокові позики і займи, а також кредиторська заборгованість по товарних операціях, що є, як правило, джерелом покриття запасів.</p> $\text{ДФЗ} = \text{ВОК} + \text{Позики банку} + \text{позики, що використовуються для покриття запасів} + \text{Розрахунки з кредиторами по товарних операціях}$ $\text{ДФЗ} = \text{р. 380} + \text{р. 430} + \text{р. 480} - \text{р. 080} - \text{р. 220} + \text{р. 500} + \text{р. 520} + \text{р. 530} + \text{р. 540} \text{ (с. 284)}.$ <p>Деякі економісти (А. Д. Шеремет, В. В. Ковальов) залежно від співвідношення розглянутих показників виділяють чотири типи фінансової стійкості підприємства.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна фінансова стійкість. Ця ситуація характеризується нерівністю: $\text{ВЗ} < \text{ВОК}$. 2. Нормальна фінансова стійкість. Ця ситуація характеризується нерівністю: $\text{ВОК} < \text{ВЗ} < \text{ДФЗ}$.

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3. Нестійкий фінансовий стан. Для цієї ситуації характерна нерівність: $VЗ > ДФЗ$.</p> <p>4. Критичний фінансовий стан: Цей стан характеризується ситуацією, коли додатково до попередньої нерівності підприємство має кредити і позики, не погашені в строк, а також прострочену кредиторську і дебіторську заборгованість. Останні показники можна розрахувати за даними аналітичного обліку. Така ситуація означає, що підприємство не може вчасно розрахуватися зі своїми кредиторами. (с. 284—285). Стійкість фінансового стану може бути відновлена шляхом прискорення оборотності оборотного капіталу, обґрунтованого зменшення запасів і витрат, поповнення власного оборотного капіталу за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел.</p>
15	Савицька Г.В.	Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. — 2-вид., випр. і доп. — К. : Знання, 2005. — 662 с.	<p>Але не вказує, що це абсолютний показник, а відносить його до аналізу фінансової рівноваги між активами та пасивами.</p> <p>1. Власний оборотний капітал — це різниця між</p> <p>1) загальною сумою власного капіталу і довгострокових зобов'язань та сумою необоротних активів та витрат майбутніх періодів, тобто: $ВOK = (BK + ДЗ) - (НА + ВМП)$;</p> <p>2) поточними активами та поточними зобов'язаннями, тобто: $ВOK = OA - ПЗ$ (с. 592).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>2. <i>Забезпеченість матеріальних оборотних коштів стійкими (плановими) джерелами фінансування</i> (власні оборотний капітал + короткострокові кредити банку під товарно-матеріальні цінності) (Дж ст) відкинула з їх складу: нормальна (непрострочена) заборгованість постачальникам, терміни погашення якої не наступили + отримані аванси від покупців): різниця між запасами та плановими джерелами фінансування, що було раніше у 2000 р.), тобто надлишок або нестача планових джерел покриття для формування запасів (с. 594—595). Типи фінансової стійкості: 1. Абсолютна короткострокова фінансова стійкість: $З < \text{ВОК},$ $К = \text{ВОК} / З > 1.$ 2. Нормальна короткострокова фінансова стійкість: $\text{ВОК} < З < \text{Джст},$ $К = \text{Джст} / З > 1 \text{ (дорівнювало 1)}.$ 3. Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан: Тимчасово залучені засоби (непрострочена заборгованість персоналу з оплати праці + бюджету за податковими платежами, органам соціального страхування та ін. (Дтв) (було резервний капітал + фонд накопичення та споживання) + перевищення нормальної кредиторської заборгованості над дебіторською та ін. $З = \text{Дст} + \text{Дтв},$ К = Джст / З менше 1. 4. Кризовий фінансовий стан: $З > \text{Дст} + \text{Дтв},$ К = Джст / З менше 1. (с. 595—596).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Не зрозуміло, чому однакові К у п. 3 та п. 4, чому до п. 3 та п. 4 не додається ВОК.</p> <p>(але так можна зробити тільки у внутрішньому фінансовому аналізі та на це не вказується, але вказується, що поглиблене вивчення причин зміни запасів і затрат, оборотності оборотних активів, зміни суми власного капіталу можна зробити у внутрішньому аналізі (с. 597).</p> <p>Заслуговує на увагу концепція оцінювання фінансової стабільності, запропонована М.С. Абрютіною і А.В. Грачовим, в основі якої лежить поділ активів підприємства на фінансові та нефінансові. Фінансові активи, у свою чергу, поділяються на немобільні і мобільні. Мобільні фінансові активи — це високоліквідні активи (кошти і легкореалізовані короткострокові фінансові вкладення). Немобільні фінансові активи включають довгострокові фінансові вкладення, всі види дебіторської заборгованості, термінові депозити.</p> <p>Нефінансові активи підрозділяються на <i>довгострокові нефінансові активи</i>, куди входять основні засоби, нематеріальні активи, незавершене будівництво, і <i>оборотні нефінансові активи</i>, що включають запаси і витрати.</p> <p>Нефінансові активи і немобільні фінансові активи разом становлять немобільні активи.</p> <p>Усі фінансові активи і нефінансові оборотні активи — це ліквідні активи. Відповідно до цієї концепції фінансової рівноваги і стійкості фінансового стану досягають, якщо нефінансові активи покриваються власним капіталом, а фінансові — позиковим.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Запас стійкості збільшується в міру перевищення власного капіталу над нефінансовими активами або те ж саме в міру перевищення фінансових активів над позиковим капіталом. Відхилення від параметрів рівноваги у протилежний бік перевищення нефінансових активів над власним капіталом свідчить про втрату стійкості.</p> <p>Відповідно до цих відхилень від параметрів рівноваги виділяють <i>кілька варіантів стійкості</i> (табл. 16.9). (с. 597—599).</p> <p>Недолік полягає в тому, що плутаються поняття фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності. Розглядаються варіанти стійкості, але не показується в таблиці в пп. 1, 3, 4 навіть слово «стійкість».</p>

Таблиця 16.9 Варіанти фінансово-економічного стану підприємства

№ з/п	Ознака варіанту	Найменування варіанта
1	Мобільні фінансові активи більші від усіх зобов'язань	Суперстійкість (абсолютна платоспроможність)
2	Мобільні фінансові активи менші від усіх зобов'язань, але сума всіх фінансових активів більша від них	Достатня стійкість (гарантована платоспроможність)
3	Власний капітал дорівнює нефінансовим активам, а фінансові активи усім зобов'язанням	Фінансова рівновага (гарантована платоспроможність)
4	Власний капітал більший від довгострокових фінансових активів, але менший від усієї суми нефінансових активів	Допустима фінансова напруженість (потенційна платоспроможність)
5	Власний капітал менший від довгострокових нефінансових активів	Зона ризику (втрата платоспроможності)
С. 559		

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
16	Шеремет О.О.	<i>Шеремет О.О.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : Кондор, 2005. — 196 с.	<p>До абсолютних показників фінансової стійкості відносяться такі групи показників:</p> <p><i>А) які характеризують джерела формування запасів і затрат, що відображають різний ступінь охоплення різних видів джерел:</i></p> <p>1. Наявність власних оборотних коштів ($K_{во}$), характеризує чистий оборотний капітал.</p> $K_{во} = \text{Пр.АБ} - \text{IVр. ПБ}$ <p>2. Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і затрат ($K_{вдп}$), отримується шляхом додавання до власних оборотних коштів величини довгострокових пасивів (III розділ пасиву балансу).</p> $K_{вдо} = K_{во} + \text{III р.ПБ}$ <p>3. Загальна величина основних джерел формування запасів і затрат ($K_{заг}$). Розраховується додаванням до власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і затрат суми короткострокових кредитів і позикових коштів (за виключенням позик, не погашених у термін) ($K_{кпк}$):</p> $K_{заг} = K_{вдп} + K_{кпк}$ <p><i>Б) показники забезпеченості запасів і затрат джерелами їх формування:</i></p> <p>1. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів ($\Delta K_{во}$):</p> $\Delta K_{во} = K_{во} - Z_3$ <p>2. Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і затрат ($\Delta K_{вдо}$):</p> $\Delta K_{вдо} = K_{вдп} - Z_3$

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів (Δ Кзаг):</p> $\Delta \text{ Кзаг} = \text{Кзаг} - 33$ <p>...чотири типи фінансової стійкості:</p> <p>1. Абсолютна стійкість — для забезпечення запасів і затрат достатньо власних обігових коштів; платоспроможність підприємства гарантована:</p> $33 < \text{Кво} (\text{ВОК})$ <p>2. Нормальна стійкість — для забезпечення запасів і затрат, крім власних обігових коштів, залучаються довгострокові кредити та позики; платоспроможність підприємства гарантована:</p> $33 < \text{Кво} + \text{Кдп},$ <p>де Кдп — довгострокові кредити та позики.</p> <p>3. Нестійкий фінансовий стан — для забезпечення запасів і затрат, крім власних обігових коштів і довгострокових кредитів і позик, залучаються короткострокові кредити і позики; платоспроможність підприємства порушена, але її можна відновити:</p> $33 < \text{Кво} + \text{Квдо} + \text{Ккк},$ <p>де Ккк — короткострокові кредити і позики.</p> <p>4. Кризовий фінансовий стан — для забезпечення запасів і затрат не вистачає джерел їх формування; підприємству загрожує банкрутство:</p> $33 \text{ більше } \text{Кво} + \text{Квдо} + \text{Ккк}$ <p>(с. 88—89).</p> <p>(недолік – дублюється два рази ВОК як Кво у п. 3 та п. 4. До складу КВДО вже входить Кво)</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
17	Горбаток М.І.	<i>Івахненко В.М., Горбаток М.І.</i> Курс економічного аналізу : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — Вид. 2-ге, переоб. і доп. — К. : КНЕУ, 2005. — 302 с.	<p>Виділяє абсолютні показники фінансової стійкості.</p> <p>Найбільш загальними показниками фінансової стійкості є надлишок і нестача джерел засобів для формування оборотних активів, які розраховуються як різниця величин джерел і відповідною величиною запасів і витрат.</p> <p><i>Показники, які відображають різний ступінь охоплення різних видів джерел:</i></p> <p>1. Наявність власних оборотних засобів (ОЗ вл): $ОЗ \text{ вл} = ВК - НА$</p> <p>2. Наявність власних та довгострокових зобов'язань формування запасів і витрат (ОЗвлд): $(ОЗвлд = (ВК + ДЗ) - НА$</p> <p>3. Загальна величина головних джерел формування запасів і витрат (ОЗ): $ОЗ = (ВК + ДЗ) + \text{Короткострокові кредити та позикові кошти} - НА$ <p>Кожен з наведених показників повинен бути зменшений на суму імпобілізації оборотних засобів у складі інших дебіторів та інших оборотних активів (с. 88).</p> <p><i>Три показника забезпеченості запасів джерелами їх фінансування:</i></p> <p>1. Надлишок (нестача) ВОЗ – ОЗ вл: $Оз \text{ вл} - 3$</p> <p>2. Надлишок (нестача) власних та довгострокових зобов'язань джерел фінансування запасів і витрат: $ОЗвлд - 3$</p> <p>3. Надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів і витрат: $ОЗ - 3$</p> <p>(с. 88).</p> </p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Для визначення фінансової стійкості використовується тривимірний показник.</p> <p>Чотири типи фінансових ситуацій:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна стійкість фінансового стану. 2. Нормальна стійкість фінансового стану. 3. Нестійкий фінансовий стан: Фінансова нестійкість вважається допустимою, коли величина короткострокових кредитів та позикових засобів і, що залучається для формування запасів і витрат, не перевищує сумарної вартості виробничих запасів, готової продукції, товарів (найбільш ліквідної частини запасів і витрат), тобто коли виконуються умови: — «Виробничі запаси» + «готова продукція» + «Товари» (за собівартістю) \geq «Короткострокові кредити» + «Позикові засоби» (беруть участь у формуванні запасів і витрат); — «Вартість незавершеного виробництва» + «Витрати майбутніх періодів» \leq «Позикові та довгострокові джерел формування запасів і витрат». 4. Кризовий фінансовий (с. 89—90).
18	Мних Є.В.	<p><i>Мних Є.В.</i> Економічний аналіз : Підручник: 2-е вид., перероб. і доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.</p>	<p>Виділяє абсолютні показники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність власного оборотного капіталу (Кво), яку визначають як різницю власного капіталу (Кв) та суми необоротних активів (НА): $Кво = Кв - НА$. 2. Наявність власного оборотного та довгострокового залученого капіталу, який називається перманентним (Квд) і визначається як сума власного оборотного капіталу та довгострокового залученого капіталу (Кзд): $Квд = Кво + Кзд$

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3. Загальна величина капіталу для формування запасів і затрат (Ксум), яку визнають як суму перманентного капіталу та короткострокового залученого капіталу (Кзк):</p> $\text{Ксум} = \text{Квд} + \text{Кзк}$ <p>Або</p> $\text{Ксум} = \text{Кво} + \text{Кд} + \text{Кзк}$ <p>(с. 186—187).</p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості застосовуючи трьохкомпонентний показник:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна фінансова стійкість. 2. Нормальна фінансова стійкість. 3. Нестійкий фінансовий стан. 4. Кризовий фінансовий стан. <p>Абсолютна та нормальна стійкість фінансового стану характеризується прибутковістю господарювання та відсутністю порушень фінансової дисципліни. Нестійкий фінансовий стан пов'язаний з порушенням платіжної дисципліни та зниженням рентабельності капіталу. Кризовий фінансовий стан свідчить про потенційну можливість банкрутства (с. 187—188).</p> <p>Визначаються за даними балансу</p>
19	Нестеренко Ж.К., Череп А.В.	<i>Нестеренко Ж.К., Череп А.В.</i> Економічний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства : навч. посіб. — К. : ЦНЛ, 2005. — 122 с.	<p>Абсолютні показники окремо не виділяє. У визначенні типів фінансової стійкості вказує на власний оборотний капітал, але не розкриває сутність. В платоспроможності вказує на чистий робочий капітал:</p> $(\text{ОА} + \text{ВМП}) - (\text{ПЗ} + \text{ДМП})$ <p>(с. 101).</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна стійкість фінансового стану підприємства, коли запаси (ЗЗ) менше суми власного оборотного капіталу (Вкоб або ВОК) та кредитів банку під товарно-матеріальні цінності:

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p style="text-align: center;">$ЗЗ < \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{ТМЦ}}$</p> <p>Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат джерелами коштів ($K_{ЗЗ}$) більше одиниці:</p> $K_{ЗЗ} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{ТМЦ}}}{ЗЗ} > 1.$ <p>2. Нормальна стійкість, коли гарантується платоспроможність підприємства, якщо:</p> $ЗЗ = \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{ТМЦ}}$ $K_{ЗЗ} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{ТМЦ}}}{ЗЗ} = 1.$ <p>3. Нестійкий фінансовий стан, за якого порушується платіжний баланс, але зберігається можливість відтворення рівноваги платіжних засобів і платіжних зобов'язань за рахунок залучення тимчасово вільних джерел засобів ($D_{\text{ТВ}}$) в оборот підприємства (резервний фонд, фонду нагромадження та споживання), кредитів банку на тимчасове поповнення оборотних засобів, перевищення нормальної кредиторської заборгованості над дебіторською:</p> $ЗЗ = \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{ТМЦ}} + D_{\text{ТВ}}$ $K_{ЗЗ} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{ТМЦ}} + D_{\text{ТВ}}}{ЗЗ} = 1.$ <p>Фінансова нестійкість вважається припустимою, якщо виконуються такі умови:</p> <p>1. Виробничі запаси і готова продукція дорівнюють сумі короткострокових кредитів і позикових коштів, що беруть участь у формуванні запасів, або перевищують її:</p> <p>2. Незавершене виробництво і витрати майбутніх періодів дорівнюють величині власного оборотного капіталу або менші від неї:</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>4. Критичний фінансовий стан (підприємство перебуває на межі банкрутства, за якого:</p> $ЗЗ > \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + \text{Д}_{\text{тв}}$ $\text{К}_{\text{зз}} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + \text{Д}_{\text{тв}}}{ЗЗ} < 1.$ <p>(с. 92—93).</p>
20	Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижигов В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В.	Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства : навч. посіб. — К. : ЦНЛ, 2005. — 400 с.	<p>Виділяють тільки два абсолютні показники:</p> <ul style="list-style-type: none"> — власні оборотні кошти як різницю між власним капіталом та оборотними активами; — робочий (оборотний) капітал як різницю між сумою власного капіталу та довгострокових зобов'язань і оборотними активами (с. 274). <p>Важливою характеристикою фінансової стабільності є політика фінансування матеріальних оборотних коштів (запасів).</p> <p>До «нормальних джерел формування запасів» (ДФЗ) належать: власні оборотні кошти, банківські кредити й позики (довгострокова й короткострокові), кредиторська заборгованість по товарних операціях. Залежно від співвідношення вартості запасів, суми власних оборотних коштів й ДФЗ, можна виділити наступні типи поточної фінансової стабільності підприємства:</p> <p>1) абсолютна фінансова стабільність:</p> $З < \text{ВОК}.$ <p>Ситуація абсолютної фінансової стабільності не є оптимальною, оскільки в цьому випадку керівництво підприємства не вміє, не бажає або не має можливості використати зовнішні джерела коштів для фінансування основної діяльності;</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>2) нормальна фінансова стабільність: $ВОК < 3 < ДФЗ$.</p> <p>Наведене співвідношення відповідає положенню, коли підприємство використовує для покриття запасів різні «нормальні» джерела коштів — власні й притягнуті. Нормальний тип фінансової стабільності є найбільш бажаним для підприємства;</p> <p>3) нестійке фінансове становище: $3 > ДФЗ$.</p> <p>Дане співвідношення відповідає положенню, коли підприємство для покриття частини своїх запасів змушено залучати додаткові джерела коштів, що не є у відомому змісті «нормальними», тобто обґрунтованими. Як такі джерела можна розглядати внутрішню кредиторську заборгованість (розрахунки з бюджетом, по оплаті праці, по страхуванню й ін.) та інші пасиви;</p> <p>4) критичне фінансове становище характеризується ситуацією, коли на додаток до попередньої нерівності підприємство має кредити й позики, не погашені в строк, а також прострочену кредиторську й дебіторську заборгованість. Дана ситуація означає, що підприємство не може вчасно розплатитися зі своїми кредиторами, а виходить, існує висока ймовірність банкрутства.</p> <p><i>В економічній літературі розглядається й інший підхід до оцінки джерел фінансування запасів, відповідно до якого до складу нормальних джерел формування запасів не включається кредиторська заборгованість по товарних операціях. Однак такий підхід представляється невірним, оскільки товарний кредит постачальників по визначенню є економічно обґрунтованим джерелом фінансування запасів (с. 276—277).</i></p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Розглядають надлишок (недолік): — власних оборотних коштів: ВОК – 3; — нормальних джерел формування запасів: загальна величина нормальних джерел формування запасів (ВОК, банківські кредити й позики (довгострокова й короткострокові), кредиторська заборгованість по товарних операціях) — 3 (с. 285—286).</p>
21	Фролова Т.О.	<p><i>Фролова Т.О.</i> Фінансовий аналіз : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. і практ. завдань — К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. — 253 с.</p>	<p>Економічною сутністю фінансової стійкості підприємства є забезпеченість його запасів і витрат різними видами джерел фінансування.</p> <p>Для характеристики джерел формування матеріальних оборотних активів (запасів і витрат) використовується кілька показників, які характеризують види джерел.</p> <p>1. Наявність власних оборотних коштів ($K_{\text{влок}}$). Перший спосіб: $K_{\text{влок}} = \text{ВК} - \text{НА}$; Другий спосіб: $(\text{ОА} + \text{ВМП}) - (\text{ЗНВП} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ДМП})$.</p> <p>2. Наявність власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування запасів і затрат ($K_{\text{вклдз}}$) (функціонуючий капітал): $K_{\text{вклдз}} = \text{ВК} + \text{ДЗ} - \text{НА}$.</p> <p>3. Загальна величина основних джерел формування запасів і витрат ($K_{\text{заг}}$): $K_{\text{заг}} = \text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Короткострокові кредити} - \text{Необоротні активи}$.</p> <p>Цим трьома показниками наявності джерел формування запасів та витрат відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх формування.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>1. Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів для формування запасів і витрат: $K_{\text{влок}} - 3В.$ де 3В — запаси і витрати.</p> <p>2. Надлишок (+) або нестача (–) власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування запасів і витрат: $K_{\text{влокдз}} - 3В.$</p> <p>3. Надлишок (+) або нестача (–) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат: $K_{\text{заг}} - 3В.$</p> <p>Можливі чотири типи ситуацій.</p> <p>1. Абсолютна фінансова стійкість: $3В < K_{\text{влок}}$. Вона навряд чи може розглядатися як ідеальна, оскільки означає, що керівництво підприємства не вмiє, не бажає або не має можливості використовувати зовнішні джерела фінансування для основної діяльності.</p> <p>2. Нормальна фінансова стійкість: $3В < K_{\text{влокдз}}$. У цій ситуації підприємство використовує для покриття запасів, крім власних оборотних коштів, також і довгострокові позикові засоби. Такий тип фінансування з погляду фінансового менеджменту є «нормальним» і для підприємства — найбільш бажаним. У даній ситуації гарантується платоспроможність підприємства.</p> <p>3. Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан: $3В = K_{\text{заг}} + \text{тимчасово вільні джерела.}$</p> <p>Така ситуація характеризується нестачею у підприємства «нормальних» джерел фінансування запасів і витрат і пов'язана з порушенням його платоспроможності.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Проте зберігається можливість відновлення рівноваги платіжних засобів і платіжних зобов'язань підприємства за рахунок залучення тимчасово вільних джерел (скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів, прострочену кредиторську заборгованість та ін.).</p> <p>Фінансова стійкість у такій ситуації вважається припустимою, якщо величина короткострокових кредитів і позикових засобів, які залучаються для формування запасів і витрат, не перевищує сумарної вартості виробничих запасів, готової продукції і товарів, тобто якщо виконуються умови:</p> <ul style="list-style-type: none"> — виробничі запаси плюс готова продукція і товари (за собівартістю) більші або дорівнюють короткостроковим кредитам і залученим засобам, що беруть участь у формуванні запасів і витрат; — вартість незавершеного виробництва плюс витрати майбутніх періодів менші або дорівнюють сумі позикових і довгострокових джерел формування запасів і витрат. <p>Якщо ці умови не виконуються, то фінансова стійкість є передкризовою.</p> <p>4. Кризовий фінансовий стан: $ZB < K_{заг} +$ тимчасово вільні джерела.</p> <p>У такій ситуації підприємство знаходиться на грані банкрутства, тобто маючи кредити і позики, які не погашені своєчасно, прострочену дебіторську і кредиторську заборгованість, запаси і витрати не забезпечуються джерелами їх формування (с. 101—104). (ЗФА).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
22	Білик М.Д.	<i>Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : КНЕУ, 2005. — 592 с.	<p>За абсолютний показник фінансової стійкості приймають наявність власних оборотних коштів:</p> $\text{НВОК} = \text{ОА} - \text{ПЗ} \text{ (с. 313).}$ <p>Для характеристики джерел формування матеріальних оборотних коштів (запасів):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Власні оборотні кошти (K_v): $\text{ВК} - \text{НА, або} \\ (\text{ОА} + \text{ВМП}) - (\text{ЗНВП} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} + \text{ДМП}).$ 2. Власні оборотні кошти і довгострокові позикові джерела формування запасів ($K_{v.p.z}$) (функціонуючий капітал): $K_{v.p.z} = K_v + \text{ДЗ, або } \text{ВК} + \text{ДЗ} - \text{НА.}$ 3. Загальна величина основних джерел формування запасів і витрат ($K_{\text{заг}}$): $K_{\text{заг}} = \text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Короткострокові кредити} - \text{Необоротні активи (с. 323—324).}$ <p>Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпечення запасів джерелами формування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів: $\pm \phi^a = K_v - 3;$ 2) Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів довгострокових джерел формування запасів: $\pm \phi^T = K_{v.p.z} - 3;$ 3) Надлишок (+) або нестача (–) загальної величини основних джерел формування запасів: $\pm \phi_0 = K_0 - 3.$ <p>(с. 326).</p> <p>Типи фінансової стійкості.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p><i>Перший тип фінансової стійкості</i> — абсолютна стійкість фінансового стану підприємства, коли запаси і витрати менше суми власного оборотного капіталу та кредитів банку під товарно-матеріальні цінності:</p> $ЗВ < \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}},$ <p>де ЗВ — запаси і витрати; КР_{тмц} — кредити під товарно-матеріальні цінності. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат джерелами засобів (К_{зз}) більше одиниці:</p> $\text{К}_{\text{зз}} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}}}{ЗВ} > 1.$ <p>Вона навряд чи може розглядатися як ідеальна, оскільки означає, що керівництво підприємства не вмiє, не бажає або не має можливості використовувати зовнішні джерела фінансування для операційної діяльності.</p> <p><i>Другий тип фінансової стійкості</i> — нормальна стійкість фінансового стану, коли гарантується платоспроможність підприємства і виконується умова</p> $ЗВ = \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}}$ <p>та відповідно дорівнює одиниці коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат джерелами засобів</p> $\text{К}_{\text{зз}} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}}}{ЗВ} = 1.$ <p>У цій ситуації підприємство використовує для покриття запасів, крім власних оборотних коштів, також і довгострокові позикові засоби. фінансування з погляду фінансового менеджменту такий тип є «нормальним» для підприємства є найбільш бажаною.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p><i>Третій тип фінансової стійкості</i> — нестійкий (передкризовий) фінансовий стан, коли відбувається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відтворення рівноваги платіжних засобів і платіжних зобов'язань за рахунок залучення тимчасово вільних джерел засобів ($D_{ТВ}$) в оборот підприємства</p> $ЗВ = \sum ВОК + КР_{ТМЦ} + D_{ТВ}$ <p>і відповідно</p> $K_{зз} = \frac{\sum ВОК + КР_{ТМЦ} + D_{ТВ}}{ЗВ} = 1$ <p>Фінансова нестійкість вважається припустимою, якщо виконуються такі умови:</p> <p>1) виробничі запаси (ВЗ) і готова продукція (ГП) дорівнюють сумі короткострокових кредитів і позикових коштів (ККПК), що беруть участь у формуванні запасів, або перевищують її:</p> $ВЗ + ГП \geq ККПК;$ <p>2) незавершене виробництво (НВ) і витрати майбутніх періодів (ВМП) дорівнюють величині власного оборотного капіталу або менші від неї:</p> $НВ + ВМП \leq \sum ВОК.$ <p><i>Четвертий тип фінансової стійкості</i> — кризовий фінансовий стан, коли підприємство знаходиться на межі банкрутства, за якого запаси і витрати більші від суми власних оборотних коштів, кредитів під товарно-матеріальні цінності та залучених тимчасово вільних джерел засобів</p> $ЗВ > \sum ВОК + КР_{ТМЦ} + D_{ТВ}$ <p>і відповідно:</p> $K_{зз} = \frac{\sum ВОК + КР_{ТМЦ} + D_{ТВ}}{ЗВ} < 1$ <p>(с. 329—331).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
23	Ковальчук М.І.	<i>Ковальчук М.І.</i> Економічний аналіз діяльності підприємств АПК : підручник. — К. : КНЕУ, 2005. — 390 с.	Виділяє власний оборотний капітал: $\text{ВОК} = \text{ОА} - \text{ПЗ} \text{ (с. 333).}$ Власні обігові кошти (робочий капітал або функціонуючий капітал): $\text{ВК} + \text{ДЗ} - \text{НА},$ або $\text{ОА} - \text{ПЗ} \text{ (с. 336).}$
24	Чечевичина Л.М., Чуєв І.М.	<i>Чечевичина Л.Н.</i> Анализ финансово-хозяйственной деятельности : учеб. пособие. / Л.М. Чечевичина, И.Н. Чуев. — 3-е изд., доп. и перераб. — Ростов — н/Д. : Феникс, 2006. — 384 с.	<i>Узагальнюючий абсолютний показник фінансової стійкості</i> — це надлишок або нестача джерел засобів, що формують запаси (запаси і затрати). Для характеристики джерел формування запасів і затрат показники: 1) наявність власних оборотних коштів (E_c): $E_c = \text{ВК} - \text{НА};$ 2) власні оборотні і довгострокові позикові джерела формування запасів і затрат ($E_{сд}$): $E_{сд} = \text{ВК} + \text{ДЗ} - \text{НА}.$ Або застосовує поняття чистих мобільних активів як $\text{ОА} - \text{ПЗ};$ 3) загальна величина основних джерел формування запасів і витрат ($E_{заг}$): $E_{заг} = \text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Короткострокові кредити (крім непогашених у терміни)} - \text{Необоротні активи}.$ <i>Три показники забезпеченості запасів джерелами їх формування:</i> 1) надлишок (нестача) ВОК (E_c) (по тексту йде правильно, а у формулах помилки): помилка $\text{ВК} - \text{Зз}$; 2) надлишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів ($E_{сд}$): $\pm E_c = (\text{ВК} + \text{Довгострокові кредити та позики}) - \text{Зз};$

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3) надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: $+/- E_{заг} = (ВК + \text{Довгострокові кредити та позики} + \text{Короткострокові кредити та позики}) - Зз$ (с. 316—317).</p> <p>Типи фінансової стійкості:</p> <p>1. Абсолютна фінансова стійкість. Запаси і затрати менше ніж власні оборотні кошти та кредити під товарно-матеріальні цінності: $Зз < ВК + \text{Кредити під товарно-матеріальні цінності}$. Зустрічається рідко і являє собою крайній тип фінансової стійкості.</p> <p>2. Нормальна стійкість фінансового стану. Запаси і затрати = Власні оборотні кошти та кредити під товарно-матеріальні цінності: $Зз = ВК + \text{кредити під товарно-матеріальні цінності}$. За даної ситуації гарантується платоспроможність суб'єкта господарювання.</p> <p>3. Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан: $Зз = ВК + \text{Кредити під товарно-матеріальні цінності} + \text{Тимчасово вільні джерела (резервний фонд, фонд соціальної сфери та ін.)}$. Фінансова стійкість у такій ситуації вважається припустимою, якщо величина короткострокових кредитів і позикових засобів, які залучаються для формування запасів і витрат, не перевищує сумарної вартості виробничих запасів, готової продукції і товарів, тобто якщо виконуються умови: — виробничі запаси (Зз) плюс готова продукція і товари (за собівартістю) (ГП) більші або дорівнюють короткостроковим кредитам і залученим засобам (ККПК), що беруть участь у формуванні запасів і витрат: $ВЗ + ГП \geq \text{ККПК}$;</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>— вартість незавершеного виробництва (НЗВ) плюс витрати майбутніх періодів (ВМП) менші або дорівнюють сумі позикових і довгострокових джерел формування запасів і витрат:</p> $НВ + ВМП \leq \sum ВОК.$ <p>Якщо ці умови не виконуються, то фінансова стійкість є передкризовою.</p> <p>4. Кризовий фінансовий стан: $ЗВ < K_{\text{зг}}$ + тимчасово вільні джерела</p> <p>У такій ситуації суб'єкт господарювання знаходиться на грані банкрутства, ... грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість (ДЗ) не покривають навіть його кредиторську заборгованість (КЗ) і прострочені позики (Пб):</p> $Ес + ДЗ < КЗ + Пб$ <p>(с.317—319).</p>
25	Шило В.П., Верховлядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М.	<i>Шило В.П., Верховлядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М.</i> Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства : навч. посіб. — К. : Кондор, 2005. — 240 с.	<p>Чотири типи фінансової стійкості. притримуючись думки А.М. Поддєрьогіна (36, с. 312) [с. 26]</p> <p>1. Абсолютна стійкість фінансового стану підприємства, коли запаси і витрати менше суми власного оборотного капіталу та кредитів банку під товарно-матеріальні цінності:</p> $З < \sum ВОК + КР_{\text{тмц}},$ <p>де ЗЗ — запаси і витрати; $КР_{\text{тмц}}$ — кредити під товарно-матеріальні цінності. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат джерелами засобів (K_3) більше одиниці:</p> $K_3 = \frac{\sum ВОК + КР_{\text{тмц}}}{З} > 1.$ <p>2. Нормальна стійкість, коли гарантується платоспроможність підприємства і виконується умова:</p> $З = \sum ВОК + КР_{\text{тмц}},$ $K_3 = \frac{\sum ВОК + КР_{\text{тмц}}}{З} = 1.$

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3. Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан, за якого порушується платіжний баланс, але зберігається можливість відтворення рівноваги платіжних засобів і платіжних зобов'язань за рахунок залучення тимчасово вільних джерел засобів ($D_{ТВ}$) в оборот підприємства (резервний фонд, фонд нагромадження та споживання), кредитів банку на тимчасове поповнення оборотних засобів тощо:</p> $З = \sum ВОК + КР_{ТМЦ} + D_{ТВ} ,$ $K_3 = \frac{\sum ВОК + КР_{ТМЦ} + D_{ТВ}}{З} = 1 .$ <p>Фінансова нестійкість вважається припустимою, якщо виконуються такі умови:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виробничі запаси і готова продукція дорівнюють сумі короткострокових кредитів і позикових коштів, що беруть участь у формуванні запасів, або перевищують її; 2. Незавершене виробництво і витрати майбутніх періодів дорівнюють величині власного оборотного капіталу або менші від неї. 4. Кризовий фінансовий стан, коли підприємство знаходиться на межі банкрутства: $З > \sum ВОК + КР_{ТМЦ} + D_{ТВ}$ $K_3 = \frac{\sum ВОК + КР_{ТМЦ} + D_{ТВ}}{З} < 1 .$ <p>(с. 27—28). Виділяють власні обігові засоби (ВОЗ): $ВОЗ = (ОА + ДМП) - (ПЗ + ВМП)$ (с. 144).</p> <p>Допущено помилку.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
26	Строченко Н.І.	Шиян Д.В., Строченко Н.І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : А.С.К., 2005. — 240 с.	<p>Не виділяє показники як абсолютні показники фінансової стійкості, а вказує на показники фінансового стану, а саме — аналіз джерел формування оборотного капіталу:</p> <p>— наявність власних джерел формування оборотного капіталу: (ВК + ЗНВП) – НА (за виключенням довгострокової дебіторської заборгованості та відстрочених податкових активів);</p> <p>— наявність робочого капіталу для формування запасів: (ВК + ЗНВП) – НА (за виключенням довгострокової дебіторської заборгованості та відстрочених податкових активів) + ДЗ;</p> <p>— загальна величина джерел формування запасів і затрат: (ВК + ЗНВП) – НА (за виключенням довгострокової дебіторської заборгованості та відстрочених податкових активів) + ДЗ + ККР банків + КЗ за товари (роботи, послуги), з одержаних авансів, векселів виданих.</p> <p><i>Три показники забезпеченості запасів і затрат джерелами їх формування:</i></p> <p>1) надлишок (нестача) власних джерел формування запасів і затрат: власні джерела формування запасів і затрат — ЗЗ;</p> <p>2) надлишок (нестача) робочого капіталу: наявність робочого капіталу — ЗЗ;</p> <p>3) надлишок (нестача) загальних джерел фінансування запасів і затрат (с. 99—100).</p> <p>Не виділяє типи фінансової стійкості, а вказує на типи фінансового стану.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Типи фінансового стану.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютні стабільний фінансовий стан, який є кратним типом фінансової стійкості: $ВДФЗ \geq 33$, де ВДФЗ — власні джерела формування запасів і затрат. 2. Нормальний фінансовий стан, гарантує платоспроможність: $ВДФЗ \leq 33 \leq РК$, де РК — робочий капітал. 3. Нестабільний фінансовий стан, втрачається платоспроможність, але є можливість її поповнення: $РК \leq 33 \leq 3В$, де 3В — загальні джерела фінансування запасів і затрат. 4. Кризовий фінансовий стан, втрачається платоспроможність та фактично свідчить про банкрутство (с. 100—101).
27	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В.	<i>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В.</i> Аналіз фінансово-господарської діяльності із застосуванням ПК. — К.: ЦНЛ, 2006. — 336 с.	<p>Але власний оборотний капітал розраховують як різницю між сумою розд. I, II, III пасиву балансу та необоротними активами: (ВОК) : (ВК+ЗНВП +ДЗ) – НА.</p> <p>Джерелами формування запасів (ДФЗ) є ВОК, короткострокові позики, КЗ за товарними операціями (с. 271).</p> <p>Деякі економісти (А. Д. Шеремет, В. В. Ковальов) залежно від співвідношення розглянутих показників виділяють чотири типи фінансової стійкості підприємства.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна фінансова стійкість. Ця ситуація характеризується нерівністю: $ВЗ < ВОК$. 2. Нормальна фінансова стійкість. Ця ситуація характеризується нерівністю: $ВОК < ВЗ < ДФЗ$.

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3. Нестійкий фінансовий стан. Для цієї ситуації характерна нерівність: ВЗ більше ДФЗ.</p> <p>4. Критичний фінансовий стан: Цей стан характеризується ситуацією, коли додатково до попередньої нерівності підприємство має кредити і позики, не погашені в строк, а також прострочену кредиторську і дебіторську заборгованість. Останні показники можна розрахувати за даними аналітичного обліку. Така ситуація означає, що підприємство не може вчасно розраховуватися зі своїми кредиторами. (с. 271—272).</p>
28	Тарасенко Н.В.	<p><i>Тарасенко Н.В.</i> Економічний аналіз : навч. посіб. — Львів : Новий світ — 2000, 2006. — 344 с.</p>	<p><i>Виділяється один абсолютний показник фінансової стійкості</i> — наявність власних оборотних коштів або власний оборотний капітал, який обчислюють:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ПА (розд. II та III активу балансу) — ПЗ (розд. IV пасиву балансу); • загальна сума власного капіталу (розд. I пасиву балансу) + Довгострокові зобов'язання (розд. III пасиву балансу) — НА (розд. I активу балансу) (с. 261). <p><i>До абсолютних показників, які характеризують фінансову стійкість підприємства, відомі економісти А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін, Г.С. Савицька відносять як найбільш узагальнюючий показник фінансової стійкості залишок або нестачу джерел коштів для формування запасів і затрат. Цей показник отримують у вигляді різниці розміру джерел коштів і розміру запасів і витрат (с. 275).</i></p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості:</p> <p>1. Абсолютна стійкість фінансового стану підприємства, коли запаси і витрати (ЗВ) менше суми власного оборотного капіталу (Вобк або ВОК) та кредитів банку під товарно-матеріальні цінності: ($K_{\text{тмц}}$):</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>$ЗВ < \sum ВОК + КР_{\text{тмц}}$.</p> <p>Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат джерелами коштів ($К_{33}$) більше одиниці:</p> $К_{33} = \frac{\sum ВОК + КР_{\text{тмц}}}{ЗВ} > 1.$ <p>2. Нормальна стійкість, коли гарантується платоспроможність підприємства, якщо:</p> $ЗВ = \sum ВОК + КР_{\text{тмц}},$ $К_{33} = \frac{\sum ВОК + КР_{\text{тмц}}}{ЗВ} = 1.$ <p>3. Нестійкий фінансовий стан, за якого порушується платіжний баланс, але зберігається можливість відтворення рівноваги платіжних засобів і платіжних зобов'язань за рахунок залучення тимчасово вільних джерел засобів ($Д_{\text{тв}}$) в оборот підприємства і збільшення власного оборотного капіталу:</p> $ЗВ = \sum ВОК + КР_{\text{тмц}} + Д_{\text{тв}},$ $К_{33} = \frac{\sum ВОК + КР_{\text{тмц}} + Д_{\text{тв}}}{ЗВ} = 1.$ <p>На думку зазначених вище економістів, фінансова нестійкість вважається припустимою, якщо виконуються такі умови:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виробничі запаси і готова продукція дорівнюють сумі короткострокових кредитів і позикових коштів, що беруть участь у формуванні запасів, або перевищують її; 2. Незавершене виробництво і витрати майбутніх періодів дорівнюють величині власного оборотного капіталу або менші від неї:

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3. Кризовий фінансовий стан (підприємство перебуває на межі банкрутства, за якого:</p> $ЗВ > \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + \text{Д}_{\text{тв}},$ $K_{\text{зз}} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + \text{Д}_{\text{тв}}}{33} < 1$ <p>(с. 275—277).</p>
29	Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г.	<i>Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г.</i> Економічний аналіз: теорія і практика: Підручник / За ред. проф. А.Г.Загороднього. — Львів: «Магнолія Плюс», 2006. — 2006. — 428 с.	<p>У складі абсолютних показників фінансової стійкості виділяють дві групи:</p> <p>1) наявність джерел формування запасів і затрат;</p> <p>2) забезпеченість запасів і затрат джерелами їх формування.</p> <p>Перша група: — власні джерел формування запасів (Дв):</p> $\text{Дв} = \text{ВК} - \text{НА},$ <p>або — власні і довгострокові позикові джерела формування запасів ($K_{\text{вкладз}}$)</p> $\text{Двп} = \text{Дв} + \text{ДЗ}$ <p>або $\text{ВК} + \text{ДЗ} - \text{НА}$,</p> <p>— загальна величина основних джерел формування запасів і витрат ($\text{Д}_{\text{заг}}$):</p> $\text{Д}_{\text{заг}} = \text{Двп} + \text{ККР} = \text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Короткострокові кредити} - \text{Необоротні активи (с. 293)}.$ <p>Цим трьома показниками наявності джерел формування запасів та витрат відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх формування.</p> <p>1. Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів для формування запасів і витрат: $\text{Дв} - \text{ЗВ}$, де ЗВ — запаси і витрати;</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>2. Надлишок (+) або нестача (–) власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування запасів і витрат: Двп – ЗВ.</p> <p>3. Надлишок (+) або нестача (–) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат: Д_{заг} – ЗВ (с. 294—295).</p> <p>Типи фінансової стійкості.</p> <p>1. Абсолютна фінансова стійкість показує, що запаси підприємства повністю сформовані за рахунок його власних джерел (власного капіталу). Підприємство при цьому має високий рівень платоспроможності. Зустрічається вона рідко і є граничним типом фінансової стійкості. Такий підхід до фінансування оборотних активів не може розглядатися як оптимальний, оскільки він означає, що підприємство не бажає або не має можливості залучати позикові джерела фінансування, використання яких забезпечує зростання рентабельності власного капіталу (завдяки ефекту фінансового лівериджу).</p> <p>2. Нормальна фінансова стійкість властива підприємствам, які для формування запасів використовують власні джерела і довгострокові позикові джерела (власний капітал і довгострокові зобов'язання). Підприємство при цьому має достатньо високий рівень платоспроможності.</p> <p>Використання довгострокових зобов'язань для фінансування оборотних активів забезпечує зростання рентабельності власного капіталу за рахунок ефекту фінансового лівериджу.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3. Нестійкий фінансовий стан властивий підприємствам, яким для формування запасів недостатньо капіталізованих джерел (власного капіталу і довгострокових зобов'язань) і вони залучають з цією метою короткострокові кредити банків.</p> <p>Нестійкість фінансового стану вважається допустимою, якщо величина короткострокових кредитів банків, що залучаються для формування запасів, не перевищує сумарної вартості виробничих запасів, готової продукції і товарів (найліквіднішої частини запасів), а власні і довгострокові позикові джерела перевищують вартість іншої складової запасів — незавершеного виробництва, тобто якщо виконуються умови:</p> $ВЗ + ГП + Т \geq \text{ККР}, \text{НВР} \leq \text{Двл.}$ <p>Якщо умови не виконуються, то нестійкість фінансового стану підприємства вважається недопустимою і відображає тенденцію до суттєвого його погіршення.</p> <p>Використання значного обсягу короткострокових кредитів банків за такого типу фінансової стійкості створює проблеми у забезпеченні поточної платоспроможності. Разом з тим воно дає змогу здійснювати операційну діяльність з мінімальною потребою у власному капіталі, а відповідно забезпечувати в інших рівних умовах вищий рівень його рентабельності.</p> <p>4. Кризовий (критичний) фінансовий стан характеризується нестачею загальної величини основних фінансових джерел формування запасів. Рівновага платіжного балансу може бути забезпечена лише за рахунок протермінованих платежів з оплати праці, платежів до бюджетів та державних цільових фондів, зростання протермінованої кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги тощо (с. 329—331).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
30	Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С.	<i>Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С.</i> Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — К. : ЦНЛ, 2006. — 210 с.	<p>Виділяють абсолютні показники:</p> <p>1. Наявність власних оборотних коштів (Ес), яку визначають як різницю власного капіталу (Дс) та суми необоротних активів (НА): $Ес = Дв - НА;$</p> <p>2. Наявність власних оборотних коштів та довгострокових позикових джерел (Ет) і визначається як сума власних оборотних коштів та довгострокових кредитів та позик — ДКР (Кд): $Ет = Ес + Кд,$</p> <p>3. Загальна величина основних джерел коштів для формування запасів і витрат (Ез), яку визнають як суму власних оборотних коштів та довгострокових і короткострокових кредитів — ККР (Кк): $Ез = Ет + Кк,$</p> <p>або</p> $Кз = Дв + Кд + Кт - НА$ <p>(с. 111—112).</p> <p>Цим трьом показникам наявності джерел формування запасів і витрат відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх формування:</p> <p>1. Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів для формування запасів і витрат: $Ес - Z,$ де Z — запаси і витрати.</p> <p>2. Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів і витрат: $Ет - Z.$</p> <p>3. Надлишок (+) або нестача (–) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат: $Ез - Z$ (с. 294—295).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Виділяються чотири типи фінансової стійкості (за трикомпонентною композицією):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна стабільність фінансового стану. 2. Нормальна стабільність фінансового стану. 3. Нестійкий фінансовий стан. 4. Кризовий (кратний) фінансовий стан (113—114).
31	Старостенко Г.Г., Мірко Н.В.	<i>Старостенко Г. Г., Мірко Н. В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : ЦНЛ, 2006. — 224 с.	<p>Виділяються абсолютні показники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність власного оборотного капіталу (Кво), яку визначають як різницю власного капіталу (Кв) та суми необоротних активів (НА): $Кво = Кв - НА$ 2. Наявність власного оборотного та довгострокового залученого капіталу, який називається перманентним (Кп) і визначається як сума власного оборотного капіталу та довгострокового залученого капіталу (Кзд): $Кп = Кво + Кзд:$ 3. Загальна величина капіталу для формування запасів і затрат (Ксум), яку визнають як суму перманентного капіталу та короткострокового залученого капіталу (Кзк): $Ксум = Кп + Кзк,$ <p>або</p> $Ксум = Кво + Кзд + Кзк$ (с. 151—152). <p>Виділяються чотири типи фінансової стійкості, застосовуючи трикомпонентний показник:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна фінансова стійкість. 2. Нормальна фінансова стійкість. 3. Нестійкий фінансовий стан. 4. Кризовий фінансовий стан.

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Абсолютна та нормальна стійкість фінансового стану характеризується прибутковістю господарювання та відсутністю порушень фінансової дисципліни. Нестійкий фінансовий стан пов'язаний з порушенням платіжної дисципліни та зниженням рентабельності капіталу. Кризовий фінансовий стан свідчить про потенційну можливість банкрутства (с. 152).</p> <p>Визначаються за даними балансу.</p>
32	Шморгун Н.П., Головка І.В.	<i>Шморгун Н.П., Головка І.В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : ЦНЛ, 2006. — 528 с.	<p>1. Основним абсолютним показником є величина робочого капіталу (с. 68).</p> <p>2. Однією із характеристик фінансової стійкості є забезпеченість запасів плановими джерелами фінансування (с. 69).</p> <p>Запаси — це ВЗ, ГП, Т, НЗВ, ВМП, строк погашення яких менший ніж 12 місяців.</p> <p>Планові джерела фінансування (або нормальні джерела покриття): власні оборотні кошти + короткострокові кредити банку під виробничі запаси + заборгованість поставальникам, аванси, отримані від покупців + ДМП, строк отримання яких менший ніж 12 місяців (с. 69).</p> <p><i>Типи фінансової стійкості.</i></p> <p>1. <i>Абсолютна стійкість фінансового стану:</i> Запаси < власного обігового капіталу. Коефіцієнт забезпеченості запасів > одиниці.</p> <p>2. <i>Нормальна стійкість:</i> Запаси = Планові джерела фінансування. Коефіцієнт забезпеченості запасів = 1.</p>

Продовження дод. В

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3. <i>Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан:</i> Запаси = Планові джерела фінансування + Тимчасово залучені засоби. Коефіцієнт забезпеченості запасів і затрат з урахуванням тимчасово залучених засобів = 1. Платоспроможність порушується, але її можна відновити.</p> <p>4. <i>Кризовий фінансовий стан:</i> Запаси > Планові джерела фінансування + Тимчасово залучені засоби. Коефіцієнт забезпеченості запасів з урахуванням тимчасово залучених засобів менше 1 (с. 70). Тільки внутрішній фінансовий аналіз</p>
33	Ковальов В.В., Волкова О.М.	<i>Ковалев В.В., Волкова О.М.</i> Аналіз хозяйственной деятельности: Учебник. — М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. — 424 с.	<p>Показник фінансової стійкості — вартість чистих активів: (необоротні активи + оборотні активи (ПДВ + заборгованість засновників за внесення в статутний капітал + власні акції, викуплені в акціонерів)) — (цільове фінансування та надходження + довгострокові пасиви + (короткострокові пасиви — доходи майбутніх періодів — фонди споживання)) (с. 267).</p> <p>Виділяють такі показники платоспроможності та ліквідності: — абсолютний показник — величина власних оборотних коштів як різниця між оборотними активами та короткостроковими пасивами, який розраховується і в західній обліково-аналітичній практиці: $VOK = OA - ПЗ$ (с. 243).</p> <p><i>У питанні про аналіз платоспроможності та ліквідності розглядаються такі абсолютні показники та чотири типи фінансової стійкості.</i></p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>1. Власні оборотні кошти: $ВOK = OA - ПЗ$, або $ВOK = \text{Довгострокові джерела фінансування} - НА$;</p> <p>2. Нормальні джерела формування запасів (НДФЗ): $НДФЗ = ВOK + ККР$ (кредити та позики для покриття запасів) + КЗ (розрахунки з кредиторами за товарними операціями).</p> <p><i>Типи фінансової стійкості</i></p> <p>1. Абсолютна короткострокова фінансова стійкість. Ця ситуація характеризується нерівністю: $З < ВOK$.</p> <p>2. Нормальна короткострокова фінансова стійкість. Ця ситуація характеризується нерівністю: $ВOK < З < НДФЗ$.</p> <p>3. Нестійкий фінансовий стан. Для цієї ситуації характерна нерівність: $З$ більше $НДФЗ$.</p> <p>4. Критичний фінансовий стан. Цей стан характеризується ситуацією, коли додатково до попередньої нерівності підприємство має кредити і позики, не погашені в строк, а також прострочену кредиторську і дебіторську заборгованість. Останні показники можна розрахувати за даними аналітичного обліку. Така ситуація означає, що підприємство не може вчасно розраховувати зі своїми кредиторами. (с. 254).</p>
34	Дсева Н.М., Дедіков О.І.	Дсева Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — К: ЦУЛ, 2007. — 328.	<p>Для характеристики джерел формування запасів і затрат... такі показники:</p> <p>1) наявність власних оборотних коштів (Ев): $Ев = ВК$ — величина основних засобів і вкладень;</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>2) Наявність власних оборотних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат (Ет): $E_t = BK + ДЗ$ – величина основних засобів і вкладень;</p> <p>3) Загальна величина основних джерел формування запасів і витрат ($E_{заг}$): $E_{заг} = \text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Короткострокові кредити (крім непогашених у терміни)}$ – Величина основних засобів і вкладень (вказує на внутрішній фінансовий аналіз). <i>Три показники забезпеченості запасів і витрат джерелами їхнього формування:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Надлишок (нестача) ВОК (Ес): $E_v - З$ 2. Надлишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів і витрат (Ет): $+/- E_t = (E_v + \text{Довгострокові кредити та позикові кошти}) - З$ 3. Надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: $+/- E_{заг} = (E_v + \text{Довгострокові кредити та позики} + \text{Короткострокові кредити та позики}) - З$ (с. 128). <p>Типи фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна стійкість фінансового стану; 2. Нормальна стійкість, фінансового стану; 3. Нестійкий фінансовий стан; 4. Кризовий фінансовий стан (с. 128—129).
35	Подольська В.О., Яріш О.В.	<i>Подольська В.О., Яріш О.В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : ЦНЛ, 2007. — 488 с.	<p>Типи фінансової стійкості (застосовується трьохвимірний показник):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна стійкість. 2. Нормальна стійкість.

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3. <i>Передкризовий (критичний) фінансовий стан.</i></p> <p>4. <i>Кризовий фінансовий стан</i> (с. 190—191).</p> <p>Узагальнюючі показники фінансової стійкості:</p> <p>— наявність власного оборотного капіталу: $ВК - НА$;</p> <p>— наявність ВОК та довгострокових кредитів і позик:</p> <p>$ВОК + ЗНВП \text{ понад рік} + ДЗ + ДМП \text{ понад рік}$;</p> <p>— наявність ВОК та довгострокових короткострокових кредитів та позик: $ВОК + ЗНВП \text{ понад рік} + ДЗ + ДМП \text{ понад рік} + ККР$;</p> <p>— надлишок (нестача) ВОК (Ев):</p> <p>$+/- E_v = E_v - 3$.</p> <p>2. Надлишок (нестача) власних і довгострокових джерел фінансування запасів (Есд):</p> <p>$+/- E_{сд} = E_{сд} - 3$.</p> <p>3. Надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів:</p> <p>$+/- E_{заг} = E_{заг} - 3$</p> <p>4. Надлишок (нестача) на 1 грн запасів: $+/- E_{заг} / 3$ (с. 190).</p> <p>Узагальнюючі показники (абсолютні) та часткові (відносні) показники</p>
36.	Мошенський С.З., Олійник О.В.	<i>Мошенський С.З., Олійник О.В.</i> Економічний аналіз : підручник / За ред. Ф.Ф. Бутинця. — 2-ге вид., доп. і перероб. — Житомир: ПП «Рута», 2007. — 704 с.	<p>1. Загальна оцінка фінансової стійкості.</p> <p>2. Визначення типу фінансової стійкості.</p> <p><i>Визначення типу фінансової стійкості підприємства.</i></p> <p>Узагальнюючим показником фінансової стійкості є надлишок або недостача джерел формування запасів, що отримується у вигляді різниці між величиною джерел формування та вартістю запасів.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>При цьому мається на увазі забезпеченість запасів такими джерелами, як власні оборотні засоби, довгострокові та короткострокові кредити, кредиторська заборгованість (с. 455). (За основу прийнято методика, запропоновану в посібнику: <i>Шеремет А.Д., Негашев Е.В.</i> Методика фінансового аналізу. — М.: ИНФРА-М., 1999. — 208 с.)</p> <p>Для характеристики джерел формування запасів застосовується кілька показників, які відображають ступінь охоплення різних видів джерел:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) наявність власних оборотних засобів визначається за формулою: $ВК + ЗНВП + ДМП - НА.$ 2) наявність довгострокових джерел формування запасів визначається шляхом збільшення наявних власних оборотних засобів на суму довгострокових зобов'язань: $ВК + ЗНВП + ДМП + ДЗ - НА;$ 3) показник загальної величини джерел формування запасів визначається: $ВК + ЗНВП + ДМП + ДЗ + ПЗ - НА.$ <p>Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості джерелами їх формування — надлишком або недостатчею (с. 455—456):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна стійкість фінансового стану. 2. Нормальна стійкість фінансового стану. 3. Нестійкий фінансовий стан. 4. Кризовий фінансовий стан (с. 456). <p>*Зовнішній фінансовий аналіз — ЗФА</p> <p>3. Комплексна оцінка фінансової стійкості (відносні показники).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
37	Костир-ко Р.О.	<i>Костыко Р.А</i> Финансовый анализ: Учеб. пособ. — Х.: Фактор, 2007. — 784 с.	<p>Одним з абсолютних критеріїв фінансової стійкості є надлишок або нестача джерел засобів для формування запасів і затрат (матеріальних оборотних фондів).</p> <p>Для характеристики джерел формування запасів і затрат застосовується ряд показників, які характеризують види джерел:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність власних оборотних засобів (ВОК) визначається за формулою: $\text{ВОК} = \text{ВК} - \text{НА}.$ 2. Наявність власних і довгострокових джерел (ВД) формування запасів визначається шляхом збільшення наявних власних оборотних засобів на суму довгострокових кредитів: $\text{ВД} = (\text{ВОК} + \text{ДК}) - \text{НА}.$ 3. Показник загальної величини джерел (ЗД) формування запасів визначається з урахуванням суми короткострокових кредитів і позикових коштів (за виключенням позик, не погашених у термін) $\text{ЗД} = \text{ВОК} + \text{ДК} - \text{НА} + \text{ККР}.$ <p>Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості джерелами їх формування — надлишком або нестачею (с. 419—422):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна стійкість фінансового стану. 2. Нормальна стійкість фінансового стану. 3. Нестійкий фінансовий стан. 4. Кризовий фінансовий стан (с. 422—424)
38	Ізмайлова К.В.	<i>Измайлова К.В.</i> Финансовый анализ у будівництві : навч. посіб — К. : Кондор, 2007. — 236 с.	Цей ступінь незалежності можна оцінювати за різними критеріями: — рівнем покриття матеріальних обігових коштів (запасів) стабільними джерелами фінансування;

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>— платоспроможністю підприємства (його потенційною спроможністю покрити термінові зобов'язання мобільними активами);</p> <p>— часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування (с. 113).</p> <p>Розглядає абсолютні показники фінансової стійкості і вказує на порівняння запасів з ВОК, ВОК + Довгострокові кредити та позики, ВОК + + Довгострокові кредити та позики + + Короткострокові кредити та позики.</p> <p>1. Власні оборотні кошти (ВОК) = = ВК – НА.</p> <p>2. Загальноприйнято ВОК або робочий капітал: ОА – ПЗ, або ВК + ДЗ – НА (с. 84). <i>Типи фінансової стійкості з урахуванням, що ВОК = ВК – НА, З — запаси.</i></p> <p>1. <i>Абсолютна стійкість фінансового стану, платоспроможність підприємства гарантована:</i> $Z < \text{ВОК}$.</p> <p>2. <i>Нормальна стійкість, за якої гарантована платоспроможність підприємства:</i> $Z < \text{ВОК} + \text{Довгострокові кредити та позики}$</p> <p>3. <i>Нестійкий фінансовий стан:</i> $Z < \text{ВОК} + \text{Довгострокові кредити та позики} + \text{Короткострокові кредити та позики}$ Платоспроможність порушується, але її можна відновити.</p> <p>4. <i>Кризовий фінансовий стан:</i> $Z > \text{ВОК} + \text{Довгострокові кредити та позики} + \text{Короткострокові кредити та позики}$.</p> <p>Визначаються за даними балансу (с. 113—114).</p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості, дотримуючись думки А.Д. Шеремета</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
39	Прокопенко І.Ф., Ганін В.І.	<i>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І.</i> Методика і методологія економічного аналізу : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2008. — 430 с	<p>Але власний оборотний капітал розраховують як різницю між сумою розд. I, II, III пасиву балансу та необоротними активами: (ВОК) : (ВК+ЗНВП +ДЗ) – НА.</p> <p>Джерелами формування запасів (ДФЗ) є ВОК, короткострокові позики, КЗ за товарними операціями (с. 335).</p> <p>Деякі економісти (А. Д. Шеремет, В. В. Ковальов) залежно від співвідношення розглянутих показників виділяють чотири типи фінансової стійкості підприємства.</p> <p>1. Абсолютна фінансова стійкість. Ця ситуація характеризується нерівністю:</p> $ВЗ < ВОК.$ <p>2. Нормальна фінансова стійкість. Ця ситуація характеризується нерівністю:</p> $ВОК < ВЗ < ДФЗ.$ <p>3. Нестійкий фінансовий стан. Для цієї ситуації характерна нерівність:</p> $ВЗ > ДФЗ.$ <p>4. Критичний фінансовий стан. Цей стан характеризується ситуацією, коли додатково до попередньої нерівності підприємство має кредити і позики, не погашені в строк, а також прострочену кредиторську і дебіторську заборгованість. Останні показники можна розрахувати за даними аналітичного обліку. Така ситуація означає, що підприємство не може вчасно розраховувати зі своїми кредиторами.(с. 334—336).</p>
40	МакКензі Венді	<i>МакКензі, Венді.</i> Посібник Financial Times з аналізу та використання фінансової звітності : пер. з англ. — К. : Всеуито; Наукова думка, 2003. — 283 с.	Позитивний показник чистої вартості — це є чисті активи (всі активи — всі зобов'язання (ДЗ + ПЗ) або це є капітал і резерви) (с. 155—156).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
41	МакКензі Венді	<i>Мак Кензи Венди. Использование и интерпретация финансовой отчетности : пер. с англ. — Днепропетровск: Баланс-Клуб Бизнес Букс, 2006. — 600 с.</i>	Позитивний чистий капітал — це є чисті активи (всі активи — всі зобов'язання (ДЗ + ПЗ) або це є капітал і резерви) (с. 268—269).
42	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28.07.2006 р.	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затверджені Центральною спілкою споживчих товариств України від 28.07.2006 р.	Виділяється четверта група показників — показники оцінки ліквідності та фінансової стійкості . До показників оцінки фінансової стійкості — забезпеченість робочим капіталом (розраховується як різниця між величиною оборотних активів і поточних зобов'язань). <i>Тобто немає чіткого розмежування показників ліквідності та фінансової стійкості. Вказується одна єдина група.</i>
43	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерством економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 6 березня 2006 р. № 81	Не вказується поняття фінансової стійкості, але розглядаються показники фінансової стійкості. Власні оборотні засоби (різниця між оборотними активами підприємства та його короткостроковими зобов'язаннями) є тією частиною оборотних активів, яка фінансується за рахунок власних коштів та довгострокових зобов'язань. У разі якщо в підприємства є власні оборотні засоби, воно в змозі не лише сплатити свої поточні борги, але має кошти для розширення своєї діяльності.

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Розрахунок показника власних оборотних засобів наведено в додатку 2 розділу «Оцінка фінансової стійкості».</p> <p>Оптимальне значення власних оборотних засобів залежить від сфери діяльності, обсягу реалізації, стану ринку, а їх нестача або надлишок свідчить про незадовільний стан платоспроможності підприємства.</p> <p>Застосовується також назва — власні оборотні активи і визначається: рядок 380 – рядок 080 або (рядок 260 + рядок 270) – (рядок 430 + рядок 480 + рядок 620 + рядок 630).</p> <p>У тексті вживається назва і показник «функціонуючий капітал» як рядок 260 — рядок 620.</p> <p><i>Тобто в самих методичних рекомендаціях немає чіткої термінології.</i></p>
44	<p>Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312</p>	<p>Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312</p>	<p>Чітко не вказується поняття фінансової стійкості, але вказується на аналіз платоспроможності (фінансової стійкості).</p> <p>Вказується на показник «чистий оборотний капітал», але виділяється в складі показників ліквідності. Чистий оборотний капітал розраховується як різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями (ф. 1 (ряд. 260 – ряд. 620) > 0 та збільшення). Його наявність та величина свідчать про спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			Виділяється окремо етап аналізу — аналіз платоспроможності (фінансової стійкості), але даний показник не входить.
45	Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99.	Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України, протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99.	Чітко не вказується поняття фінансової стійкості, але вказується на аналіз платоспроможності (фінансової стійкості). Вказується на показник «чистий оборотний капітал», але виділяється в складі показників ліквідності. Чистий оборотний капітал розраховується як різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями (ф. 1 (ряд. 260 – ряд. 620) > 0). Його наявність та величина свідчать про спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність. (Повторює наведене вище Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації.)
46	Литвин Б.М., Стельмах М.В.	<i>Литвин Б.М., Стельмах М.В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. — К. : Хай-Тек Прес, 2008. — 336 с.	Для характеристики джерел формування матеріальних оборотних активів (запасів і витрат) ... показники видів джерел: 1) наявність власних оборотних коштів: $K_{вл} = BK - HA = \text{ряд. } 380 - \text{ряд. } 080$; 2) наявність власного капіталу і довгострокових зобов'язань: $K_{вл. дз} = BK + ДЗ - HA$;

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3) загальна величина джерел формування запасів і витрат: $K_{\text{заг}} = BK + ДЗ + \text{короткострокові кредити} - HA$.</p> <p>Показники забезпеченості засобів джерелами їх формування:</p> <p>1) надлишок (нестача) власних оборотних коштів: $K_{\text{вл}} - 3B$;</p> <p>2) надлишок (нестача) власних коштів і ДЗ: $K_{\text{вл. ДЗ}} - 3B$;</p> <p>3) надлишок (нестача) $K_{\text{заг}}$: $K_{\text{заг}} - 3B$.</p> <p>Чотири типи фінансової стійкості: — абсолютна фінансова стійкість: $S = (1, 1, 1)$; — нормальна фінансова стійкість: $S = (0, 1, 1)$; — нестійкий (передкризовий) фінансовий стан: $S = (0, 0, 1)$; — кризовий фінансовий стан: $S = (0, 0, 0)$ (с. 114).</p>
47	Магопєць О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю.	Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Магопєць О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю. — Кіровоград, ТОВ «КОД», 2010. — 280 с.	<p>Власний оборотний капітал: $ВOK = BK + 3НВП + ДЗ + ДМП - HA - ВМП$,</p> <p>або $ВOK = OA - ПЗ$.</p> <p>Чотири типи фінансової стійкості:</p> <p>1. Абсолютна фінансова стійкість: $3 < ВOK$.</p> <p>2. Нормальна фінансова стійкість: $3 < ВOK + 3Д$</p> <p>3. Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан: $3 < ВOK + 3Д + \text{короткострокові кредити під ТМЦ}$</p> <p>4. Кризовий фінансовий стан: $3 > ВOK + 3Д + \text{короткострокові кредити під ТМЦ}$ (с. 128). (внутрішній фінансовий аналіз).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
48	Мних Є.В., Барабаш Н.С.	<i>Мних Є.В.</i> Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. — К.: КНТЕУ, 2010. — 412 с.	<p>Виділяє абсолютні показники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність власного оборотного капіталу (Кво), яку визначають як різницю власного капіталу (Кв) та суми необоротних активів (НА): $\text{Кво} = \text{Кв} - \text{НА};$ 2. Наявність перманентного капіталу (Кп) і визначається як сума власного оборотного капіталу та довгострокового залученого капіталу (Кзд): $\text{Кп} = \text{Кво} + \text{Кзд};$ 3. Загальна величина капіталу для формування запасів і затрат (Ксум), яку визнають як суму перманентного капіталу та короткострокового залученого капіталу (Кзк): $\text{Ксум} = \text{Кп} + \text{Кзк},$ <p>або</p> $\text{Ксум} = \text{Кво} + \text{Кзд} + \text{Кзк}$ <p>(с. 142).</p> <p>Виділяє чотири типи фінансової стійкості застосовуючи трикомпонентний показник:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) абсолютна фінансова стійкість; 2) нормальна фінансова стійкість; 3) нестійкий фінансовий стан; 4) кризовий фінансовий стан (с. 142). <p>Абсолютна та нормальна стійкість фінансового стану характеризується прибутковістю господарювання та відсутністю порушень фінансової дисципліни. Нестійкий фінансовий стан пов'язаний з порушенням платіжної дисципліни та зниженням рентабельності капіталу. Кризовий фінансовий стан свідчить про потенційну можливість банкрутства (с. 143).</p>
49	Шеремет А.Д., Негашев Є.В.	<i>Шеремет А.Д., Негашев Є.В.</i> Методика фінансового аналізу діяльності коммерческих организаций. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : ИНФРА-М, 2010. — 208 с.	<ul style="list-style-type: none"> ● Чисті активи для АТ збігаються з показником реального власного капіталу. ● Різниця реального власного капіталу та статутного капіталу є головним вихідним показником стійкості фінансового стану підприємства (с. 135).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Узагальнюючим показником фінансової стійкості є надлишок або нестача джерел для формування запасів як різниця величини джерел коштів та величини запасів (с. 140).</p> <p>Абсолютні показники наявності джерел формування запасів: — наявність власних оборотних коштів; — наявність довгострокових джерел формування запасів; — загальна величина головних джерел формування запасів.</p> <p>Показники забезпеченості запасів джерелами їх формування: — надлишок або нестача власних оборотних коштів для формування запасів; — надлишок або нестача довгострокових джерел формування запасів для формування запасів; — надлишок або нестача загальної величини головних джерел формування запасів для формування запасів (с. 140—141).</p> <p>Виділяють чотири типи фінансової стійкості застосовуючи трикомпонентний показник: 1) абсолютна стійкість фінансового стану; 2) нормальна стійкість фінансового стану; 3) нестійкий фінансовий стан. кризовий фінансовий стан (с. 142).</p>
50	Черненко А.Ф., Башаріна А.Б.	Черненко А.Ф. Анализ финансовой отчетности : учеб. пособие. / А.Ф. Черненко, А.Б. Башарина. — Ростов н/Д. : Феникс, 2010. — 285 с.	<p>Джерела формування запасів: — власні оборотні кошти: $ВOK = BK - HA$ (ряд. 490 «Капітал і резерви» — ряд. 190 «Необоротні активи») (с. 175); — власні та довгострокові кошти формування запасів: $ВД = ВOK + ДЗ$; — загальна величина головних джерел формування запасів: $ЗП = ВД + ККР$ (короткострокові кредити та позики) (с. 175).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Достатність даних трьох джерел для джерел формування запасів: — надлишок або нестача власних оборотних коштів: $+/- \text{ВОК} = \text{ВОК} - \text{Запаси}$ (с. 175); — надлишок або нестача власних і довгострокових джерел формування запасів: $+/- \text{ВД} = \text{ВД} - \text{Запаси}$ (с. 176); — надлишок або нестача загальної величини головних джерел формування запасів: $+/- \text{ЗП} = \text{ЗП} - \text{Запаси}$ (с. 176). Чотири типи фінансової стійкості:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● абсолютна: $+/- \text{ВОК} > 0$; ● нормальна: $+/- \text{ВОК} < 0$; $+/- \text{ВД} > 0$; ● нестійкий фінансовий стан: $+/- \text{ВОК} < 0$; $+/- \text{ВД} < 0$; $+/- \text{ЗП} > 0$; ● кризовий фінансовий стан: $+/- \text{ВОК} < 0$; $+/- \text{ВД} < 0$; $+/- \text{ЗП} < 0$ (с. 176).
51	Єфімова О.В.	<i>Єфімова О.В.</i> Финансовый анализ: современный инструмент-рий для принятия экономических решений : учебник / О. В. Ефимова. — 3-е изд., испр. и доп. — М. : Омега-Л, 2010. — 351 с.	<p>Не виділяє абсолютні показники фінансової стійкості, але у складі показників поточної платоспроможності та ліквідності вказує на показники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) власні оборотні кошти (в розрахунках відносних показників): $\text{ВОК} = \text{ВК} - \text{НА}$ тільки при відсутності ДЗ, тобто $\text{ВОК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} - \text{НА}$; 2) чисті оборотні активи: $\text{ЧОА} = \text{ОА} - \text{ПЗ}$ (с. 43).
52	Пласкова Н.С.	<i>Пласкова Н.С.</i> Анализ финансовой отчетности: учебник / Пласкова Н.С. — М. : Эксмо, 2010. — 384 с.	Один з критеріїв фінансової незалежності організації — забезпеченість її матеріальних оборотних активів (запасів) стійкими джерелами формування (с. 153).

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Величина матеріальних виробничих запасів (МВЗ): запаси + ПДВ з придбаних цінностей (с. 153).</p> <p>Власні оборотні кошти (ВОК): Капітал та резерви + ДМП + ДЗ – НА (с. 153).</p> <p>Класифікація фінансової незалежності:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна фінансова незалежність: $МВЗ < ВОК$. 2. Нормальна фінансова стійкість: $МВЗ < ВОК + \text{короткострокові кредити та позики}$. 3. Високий ступінь фінансової залежності: $МВЗ < ВОК + \text{короткострокові кредити та позики} + \text{короткострокова кредиторська заборгованість постачальникам}$. 4. Кризовий фінансовий стан: $МВЗ > ВОК + \text{короткострокові кредити та позики} + \text{короткострокова кредиторська заборгованість постачальникам}$ (с. 153—154).
53	Пласкова Н.С.	Пласкова Н.С. Экономический анализ : учебник / Пласкова Н. С. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Эксмо, 2010. — 704 с.	<p>Один з критеріїв фінансової незалежності організації — забезпеченість її матеріальних оборотних активів (запасів) стійкими джерелами формування (с. 223).</p> <p>Величина матеріальних виробничих запасів (МВЗ): запаси + ПДВ з придбаних цінностей (с. 153).</p> <p>Власні оборотні кошти (ВОК): Капітал та резерви + ДМП + ДЗ – НА (с. 223).</p> <p>Класифікація фінансової незалежності:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Абсолютна фінансова незалежність: $МВЗ \leq ВОК$.

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>2. Нормальна фінансова стійкість: $MВЗ \leq ВОК + \text{короткострокові кредити та позики}$</p> <p>3. Високий ступінь фінансової залежності. $MВЗ < ВОК + \text{короткострокові кредити та позики} + \text{короткострокова кредиторська заборгованість постачальникам.}$</p> <p>4. Кризовий фінансовий стан: $MВЗ > ВОК + \text{короткострокові кредити та позики} + \text{короткострокова кредиторська заборгованість постачальникам}$ (с. 223—224)</p>
54	Любушин М.П., Бабичева Н.Е.	Любушин Н.П., Бабичева Н.Э. Финансовый анализ : учебник / Н.П Любушин, Н.Э. Бабичева. — 2-е изд., перераб. и доп. — М : Эксмо, 2010. — 336 с.	<p>Один з критеріїв фінансової стійкості організації — надлишок або нестача джерел коштів для формування запасів (матеріальних оборотних фондів (с. 242).</p> <p><i>Власні оборотні кошти:</i> $ВК - НА = (\text{Капітал та резерви} + \text{ДЗ}) - НА.$</p> <p>Зазвичай виділяють чотири типи фінансової стійкості:</p> <p>1) абсолютна стійкість фінансового стану: Запаси < $ВОК + \text{короткострокові кредити та позики};$</p> <p>2) нормальна стійкість: Запаси = $ВОК + \text{короткострокові кредити та позики};$</p> <p>3) нестійкий фінансовий стан: Запаси = $ВОК + \text{короткострокові кредити та позики} + \text{тимчасово вільні джерела коштів (резервний капітал, фонди накопичення та споживання)} + \text{кредити банків і позикових коштів на тимчасове поповнення оборотного капіталу};$</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>4) кризовий фінансовий стан: Запаси > ВОК + короткострокові кредити та позики + тимчасово вільні джерела коштів (резервний капітал, фонди накопичення та споживання) + кредити банків і позикових коштів на тимчасове поповнення оборотного капіталу (с. 242—243).</p>
55	Жуліна О.Г., Іванова Н.О.	<p><i>Жуліна Е.Г.</i> Анализ финансовой отчетности : учеб. пособ. / Е. Г. Жулина, Н.А. Иванова. — М. : Изд-торг. корпорация «Дашков и К^о», 2011. — 272 с.</p>	<p>До абсолютних показників при оцінці фінансової стійкості організації відноситься загальна величина запасів і затрат.</p> <p>Для характеристики джерел формування запасів і затрат використовуються кілька показників, які відображають різні види джерел:</p> <p>1) наявність власних оборотних коштів (ряд. 490 «Капітал і резерви» — ряд. 190 «Необоротні активи») (с. 95);</p> <p>2) наявність власних і довгострокових позикових коштів формування запасів і затрат або функціонуючий капітал (ряд. 490 «Капітал і резерви» + ряд. 590 «Довгострокові зобов'язання» — ряд. 190 «Необоротні активи») (с. 95);</p> <p>3) загальна величина головних джерел формування запасів і затрат (ряд. 490 «Капітал і резерви» + ряд. 590 «Довгострокові зобов'язання» + ряд. 610 «Позики й кредити» — ряд. 190 «Необоротні активи») (с. 95).</p> <p>Трьом показникам наявності джерел формування запасів і затрат відповідають три показники забезпеченості запасів і затрат джерелами формування:</p> <p>1) надлишок або нестача власних оборотних коштів: $F_c = \text{ВОК} - 33$;</p> <p>2) надлишок або нестача власних та довгострокових позикових джерел: $F_m = \text{КФ} - 33$;</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3) надлишок або нестача загальної величини головних джерел: $\Phi_0 = VI - 33$ (с. 96).</p> <p>За допомогою даних показників визначається трикомпонентний показник типу фінансової ситуації: $S(\Phi) = 1$, якщо $\Phi \geq 0$; $S(\Phi) = 0$, якщо $\Phi < 0$.</p> <p>Чотири типи фінансової стійкості при використанні методу абсолютних показників:</p> <p>— абсолютна стійкість фінансового стану: $\Phi_c \geq 0$; $\Phi_m \geq 0$; $\Phi_0 \geq 0$; тобто $S = (1,1,1)$;</p> <p>— нормальна стійкість фінансового стану: Φ_c менше 0; $\Phi_m \geq 0$; $\Phi_0 \geq 0$; тобто $S = (0,1,1)$;</p> <p>— нестійкий фінансовий стан: $\Phi_c < 0$; $\Phi_m < 0$; $\Phi_0 \geq 0$; тобто $S = (0,0,1)$;</p> <p>— кризовий фінансовий стан: $\Phi_c < 0$; $\Phi_m < 0$; $\Phi_0 < 0$; тобто $S = (0,0,0)$ (с. 96).</p>
56	Литнева Н.О, Парушина Н.В, Киштымова Є.О.	<i>Литнева Н.А. Бухгалтерский учет и анализ / Н. А. Литнева, Н.В. Парушина, Е.А. Кыштымова. — Ростов н/Д. : Феникс, 2011. — 604 с.</i>	<p>Узагальнюючим абсолютним показником фінансової стійкості є відповідність або невідповідність (надлишок або нестача) джерел коштів для формування запасів і затрат, тобто різниця між величиною джерел коштів і величиною запасів і затрат (с. 575).</p> <p>Для характеристики джерел формування запасів і затрат використовуються кілька показників, які відображають різний ступінь охоплення різних видів джерел:</p> <p>1) наявність власних оборотних коштів (ряд. 490 «Капітал і резерви» — ряд. 190 «Необоротні активи») (с. 575);</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>2) наявність власних і довгострокових позикових коштів формування запасів і затрат, або функціонуючий капітал (ряд. 490 «Капітал і резерви» + ряд. 590 «Довгострокові кредити та позики» – ряд. 190 «Необоротні активи») (с. 95);</p> <p>3) загальна величина головних джерел формування запасів і затрат (ряд. 490 «Капітал і резерви» + ряд. 590 «Довгострокові зобов'язання» + <i>короткострокові кредити та позикові кошти підсумок розд. V «Короткострокові зобов'язання» без прострочених позик</i> – ряд. 190 «Необоротні активи») (с. 575).</p> <p>Трьом показникам наявності джерел формування запасів і затрат відповідають три показники забезпеченості запасів і затрат джерелами формування:</p> <p>1) надлишок або нестача власних оборотних коштів: ВОК — 33;</p> <p>2) надлишок або нестача власних та довгострокових позикових джерел: ВОКДП — 33;</p> <p>3) надлишок або нестача загальної величини головних джерел: ЗВ — 33 (с. 576).</p> <p>За допомогою даних показників визначається трикомпонентний показник.</p> <p>Чотири типи фінансової стійкості при використанні методу абсолютних показників:</p> <p>— абсолютна стійкість фінансового стану: $S = (1,1,1)$;</p> <p>— нормальна стійкість фінансового стану: $S = (0,1,1)$;</p> <p>— нестійкий фінансовий стан: $S = (0,0,1)$;</p> <p>— кризовий фінансовий стан: $S = (0,0,0)$ (с. 576).</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
57	Кірьянова З.В., Седова О.І.	Кірьянова З.В. Анализ финансовой отчетности : учебник для бакалавров / З.В. Кірьянова, Е.И. Седова. — М. : Юрайт, 2011.	<p>Чисті активи = активи, які приймаються до розрахунку — зобов'язання, які приймаються до розрахунку (с. 161).</p> <p>Активи, які приймаються до розрахунку = підсумок розд. I + підсумок розд. II – заборгованість учасникам за внесками в статутний капітал – оціночні резерви за сумнівними боргами і під знецінювання цінних паперів, якщо вони створювалися (с. 161).</p> <p>Зобов'язання, які приймаються до розрахунку = підсумок розд. IV + підсумок розд. V – ДМП (с. 162).</p> <p>Розмір чистих активів для акціонерних товариств збігається з показником реального власного капіталу, який є застосовуваним і для юридичних осіб інших організаційно-правових форм (с. 162).</p> <p>Різниця реального власного капіталу та статутного капіталу є необхідним показником фінансової стійкості організації (с. 162).</p> <p>Різниця реального власного та статутного капіталу = реальний власний капітал – статутний капітал = статутний капітал + додатковий капітал + резервний капітал + нерозподілений прибуток + ДМП – збитки – власні акції, викуплені у акціонерів – заборгованість учасників (засновників) за внесками в статутний капітал (с. 162).</p> <p>Позитивні складові умовно можна назвати приростом власного капіталу, від'ємні — відволіканням власного капіталу.</p> <p>Якщо зростання власного капіталу перевищує його відволікання, то різниця реального власного капіталу та статутного капіталу позитивна, тобто виконується мінімальна умова фінансової стійкості підприємства.</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>Якщо ж зростання власного капіталу менше його відволікання, то різниця реального власного капіталу та статутного капіталу від'ємна, і тому фінансовий стан підприємства слід визнати нестійким (с. 162).</p> <p>Співвідношення вартості запасів і величин власних позикових джерел їх формування — один з найважливіших факторів стійкості фінансового стану підприємства (с. 163).</p> <p>Для характеристики джерел формування запасів ... показники:</p> <p>1) наявність власних оборотних коштів: $\text{НВОК} = \text{Реальний власний капітал} - \text{необоротні активи} - \text{довгострокова дебіторська заборгованість};$</p> <p>2) наявність довгострокових джерел формування запасів (ДД): $\text{ДД} = \text{НВОК} + \text{Довгострокові пасиви};$</p> <p>3) загальна величина основних джерел формування запасів (ЗД): $\text{ЗД} = \text{НВОК} + \text{Довгострокові пасиви} + \text{Короткострокові кредити та позикові кошти} \text{ (с. 165)}.$</p> <p>Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх формування:</p> <p>1) надлишок (нестача) НВОК: $\text{НВОК} - \text{Запаси (включаючи не списаний ПДВ з придбаних цінностей)};$</p> <p>2) надлишок (нестача) довгострокових джерел фінансування запасів: $\text{ДД} - \text{Запаси (включаючи не списаний ПДВ з придбаних цінностей)};$</p> <p>3) надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: $\text{ЗД} - \text{Запаси (включаючи не списаний ПДВ по придбаним цінностям)} \text{ (с. 165)}.$</p>

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			Типи фінансової стійкості: 1) абсолютна стійкість фінансового стану; 2) нормальна стійкість фінансового стану; 3) нестійкий фінансовий стан; Кризовий фінансовий стан (с. 164).
58	Глишева Н.М., Крилов С.І.	<i>Ильшева Н.Н.</i> Анализ финансовой отчетности : учебник/ Н.Н. Ильшева, С.И. Крылов. — М. : Финансы и статистика, ИНФРА-М, 2011. — 480 с.	Власний оборотний капітал — частина власного капіталу, вкладена в оборотні активи, тобто власне джерело фінансування оборотних активів (с. 39). Два способи розрахунку ВОК залежно від того, які пасиви вважаються джерелами фінансування оборотних активів комерційної організації: 1) джерела фінансування оборотних активів — власний капітал, ДЗ та короткострокові зобов'язання (КЗ): $ВОК = ОА - КЗ - ДЗ = ВК - НА$ (необоротні активи); 2) джерела фінансування оборотних активів — власний капітал і короткострокові зобов'язання (КЗ): $ВОК = ОА - КЗ = ВК + ДЗ - НА$ (необоротні активи) (с. 40). Темпи зростання ВК мають бути більше ніж темпи зростання ВОК (с. 41). Далі аналізуються абсолютні показники оцінки фінансової стійкості, в якості яких використовуються показники, що характеризують ступінь забезпеченості запасів джерелами фінансування: 1) надлишок (нестача) власних джерел фінансування: $(ВК - НА) - \text{Запаси}$; 2) надлишок (нестача) власних і довгострокових позикових джерел фінансування запасів: 1) $(ВК + ДКЗ \text{ (довгострокові кредити та позики)} - НА) - \text{Запаси}$;

№ з/п	Автор	Автор (автори) праці, назва, видавництво та рік видання	Думки вчених-аналітиків
			<p>3. Надлишок (нестача) загальних головних джерел формування запасів: (ВК + ДКЗ (довгострокові кредити та позики) + ККЗ (короткострокові кредити та позики) – НА) – Запаси (с. 41).</p> <p>Типи фінансової стійкості: 1) абсолютна фінансова стійкість; 2) нормальна фінансова стійкість; 3) відносна фінансова нестійкість; абсолютна фінансова нестійкість (с. 42).</p>

**РЕКОМЕНДОВАНА ФОРМА БАЛАНСУ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ
ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
(КРІМ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА)**

Дата (рік, місяць, число)

Коди	
	01

Підприємство	за ЄДРПОУ
Територія	за КОАТУУ
Форма власності	за КФВ
Орган державного управління	за СПОДУ
Галузь	за ЗКГНГ
Вид економічної діяльності	за КВЕД
Одиниця виміру: тис. грн	Контрольна сума

АДРЕСА _____

БАЛАНС

на _____ 20__ р.

Форма № 1

Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
I. Необоротні нематеріальні та матеріальні активи			
Нематеріальні активи: залишкова вартість первісна вартість накопичена амортизація	010 011 012		
Матеріальні активи:			
Незавершені капітальні інвестиції	020		

Актив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Основні засоби: залишкова вартість первісна вартість знос	030 031 032		
Довгострокові біологічні активи:			
справедлива (залишкова) вартість первісна вартість накопичена амортизація	035 036 037		
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості (055)	038		
Первісна вартість інвестиційної нерухомості (056)	039		
Знос інвестиційної нерухомості (057)	040		
Гудвіл	041		
Усього за розділом I (сума ряд. 010, 020, 030, 035, 038, 041)	042		
II. Необоротні фінансові активи			
Довгострокові фінансові інвестиції			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств (040) інші фінансові інвестиції	043 045		
Довгострокова дебіторська забор- гованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом II (сума ряд. 043—070)	080		
Разом необоротних активів	090		
III. Оборотні матеріальні активи			
Запаси:			
виробничі запаси	100		
поточні біологічні активи	110		

Продовження дод. Г

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
незавершене виробництво	120		
готова продукція	130		
товари (крім необоротних активів і груп вибуття)	140		
Необоротні активи та групи вибуття (275)	141		
Усього за розділом III (сума ряд. 100 – 141)	149		
IV. Оборотні фінансові активи			
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги: чиста реалізаційна вартість первісна вартість резерв сумнівних боргів	160 161 162	()	()
Дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом за виданими авансами з нарахованих доходів із внутрішніх розрахунків	170 180 190 200		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210		
Поточні фінансові інвестиції	220		
Еквіваленти грошових коштів	225		
Грошові кошти: в національній валюті у т. ч. в касі в іноземній валюті	230 231 240		
Інші оборотні активи	250		
Усього за розділом IV (алгебраїчна сума ряд. 150—250)	260		
Разом оборотних активів	265		
V. Витрати майбутніх періодів	270		

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
БАЛАНС (сума ряд. 042, 080, 149, 260, 270 або сума ряд. 090, 265, 270)	280		
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300		
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330		
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непо- критий збиток)	350		
Неоплачений капітал	360	()	()
Вилучений капітал	370	()	()
Усього за розділом I (алгебраїч- на сума ряд. 300—370)	380		
II. Забезпечення майбутніх ви- трат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400		
Інші забезпечення	410		
Сума страхових резервів	415	()	()
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416		
Залишок сформованого призового фонду, що підлягає виплаті пере- можцям лотереї	417		
Залишок сформованого резерву на виплату джекпоту, не забезпе- ченого сплатою участі у лотереї	418		
Цільове фінансування	420		
Сума коштів (товарів, робіт, послуг) отриманих у вигляді благодійної допомоги, які відповідно до законо- давства звільнюються від оподатку- вання податком на додану вартість	421		

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Усього за розділом II (алгебраїчна сума ряд. 400—421)	430		
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460		
Інші довгострокові зобов'язання	470		
Усього за розділом III (сума ряд. 440 – 470)	480		
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530		
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540		
з бюджетом	550		
з позабюджетних платежів	560		
зі страхування*	570		
з оплати праці	580		
з учасниками	590		
із внутрішніх розрахунків	600		
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605		
Інші поточні зобов'язання	610		

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Усього за розділом IV (сума ряд. 500 – 610)	620		
Разом довгострокових та поточ- них зобов'язань (ряд. 480 + 620)	625		
V. Доходи майбутніх періодів	630		
БАЛАНС (алгебраїчна сума ряд. 380, 430, 480, 620, 630 або алгеб- раїчна сума ряд. 380, 430, 480, 625, 630)	640		

*3 рядка 580 графі 4 Прострочені зобов'язання з оплати праці (665) ____.

Керівник

Головний бухгалтер

**РЕКОМЕНДОВАНА ФОРМА БАЛАНСУ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ
АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**

	Дата (рік, місяць, число)	Коди	
			01
Підприємство	за ЄДРПОУ		
Територія	за КОАТУУ		
Форма власності	за КФВ		
Орган державного управління	за СПОДУ		
Галузь	за ЗКГНГ		
Вид економічної діяльності	за КВЕД		
Одиниця виміру: тис. грн	Контрольна сума		

АДРЕСА _____

БАЛАНС

на _____ 20__ р.

Форма № 1-м

Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
I. Необоротні нематеріальні та матеріальні активи			
Матеріальні активи:			
Незавершені капітальні інвестиції	020		

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Основні засоби: залишкова вартість первісна вартість знос	030 031 032		
Довгострокові біологічні активи: справедлива (залишкова) вартість первісна вартість накопичена амортизація	035 036 037		
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості (055) Первісна вартість інвестиційної нерухомості (056) Знос інвестиційної нерухомості (057)	038 039 040		
Гудвіл (065)	041		
Усього за розділом I (сума ряд. 020, 030, 035, 038, 041)	042		
II. Необоротні фінансові активи			
Довгострокові фінансові інвестиції:	043		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом II (ряд. 043 + ряд. 070)	080		
Разом необоротних активів (ряд. 042 + ряд. 080)	090		
III. Оборотні матеріальні активи			
Виробничі запаси Поточні біологічні активи Готова продукція	100 110 130		
Необоротні активи та групи вибуття	141		
Усього за розділом III (сума ряд. 100 – 141)	149		

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
IV. Оборотні фінансові активи			
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги: чиста реалізаційна вартість первісна вартість резерв сумнівних боргів	160 161 162	()	()
Дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом	170		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210		
Поточні фінансові інвестиції	220		
Еквіваленти грошових коштів	225		
Грошові кошти: в національній валюті у т. ч. в касі в іноземній валюті	230 231 240		
Інші оборотні активи	250		
Усього за розділом IV (сума ряд. 160, 170—230, 240, 250)	260		
Разом оборотних активів (ряд. 149 + ряд. 260)	265		
V. Витрати майбутніх періодів	270		
БАЛАНС (сума ряд. 090, 265, 270)	280		
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300		
Додатковий капітал	320		
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350		
Неоплачений капітал	360	()	()

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Усього за розділом I (алгебраїчна сума ряд. 300 – 360)	380		
II. Забезпечення наступних витрат і цільове фінансування	430		
III. Довгострокові зобов'язання	480		
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530		
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з бюджетом	550		
зі страхування	570		
з оплати праці*	580		
Прострочені зобов'язання з оплати праці (665)			
Інші поточні зобов'язання	610		
Усього за розділом IV (сума ряд. 500 – 610)	620		
V. Доходи майбутніх періодів	630		
БАЛАНС (алгебраїчна сума ряд. 380, 430, 480, 620, 630)	640		

*3 рядка 580 графі 4 Прострочені зобов'язання з оплати праці (665) _____.

Керівник _____

Головний бухгалтер _____

НАЯВНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
1	Коллас Б., 1997 р.	Не виділяє фінансову стійкість, але виділяє заборгованість і відповідно коефіцієнти заборгованості: А. Залучений капітал (загальна заборгованість): Б. Довгострокова заборгованість	А. Залучений капітал (загальна заборгованість): 1. Коефіцієнт: Залучений капітал (загальна заборгованість) / підсумок балансу; 2. Коефіцієнт: Залучений капітал (загальна заборгованість) / власний капітал; Б. Довгострокова заборгованість: 1. Довгострокова та середньострокова заборгованість / постійний капітал 2. Довгострокова та середньострокова заборгованість // власний капітал (с. 48—49). (Франція)
Дискусійні питання: значна обмеженість аналізу фінансової стійкості. Необхідно розширити та поглибити аналітичне дослідження.			
2	Козак В.Г., 2000 р.; Козак Г.Я., 2000 р.; Івашенко В.І., Болдох М.А., 2001 р.; Бочаров В.В., 2002 р.; Цал-Цалко Ю.С., 2002 р.; Дьякова В.Г., 2003 р.; Гіляровська Л.Г., 2003 р. Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Пет- ряєва З.Ф., 2004 р.;	За логікою викладення матеріалу: 1. Визначення абсолютних показників фінансової стійкості. 2. Визначення типу фінансової стійкості. 3. Визначення відносних показників фінансової стійкості.	Стосовно абсолютних показників див. в табл. 2.1 в розд. 2 даної монографії та табл. в дод. В групування поглядів щодо абсолютних показників фінансової стійкості та її типів. Стосовно відносних показників див. табл. у дод. Б за відсутністю внутрішнього групування даних показників.

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
	<p>Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В., 2006 р.; Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., 2008 р.; Мних Є.В., 2005 р.; Нестеренко Ж.К., Череп А.В., 2005 р. Чечевіцина Л.М., Чусєв І.М., 2006 р.; Кіндрацька Г.І., Білик М.Г., Загородній А.Г., 2006 р.; Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С., 2006 р.; Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., 2006 р.; Мних Є.В., Барабаш Н.С., 2010 р.; Лилишева Н.М., Крилов С.І., 2011 р.;</p>		

	<p>Литнева Н.О., Парушина Н.В., Клишмова С.О., 2011 р.;</p> <p>Кірюнова З.В., Седова О.І., 2011 р.;</p> <p>Лахтіонова Л.А., 2001 р., 2004 р.;</p> <p>Шеремет О.О., 2005 р.;</p> <p>Пласкова Н.С., 2010 р.</p> <p>Литвин Б.М., Стельмах М.В., 2008 р.</p>	<p>Вказують, що фінансова стійкість організації характеризується системою абсолютних і відносних показників.</p> <p>Проте вказують навпаки, спочатку. Аналіз відносних показників, потім аналіз абсолютних показників та визначення типу фінансової ситуації за ступенем їх стійкості.</p> <p>Додають:</p> <p>4. Оцінка запасу фінансової стійкості.</p> <p>Додають:</p> <p>3. Вплив операційно-фінансового лівериджу на фінансову стійкість.</p>	<p>Див. таблицю в даній монографії з аналізу запасу фінансової стійкості. Але Пласкова Н.С. не розкриває методики визначення порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості, а просто вказує на це в тексті як на об'єкт аналізу фінансової стійкості.</p> <p>Вказують на класифікацію відносних показників: коефіцієнти капіталізації та коефіцієнти покриття (дод. Б).</p>
<p>3</p>	<p>Уолш К'яран, 2001 р.</p>	<p>Розглядає фінансову стійкість як короткостроковий аспект та довгостроковий аспект:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Критерії короткострокової ліквідності. 2. Критерії довгострокового аспекту фінансової стійкості: <ol style="list-style-type: none"> 1. коефіцієнт покриття фінансових витрат; 2. коефіцієнт фінансової стійкості 3. фінансовий важіль (ліверидж) або жирінг 	<p>Дискусійні питання: необхідність групування відносних показників фінансової стійкості з метою удосконалення та систематизації їх аналізу, а також безпосередньо їх склад, визокремлення аналізу фінансового лівериджу.</p> <p>Під фінансовою стійкістю ми маємо на увазі здатність компанії долати операційні труднощі.</p> <p>Критерії короткострокової ліквідності див. табл. 3 аналізу ліквідності та платоспроможності.</p> <p>Довгостроковий аспект:</p> <p>Фінансова стійкість компанії:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Коефіцієнт покриття фінансових витрат: операційний прибуток (до виплати відсотків і податків) / виплачені кредитні відсотки; 2. Коефіцієнт фінансової стійкості: (співвідношення позикового та власного капіталу) дуже важливий, але по-різному його називають та по-різному розраховують.

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
			<p>Відповідно три коефіцієнти:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Коефіцієнт фінансової стійкості: відношення позикового капіталу до власного; 2) Коефіцієнт фінансової незалежності: власний капітал / валюта балансу; 3) Коефіцієнт заборгованості: позиковий капітал / валюта балансу — автор надає перевагу даному варіанту. <p>3. фінансовий важіль (ліверидж) або жирінг (не наводить приклад формули розрахунку як показника) (с. 140—149).</p> <p>(Ірландський інститут менеджменту в Дубліні).</p>
4	<p>Дискусійні питання: аналіз ліквідності в складі аналізу фінансової стійкості, систематизація та склад відносних показників, відсутність абсолютних показників фінансової стійкості, оцінки запасу фінансової стійкості</p>		
	<p>Карлін Т.Р., Макмін А.Р., 2001 р.</p>	<p>Аналіз лівериджу:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Коефіцієнти залучення коштів (ліквідційного типу); 2. Коефіцієнти залучення коштів (операційного типу) або покриття 	<p>Ліверидж — (залучення коштів) — співвідношення між зобов'язаннями та власним капіталом (с. 40)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Коефіцієнти залучення коштів (ліквідційного типу); 1) коефіцієнт «заборгованість / капітал»; сукупні зобов'язання / власний (акціонерний) капітал; 2) коефіцієнт «заборгованість / капіталізація» (інколи називають «довгострокова заборгованість / власний капітал»); довгострокова заборгованість / (довгострокова заборгованість + власний капітал) 2. Коефіцієнти залучення коштів (операційного типу) або покриття: 1) коефіцієнт «кошти або готівка / поточні зобов'язання»; надходження коштів (готівка) / виплати = (прибуток після сплати податків + амортизація + інші нарахування) / поточні виплати за довгостроковими позиками;

			<p>2) коефіцієнт «відсотки сплачені / дохід»: (прибуток до сплати податків + відсотки сплачені) / відсотки сплачені;</p> <p>3) коефіцієнт виплати дивідендів: дивіденди, виплачені готівкою / прибуток після сплати податків;</p> <p>4) розширений коефіцієнт покриття постійних витрат: (прибуток після сплати податків + амортизація + інші виплати неготівковою + відсоткові витрати + лізингові платежі) / (поточні виплати за довгостроковими позиками + відсоткові витрати + лізингові платежі) (с. 284—292).</p> <p>(США)</p>
<p>Дискусійні питання: класифікація та склад відносних показників фінансової стійкості, оцінки запасу фінансового ліквідності.</p>			
<p>5</p> <p>Ізмайлова К.В., 2001 р.; 2007 р.</p>	<p>Розглядає фінансову стійкість за критеріями:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) стабільність джерел покриття запасів; 2) платоспроможність (ліквідність); 3) ринкова стійкість. 	<p>При визначенні стабільності джерел покриття запасів визначає абсолютні показники та типи фінансової стійкості. (табл. в дод. В).</p> <p>Щодо показників платоспроможності (ліквідності) див. відповідні показники ліквідності та платоспроможності в дод. Б.</p> <p>До показників ринкової стійкості відносить: рентабельність, ефективність менеджменту, ділову активність, інвестиційну діяльність, дивідендну політику тощо та їх не розглядає. Але тут же розглядає сукупність показників фінансової стійкості щодо самої стійкості, незалежності у використанні власних коштів, тобто з погляду структури джерел фінансування: (див. табл. дод. Б).</p>	

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
		4) показники грошового потоку для оцінювання фінансової стійкості.	До показників грошового потоку для оцінювання фінансової стійкості відносять: рентабельність на основі грошового потоку, коефіцієнт самофінансування (грошової віддачі інвестицій), коефіцієнт обслуговування боргу (див. табл. дод. Б).
			Дискусійні питання: немає потреби визначати показники ліквідності (платоспроможності, бо це інші складові аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання, автор суперечить в підходах до понять ринкової та фінансової стійкості. Вихідною думкою є те, що поняття фінансової стійкості ширше за поняття ринкової стійкості, а в переліку показників ринкової стійкості виділяє групу показників фінансової стійкості з погляду джерел фінансування). Порушено логіку підходу до даних понять. Позитивним є те, що виділяються відносні показники на основі даних грошових потоків. Необхідно вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу.
6	Ковальов А.І., Привалов В.П., 2001 р.	<p><i>Виділяються три групи показників фінансової стійкості:</i></p> <p>1) що характеризують власні та позикові кошти;</p> <p>2) що характеризують стан оборотних засобів;</p>	<p>1. <i>Показники фінансової стійкості</i>, які характеризують власні та позикові кошти (коефіцієнти автономії, фінансової залежності, позикових коштів, покриття інвестицій).</p> <p>2. <i>Показники фінансової стійкості</i>, що характеризують стан оборотних засобів (коефіцієнти забезпеченості поточних активів власними оборотними коштами, забезпечення матеріально-виробничих запасів власними оборотними коштами, співвідношення матеріально-виробничих запасів і власних оборотних коштів, покриття запасів, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт маневреності функціонуючого капіталу).</p>

	3) що характеризують стан основних засобів.	3. Показники фінансової стійкості, що характеризують стан основних засобів (коефіцієнти забезпеченості нерухомого майна власним капіталом, реальної вартості майна, накопичення амортизації, співвідношення поточних активів та нерухомості).
Дискусійні питання: необхідність розгляду абсолютних показників фінансової стійкості, визначення її типів та групування відносних показників, де обов'язково виділити показники співвідношення активів та пасивів. Таке групування не є повним та логічним. Наприклад, чому виділяються тільки показники, які характеризують стан основних засобів, а вже активи складаються не тільки з оборотних та основних засобів. Необхідність методики оцінювання запасу фінансової стійкості, аналіз фінансового лівериджу.		
7 Ковальов В.В., 2001 р.; Ковальов В.В., Волкова О.М., 2007 р.; Ковальов В.В., Ковальов Віт. В., 2008 р.	Всі показники поділяються на дві групи, які умовно можна назвати: 1) коефіцієнтами капіталізації (співвідношення власних і позикових засобів та їх частка у валюті балансу, тобто фінансова стійкість розглядається з позиції структури джерел заборгованості); 2) коефіцієнтами покриття, тобто фінансова стійкість розглядається з позиції витрат, пов'язаних з обслуговуванням зовнішніх джерел.	Коефіцієнти капіталізації характеризують структуру довгострокових пасивів: коефіцієнти концентрації власного капіталу, концентрації залучених засобів, фінансової залежності, структури довгострокових джерел фінансування (фінансової залежності капіталізованих джерел та фінансової незалежності капіталізованих джерел, рівень фінансового лівериджу). Коефіцієнти покриття дозволяють зробити оцінку того, чи може компанія підтримувати структуру джерел коштів, що склалася: коефіцієнти забезпеченості відсотків до сплати, покриття постійних фінансових витрат).
Дискусійні питання: необхідність розгляду абсолютних показників фінансової стійкості, визначення її типів, але не в складі питання аналізу ліквідності та платоспроможності, групування та склад відносних показників. Необхідність методики оцінювання запасу фінансової стійкості, аналіз фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.		

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
8	Бернстайн Л.А., 2002 р.	<p>Аналіз структури капіталу і довгострокової платоспроможності (під якими розуміє фінансову стійкість):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ефекти фінансового лівериджу; індекс фінансового лівериджу; 2) коефіцієнт фінансового лівериджу; 3) структурний аналіз або аналіз структури капіталу; 4) показники розподілу активів (покриття активів); 5) показники покриття постійних витрат за рахунок прибутку; 6) покриття постійних витрат за рахунок грошових потоків; 7) покриття дивідендів за прилежованими акціями за рахунок прибутку. 	<p>Розділяє поняття ліквідності та структури капіталу і довгострокової платоспроможності (під якими розуміє фінансову стійкість). Концепція фінансового лівериджу — фінансовий ліверидж означає включення в структуру капіталу підприємства заборгованості, яка дає постійний прибуток.</p> <p>1. Ефекти фінансового лівериджу: індекс фінансового лівериджу = прибуток на власний капітал / прибуток на всі засоби (кожна складова розраховується за спеціальними формулами: прибуток на власний капітал = (чистий дохід — дивіденди за привілейованими акціями) / середню величину акціонерного капіталу; прибуток на суму активів = (чистий дохід + чисті витрати на виплату відсотків (1 — ставка податку)) / середня величина активів</p> <p>2. Коефіцієнт фінансового лівериджу: сума активів / акціонерний капітал.</p> <p>3. Структурний аналіз, або аналіз структури капіталу: загальний коефіцієнт, який визначає співвідношення величини заборгованості до власного капіталу; позикові засоби / величина всього акціонерного капіталу;</p> <p>1. співвідношення позикових коштів і власного капіталу: а) позикові кошти / власний капітал та б) сума власного капіталу / сума позикових коштів;</p> <p>2. співвідношення довгострокової заборгованості та власного капіталу.</p>

			<p>4. Показники розподілу активів (покриття актівів):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) основні засоби / власний капітал; 2) чисті матеріальні активи у відсотках до довгострокової заборгованості (виключаються із таких активів сумнівні в плані їх реалізації); 3) сума зобов'язань / сума чистих матеріальних активів (включаючи робочий капітал). <p>5. Показники покриття постійних витрат за рахунок прибутку: концепція базового коефіцієнта покриття постійних витрат за рахунок прибутку = прибуток, який є для покриття постійних витрат / постійні витрати.</p> <p>6. Покриття постійних витрат за рахунок грошових потоків = (грошові кошти, отримані в результаті господарської діяльності, до оподаткування + постійні витрати) / постійні витрати).</p> <p>7. Покриття дивідендів за привілейованими акціями за рахунок прибутку = (дохід до оподаткування + постійні витрати) / (постійні витрати + дивіденди по привілейованим акціям* (1 / (1 — Ставка податку))) (с. 440—474).</p> <p>(США, Нью-Йорк)</p>
			<p>Дискусійні питання: необхідність розгляду абсолютних показників фінансової стійкості, визначення її типів, групування та склад відносних показників, але не як аналіз довгострокової платоспроможності. Необхідність методики оцінювання запасу фінансової стійкості.</p>

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
9	Єфімова О.В., 2002 р.	Різноманітність у підходах методи аналізу пов'язані з тим, що деякі автори розглядають фінансову стійкість підприємства в якості одної із характеристик поточного фінансового стану підприємства. Відповідно до неї аналіз проводиться за даними бухгалтерської звітності, а точніше — бухгалтерського балансу. Другий підхід, прихильником якого є автор даної книги, полягає в тому, що аналіз фінансової стійкості розглядається як оцінка стабільності функціонування підприємства як у нинішній час, так і в перспективі. Вказані підходи можуть бути охарактеризовані як статичний і динамічний підхід. Динамічний підхід більшого мірою відповідає цільовій спрямованості фінансового аналізу — обґрунтованому виробленню управлінських рішень, наслідки впливу якого на фінансовий стан повинні проявитися в майбутньому.	Не виділяє абсолютні показники фінансової стійкості, але у складі показників ліквідності та платоспроможності вказує на показники: 1) наявність власних оборотних коштів; 2) чисті оборотні активи: ЧОА = ОА – ПЗ (табл. 2.2). Інші відносні показники без класифікації (див. табл. в додатку Б). Під час прогнозування фінансової стійкості розглядається аналіз фінансової стійкості з позиції оцінки операційного циклу. Застосовуються такі показники: — період обороту кредиторської заборгованості; — потреба у власному капіталі; — потреба у власному оборотному капіталі; — величина оборотних активів; — очікувана величина кредиторської заборгованості.

<p>Дискусійні питання: необхідність виділення абсолютних показників фінансової стійкості, але не у складі показників ліквідності та платоспроможності, як на це вказується. Класифікація та склад відносних показників. У викладенні матеріалу окремі відносні показники фінансової стійкості розкриті по окремих параграфах і не систематизуються в окремому питанні, яке було б присвячене саме аналізу фінансової стійкості. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості, аналіз фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів аналізу фінансової стійкості.</p>	<p>10</p> <p>Абрютіна М.С., 2002 р.;</p> <p>Арабян К.К., 2010 р.</p>	<p>Виділяє :</p> <p>1) відносні показники фінансової стійкості;</p> <p>2) абсолютний показник — робочий капітал.</p> <p>Виділяє тільки відносні показники фінансової стійкості, проте у розрахунках показано як НВОК (найменування показника не вказано): ВК — НА.</p>	<p>Див. табл. дод. Б (без внутрішньої їх класифікації).</p> <p>Див. табл. 2.1 та дод. В: щодо абсолютних показників фінансової стійкості.</p>
<p>Дискусійні питання: необхідність розширення абсолютних показників фінансової стійкості з визначенням типу фінансової стійкості та її відносних показників з їх певним групуванням для систематизації аналізу фінансової стійкості. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості, аналіз фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.</p>	<p>11</p> <p>Павловська О.В., 2002 р.;</p> <p>Консва М.І., 2003 р.</p>	<p>Аналіз фінансової стійкості включає:</p> <p>— аналіз складу та розміщення активів суб'єкта господарювання;</p> <p>— аналіз динаміки та структури джерел фінансових ресурсів;</p> <p>— аналіз наявності власних оборотних коштів;</p>	<p>Аналіз фінансової стійкості</p>

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
		<p>— аналіз кредиторської заборгованості;</p> <p>— аналіз наявності та структури оборотних засобів;</p> <p>— аналіз дебіторської заборгованості;</p> <p>— аналіз платоспроможності.</p> <p>Виділяють:</p> <p>1) визначення абсолютних показників фінансової стійкості;</p> <p>2) визначення типу фінансової стійкості;</p> <p>3) визначення відносних показників фінансової стійкості.</p>	<p>Стосовно абсолютних показників див. табл. в дод. В та відповідну таблицю групування думок щодо абсолютних показників фінансової стійкості та її типів. Конєва М.І. не видляє типи фінансової стійкості.</p> <p>Стосовно відносних показників див. табл. в дод. Б за відсутністю внутрішнього групування даних показників.</p>
12	<p>Венді МакКензі, 2003 р.</p>	<p>Аналіз довго- та середньострокової платоспроможності, тобто чи в змозі компанія виконати свої довгострокові зобов'язання:</p> <p>1) позитивний показник чистої вартості;</p> <p>2) фінансовий важіль або жиринг;</p> <p>3) покриття відсотків;</p> <p>4) графік позикових виплат погашення кредиту.</p>	<p>Дискусійні питання: необхідність групування відносних показників фінансової стійкості з метою удосконалення та систематизації їх аналізу. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості, аналіз фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.</p>
		<p>Розглядає питання аналізу довго- та середньострокової платоспроможності, тобто чи в змозі компанія виконати свої довгострокові зобов'язання і по суті виноситься у вітчизняному розумінні питання аналізу фінансової стійкості.</p> <p>Видляє:</p> <p>1. Позитивний показник чистої вартості: це — чисті активи (всі активи — всі зобов'язання (ДЗ + ПЗ) або це є капітал і резерви);</p>	<p>Розглядає питання аналізу довго- та середньострокової платоспроможності, тобто чи в змозі компанія виконати свої довгострокові зобов'язання і по суті виноситься у вітчизняному розумінні питання аналізу фінансової стійкості.</p> <p>Видляє:</p> <p>1. Позитивний показник чистої вартості: це — чисті активи (всі активи — всі зобов'язання (ДЗ + ПЗ) або це є капітал і резерви);</p>

<p>Венді МакКензі, 2006 р.</p>	<p>1) позитивний чистий капітал; 2) співвідношення позикового та власного капіталу (також називає лівериджем); 3) покриття відсотків; 4) графік погашення кредиту.</p>	<p>2. Фінансовий важіль або жирінг — коефіцієнт співвідношення позикового та власного капітала (лівериджу):</p> <p>1) бухгалтерський підхід — традиційний підхід розрахунку фінансового важеля (традиційний жирінг): відношення довгострокового позикового капіталу до основного капіталу (вкладеного) (тобто загального капіталу);</p> <p>2) комерційний підхід за загальною схемою: співвідношення довгострокового позикового та власного капіталу і три способи його розрахунку:</p> <p>1) на основі довгострокової заборгованості: коефіцієнт співвідношення довгострокової заборгованості і власного капіталу: відношення довгострокових кредитів до капіталу та резервів;</p> <p>2) на основі всіх зобов'язань — коефіцієнт співвідношення загальної заборгованості та сукупного капіталу та резервів: відношення загальної заборгованості до сукупного капіталу та резервів;</p> <p>3) на основі чистих зобов'язань та сукупного капіталу та резервів: відношення чистих зобов'язань: і до сукупного капіталу та резервів капіталу, тобто (загальна сума заборгованості — короткострокові позики) / сукупний капітал і резерви</p> <p>3. покриття відсотків — коефіцієнт покриття позикових відсотків (коефіцієнт покриття фінансових витрат):</p> <p>1) прибуток до сплати відсотків / сума нарахованих позикових відсотків. Але мова йде про операційний прибуток</p>
---	--	---

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
			<p>2) на основі грошового потоку: грошовий потік від операційної діяльності / виплачений відсоток);</p> <p>4. Графік позикових виплат погашення кредиту (с. 155—166).</p> <p>Видляс:</p> <p>1. Позитивний чистий капітал — це є чисті активи (всі активи — всі зобов'язання (ДЗ + ПЗ) або це є капітал і резерви);</p> <p>2. Співвідношення позикового та власного капіталу (також називає лівериджем) — співвідношення позикового та власного капітала (лівериджу):</p> <p>1) традиційний коефіцієнт з точки зору підходу «нашої компанії» — це відношення суми кредитів для інвестованого капіталу (вкладеного), (тобто загального капіталу) У вітчизняній літературі це є коефіцієнт фінансової залежності або концентрації позикового капіталу;</p> <p>2) з точки зору інвесторів за загальною схемою: співвідношення позикового та власного капіталу і три способи його розрахунку;</p> <p>1) коефіцієнт співвідношення довгострокової заборгованості і власного капіталу: відношення довгострокових кредитів до капіталу та резервів;</p> <p>2) коефіцієнт співвідношення загальної заборгованості та власного капіталу: відношення загальної заборгованості до капіталу та резервів (застосовується у невеликих приватних компаніях, у яких обмежений доступ до довгострокових кредитів;</p>

			<p>3) коефіцієнт співвідношення загальної заборгованості та власного капіталу: відношення чистої заборгованості до власного капіталу, тобто: (загальна сума заборгованості — грошові кошти та короткострокові депозити) / капітал та резерви. Застосовується найчастіше для великих і багатонаціональних компаній</p> <p>3. Покрытие відсотків — коефіцієнт покриття відсотків (забезпечення відсотків):</p> <p>1) прибуток до сплати відсотків / відсоткові платежі. Але мова йде про операційний прибуток;</p> <p>2) на основі грошового потоку: грошовий потік від операційної діяльності / чисті відсоткові платежі (відсотки отримані — відсотки сплачені);</p> <p>4. Графік погашення кредиту (с. 268—279). (Британія)</p>
<p>Дискусійні питання: необхідність розгляду абсолютних показників фінансової стійкості, визначення її типів, групування та склад відносних показників, але не як аналіз довгострокової та середньострокової платоспроможності. Необхідність методики оцінювання запасу фінансової стійкості.</p>			
<p>13 Мец В.О., 2003 р.</p>		<p>1. До першого класу відносять показники з установленими нормативними значеннями.</p> <p>2. До другого класу — показники, без установлених нормативних значень.</p>	<p>До першого класу відносять показники (усі показники ліквідності та платоспроможності); (див. табл. в дод. Б).</p> <p>Показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності.</p>

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
		3. Основні показники фінансової стабільності.	Основні показники фінансової стабільності: коефіцієнт концентрації власного капіталу; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт структури довгострокових вкладень; коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; коефіцієнт співвідношення власних та залучених коштів; коефіцієнт структури залученого капіталу; коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами; коефіцієнт співвідношення необоротних та власних коштів; коефіцієнт відношення виробничих активів та вартості майна; коефіцієнт окупності відсотків за кредити; коефіцієнт стабільності економічного зростання; коефіцієнт чистої виручки
14	Соловйова О.В., 2004 р.	Аналіз довгострокової платоспроможності: 1. Коефіцієнт заборгованості до власного капіталу; 2. Коефіцієнт заборгованості 3. Заробіток відсотків.	Розглядає довгострокову платоспроможність: 1. Коефіцієнт заборгованості до власного капіталу: всі зобов'язання або довгострокові зобов'язання / власний капітал; 2. Коефіцієнт заборгованості: всі зобов'язання або довгострокові зобов'язання / активи; 3. Заробіток відсотків (додає до прибутку до сплати податків та відсотків / втрати на відсотки (с. 325—326).
			Дискусійні питання: абсолютні показники виділяє як показники фінансової стійкості (фінансової стабільності — Авт.). Тому і типи не виділяє, а це є необхідним кроком в аналізі фінансової стійкості. Дискусійними є класифікація та склад показників. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.

15	<p>Буряк П.Ю., Рymar M.B., Beць M.T., Karpinckий B.A., Mairor O.B., Mаксимів Л.Л., Cавчук O.Я., Cавчук H.B., 2004 p.</p>	<p>1. До першого класу відносять показники з установленими нормативними значеннями.</p> <p>2. До другого класу — показники, без установлених нормативних значень</p> <p>I паралельно вказують на таке групування.</p> <p>Додають, що коефіцієнтів є багато, але їх усі можна об'єднати в п'ять груп за характеристиками:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) можливості погашення поточних зобов'язань; 2) руху поточних активів; 3) власного капіталу; 4) результатів основної діяльності; 5) інформації про ринкові ситуації. 	<p>До першого класу відносять показники (усі показники ліквідності та платоспроможності); (див. дод. Б та дод. В).</p> <p>Показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності.</p>	<p>Дискусійні питання: виділення тільки трьох показників, що робить проведення аналізу доволі поверховим. Доцільність переглянути послідовність та розширити обсяг аналітичного дослідження фінансової стійкості, але не як аналізу довгострокової платоспроможності.</p>
		<p>Відносять абсолютні показники та типи фінансової стійкості.</p>	<p>Але в тексті не виділяють показники за наведеними групами (див. дод. Б).</p>	<p>Див. дод. В щодо абсолютних показників та типів фінансової стійкості.</p>
				<p>Дискусійні питання: підхід до класифікації показників фінансової стабільності (стійкості) та наступне визначення показників фінансової стабільності. Крім того, ліквідність та платоспроможність, рентабельність, ефективність управління та ділова активність — це різні економічні категорії фінансового аналізу і їх не можна ототожнювати, відповідно відбувається ототожнення фінансової стійкості через їх показники. Виходить, що фінансова стійкість або фінансова стабільність — це ліквідність, платоспроможність, рентабельність, ефективність управління та ділова активність суб'єкта економіки. Подальша додаткова класифікація показників, фінансової стійкості. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.</p>

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
16	Циглик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., 2004 р.	Виділяють тільки відносні показники фінансової стійкості	Сукупність показників
		Виділяють тільки відносні показники фінансової стійкості	Стосовно відносних показників див. табл. в дод. Б за відсутністю внутрішнього групування даних показників.
17	Савицька Г.В., 2005 р.	<p>Дискусійні питання: необхідність наявності групування відносних показників фінансової стійкості з метою удосконалення та систематизації їх аналізу, виділення абсолютних показників та типів фінансової стійкості. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.</p> <p>1. Оцінювання на основі аналізу співвідношення власного та позикового капіталу</p> <p>2. Оцінювання операційного лівериджу і запасу фінансової стійкості підприємства.</p> <p>3. Аналіз фінансової рівноваги між активами і пасивами. Оцінювання фінансової стійкості підприємства за функціональною ознакою.</p> <p>4. Оцінювання фінансової стійкості підприємства, засноване на співвідношенні фінансових та нефінансових активів</p>	<p>Визначають відносні показники: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії); частка чистих активів (реальної величини власного капіталу) в загальній валовій балансу; коефіцієнт концентрації позикового капіталу; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт поточної заборгованості; коефіцієнт стійкого фінансування; коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел; коефіцієнт покриття боргів власним капіталом (коефіцієнт платоспроможності); коефіцієнт фінансового лівериджу (коефіцієнт фінансового ризику).</p> <p>Обчислення рівнів операційного лівериджу, визначення запасу фінансової стійкості.</p> <p>Визначають показники: власний оборотний капітал, частка власного та позикового капіталу у формуванні оборотних активів; коефіцієнт маневреності власного капіталу; надлишок або нестача планових джерел коштів для формування запасів; визначення типу фінансової стійкості</p>

18	Білик М.Д., 2005 р.	<p>Виділяються абсолютні та відносні показники фінансової стійкості.</p> <p>Виділяє три методичні підходи щодо визначення фінансової стійкості за відносними показниками:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) коефіцієнтний, 2) агрегатний, 3) інтегральний. <p>Визначення типу фінансової стійкості.</p> <p>Оцінка запасу фінансової стійкості.</p>	<p>Абсолютні показники див. в табл. в дод. В.</p> <p>1) коефіцієнтний (полягає в обчисленні та аналізі низки фінансових коефіцієнтів, найбільш поширений. Виділяє два основних підходи до визначення фінансової стійкості: 1) джерела фінансування на основі давальних пасиву балансу; 2) напрямки використання коштів на основі взаємозв'язку між активом і пасивом балансу. Пропонує застосовувати два підходи водночас.</p> <p>Виділяє також два класи показників фінансової стабільності, посиляючись на думку В.О. Мец. До першого класу відносить показники з установленими нормативними значеннями (показники ліквідності та платоспроможності), а до другого — показники без установлених нормативних значень (показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності).</p> <p>Також приєднується до тих авторів, які виділяють два блоки показників фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) коефіцієнти капіталізації, що характеризують фінансовий стан підприємства з позицій структури джерел коштів (коефіцієнти: фінансової автономії (незалежності), фінансової залежності, фінансового ризику, маневреності власного капіталу); 2) коефіцієнти покриття, які характеризують фінансову стійкість з позицій витрат, пов'язаних з обслуговуванням зовнішніх джерел залучених коштів (коефіцієнти: структури покриття довгострокових вкладень, структури довгострокових джерел фінансування).
----	---------------------	---	---

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
			<p>2) агрегатний (полягає у визначенні фінансової стійкості на основі агрегатів, є доповненням до першого підходу, оскільки виділяє чотири типи поточної фінансової стійкості).</p> <p>3) інтегральний (рекомендує поєднати двох підходів: 1) використання узагальнюючого показника зміни фінансової стійкості підприємства; 2) підходу, в основу якого покладено виділення чотирьох типів поточної фінансової стійкості)</p>
19	Фролова Т.О., 2005 р.	<p>За логікою викладення матеріалу:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення абсолютних показників фінансової стійкості. 2. Визначення типу фінансової стійкості. 3. Визначення відносних показників фінансової стійкості. <p>Всі відносні показники поділяє на дві групи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) коефіцієнти капіталізації; 2) коефіцієнти покриття. 	<p>Дискусійні питання.: склад організаційних етапів аналізу фінансової стійкості, класифікація та склад її показників.</p> <p>Стосовно абсолютних показників див. табл. в дод. В та відповідну таблицю 2.1 групування думок щодо абсолютних показників фінансової стійкості та її типів.</p> <p>Коефіцієнти капіталізації: коефіцієнти автономії, фінансової незалежності, фінансової залежності, фінансового ризику, забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами, коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними оборотними коштами, коефіцієнт маневреності власного капіталу.</p> <p>Коефіцієнти покриття: коефіцієнти структури покриття довгострокових вкладень, структури довгострокових джерел фінансування, забезпеченості за кредитами або покриття відсотків.</p>
			<p>Дискусійні питання: класифікація та склад показників. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.</p>

20	<p>Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Львіна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М., 2005 р.</p>	<p>Існує два погляди на проведення аналізу фінансової стійкості.</p> <p>Перший полягає у вивченні структури активів та пасивів підприємства з метою оцінки, наскільки підприємство є незалежним з фінансового погляду та чи відповідає стан його активів і пасивів особливостям його діяльності.</p> <p>Другий погляд полягає у вивченні фінансової стійкості підприємства за допомогою групи аналітичних показників, які характеризують структуру фінансових ресурсів, вкладених у майно підприємства та співвідношення між окремими їх джерелами (показники фінансової стійкості короткострокової перспективи та довгострокової перспективи), тобто:</p> <ul style="list-style-type: none"> — показники короткострокової перспективи; — показники довгострокової перспективи. 	<p>За першого підходу визначаються такі показники: склад та структура активів, їх частка окремих активів у загальних активах, темпи приросту реальних активів, абсолютні показники та динаміка власних і залучених коштів, їх частка у загальних джерелах, коефіцієнти автономії, співвідношення власних і позикових коштів, фінансової залежності, залученого капіталу.</p> <p>За другого підходу — вивчення абсолютних показників фінансової стійкості та визначення її типу (показники короткострокової перспективи) (див. табл. в дод В).</p> <p>Показники фінансової стійкості короткострокової перспективи підприємства відповідають показникам забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування</p> <p>Показники фінансової стійкості довгострокової перспективи: коефіцієнти автономії, фінансової стійкості, фінансової залежності від довгострокових вкладень,</p>	<p>Дискусійні питання: складові певних показників з розподілом на показники короткострокової та довгострокової перспективи. Виокремлення певного складу організаційних етапів проведення аналізу фінансової стійкості. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового ліквідності як окремих організаційних етапів.</p>
----	---	---	---	--

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
21	Шиян Д.В. Строченко Н.І., 2005 р. ;	<p>Автор не виділяє відносні показники саме фінансової стійкості, але вказує на третю групу показників фінансового стану:</p> <p>3. структури капіталу (відносні показники); По суті третя група являє собою відносні показники фінансової стійкості.</p> <p>Автор не виділяє абсолютні показники саме фінансової стійкості, але вказує на показники фінансового стану, а саме — аналіз джерел формування оборотного капіталу.</p> <p>Не виділяє типи фінансової стійкості, а вказує на типи фінансового стану.</p>	<p>Стовбно відносних показників див. табл. в дод. Б за відсутністю внутрішнього групування даних показників.</p> <p>Стовбно абсолютних показників див. табл. в дод. Б та відповідну табл. в дод. В стосовно абсолютних показників фінансової стійкості та її типів.</p>
<p>Дискусійні питання: Не виділяються показники саме фінансової стійкості, але всі показники фінансового стану поділяє на показники: 1) ділової активності; 2) рентабельності; 3) структури капіталу; 4) ліквідності та платоспроможності. По суті третя група являє собою показники фінансової стійкості. Не виділяє абсолютні показники фінансової стійкості. Вказує на робочий капітал у формулах розрахунків відносних показників, але не надає його розрахунку. Доцільно вказати третю групу як показники фінансової стійкості, а не показники структури капіталу та розширити їх з відповідним групуванням.</p> <p>Також виділити абсолютні показники та вказати на типи саме фінансової стійкості. Автори взагалі не пов'язують ці питання з фінансовою стійкістю.</p> <p>Необхідно виділити окремо питання аналізу фінансової стійкості з відповідною методикою її аналізу за певними організаційними етапами. Необхідно вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.</p>			

22	Горбатов М.І., 2005 р.	<p>До показників фінансової стійкості відносять тільки абсолютні показники з її визначенням типу.</p> <p>В аналізі ринкової стійкості по-казує відносні її показники, які по суті є відносними показниками фінансової стійкості.</p>	<p>Стосовно абсолютних показників див. табл. в дод. В з абсолютних показників фінансової стійкості та її типів.</p> <p>Стосовно відносних показників див. табл. в дод. Б за відсутністю внутрішнього групування даних показників.</p>
23	Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В., 2005 р.	<p>Виділяють:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення абсолютних показників фінансової стійкості. 2. Група відносних показників забезпеченості підприємства власними оборотними коштами. 3. Визначення типу фінансової стійкості. 4. Система відносних показників для більш точної оцінки джерел фінансування запасів. <p>Визначення відносних показників фінансової стійкості — кількісної оцінки структури капіталу:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. коефіцієнти, що характеризують загальну структуру капіталу; 	<p>Дискусійні питання: поняття ринкової стійкості та поняття фінансової стійкості — це показники фінансової стійкості, які треба розширити, уточнити та згрупувати.</p>
		<p>Відносні показники забезпеченості підприємства власними оборотними коштами: коефіцієнти маневреності власними оборотними коштами, забезпеченості власними оборотними коштами; забезпеченості обороту власними оборотними коштами.</p> <p>Відносні показники для більш точної оцінки джерел фінансування запасів: коефіцієнти забезпеченості власними оборотними коштами; забезпеченості пасів «нормальними» джерелами фінансування.</p>	<p>Стосовно абсолютних показників див. табл. в дод. В та відповідну таблицю в дод. В з думок щодо абсолютних показників фінансової стійкості та її типів.</p>

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
		<p>2. коефіцієнти, що характеризують структуру довгострокових джерел фінансових ресурсів</p>	<p>Відносні показники кількісної оцінки структури капіталу:</p> <p>— коефіцієнти, що характеризують загальну структуру капіталу автономії, концентрації позикового капіталу, фінансової залежності;</p> <p>— коефіцієнти, що характеризують структуру довгострокових джерел фінансових ресурсів: співвідношення позикових і власних коштів, довгострокового залучення позикових коштів, фінансової незалежності капіталізованих джерел.</p>
24	Ковальчук М.І., 2005 р.	<p>За логікою викладення матеріалу:</p> <p>1. Визначення абсолютних показників фінансової стійкості;</p> <p>2. Визначення відносних показників фінансової стійкості;</p> <p>3. Визначення запасу фінансової стійкості.</p>	<p>Стосовно абсолютних показників див. табл. в дод. В та відповідну табл. 2.17 даної монографії групування думок щодо абсолютних показників фінансової стійкості.</p> <p>Стосовно відносних показників див. табл. в дод. Б за відсутністю внутрішнього групування даних показників Див. таблицю з аналізу запасу фінансової стійкості.</p>
		<p>Дискусійні питання: необхідно визначення типу фінансової стійкості, розширення абсолютних показників та групування відносних показників. Дискусійним є включення до відносних показників фінансової стійкості ефекту фінансового важеля (лівериджу) та рівень виробничого лівериджу. Необхідність вказати аналіз фінансового лівериджу як окремого організаційного етапу.</p>	

25	Шеремет А.Д., 2005 р.	Розглядає показники (тільки вказує відносні показники) ринкової стійкості або задовільності структури балансу без класифікації відносних показників.	Див. табл. в дод. Б.
Дискусійні питання: повнота схеми аналізу фінансової стійкості та обсяги аналітичного дослідження фінансової стійкості			
26	Головко В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М., 2006 р.	<p>Автори не виділяють показники саме фінансової стійкості, але вони виділяють їх як:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) показники ліквідності; 2) показники структури джерел засобів. 3) показники оборотності оборотних коштів (робочого, функціонуючого капіталу); 4) показники оборотності капіталу та трансформації активів 	<p>Зі складу показників ліквідності — коефіцієнт маневреності власного капіталу.</p> <p>Коефіцієнт незалежності; коефіцієнт залежності; коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт фінансування; коефіцієнт власних інвестицій, коефіцієнт інвестування власних та довгострокових залучень; коефіцієнт фінансового лівериджу; коефіцієнт концентрації позикового капіталу.</p> <p>Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами; коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів; коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами, коефіцієнт покриття запасів.</p> <p>Коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт мобільності засобів.</p>
Дискусійні питання: необхідність виділення окремого питання аналізу фінансової стійкості з відповідною методикою її аналізу та визначення абсолютних і відносних її показників відповідним групуванням, визначення її типу, оцінювання її запасу, аналізу фінансового лівериджу. Включення до аналізу фінансової стійкості показників ліквідності.			

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
27	Тарасенко Н.В., 2006 р.	<p>1-й етап: розрахунок показників фінансової стійкості, їх оцінка та аналіз. Розрізняють абсолютні та відносні показники фінансової стійкості</p> <p>Відносні показники об'єднують у такі групи:</p> <p>1. Показники структури капіталу</p> <p>2. Показники, які характеризують стан оборотних коштів;</p> <p>3. Показники, які характеризують стан основного капіталу</p> <p>2-й етап: вивчення факторів, які впливають на фінансову стійкість; їх якісна та кількісна оцінка;</p> <p>3-й етап — заключний: розроблення заходів щодо прийняття управлінських рішень з підвищення фінансової стійкості та зміцнення платоспроможності підприємства.</p>	<p>Див. табл. абсолютних показників фінансової стійкості.</p> <p>1. Показники структури капіталу, які характеризують фінансову незалежність від зовнішніх позикових коштів: коефіцієнти фінансової незалежності; фінансової стійкості; фінансової залежності; плече фінансової ваги (коефіцієнт фінансового ризику); кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань; довгострокового залучення позикових коштів; короткострокової заборгованості (поточних зобов'язань); капітальної покриття; участі акціонерного або пайового капіталу в загальній сумі джерел фінансування.</p> <p>2. Показники, які характеризують стан оборотних коштів: коефіцієнти маневрування власного оборотного капіталу; забезпечення матеріальних оборотних фондів власними джерелами фінансування; стабільності структури оборотних коштів.</p> <p>3. Показники, які характеризують стан основного капіталу: частка основного капіталу у власному (індекс поточного активу; коефіцієнт модернізації; реальної вартості майна (основних і матеріальних оборотних коштів).</p>

28	Багров В.П., Багрова І.В., 2006 р.	Виділяють: 1. Відносні показники фінансової стійкості. 2. Абсолютний показник — наявність власних оборотних коштів не вказує окремо, а надає у формулах розрахунку відносних показників як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями.	Див. табл. в дод. В без їх внутрішньої класифікації.	Дискусійні питання: необхідність уточнення методики аналізу фінансової стійкості та врахування пакета абсолютних та відповідного групування її відносних показників, хоча автор дотримується класифікації відносних показників враховуючи погляди Ковальова А.І. та Привалова В.П. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.
29	Шморгун Н.П., Головко І.В., 2006 р.	Виділяють: 1. Оцінювання фінансової стійкості — визначення абсолютних та відносних показників забезпеченості запасів плановими джерелами фінансування. 2. Оцінювання запасу фінансової стійкості. 3. Ефект фінансового лівериджу.	Стосовно абсолютних показників див. табл. в дод. Б і відповідну табл. в дод. В та табл. 2.1 даної монографії щодо абсолютних показників фінансової стійкості. Стосовно відносних показників див. табл. в дод. Б за відсутністю внутрішнього групування даних показників.	Дискусійні питання: необхідність розроблення системи абсолютних показників фінансової стійкості з визначенням типу фінансової стійкості та її відносних показники з їх певним групуванням для систематизації аналізу фінансової стійкості. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.
				Дискусійні питання: автори окремо не виділяють показники фінансової стійкості, а вказують на показники аналізу фінансового стану підприємства, а саме — показники фінансової незалежності, з чим не можна погодитися, бо існують показники, які навпаки відображають саме фінансову залежність. Ряд відносних показників відносять до показників ділової активності, але не вказують, що вони є показниками фінансової стійкості. Запропоновану методику та організаційні етапи аналізу фінансової стійкості необхідно доповнити відносними показниками з їх відповідним групуванням.

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
30	Роберт С. Хітгінс, 2007 р.	<p>Аналізує фінансовий «важіль» (борговий потенціал компанії) як показник відношення позикового капіталу до власного капіталу до власного капіталу за такими коефіцієнтами:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. коефіцієнти балансу; 2. коефіцієнти покриття; 3. коефіцієнти ринкової вартості. 	<p>Розглядає фінансовий «важіль» (борговий потенціал компанії) як показник відношення позикового капіталу до власного капіталу, який вимірюють такі коефіцієнти:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) коефіцієнти балансу: <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт заборгованості: загальний позиковий капітал / загальні активи; — коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу: загальний позиковий капітал / власний капітал; 2) коефіцієнти покриття: <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт покриття відсотків: прибуток до сплати відсотків і податків / величину платежів за відсотками; — коефіцієнт покриття боргів: прибуток до сплати відсотків і податків / (виплата основної суми боргу / (1 — ставка оподаткування)); 3) коефіцієнти ринкової вартості: <ul style="list-style-type: none"> — коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу (ринкова вартість): ринкова вартість позикового капіталу / (кількість акцій * ціна 1 акції) — коефіцієнт заборгованості (ринкова вартість): ринкова вартість позикового капіталу / (ринкова вартість позикового капіталу + власний капітал) (с. 65—70). <p>(США)</p>
Дискусійні питання: склад та кількість організаційних етапів аналізу фінансової стійкості. За такою схемою аналітичне дослідження є неповним.			

31	Етріл П., Маклейні Е., 2007 р.	Оцінка боргового навантаження: 1. коефіцієнт боргового навантаження; 2. коефіцієнт покриття відсотків	Під борговим навантаженням розуміється вітчизняне поняття фінансової стійкості. Оцінка боргового навантаження: 1) коефіцієнт боргового навантаження: довгострокові зобов'язання / (акціонерний капітал + резерви + довгострокові зобов'язання); 2) коефіцієнт покриття відсотків: прибуток до виручування відсотків і податків / відсотки до сплати (с. 200—202)
Дискусійні питання: склад та кількість організаційних етапів аналізу фінансової стійкості. За такою схемою аналітичне дослідження є неповним.			
32	Десева Н.М., Дедіков О.І., 2007 р.	Вказують на абсолютні показники фінансової стійкості. Потім виділяють два етапи деталізованого аналізу фінансової стійкості: перший етап — визначення точної фінансової стійкості; другий етап — визначення фінансових коефіцієнтів.	Див. табл. абсолютних показників фінансової стійкості Виділяють показник чистих мобільних активів як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями в складі показників фінансової стійкості. Визначення типів фінансової стійкості. Коефіцієнт концентрації власного капіталу; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт структури довгострокових вкладень; коефіцієнт співвідношення власних та залучених коштів; коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; коефіцієнт структури залученого капіталу; коефіцієнт концентрації позикового капіталу.
Дискусійні питання: виділення таких часових меж фінансової стійкості, не вказано до якого часового періоду належить аналіз відносних показників. Необхідність групування відносних показників, склад та кількість організаційних етапів аналізу фінансової стійкості, вказати на оцінювання запасу фінансової стійкості, необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.			

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
33	Подольська В.О., Яріш О.В., 2007 р.	Фінансову стійкість підприємства оцінюють за двома ознаками: — з урахуванням ступеня покриття запасів джерелами фінансування; — з урахуванням рівня ліквідності оборотних активів. 2. Оцінка з використанням узагальнюючих показників. 3. Оцінка з використанням часових показників.	Узагальнюючим показником фінансової незалежності є надлишок або нестача джерел фінансування для формування запасів, який визначають як різницю між величиною джерел покриття та величиною запасів. Розглядають абсолютні показники фінансової стійкості. Визначають типи фінансової стійкості. Всі відносні показники фінансової стійкості.
34	Мошенський С.З., Олійник О.В., 2007 р.	1. Загальна оцінка фінансової стійкості: — аналіз стійкості капіталу; — аналіз ресурсної стійкості;	Аналіз стійкості капіталу передбачає аналіз власного та позикового капіталу, їх співвідношення, складу та структури зобов'язань. Аналіз ресурсної стійкості передбачає аспекти: — зміст і рівень співробітництва підприємства з суб'єктами ринкової інфраструктури (підприємствами — постачальниками ресурсів, банками, споживачами продукції);

			<p>— ступінь інтегрованості підприємства у системі виробничих відносин; — спроможність підприємства до залучення коштів; — контроль грошових потоків.</p>
		<p>— аналіз стійкості управління.</p> <p>2. Визначення типу фінансової стійкості (визначаються абсолютні показники фінансової стійкості та її типи).</p> <p>3. Комплексна оцінка фінансової стійкості (відносні показники).</p> <p>Всі показники поділяються на дві групи:</p> <p>1) з позиції структури джерел фінансування — коефіцієнти капіталізації (співвідношення власних та залучених коштів, їх частки у валовій балансу тощо)</p> <p>2) з позиції витрат, пов'язаних з обслуговуванням зовнішніх джерел — коефіцієнти покриття, за допомогою яких оцінюють спроможність підприємства підтримувати структуру джерел засобів, що склалася.</p>	<p>Аналіз стійкості управління проводиться з точки зору адекватності організаційної та виробничої структури підприємства обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юктурі.</p> <p>Стосовно абсолютних показників фінансової стійкості див. табл. в дод. В та табл. 2.1 даної монографії.</p> <p>Стосовно класифікації даних показників робляться посилання на табл. 15.11 книги, але чіткого розмежування в даній таблиці немає.</p> <p>Стосовно відносних показників див. табл. в дод. Б за відсутністю внутрішнього групування даних показників.</p>

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
35	Галзевич О.І., 2007 р.	Виділяє: — аналіз відносних показників з розподілом на коефіцієнти ● капіталізації; ● покриття; — встановлення типу фінансової стійкості.	Коефіцієнти капіталізації: коефіцієнти фінансової незалежності (фінансової автономії); маневреності власного капіталу; фінансового ризику. Коефіцієнти покриття: покриття довгострокових вкладень; фінансової незалежності капіталізованих джерел; довгострокового залучення позичкових коштів.
			Дискусійні питання: необхідно розгляду абсолютних показників фінансової стійкості, без яких неможливо вказати тип фінансової стійкості. Класифікація та склад відносних показників. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лвериджу як окремих організаційних етапів.
36	Костирко Р. О., 2007 р.	Вказує на: — аналіз фінансової стійкості та довгострокової платоспроможності;	Аналіз фінансової стійкості та довгострокової платоспроможності: — для аналізу фінансової стійкості прийнято розраховувати абсолютні та відносні показники; — вказує 5 головних показників фінансової стійкості, наявність власних оборотних коштів, коефіцієнти: забезпеченості запасів і затрат власними оборотними коштами; забезпеченості запасів і затрат власними та позиковими коштами; фінансової стійкості; автономії;

		<p>— характеристика типів фінансової стійкості;</p>	<p>— далі розглядає три показники наявності джерел формування запасів і затрат; Характеристика типів фінансової стійкості включас: — розглядаються три показники забезпеченості запасів і затрат джерелами їх формування; — розглядаються чотири типи фінансової стійкості; (але наголошується, що за такими показниками можна здійснювати тільки експрес-аналіз, а для деталізованого аналізу у світові й вітчизняній обліково-аналітичній практиці застосовується система відносних показників за трьома групами:</p>
	<p>Відносні показники: — капіталізації; — покриття;</p>	<p>— інтегральна оцінка стійкості функціонування підприємства; — оцінка запасу фінансової стійкості.</p>	<p>— капіталізації — коефіцієнти: фінансової автономії (незалежності); концентрації залучених коштів; фінансової залежності; фінансового ризику; маневреності власного капіталу; — покриття — коефіцієнти: довгострокової фінансової незалежності; покриття боргів власним капіталом; структури покриття довгострокових вкладень; структури довгострокових джерел фінансування; — інтегральна оцінка стійкості функціонування підприємства — рекомендується визначати за узагальненим показником. Стосовно абсолютних показників див. табл. в дод. В та табл. 2.1 групування думок щодо абсолютних показників фінансової стійкості та її типів.</p>
37	Дискусійні питання: класифікація та склад відносних показників фінансової стійкості. Необхідність вказати аналіз фінансового лівериджу як окремого організаційного етапу.	Аналіз показників структури сукупного капіталу проводять без їх класифікації, але за логікою вкладення матеріалу розглядають абсолютні та відносні показники	Не вживають поняття фінансової стійкості, а наголошують на показниках структури сукупного капіталу (див. табл. в дод. Б).

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
Дискусійні питання: склад та кількість організаційних етапів аналізу фінансової стійкості. За такою схемою аналітичне дослідження є неповним.			
38	Шеремет А.Д., Негашев Є.В., 2010 р.	<p>Аналіз фінансової стійкості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) аналіз наявності і достатності реального власного капіталу; 2) аналіз забезпеченості запасів джерелами їх формування. 3) розрахунок і оцінка коефіцієнтів фінансової стійкості 	Стосовно абсолютних та відносних показників див. табл. в дод. Б та дод. В.
Дискусійні питання: класифікація та склад абсолютних показників фінансової стійкості. Необхідність розгляду класифікації відносних показників фінансової стійкості. Перелік та склад організаційних етапів аналізу фінансової стійкості. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.			
39	Іонова О.Ф., Селезньова Н.М., 2009 р.	<p>Етапи аналізу ФС:</p> <ul style="list-style-type: none"> — оцінка та аналіз абсолютних і відносних показників фінансової стійкості; — ранжування факторів за значимістю, якісна і кількісна оцінка їх впливу на фінансову стійкість організації; — прийняття управлінського рішення з метою підняття <i>фінансової стійкості та платоспроможності</i> організації. <p>Абсолютні показники — показники забезпеченості запасів джерелами, призначеними для їх формування.</p>	Стосовно абсолютних та відносних показників див. табл. в дод. Б та дод. В.

	<p>Маголець О.А., Давидов І.Г., Сорокна А.І., Головченко Н.Ю., 2010 р.</p>	<p>Визначення типу ФС. Всі відносні показники ФС поділяє на: — показники, що визначають стан оборотних коштів; — показники, що визначають стан основних засобів; — показники, що характеризують фінансову незалежність організації. Проте виділяють: 7.2. Аналіз фінансової рівноваги між активами та пасивами. 7.3. Фінансова стійкість за критеріями стабільності джерел покриття запасів.</p>	
		<p>7.4. Відносні показники фінансової стійкості: методика їх розрахунку та економічна інтерпретація (с. 126—134).</p>	
40	<p>Черненко А.Ф., Ба- шарина А.Б., 2010 р.</p>	<p>Аналіз фінансової стійкості: 1. Метод оцінки фінансової стійкості зіставленням величини запасів з раціональними джерелами їх формування. 2. Метод оцінки фінансової стійкості за допомогою відносних показників. 3. Метод оцінки фінансової стійкості за допомогою реструктуризації бухгалтерського балансу</p>	<p>Дискусійні питання: класифікація та склад абсолютних та відносних показників фінансової стійкості. Перелік та склад організаційних етапів аналізу фінансової стійкості. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.</p>
			<p>Стосовно абсолютних та відносних показників див. табл. в дод. Б та дод. В.</p>

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
<p>Дискусійні питання: класифікація та склад абсолютних показників фінансової стійкості. Перелік та склад організаційних етапів аналізу фінансової стійкості. Необхідна класифікація відносних показників. Необхідність вказати методичку оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.</p>			
41	Любушин М.П., Бабічева Н.Е., 2010 р.	<p>Виділяють такі методи та моделі аналізу фінансової стійкості:</p> <ul style="list-style-type: none"> — традиційний (абсолютні та відносні показники, визначення типу ФС); — ресурсний полягає в аналізі ресурсів суб'єкта господарювання «... (трудоових, матеріальних, фінансових, інформаційних, інтелектуальних та ін), їх наявність, склад та ефективність використання визначають обсяг продаж (виручку), прибуток, собівартість); 	<p>Стосовно абсолютних та відносних показників див. табл. в дод. Б та дод. В.</p>
		<p>— ресурсно-управлінський — умову нарощування економічного потенціалу слід доповнити ще однією умовою: темп зростання управлінських витрат на обсяг випуску продукції не повинен перевищувати темп зростання питомого витрачання ресурсів для випуску цього ж обсягу продукції,</p> <p>— метод, заснований на використанні теорії «непарних множин» та інших моделей розрахунку.</p>	

	<p>Дискусійні питання: класифікація та склад абсолютних показників фінансової стійкості. Необхідна класифікація відносних показників. Перелік та склад організаційних етапів аналізу фінансової стійкості. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів. Занед-то широкий підхід до аналізу ФС, і це викликає велику кількість показників, враховуючи ресурсений аналіз., ресурсно-управлінський та метод, заснований на використанні теорії «непарних множин» та інших моделей розрахунку</p>		
42	<p>Жуліна О.Г., Іванова Н.О., 2011 р.</p>	<p>Аналіз фінансової стійкості можна поділити на три взаємопов'язані напрями:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) аналіз впливу факторів на фінансову стійкість організації; 2) оцінка ризику в аналізі фінансової стійкості; 3) аналіз фінансової стійкості за джерелами даних. <p>1. Аналіз впливу факторів на фінансову стійкість організації:</p> <ul style="list-style-type: none"> — аналіз впливу ліквідності активів та платоспроможності на фінансову стійкість; — аналіз впливу капіталу та зобов'язань на фінансову стійкість; — аналіз впливу інфляції на фінансову стійкість; 	<p>Абсолютні показники див. табл. в дод. В.</p> <p>Відносні показники див. табл. в дод. Б без внутрішнього їх групування.</p>

№ з/п	Автори	Етапи аналізу фінансової стійкості	Сукупність показників
		<p>Етапи аналізу фінансової стійкості</p> <ul style="list-style-type: none"> — аналіз впливу зміни валютних курсів на фінансову стійкість; — аналіз впливу податкових витрат на фінансову стійкість; — аналіз впливу рівномірного грошового потоку та якості прибутку на фінансову стійкість; — аналіз впливу окремих сегментів бізнесу на загальну фінансову стійкість організації; <p>2. Оцінка ризику в аналізі фінансової стійкості:</p> <ul style="list-style-type: none"> — аналіз ризику банкрутства; — аналіз чуттєвості фінансової стійкості; — аналіз кредитного ризику. Оцінка кредитоспроможності позичальника; — аналіз впливу систематичного (ринкового) ризику на фінансову стійкість; — аналіз ризику втрати фінансової стійкості інвестиційного проекту; — аналіз технічних та екологічних ризиків, оцінка їх впливу на фінансову стійкість. <p>3. Аналіз фінансової стійкості за джерелами даних:</p> <ul style="list-style-type: none"> — аналіз фінансової стійкості за даними бухгалтерської звітності; 	

		<p>— аналіз фінансової стійкості за даними фінансової звітності;</p> <p>— аналіз фінансової стійкості з використанням даних прогнозованої фінансової інформації;</p> <p>— аналіз фінансової стійкості в системі бюджетування;</p>	
		<p>— аналіз фінансової стійкості в бізнес-плануванні;</p> <p>— прогнозування зміни фінансової стійкості організації (с. 91—92).</p> <p>Всі розглянуті складові аналізу фінансової стійкості підтверджують необхідність та обґрунтованість системного підходу до аналізу фінансової стійкості (с. 95).</p> <p>Метод оцінки фінансової стійкості за допомогою:</p> <p>— абсолютних показників (с. 95);</p> <p>— фінансових коефіцієнтів (с. 98).</p>	
<p>Дискусійні питання: Класифікація та склад абсолютних показників фінансової стійкості. Необхідність розгляду класифікації відносних показників фінансової стійкості. Необхідність вказати методику оцінювання запасу фінансової стійкості та аналізу фінансового лівериджу як окремих організаційних етапів.</p>			

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ЛАХТІОНОВА Людмила Анатоліївна

**АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Монографія

Оригінал-макет надано автором.

Підп. до друку 29.03.2013 р. Формат 60x84 1/16. Папір офс. Друк офс.
Умов.-друк арк. 63,47. Обл.-вид. арк. 74,52. Тираж 1000 пр. Зам. № 26.

Друк – ТОВ “Видавництво “Знання України”.
03150, м. Київ-150, вул. Велика Васильківська (Червоноармійська),
57/3, к.314. Тел. 287-41-45, 287-30-97.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №217 від 11.10.2000 р.